ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....1
ΠΡΩΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ.....1
Ο ΑΓΙΟΣ ΣΙΛΟΥΑΝΟΣ Ο ΑΘΩΝΙΤΗΣ.....2
Α’ ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ.....3
Β’ ΜΟΝΑΣΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ.....6
Γ’ Η ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ.....9
Δ’ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ.....11
Ε’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΟΕΡΑΣ ΗΣΥΧΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.....26
ΣΤ’ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΤ’ ΑΥΤΗΣ ΑΓΩΝΟΣ.....33
Ζ’ ΠΕΡΙ ΔΙΟΡΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΑΥΤΗΣ.....40
Η’ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΤΙΣΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΦΩΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΘΕΩΡΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.....41
Θ’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞ ΑΥΤΗΣ ΓΕΝΝΩΜΕΝΗΣ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ.....45
Ι’ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΙ.....47
ΙΑ’ «ΚΡΑΤΕΙ ΤΟΝ ΝΟΥΝ ΣΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΔΗΝ ΚΑΙ ΜΗ ΑΠΕΛΠΙΖΟΥ».....51
ΙΒ’ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΥΝΑΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΤΙΣΤΟΝ ΟΝ.....52
ΙΓ’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.....54
ΙΔ’ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ.....58
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....60
Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΖΩΗ ΜΟΥ.....60
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.....60
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.....71
ΟΨΟΜΕΘΑ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΘΩΣ ΕΣΤΙ.....77
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....78
Α’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ.....78
Β’ ΠΕΡΙ ΦΟΒΟΥ ΘΕΟΥ.....80
Γ’ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.....81
Δ’ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΝΘΟΥΣ.....85
Ε’ ΣΑΛΕΥΟΜΕΝΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙ ΤΟΥ ΑΣΑΛΕΥΤΟΥ.....86
ΣΤ’ ΤΟ ΠΡΟΝΟΜΙΟΝ ΤΟ ΓΝΩΝΑΙ ΤΗΝ ΟΔΟΝ.....86
Ζ’ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΗΜΩΝ.....92
Η’ ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.....96
Θ’ ΠΕΡΙ ΘΕΙΑΣ ΕΜΠΝΕΥΣΕΩΣ.....97
Ι’ ΠΕΡΙ ΚΕΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΟΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΕΩΣ.....98
ΙΑ’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΜΙΣΟΥΣ.....102
ΙΒ’ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΤΙΣΤΟΥ ΦΩΤΟΣ.....104
ΙΓ’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟΣΤΑΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ.....111
ΙΔ’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.....126
ΙΕ’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.....132
ΙΣΤ’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΘΣΗΜΑΝΙΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.....133
ΙΖ’ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ, ΕΝ ΤΗ ΟΠΟΙΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ-ΑΛΗΘΕΙΑ.....136
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....143
ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.....143
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.....143
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.....164
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.....180
ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ.....191
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.....192
ΑΣΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ.....202
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.....202
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.....216
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.....227

ΠΡΩΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Αιώνιε Κύριε, Δημιουργέ των απάντων ο καλέσας με εις την ζωήν ταύτην τη ανεξερευνήτω Σου αγαθότητι· ο δους μοι την Χάριν του Βαπτίσματος και την σφραγίδα του Αγίου Πνεύματος· ο κοσμήσας με τη επιθυμία του αναζητείν Σε, τον μόνον αληθινόν Θεόν, επάκουσον της δεήσεώς μου.
Ο Θεός μου, ουκ έχω ζωήν, φως, χαράν, σοφίαν, δύναμιν άνευ Σου.

Αλλά Συ είπας τοις μαθηταίς Σου: «Πάντα όσα εάν αιτήσητε εν τη προσευχή πιστεύοντες, λήψεσθε».
Όθεν τολμώ επικαλείσθαι Σε: Καθάρισόν με από παντός μολυσμού σαρκός και πνεύματος.
Δίδαξον με πως δει προσεύχεσθαι.
Ευλόγησον την ημέραν ταύτην ήν εχάρισάς μοι, τω αναξίω δούλω Σου.
Ικάνωσόν με τη δυνάμει της Χάριτός Σου αδιαλείπτως ομιλείν και εργάζεσθαι προς την Σην δόξαν εν πνεύματι καθαρότητος, ταπεινώσεως, υπομονής, αγάπης, ευγενείας, ειρήνης, ανδρείας και σοφίας, επιγινώσκειν αεί την απανταχού παρουσίαν Σου.
Κύριε ο Θεός, δείξόν μοι την οδόν του θελήματός Σου εν τη απείρω Σου αγαθότητι και αξίωσόν με πορεύεσθαι ενώπιόν Σου χωρίς αμαρτίας.
Καρδιογνώστα Κύριε, Συ επιγινώσκεις πάσαν μου ένδειαν, Συ γινώσκεις την τυφλότητα και την άγνοιάν μου, Συ γινώσκεις την αστάθειαν και την διαφθοράν της ψυχής μου.
Αλλ' ουδ' ο πόνος ουδ' η αγωνία η εμή κεκρυμμένα Σοι τυγχάνει. Επάκουσον της δεήσεώς μου και δίδαξόν με τω Πνεύματί Σου τω Αγίω, οδόν εν ή πορεύσομαι.
Μη εγκαταλείψης με, ότι η διεφθαρμένη μου θέλησις οδηγήση με προς άλλας οδούς, αλλά βιαίως επανάγαγέ με προς Σε.
Δος μοι, τη δυνάμει της Σης αγάπης, στερεωθήναι με εις το αγαθόν.
Φύλαξον με από παντός λόγου ή έργου ψυχοφθόρου, από πάσης εσωτερικής και εξωτερικής κινήσεως μη ευαρέστου ενώπιόν Σου και επιβλαβούς δια τον αδελφόν μου.
Δίδαξόν με πώς δει και τι με δει λαλείν.
Εάν το Σον θέλημα εστι του μη αποκριθήναι με δος μοι πνεύμα ειρηναίας σιωπής, αλύπου και ακινδύνου δια τον αδελφόν μου.
Νομοθέτησόν με εν τη τρίβω των εντολών Σου και έως εσχάτης μου αναπνοής μη επιτρέψης παρεκκλίναι με από του Φωτός των προσταγμάτων Σου, έως ότου καταστώσιν ο μοναδικός νόμος πάσης υπάρξεώς μου, προσκαίρου τε και αιωνίου.
Δέομαί Σου ο Θεός ελέησόν με.
Λύτρωσαί με από της θλίψεως και αθλιότητός μου και μη αποκρύψης απ' εμού την οδόν της σωτηρίας. Εν τη αφροσύνη μου, ο Θεός, περί πολλών και μεγάλων δέομαί Σου, γινώσκων αεί την εμήν κακότητα, την αδυναμίαν και φαυλότητα κράζω Σοι: ελέησόν με.
Μη απορρίψης με από του Προσώπου Σου ένεκεν της αλαζονείας μου.
Δος και αύξησον εν εμοί τω αχρείω την δύναμιν του αγαπάν Σε, κατά τας εντολάς Σου, εξ όλης της καρδίας μου, εξ όλης της ψυχής μου, εξ όλης της διανοίας μου, εξ όλης της ισχύος μου, και δι' όλου του είναι μου.
Ναι, ο Θεός, δίδαξόν με δικαίαν κρίσιν και γνώσιν τω Πνεύματί Σου τω Αγίω.
Δος μοι του γνώναι την Αλήθειάν Σου προτού με απελθείν εκ της ζωής ταύτης.
Παράτεινον τας ημέρας της ζωής μου έως ότου Σοι προσφέρω μετάνοιαν αληθινήν.
Μη αναγάγης με εν ημίσει ημερών μου μηδέ εν ώ ο εμός νους τετυφλωμένος εστί.
Και όταν ευδοκήσης ελθείν το τέλος της ζωής μου προγνώρισόν μοι τον θάνατον, ίνα η ψυχή μου ετοιμασθή προς συνάντησίν Σου.
Έσο μετ' εμού, Κύριε, εν εκείνη τη ώρα τη φοβερά και απόδος μοι την αγαλλίασιν του Σωτηρίου Σου.
Καθάρισόν με από παντός αμαρτήματος φανερού και αποκρύφου, από πάσης ανομίας κεκρυμμένης εν εμοί και δώρησόν μοι καλήν απολογίαν ενώπιον του φοβερού βήματός Σου. Ο Θεός, κατά το μέγα έλεός Σου και την άμετρον φιλανθρωπίαν Σου, επάκουσον της δεήσεώς μου.

Ο ΑΓΙΟΣ ΣΙΛΟΥΑΝΟΣ Ο ΑΘΩΝΙΤΗΣ

ΕΚΔ. ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΕΣΣΕΞ ΑΓΓΛΙΑΣ 1999, ΕΚΔΟΣΙΣ ΟΓΔΟΗ. Μετάφρασις εκ του Ρωσικού υπό του συγγραφέως και υπό του Ιερομονάχου Ζαχαρίου.

Α’ ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Πεδίον του πνευματικού αγώνος δι’ έκαστον άνθρωπον είναι πρωτίστως η εαυτού καρδία. Όστις δε αγαπά να εισέρχηται εις αυτήν κατανοεί τον λόγον του προφήτου Δαβίδ: «Προσελεύσεται άνθρωπος και καρδία βαθεία». Η γνησία εν Χριστώ ζωή ρέει εκεί, εν τη βαθεία καρδία, κεκρυμμένη ουχί μόνον από των ξένων βλεμμάτων, αλλ’ εν τω πληρώματι αυτής και από αυτού του ιδίου του ανθρώπου. Όστις εισήλθεν εις τον μυστικόν τούτον νυμφώνα, ούτος αναμφιβόλως κατελήφθη υπό αφράστου εκπλήξεως προ του μυστηρίου της υπάρξεως. Όστις κεκαθαρμένη διανοία παρεδόθη εις την εντατικήν παρατήρησιν της βαθείας αυτού καρδίας, ούτος κατανοεί ότι είναι αδύνατον να παρακολουθήση πλήρως την ροήν της ιδίας ζωής, έστω και επί βραχύ τι χρονικόν διάστημα. Ούτος συνειδητοποιεί το αδύνατον να συλλάβη την πορείαν της πνευματικής ζωής της καρδίας, το βάθος της οποίας έρχεται εις επαφήν μετ’ εκείνου του Είναι, ένθα δεν υπάρχουν πλέον πορείαι. Εν τούτοις αυτός ακριβώς ο σκοπός προβάλλεται ενώπιον ημών εν τη παρούση βιογραφία: να διαζωγραφήσωμεν την εσωτερικήν πορείαν της ανόδου ενός μεγάλου ασκητού.

Ουχί· ημείς δεν θα θέσωμεν προ ημών ανεκπλήρωτον σκοπόν. Μόνον εν μέρει θα εγγίσωμεν εκείνα τα στάδια της ζωής αυτού, άτινα γνωρίζομεν ακριβέστερον. Έτι ατοπωτέραν θεωρούμεν πάσαν απόπειραν επιστημονικής ψυχαναλύσεως, διότι, εκεί όπου ενεργεί ο Θεός, αργεί η επιστήμη. }012}

… απαραίτητος προϋπόθεσις δια την ειρήνην μεταξύ των ανθρώπων είναι να έχη έκαστος επίγνωσιν του εαυτού πταίσματος.

«Άγιε Πάτερ (Ιωάννη της Κρονστάνδης) θέλω να γίνω μοναχός. Προσευχήθητε να μη κρατήση εμέ ο κόσμος».

… την επομένην ήδη ημέραν ησθάνετο κύκλω αυτού «να βουίζουν αι φλόγες του άδου».

Από της ημέρας όμως εκείνης, καθ’ ήν προσηυχήθη δι’ αυτόν ο Πατήρ Ιωάννης «αι φλόγες του άδου εβούϊζον» κύκλω αυτού συνεχώς: εις την αμαξοστοιχίαν, εις την Οδησσόν, εις το πλοίον, προσέτι και εις τον Άθωνα, εις την Μονήν, εις τον ναόν, πανταχού. }024}

Η απλή και πιστή ψυχή του Συμεών, ως ήκουσε παρά του γέροντος-πνευματικού ότι συνεχωρήθησαν αι αμαρτίαι αυτού, παρεδόθη εις την χαράν κατά τον λόγον (του πνευματικού): «Πορεύου εν ειρήνη και χαίρε».

Άπειρος και αφελής, δεν εγνώριζεν εισέτι ότι εις τον ασκητήν επιβάλλεται η εγκράτεια και εις την χαράν, και δια τούτο ευθύς απώλεσεν εκείνην την πνευματικήν έντασιν, εν ή ευρίσκετο η ψυχή αυτού μετά την επίσκεψιν αυτού εις την Κρονστάνδην. Κατά την επακολουθήσασαν εξασθένησιν εγένετο αντικείμενον σαρκικής επιθυμίας } 025} και εστάθη ο νους αυτού εις δελεαστικάς εικόνας, τας οποίας επρότεινεν εις αυτόν το πάθος. Έλεγεν εις αυτόν ο λογισμός: «Ύπαγε εις τον κόσμον και νυμφεύσου».

Τι υπέστη κατά μόνας ο νεαρός δόκιμος, δεν γνωρίζομεν. Ότε μετέβη, ίνα εξομολογηθή, ο πνευματικός είπεν εις αυτόν:

«Μη συγκατατίθεσαι ποτέ εις τους λογισμούς και ευθύς ως έρχονται δίωκε αυτούς».

… κατά την διάρκειαν τεσσαράκοντα και έξ χρόνων μοναχικής ζωής, ουδέποτε απεδέχθη ουδέ ένα πορνικόν λογισμόν. }026}

… εσπέραν τινα, ενώ προσηύχετο ενώπιον της εικόνος της Θεοτόκου, η προσευχή εισέδυσεν εις την καρδίαν αυτού και ήρχισε να τελήται εκεί ημέρας και νυκτός. Τότε όμως δεν ηννόησεν εισέτι το μεγαλείον και την σπανιότητα της δωρεάς, την οποίαν εδέχθη υπό της Θεομήτορος.

Εν καιρώ νυκτός τινος το κελλίον αυτού επληρώθη ασυνήθους φωτός όπερ διεπέρασεν εισέτι και το σώμα }028} αυτού ούτως, ώστε είδε τα εντός του θώρακος. Ο λογισμός λέγει εις αυτόν: «Δέξαι, είναι η χάρις». Η ψυχή όμως του δοκίμου εταράχθη, και έμεινεν εν μεγάλη απορία. Η προσευχή και μετά τούτο εξηκολούθει να ενεργήται εντός αυτού, αλλά το πνεύμα της συντριβής απεμακρύνθη τοσούτον, ώστε

εν ώρα προσευχής ήλθεν εις αυτόν γέλως. Εκτύπησεν ισχυρώς εαυτόν εις το μέτωπον δια της πυγμής. Έπαυσεν ο γέλως, αλλά το πνεύμα της μετανοίας δεν επανήλθε και η προσευχή αυτού εσυνεχίσθη άνευ κατανύξεως. Τότε αντελήφθη ότι έπαθεν ανάρμοστόν τι.

Μετά την όρασιν αυτήν του παραδόξου φωτός ενεφανίζοντο εις αυτόν δαίμονες, και αυτός, αφελής ών, συνωμίλει μετ' αυτών "ως μετά ανθρώπων". Αι επιθέσεις βαθμηδόν εδυνάμωσαν· άλλοτε μεν έλεγον εις αυτόν: «Νυν είσαι άγιος», άλλοτε δε: «Δεν θα σωθής». Ο αδελφός Συμεών ηρώτησε ποτε ένα δαίμονα: «Διατί αντιφάσκετε λέγοντες άλλοτε ότι είμαι άγιος, άλλοτε δε ότι δεν θα σωθώ»; Και ο δαίμων απήντησεν ειρωνικώς: «Ημείς ουδέποτε λέγομεν την αλήθειαν». }029}

Έφθασε μέχρι της εσχάτης απογνώσεως· και ημέραν τινά, προ του εσπερινού, καθήμενος εν τω κελλίω αυτού εσκέφθη: «Θεόν εκδυσωπήσαι αδύνατον»! Δια του λογισμού τούτου ησθάνθη πλήρη εγκατάλειψιν, και η ψυχή αυτού επί μίαν περίπου ώραν εβυθίσθη εις σκότος απεριγράπτου αγωνίας.

Μεταβάς δια τον εσπερινόν εις τον ναόν του Αγίου Προφήτου Ηλιού, όστις είναι παρά τον Μύλον, εκ δεξιών της Ωραίας Πύλης, εις τον τόπον της εικόνος του Σωτήρος είδε τον ζώντα Χριστόν.

«Ο Κύριος δι’ ακαταλήπτου τρόπου» ώφθη εις τον νεαρόν δόκιμον, και όλη αυτού η ύπαρξις και αυτό τούτο }030} το σώμα ενεπλήσθησαν του πυρός της χάριτος του Αγίου Πνεύματος, εκείνου του πυρός όπερ ο Κύριος κατεβίβασεν εις την γην δια της ελεύσεως Αυτού.

Εκ του οράματος τούτου ο Συμεών περιήλθεν εις εξάντλησιν και ο Κύριος εγένετο άφαντος απ’ αυτού.

Αδύνατον να περιγράψωμεν την κατάστασιν, εν τη οποία ευρίσκετο ούτος εκείνην την ώραν. Γνωρίζομεν εκ του στόματος και εκ των γραφών του μακαρίου Γέροντος ότι περιέλαμψεν αυτόν τότε το μέγα Θείον Φως· ότι εξήλθεν εκ του κόσμου τούτου και ανέβη εν πνεύματι εις τον ουρανόν, ένθα ήκουσεν άρρητα ρήματα· ότι εκείνην την στιγμήν έλαβε νέαν τινά γέννησιν άνωθεν. Το γαλήνιον βλέμμα του τα πάντα συγχωρούντος, του απείρως αγαπώντος, του πλήρους ανεκλαλήτου χαράς Χριστού είλκυσε τον όλον άνθρωπον· και ότε εγένετο άφαντος, η ψυχή αυτού εκ της γλυκύτητος της αγάπης του Θεού ηρπάγη εις την θεωρίαν της Θεότητος, πέραν των σχημάτων του κόσμου.

Είναι όντως θαυμαστόν ότι κατά την εμφάνισιν του Κυρίου ο δόκιμος Συμεών, άνθρωπος απλούς και άδολος, «ανεγνώρισεν ευθύς» και τον εμφανισθέντα εις αυτόν Χριστόν, και το Πνεύμα το Άγιον το ενεργήσαν εν αυτώ. }031}

Έκαστος άνθρωπος είναι φαινόμενον μοναδικόν και ιδιόμορφον. … οι άνθρωποι επιδιώκοντες την σαφήνειαν, εισάγουν … την ταξινόμησιν.

Κατά τους διαρρεύσαντας αιώνας της ιστορίας του Χριστιανισμού η πείρα των Πατέρων της Εκκλησίας διέγραψε τρία είδη ή τύπους τάξεως της εν Χριστώ πνευματικής ζωής.

Εις το πρώτον είδος ανήκει η πλειονότης των ανθρώπων. Ούτοι ελκύονται εις την πίστιν δια μικράς χάριτος και διανύουν τον βίον αυτών εις μέτριον αγώνα τηρήσεως των εντολών. Μόνον δε κατά το τέλος της ζωής }032} αυτών, λόγω των παθημάτων, γίνονται επιδεκτικοί μεγαλυτέρας χάριτος. Τινές όμως εξ αυτών αγωνίζονται εντονώτερον και προ της εαυτών τελευτής λαμβάνουν μεγάλην χάριν. Ούτω συμβαίνει εις πολλούς μοναχούς.

Το δεύτερον είδος αποτελείται εκ των ελκυομένων κατ’ αρχάς δια μετρίας αναλόγως χάριτος, οίτινες όμως ασκούνται μετά προθυμίας εις την προσευχήν και την κατά των παθών πάλην, και εν τη οδυνηρά ταύτη ασκήσει καταξιούνται εις το μέσον της οδού αυτών μεγαλυτέρας χάριτος, και ζώντες το υπόλοιπον του βίου εν εντονωτέρω έτι αγώνι φθάνουν εις υψηλά μέτρα τελειότητος.

Το τρίτον, σπανιώτερον είδος είναι όταν από της ενάρξεως του ασκητικού βίου ο άνθρωπος λαμβάνη ένεκα του ενθέρμου ζήλου αυτού είτε ορθότερον κατά πρόγνωσιν του Θεού, την μεγάλην χάριν των τελείων.

Τούτο το τελευταίον γένος των ασκητών πάσχει επί της γης πλείον πάντων, επειδή μετά την γεύσιν της χάριτος, μετά την θεωρίαν του Θείου Φωτός, το σκότος

της θεοεγκαταλείψεως και ο τάραχος των παθών βιούνται ασυγκρίτως βαθύτερον και οδυνηρότερον ένεκα της οξείας αντιθέσεως: Ούτοι γνωρίζουν ΤΙ απώλεσαν. Εκτός δε τούτου, η βίωσις της χάριτος μεταβάλλει δια της ενεργείας αυτής τον όλον άνθρωπον και καθιστά αυτόν ασυγκρίτως }033} περισσότερον ευαίσθητον εις παν πνευματικόν φαινόμενον. }034}

Και η πίστις και η μετάνοια ημών εξαρτώνται μέχρις ακαθορίστου τινος βαθμού εκ της ελευθερίας ημών και εν ταυτώ αποτελούν δώρον της Θείας χάριτος. ... το μέτρον του δωρήματος του Θεού εξαρτάται εκ της συγκαταθέσεως του ανθρώπου. Αι δωρεαί του Θεού συνεπάγονται ωρισμένην άσκησιν. Όταν δε ο Θεός προβλέπη ότι ο άνθρωπος θα δεχθή το δώρημα Αυτού κατά τον δέοντα τρόπον τότε εκχέει τούτο «αφθόνως». Θα ελέγομεν ότι αιτία του μεγάλου ή μικρού δωρήματος είναι η προεγνωσμένη υπό του Θεού απάντησις του ανθρώπου εις την ενέργειαν της χάριτος. }035}

Υποθέτωμεν ότι η εκλογή δια την μαρτυρίαν της αγάπης είναι σπανία, διότι αύτη συνδέεται αναποφεύκτως προς την ολοκληρωτικήν αυτοθυσίαν.

Αι εντολαί του Χριστού δια τον Γέροντα Σιλουανόν δεν ήσαν ηθικός κανών. Δεν κατεβίβαζε τον Χριστιανισμόν εις το επίπεδον ενός ηθικού συστήματος, ως πράττουν οι εστερημένοι της αυθεντικής πνευματικής πείρας εκπρόσωποι του ανθρωπιστικού πολιτισμού, οίτινες καταλήγουν εις το συμπέρασμα ότι η θρησκεία δεν είναι άλλο τι ει μη «αναχαιτιστική τις αρχή» δια τους αμαθείς, άχρηστος «δι' αυτούς». Ουχί! Ο Γέρων αντελαμβάνετο }036} τον λόγον του Χριστού ως ... «ρήματα ζωής αιωνίου», ως πνεύμα και ζωή κατά τον λόγον του Ιδίου του Κυρίου:

Ο λόγος του Χριστού δια τον Σιλουανόν ήτο το Ζωοποιούν Πνεύμα, αυτή αύτη η αιώνιος ζωή, ο Θεός εν τη ενεργεία Αυτού.

Τί είναι η αμαρτία εξ επόψεως χριστιανικής;

... Η ουσία της αμαρτίας συνίσταται ουχί εις την κατάλυσιν ηθικών αρχών, αλλ' εις την αποστασίαν εκ της αιωνίου Θείας ζωής, δια την οποίαν εκτίσθη ο άνθρωπος ...

Η αμαρτία διαπράττεται προ παντός εν τω μυστικώ }037} βάθει του ανθρωπίνου πνεύματος, αλλά τα οψώνια αυτής πλήττουν τον όλον άνθρωπον. Όταν αύτη συντελεσθή, αντανακλάται εις την ψυχικήν και φυσικήν κατάστασιν του ανθρώπου, εις την εξωτερικήν αυτού εμφάνισιν, **εις τα πεπρωμένα του αμαρτήσαντος**, εξέρχεται αναποφεύκτως πέραν των ορίων της ατομικής αυτού ζωής και **βαρύνει δια του κακού την ζωήν ολοκλήρου της ανθρωπότητος**, και συνεπώς αντανακλάται και εις τα πεπρωμένα του σύμπαντος κόσμου.

Συνεπείας κοσμικής σημασίας δεν είχε μόνον το αμάρτημα του Προπάτορος Αδάμ. **Παν αμάρτημα, φανερόν ή αφανές, εκάστου εξ ημών, επηρεάζει τα πεπρωμένα του κόσμου παντός**.

Ο σαρκικός, μη έχων εισέτι πείραν της αιωνίου ζωής του Πνεύματος, δεν αντιλαμβάνεται την αλλαγήν της καταστάσεως αυτού μετά την διάπραξιν της αμαρτίας, διότι διαμένει πάντοτε εις πνευματικόν θάνατον. Αντιθέτως ο πνευματικός άνθρωπος, εις εκάστην κλίσιν του θελήματος αυτού προς την αμαρτίαν, **βλέπει εν εαυτώ την αλλαγήν της καταστάσεως αυτού λόγω της υποστολής της χάριτος**. }038}

Μετανοών δια την αμαρτίαν δεν εζήτει μόνον συγγνώμην ήτις ευκόλως παρέχεται υπό του Θεού και δι' ενός ίσως στεναγμού μεταμελείας. Εζήτει πλήρη άφεσιν, ούτως ώστε η χάρις αισθητώς να επανακάμψη εις την ψυχήν. Εζήτει παρά του Θεού την δύναμιν όπως μη επαναλάβη ποτέ, ει δυνατόν, το αμάρτημα. Προσηύχετο ίνα λυτρώση αυτόν από του εν ημίν ενεργούντος «νόμου της αμαρτίας».

Ούτω λοιπόν ο Θεός προέγνω προ των αιώνων τον Συμεών-Σιλουανόν και δι' ακαταλήπτου εις ημάς τρόπου έδωκεν εις αυτόν να γνωρίση την ουσίαν της αμαρτίας μετά τοσαύτης δυνάμεως, ώστε όντως έζησε την κόλασιν του άδου και εβόα εξ «άδου κατωτάτου», μέχρις ότου συγκατέβη ο Κύριος και εμφανισθείς έδωκεν εις αυτόν να γνωρίση, πριν ή γευθή θανάτου, την ανάστασιν της ψυχής και να ίδη «τον Υιόν του ανθρώπου ερχόμενον εν τη Βασιλεία Αυτού». }039}

Β' ΜΟΝΑΣΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Το σφάλμα του Γέροντος Ανατολίου δεν ήτο μόνον παιδαγωγικόν, αλλά και κατά της χάριτος. Η χάρις του Θεού δεν επιτρέπει εις τον αληθή ασκητήν να είπη εις τον αδελφόν έπαινον, τον οποίον έτι και οι τέλειοι συχνάκις δεν δύνανται να βαστάσουν άνευ ζημίας. Έπαινοι λέγονται μόνον, όταν τις αποκάμνη εκ της απογνώσεως. Να ανοίγωνται όμως οι οφθαλμοί της «αριστεράς» εις εκείνα άτινα ποιεί μεθ' ημών η δεξιά του Υψίστου, ή ουδόλως επιτρέπεται ή πρέπει να γίνηται μετ' άκρας τέχνης και προσοχής. }043}

... Η εξωτερική μορφή την οποίαν ενδύεται ο λογισμός συχνάκις δεν επιτρέπει να αντιληφθής ΠΟΘΕΝ προέρχεται ούτος. Ουχί σπανίως ο λογισμός πλησιάζει αθορύβως ως κλέπτης, η δε πρώτη λογική αυτού μορφή δύναται να φανή ουχί μόνον εντελώς φυσική αλλά και σοφή, έτι δε και αγία. Και όμως ενίοτε αρκεί και η πλέον ελαφρά προσέγγισις τοιούτου }044} λογισμού, ίνα προκαλέση βαθείαν αλλαγήν εις την ψυχήν. Η κρίσις περί της φύσεως του λογισμού δεν πρέπει να στηρίζεται επί της εξωτερικής αυτού μορφής. Μόνον η πείρα οδηγεί εις την γνώσιν περί του ποίαν δύναμιν και λεπτότητα και ποίας ποικιλομόρφους όψεις δύνανται να προσλαμβάνουν αι δαιμονικαί υποβολαί. Προσέτι και όταν ο λογισμός κατά την φύσιν αυτού είναι αγαθός, δυνατόν να παρεισφρήση εις αυτόν αλλότριον στοιχείον, ούτω δε να αλλάξη ουσιωδώς το πνευματικόν αυτού περιεχόμενον και την εφ' ημάς ενέργειαν.

Ο λογισμός είναι το πρώτον στάδιον της αμαρτίας. Η εμφάνισις αυτού εις την σφαίραν της συνειδήσεως δεν λογίζεται ως αμαρτία, αλλ' είναι μόνον η πρότασις αυτής. Η απόκρουσις του λογισμού αποκλείει την περαιτέρω ανάπτυξιν της αμαρτίας.

... Νους ιστάμενος εν ησυχαστική προσοχή εν τη καρδία βλέπει πώς ο λογισμός πλησιάζει έξωθεν προσπαθών να εισχωρήση εις την καρδίαν, και εκδιώκει αυτόν δια της προσευχής. Τούτο το έργον, το καλούμενον «νοερά νήψις» ή «νοερά ησυχία» ή «τήρησις του νοός», ήρχισε να διδάσκηται ο Συμεών. ... Δια της φλογεράς ορμής } 045} αυτών φθάνουν εις την αδιάλειπτον προσευχήν αλλά μη όντες κεκαθαρμένοι από των παθών δια της μακράς ασκήσεως, παρά την ενέργειαν της προσευχής πίπτουν εις την κατά το πάθος αμαρτίαν. Ο ασκητής δεν δύναται να ικανοποιηθή δια τοιαύτης καταστάσεως.

Ο αδελφός Συμεών δεν εγνώριζεν εισέτι να «τηρή τον νουν», και ούτω προσευχόμενος δεν ανεχαίτιζε την ενέργειαν της φαντασίας, δια της οποίας επενεργούν οι δαίμονες. Η αναπόφευκτος εις πάντα αρχάριον φαντασία επιφέρει παραμόρφωσιν εις την πνευματικήν ζωήν, ήτις όμως καθ' ό αναπόφευκτος κατά την αρχικήν περίοδον, δεν θεωρείται «πλάνη». Οπωσδήποτε όμως ο αρχάριος οδηγείται βαθμηδόν εξ αυτού του είδους προσευχής εις έτερον, όπερ συνίσταται εις το «περικλείειν τον νουν εις τους λόγους της προσευχής». Η μορφή αύτη της προσευχής είναι δυσκολωτέρα πως και ξηροτέρα, αλλά προτιμάται ως ορθοτέρα και ολιγώτερον επικίνδυνος. }046}

Πόσαι αυτοκτονίαι και παντός είδους εγκλήματα δεν διεπράττοντο εν τω κόσμω ως επακόλουθα δαιμονιώδους πνευματικότητος;

Η πάλη προς τους δαίμονας δεν πρέπει να εμβάλλη εις φόβον. Ο φόβος είναι ήδη ήττα κατά το ήμισυ· η εμφάνισις αυτού ατονεί την ψυχήν και **καθιστά αυτήν προσιτήν εις τον δαιμονικόν βιασμόν**. }047}

Ο νους αυτού έτι και έτι συχνότερον ευρίσκει εν τη καρδία εκείνο «το σημείον της προσοχής», το οποίον έδιδεν εις αυτόν την δυνατότητα να επιτηρή τα τελούμενα εν τω εσωτερικώ κόσμω της ψυχής. ... Αποκτάται η διάκρισις περί του πώς πλησιάζουν αθορύβως οι λογισμοί των διαφόρων παθών και πώς ενεργεί η χάρις. Ο Σιλουανός εισέρχεται εις την ζωήν του συνετού ασκητού και συνειδητοποιεί ότι το κύριον νόημα της ασκήσεως συνίσταται εις την απόκτησιν της χάριτος. Ούτως το ερώτημα περί του πώς ενεργεί η χάρις, πώς διαφυλάττεται υπό του ανθρώπου (όστις είδε το φως του ανάρχου Είναι εγεύθη του πληρώματος της χαράς και της ανεκλαλήτου γλυκύτητος της αγάπης του Θεού), διατί και προς τι αύτη εγκαταλείπει την ψυχήν, γίνεται έν εκ των βασικών και κεφαλαιωδών μελημάτων της ζωής αυτού.

Εις τον αγώνα προς διαφύλαξιν της χάριτος ο μοναχός Σιλουανός έφθασεν εις μέτρα τα οποία εις ανθρώπους }048} άλλου τύπου θα φανούν ανεπιτρέπτως σκληρά, δυνατόν δε και να προκαλέσουν εισέτι την σκέψιν ότι τοιούτου είδους ασπλαγχνία προς εαυτόν είναι διαστροφή του Χριστιανισμού. Τούτο βεβαίως δεν είναι ορθόν. Ψυχή γνωρίσασα τον Θεόν, υψωθείσα εις την θεωρίαν του κόσμου του αιωνίου φωτός και ακολούθως απολέσασα την χάριν αυτήν, ευρίσκεται εν τοιαύτη καταστάσει, την οποίαν, όστις δεν εγνώρισεν εις το αυτό μέτρον, ουδόλως δύναται να φαντασθή. Το μαρτύριον και η οδύνη της ψυχής αυτής είναι άφατα· αισθάνεται ιδιαίτερόν τι μεταφυσικόν άλγος. Δια τον άνθρωπον, όστις εβίωσε την απερίγραπτον γλυκύτητα της αγάπης του Θεού, ουδέν πλέον παραμένει εν τω κόσμω τούτω δυνάμενον να γοητεύση ή να πλανήση αυτόν. Υπό τινα έποψιν η επίγειος ζωή αποβαίνει δι' αυτόν καταθλιπτικόν φορτίον, ούτος δε μετά κλαυθμού ζητεί πάλιν εκείνην την ζωήν της οποίας προ τινος ήψατο. Ανήρ απολέσας την εαυτού γυναίκα, ύπαρξιν θερμώς και βαθέως ηγαπημένην, ή μήτηρ στερηθείσα μονογενούς και ηγαπημένου υιού, μόνον εν μέρει δύναται να συλλάβη την οδύνην του απολέσαντος την χάριν, διότι η αγάπη του Θεού λόγω της δυνάμεως, της αξίας και της γλυκύτητος αυτής του ασυγκρίτου κάλλους και της εξουσίας αυτής, υπερβαίνει απείρως πάσαν άλλην ανθρωπίνην αγάπην. Ως εκ τούτου ο Άγιος Ιωάννης ο της Κλίμακος λέγει περί των απολεσάντων την χάριν ότι η βάσανος αυτών υπερβαίνει τας βασάνους των εις θάνατον καταδίκων, το δε πένθος αυτών το πένθος των επί «νεκροίς κοπτομένων». }049}

«Κύριε βλέπεις ότι θέλω να προσευχηθώ μετά καθαρού νου, αλλ' οι δαίμονες δεν με αφήνουν. Δίδαξόν με τί πρέπει να πράττω δια να μη με ενοχλούν;»

Και ήκουσεν εν τη ψυχή την απάντησιν:

«Οι υπερήφανοι πάντοτε ούτως υποφέρουν εκ των δαιμόνων».

«Κύριε δίδαξόν με τί πρέπει να πράττω, ίνα ταπεινωθή η ψυχή μου», λέγει ο Σιλουανός.

Και εκ νέου ήλθεν απάντησις εκ του Θεού εν τη καρδία:

«Κράτει τον νουν σου εις τον άδην, και μη απελπίζου». }051}

Αλλ΄ εις τι συνίσταται η ουσία της υποδείξεως του Θεού προς τον πατέρα Σιλουανόν;

Εις το ότι από του νυν απεκαλύφθη εις την ψυχήν αυτού, και τούτο ουχί αφηρημένως ή διανοητικώς αλλ' υπαρξιακώς, ότι ρίζα πασών των αμαρτιών, σπόρος του θανάτου, τυγχάνει η υπερηφανία· ότι ο Θεός είναι ταπείνωσις. Εγνώρισεν ότι εκείνη η ανεκλαλήτως γλυκεία και μεγάλη ταπείνωσις του Χριστού, της οποίας έλαβε πείραν κατά την στιγμήν της Εμφανείας είναι αναφαίρετον ιδίωμα της Θείας αγάπης, του Θείου Είναι. Ως εκ τούτου όστις επιθυμεί να ενωθή μετά του Θεού δέον όπως ενδυθή την ταπείνωσιν.

... Εδόθη εις αυτόν να γνωρίση το μέγα }052} μυστήριον του Είναι, να γνωρίση τούτο οντολογικώς. }053}

Ω, πόσον ελεήμων ο Κύριος! Δίδει εις τον ταπεινόν δούλον αυτού Σιλουανόν να γνωρίση τα μυστήρια Αυτού, αποκαλύπτει εις αυτόν οδούς ζωής· **αποκαλύπτει ουχί κατά τρόπον αφηρημένον, διανοητικόν, αλλά <u>δια του «ιδίου του πράγματος»</u>, ήτοι <u>οντολογικώς</u>**.

Εγνώρισε πλέον εκ πείρας ότι πεδίον των πνευματικών συγκρούσεων μετά του κακού του κοσμικού κακού τυγχάνει αυτή αύτη η καρδία του ανθρώπου. }054}

... Αύτη (η υπερηφάνεια) είναι η μάστιξ της ανθρωπότητος, το διαβολικόν εκείνο σπέρμα του θανάτου, όπερ βυθίζει όλην την γην εις το σκότος της απογνώσεως. ... Μεταφερόμενος πνεύματι εις την ζωήν των Πατέρων, κατενόησεν ότι η γνώσις της οδού προς την θείαν αιωνιότητα διαφυλάττεται πάντοτε εν τη Εκκλησία και ότι τη ενεργεία του Αγίου Πνεύματος παραδίδεται ανά τους αιώνας από γενεάς εις γενεάν.

Πολλοί ερχόμενοι εις επαφήν μετά των μοναχών ουδέν το αξιόλογον βλέπουν εις αυτούς και απομακρύνονται ανικανοποίητοι, και δη «απογοητευμένοι». Συμβαίνει δε τούτο επειδή πλησιάζουν τον μοναχόν μετ' εσφαλμένου κριτηρίου και ακαταλλήλων αναζητήσεων.

Ο μοναχός εγκαρτερεί εις ακατάπαυστον αγώνα, και ουχί σπανίως εις άκρως έντονον. Αλλ' ο ορθόδοξος μοναχός δεν είναι φακίρης. ... Ο μοναχός διεξάγει ισχυρόν και επίμονον πόλεμον. Τινές εξ αυτών ως ο Σιλουανός διεξάγουν τιτάνιον αγώνα άγνωστον εις τον κόσμον, ίνα φονεύσουν τον υπερήφανον όφιν, τον εμφωλεύοντα εις τα άδηλα βάθη της ψυχής, ίνα γένωνται άνθρωποι, αληθινοί άνθρωποι, κατ' εικόνα του τελείου Ανθρώπου Χριστού, ήγουν πραείς και ταπεινοί.

Ξένοι και ακατάληπτος εις τον κόσμον η χριστιανική ζωή. Το πάν εν αυτή παρουσιάζεται παράδοξον, εις τάξιν αντίθετον της τάξεως του κόσμου, και είναι αδύνατον να παραστήσωμεν αυτήν δια λόγων. Η μόνη οδός προς επίγνωσιν είναι να ποιήσωμεν το θέλημα του Θεού, τουτέστι }055} να τηρήσωμεν τας εντολάς του Χριστού, οδόν υποδειχθείσαν υπ' Αυτού του Ιδίου.

Άλλα δεκαπέντε έτη παρήλθον μέχρις ότου λάβη την δύναμιν να αποκρούη δι' απλής εσωτερικής κινήσεως του νοός, απαρατηρήτου έξωθεν, παν ό,τι προηγουμένως έπληττεν αυτόν βαρέως. }056}

Δια της καθαράς προσευχής διδάσκεται ο ασκητής τα μεγάλα μυστήρια του Πνεύματος. Εισερχόμενος δια του νοός εις την καρδίαν, πρώτον εις αυτήν την σαρκίνην καρδίαν, διεισδύει εις εκείνα τα βάθη αυτής, τα οποία δεν είναι πλέον σάρξ. Ευρίσκει την «βαθείαν» καρδίαν, την πνευματικήν, την μεταφυσικήν, και **εν αυτή βλέπει ότι το είναι όλης της ανθρωπότητος δεν είναι δι' αυτόν ξένον τι, αλλότριον, αλλ' αχωρίστως συνδεδεμένον μετά της προσωπικής αυτού υπάρξεως**.

«Ο αδελφός ημών είναι η ζωή ημών», έλεγεν ο Γέρων.

Δια της αγάπης του Χριστού αισθανόμεθα όλους τους ανθρώπους ως αναπόσπαστον μέρος της υποστατικής ημών υπάρξεως. Ο Γέρων ήρχισε να αντιλαμβάνηται την εντολήν «αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν» }057} ουχί ως ηθικόν κανόνα. **Εις την λέξιν «ως» διέβλεπεν αναφοράν ουχί εις το μέτρον της αγάπης, αλλ' εις την <u>οντολογικήν κοινότητα του είναι</u> πάντων των ανθρώπων**.

Ούτος ο Υιός του ανθρώπου ο Μέγας Κριτής του κόσμου θα είπη κατά την Κρίσιν ότι ο «είς τούτων των ελαχίστων» είναι Αυτός ο Ίδιος. Εν άλλαις λόγοις την ύπαρξιν εκάστου ανθρώπου περικλείει εν τη ιδία Αυτού υποστατική υπάρξει. Ο Υιός του ανθρώπου φέρει εν Εαυτώ ολόκληρον την ανθρωπότητα και έπαθε δι' «όλον τον Αδάμ». Ο Απόστολος Παύλος λέγει ότι και ημείς οφείλομεν να οικειοποιηθώμεν τον ίδιον τρόπον ζωής να έχωμεν το αυτό φρόνημα, «ό και εν Χριστώ Ιησού».

Δια της υστάτης εντάσεως προσευχής, μετά βαθέος πένθους υπέρ όλου του κόσμου κατέστη ούτος (ο Σιλουανός) οικείος του «όλου Αδάμ» και συνεδέθη μετ' αυτού δια δεσμών ισχυρών. ... Εν τη επιγείω ζωή υπάρχει διαδοχική τις σειρά, αλλ' εν τη αιωνιότητι οι πάντες είμεθα έν, και δια τούτο έκαστος εξ ημών οφείλει να μεριμνά ουχί μόνον περί εαυτού αλλά και περί της πανενότητος. }058}

Ενθυμούμενος την συνομιλίαν αυτού μετά τινος ερημίτου όστις έλεγεν:

-Ο Θεός θα τιμωρήση όλους τους αθέους. Θα καίωνται εις το αιώνιον πυρ.

Οφθαλμοφανώς η ιδέα ότι οι άθεοι θα ετιμωρούντο εις το αιώνιον πυρ προεξένει εις αυτόν ικανοποίησιν ... Μετά καταφανούς συγκινήσεως ο Γέρων απήντησε:

-Λοιπόν ειπέ εις εμέ παρακαλώ εάν σε βάλουν εις τον παράδεισον και ίδης εκείθεν ότι καίεταί τις εν τη φλογί του άδου, θα είσαι άραγε αναπεπαυμένος;

-Αλλά τι δύναται γενέσθαι; Αυτοί οι ίδιοι είναι ένοχοι λέγει εκείνος.

Τότε ο Γέρων μετά τεθλιμμένου βλέμματος απεκρίθη:

-Η αγάπη δεν δύναται να υποφέρη τούτο ... Πρέπει να προσευχώμεθα υπέρ πάντων. }059}

Αι λέξεις των προσευχών αυτών προφέρονται βραδέως η μία μετά την άλλην. Εκάστη λέξις συναρπάζει μετά δυνάμεως όλον το είναι του ανθρώπου. Όλος ο άνθρωπος συνάγεται «εν ενί», συνάγεται έτι και σωματικώς. Η αναπνοή αλλάσσει, αναχαιτίζεται ή καλύτερον γίνεται συνεσταλμένη ίνα μη κωλύη δια της «τόλμης» αυτής την ορμήν και την συγκέντρωσιν του πνεύματος.

Ο όλος νους, η όλη καρδία, όλον το σώμα άχρις οστέων και μυελών, το παν συνενούται επί το αυτό.

Συχνάκις η προσευχή πορεύεται άνευ λόγων· ο νους εν τινι ιδιαιτέρα καταστάσει νοεί τα πάντα εν ταυτώ. Η ψυχή τότε, ανά πάσαν στιγμήν, δύναται να απολέση την αντίληψιν του κόσμου και την αίσθησιν του σώματος. Ο }060} νους παύει να νοή δια κεχωρισμένων εννοιών. Τότε το πνεύμα του ανθρώπου εν ηρέμω εκπλήξει καθορά αοράτως μόνον τον Θεόν. }061}

Γ' Η ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

Περιεβάλλετο χονδροειδή ενδύματα, ως οι εργάται μοναχοί, έφερε δε πολλά ενδύματα, έτι και κατά το θέρος, επειδή εις τους χρόνους της πλήρους αδιαφορίας δια το σώμα αυτού συχνάκις ησθένει και έπασχεν εκ ρευματισμών. }063}

Ενίοτε εφαίνετο εις ημάς ότι εις τον Γέροντα εδόθη η δύναμις να επιδρά δια της προσευχής επί των συνομιλητών αυτού. Τούτο ήτο απαραίτητον διότι ο λόγος αυτού εξωτερικώς ήτο απλούς, ως εάν ουδέν το «ιδιαίτερον» να περικλείετο εις αυτόν. Κατ' ουσίαν όμως ήτο λόγος περί καταστάσεως υπερφυσικής και, ως εκ τούτου, ήτο αναγκαίον να μεταδοθή δια της προσευχής, ει δε μη ο λόγος αυτού θα παρέμενεν ακατανόητος ασύλληπτος, κεκρυμμένος.

Ο Γέρων ηδύνατο να ομιλή μεθ' απλότητος άνευ κενοδοξίας περί πραγμάτων εξερχομένων των κοινών ανθρωπίνων ορίων. **Εάν ο ακροατής είχε πίστιν εις αυτόν, τότε δια της απλής αυτής εξωτερικής συνομιλίας εδέχετο, εις μέτρον εφικτόν δι' αυτόν, την υπερφυσικήν εκείνην κατάστασιν, εν τη οποία ευρίσκετο ο ίδιος ο Γέρων**. }067}

Την προηγουμένην ημέραν ακούων μετά προσοχής ο Σιλουανός τον Πατέρα Στρατόνικον, παρετήρησεν ότι ο }069} τελευταίος ωμίλει «εκ του νοός αυτού» και ότι οι λόγοι αυτού περί της συναντήσεως του ανθρωπίνου θελήματος μετά του θελήματος του Θεού και περί της υπακοής ήσαν «ασαφείς».

Ήρξατο την συνομιλίαν δια τριών ερωτήσεων:

«Πώς ομιλούν οι τέλειοι»;

«Τί σημαίνει να παραδίδης εαυτόν εις το θέλημα του Θεού»;

«Εις τι συνίσταται η ουσία της υπακοής»;

Ως φαίνεται η θαυμαστή εκείνη ατμόσφαιρα πνεύματος, εντός της οποίας ευρίσκετο ο Σιλουανός, επέδρασεν αμέσως επί του Πατρός Στρατονίκου. Ησθάνθη την σπουδαιότητα και το βάθος των ερωτήσεων και παρέμεινε σκεπτικός. Κατόπιν μικράς σιωπής είπεν:

- Αυτό δεν το γνωρίζω ... Σεις να μοι ειπήτε.

Ο Σιλουανός απεκρίθη:

- Οι τέλειοι ουδέν λέγουν εξ εαυτών ... Ούτοι λέγουν μόνον ό,τι το Πνεύμα δίδει εις αυτούς.

Ο Πατήρ Στρατόνικος κατ' εκείνην την στιγμήν πιθανώς έζησε την κατάστασιν περί της οποίας ωμίλει ο Σιλουανός. Απεκαλύφθη εις αυτόν νέον μυστήριον της πνευματικής ζωής έως τότε άγνωστον εις αυτόν: το μυστήριον της εν τη καρδία γεννήσεως λόγου εμπεπνευσμένου υπό της Θείας χάριτος. Ησθάνθη τα κενά αυτού κατά το παρελθόν, ηννόησεν ότι ήτο μακράν εισέτι της τελειότητος. }070}

Ότε ο Πατήρ Σιλουανός κατεστάθη οικονόμος, επιστρέφων εκ του ηγουμενείου εις το κελλίον αυτού, προσηύχετο θερμώς να βοηθή αυτόν ο Κύριος όπως εκτελή δεόντως το υπεύθυνον διακόνημα. Μετά εκτενή προσευχήν έλαβεν απάντησιν εις την ψυχήν αυτού: **«Φύλαττε την χάριν την δοθείσαν σοι». Τότε αντελήφθη ότι να φυλάττη τις την χάριν είναι σπουδαίον και πολυτιμότερον παντός άλλου έργου**, και δια τούτο αναλαβών το νέον αυτού διακόνημα, επηγρύπνει, ίνα μη δώση πρόσκομμα εις την προσευχήν αυτού.

«Η καρδία ομιλεί εις την καρδίαν», λέγει η παροιμία. Μυστικώς προσηύχετο ο Γέρων υπέρ «του λαού του Θεού». Οι εργάται ησθάνοντο τούτο και ηγάπων αυτόν. Ουδέποτε επεβάρυνεν αυτούς δια της παρουσίας και της επιτηρήσεως κατά την εργασίαν· εκείνοι δε περιποιητικοί, **ειργάζοντο μάλλον χαίροντες και έτι πλέον**

δραστηρίως ή εις τους άλλους οικονόμους, οίτινες «ηγρύπνουν δια τα συμφέροντα» της Μονής. Αλλά ποίος αγνοεί ότι όταν υπεισέρχηται η μέριμνα του «συμφέροντος», τότε ο άνθρωπος παραθεωρείται; Το συμφέρον το πραγματικόν συμφέρον της Μονής έβλεπεν ο Γέρων προ παντός εις την εργασίαν των εντολών του Χριστού.

«Να προσεύχησαι υπέρ των ανθρώπων σημαίνει να χέης αίμα», έλεγεν ο Γέρων. }077}

Οικονόμος εγενόμην χάριν υπακοής, και δια της ευλογίας του Ηγουμένου η προσευχή μου ήτο θερμοτέρα ή εν τω Παλαιώ Ρωσικώ, όπου εγώ κατά το θέλημά μου εζήτησα να υπάγω χάριν της ησυχίας ... Εάν η ψυχή αγαπά τον λαόν και σπλαγχνίζηται αυτόν τότε η προσευχή δεν δύναται να παύση. }078}

- Αλλ' όμως Άγιε Αρχιμανδρίτα, η ψυχή αυτών γνωρίζει ότι καλώς πράττουν πιστεύοντες εις τον Ιησούν Χριστόν, τιμώντες την Θεομήτορα και τους Αγίους, επικαλούμενοι αυτούς εις τας προσευχάς, δια τούτο όταν λέγητε εις αυτούς ότι η πίστις αυτών είναι αμαρτωλός ούτοι δεν θα ακούσουν υμών ... Αλλ' εάν λέγητε εις τον λαόν ότι καλώς πράττουν πιστεύοντες εις τον Θεόν, τιμώντες την Παναγίαν και τους Αγίους προσερχόμενοι εις τον ναόν δια τας λειτουργίας και προσευχόμενοι εν ταις οικίαις αυτών αναγινώσκοντες τον λόγον του Θεού και τα τοιαύτα, είς τινα όμως σημεία υπάρχουν σφάλματα άτινα πρέπει να διορθωθούν τότε τα πάντα θα είναι καλά και θεάρεστα και ο Κύριος θα χαίρη δι' αυτούς και χάριτι Θεού πάντες θα σωθώμεν ... «Ο Θεός αγάπη }079} εστί» και δια τούτο και το κήρυγμα πάντοτε οφείλει να προέρχηται εξ αγάπης· τότε θα έχη όφελος και ο κηρύττων και ο ακούων αυτού. Αλλ' εάν μέμφησθε αυτούς τότε η ψυχή του λαού δεν θα ακούση υμάς και δεν θα προέλθη όφελος.

«... συνήθως οι άνθρωποι ζητούν την ελευθερίαν ίνα πράττουν «ό,τι θέλουν». Τούτο όμως δεν είναι ελευθερία, αλλ' η εξουσία της αμαρτίας επί σε» }080}

... ο καλύτερος (τρόπος πολέμου προς τον λογισμόν) είναι να μη έρχησαι κατ' ουδένα τρόπον εις συνομιλίαν μετ' αυτού. }081}

Όταν τις εκκλίνη από της ορθής οδού και υποπέση εις πλάνην, τότε προ πάντων είναι απαραίτητον να εξομολογηθή ειλικρινώς ενώπιον πνευματικού. Δυνάμει της καθαράς εξομολογήσεως η ενέργεια της πλάνης οπωσδήποτε θα εξασθενήση μετά τινα δε καιρόν θα επέλθη και η πλήρης διόρθωσις.

Πολλοί πλανώνται αλλ' ολίγοι δυστυχώς διορθούνται.

Πολλοί λαμβάνουν εξ αρχής μεγάλην χάριν ελάχιστοι όμως απολέσαντες ταύτην επανακτούν αυτήν. }083}

Ώστε το κατ' εμέ, προτιμητέον είναι επ' ουδενί να δέχηται ο ασκητής τους λογισμούς, αλλ' εξ όλης της ισχύος της ψυχής αυτού να προσεύχηται διότι ο νους } 084} προσευχόμενος καθαρώς φωτίζεται υπό του Θεού.

Ηρώτησεν ο μοναχός: Πως είναι δυνατόν να διαφυλάττω τον νουν καθαρόν;

-Οι Άγιοι Πατέρες παρέδωκαν εις ημάς την διδασκαλίαν περί της νοεράς καρδιακής προσευχής. Δι' αυτής φυλάττεται ο νους. Και εγώ δεν γνωρίζω άλλην οδόν καλυτέραν προς τήρησιν των εντολών του Θεού.

... Ο Γέρων Σιλουανός επίστευεν ότι ήλθεν ο καιρός εκείνος περί του οποίου προείπεν ο Πατήρ Στρατόνικος, κατά τον οποίον πολλοί «διανοούμενοι» θα διάγουν μοναχικώς εν τω κόσμω.

Εις τον Γέροντα παρετηρήσαμεν την σταθεράν πεποίθησιν ότι η πνευματική ζωή ήτοι η άσκησις της νοεράς προσευχής συνοδευομένης μετά βαθείας πίστεως, είναι ανωτέρα πάσης άλλης ενεργείας του ανθρωπίνου πνεύματος. Και δια τούτο εκείνος εις τον οποίον εδόθη η χάρις αύτη, οφείλει να προτιμήση αυτήν παντός άλλου έτι δε και των «σπουδών», φυλάττων αυτήν ως τον πολύτιμον μαργαρίτην. }085}

Εθεώρει ότι, εάν ο πνευματικός άνθρωπος στραφή προς την επιστήμην, εγκαταλείπων την ασκητικήν ζωήν, θα εμφανίση μεγαλυτέρας ικανότητας εις την επιστήμην ή εκείνος όστις είναι ολιγώτερον πνευματικώς πεπροικισμένος. Εν άλλοις λόγοις, ο «πνευματικός άνθρωπος» ζη εις σφαίραν υψηλοτέρας και μεγαλυτέρας αξίας της σφαίρας της λογικής διανοήσεως και επιστημονικής γνώσεως. Ούτως έχων

υψηλοτέραν μορφήν υπάρξεως και καταβαίνων εις χαμηλότερον επίπεδον, επιδεικνύει και εις τούτο την ανωτερότητα αυτού, αν και ουχί πάραυτα. }086}

-Ηδύνασθε να είπητε εις τον διδάκτορα Μπ. ότι οι μοναχοί ημών ουχί μόνον αναγινώσκουν αυτά τα βιβλία, αλλά και οι ίδιοι θα ηδύναντο να συγγράψουν παρόμοια ... Οι μοναχοί δεν συγγράφουν, διότι ήδη υπάρχουν πολλά ωραία βιβλία και ικανοποιούνται δι' αυτών. Εάν όμως τα βιβλία αυτά δι' οιονδήποτε λόγον εξηφανίζοντο, τότε οι μοναχοί θα συνέγραφον νέα.

-Δεν αρέσει εις εμέ, Άγιε Πνευματικέ, να αναγινώσκω εφημερίδας και να μανθάνω τα νέα αυτών, απήντησεν ούτος.

-Διά τί;

-Διότι τα γραφόμενα εις τας εφημερίδας σκοτίζουν τον νουν και δυσχεραίνουν την καθαράν προσευχήν. }089}

-Η ψυχή, όταν προσεύχηται δια τον κόσμον άνευ εφημερίδων, γνωρίζει καλύτερον πώς θλίβεται όλη η γη, γνωρίζει ωσαύτως και ποίας ανάγκας έχουν οι άνθρωποι και λυπείται δι' αυτούς.

-Πώς δύναται αφ' εαυτής η ψυχή να γνωρίση τι γίνεται εις τον κόσμον; Ηρώτησεν ο πνευματικός.

-Αι εφημερίδες γράφουν ουχί περί των ανθρώπων αλλά περί των γεγονότων, και πολλάκις αναληθώς. Οδηγούν τον νουν εις την σύγχυσιν, και αλήθειαν εξ αυτών δεν μανθάνεις. Ενώ η προσευχή καθαίρει τον νουν και διακρίνει καλύτερον τα πάντα.

-Δυσκολεύομαι να συλλάβω τι θέλετε να είπητε, επανέλαβεν ο πνευματικός.

Πάντες ανέμενον την απάντησιν του Γέροντος Σιλουανού, αλλ' ούτος κύψας την κεφαλήν εκάθητο σιωπών, και δεν επέτρεψεν εις εαυτόν επί παρουσία πνευματικού και γηραιών μοναχών να εξηγήση πώς η ψυχή απομεμακρυσμένη παντός, δια της προσευχής υπέρ όλου του κόσμου, δύναται εν πνεύματι να γνωρίζη την ζωήν του κόσμου και τας χρείας και τα παθήματα των ανθρώπων.

Αξιωθείς γνώσεως, της οποίας αξιούνται ελάχιστοι κατά γενεάν, ήτο ως να συνεστέλλετο εις τας συνομιλίας να προχωρήση πέραν του υπαινιγμού. Ένεκα τούτου η μεγάλη σοφία και η εντελώς εξαίρετος πείρα αυτού συχνάκις παρέμενον κεκρυμμέναι από του συνομιλητού. }090} Συνήθως βλέπων ο Γέρων ότι οι πρώτοι αυτού λόγοι δεν εγένοντο αντιληπτοί, δεν ήλπιζε πλέον δι' «επεξηγήσεων» να καταστήση ευνόητον εκείνο όπερ γνωρίζεται προ πάντων δια της πείρας. Δεν απεφάσιζε δε να αποκαλύψη την εαυτού πείραν ένεκα της πνευματικής αυτού σωφροσύνης. Ούτω κατά τον βίον αυτού παρέμεινεν «αφανής». Αναμφιβόλως τούτο ήτο ουχί μόνον το θέλημα του Θεού περί αυτού, αλλά και η προσωπική αυτού επιθυμία, την οποίαν ο Θεός εδέχθη και εξεπλήρωσεν αποκρύπτων αυτόν εισέτι και από των Πατέρων του Αγίου Όρους. Εν τούτοις ουχί μέχρι τέλους.

Εφιλοξενήθη επί πολύ εν τη Μονή αλλοδαπός τις ορθόδοξος, εις τον οποίον η συνάντησις μετά του Γέροντος προεκάλεσε βαθείαν εντύπωσιν. Ηγάπησε τον Γέροντα και συχνάκις επεσκέπτετο αυτόν. Περί τούτου έμαθον οι μοναχοί. Συναντήσας αυτόν ημέραν τινα εις τους διαδρόμους της Μονής ο Ιερομόναχος Ν., είς των πλέον ισχυρών μελών του ηγουμενοσυμβουλίου, είπε προς αυτόν:

-Δεν κατανοώ δια τι υμείς, πολυμαθής θεολόγος, επισκέπτεσθε τον Πατέρα Σιλουανόν, αγράμματον χωρικόν. Δεν υπάρχει άρα γε οιδείς ευφυέστερος αυτού;

-Ίνα κατανοήση τις τον Γέροντα Σιλουανόν,πρέπει να είναι «πολυμαθής», απήντησεν ο φιλοξενούμενος, ουχί άνευ πόνου ψυχής. }091}

Α' Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

Κυρίως ειπείν, ουδεμίαν «διδασκαλίαν», υπό την συνήθη έννοιαν της λέξεως, είχεν. Ό,τι ημείς παραθέτομεν ενταύθα είναι απόπειρα περιλήψεως των όσων ηκούσαμεν κατά τους χρόνους της μετ' αυτού επικοινωνίας.

Υποβάλλοντες εις αυτόν ερωτήματα ή απλώς ακροώμενοι αυτού, είχομεν την βεβαιότητα ότι οι λόγοι αυτού εκπορεύονται εκ της άνωθεν δοθείσης εις αυτόν πείρας και εδεχόμεθα αυτούς μέχρι σημείου τινός, καθώς όλος ο χριστιανικός κόσμος δέχεται την Αγίαν Γραφήν, ήτις παρέχει εις ημάς πληροφορίαν περί αληθειών, ως περί

γεγονότων γνωστών και αναμφιβόλων. Ό,τι έλεγεν ο Γέρων δεν ήτο καρπός διανοητικής επινοήσεως. Ουχί. Η εσωτερική αυτού πορεία ήτο εντελώς διάφορος. Αληθινή πείρα και υπαρκτική γνώσις προελάμβανον τους λόγους αυτού. Ένεκα τούτου **οι λόγοι αυτού έφερον τον χαρακτήρα θετικής μαρτυρίας περί γεγονότων του πνευματικού κόσμου**. **Εις αυτόν ήτο ξένον ως τι περιττόν η αναζήτησις των εκ των κάτω πορευομένων λογικών αποδείξεων**, ασυνήθων εξ άλλου και εις την Αγίαν Γραφήν.

Δια των απλών ως προς την μορφήν συνομιλιών αυτού δια της προσευχής αυτού εγνώριζε να μεταφέρη τον συνομιλητήν εις ιδιαίτερον κόσμον. Το σπουδαιότερον εις τούτο ήτο ότι ο συνομιλητής εισήρχετο εις τον κόσμον εκείνον ουχί αφηρημένως αλλά δια της εσωτερικής πείρας, ήτις μετεδίδετο εις αυτόν. }094}

Και όμως είναι πλέον λυπηρόν πως και άπεπλι να αγνοής παντελώς αυτό το φως προσέτι δε, όπερ συχνάκις παρατηρείται, ουδέ να υποψιάζησαι την ύπαρξιν αυτού. Γνωρίζομεν αξιοπίστως ότι πολλοί επλησίαζον μετ' αγάπης τον Γέροντα προς νουθεσίαν, ύστερον όμως απεμακρύνοντο μη δυνάμενοι να ζουν συμφώνως προς τον λόγον αυτού. Ο λόγος αυτού ήτο απλούς, ήρεμος, αγαθός, ιλαρός, αλλά ίνα ακολουθήση τις τούτον έπρεπε να έχη εκείνο το ανίλεων προς εαυτόν, όπερ είχεν ο ίδιος ο Γέρων. Έπρεπε να έχη την τόλμην εκείνην την οποίαν ο Κύριος απαιτεί παρά των ακολουθούντων Αυτόν, τουτέστι το «μισείν την εαυτών ψυχήν».

Η εκζήτησις του θελήματος του Θεού είναι το σπουδαιότερον έργον της ζωής ημών, διότι «οδεύοντες την οδόν» του θελήματος του Θεού γινόμεθα μέτοχοι της αιωνίου θείας ζωής.

Η γνώσις του θελήματος του Θεού είναι δυνατή δια διαφόρων οδών. Μία εξ αυτών είναι ο λόγος του Θεού, αι εντολαί του Χριστού. }095}

Ο αποκτήσας εν τη καρδία αυτού την αγάπην του Θεού, και φερόμενος υπ' αυτής, ενεργεί ωθούμενος υπό κινήτρων τα οποία προσεγγίζουν το θέλημα του Θεού· **προσεγγίζουν μεν, αλλά δεν είναι τέλεια**. **Το άφθαστον της πλήρους τελειότητος καθιστά υποχρεωτικήν δι' όλους ανεξαιρέτως την ακατάπαυστον εν προσευχή στροφήν προς τον Θεόν προς συνετισμόν και βοήθειαν**.

Ουχί μόνον η τελειότης της αγάπης είναι ανέφικτος, αλλά και το πλήρωμα της γνώσεως. Πράξις προερχομένη θα έλεγε τις εκ της καλυτέρας προαιρέσεως συχνάκις έχει αποτελέσματα ανεπιθύμητα. Τούτο συμβαίνει διότι τα μέσα ή ο τρόπος της πραγματοποιήσεως είναι ανάρμοστα προς την δοθείσαν περίπτωσιν. Πολλάκις ακούομεν να δικαιολογήται τις ότι είχε καλήν πρόθεσιν· τούτο όμως είναι ανεπαρκές. ... ο αγαπών τον Θεόν πάντοτε εκζητεί την άνωθεν υπόδειξιν τείνων διαρκώς το ούς της καρδίας αυτού εις την φωνήν του Θεού.

Εν τη πράξει τούτο γίνεται ως εξής: Πας χριστιανός, και ιδίως ο επίσκοπος ή ο ιερεύς, ενώπιον της ανάγκης όπως εύρη εις αυτήν ή εκείνην την περίπτωσιν λύσιν σύμφωνον προς το θέλημα του Θεού, **αποσπάται εσωτερικώς εξ όλων των γνώσεων αυτού, των προειλημμένων σκέψεων, των επιθυμιών και σχεδίων**. Τότε, ελεύθερος παντός «ιδικού του», **προσεύχεται μετά προσοχής** εν τη }096} καρδία αυτού προς τον Θεόν, και **το πρώτον, όπερ γεννάται εν τη ψυχή εξ αυτής της προσευχής, δέχεται ως άνωθεν υπόδειξιν**.

«... **οι πάντες πρέπει να μανθάνωμεν να αναγνωρίζωμεν το θέλημα του Θεού, διότι, αν δεν μανθάνωμεν, ποτέ δεν θα γνωρίσωμεν αυτήν την οδόν**».

Η εργασία αύτη εν τη τελειοτέρα αυτής μορφή προϋποθέτει την έξιν της αδιαλείπτου προσευχής μετά προσοχής κεκρατημένης εν τη καρδία. Ίνα ακούση όμως πλέον αξιοπίστως την φωνήν του Κυρίου εντός αυτού ο άνθρωπος οφείλει να απεκδυθή του ιδίου θελήματος και να είναι έτοιμος προς πάσαν θυσίαν ως ο Αβραάμ, και δη κατά τους λόγους του Αποστόλου Παύλου, ως ο Ίδιος ο Χριστός, Όστις εγένετο υπήκοος τω Πατρί μέχρι θανάτου.

Ο εισελθών εις την οδόν ταύτην θα προοδεύση εάν εκ πείρας εγνώρισε πώς ενεργεί η χάρις του Αγίου Πνεύματος εν τω ανθρώπω, και εάν εις την καρδίαν αυτού

ερρίζωσε βαθέως η αυταπάρνησις, ήτοι η αποφασιστική εκκοπή του ιδίου θελήματος, χάριν της επιτεύξεως και εκπληρώσεως του αγίου θελήματος του Θεού. }097}

… οι πλείστοι ούτε ακούουν ούτε κατανοούν εν τη καρδία αυτών την πραείαν φωνήν του Θεού, αλλ' ακολουθούν μάλλον την θορυβώδην φωνήν του πάθους του ενοικούντος εν τη ψυχή αυτών.

Εν τη Εκκλησία ως διέξοδος εκ της τοιαύτης αξιοθρηνήτου καταστάσεως, παρουσιάζεται άλλη τις οδός: η επερώτησις του πνευματικού πατρός και η εις αυτόν υπακοή. Ο ίδιος ο Γέρων ηγάπα την οδόν ταύτην αυτήν επορεύετο αυτήν υπεδείκνυε και έγραφε περί αυτής. Την ταπεινήν οδόν της υπακοής εθεώρει γενικώς ως την πλέον ασφαλή. Επίστευε σταθερώς ότι ένεκα της πίστεως του επερωτώντος η απάντησις του πνευματικού θα είναι πάντοτε ωφέλιμος και θεάρεστος. Η πίστις αυτού εις την δύναμιν του μυστηρίου της Εκκλησίας και εις την χάριν της ιερωσύνης ιδιαιτέρως εστερεώθη ότε εν τω Παλαιώ Ρωσικώ κατά την διάρκειαν ενός εσπερινού της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, είδε τον πνευματικόν Γέροντα Αβράαμιον ηλλοιωμένον, «κατ' εικόνα του Χριστού», «ανεκφράστως εξαστράπτοντα».

Πλήρης ών κεχαριτωμένης πίστεως έζη εν τη πραγματικότητι των μυστηρίων της Εκκλησίας, αλλά ενθυμούμεθα εύρισκεν ότι και «κατ' άνθρωπον», ήγουν και επί του ψυχολογικού επιπέδου, είναι εύκολον να ίδη τις την υπεροχήν της υπακοής εις τον πνευματικόν. Έλεγεν }098} ότι ο πνευματικός εκτελών την διακονίαν αυτού δίδει απάντησιν εις το ερώτημα, ελεύθερος ών κατ' εκείνην την στιγμήν εκ της ενεργείας του πάθους υπό την επίδρασιν του οποίου ευρίσκεται ο ερωτών.

Η απάντησις του πνευματικού κατά το πλείστον θα φέρη σφραγίδα ατελείας. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι ο πνευματικός στερείται της χάριτος της γνώσεως του τελείου, αλλ' ότι το τέλειον υπερβαίνει τας δυνάμεις του ερωτώντος. Παρά το ατελές της υποδείξεως του πνευματικού εάν αύτη γίνη δεκτή μετά πίστεως και όντως εκπληρωθή οδηγεί πάντοτε εις την επ' αγαθώ αύξησιν. Διαστρέφεται δε η οδός αύτη συνήθως όταν ο ερωτών βλέπων ενώπιον αυτού «άνθρωπον», κλονίζηται εις την πίστιν και δεν αποδέχηται τον πρώτον λόγον του πνευματικού, αλλ' αντιλέγει, αντιπαραθέτων τας εαυτού ιδέας και αμφιβολίας.

-Πώς ο μοναχός δύναται να γνωρίση το θέλημα του Θεού;

-Οφείλει να δέχηται τον πρώτον λόγον μου ως το θέλημα του Θεού, είπεν ο Ηγούμενος. Όστις ούτω πράττει, εις αυτόν επαναπαύεται η χάρις του Θεού. Εάν τις όμως αντιτίθηται εις εμέ, τότε εγώ, ως άνθρωπος, υποχωρώ. }099}

Ο πνευματικός εν τη προσπαθεία αυτού να μη σφάλη ο ίδιος δίδων συμβουλήν ή υπόδειξιν, υπόκειται εις την κρίσιν του Θεού και δια τούτο μόλις συναντήση αντίρρησιν ή και εσωτερικήν αντίστασιν του ερωτώντος ως επί το πλείστον δεν επιμένει εις τον λόγον αυτού δεν τολμά να επιβεβαιώση αυτόν ως έκφρασιν του θελήματος του Θεού και «ως άνθρωπος υποχωρεί».

Και ο Γέρων Σιλουανός ωσαύτως συναντών αντίστασιν παρευθύς εσιώπα.

Δια τι ούτω; Διότι αφ' ενός μεν το Πνεύμα του Θεού δεν επιδέχεται ούτε βίαν ούτε έριν, αφ' ετέρου δε το θέλημα του Θεού, ως έχον υπερβατικόν χαρακτήρα, δεν εκφράζεται μετ' αποχρώσης πληρότητος, δεν δύναται να }100} περικλεισθή εις τον λόγον του πνευματικού φέροντα αφεύκτως σφραγίδα σχετικότητος. Ώστε μόνον εκείνος όστις δέχεται τον λόγον ως αρεστόν τω Θεώ, μη υποβάλλων αυτόν εις την ιδίαν αυτού κρίσιν, ή ως συνήθως λέγουν «χωρίς αντιλογίας», μόνον ούτος ευρίσκει την αληθή οδόν, διότι όντως πιστεύει ότι «παρά τω Θεώ πάντα δυνατά εστι».

Τοιαύτη είναι η οδός της πίστεως η εγνωσμένη και βεβαιουμένη υπό της μακραίωνος πείρας της Εκκλησίας. }101}

… Έλεγεν ότι πολλάκις ο Κύριος εισέτι και εις τους αγίους δεν αποκαλύπτει το θέλημα Αυτού επειδή ο ερωτών αυτούς απηυθύνθη μετά διψύχου καρδίας.

Όταν όμως έλθη η καθαρά προσευχή, και ο νους ηνωμένος μετά της καρδίας, παρίσταται ησύχως τω Θεώ, και η ψυχή αισθητώς έχει εν εαυτή την χάριν και παραδίδεται εις το θέλημα του Θεού, ελευθέρα της σκοτιζούσης ενεργείας των παθών και της φαντασίας, τότε ο προσευχόμενος σαφώς ακούει την υπόδειξιν της χάριτος.

Όταν εις το έργον τούτο της δια της προσευχής αναζητήσεως του θελήματος του Θεού επιδίδηται τις μη έχων εισέτι αποχρώσαν πείραν μη δυνάμενος «εκ της γεύσεως» να διακρίνη επακριβώς την ενέργειαν της χάριτος εκ των εκδηλώσεων των παθών ιδίως δε της υπερηφανίας, τότε είναι απαραίτητον να απευθύνηται εις τον πνευματικόν οδηγόν. Ο ίδιος όμως αντικρύζων οιονδήποτε πνευματικόν φαινόμενον προ της κρίσεως του οδηγού δέον όπως κρατή αυστηρώς την ασκητικήν αρχήν: «Μη δέχου και μη απόρριπτε».

«Μη δεχόμενος» ο χριστιανός περιφρουρεί εαυτόν από του κινδύνου αποδοχής δαιμονικής ενεργείας ή υποβολής ως εκ του Θεού προερχομένης και ούτως εθίζεται }102} «προσέχειν πνεύμασι πλάνοις και διδασκαλίαις διαμονίων» και δεν προσφέρει θείαν προσκύνησιν εις τους δαίμονας.

«Μη απορρίπτων» ο άνθρωπος αποφεύγει άλλον κίνδυνον: να αποδώση την θείαν ενέργειαν εις τους δαίμονας και ούτω να πέση εις το αμάρτημα της «βλασφημίας κατά του Αγίου Πνεύματος», ως οι Φαρισαίοι, οίτινες την εκδίωξιν των δαιμονίων υπό του Χριστού απέδωκαν «τω Βεελζεβούλ, άρχοντι των δαιμονίων».

Ο δεύτερος κίνδυνος είναι φοβερώτερος του πρώτου, διότι η ψυχή δύναται να συνηθίση να αρνήται την χάριν και να μισή αυτήν. Τοσούτον δε δύναται να εθισθή εις την κατάστασιν της Θεομαχίας, ώστε ούτω να προσδιορισθή και δια την αιωνιότητα. Ένεκα τούτου η αμαρτία αύτη «ουκ αφεθήσεται ούτι εν τω νυν αιώνι ούτε εν τω μέλλοντι». Κατά την πρώτην πλάνην η ψυχή δύναται ευκολώτερον να αναγνωρίση το ψεύδος και δια της μετανοίας να επιτύχη την σωτηρίαν διότι πάσα αμαρτία συγχωρείται πλην της αμετανοήτου.

Η δια της προσευχής επίγνωσις του θελήματος του Θεού εν τη τελειοτέρα αυτής μορφή είναι φαινόμενον σπάνιον, κατορθωτόν μόνον δια μακρών κόπων, βαθείας πείρας, πάλης κατά των παθών, πολλών βαρέων πειρασμών εκ των δαιμόνων αφ’ ενός και μεγάλων αντιλήψεων υπό του Θεού αφ’ ετέρου. }103}

Όλως ιδιαιτέραν προσοχήν έδιδεν εις την εσωτερικήν υπακοήν εις τον ηγούμενον και τον πνευματικόν, θεωρών αυτήν Μυστήριον της Εκκλησίας και δώρημα της χάριτος. Απευθυνόμενος εις τον πνευματικόν, προσηύχετο να ελεήση αυτόν ο Κύριος δια του λειτουργού Αυτού και να αποκαλύψη εις αυτόν το θέλημα Αυτού και την }104} προς σωτηρίαν οδόν. Γνωρίζων δε ότι η πρώτη σκέψις ήτις γεννάται εν τη ψυχή μετά την προσευχήν είναι άνωθεν πληροφορία, εδράττετο του πρώτου λόγου του πνευματικού της πρώτης αυτού νύξεως, μη επιζητών την περαιτέρω συνομιλίαν. Εις τούτο έγκειται η σοφία και το μυστήριον της αληθούς υπακοής, σκοπός της οποίας είναι η γνώσις και η εκπλήρωσις ουχί ανθρωπίνου αλλά Θείου θελήματος. Τοιαύτη πνευματική υπακοή, άνευ αντιρρήσεων και εναντιώσεων, (ουχί μόνον εκφραζομένων, αλλ’ ούτε και εσωτερικών και ανεκδηλώτων) είναι απαραίτητος προϋπόθεσις δια την πρόσληψιν και αφομοίωσιν της ζώσης παραδόσεως.

Η ζώσα παράδοσις της Εκκλησίας ρέουσα δια μέσου των αιώνων από γενεάς εις γενεάν, είναι μία των πλέον ουσιωδών και ταυτοχρόνως λεπτών πλευρών της ζωής Αυτής. … Ευθύς δε ως υπεισέλθη έστω και μικρά τις αντίθεσις προς τον πνευματικόν πατέρα, η ψυχή του διδασκάλου αναποφεύκτως κλείεται και το νήμα της αμιάντου παραδόσεως διακόπτεται.

Εκείνος όστις διαφωνεί μετά του πνευματικού και διορθοί αυτόν, θέτει εαυτόν υψηλότερον του τελευταίου και παύει πλέον να είναι μαθητής. … εν τοις «οστρακίνοις σκεύεσι» }105} φυλάττεται ο ατίμητος θησαυρός των δωρεών του Αγίου Πνεύματος. Ουχί μόνον ατίμητος, αλλά και ως εκ του χαρακτήρος αυτού κεκρυμμένος. Μόνον ο πορευόμενος την οδόν της αψευδούς και πλήρους υπακοής εισέρχεται εις αυτό το μυστικόν θησαυροφυλάκιον.

Ο εχέφρων υποτακτικός ή εξομολογούμενος ιδού πώς συμπεριφέρεται προς τον πνευματικόν. Εκθέτει εν ολίγοις το πλέον ουσιώδες περί του λογισμού ή της καταστάσεως αυτού και κατόπιν αφίνει τον πνευματικόν ελεύθερον. Ο πνευματικός, προσευχόμενος από της πρώτης στιγμής της συναντήσεως, αναμένει φωτισμόν εκ του Θεού, και εάν αισθάνηται εν τη ψυχή αυτού «πληροφορίαν», τότε δίδει την απάντησιν, την οποίαν και δέχονται ως τελικήν. Διότι εάν ο εξομολογούμενος παραβλέψη τον

«πρώτον λόγον» του πνευματικού τότε συγχρόνως θα μειωθή η ενέργεια του μυστηρίου και η εξομολόγησις δυνατόν να μεταβληθή εις απλήν ανθρωπίνην συζήτησιν.

Η πίστις εις την δύναμιν του μυστηρίου, η πίστις ότι ο Κύριος αγαπά τον άνθρωπον και ουδέποτε θα εγκαταλείψη εκείνον όστις αρνείται το ίδιον θέλημα χάριν }106} του αγίου Αυτού θελήματος αναδεικνύει τον υποτακτικόν ακλόνητον και άφοβον.

Η οδός του Γέροντος ήτο τοιαύτη ώστε ο πορευόμενος αυτήν να λαμβάνη ευκόλως το δώρον του μεγάλου ελέους του Θεού· αλλά **οι έχοντες ίδιον θέλημα και ίδιον νουν, όσον και αν είναι πολυμαθείς και ευφυείς** και εάν εισέτι φονεύσουν εαυτούς δια των πλέον αυστηρών ασκήσεων ή εργασιών πολυμαθείαςξ θεολογικής **δεν θα επιτύχουν να περισυλλέξουν ει μη ψυχία πίπτοντα εκ του Θρόνου του Ελέους**.

Εν τω ωκεανώ της εκκλησιαστικής ζωής η γνησία και αμίαντος παράδοσις του Πνεύματος ρέει ως λεπτόν ρεύμα και όστις θέλει να εμποτισθή εκ τούτου του λεπτού ρεύματος οφείλει να αποκοπή εκ της «ιδίας αυτού κρίσεως». Όπου εμφανίζεται η «ιδία» κρίσις εκεί αναποφεύκτως εκλείπει η καθαρότης της παραδόσεως επειδή εις την αποκεκαλυμμένην θείαν σοφίαν και δικαιοσύνην αντιτίθεται η ανθρωπίνη «σοφία» και «δικαιοσύνη». Τούτο φαίνεται εις τους πολλούς αφορήτως βαρύ έτι δε και μωρία· αλλ' όστις δεν εφοβήθη να γίνη «μωρός» }107} ούτος εγνώρισε την αληθινήν ζωήν και την προαιώνιον σοφίαν.

Την ζωήν της Εκκλησίας ησθάνετο ως την εν Αγίω Πνεύματι ζωήν και την Ιεράν Παράδοσιν ως την αδιάλειπτον ενέργειαν του Αγίου Πνεύματος εν τη Εκκλησία. **Η Παράδοσις ως η αιωνία και αμετάβλητος παραμονή του Αγίου Πνεύματος εν τη Εκκλησία είναι το πλέον βαθύ <u>θεμέλιον</u> της υπάρξεως Αυτής**. Δια τούτο η Παράδοσις περιλαμβάνει εν εαυτή άπασαν την ζωήν της Εκκλησίας, τοσούτον ώστε και αυτή **η Αγία Γραφή να εμφανίζηται μόνον ως μία των μορφών αυτής**.

Εάν η Εκκλησία εστερείτο της Παραδόσεως Αυτής, θα έπαυε να είναι ό,τι είναι, διότι η διακονία της Καινής Διαθήκης είναι διακονία Πνεύματος «εγγεγραμένη ου μέλανι αλλά Πνεύματι Θεού ζώντος, ουκ εν πλαξί λιθίναις αλλά εν πλαξί καρδίας σαρκίναις».

Εάν πάλιν υποτεθή ότι δια την μίαν ή την άλλην αιτίαν η Εκκλησία εστερείτο όλων των βιβλίων Αυτής ήτοι της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, των έργων των Αγίων Πατέρων και των Λειτουργικών βιβλίων, τότε η Παράδοσις έστω ουχί αυτολεξεί, έστω και εις άλλην «γλώσσαν», πάντως θα αποκαθίστα την Αγίαν Γραφήν. Εν τη ουσία δε αυτής και η «νέα» αύτη Γραφή θα ήτο η έκφρασις της αυτής «άπαξ παραδοθείσης τοις αγίοις πίστεως», **εκδήλωσις του αυτού Ενός Πνεύματος,** }108} **του ακαταπαύστως ενεργούντος εν τη Εκκλησία, του όντως θεμελίου Αυτής και της ουσίας Αυτής**.

... Απομεμονωμένη όμως εκ του ρεύματος της Ιεράς Παραδόσεως η Γραφή δεν δύναται να κατανοηθή δεόντως δι' ουδεμιάς επιστημονικής ερεύνης.

Ενεργούν εσφαλμένως όσοι αποκόπτοντες εαυτούς από της Παραδόσεως της Εκκλησίας πορεύονται ως νομίζουν προς τας πηγάς Αυτής τουτέστι προς την Αγίαν Γραφήν. Δεν είναι η Αγία Γραφή η πηγή της Εκκλησίας, αλλ' η Ιερά Παράδοσις.

Πασίγνωστον είναι ότι όλοι οι αιρεσιάρχαι εστηρίζοντο επί της Αγίας Γραφής, η μόνη δε διαφορά αυτών ήτο ότι εξήγουν αυτήν κατά την γνώμην αυτών.

Μεμονωμένα μέλη της Εκκλησίας, μηδέ των καλυτέρων }109} Αυτής τέκνων και διδασκάλων εξαιρουμένων δεν επιτυγχάνουν να χωρήσουν εν εαυτοίς άπαν το πλήρωμα των δωρεών του Αγίου Πνεύματος. Ως εκ τούτου εις τας διδασκαλίας και τας γραφάς αυτών παρουσιάζουν ατελείας τινάς, ενίοτε δε και παρεκκλίσεις, αλλ' εν τω συνόλω η διδασκαλία της Εκκλησίας κατεχούσης το πλήρωμα των δωρεών και της γνώσεως μένει αληθής εις τους αιώνας.

Έκαστον νέον βιβλίον έχον αξίωσιν να περιληφθή εις την διδασκαλίαν της Εκκλησίας ή να εκφράση αυτήν υπόκειται εις την κρίσιν της Εκκλησίας. Αύτη βραδέως αλλά λεπτομερώς τα πάντα ερευνά και δοκιμάζει εξ όλων των πλευρών και

προ παντός εκ της πλευράς της επιδράσεως της διδασκαλίας επί του βίου. Τούτο το κριτήριον ήγουν της επιδράσεως της διδασκαλίας επί του βίου, έχει άκρως σοβαράν σπουδαιότητα ένεκα του αρρήκτου }110} δεσμού της δογματικής συνειδήσεως και της πνευματικής ζωής. Ούτως απορρίπτει παν ό,τι αποδεικνύεται αντιφάσκον ή μη συμφωνούν προς το πνεύμα της κατά Χριστόν αγάπης, δι' ής ζη η Εκκλησία.

Ημείς φρονούμεν ότι ο μακάριος Γέρων Σιλουανός αληθής υιός της Εκκλησίας υποδεικνύει εν ταις γραφαίς αυτού **το έσχατον και πλέον αξιόπιστον κριτήριον της αληθείας εν τη Εκκλησία: την κατά Χριστόν θείαν αγάπην προς τους εχθρούς και την κατά Χριστόν ταπείνωσιν**. }111}

… ο Γέρων μετά ακραδάντου πεποιθήσεως και εσωτερικής αυθεντίας έλεγεν ότι δεν δύναται ο άνθρωπος «δια του νοός αυτού» να συλλάβη το Θείον, όπερ γνωρίζεται «μόνον δια Πνεύματος Αγίου». Δια τούτο και η Αγία Γραφή, «Πνεύματι Αγίω γεγραμμένη» δεν δύναται να κατανοηθή μέσω επιστημονικής ερεύνης όπου μόνον εξωτερικαί τινες πλευραί και λεπτομέρειαι είναι προσιταί ουδόλως δε η ουσία.

Πριν ή δοθή άνωθεν εις τον άνθρωπον το «συνιέναι τας Γραφάς» και «γνώναι τα μυστήρια της βασιλείας του Θεού», πριν ή εν τω μακρώ κατά των παθών αγώνι ταπεινωθή ο άνθρωπος και γνωρίση εν πείρα και αισθήσει την ανάστασιν της ψυχής αυτού και παν ό,τι ευρίσκεται εν αυτή τη μεγάλη και μυστηριώδει οδώ είναι απαραίτητον να κρατήται στερρώς εκ της παραδόσεως και της διδασκαλίας της Εκκλησίας και να μη τολμά να διδάσκη αφ' εαυτού όσον και αν είναι διδακτός «κατ' άνθρωπον». Διότι εισέτι και αι ευφυέστεραι επίνοιαι των ανθρώπων πόρρω απέχουν της αυθεντικής ζωής του Πνεύματος.

Το Πνεύμα το Άγιον το Πνεύμα της Αληθείας εις τι μέτρον ζη εν εκάστω ανθρώπω, έτι δε πλέον εν τω χριστιανώ. Αλλά τούτο δεν σημαίνει ότι δύναται πας χριστιανός να μεγαλοποιή την μικράν σχετικώς πείραν της χάριτος και να στηρίζηται μετά παρρησίας επ' αυτής. }112}

Συχνάκις συμβαίνει κατόπιν πείρας τινός της χάριτος ο άνθρωπος να μη αυξάνη εν αυτή αλλά να υφίσταται την άρσιν αυτής· **η πνευματική αυτού ζωή συγκεντρούται εις τον εγκέφαλον ως διανοητική αντίληψις**. Διαμένων εν αυτή τη καταστάσει ουχί σπανίως θεωρεί εαυτόν κάτοχον πνευματικής γνώσεως μη εννοών ότι παρομοία αφηρημένη αντίληψις αν και είναι ενδεικτική δοκιμής χάριτος τινος είναι ιδιότυπος διαστροφή του λόγου του Θεού, και η Αγία Γραφή κατ' ουσίαν παραμένει δι' αυτόν «βιβλίον … κατεσφραγισμένον σφραγίσιν επτά».

… αι διατυπώσεις των Αγίων δεν είναι τι το εντελώς ανεξάρτητον του νοητικού επιπέδου και της πνευματικής καταστάσεως εκείνων προς τους οποίους απηυθύνοντο.

«τοις πάσι γέγονε τα πάντα, ίνα πάντως τινας σώση». Άλλαις λέξεσιν, ο Παύλος }113} προς πάντας ωμίλει κατά διάφορον τρόπον. Και εάν πλησιάση τις τας επιστολάς αυτού μόνον μετά επιστημονικής αναλύσεως τότε η ουσία του «θεολογικού αυτού συστήματος» αφεύκτως θα μείνη αδιασάφητος.

Η σκέψις του Γέροντος είναι ότι η αληθινή κατανόησις του Λόγου του Θεού κείται εις την οδόν της τηρήσεως των εντολών του Χριστού και ουχί εις την οδόν της επιστημονικής μελέτης. Ούτως ο Ίδιος ο Κύριος εδίδασκεν.

Ο Κύριος όλην την Αγίαν Γραφήν συνώψισεν εις τον βραχύν λόγον: Αγαπάτε τον Θεόν και τον πλησίον, αλλ' ο όρος «αγάπη» θα παραμένη μυστήριον εις πάντας τους αιώνας δι' όλους τους φιλολόγους. Η λέξις αύτη είναι το όνομα του Ιδίου του Θεού, και η αληθής αυτής έννοια δεν αποκαλύπτεται άλλως πως ει μη τη ενεργεία Αυτού του Θεού. }114}

Εγνώριζεν ότι δια της ευχής του Ιησού έρχεται εις την καρδίαν η χάρις του Αγίου Πνεύματος ότι }115} η επίκλησις του Θείου Ονόματος του Ιησού αγιάζει όλον τον άνθρωπον καίουσα εν αυτώ τα πάθη.

Έλεγεν ο Γέρων ότι το Πνεύμα του Θεού διδάσκει την ευσπλαχνίαν προς πάσαν την κτίσιν, ούτως ώστε και τα φύλλα του δένδρου «άνευ ανάγκης» να μη κόπτωμεν. } 117}

… μεριμνών δια τα ζώα να παραβλέπης τον πόνον του πλησίον σου ή να ερίζης ένεκα αυτών μετά των ανθρώπων πάντα ταύτα ήσαν δια τον Γέροντα παράβασις των εντολών του Θεού, η πιστή τήρησις των οποίων αναδεικνύει τον άνθρωπον τέλειον. }118}

Όστις αληθώς αγαπά τον άνθρωπον και εις τας προσευχάς αυτού πενθεί δι' όλον τον κόσμον ούτος ουδέποτε προσκολλάται εις τα ζώα. }119}

… αλλ' ότε εστρέφετο το βλέμμα αυτού εις την ωραιότητα του κόσμου τούτου εγίνετο νέα αφορμή θεωρίας της δόξης του Θεού και νέας στροφής της καρδίας προς τον Θεόν.

Εις τούτο ωμοίαζε προς τα παιδία· τα πάντα εξέπληττον αυτόν. Ορθώς παρατηρεί εις τας σημειώσεις αυτού ότι όστις απώλεσε την χάριν δεν αισθάνεται πρεπόντως την ωραιότητα του ορατού κόσμου και υπ' ουδενός εκπλήττεται. Όλη η αφράστως μεγαλειώδης δημιουργία του Θεού δεν συγκινεί αυτόν. Αντιθέτως όταν η χάρις του Θεού είναι μετά του ανθρώπου τότε το παν εν τω κόσμω καταπλήττει την καρδίαν δια της ασυλλήπτου ωραιότητος αυτού, και η ψυχή εκ της θεωρίας ορατού κάλλους έρχεται εις την κατάστασιν της αισθήσεως του Θεού, του ζώντος και θαυμαστού εν πάσιν.

… ίστατο επί βραχύ τι διάστημα επί της θεωρίας του ορατού κάλλους και της δόξης του Θεού εν αυτώ, εκ νέου δε επέστρεφεν εις την προσευχήν υπέρ του λαού. }120}

«Ο Κύριος έδωκεν εις ημάς τας εκκλησιαστικάς ακολουθίας μετά ψαλμωδίας ως εις αδύναμα παιδία. Δεν γνωρίζομεν εισέτι να προσευχώμεθα, ως θα έπρεπε και ούτως η ψαλμωδία είναι ωφέλιμος δι' όλους όταν ψάλλωμεν μετά ταπεινώσεως. Αλλ' είναι καλύτερον όταν η καρδία ημών καθίσταται ναός του Κυρίου και ο νους θρόνος Αυτού» έγραφεν ούτος.

«… Η καρδία του ερημίτου γίνεται ναός ο δε νους αυτού θυσιαστήριον διότι ο Κύριος αγαπά να κατοική εν τη καρδία του ανθρώπου».

Έλεγε δε προσέτι ότι όταν η αένναος προσευχή ριζωθή εις τα βάθη της καρδίας όλος ο κόσμος μεταβάλλεται εις ναόν Θεού. }121}

Να θεωρής αυτήν την δόξαν ών αμέτοχος αυτής είναι αδύνατον. Ως εκ τούτου οι λόγοι «ίνα θεωρώσι την δόξαν την Εμήν» σημαίνουν ίνα και εις αυτούς δοθή η δόξα αύτη.

Και εάν η δόξα αύτη δοθή εις τους ανθρώπους τότε καίτοι κατά την ουσίαν αυτού ο άνθρωπος μένει κτίσμα, γίνεται θεός κατά χάριν, ήτοι δέχεται την μορφήν της θείας υπάρξεως. Ως ο Χριστός, … ούτω και ο άνθρωπος έχων μορφήν }122} δουλικού είναι προσλαμβάνει εν Χριστώ την μορφήν του Θείου είναι.

Περί τούτου εν σώφρονι εγκρατεία δεν αγαπά να ομιλή ούτε και η Αγία Γραφή.

Διατί; Ίσως επειδή εξεγείρεται η φαντασία των ακουόντων και ονειροπόλως υψούνται εις τα νεφελώδη ύψη, επιλανθανόμενοι ή αγνοούντες ότι ο Θεός Ταπείνωσίς εστιν. }123}

Ο Γέρων είχεν ιδιότυπον τινα ιδέαν ότι τον Θεόν δύναται να εκζητή μόνον εκείνος όστις εγνώρισε και ύστερον απώλεσε Αυτόν. Εθεώρει ότι εκάστη αναζήτησις του Θεού προϋποθέτει γεύσιν τινα του Θεού.

Έκαστος των ανθρώπων βλέπει εις τους άλλους εκείνο μόνον το οποίον δια της πνευματικής αυτού πείρας εγνώρισε περί εαυτού του ιδίου.

Όστις έμαθεν εξ εαυτού αφ' ενός μεν εις ποίον βάθος εις ποίαν έντασιν δύνανται να φθάσουν αι οδύναι του ανθρωπίνου πνεύματος, όταν χωρισθή από του φωτός της αληθινής υπάρξεως, αφ' ετέρου δε το μεγαλείον του ανθρώπου όταν ευρίσκηται εν τω Θεώ, εκείνος γνωρίζει ότι εκάστη ανθρωπίνη ύπαρξις έχει αιώνιον αξίαν, μεγαλυτέραν όλου του άλλου κόσμου. }124}

Και όστις ασπλάγχνως «χάριν του ιδίου συμφέροντος» ζημιοί τους άλλους ή και διαπράττει φόνον ούτος **είτε εξομοιώθη προς τα κτήνη και εν τω βάθει αυτού αυτογινώσκει εαυτόν όντα θηριόμορφον**, τουτέστι δεν πιστεύει εις την αιώνιον ζωήν, **είτε ίσταται εν οδώ δαιμονιώδους πνευματικότητος**.

Εκείνος δε, όστις διαμένει εν τη χάριτι, βλέπει αυτήν και εις τους άλλους. Όστις όμως δεν αισθάνεται εντός αυτού την χάριν, ούτος και εις τους άλλους δεν

βλέπει αυτήν. … «Εάν ο άνθρωπος βλέπη εις τον αδελφόν αυτού την παρουσίαν του Αγίου Πνεύματος, σημαίνει ότι και ο ίδιος έχει μεγάλην χάριν. Εάν τις όμως μισή τον αδελφόν αυτού σημαίνει ότι ο ίδιος κατέχεται υπό πονηρού πνεύματος». }125}

Ο Γέρων ήτο βέβαιος ότι οι Άγιοι ακούουν των προσευχών ημών. … Εν Πνεύματι Αγίω ήδη επί της γης οι Άγιοι λαμβάνουν «εκ μέρους» τούτο το χάρισμα, το οποίον μετά την έξοδον αυτών προσλαμβάνει ασυγκρίτως ευρυτέρας διαστάσεις. } 126}

« Ο πνευματικός άνθρωπος ίπταται ως αετός εις τα ύψη και δια της ψυχής αυτού αισθάνεται τον Θεόν και βλέπει όλον τον κόσμον καίτοι προσεύχεται εν τω σκότει της νυκτός»

Η καθαρά προσευχή έλκει τον νουν εντός της καρδίας και συνάγει εν ενί τον όλον άνθρωπον, έτι δε και το σώμα αυτού. Ο νους βυθιζόμενος εν τη καρδία εξέρχεται των μορφών του κόσμου και η ψυχή, δι’ όλων των δυνάμεων αυτής στρεφομένη προς τον Θεόν δι’ εσωτερικής προσευχής, βλέπει εαυτήν εν τω Φωτί τω εξ Αυτού εκπορευομένω κατά εντελώς ιδιαίτερον τρόπον. Βλέπει δε ουχί τα εξωτερικά φαινόμενα ή τας συνθήκας της επί γης υπάρξεως αλλά αυτήν καθ’ εαυτήν γεγυμνωμένην εν τη φύσει αυτής και αποκεκαλυμμένην εν τω βάθει αυτής. }127}

Παρά το αόρατον το απλούν και «συνεσταλμένον» της θεωρίας αυτής ήτις κατευθύνεται προς την πηγήν της υπάρξεως, τουτέστι προς τον Θεόν αποκαλύπτονται εν αυτή τα όρια μεταξύ των οποίων κινείται το είναι όλου του κτιστού πνευματικού κόσμου, και **η ψυχή, κεχωρισμένη από παντός ορατού και ουδέν βλέπουσα, βλέπει εν τω Θεώ τον κόσμον άπαντα και συναισθάνεται την ενότητα αυτής μετ’ αυτού προσευχομένη υπέρ αυτού**.

«Αλλ’ εγώ έν μόνον πράγμα επιθυμώ: να προσεύχωμαι υπέρ πάντων ως και δι εμέ τον ίδιον» γράφει ο Γέρων.

«Και όταν η ψυχή εν Πνεύματι Αγίω γνωρίση τον Κύριον εκ της χαράς αυτής επιλανθάνεται του ηλίου και }128} πάσης της κτίσεως και εγκαταλείπει την μέριμναν της επιγείου γνώσεως».

Η συνήθης και εις όλους γνωστή οδός προς την γνώσιν συνίσταται εις το ότι η γνωστική δύναμις του ανθρωπίνου πνεύματος, κατευθυνομένη προς τα έξω, συναντάται μετ’ αναριθμήτου πολυμορφίας φαινομένων, ειδών, μορφών και ατελευτήτου διαφοροποιήσεως παντός γεγονότος. Και ως εκ τούτου η γνώσις ποτέ δεν φθάνει ούτε εις το πλήρωμα, ούτε εις την αληθώς πραγματικήν ενότητα.

Δια του τρόπου αυτού της γνώσεως ο νους ζητών επιμόνως την ενότητα, καταφεύγει εις σύνθεσιν πάντοτε και αναποφεύκτως τεχνητήν. Και **η ενότης εκείνη εις την οποίαν καταλήγει ακολουθών την οδόν αυτήν δεν είναι τι πραγματικώς και αντικειμενικώς υπάρχον, αλλ’ απλώς ιδιάζουσα τις εις αυτόν μορφή αφηρημένης διανοήσεως**.

Η άλλη οδός προς την γνώσιν των όντων έγκειται εις την στροφήν του ανθρωπίνου πνεύματος προς εαυτό και εν συνεχεία προς τον Θεόν. Τότε έρχεται τι αντίστροφον εκείνου το οποίον είδομεν εις τον πρώτον τρόπον γνώσεως: Ο νους εξέρχεται από του ατελευτήτου πλήθους και του κατακερματισμού των φαινομένων του κόσμου και δι’ όλης της δυνάμεως αυτού στρέφεται προς τον Θεόν, μένων δε εν τω Θεώ βλέπει και εαυτόν και όλον τον κόσμον(ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ). }129}

Πόσον αφελείς είναι εκείνοι οίτινες ελπίζουν να φθάσουν εις τελείαν και πλήρη γνώσιν δια των οδών της εμπειρικής επιστήμης! }130}

«Το Άγιον Πνεύμα είναι αγάπη ειρήνη γλυκύτης και διδάσκει την αγάπην προς τον Θεόν και τον πλησίον. Το πνεύμα δε της πλάνης είναι υπερήφανον και δεν οικτίρει τον άνθρωπον, ούτε την λοιπήν δημιουργίαν. Μη όν τούτο δημιουργός των όντων ενεργεί ως κλέπτης και άρπαξ και η οδός αυτού γέμει ολέθρου».

«Το Άγιον Πνεύμα διδάσκει την αγάπην του Θεού και η ψυχή επιποθεί τον Θεόν και ηδέως εκζητεί Αυτόν μετά δακρύων ημέρας και νυκτός, ενώ ο εχθρός μεταδίδει την εαυτού μελαγχολίαν επαχθή και ζοφεράν αποκτείνουσαν την ψυχήν. }131}

Η ζωή του Γέροντος διέρρευσε πρωτίστως εν προσευχή ο δε προσευχόμενος νους δεν σκέπτεται ήτοι δεν συλλογίζεται αλλά ζη. Η ενέργεια του προσευχομένου νοός δεν είναι χειρισμός αφηρημένων εννοιών αλλά συμμετοχή εν τη υπάρξει. Νους

αληθώς προσευχόμενος δεν χειρίζεται ορθολογικάς κατηγορίας αλλά κατηγορίας ποιοτικώς διαφόρους. Και **το είδος τούτο των κατηγοριών είναι αυτή η ύπαρξις εν ενεργεία, μη δυναμένη να περιληφθή εις τα στενά πλαίσια των αφηρημένων εννοιών**.

Ο Γέρων δεν ήτο φιλόσοφος υπό την συνήθη σημασίαν της λέξεως αλλ' ήτο τω όντι σοφός κατέχων γνώσιν εκείνου όπερ εξέρχεται των ορίων της φιλοσοφίας.

Ας φέρωμεν ως παράδειγμα την πείραν της «μνήμης του θανάτου». Υπό τον όρον αυτόν εν τη ασκητική γραμματεία των Πατέρων εννοείται ουχί η συνηθισμένη συνείδησις του ανθρώπου περί της θνητότητος αυτού, τ.ε. η απλή μνήμη ότι θα αποθάνωμεν, αλλ' ιδιαιτέρα τις πνευματική αίσθησις εμπνεομένη υπό της χάριτος. Άρχεται η μνήμη του θανάτου δια της συναισθήσεως της βραχύτητος της επιγείου υπάρξεως ημών· άλλοτε εξασθενούσα άλλοτε δε δυναμουμένη κατά καιρούς γίνεται βαθύ «αίσθημα» της φθοράς και του παροδικού παντός επιγείου μεταβάλλουσα τοιτουτοτρόπως την στάσιν του ανθρώπου έναντι παντός πράγματος εν τω κόσμω. Παν ό,τι δεν μένει αιωνίως παύει να έχη αξίαν εις την συνείδησιν του ανθρώπου και γεννά το αίσθημα της ματαιότητος πασών των επί γης κτήσεων. Η προσοχή του νοός χωρίζεται από του περιβάλλοντος εξωτερικού κόσμου και συγκεντρούται εις τα έσω, όπου η ψυχή ίσταται κατά πρόσωπον προ της ακαταλήπτου αβύσσου του σκότους. Η θέα αύτη εμβάλλει την ψυχήν εις τρόμον γεννώσα σύντονον προσευχήν ακράτητον ημέρας και νυκτός. Καταργείται η έκτασις του χρόνου κατ' αρχάς όμως ουχί }133} διότι η ψυχή είδε το φως της αιωνίου ζωής αλλ' αντιθέτως, διότι το παν κατεβροχθίσθη υπό του αισθήματος του αιωνίου θανάτου. Εν τέλει διερχομένη πολλά και διάφορα στάδια η ψυχή τη επενεργεία της χάριτος εισάγεται εις την σφαίραν του ανάρχου Θείου φωτός. Και τούτο δεν είναι φιλοσοφική «υπέρβασις» αλλά ζωή εν τη πραγματική αυτής εκδηλώσει μη έχουσα ανάγκην διαλεκτικών «αποδείξεων». Τούτο είναι γνώσις απροσδιόριστος, αναπόδεικτος, ανεκδήλωτος, αλλά παρά το απροσδιόριστον αυτής ως αυθεντική ζωή, είναι ασυγκρίτως κραταιοτέρα και εσωτερικώς πειστικωτέρα της πλέον αψόγου αφηρημένης διαλεκτικής.

Εν τη άνωθεν διδομένη προσευχή η υπαρξιακή ή }134} ως έλεγεν ο Γέρων «έμπειρος» γνώσις της ανθρωπίνης ελευθερίας είναι άκρως βαθεία. Εκείνος εγνώριζεν εξ όλης ψυχής ότι η πραγματική δουλεία είναι μόνον μία η δουλεία εις την αμαρτίαν η δε αληθινή ελευθερία είναι ωσαύτως μία η ανάστασις εν τω Θεώ.

Εν όσω ο άνθρωπος δεν ηξιώθη να βιώση την εν Χριστώ ανάστασιν αυτού το παν εν αυτώ είναι ηλλοιωμένον εκ του φόβου του θανάτου, και επομένως εκ της δουλείας εις την αμαρτίαν. **Εξ όσων όμως δεν εγνώρισαν εισέτι την χάριν της αναστάσεως, εκφεύγουν της παραμορφώσεως μόνον εκείνοι δια τους οποίους ελέχθη**: «**Μακάριοι οι μη ιδόντες και πιστεύσαντες**».

… η πνευματική ζωή εμφανίζεται διττώς: ως πνευματική κατάστασις ή βίωμα, και ως δογματική συνείδησις. Αι δύο αύται επόψεις, διάφοροι και μέχρι τινός, κεχωρισμέναι εν τη «ενσαρκώσει» αυτών (ήγουν εν τη μορφοποιημένη εκδηλώσει αυτών εντός της εμπειρικής ημών ζωής) κατά την ουσίαν αυτών είναι ενιαία και αδιαίρετος ζωή. Δυνάμει τούτου εκάστη ασκητική πράξις, εκάστη πνευματική κατάστασις, είναι αχωρίστως συνδεδεμένη προς την αντίστοιχον αυτή δογματικήν συνείδησιν. }135}

Εν αληθεία χριστιανικώς δύνασαι να σώσης μόνον δια της αγάπης, ήτοι «ελκύων». Δι' οιανδήποτε βίαν δεν υπάρχει τόπος. Εν τη αναζητήσει της σωτηρίας πάντων η αγάπη περιπτύσσεται ουχί μόνον τον κόσμον των ζώντων, αλλά και των ήδη αποθανόντων και αυτόν τον άδην και εκείνους οίτινες μέλλουν να γεννηθούν, τουτέστι τον Αδάμ παγγενή.

Ηρωτήσαμεν τον Γέροντα:

-Πώς δύναταί τις να αγαπά πάντας τους ανθρώπους; }136} Και πού να εύρη τοιαύτην αγάπην ώστε να είναι έν μετά πάντων;

Ο Γέρων απήντησεν:

-Ίνα γενώμεθα έν μετά πάντων καθώς λέγει ο Κύριος, «ίνα πάντες έν ώσι», ουδέν είναι αναγκαίον να επινοήσωμεν· πάντες ημείς έχομεν μίαν και την ιδίαν φύσιν.

Ως εκ τούτου φυσικόν θα ήτο δι’ ημάς να αγαπώμεν τους πάντας. Την δε δύναμιν της αγάπης δίδει το Πνεύμα το Άγιον.

Η δύναμις της αγάπης είναι μεγάλη και νικηφόρος, αλλ’ ουχί έως τέλους. Εν τω ανθρωπίνω είναι ενυπάρχει εξουσία τις ήτις θέτει και εις την αγάπην προσέτι όριόν τι, ώστε και αύτη να μη έχη το απόλυτον. Τι άραγε είναι τούτο;

Το αυτεξούσιον.

Το αυτεξούσιον του ανθρώπου είναι αληθώς πραγματικόν και τοσούτον μέγα, ώστε ούτε η θυσία του Ιδίου του Χριστού, ούτε η θυσία πάντων, όσοι ηκολούθησαν τον Χριστόν, δύναται να οδηγήση αναγκαστικώς εις την νίκην.

… η αγάπη του Χριστού ελπίζει να ελκύση τους πάντας προς εαυτήν και δια τούτο πορεύεται μέχρις άδου κατωτάτου. Άλλ’ έτι και εις αυτήν την τελείαν αγάπην και την τελείαν θυσίαν τινές –άγνωστον ποίοι και πόσοι- δυνατόν να απαντήσουν δι’ αιωνίου απορρίψεως του Θεού: «Εγώ δεν θέλω».

Αναμφιβόλως εκ της «ωριγενιστικής» συνειδήσεως }137} δεν δύναται να γεννηθή τοιαύτη προσευχή την οποίαν βλέπομεν εις τον Γέροντα.

… Εγνώρισεν εν Πνεύματι Αγίω ότι ο Θεός είναι άπειρος αγάπη και άμετρος ευσπλαχνία και όμως η γνώσις αυτής της αληθείας δεν ωδήγησεν αυτόν εις την σκέψιν ότι «απαραιτήτως θα σωθούν οι πάντες». Η συνείδησις της δυνατότητος της αιωνίου απωλείας παρέμεινε βαθέως εν τω πνεύματι αυτού, και τούτο διότι εν τη καταστάσει της χάριτος αποκαλύπτονται εις την ψυχήν τα μέτρα της ελευθερίας του ανθρώπου αποκλειούσης πάσαν ιδέαν ετεραρχίας.

Η ουσία της απολύτου ελευθερίας έγκειται εις το εξής: να ορίζη η ιδία εν πάσι τον τρόπον της υπάρξεως αυτής έξω πάσης εξαρτήσεως ή αναγκαιότητος έξω παντός περιορισμού. Αύτη είναι η ελευθερία του Θεού· ο άνθρωπος δεν έχει τοιαύτην ελευθερίαν ως μη έχων την εξουσίαν της δημιουργίας «εκ του μηδενός».

Ο έσχατος πειρασμός δια την κτιστήν ελευθερίαν του ανθρώπου (ως και εν γένει των υποστατικών πνευμάτων) έγκειται εις το να δημιουργήση η ιδία την μορφήν της υπάρξεως αυτής να καθορίση η ιδία αυτήν εν πάσιν, η ιδία να γίνη «θεός» και να μη δεχθή μόνον εκείνο, όπερ δίδεται διότι ούτως εγείρεται το αίσθημα της εξαρτήσεως. }138}

Δι’ όλου του είναι αυτού ο Γέρων εμαρτύρει ότι η γνώσις των υψίστων πνευματικών αληθειών έγκειται εις την οδόν της τηρήσεως των ευαγγελικών εντολών και ουχί εις την «θύραθεν παιδείαν». Έζη εν τω Θεώ και άνωθεν ελάμβανε τον φωτισμόν, η δε γνώσις αυτού δεν ήτο η αφηρημένη κατανόησις αλλ’ η υπαρκτική, τουτέστιν αυτή αύτη η ζωή. }139}

Ο Χριστιανισμός δεν είναι «φιλοσοφία» ή «διδασκαλία» αλλά ζωή και πάσαι αι συνομιλίαι και αι γραφαί του Γέροντος δεν είναι ει μη μαρτυρία «περί της ζωής ταύτης».

Ο Πιλάτος είχε δίκαιον: Εις το ερώτημα «ΤΙ εστιν αλήθεια;» εάν έχης υπ’ όψιν την υστάτην αλήθειαν, ήτις αποτελεί το θεμέλιον της όλης υπάρξεως του κόσμου, απάντησις δεν υπάρχει.

Αλλ’ εάν ο Πιλάτος έχων υπ’ όψιν την Αρχιαλήθειαν ή την Αυτοαλήθειαν, έθετε το ερώτημα, καθώς έπρεπε να θέση αυτό, και δή, «ΤΙΣ εστιν η αλήθεια;», τότε θα ελάμβανεν ως απάντησιν … «Εγώ ειμι η αλήθεια».

Η επιστήμη και η φιλοσοφία θέτουν δι’ αυτάς το ερώτημα: ΤΙ εστιν αλήθεια; Ενώ η γνησία χριστιανική συνείδησις πάντοτε στρέφεται προς την αλήθειαν «ΤΙΣ».

Οι εκπρόσωποι της επιστήμης και της φιλοσοφίας ουχί σπανίως θεωρούν τους χριστιανούς ανεδαφικούς ονειροπόλους, ενώ υπολογίζουν εαυτούς ισταμένους επί } 140} βεβαίας βάσεως, και δια τούτο αυτοονομάζονται «θετικισταί». Κατά παράδοξον τρόπον δεν αντιλαμβάνονται τον αφηρημένον χαρακτήρα του «ΤΙ» αυτών. Δεν αντιλαμβάνονται ότι η Αλήθεια η συγκεκριμένη η απόλυτος, δύναται να είναι μόνον «ΤΙΣ» και κατ’ ουδένα τρόπον «ΤΙ». Διότι η αλήθεια δεν είναι θεωρητικός τύπος ή αφηρημένη ιδέα, αλλ’ είναι η Αυτοζωή «Εγώ ειμι».

Τω όντι, τι δύναται να είναι πλέον αφηρημένον της αληθείας ΤΙ; Και τούτο το μέγα παράδοξον βλέπομεν καθ’ όλην την μετά την πτώσιν του Αδάμ ιστορικήν πορείαν της ανθρωπότητος. Γοητευμένη υπό του λογικού αυτής η ανθρωπότης ζη εν

ναρκώσει. Ούτως ουχί μόνον η «θετική» επιστήμη και η φιλοσοφία θέτουν εις εαυτάς, ως και ο Πιλάτος το ερώτημα «ΤΙ εστιν αλήθεια;», αλλ' έτι και εν τη θρησκευτική ζωή της ανθρωπότητος παρατηρείται ωσαύτως η ιδία μεγάλη απάτη. Και διαρκώς οι άνθρωποι ολισθαίνουν εις την οδόν της αναζητήσεως της αληθείας «ΤΙ».

Το λογικόν υποθέτει ότι εάν γνωρίση την ζητουμένην αλήθειαν «ΤΙ», θα κατακτήση μαγικήν τινα δύναμιν και θα καταστή ελεύθερος εξουσιαστής του όντος.

Εν τη θρησκευτική ζωή ο άνθρωπος κατερχόμενος εις τας οδούς των λογικών αναζητήσεων αναποφεύκτως πίπτει εις πανθεϊστικήν κοσμοθεωρίαν. Εκάστοτε, όταν ο θεολογών νους αποπειράται να γνωρίση την περί Θεού αλήθειαν δια της δυνάμεως αυτού είτε συνειδητώς είτε ασυνειδήτως εμπίπτει μοιραίως εις το αυτό σφάλμα, εις το οποίον είναι βεβυθισμέναι και η επιστήμη δια της αιτιοκρατικής αυτής αρχής και η φιλοσοφία δια του ορθολογισμού αυτής και ο πανθεϊσμός εν τη αναζητήσει και τη θεωρία της αληθείας «ΤΙ».

Η αλήθεια «ΤΙΣ» δεν γνωρίζεται δια της λογικής πορείας. Ο προσωπικός Θεός «ΤΙΣ» γνωρίζεται μόνον δια της κοινωνίας εν τη υπάρξει, ήτοι μόνον δια της εν }141} Πνεύματι Αγίω αποκαλύψεως. Τούτο υπεγράμμιζε συνεχώς ο Γέρων Σιλουανός.

Εν τη ορθοδόξω ασκητική πείρα η οδός των αφηρημένων θεωριών απορρίπτεται ως εσφαλμένη. Εκείνος όστις εις τας περί του Θεού σκέψεις ίσταται εις την αφηρημένην θεωρίαν του Αγαθού, του Ωραίου, της Αιωνιότητος, της Αγάπης κ.τ.λ., ίσταται εις απατηλήν οδόν. Όστις πάλιν μόνον απεκδύεται πάσας τας εμπειρικάς εικόνας και εννοίας, ωσαύτως δεν εγνώρισεν εισέτι την αληθή οδόν.

Η ορθόδοξος ενόρασις του Θεού δεν είναι αφηρημένη θεωρία του Αγαθού, της Αγάπης και των λοιπών. Δεν είναι ούτε και απλή απέκδυσις του νοός από πασών των εικόνων και εννοιών. Η αληθής θεωρία δίδεται υπό του Θεού δια της ελεύσεως Αυτού εις την ψυχήν. Τότε η ψυχή ενορά τον Θεόν και βλέπει ότι Αυτός αγαπά, ότι είναι αγαθός, μεγαλοπρεπής, αιώνιος, βλέπει το άρρητον και υπερβατικόν Αυτού. Αφηρημένως όμως ουδέν ενοράται.

Η αυθεντική πνευματική ζωή είναι αλλότριος της φαντασίας, αλλ' εν παντί και έως τέλους συγκεκριμένη και θετική. Η αληθής κοινωνία μετά του Θεού δεν αναζητείται υπό του ανθρώπου άλλως, ει μη δια της προσωπικής προσευχής προς τον προσωπικόν Θεόν. Η γνησία πνευματική χριστιανική πείρα είναι κοινωνία μετά του Θεού απολύτως ελευθέρα, και ως εκ τούτου δεν εξαρτάται μόνον εκ των προσπαθειών ή της θελήσεως του ανθρώπου, καθώς τούτο παρατηρείται εις την μη χριστιανική πείραν (πανθεϊσμόν). }142}

Εν τη προσευχή αυτού (άγιος Σιλουανός) συνωμίλει μετά του Θεού πρόσωπον προς Πρόσωπον. Η αίσθησις του Προσωπικού Θεού καθαίρει την προσευχήν εκ της φαντασίας και των αφηρημένων συλλογισμών μεταφέρουσα το παν εις αόρατον τι κέντρον ζώσης εσωτερικής κοινωνίας. Η προσευχή συνηγμένη εις τα έσω παύει να είναι «έκκλησις προς το διάστημα» και ο νους γίνεται όλος προσοχή και ακοή. Επικαλούμενος το όνομα του Θεού και λέγων «Πάτερ», «Κύριε», και τα άλλα, ο Γέρων ευρίσκετο εν τοιαύτη καταστάσει, περί της οποίας «ουκ εξόν ανθρώπω λαλήσαι». Όστις έλαβε πείραν της παρουσίας του ζώντος Θεού, ούτος θα εννοήση.

Το έσχατον στάδιον της Αποκαλύψεως είναι η αποκάλυψις του Προσωπικού, Υποστατικού Θεού. Όταν αύτη δοθή εις τον άνθρωπον, **όταν ο άνθρωπος λάβη** } 143} **γνώσιν-βίωμα Αυτού ακριβώς του Προσωπικού Θεού τότε και ο ίδιος εισέρχεται εις την ορθήν οδόν προς την εν αυτώ πραγματοποίησιν της προσωπικής υποστατικής αρχής** και η προσευχή αυτού εξερχομένη των ορίων του προσκαίρου και του υλώδους προσλαμβάνει άλλον χαρακτήρα. Εν τη υποστατική αυτού διαστάσει ο άνθρωπος είναι προ πάντων και πλείον πάντων «εικών και ομοίωσις» Θεού. Εις αυτήν την υποστατικήν αρχήν κυρίως ανήκει η αιωνιότης. **Όταν αναδύηται η υπόστασις, τότε ο άνθρωπος, όστις συνήθως έχει πείραν της περιωρισμένης ατομικότητος αυτού αισθάνεται εαυτόν ενεργώς εισαγόμενον εις την Θείαν αιωνιότητα** και ο Χρόνος-Αιών δι' αυτόν λαμβάνει τέλος. Οι Απόστολοι δια της δοθείσης εις αυτούς αποκαλύψεως της Θείας Υποστάσεως του Λόγου, μένοντες εισέτι επί της γης έμενον πνεύματι και εν τη αιωνιότητι. Και εκ τούτου ακριβώς προήρχοντο παρ' αυτών τα «ξένα ρήματα», τα «ξένα δόγματα», η

ιδιόμορφος γλώσσα, αι έννοιαι, τα αισθήματα. «Μία ημέρα παρά Κυρίω ως χίλια έτη και χίλια έτη ως ημέρα μία» …

Ποία η έννοια των λόγων: «έσχατοι χρόνοι», «τα τέλη των αιώνων»; Ή τι το εν τη Λειτουργία λεγόμενον, «και την Βασιλείαν Σου εχαρίσω την μέλλουσαν» ή «είδομεν της Αναστάσεως Σου τον τύπον· ενεπλήσθημεν της ατελευτήτου Σου ζωής»; }144}

Η Ευαγγελική περί χρόνου αντίληψις είναι διάφορος της περί χρόνου ιδέας του Νεύτωνος, του Αϊνστάϊν ή των φιλοσόφων και γνωστικών των διαφόρων τύπων. Χρόνος έξω της Θείας αιωνιότητος δεν υπάρχει και δεν δύναται να υπάρξη, ως και πας τρισδιάστατος χώρος δεν υπάρχει και δεν δύναται να υπάρξη έξω της τα πάντα φερούσης εν εαυτή Θείας απειρίας. Όταν δια του νοός ημών βυθιζώμεθα εις την σκέψιν ή εάν θέλητε την θεωρίαν του πάντοτε ασαφούς και καταπλήσσοντος ημάς απείρου του χώρου και αλήκτου του χρόνου, τότε παν γεγονός, παν πράγμα, έστω και κοσμικόν, θεωρείται ως «μετεωρούμενον επ’ ουδενός», και ουδέν κτίσμα δύναται να καθορίση εν απολύτω εννοία τον «χώρον» ή τον «χρόνον» του γεγονότος, του πράγματος. Ούτε ημερομηνίαι, ούτε τόποι υπάρχουν. Το παν γίνεται σχετικόν. Πάντες ημείς κληθέντες «εκ του μη όντος» ζώμεν εν τοις ορίοις της επιγείου υπάρξεως, εν τοις δεσμοίς του σχετικού χρόνου και του σχετικού χώρου ημών. Εις το πνεύμα του ανθρώπου τα πλαίσια του κόσμου αυτού είναι στενά, στενά μέχρις απελπισίας. Εν τούτοις πέραν των ορίων της απογνώσεως αυτής άρχεται προσευχή άλλης εντάσεως, άλλων διαστάσεων· προσευχή «παρ’ ελπίδα επ’ ελπίδι».

… εν τη ζωή ημών ουδέν συμβαίνει εν τη τάξει της θείας μόνης }145} ενεργείας· πάντοτε είναι αναγκαία και η ημετέρα ανθρωπίνη ενέργεια (συνεργία), διότι ο Θεός εις ουδένα επιβάλλεται. Η τοιαύτη θεόσδοτος προσευχή τοποθετεί τον άνθρωπον μεταξύ χρόνου και αιωνιότητος.

Όταν εις άμεσον τινα κοινωνίαν μετά του Προσωπικού Θεού αποκαλύπτηται Ούτος εις τον άνθρωπον, έστω και «εν εσόπτρω», τότε τελείται μετάβασις εις την Αιωνιότητα, παύουν οι χρονικοί αιώνες και καταντώμεν εις τα «τέλη των αιώνων». Ο άνθρωπος εν όσω ενεργεί εν αυτώ η τοιαύτη προσευχή παραμένει εκτός του χρόνου και πέραν της επ’ αυτού εξουσίας του θανάτου. Αλλά και τούτο δεν είναι εισέτι το τέλος. }146}

… εν τη ροή ολοκλήρου της ιστορίας της ανθρωπότητος δεν υπήρξε πολιτεία υψηλοτέρα και τελειοτέρα της δοθείσης ημίν Πνεύματι Αγίω. Σήμερον η θεία αύτη καλλιέργεια απέβη δια πολλούς ακατάληπτος, αλλοτρία, επιλελησμένη, απολεσθείσα.

Η στάσις του εμπείρου υποτακτικού χαρακτηρίζεται εκ του ότι ούτος εντείνει την προσοχήν και την θέλησιν αυτού όπως αντιληφθή την ιδέαν και την θέλησιν άλλου προσώπου, εν συνεχεία δε δια τινος πράξεως πνευματικής αγάπης, όπως πραγματοποιήση την θέλησιν αυτήν, την ιδέαν αυτήν του αδελφού. Δια της τοιαύτης πράξεως της υπακοής ο άνθρωπος δέχεται εν εαυτώ νέαν ζωήν, διευρύνει την καρδίαν εμπλουτίζει τον νουν αυτού. Εν τη περαιτέρω εξελίξει αυτής η εργασία της υπακοής οδηγεί τον υποτακτικόν να αρχίζη να αισθάνηται εν τω άλλω προσώπω την «υπόστασιν» αυτού, όπερ δεικνύει ότι και εν αυτώ τω ιδίω αποκαλύπτεται η υποστατική αρχή. Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος γράφει: «Εάν τις }147} είπη ότι αγαπώ τον Θεόν και τον αδελφόν αυτού μισή ψεύστης εστίν· …»

Εν τω μαρτυρικώ αγώνι της εις τον αδελφόν υπακοής αναπτύσσομεν εν εαυτοίς την ικανότητα πλατυτέρας και βαθυτέρας αποδοχής και του Θείου θελήματος, τούτο δε εξομοιοί ημάς προς τον Μονογενή Υιόν του Πατρός, ποιεί το πνεύμα του ανθρώπου φορέα όλης της ανθρωπότητος, τουτέστι παγκόσμιον καθ’ ομοίωσιν της παγκοσμιότητος Αυτού του Χριστού, προσευχομένου υπέρ όλου του Αδάμ. **Άνευ αυτής της καλλιέργειας της υπακοής ο άνθρωπος αναποφεύκτως μένει «κύκλος κλειστός», πάντοτε μηδαμινός ενώπιον της θείας αιωνιότητος**. Όσον και αν είναι «μορφωμένος» ο άνθρωπος, άνευ της ευαγγελικής υπακοής η θύρα του εσωτερικού αυτού κόσμου παραμένει ερμητικώς κεκλεισμένη και **η αγάπη του Χριστού δεν δύναται να εισχωρήση και να διαποτίση δι’ εαυτής τον κόσμον τούτον**.

Η έλλειψις διαθέσεως υπακοής είναι βέβαιον σύμπτωμα }148} της ψυχικής ασθενείας. Οι ψυχικώς ασθενείς είναι ανίκανοι να αντιληφθούν την σκέψιν ή την θέλησιν ετέρου προσώπου. Άνευ της υπακοής ο άνθρωπος θα μένη πάντοτε εντός των στενών συνδηκτόρων της εγωϊστικής αυτού «ατομικότητος», αντιθέτου προς την αρχήν της «υποστάσεως». **Έξω της χριστιανικής καλλιεργείας της υπακοής** ο άνθρωπος μένει και κωφός και τυφλός προς την Θείαν Αποκάλυψιν, ήτις εδόθη εις ημάς εν τη Πράξει της Υποστατικής σαρκώσεως του Λόγου, **διότι εν τω ιδίω τω ανθρώπω δεν δύναται να αναπτυχθή η υποστατική αρχή**. Ως εκ τούτου είναι δυνατόν να είπωμεν ότι αληθής θεολογία έξω του αγώνος της υπακοής είναι ακατόρθωτος.

Η επιστήμη της αγίας υπακοής είναι όντως μεγίστη και απαιτείται εντατική προσευχή, όπως διανοιχθούν οι πνευματικοί ημών οφθαλμοί, ίνα ίδωμεν το υπερέχον της μοναχικής αυτής επιστήμης ή κάλλιον ειπείν **της χριστιανικής υπακοής**. Άνευ της αφομοιώσεως αυτής ο κόσμος ουδέποτε θα κατορθώση την ειρήνην, αλλά θα μένη εν τω αλύτω δεσμώ της παγγενούς έχθρας.

Μανθάνων ο υποτακτικός να αποδέχηται εν εαυτώ τας σκέψεις και το θέλημα των άλλων προσώπων, μανθάνει ταυτοχρόνως να ζη τας διαφόρους καταστάσεις ουχί μόνον ως ατομικάς αλλά και ως αποκάλυψιν των συμβαινόντων εις πάντα άνθρωπον εν τω κόσμω. }149} Βιοί παν άλγος πάσαν βάσανον, πάσαν επιτυχίαν αυτού ουχί μόνον εν εαυτώ τω ιδίω εγωκεντρικώς αλλά μεταφέρεται εν πνεύματι και εις το πάθος όλων των ανθρώπων διότι ανά πάσαν στιγμήν χρόνου εκατομμύρια ανθρώπων ασφαλώς ευρίσκονται εν παρομοία προς ημάς καταστάσει. Εκ τούτου αναδύεται φυσικώς η υπέρ του κόσμου προσευχή. Προσευχόμενος υπέρ των ζώντων, διαμοιράζεται την χαράν της αγάπης αυτών ή την φρίκην της απογνώσεως αυτών. Λαμβάνων πείραν του πόνου, προσεύχεται δι’ όλους τους πάσχοντας εν τω κόσμω, κύπτει επι της κλίνης όσων αποθνήσκουν εν θλίψει, εγκαταλελειμμένοι και αβοήθητοι ενώπιον του τρόμου του θανάτου. Μνημονεύων τους τεθνεώτας μεταφέρεται δια του νοός εις τα βάθη των αιώνων ή ίσταται πνεύματι εις την αθέατον αλλά φοβεράν οδόν, δι’ ής καθ’ ημέραν διέρχονται εκατοντάδες χιλιάδων ψυχαί αίτινες εγκατέλειψαν το σώμα αυτών ως επί το πλείστον εν φοβερά αγωνία. Ούτω και εν τη ψυχή του υποτακτικού αναπτύσσεται η χριστιανική συμπάθεια προς όλην την ανθρωπότητα και η προσευχή αυτού γίνεται φορεύς ολοκλήρου του κόσμου τουτέστιν «υποστατική» καθ’ ομοίωσιν της προσευχής του Χριστού εν Γεθσημανή. Δι’ αυτής της προσευχής ο υποτακτικός αισθάνεται την ενότητα αυτού μεθ’ όλης της ανθρωπότητος, και η αγάπη προς τον πλησίον ήτοι προς πάντα άνθρωπον αποβαίνει φυσικόν τι. Η τοιαύτη προσευχή συντελεί αληθώς εις την σωτηρίαν του κόσμου και πας χριστιανός οφείλει να τείνη προς αυτήν ιδίως δε οι ιερείς κατά την τέλεσιν της Θείας Λειτουργίας. }150}

… Είναι απαραίτητον εις πάντας ημάς να έχωμεν ορθήν θεωρίαν της Υποστατικής αρχής, ως φορέως παντός του απολύτου πληρώματος εν τω Θείω Είναι, ίνα τούτο πραγματοποιηθή και εν τω ανθρωπίνω ημών είναι. Εν τω Θείω Όντι πέραν των ορίων τούτων ήτοι **επέκεινα της Υποστάσεως, ουδέν υπάρχει ουδεμία «υπέρ-υποστατική» Ουσία. Υπόστασις και Ουσία συμπίπτουν τελείως**. Ουδέν υπάρχει εν τη Ουσία όπερ δεν είναι «ενυπόστατον». Από των χρόνων των μεγάλων Καππαδοκών έως την ημερών ημών οι Πατέρες της Εκκλησίας προσεπάθουν και προσπαθούν να εμβάλουν εντός της συνειδήσεως των χριστιανών την αληθή αντίληψιν περί της Αγίας Τριάδος.

… Η απώλεια της ορθοδόξου }151} θεολογίας περί του Προσώπου-Υποστάσεως αφεύκτως θα οδηγήση εις την απόδοσιν πρωτείου εις το «γενικόν» επί του «μερικού» εις την αναζήτησιν «υπερ-προσωπικής (τινος) αρχής». Η υπακοή θα απαιτήται ηδη ουχί εν σχέσει προς τον άνθρωπον-πρόσωπον, αλλά προς τον «Κανόνα», τον «Νόμον», το «Τυπικόν», την «Διοίκησιν», τον «Θεσμόν» (Institution) κ.τ.τ. Μελετήσατε τα ειρημένα και θη ίδητε ότι εις την τοιαύτην «απρόσωπον» προσέγγισιν των εκδηλώσεων της ανθρωπίνης ζωής απόλλυται η υψίστη έννοια της υπακοής, της περικλειομένης εις τας ευαγγελικάς εντολάς και εις την θέσιν αυτής εισέρχεται η «πειθαρχία». Και η τελευταία αύτη είναι αναπόφευκτος μεν εις την από κοινού ζωήν

των ανθρώπων, αλλά μόνον μέχρις ωρισμένου ορίου. **Η απώλεια της «προσωπικής» χριστιανικής υπακοής θα μείνη άνευ ανταμοιβής, παρά τας τυχόν εξωτερικάς επιτυχίας του «οργανισμού»**. Την πραγματοποίησιν της Εκκλησίας του Χριστού εν τη ιστορία δεν πρέπει να βλέπη τις ούτε εις την απόκτησιν υλικής ισχύος ή πολιτικής επιδράσεως, έστω και παγκοσμίου ούτε εισέτι εις την επίτευξιν αρμονικής διαρθρώσεως του «όλου». Υψηλότερον και τελειότερον παντός είναι η ανύψωσις των πιστών εις «μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού». Είναι σπουδαιότατον και βαθύτατον πρόβλημα δι' όλον τον χριστιανικόν κόσμον, και θα ήτο ευχής έργον να συγκεντρώσουν επ' αυτού την πλέον σοβαράν αυτών προσοχήν οι καλούντες εαυτούς χριστιανούς. Είναι απαραίτητον να εννοήσωμεν ότι η «προδογματική» ζωή περιστρέφεται επί του επιπέδου των ηθικών εννοιών και αξιών κειμένων κατωτέρω των διαστάσεων της δοθείσης εις ημάς Αποκαλύψεως. Ο λόγος του Χριστού και αι εντολαί Αυτού δεν είναι κατ' άνθρωπον, ουδέ παρά ανθρώπου αλλ' αποτελούν την προβολήν της Θείας Αιωνιότητος επί του επιπέδου της Γης. }152}

Όπως εκάστη ορθολογιστική κοσμοθεωρία έχει την λογικήν αυτής ακολουθίαν την διαλεκτικήν αυτής ούτω και ο πνευματικός κόσμος έχει την ιδίαν αυτού δομήν και διαλεκτικήν. Η διαλεκτική όμως της πνευματικής εμπειρίας είναι κατά το πλείστον ιδιότυπος και δεν συμπίπτει προς την πορείαν της συνήθους διανοήσεως.

Ούτως εις τους ορθολογιστάς δυνατόν να φανή παράδοξον το υποδεικνυόμενον υπό του μακαρίου Γέροντος κριτήριον της αληθούς πίστεως, της γνησίας θεοκοινωνίας, το γνώρισμα της ενεργείας της χάριτος τουτέστιν η αγάπη προς τους εχθρούς.

... αλλ' επί γης γνωρίζει μόνον «τον αρραβώνα» της μελλούσης καταστάσεως. Εντός των οριων της επιγείου πείρας εις τον ενδεδυμένον την σάρκα άνθρωπον εδόθη κατά τον καιρόν της προσευχής να συνδυάζη την εν τω Θεώ διαμονήν μετά της μνήμης του κόσμου. Όταν όμως η εν τω Θεώ διαμονή φθάνη εις μεγαλύτερον πλήρωμα, τότε «λησμονείται ο κόσμος» καθώς ο ολοσχερώς «προσκολλώμενος προς την γην» επιλαμθάνεται του Θεού. }153}

Ο κατά την ουσίαν Αυτού υπερκόσμιος Θεός δια των ενεργειών Αυτού μένει εν τω κόσμω. Το πλήρωμα και η τελειότης της επέκεινα του κόσμου καταστάσεως του Θεού ουδόλως καταστρέφονται εκ της αδιαλείπτου ενεργείας Αυτού εν τω κόσμω. Ο επί γης όμως άνθρωπος ο σάρκα ενδεδυμένος δεν έχει τοιαύτην τελειότητα, και δια τούτο όταν συγγίγνηται τω Θεώ εξ ολοκλήρου, ήτοι δι' όλων των δυνάμεων του νοός και της καρδίας αυτού ουδεμίαν πλέον συνείδησιν έχει του κόσμου. Εκ τούτου όμως δεν εξάγεται ότι το πλήρωμα της εν τω Θεώ διαμονής δεν συνδέεται μετά της αγάπης προς τους εχθρούς. Ο Γέρων εβεβαίου το εναντίον ήγουν τον στενώτατον σύνδεσμον του ενός μετά του ετέρου. }154}

«Ο Θεός αγάπη εστίν» αγάπη απόλυτος, περιβάλλουσα εν υπεραφθονία πάσαν την κτίσιν. Ο Θεός και εν τω άδη παρίσταται ως αγάπη. Το Πνεύμα το Άγιον χορηγεί εις τον άνθρωπον κατά τον βαθμόν της δεκτικότητος αυτού την ενεργόν γνώσιν αυτής της αγάπης, **και ούτως ανοίγει εις αυτόν την οδόν προς το πλήρωμα της υπάρξεως**.

Εκεί όπου υπάρχουν «εχθροί» εκεί υπάρχει και απόρριψις. Δια της απορρίψεως ο άνθρωπος εκπίπτει αναποφεύκτως του Θείου πληρώματος και ευρίσκεται ήδη εκτός του Θεού. ... Μένοντες εν τω «ουρανώ» οι Άγιοι βλέπουν τον άδην και τον περιβάλλουν ωσαύτως δια της αγάπης αυτών.

Το δια τον άνθρωπον ασυμβίβαστον του πληρώματος της εν τω Θεώ παραμονής προς το πλήρωμα της παραμονής εν τω κόσμω, υπό την έννοιαν του «άμα», οδηγεί }155} εις το ότι η κρίσις περί του γνησίου ή αντιθέτως του «απατηλού» της θεωρίας γίνεται δυνατή μόνον «μετά την επιστροφήν» εις την μνήμην και την αίσθησιν του κόσμου. Εμαρτύρει ο Γέρων ότι εάν μετά την πνευματική κατάστασιν εκλαμβανομένην ως Θεοπτίαν ή Θεοκοινωνίαν, δεν υπάρχει αγάπη προς τους εχθρούς και άρα προς όλην την κτίσιν τούτο είναι σαφής ένδειξις ότι η θεωρία δεν είναι γνησία τουτέστιν αληθής κοινωνία μετά του Θεού.

Η «αρπαγή» εις την θεωρίαν δύναται να έλθη εις τον άνθρωπον, πριν ή ο ίδιος σκεφθή περί τούτου. Εν τη καταστάσει της αρπαγής και όταν εισέτι αύτη δεν είναι εκ

Θεού, ο άνθρωπος δύναται να μη αντιληφθή τι υπέστη. Εάν «μετά την επιστροφήν» εμφανίζηται ως καρπός της θεωρίας ο τύφος και η αδιαφορία δια τα πεπρωμένα του κόσμου και του ανθρώπου τότε άνευ αμφιβολίας η θεωρία είναι ψευδής. Όθεν το γνήσιον ή μη της θεωρίας γνωρίζεται εκ των καρπών αυτής.

… Δια την διάκρισιν του καλού και του κακού η ασφαλής ένδειξις είναι ουχί τοσούτον ο άγιος και υψηλός κατά την εξωτερικήν αυτού διατύπωσιν σκοπός όσον τα μέσα άτινα εκλέγονται δια την πραγματοποίησιν του σκοπού τούτου. }156}

Πάν κακόν τελούμενον υπό των ελευθέρων κτισμάτων ζη αναγκαίως ως παράσιτον επί του «σώματος» του αγαθού. … Το κακόν αναμιγνύεται πάντοτε και αναποφεύκτως μετά τινος δόσεως θετικής αναζητήσεως και ένεκα τούτο «πλανά» τον άνθρωπον. Την θετικήν αυτού άποψιν το κακόν προσπαθεί να παρουσιάση εις τον άνθρωπον ως αξίαν τοσούτον σπουδαίαν ώστε δια την επιτυχίαν αυτής να είναι επιτρεπτά όλα τα μέσα.

Εις την εμπειρικήν ύπαρξιν του ανθρώπου το απόλυτον καλόν δεν επιτυγχάνεται. Εν παντί ανθρωπίνω εγχειρήματι υπάρχει δόσις τις ατελείας. Η ύπαρξις ατελειών εις το ανθρώπινον καλόν αφ’ ενός και η αναπόφευκτος παρουσία του αγαθού προσχήματος εν τω κακώ αφ’ ετέρου καθιστούν δυσχερή την διάκρισιν του καλού από του κακού.

Το καλόν δεν επιτυγχάνεται δια κακών μέσων ούτε ο σκοπός αγιάζει τα μέσα. … Εάν ενίοτε νικά το καλόν και δια της εμφανίσεως αυτού διορθώνη το κακόν, θα ήτο σοβαρόν σφάλμα }157} να σκέπτηται τις ότι το κακόν ωδήγησεν εις το καλόν, ότι το καλόν υπήρξεν αποτέλεσμα του κακού. Τούτο είναι αδύνατον. Η δύναμις όμως του Θεού είναι τοιαύτη, ώστε εκεί όπου εμφανίζεται να ιατρεύη το παν, διότι ο Θεός είναι πλήρωμα της ζωής και δημιουργεί την ζωήν εκ του μηδενός.

Καλούσα τους πάντας όπως φυλάσσουν την εντολήν του Χριστού «αγαπάτε τους εχθρούς υμών» η Εκκλησία ίσταται εις το μέσον όλων των εχθρικών δυνάμεων. Και η οργή δια της οποίας είναι εμπεπλησμέναι αύται συναντώσα την Εκκλησίαν εν τη οδώ αυτής φυσικώς εκσπά κατ’ Αυτής. Η δε Εκκλησία πραγματοποιούσα το έργον του Χριστού επί της γης ήτοι την σωτηρίαν όλου του κόσμου, δέχεται επ’ Αυτής ενσυνειδήτως το βάρος της γενικής οργής καθώς και ο Χριστός ήρεν επ’ Αυτού τας αμαρτίας του κόσμου. Και εάν ο Χριστός εις τον κόσμον τούτον της αμαρτίας ήτο δεδιωγμένος και ώφειλε να πάθη –«παθητός ο Χριστός»-, τότε και η αληθής του Χριστού Εκκλησία }158} αναποφεύκτως θα διωχθή και θα υποστή το μαρτύριον.

Και το κήρυγμα της Εκκλησίας το οποίον είναι ο ίδιος ο λόγος «αγαπάτε τους εχθρούς υμών» ου χωρεί εν τω κόσμω και δια τούτο ο κόσμος κατά την διάρκειαν πάντων των αιώνων εδίωκε και θα διώκη την αληθινήν Εκκλησίαν, εφόνευε και θα φονεύη τους διακόνους Αυτής. }159}

Τον άγιον και καθαρόν λόγον του Γέροντος δυστυχώς απρόσιτον εις την αντίληψιν πολλών ένεκα ακριβώς της απλότητος αυτού απεφασίσαμεν να συνοδεύσωμεν μέχρι τινός δια του ημετέρου ξηρού και βαρέος, υποθέτοντες ίσως εσφαλμένως ότι ούτω θα διευκολύνωμεν τινας οίτινες είναι συνηθισμένοι εις άλλον τρόπον ζωής και εκφράσεως να κατανοήσουν τούτον. }160}

Ομιλών περί ειρήνης εν τη ψυχή και τω σώματι έχει υπ’ όψιν ο Γέρων την κατάστασιν εκείνην, κατά την οποίαν ουχί μόνον εις την ψυχήν αλλά και εις το σώμα μεταδίδεται αισθητώς η επενέργεια της χάριτος.

Η νομική αντίληψις περί δικαιοσύνης προσιδιάζει συνήθως εις τους ανθρώπους. Την απόδοσιν της ευθύνης επί τινος δι’ ενοχήν άλλου απορρίπτουν ως αδικίαν μη συμβιβαζομένην προς την νομικήν συνείδησιν αυτών. Άλλως όμως ομιλεί το πνεύμα της αγάπης του Χριστού. Κατά το πνεύμα της αγάπης αυτής η αποδοχή συνυπευθυνότητος δια την ενοχήν εκείνου, τον οποίον αγαπώμεν προσέτι δε και η πλήρης ανάληψις της ευθύνης ουχί μόνον δεν είναι ξένον τι, αλλά είναι και τελείως φυσικόν. … Όταν δεν επωφελήται τις μόνον της ευχαρίστου πλευράς της αγάπης αλλ’ ελευθέρως και εν γνώσει αναλαμβάνει την ευθύνην και τα παθήματα του ηγαπημένου τότε η αγάπη επιτυγχάνει την παμμερή τελειότητα αυτής. }161}

«…Είμαι έτοιμος να φέρω την ευθύνην δια τα αμαρτήματα μου αλλά μόνον δια τα προσωπικά μου ουδόλως όμως δια τα αλλότρια». Και δεν κατανοεί ο άνθρωπος

ούτος ότι δια της τοιαύτης κινήσεως της καρδίας αυτού επαναλαμβάνει εν εαυτώ το αμάρτημα του Προπάτορος και αφομοιοί τούτο ως προσωπικόν αυτού αμάρτημα και πτώσιν. Ο Αδάμ ηρνήθη την ευθύνην επιρρίπτων την ενοχήν εις την Εύαν και εις τον Θεόν, Όστις έδωκεν εις αυτόν την γυναίκα ταύτην, και ούτω διέσπασε την ενότητα του Ανθρώπου και την ένωσιν αυτού μετά του Θεού. Ομοίως οσάκις αρνούμεθα την ανάληψιν της ευθύνης δια το κοινόν κακόν, δια τα έργα των πλησίον ημών, επαναλαμβάνομεν την ιδίαν αμαρτίαν και διασπώμεν ωσαύτως την ενότητα του Ανθρώπου. Ο Κύριος ηρώτησε τον Αδάμ προ της Εύας. Και πρέπει να αντιληφθώμεν ότι εάν ούτος δεν εδικαιολογείτο αλλά ελάμβανεν επ' αυτού την ευθύνην δια την κοινήν αυτών αμαρτίαν, τότε άλλα θα ήσαν τα πεπρωμένα του κόσμου, καθώς και άλλα θα γίνουν εάν και ημείς αναλάβωμεν το βάρος της ενοχής των πλησίον.

Δικαιολογείται διότι δεν γνωρίζει ότι είναι πεπροικισμένος δι' ελευθερίας κατ' εικόνα του Θεού, αλλά νομίζει ότι είναι απλώς φαινόμενον τι του κόσμου τούτου, και άρα εξαρτώμενος εξ αυτού. Αλλ' η τοιαύτη συνείδησις είναι μάλλον δουλοπρεπής, και δια τούτο το δικαιολογείσθαι }162} είναι δουλικόν έργον, και ουχί έργον απεργαζόμενον υιούς του Θεού.

Εις τον μη πνευματικόν φαίνεται απίθανον ότι είναι δυνατόν να αισθανθή τις όλην την ανθρωπότητα ως μίαν καθολικήν ύπαρξιν εμπεριεχομένην εν τη προσωπική-υποστατική υπάρξει αυτού άνευ μειώσεως της υπάρξεως όλων των άλλων υποστάσεως.

Κατά την έννοιαν της δευτέρας εντολής, «αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν», δέον και είναι δυνατόν όπως περιλάβη ο άνθρωπος εις την υποστατικήν αυτού ύπαρξιν άπαν το σύνολον της πανανθρωπίνης υπάρξεως. Τότε παν κακόν ερχόμενον εις τον κόσμον, θα γίνηται δεκτόν ουχί ως αλλότριον αλλά και ως προσωπικόν.

Εάν εκάστη ανθρωπίνη υπόστασις εκτισμένη κατ' εικόνα των απολύτων Θείων Υποστάσεων, είναι ικανή να χωρήση εντός αυτής το σύνολον της ανθρωπίνης υπάρξεως ως εκάστη των Θείων Υποστάσεων τυγχάνει φορεύς του απολύτου πληρώματος του Θείου Είναι –και τοιαύτη εστίν η αληθής διάστασις της δευτέρας εντολής-, τότε έκαστος θα αναλάβη τον αγώνα κατά του κοσμικού κακού, αρχόμενος αφ' εαυτού του ιδίου. }163}

Οι Άγγελοι όμως πλήρεις όντες αγάπης, και οι ίδιοι έχουν τον πόθον να διακονούν ημάς και εις αυτήν την διακονίαν φέρουν πολλήν θλίψιν. Αλλ' ιδού ο Θεός και τα άλογα ζώα και την άλλην κτίσιν παρέδωκεν εις τον νόμον της φθοράς, διότι δεν ήρμοζε να αφήση αυτήν ελευθέραν από του νόμου τούτου εφ' όσον ο άνθρωπος, χάριν του οποίου αύτη εδημιουργήθη, κατέστη δούλος της φθοράς εξ αιτίας της αμαρτίας αυτού. }164}

Ούτω κρατείς, κρατείς την προσευχήν, και όμως, όταν ασχοληθής μετά τινος εργασίας ήτις απαιτεί να σκεφθής τότε διακόπτεται η προσευχή ... Συμβαίνει να υπάγης ίναι καθαρίσης τας ελαίας, και όταν βλέπης τους κλάδους και σκέπτησαι πώς θα ήτο καλύτερον να κλαδεύης αυτούς, τότε φεύγει η προσευχή, έλεγεν ο πατήρ Σπυρίδων.

Ενώ έλεγεν αυτούς τους λόγους ο Γέρων Σιλουανός ηγέρθη εκ της κλίνης εφόρεσε τας αρβύλας αυτού και τον ζεστόν επενδύτην και ειπών γαληνώς «εις ημάς δεν συμβαίνει ούτως» ανεχώρησεν εκ του νοσοκομείου δια το κελλίον αυτού.

Ή πλανάται ή είναι μέγας! }168}

Ε' ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΟΕΡΑΣ ΗΣΥΧΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Η προσευχή είναι δημιουργία δημιουργία υψηλοτάτη δημιουργία και ποίησις κατ' εξοχήν.

... η προσευχή συμπίπτει προς τα στάδια της φυσικής αναπτύξεως του ανθρωπίνου πνεύματος }169} **Πρώτη** κίνησις του νοός είναι η προς τα έξω. **Δευτέρα** η εις εαυτόν επιστροφή, και **τρίτη** η κίνησις προς τον Θεόν δια του έσω ανθρώπου.

Εν συμφωνία προς την τοιαύτην τάξιν οι Άγιοι Πατέρες διακρίνουν τρεις τρόπους προσευχής: **Ο πρώτος**, ένεκα της ανικανότητος εισέτι του νοός να αναβαίνη

αμέσως εις την καθαράν έννοιαν του Θεού, χαρακτηρίζεται εκ της «φαντασίας», **ο δεύτερος** εκ της «νοήσεως» και **ο τρίτος** εκ της καταδύσεως εις την «θεωρίαν». Κυρίως ορθήν και καρποφόρον οι Πατέρες θεωρούν την προσευχήν του τρίτου τρόπου αλλά .. θεωρούν και τους δύο πρώτους τρόπους φυσικούς και ωφελίμους εις τον καιρόν αυτών. Ταυτοχρόνως όμως υποδεικνύουν ότι εάν ο άνθρωπος μένη ικανοποιημένος εκ **του πρώτου τρόπου** προσευχής και καλλιεργή αυτόν εν τη ζωή αυτού τότε εκτός της στειρότητος εν τη προσευχή είναι δυνατόν να προκύψουν και σοβαρά πνευματικά νοσήματα. Όσον αφορά **εις τον δεύτερον τρόπον** προσευχής, καίτοι υπερβαίνει κατά πολύ τον πρώτον εις αξίαν όμως είναι ωσαύτως ολιγόκαρπος. Δεν εξάγει τον άνθρωπον εκ του αδιακόπου αγώνος προς τους λογισμούς και δεν οδηγεί αυτόν ούτε εις την απελευθέρωσιν εκ των παθών ούτε έτι πλείον εις την καθαράν θεωρίαν. **Ο τρίτος ο τελειότερος τρόπος** προσευχής είναι η στάσις του νοός εν τη καρδία κατά την οποίαν ο προσευχόμενος εκ βαθέων του είναι αυτού άνευ εικόνων και μορφών καθαρώ νοΐ παρίσταται τω Θεώ.

Το πρώτον είδος προσευχής κρατεί τον άνθρωπον εις διαρκή παραπλάνησιν εις τον κόσμον της φαντασιοκοπίας, της ονειροπολήσεως και εάν θέλητε της ποιητικής δημιουργίας. Το θείον και γενικώς παν πνευματικόν λαμβάνει διαφόρους φανταστικάς μορφάς, ύστερον δε }170} βαθμηδόν και η πραγματική ζωή καθίσταται κατά το μάλλον και ήττον έμπλεως στοιχείων εκ της σφαίρας της φαντασίας.

Κατά **τον δεύτερον τρόπον** προσευχής αι εσωτερικαί είσοδοι της καρδίας και του νοός είναι ανοικταί προς εύκολον διείσδυσιν παντός αλλοτρίου. Δυνάμει τούτου ο άνθρωπος ζη συνεχώς υποβαλλόμενος εις τας πλέον διαφόρους επιδράσεις εκ των έξω. Μη εννοών όμως τι ακριβώς συμβαίνει μετ' αυτού αντικειμενικώς, ήγουν τίνι τρόπω αναφύονται εντός αυτού πάντες ούτοι οι λογισμοί και οι πόλεμοι, αποδεικνύεται ανίκανος να αντισταθή δεόντως εις την ορμήν των παθών. Κατ' αυτό το είδος προσευχής ο άνθρωπος λαμβάνει ενίοτε χάριν και έρχεται εις αγαθήν κατάστασιν, αλλ' εξ αιτίας της εσφαλμένης εσωτερικής αυτού καταστάσεως δεν δύναται να διαμένη σταθερώς εν αυτή. **Αποκτήσας ωρισμένας θεολογικάς γνώσεις και σχετικώς ευσχήμονα διαγωγήν, ικανοποιημένος υπ' αυτής της καταστάσεως, έλκεται βαθμηδόν προς την διανοητικήν θεολογίαν. Κατά το μέτρον δε της προόδου εις τούτο το είδος της θεολογίας δυσχεραίνεται ο εσωτερικός πόλεμος των λεπτών ψυχικών παθών, της κενοδοξίας και υπερηφανίας, επιδεινούται η απώλεια της χάριτος και εξασθενεί η προσευχή**. Εν τη περαιτέρω εξελίξει αυτού ο τρόπος ούτος της προσευχής ιδιαίτερον χαρακτηριστικόν του οποίου είναι η συγκέντρωσις της προσοχής εις τον εγκέφαλον, οδηγεί τον άνθρωπον μάλλον εις φιλοσοφικάς θεωρίας, αίτινες ωσαύτως ως και ο πρώτος τρόπος προσευχής εισάγουν τον νουν εις την σφαίραν των αφηρημένων εννοιών και της φαντασίας. Τω όντι τούτο το είδος της αφηρημένης νοητικής φαντασίας είναι ολιγώτερον αφελές και ολιγώτερον απομεμακρυσμένον της αληθείας, ή το πρώτον.

Ο τρίτος τρόπος προσευχής η ένωσις του νοός μετά της καρδίας, είναι εν γένει **η φυσική θρησκευτική κατάστασις** }171} **του ανθρωπίνου πνεύματος, ποθουμένη, ζητουμένη, άνωθεν διδομένη**. Την ένωσιν του νοός μετά της καρδίας αισθάνεται έκαστος όταν προσεύχηται προσεκτικώς «εκ καρδίας». Εις έτι μεγαλύτερον βαθμόν γνωρίζει ταύτην όταν έρχηται προς αυτόν η **κατάνυξις και η γλυκεία αίσθησις της αγάπης του Θεού**. Τα δάκρυα της κατανύξεως κατά την προσευχήν είναι πιστή ένδειξις ότι ο νους ηνώθη μετά της καρδίας και ότι **η προσευχή εύρε τον πρώτον αυτής τόπον την πρώτην αναβαθμίδα της προς τον Θεόν αναβάσεως**. Ιδού δια τι τοσούτον τιμάται η κατάνυξις υφ' όλων των ασκητών. Ομιλούντες όμως, επί του προκειμένου, περί του τρίτου τρόπου προσευχής έχομεν υπ' όψιν άλλο τι, μεγαλύτερον: νουν εν ευκτική προσοχή ιστάμενον εν τη καρδία.

Χαρακτηριστικόν αποτέλεσμα ή ιδίωμα της τοιαύτης κινήσεως και εγκατοικήσεως του νοός εις τα έσω είναι **η διακοπή της ενεργείας της φαντασίας και η απαλλαγή του νοός από πάσης εικόνος ευρισκομένης εν αυτώ**. Τότε **ο νους γίνεται όλος ακοή και όρασις**, και βλέπει και ακούει πάντα λογισμόν

πλησιάζοντα έξωθεν, πριν ή ούτος διεισδύση εις την καρδίαν. Κατά την τέλεσιν της προσευχής αυτής **ο νους ουχί μόνον δεν επιτρέπει την είσοδον λογισμών εις την καρδίαν, αλλά και απωθεί αυτούς και ο ίδιος τηρείται από της μετ' αυτών κράσεως**. Ούτως επιτυγχάνεται η καταστολή της ενεργείας παντός πάθους εν τη εμβρυώδει καταστάσει αυτού εν αυτή τη γενέσει αυτού. Το ζήτημα τούτο είναι άκρως βαθύ και περίπλοκον, ημείς δε ενταύθα προτιθέμεθα να δώσωμεν μόνον την πλέον στοιχειώδη σκιαγραφίαν. }172}

Το πρωταρχικόν στάδιον μορφοποιήσεως είναι η εμφάνισις εντός του εσωτερικού «οπτικού» πεδίου του ανθρώπου «εικόνος» τινος. Καθ' όσον τούτο δεν εξαρτάται εκ της θελήσεως του ανθρώπου δεν λογίζεται εις αμαρτίαν. **Αι εικόνες εν άλλαις μεν περιπτώσεσι φέρουν χαρακτήρα μάλλον εποπτικόν, εν άλλαις δε κυρίως νοητικόν συχνότερον δε μικτόν**. Εφ' όσον όμως και αι εποπτικαί εικόνες έλκουν οπίσω αυτών ταύτην ή εκείνην την σκέψιν, **πάσαι αι εικόνες καλούνται υπό των ασκητών «λογισμοί»**.

Εις τον απαθή άνθρωπον ο «κυρίαρχος» νους ως γνωστική του είναι δύναμις δύναται να προσηλώση την προσοχήν αυτού επί του προσερχομένου λογισμού μένων πλήρως ελεύθερος εκ της εξουσίας αυτού. Αλλ' εάν εντός του ανθρώπου υπάρχη «τόπος», κατάλληλον έδαφος, ευνοϊκόν προς το περιεχόμενον εις τον λογισμόν πνεύμα, τότε η ενέργεια αυτού του τελευταίου επιδιώκει να καταλάβη βιαίως τον ψυχικόν κόσμον του ανθρώπου. Επιτυγχάνει δε τούτο προκαλούσα εις την προδιατεθειμένην προς το πάθος ψυχήν αίσθημα ηδονής, ίδιον του ενός ή άλλου πάθους. Εις αυτήν ακριβώς την ηδονήν συνίσταται ο «πειρασμός». Εν τούτοις και η στιγμή αύτη της ηδονής καίτοι μαρτυρεί περί της ατελείας του ανθρώπου, όμως δεν λογίζεται εις αμαρτίαν. Είναι απλώς η «πρότασις» αυτής.

Η περαιτέρω εξέλιξις του εφαμάρτου λογισμού εν αδραίς γραμμαίς δύναται να χαραχθή ως εξής: Η προτεινόμενη εμπαθής ηδονή προσελκύει την προσοχήν του νοός. Στιγμή άκρως σοβαρά και υπεύθυνος διότι η ένωσις του νοός μετά του λογισμού αποτελεί την ευνοϊκήν προϋπόθεσιν δια την ανάπτυξιν του τελευταίου. Εάν δια τινος εσωτερικής βουλητικής πράξεως ο νους δεν αποκοπή από της προτεινομένης ηδονής, αλλά παρατείνει την εν αυτή διαμονήν αυτού δια της προσοχής τότε εμφανίζεται } 173} η συμπάθεια προς αυτήν και άρχεται η ευνοϊκή μετ' αυτής συνομιλία εξ ής έπεται ο «συνδυασμός», όστις δύναται να εξελιχθή εις την πλήρη και ενεργητικήν «συγκατάθεσιν». Ακολούθως η συνεχώς αυξανομένη ηδονή δύναται πλέον να δεσπόση του νοός και της θελήσεως του ανθρώπου όπερ λέγεται «αιχμαλωσία». Μετά τούτο πάσαι αι δυνάμεις του αιχμαλωτισθέντος υπό του πάθους κατευθύνονται προς την κατά το μάλλον και ήττον αποφασιστικήν έργω πραγματοποίησιν της αμαρτίας, εάν δεν υπάρχουν προς τούτο εξωτερικά εμπόδια, ή επί παρουσία εμποδίων, προς την αναζήτησιν δυνατότητος της τοιαύτης πραγματοποιήσεως.

Η παρομοία αιχμαλωσία δύναται να μείνη μοναδική και ποτέ πλέον να μη επαναληφθή εάν ήτο αποτέλεσμα απλώς απειρίας αγωνιζομένου ασκητού. Εάν όμως αι αιχμαλωσίαι επαναλαμβάνωνται οδηγούν πλέον εις την «έξιν» του πάθους, οπότε πάσαι αι φυσικαί του ανθρώπου δυνάμεις αρχίζουν να δουλεύουν εις το πάθος αυτό.

Πάντως από της στιγμής της αμφιταλαντεύσεως της θελήσεως υφίσταται το στοιχείον της αμαρτίας και οφείλει ο άνθρωπος να μετανοήση ίνα μη απολέση την χάριν.

Ο πνευματικώς αδόκιμος συναντάται συνήθως μετά του εφαμάρτου λογισμού όταν ο τελευταίος απαραιτήτως έχη διέλθει τας πρώτας φάσεις της εξελίξεως αυτού και έχη ήδη αποκτήσει ωρισμένην δύναμιν, έτι δε πλέον όταν εγγίζη ο κίνδυνος της έργω τελέσεως της αμαρτίας. Ούτω προς αποφυγήν της αμαρτίας είναι ανάγκη να εγκατασταθή ο νους δια προσευχής εντός της καρδίας. Τούτο είναι απαραίτητον δι' εκείνον όστις επιθυμεί να }174} στερεωθή εις την πνευματικήν ζωήν δια της αληθούς μετανοίας, διότι ως ελέχθη ανωτέρω η αμαρτία αναχαιτίζεται δια της τοιαύτης εσωτερικής στάσεως του νοός εν αυτή τη συλλήψει αυτής.

… συν τω χρόνω ο ασκητής δύναται να μελετήσει τον χαρακτήρα εκάστου λογισμού μέχρι καταπληκτικής λεπτότητος τοσούτον ώστε αν και δεν διαπράττη έργω την αντίστοιχον αμαρτίαν μανθάνει την ενέργειαν εκάστου πάθους πολύ

βαθύτερον και λεπτότερον ή ο κατεχόμενος υπ’ αυτού. Ο τελευταίος δύναται να παρατηρή εις εαυτόν και εις άλλους τας εκδηλώσεις της ενεργείας εκείνου ή του άλλου πάθους αλλά ίνα κατορθώση βαθυτέραν γνώσιν αυτού είναι απαραίτητον να φθάση μέχρις εκείνου του πνευματικού τόπου, ένθα διαμένει ο προσευχόμενος κατά τον τρίτον τρόπον, και ούτω βλέπει παν πάθος εν τη εμβρυώδει φάσει αυτού.

Ο ασκητής κλείων τας εις την καρδίαν εισόδους, τοποθετών εκεί ως φρουρόν τον απηλλαγμένον φαντασίας και διαλογισμών αλλά καθωπλισμένον δια της προσευχής και του ονόματος του Ιησού Χριστού νουν εισέρχεται εις αγώνα κατά πάσης επιδράσεως έξωθεν, εκ της κοσμικής σφαίρας εκπορευομένης. Εις τούτο έγκειται η ουσία της νοεράς νήψεως, ήτις σκοπόν έχει τον υπέρ απαθείας αγώνα. }175}

Δια της υποταγής του θελήματος αυτού εις τον λογισμόν ο άνθρωπος εξομοιούται πνευματικώς και ταυτίζεται προσέτι μετ’ εκείνου του πνεύματος, του οποίου η ενέργεια περιέχεται εις τον λογισμόν. Αποδεχόμενος εν τη ψυχή εμπαθή λογισμόν όστις κατά το πλείστον είναι αποτέλεσμα δαιμονικής επιδράσεως ο άνθρωπος γίνεται όργανον δαιμονικής ενεργείας. }176}

Ενίοτε εν βαθεία προσευχή συμβαίνει τι δυσκόλως εξηγούμενον. Πλησίον του νοός διέρχονται φωτοφόροι εμφανίσεις, αίτινες προσπαθούν να ελκύσουν προς εαυτάς την προσοχήν αυτού. Εάν ο νους δεν δίδη εις αυτάς προσοχήν, τότε επιμένουν, ως να λέγουν: «Θα φέρω εις σε σοφιάν και σύνεσιν και εάν δεν με αποδεχθής τότε ίσως ποτέ πλέον δεν θα δυνηθής να με ίδης». Ο έμπειρος όμως νους κατ’ ουδένα τρόπον προσέχει εις αυτάς και αύται φεύγουν ουχί μόνον ως απαράδεκτοι αλλά και ως μη εγνωσμέναι. Ο νους ουδόλως γνωρίζει ασφαλώς αν ήτο πονηρός εχθρός ή καλός άγγελος. Γνωρίζει όμως εκ πείρας ότι εάν προσηλώση την προσοχήν αυτού εις την προτεινόμενην φωτοφόρον σκέψιν, δύναται να απολέση την προσευχήν και ύστερον μετά μεγάλου κόπου αναζητεί αυτήν. Η πράξις έδειξεν ότι κατά την ώραν της προσευχής απαιτείται τελεία εγκράτεια, έτι δε και από των καλών σκέψεων, διότι άλλως ο νους συναντάται μετά της ατέρμονος εξελίξεως του λογισμού και ως έλεγεν ο Γέρων «καθαρός δεν εξέρχεται». Η απώλεια της καθαράς προσευχής είναι ζημία δι’ ουδενός ανταμειβομένη. }177}

Αρχή της οδού προς την καθαράν προσευχήν είναι ο αγών κατά των παθών. … Η καρδία ελευθερουμένη εκ του σκοτασμού των παθών, άρχεται να βλέπη παν το πνευματικόν εναργέστερον σαφέστερον, μέχρις επιβλητικής καταφανείας.

Προτιμητέα είναι υπό του μοναχού η οδός αύτη ή η της επιστημονικής θεολογίας. Υφίσταται βεβαίως η δυνατότης και μέσω της αφηρημένης φιλοσοφικής θεωρίας να φθάση τις μέχρι της κατανοήσεως του ανεφαρμόστου επί του Θεού των εμπειρικών ημών εννοιών και καταλήψεων, και ούτως εις την επίτευξιν της καταστάσεως εκείνης κατά την οποίαν ο νους άρχεται να «σιωπά» (ΒΙΤΓΚΕΝΣΤΑΪΝ) Όμως η «σιωπή του νοός» του θεολόγου-φιλοσόφου ευρίσκεται μακράν του να είναι πάντοτε γνησία θεωρία του Θεού, έστω και αν ούτος πλησιάζη τα όρια αυτής.

Η επίτευξις της αληθούς θεωρίας άνευ της καθάρσεως της καρδίας είναι αδύνατος. }178}

Ο νους ενούμενος μετά της καρδίας διαμένει ως ελέχθη ανωτέρω εις τοιαύτην στάσιν ήτις επιτρέπει εις αυτόν να παρατηρή πάσαν κίνησιν συμβαίνουσαν εν τη «σφαίρα του υποσυνειδήτου».

Ιστάμενος εντός της καρδίας ο νους διακρίνει τας εμφανιζομένας πέριξ αυτού εικόνας και επιδράσεις, εξερχομένας εκ του κοσμικού είναι και αποπειρωμένας να κατακυριεύσουν της καρδίας και του νοός του ανθρώπου. Υπό την μορφήν του λογισμού, του συνδεομένου μετ’ εκείνης ή της άλλης εικόνος αντιστοίχως, συνοδεύεται ενέργεια εκείνου ή του άλλου πνεύματος. Η επίθεσις των έξωθεν επερχομένων λογισμών είναι άκρως βιαία και ίνα μειωθεί η έντασις αυτής ο μοναχός υποχρεούται κατά την διάρκειαν της ημέρας να μη ανεχθή ουδέ μίαν εμπαθή βλέψιν, να μη επιτρέψη εις εαυτόν «προσπάθειαν» εις ό,τιδήποτε αλλά συνεχώς να επιδιώκη να φέρη τον αριθμόν των εξωτερικών εντυπώσεων μέχρι του εσχάτου δυνατού ελαχίστου. Άλλως την ώραν της εσωτερικής νοεράς προσευχής παν το αποτυπωθέν

επιτίθεται κατά της καρδίας ως άκρατος μαχητική παράταξις και επιφέρει μεγάλην σύγχυσιν.

Το εκζητούμενον δια της ασκήσεως ταύτης είναι η }179} αδιάκοπος ευκτική εν τη καρδία προσοχή. Και όταν μετά παρέλευσιν πολλών ετών τοιαύτης πράξεως της δυσκολωτάτης πασών των άλλων ασκήσεων, **λεπτυνθή η πνευματική αίσθησις της καρδίας ο δε νους εκ του πολλού πένθους λάβη την δύναμιν να απωθή πάσαν προσβολήν των εμπαθών λογισμών**, τότε η ευκτική κατάστασις γίνεται αδιάλειπτος και η αίσθησις του Θεού παρόντος και ενεργούντος αποκτά μεγάλην δύναμιν και ενέργειαν.

Η οδός των «αρεοπαγιτικών», τ.ε. η οδός της φιλοσοφικής και επιστημονικής θεολογίας είναι διάφορος. Κατ' αυτήν επικρατεί η διανόησις και ουχί η προσευχή. Οι πορευόμενοι ταύτην ουχί σπανίως απατώνται, διότι ευχερώς επιτυγχάνοντες την διανοητικήν αφομοίωσιν, εισέτι και των αποφατικών μορφών της θεολογίας, ικανοποιούνται δια της διανοητικής ηδονής, της οποίας λαμβάνουν γεύσιν τινα. **Μη αποδίδοντες την οφειλομένην προσοχήν εις τα ακυριάρχητα εισέτι πάθη**, φαντάζονται ότι επέτυχον εκείνο περί του οποίου γίνεται λόγος εν τοις έργοις του «Αρεοπαγίτου», ενώ εις την συντριπτικήν πλειοψηφίαν των περιπτώσεων, **συλλαμβάνοντες την λογικήν δομήν του θεολογικού αυτού συστήματος, δεν επιτυγχάνουν όντως του Ζητουμένου, του Ενός, «ού μόνον εστί χρεία»**.

Την ουσίαν της «ιεράς ησυχίας» έβλεπεν ο Γέρων ουχί εις τον εγκλεισμόν, ουδέ εις την προς την έρημον αναχώρησιν αλλ' **εις την διηνεκή εν τω Θεώ διαμονήν**.

… η έγκλειστος ζωή και η απομάκρυνσις εις την έρημον καθ' εαυτήν ουδέν έτερον είναι ει μη βοηθητικά μέσα και ουδόλως σκοπός. Δύνανται }180} … να ευνοήσουν την καθαράν προσευχήν, αλλά μόνον εις την περίπτωσιν κατά την οποίαν αύτη η απομάκρυνσις εγένετο κατ' ευδοκίαν Θεού, και ουχί κατά το ίδιον θέλημα προς αναζήτησιν ανωτέρας δήθεν ζωής. Αλλέως, και ο εγκλεισμός και η έρημος και πάσα άλλη άσκησις μένουν άκαρποι, διότι η ουσία της ζωής ημών δεν έγκειται εις την αυτόβουλον άσκησιν, αλλ' εις την υπακοήν του θελήματος του Θεού.

Πολλοί νομίζουν ότι ο υψηλότερος τρόπος ζωής είναι η ησυχία εν τη ερήμω, άλλοι θεωρούν ως τοιούτον τον εγκλεισμόν, τινές προτιμούν την δια Χριστόν «μωρίαν», άλλοι πάλιν την ποιμαντικήν διακονίαν ή το επιστημονικο-θεολογικόν έργον κ.τ.λ. Ο Γέρων εθεώρει ότι ουδέν των ειδών τούτων της ασκήσεως συνιστά καθ' εαυτό τον υψηλότερον τρόπον πνευματικής ζωής, αλλ' έκαστον είδος εξ αυτών δύναται να αποβή τοιούτος τρόπος δι' εκείνο ή το άλλο πρόσωπον, εάν συμφωνή προς το θέλημα του Θεού περί του δοθέντος προσώπου. Το θέλημα δε του Θεού δι' έκαστον άνθρωπον δύναται να είναι διάφορον.

Αλλ' οιονδήποτε ήθελεν είναι το θέλημα του Θεού … εις πάσας τας περιπτώσεις μένει υποχρεωτική η εκζήτησις της καθαράς προσευχής.

Καθαράν προσευχήν ο Γέρων εθεώρει εκείνην ήτις προσφέρεται μετά κατανύξεως, ίδιον της οποίας είναι ότι και η καρδία και ο νους ζουν εν συμφωνία τας λέξεις της προφερομένης προσευχής, απηλλαγμένης παντός ξένου προς αυτήν στοιχείου. Τούτο το είδος προσευχής είναι κατά το μάλλον και ήττον γνωστόν εις πλείστους πιστούς, εις σπανίας όμως περιπτώσεις οδηγεί εις την τελείαν προσευχήν.

Άλλο είδος καθαράς προσευχής είναι εκείνο κατά }181} το οποίον ο νους μένει έγκλειστος εν τη καρδία και εκεί εκτός σκέψεων και εικόνων μελετά εν τη μνήμη το Όνομα του Θεού. Η προσευχή αύτη συνδέεται μετά συνεχούς αγώνος είναι ενέργεια εξαρτωμένη εν μέρει εκ της προαιρέσεως του ανθρώπου· είναι έργον εργασία ασκητική. Πάντα όσα ελέχθησαν ανωτέρω περί του θαυμαστού τούτου τρόπου της νοεράς προσευχής –ότι δίδει την δυνατότητα να ίδη τις τον λογισμόν, πριν ή ούτος εισέλθη εις την καρδίαν, ή συμβατικώς εκφραζόμενοι, να ελέγχη τα βάθη του υποσυνειδήτου, να ελευθερούται εκ της ταραχής, εις την οποίαν κρατείται ο άνθρωπος εξ αιτίας της συνεχούς εμφανίσεως παντοειδών **επιδράσεων εκ της σκοτεινής περιοχής του υποσυνειδήτου, ορθότερον της βαθείας αβύσσου της αμαρτωλού κοσμικής ζωής**– συνιστούν την αρνητικήν μάλλον άποψιν της εργασίας αυτής. Η θετική άποψις υπερβαίνει πάσαν ανθρωπίνην ιδέαν.

Ο Θεός Φως εστιν απρόσιτον. Η ύπαρξις Αυτού είναι υπεράνω πάσης εικόνος ουχί μόνον υλικής αλλά και νοητής. Δια τούτο εν όσω ο νους του ανθρώπου ασχολείται περί την διανόησιν, τας λέξεις τας εννοίας τας εικόνας δεν επιτυγχάνει την τελειότητα της προσευχής.

Η κτιστή ανθρωπίνη υπόστασις παρισταμένη ενώπιον του Υποστατικού Θεού, ο κτιστός ανθρώπινος νους παριστάμενος «Νοΐ τω Πρώτω» τότε μόνον φθάνει την αληθώς καθαράν και τελείαν προσευχήν όταν εξ αγάπης προς τον Θεόν εγκαταλείπη οπίσω αυτού παν κτίσμα ή ως ηγάπα να λέγη ο Γέρων, όταν επιλανθάνηται τελείως του κόσμου και του ιδίου σώματος ούτως ώστε να μη γνωρίζη πλέον ο άνθρωπος εάν είναι εν σώματι ή εκτός του σώματος κατά την ώραν της προσευχής.

Τοιαύτη κυρίως ειπείν καθαρά προσευχή είναι σπάνιον δώρον του Θεού. Ουδόλως εξαρτάται εκ της ανθρωπίνης μόνον προσπαθείας, αλλ' έρχεται δύναμις Θεού }182} και μετά τινος ακαταλήπτου πραότητος και ανεκλαλήτου τρυφερότητος μεταφέρει τον άνθρωπον εις τον κόσμον του Θείου φωτός, ή ίνα είπωμεν καλύτερον εμφανίζεται το Θείον φως και εν αγάπη περιπτύσσεται τον όλον άνθρωπον, ούτως ώστε αυτός ουδέν πλέον δύναται να ενθυμηθή ουδέν να σκεφθή.

Έχων υπ' όψιν αυτήν την τελευταίαν προσευχήν ο Γέρων έλεγεν:

«Όστις προσεύχεται καθαρώς εκείνος είναι θεολόγος».

Νους μηδέποτε γευθείς της καθαρότητος νους μηδέποτε θεασάμενος το αιώνιον Θείον Φως, όσον και αν ελεπτύνθη εν τη διανοητική αυτού εμπειρία, αφεύκτως υπόκειται εις την φαντασίαν και αποπειρώμενος να γνωρίση το Θείο ζη δι' εικασιών και κατασκευάζει επινοήματα, άτινα, δυστυχώς, ουχί σπανίως εκλαμβάνει ως αληθείς αποκαλύψεις και θεοπτίας, μη αντιλαμβανόμενος το σφάλμα αυτού. }183}

Εν τη ασκητική πείρα της καθαράς προσευχής ο νους απεκδυθείς πάσαν εικόνα και έννοιαν αξιούται κατόπιν βαθείας μετανοίας και πολλών δακρύων, της αυθεντικής θεοπτίας. }184}

Ο υπερήφανος άνθρωπος οιασδήποτε μεθόδους και αν μετέλθη δεν θα αξιωθή της αληθινής θεοκοινωνίας. Δια της επιθυμίας του ανθρώπου ο νους δεν ενούται μετά της «βαθείας καρδίας». Εάν δε εισδύση έστω και κατά τι εις την καρδίαν τότε βλέπει εαυτόν μόνον την κτιστήν αυτού ωραιότητα, ήτις είναι μεγαλειώδης, επειδή εκτίσθη κατ' εικόνα Θεού, αλλά τον Θεόν τον αληθινόν δεν ευρίσκει.

Η ανθρωπολογία του Γέροντος δύναται να εκφρασθή δια των λόγων των Οσίων Μακαρίου του Αιγυπτίου και Ισαάκη του Σύρου, τα έργα των οποίων εγνώριζεν άριστα.

... ο νους ιστάμενος ευκτικώς εν τη καρδία βλέπει εκείθεν πάντα πλησιάζοντα λογισμόν, πριν ή ούτος εισέλθη εντός, ... }186}

Είναι όμως δυνατή και έτι βαθυτέρα τις κατάβασις του νοός εις την καρδίαν. **Όταν κατ' ενέργειαν Θεού συνενούται ο νους μετά της καρδίας κατά τοιούτον τρόπον ώστε να <u>απεκδύηται θετικώς</u> πάσαν εικόνα και έννοιαν**, ενώ ταυτοχρόνως αι είσοδοι της καρδίας κλείονται εις παν αλλότριον, τότε η ψυχή εισέρχεται εις «γνόφον» όλως ιδιαιτέρας τάξεως, και κατόπιν αξιούται αφάτου παραστάσεως ενώπιον του Θεού καθαρώ νοΐ.

Και όμως υπάρχει τι έτι ανώτερον: κατάστασις κατά την οποίαν ο άνθρωπος υπαρξιακώς και μετ' ακαταμαχήτου οφθαλμοφανείας κοινωνεί της αιωνίου ζωής και της ανεκφράστου εν τω Θεώ αναπαύσεως. Αλλ' εάν ο Κύριος, κατά τας μόνον εις Αυτόν γνωστάς βουλάς, ευδοκήση να παρατείνη την ζωήν του ανθρώπου επί της γης η τοιαύτη κατάστασις δεν διαρκεί επί πολύ. Και επιστρέφει ούτος εκ νέου εις τον κόσμον, δεόμενος ως ο Πέτρος επί του Θαβώρ: }187}

... ο χρόνος είναι ο τρόπος της κτιστής της διηνεκώς γιγνομένης και εξελισσομένης εν τη κινήσει αυτής υπάρξεως ακαταλήπτως εκ του μηδενός δημιουργουμένης υπό του Θεού. Ο δε δεύτερος, ήτοι η αιωνιότης, είναι ο τρόπος της Θείας υπάρξεως, εις την οποίαν αι έννοιαι της εκτάσεως και της ακολουθίας δεν εφαρμόζονται. Η αιωνιότης είναι μοναδική ανέκτατος ακαταλήπτου πληρώματος ενέργεια (actus) του Θείου Είναι, όπερ, όν υπερκόσμιον, ανεπεκτάτως περιβάλλει πάσας τας εκτάσεις του κτιστού κόσμου. ... Η αιωνιότης δεν είναι τι το αφηρημένον ή καθ' εαυτό υπάρχον, αλλ' ο Ίδιος ο Θεός εν τη υπάρξει Αυτού. Όταν ο άνθρωπος κατά

την ευδοκίαν του Θεού λαμβάνη την δωρεάν της χάριτος τότε ως κοινωνός Θείας ζωής, γίνεται ουχί μόνον αθάνατος εν τη εννοία της ατελευτήτου παρατάσεως της ζωής αυτού αλλά και άναρχος, διότι εκείνη η σφαίρα της Θείας υπάρξεως εις την οποίαν εισήχθη δεν είχει ούτε αρχήν ούτε τέλος. }188}

Της οράσεως προηγούνται μεγάλα παθήματα, βαθύ πένθος και ζέοντα δάκρυα μετανοίας, κατακαίοντα την σωματικήν, ψυχικήν και πνευματικήν υπερηφανίαν εν τοις ενδομύχοις του ανθρώπου. }189}

Η αγιότης δεν είναι έννοια ηθική αλλ' οντολογική. Άγιος δεν είναι εκείνος όστις είναι άμεπτος κατά την ανθρωπίνην ηθικήν ή κατά το φαινόμενον της πολιτείας αυτού, υπό την έννοιαν της ασκήσεως ή εισέτι και της προσευχής, αλλ' **εκείνος όστις κατέστη φορεύς του Πνεύματος του Αγίου**. Μόνος ο Θεός είναι Αλήθεια και Ζωή, και οι κοινωνοί του Αγίου Πνεύματος γίνονται ζωντες και αληθινοί, ενώ οι μακρυνόμενοι από του Θεού αποθνήσκουν πνευματικώς και πορεύονται εις το «**σκότος το εξώτερον**». }190}

Τούτο δε το σκότος δεν είναι εκείνο το «μηδέν», εκείνο το μη όν εξ ού εκλήθη ο άνθρωπος εις την ύπαρξιν. **Πρόκειται περί καταστάσεως του λογικού κτίσματος, όντος ανεκμηδενίστου κατά την ουσίαν αυτού**. Αλλ' η αγάπη του Θεού και εις τον άδην περιβάλλει τους πάντας ούσα όμως χαρά και αγαλλίασις δια τους αγαπώντας τον Θεόν, γίνεται βάσανος δια τους μισούντας Αυτόν.

Η πείρα της πτώσεως και των παθημάτων αποκαλύπτει την ιδίαν τραγωδίαν και εις πάντα άνθρωπον. Η πείρα της προσωπικής αθανασίας καθιστά αυτόν ικανόν να βλέπη και εις πάντα άλλον άνθρωπον τον αθάνατον αδελφόν. Η ζώσα πείρα της αιωνιότητος και της εσωτερικής θεωρίας του Θεού έξω της κτίσεως πληροί κατ' ανεκλάλητον τρόπον την ψυχήν μετ' αγάπης προς τον άνθρωπον και προς παν κτίσμα.

Κατά τον χρόνον της θείας εποπτείας ο κόσμος κατά την έκφρασιν }191} του Γέροντος, «εντελώς λησμονείται». Η ώρα της θεωρίας ουδόλως είναι ώρα στοχασμού. Η συνήθης διαλεκτική σκέψις παύει. Η ενέργεια του νου συνεχίζεται ως ενέργεια όμως όλως ιδιαιτέρου είδους. Και είναι εκπληκτικόν ότι εκείνη η αορασία κατά την μείωσιν της εντάσεως αυτής λαμβάνει μορφήν σκέψεων και αισθημάτων ...

Οι λογισμοί δύνανται να είναι φυσικοί υπό τας συνθήκας του επιγείου βίου, αλλά δύνανται να είναι και αποτελέσματα δαιμονικών επιδράσεων. Υποπίπτων εις δαιμονικήν επίδρασιν ο άνθρωπος υφίσταται ήτταν της καθ' ομοίωσιν Θεού ελευθερίας αυτού, και ως εκ τούτου στερείται της θείας ζωής. Η τοιαύτη κατάστασις ονομάζεται «πάθος». Δια του όρου τούτου }192} εκφράζεται αφ' ενός μεν η ιδέα της παθητικότητος υπό την έννοιαν της νωθρότητος και της δουλείας, αφ' ετέρου δε η ιδέα του πάσχειν υπό την έννοιαν του ολέθρου και του θανάτου. ... Ο «δούλος της αμαρτίας» δεν δύναται να έχη ζώσαν συνείδησιν του μεγαλείου της θεομόρφου ελευθερίας του ανθρώπου ως υιού του Θεού.

Τα πάθη κέκτηνται ελκτικήν τινα δύναμιν. Η ερρίζωσις όμως ή η στερέωσις έστω και μιάς εμπαθούς εικόνος ή λογισμού εις την ψυχήν δεν επέρχεται άνευ της επί τούτου συγκαταθέσεως του ανθρώπου. Διότι εν όλω τω είναι ουδέν υπάρχει τοσούτον δυνατόν, ώστε να στερήση τον ελεύθερον άνθρωπον της δυνατότητος να αντισταθή και να απορρίψη ο,τιδήποτε. Όταν εμπαθής τις λογισμός ή εικών ριζωθή εν τη ψυχή τότε ο άνθρωπος γίνεται «κατεχόμενος» εις διάφορον εκάστοτε βαθμόν εντάσεως.

Η ελκτική δύναμις του πάθους έγκειται εις την δελεαστικήν πρότασιν τέρψεως ή ευχαριστήσεως. Ο δε όλεθρος είναι επακόλουθον των εμπαθών ηδονών. ... Το πάθος ως βάσανος και θάνατος, γίνεται παρευθύς αντιληπτόν μόνον εις τον πνευματικόν άνθρωπον, τον γνωρίσαντα την ζωοποιούσαν ενέργειαν της θείας χάριτος, ήτις γεννά εν τη ψυχή αποστροφήν «μίσος» προς τας αμαρτωλάς εν αυτή κινήσεις.

Αρχή της πνευματικής ζωής είναι ο αγών κατά των παθών. **Εάν ο αγών ούτος συνεδέετο μόνον μετά της παραιτήσεως εκ της ηδονής θα ήτο εύκολος**. Το δυσκολώτερον όμως εν αυτώ είναι το δεύτερον στάδιον, ήτοι, **όταν** }193} **το μη ικανοποιηθέν πάθος άρχηται να τυραννή τον άνθρωπον δια των πλέον ποικίλων ασθενειών**. Εν τη περιπτώσει ταύτη απαραίτητος δια τον ασκητήν είναι **υπομονή μεγάλη και επιμονή**, διότι το ευεργετικόν αποτέλεσμα της αντιστάσεως εις τα πάθη έρχεται ουχί συντόμως.

Υπάρχουν δύο ακραίοι καταστάσεις χαρακτηριστικόν των οποίων είναι η απουσία αγώνος. Ο απαθής δεν έχει αγώνα υπό την έννοιαν ότι η προτεινομένη εμπαθής ηδονή ουδόλως προσελκύει αυτόν και τα πάντα λήγουν εις τον «ψιλόν» λογισμόν. Απαθής όμως δύναται να ονομασθή και εκείνος όστις καίτοι υπόκειται εις προσβολάς λογισμών, μένει απρόσιτος εις τας ελκτικάς αυτών δυνάμεις. Σημείον πάλιν πλήρους υποδουλώσεως είναι η απουσία αγώνος, διότι εις πάσας τας φάσεις της εξελίξεως του παθοκινήτου λογισμού ο άνθρωπος ουχί μόνον δεν επιδεικνύει αντίστασιν αλλ' ο ίδιος σπεύδει προς συνάντησιν αυτού και ζη δι' αυτού. }194}

Καταβαίνων εις την βαθείαν καρδίαν ο νους, εν αυτή τη πράξει της ευκτικής ταύτης καταβάσεως, απεκδύεται πάσαν εικόνα, ουχί μόνον ορατήν, αλλά και νοητήν, και εν τη καταστάσει της καθαρότητος ταύτης αξιούται της παραστάσεως ενώπιον του Θεού. Και εκείνο όπερ προέρχεται εκ του ανειδέου τούτου βάθους καίτοι λαμβάνει κατόπιν μορφήν σκέψεως ή ενδύεται την μίαν ή την άλλην εικόνα, δεν είναι πλέον πάθος, αλλ' αληθής εν Θεώ ζωή.

Εν τη καταστάσει ταύτη αποκαλύπτεται ότι η ψυχή φυσικώ τω τρόπω τείνει προς τον Θεόν, ότι είναι ομοία προς Αυτόν και ότι είναι απαθής κατά την φύσιν αυτής.

Εκ της εναλλαγής των καταστάσεων κοινωνίας χάριτος και άρσεως αυτής ο άνθρωπος πείθεται μετά βεβαιότητος ότι «ουκ έχει ζωήν εν εαυτώ»· ότι η ζωή αυτού είναι εν τω Θεώ, εκτός δε Αυτού θάνατος.

Ούτως θρηνεί και οδύρεται πας ο γνωρίσας εν τω Θεώ την πρωτόκτιστον ωραιότητα του ανθρώπου, όταν επιστρέψας εκ του αρρήτου πνευματικού Δείπνου εν τω βαθεί νυμφώνι της καρδίας ορά την βασιλεύουσαν εν τω κόσμω αμορφίαν και αδοξίαν. }196}

ΣΤ' ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΤ' ΑΥΤΗΣ ΑΓΩΝΟΣ

Η ικανότης της φαντασίας εκδηλούται λίαν ποικιλομόρφως. Ο ασκητής **<u>εν πρώτοις παλαίει προς το είδος εκείνο της φαντασίας</u>**, όπερ συνδέεται προς την ενέργειαν των τραχέων σαρκικών παθών. Γνωρίζει ότι παν πάθος έχει την μορφήν αυτού, επειδή ανήκει εις την σφαίραν του κτιστού κόσμου, αναποφεύκτως υφισταμένου εν εκείνη ή τη άλλη μορφή, φέροντος εκείνην ή την άλλην εικόνα. Υπό κανονικάς συνθήκας εν τω ανθρώπω η ενέργεια της εμπαθούς επιθυμίας τότε μόνον αποκτά δύναμιν όταν η εσωτερικώς γενομένη δεκτή εμπαθής εικών προσελκύση προς εαυτήν τον νουν. Εάν ο νους απορρίψη την προτεινομένην αυτώ μορφήν του πάθους, αύτη δεν δύναται να εξελιχθή και σβέννυται. Επί παραδείγματι όταν έρχηται σαρκική επιθυμία, έστω και φυσιολογική, ο ασκητής φυλάττει τον νουν αυτού από της έξωθεν φερομένης εικόνος του πάθους. (Ομιλούντες ενταύθα περί νοός, έχομεν υπ' όψιν ουχί το λογικόν, την λογικήν σκέψιν, αλλ' ότι ωρίζετο ίσως καλύτερον ως «προσοχή»). Εάν ο νους δεν δεχθή ταύτην την εικόνα, το πάθος δεν δύναται να αναπτύξη την ενέργειαν αυτού. Τοιαύτη τήρησις του νοός από της εικόνος του πάθους δίδει εις τον άνθρωπον την πραγματικήν δυνατότητα, αποδεδειγμένην }198} δια χιλιετούς ασκητικής πείρας να φυλάξη πλήρως δι' όλου του βίου την σώφρονα εγκράτειαν, εισέτι και όταν το σώμα είναι ισχυρόν, ως τούτο βλέπομεν εις το παράδειγμα του Γέροντος. Αντιθέτως **εάν ο νους του ανθρώπου δέχηται ενηδόνως την εμπαθή εικόνα, η ενέργεια αυτής υποβάλλει εις τυραννικόν βιασμόν εισέτι και το ανίκανον ασθενικόν και εξηντλημένον σώμα**.

<u>Το άλλο είδος φαντασίας</u> προς το οποίον παλαίει ο ασκητής ονομάζεται συνήθως **ονειροπόλησις-ρεμβασμός**. Ο άνθρωπος εξέρχεται της αντικειμενικής καταστάσεως των εν τω κόσμω πραγμάτων και ζη εν τη σφαίρα της φαντασίας. Επειδή δε η φαντασία είναι ανίσχυρος να δημιουργήση τι «εκ του μη όντος», τα απότοκα αυτής οπωσδήποτε θα φέρουν χαρακτήρα του πέριξ κόσμου.

.. μεταβαίνομεν **<u>εις έτερον είδος εκδηλώσεως της δυνάμεως της φαντασίας</u>**. Ο άνθρωπος επωφελούμενος }199} <u>της ικανότητος της μνήμης και παραστάσεως δύναται να σκέπτηται</u>, ίνα εύρη την λύσιν προβλήματος τινος επί παραδείγματι τεχνικού και τότε ο νους αυτού δια της νοήσεως ζητεί την δυνατότητα

εμπράκτου πραγματοποιήσεως εκείνης ή της άλλης ιδέας. Τούτο το είδος της εργασίας του νοός, συνοδευόμενον υπό της φαντασίας, έχει μεγίστην σημασίαν δια τον πολιτισμόν και είναι απαραίτητον εις την δομήν της ζωής. Ο μεριμνών όμως περί της καθαράς προσευχής ασκητής προσπαθεί δια της ακτημοσύνης να περιορίση εαυτόν εν πάσιν ίνα και τούτο το είδος της φαντασίας μη εμποδίση αυτόν «να δίδη εις τον Θεόν την πρώτην αυτού σκέψιν και την πρώτην αυτού δύναμιν», τουτέστι να συγκεντρούται πλήρως εν τω Θεώ.

Τέλος **έν προσέτι είδος φαντασίας** περί ού θέλομεν να ομιλήσωμεν συνθέτουν αι απόπειραι του λογικού να εισδύση εις τα μυστήρια του είναι και να συλλάβη τον Θείον κόσμον. Αι τοιαύται απόπειραι αφεύκτως συνοδεύονται υπό της φαντασίας, την οποίαν πολλοί τείνουν να καλέσουν δια του υψηλού ονόματος της «θεολογικής δημιουργίας» (ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ). Ο αθλητής της νοεράς ησυχίας και της καθαράς προσευχής παλαίει εντός αυτού αποφασιστικώς κατά του τοιούτου είδους «δημιουργίας», ήτις δύναται να είναι διαδικασία αντίστροφος της τάξεως του αυθεντικού είναι, τουτέστι να δημιουργή ο άνθρωπος τον Θεόν κατά την ιδίαν αυτού εικόνα και ομοίωσιν.

… εν τη αποσπάσει αυτού από πάσης θεολογικής ή φιλοσοφικής δημιουργίας, στρέφεται προς τον Θεόν δι’ ανειδέου ευχής. Και εάν συγκαταβή η θεία ευδοκία } 200} επί του ευχομένου και δοθή εις αυτόν να γευθή της εγγύτητος του Θεού **η περί του πάντων επέκεινα Θεού γνώσις θα προσλάβη την μίαν ή την άλλην μορφήν, μη «επινοηθείσαν» όμως υπό του ασκητού ή του προφήτου, αλλ’ «άνωθεν δεδομένην»**.

Ο ασκητής δια της προσευχής ζητεί τον Θεόν, τον Ποιητήν αυτού και ο Θεός κατά την συγκατάβασιν και ευδοκίαν Αυτού δίδει την περί Αυτού γνώσιν δι’ εικόνων εφικτών εις τον άνθρωπον. Αι δοθείσαι υπό του Θεού εικόνες καταναλίσκουν τα πάθη εν τω ανθρώπω και αγιάζουν αυτόν. Εάν όμως ούτος δεχθή αυτάς ως τελείωσιν της αποκαλύψεως πλανάται οπότε και οι άνωθεν δοθείσαι εικόνες δύνανται να αποτελέσουν ανυπέρβλητον εμπόδιον προς τελειοτέραν θεογνωσίαν.

Η δημιουργική ιδέα του Θεού πραγματοποιείται και υλοποιείται εν τω κόσμω η κτιστή όμως ελευθερία πορεύεται αντίστροφον οδόν: Ζητεί τον Ίδιον τον Θεόν, εις τον Οποίον ευρίσκεται το άκρον τέλος και η εσχάτη έννοια του είναι αυτής. Ο σκοπός του κτιστού κόσμου δεν ευρίσκεται εν αυτώ τω ιδίω τω είναι αυτού και χάριν αυτού εν τη μορφή και τω τρόπω της υπάρξεως αυτού, αλλ’ έγκειται εις την γνώσιν του Κτίστου και την θέωσιν του κτίσματος.

Η συγκατάβασις του Λόγου δεν είναι ένδειξις ενδογενούς αξίας του κόσμου. } 201}

Ο Θεός δεν είναι ο ιδεατός κόσμος ήτοι ο κόσμος των ιδεών. Και η μορφή του δοθέντος εμπειρικού όντος δεν είναι υλοποίησις του θείου ιδεατού κόσμου, τουτέστι τοιαύτη άνευ της οποίας και αυτό το Θείον Όν θα εφαίνετο ως ελλιπές, ατελές.

Η πνευματική προσευχή δεν είναι ούτε καλλιτεχνική δημιουργία ούτε επιστημονική εργασία ούτε φιλοσοφική έρευνα και στοχασμός, ούτε αφηρημένη διανοητική θεολογία. Η πνευματική ζωή δεν είναι ικανοποίησις των συναισθηματικών ημών επιδιώξεων δια της πραγματοποιήσεως αυτών, τουτέστι της μετατροπής αυτών εις βιώματα ή υλοποιημένας μορφάς, επί παραδείγματι της τέχνης. Πάντα ταύτα αποτελούν διαφόρους όψεις εκδηλώσεως της φανταστικής ενεργείας του ανθρώπου. Άλλαι δύνανται να τεθούν υψηλότερον άλλαι χαμηλότερον· είναι τουτέστι δυνατή η σύστασις αξιολογικής ιεραρχίας αυτών των μορφών. Αλλ’ ούτως ή άλλως πάντα ταύτα αποτελούν τας εκδηλώσεις της φανταστικής ενεργείας, αίτινες δέον όπως υπερπηδηθούν, ει δ’ άλλως είναι αδύνατον να φθάσωμεν την τελείαν προσευχήν ή την αυθεντικήν θεολογίαν ή την αληθώς θεάρεστον ζωήν.

Ώστε τοιαύτη είναι η οδός του ορθοδόξου ασκητού: Ζητεί τον Ποιητής αυτού Θεόν εις το υπερβατικόν Αυτού }202} Είναι. Διατούτο εν τη πράξει της νοεράς προσευχής διεξάγει αγώνα προς μυριάδας παντοίων εικόνων, και **εποπτικών** … και **διανοητικών**, ήτοι των εννοιών, ίνα γυμνός πάσης κτιστής εικόνος προσεύχηται εις τον Θεόν ενώπιος Ενωπίω, πρόσωπον προς Πρόσωπον.

… κατά την ανάβασιν αυτού (ο άνθρωπος) εκ της κτίσεως προς τον Θεόν δεν αρνείται την πραγματικότητα και την αξίαν της κτίσεως, αλλ’ απλώς δεν απολυτοποιεί και δεν θεοποιεί αυτήν· δεν προσάπτει εις αυτήν αυτοσκοπόν και αυταξίαν. **Ο Θεός εποίησε τον κόσμον, ουχί ίνα ζη ο Ίδιος την ζωήν της κτίσεως, αλλ’ ίνα η λογική κτίσις κοινωνήση της Θείας Αυτού υπάρξεως**. Όταν ο λογικός άνθρωπος δεν επιτυγχάνη την θέωσιν, ήτις δεν δύναται να τελεσθή άνευ της μετοχής αυτού, τότε εξαφανίζεται και αυτή η έννοια της υπάρξεως αυτού. Εκ της συνειδήσεως του μεγαλείου της κλήσεως αυτού ηνωμένης μετά της θεωρίας της θείας δημιουργίας, γεννάται εν τη ψυχή του ανθρώπου θάμβος μέγα ενώπιον του Ποιητού των πάντων, αλλά και **η πλέον ρεαλιστική αντίληψις παντός πράγματος εν τω κόσμω** (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ). Ταυτοχρόνως όμως η αυτή συνείδησις οδηγεί εις την απόσπασιν από παντός κτιστού χάριν της θεωρίας του Μόνου Θεού. **Η απόσπασις αύτη δεν είναι απέκδυσις του πραγματικού κτιστού είναι υπό την έννοιαν της απορρίψεως ή της αρνήσεως αυτού ως «φάσματος»**. Δεν είναι η απόσπασις αύτη ποιητική ή φιλοσοφική αεροβασία εις την σφαίραν των υψηλών και ωραίων μορφών ή των «καθαρών» ιδεών, όσον υψηλαί αξιολογικώς και αν }203} είναι αύται, διότι η τοιαύτη στάσις μεταφέρει εκ νέου εις φαντασιώδη κόσμον. Ουχί. Η απόσπασις ή η αποχή εκ πάντων εν τη πνευματική προσευχή είναι συνέπεια της ολοκληρωτικής εφέσεως προς τον Θεόν τον ζώντα και αληθινόν, ένεκα της προς Αυτόν ακράτου αγάπης και της κλήσεως ημών να ζώμεν εν Αυτώ, Όστις είναι ο Αυτοσκοπός και η Αυταξία.

Εις τον απλούν και ταπεινόν πιστόν η απαλλαγή από της εξουσίας της φαντασίας επιτυγχάνεται δια της ακεραίας και διακαούς επιθυμίας να ζη ούτος κατά το άγιον θέλημα του Θεού. Τούτο είναι τοσούτον απλούν, και εν ταυτώ τοσούτον «αποκεκρυμμένον από σοφών και συνετών», ώστε δεν υπάρχει δυνατότης εξηγήσεως αυτού δια λόγων.

Εις την αναζήτησιν αυτήν του θελήματος του Θεού περικλείεται και η «αποταγή» του κόσμου. Η ψυχή θέλει να ζη μετά του Θεού και δια τούτο «αποτάσσεται» του θελήματος και της φαντασίας αυτής άτινα δεν δύνανται να δημιουργήσουν πραγματικήν ύπαρξιν, αλλ’ εμφανίζονται ως «σκότος εξώτερον».

Ο κόσμος της ανθρωπίνης φαντασίας είναι κόσμος των «φασμάτων» της αληθείας. Είναι δε κοινός εις τους ανθρώπους και τους πεσόντας αγγέλους, και δια τούτο η φαντασία πολλάκις γίνεται αγωγός δαιμονικής ενεργείας.

Και αι δαιμονικαί εικόνες, και αι υπό του ιδίου του ανθρώπου επινοούμεναι, δύνανται να επιδρούν επί των ανθρώπων μετασχηματίζουσαι ή μεταμορφούσαι αυτούς, αλλά πάντως έν είναι αναπόφευκτον: Πάσα εικών σχηματισθείσα υπό του ιδίου του ανθρώπου ή εμπνεομένη υπό των δαιμόνων, γενομένη δεκτή υπό της ψυχής, διαστρέφει την πνευματικήν μορφήν του ανθρώπου του κτισθέντος κατ’ εικόνα και ομοίωσιν Θεού. Η ενέργεια της φαντασίας εν τη εσχάτη εξελίξει αυτής οδηγεί εις αυτοθέωσιν }204} του κτίσματος, ήτοι εις αναγνώρισιν θείας αρχής εν αυτή τη φύσει του ανθρώπου. Δυνάμει τούτου η φυσική θρησκεία, ήτοι η θρησκεία του ανθρωπίνου λογικού μοιραίως λαμβάνει πανθεϊστικόν χαρακτήρα.

Και αι ανθρώπιναι και αι δαιμονικαί εικόνες έχουν την εαυτών δύναμιν, συχνάκις μεγίστην ουχί όμως διότι είναι καθ’ εαυτάς δημιουργικαί κατά την πλήρη έννοιαν της λέξεως, ως η εκ του μηδενός κτίζουσα θεία δύναμις, αλλ’ επειδή η ανθρωπίνη θέλησις κλίνει προς αυτάς και μόνον λόγω της υποταγής εις αυτάς μορφοποιείται υπ’ αυτών ο άνθρωπος. Ο Κύριος όμως ελευθεροί τους μετανοούντας εκ του κράτους των παθών και της φαντασίας και ο απελευθερωθείς εξ αυτών χριστιανός καταφρονεί την δύναμιν των φανταστικών εικόνων.

Η εξουσία του κοσμικού κακού επί του ανθρώπου είναι τεραστία και ουδείς των απογόνων του Αδάμ δύναται να καταβάλη αυτήν άνευ και έξω του Χριστού.

(ΜΟΡΦΕΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ)

Η πρώτη μορφή αφορά εις τον προς τα πάθη γενικόν αγώνα.

Η δευτέρα μορφή είναι χαρακτηριστική εις όσους προσεύχονται κατά τον πρώτον τρόπον. Εις αυτήν ωσαύτως την }205} μορφήν φαντασίας ανάγεται η γνωστή μέθοδος του «διαλογισμού» (meditation), όταν δια της προσπαθείας της φαντασίας ο

άνθρωπος δημιουργή εν τω νοΐ αυτού εποπτικάς εικόνας εκ της ζωής του Χριστού ή άλλας ιεράς παραστάσεις. Συνήθως εις αυτήν την εργασίαν καταφεύγουν οι αρχάριοι ή άπειροι ασκηταί. ... τέλος φθάνει μέχρι παραισθήσεως και ασθενεί ψυχικώς ή εις τας πλέον ευτυχείς περιπτώσεις μένει «εν τη πλάνη» διερχόμενος τον βίον αυτού εν φανταστικώ κόσμω.

Περί της τρίτης και τετάρτης μορφής της φαντασίας δυνάμεθα να είπωμεν ότι ευρίσκονται εις την βάσιν όλου του ορθολογιστικού πολιτισμού. Δια τούτο η απ' αυτών απόσπασις είναι ιδιαιτέρως δύσκολος εις τον πεπαιδευμένον άνθρωπον, τον βλέποντα εν τω πολυτισμώ τούτω τον πνευματικόν αυτού πλούτον, η εκ του οποίου απόσπασις είναι ασυγκρίτως δυσκολωτέρα της εκ του υλικού.

Πας προσευχόμενος κατά τον τρίτον τρόπον γνωρίζει το λίαν αλγεινόν της αποταγής ταύτης. Έτυχεν εις ημάς να παρατηρήσωμεν παράδοξον τι φαινόμενον: Μεταξύ των αγαπησάντων την νοεράν προσευχήν απλών και ολιγογραμμάτων ασκητών συναντάται συχνότερον η }206} ανάβασις εις μέγα ύψος και καθαρότητα ή μεταξύ των πεπαιδευμένων οίτινες εις την συντριπτικήν πλειοψηφίαν αυτών παραμένουν εις τον δεύτερον τρόπον προσευχής.

Οι βαθέως θρησκευτικώς και ασκητικώς διατεθειμένοι άνθρωποι ταχέως εννοούν το τρίτον είδος της φαντασίας ως στροφήν προς την γην. Ως εκ τούτου είναι οφθαλμοφανής η προς την προσευχήν ετερογένεια αυτής, ο δε κατ' αυτής αγών κατά την ώραν της προσευχής απλοποιείται. Άλλως έχει η υπόθεσις ως προς το τέταρτον είδος όπερ δύναται να προσλαμβάνη ιδιαιτέραν λεπτότητα και να παρουσιάζηται ως εν Θεώ ζωή. Η αποκλειστική σπουδαιότης του προβλήματος αυτού εις την ασκητικήν αναγκάζει ημάς να παρατείνωμεν επ' αυτού τον λόγον.

Εις τους κατά τον πρώτον τρόπον προσευχομένους επικρατεί η ρεμβάζουσα φαντασία, ενώ εις τους προσευχομένους κατά τον δεύτερον κυριαρχεί ο πειρασμός να κατορθωθή το παν δια της λογικής οδού. Εις τους τελευταίους αυτούς η ζωή συγκεντρούται εις τον εγκέφαλον. Ο νους αυτών δεν είναι ηνωμένος μετά της καρδίας, αλλά συνεχώς ορμά προς τα έξω, αγωνιζόμενος να κατακτήση το παν δια της νοήσεως. Κάτοχοι όντες ωρισμένης πνευματικής πείρας, ανεπαρκούς εισέτι, προσπαθούν «δια του νοός αυτών» να συμπληρώσουν τα κενά της πείρας αυτής και να εισχωρήσουν διανοητικώς εις τα μυστήρια της Θείας υπάρξεως. Ούτως εισχωρούν αφεύκτως εις τας θεωρίας αυτών στοιχεία τινα γεννήματα φανταστικής ενεργείας. Η ιδεώδης εκείνη σφαίρα, εις την οποίαν τότε κινούνται, εάν κέκτηνται μεγάλα διανοητικά προσόντα, δίδει εις αυτούς «φαινομενικήν» υπεροχήν έναντι των άλλων ήτις επί πλέον επιτείνει την αυτοπεποίθησιν αυτών.

Χαρακτηριστική διαστροφή εις την οποίαν οδηγεί ο }207} δεύτερος τρόπος προσευχής είναι ο ορθολογισμός.

Ο ορθολογιστής θεολόγος οικοδομεί το σύστημα αυτού καθώς ο αρχιτέκτων οικοδομεί ανάκτορον τι ή ναόν, χρησιμοποιών εμπειρικάς και μεταφυσικάς εννοίας ως υλικά οικοδομής και φροντίζων ουχί τοσούτον περί της συμφωνίας της ιδεώδους οικοδομής αυτού προς την αντικειμενικήν αλήθειαν του είναι, όσον περί του μεγαλείου και της αρμονικής ακεραιότητος του συστήματος αυτού από λογικής απόψεως.

Πολλοί μεγάλοι άνθρωποι όσον παράδοξον και αν είναι τούτο δεν ηδυνήθησαν να αντισταθούν εις τον κατ' ουσίαν αφελή αυτόν πειρασμόν του οποίου κεκρυμμένη αρχή είναι η υπερηφανία.

Τα γεννήματα της ευφυΐας του διανοητικού θεολόγου είναι δι' αυτόν πολύτιμα, ως εις την μητέρα είναι ηγαπημένα τα τέκνα ο καρπός της κοιλίας αυτής. Αγαπά την δημιουργίαν αυτού ως εαυτόν διότι ταυτίζεται μετ' αυτής, εγκλωβισμένος εις την σφαίραν αυτής. Εις τοιαύτας περιπτώσεις ουδεμία εξωτερική επέμβασις δύναται να βοηθήση αυτόν και εάν ο ίδιος δεν αποκολληθή από του νομιζομένου πλούτου αυτού τότε ουδέποτε θα φθάσει εις την καθαράν προσευχήν και την αληθή θεωρίαν.

Πολλοί θεολόγοι-φιλόσοφοι, όντες κατ' ουσίαν ορθολογισταί ανέρχονται εις την υπερλογικήν, θα ελέγομεν, σφαίραν της διανοήσεως, αλλ' αύτη η σφαίρα δεν είναι εισέτι ο Θείος κόσμος. Περικλείεται εις τα όρια της ανθρωπίνης κτιστής φύσεως, και ως τοιαύτη είναι εφικτή εις το λογικόν κατά την φυσικήν τάξιν των πραγμάτων.

Αι ενοράσεις του νοός αυτών δεν χωρούν εις τα πλαίσια του εννομικού συλλογισμού, τουτέστι της τυπικής λογικής, αλλά μεταβαίνουν εις την σφαίραν της μεταλογικής και του αντινομικού συλλογισμού, αλλά και εν τούτω δεν παύουν να είναι κατ' ουσίαν αποτέλεσμα διανοητικής }208} εργασίας.

Η υπερνίκησις του στενού εννομικού ορθολογισμού είναι ένδειξις υψηλής διανοητικής καλλιεργείας αλλά δεν είναι εισέτι η «αληθής πίστις» και η αυθεντική θεωρία του Θεού.

Οι άνθρωποι ούτοι πολλάκις κατέχοντες αξιολόγους ικανότητας προς λογικήν διανόησιν, ένεκα ακριβώς αυτών των ικανοτήτων και εν πλήρει συνεπεία προς αυτάς ανέρχονται εις την επίγνωσιν της σχετικότητος των νόμων της ανθρωπίνης διανοήσεως και του αδυνάτου της συμπεριλήψεως παντός του είναι εν τοις χαλυβδίνοις στεφάνοις των λογικών συλλογισμών. Δια της επιγνώσεως αυτής αναβαίνουν εις θεωρίαν υπερβαίνουσαν την τυπικήν λογικήν, αλλά και τότε θεώνται απλώς την ωραιότητα του κτισθέντος κατ' εικόνα Θεού νοός. Επειδή δε οι το πρώτον εισερχόμενοι εις την σφαίραν ταύτην της «σιωπής του νοός» αισθάνονται «μυστικιστικόν τι δέος» νομίζουν ότι η θεωρία αυτών είναι πείρα μυστικής Θεοκοινωνίας, ενώ τω όντι ίστανται εισέτι εντός των ορίων της κτιστής ανθρωπίνης φύσεως.

Αι κατηγορίαι τας οποίας χειρίζεται ο νους-λογικόν εις παρομοίας καταστάσεις εξέρχονται πέραν των ορίων των διαστάσεων του χρόνου και του χώρου, εις δε τον επόπτην αυτών δίδουν αίσθημα τι αιωνίου σοφίας. Ταύτα είναι τα τελευταία όρια εις τα οποία δύναται να φθάση ο διανοούμενος νους κατά τας οδούς της φυσικής αναπτύξεως και αυτογνωσίας αυτού ήτις δυνατόν να λάβη μορφήν φωτοειδούς αυτοθεωρίας. Η εμπειρία αύτη, ανεξαρτήτως πώς θα ερμηνευθή ήτοι ποίαν δογματικήν διατύπωσιν θα προσλάβη είναι κατ' ουσίαν εμπειρία «πανθεϊστικής» τάξεως.

Φθάνων «μέχρι συντελείας φωτός μετά σκότους», ο άνθρωπος θεάται την νοεράν αυτού ωραιότητα, την οποίαν πλείστοι εξέλαβον ως Θεότητα. Το υπ' αυτών θεώμενον φως είναι φως, ουχί όμως το Φως }209} εκείνο το Αληθινόν, «εν ώ σκοτία ουκ έστιν ουδεμία», αλλά το φυσικόν φως του νοός του κατ' εικόνα Θεού κτισθέντος ανθρώπου.

Τούτο το φως του νοός υπερέχον κατ' αξίαν του φωτός πάσης άλλης εμπειρικής γνώσεως δικαίως δύναται να κληθή σκότος, διότι είναι το «κενόν» της απεκδύσεως και ο Θεός εν αυτώ ουκ έστι. Και ίσως εν τη περιπτώσει ταύτη ή εν άλλη τινί, αρμόζει να μνησθώμεν των λόγων του Κυρίου: «Σκόπει ουν μη το φως το εν σοι σκότος εστί;». Όντως η πρώτη κοσμική προϊστορική καταστροφή η πτώσις του Εωσφόρου, υιού της πρωΐας, γενομένου πρίγκιπος του σκότους, ήτο αποτέλεσμα αυτοερωτικής θεωρίας της ωραιότητος αυτού· θεωρίας ήτις κατέληξεν εις αυτοθέωσιν.

… η εγγύησις της αληθούς Θεοκοινωνίας … υποκειμένη εις τον λογικόν ημών έλεγχον είναι η προς τους εχθρούς αγάπη.

Ας μη τολμά τις να υποτιμά το «ψυχολογικόν» τούτο κριτήριον διότι τοιαύτη ψυχική κατάστασις είναι αποτέλεσμα αληθούς Θεϊκής ενεργείας. Ο σώζων Θεός, } 210} σώζει τον όλον άνθρωπον, ούτως ώστε ουχί μόνον ο νους-πνεύμα αλλά και τα ψυχικά συναισθήματα και το λογικόν και αυτό το σώμα το παν καθαγιάζεται υπό του Θεού.

… είμεθα πλήρως πεπεισμένοι ότι η μόνη οδός προς κατανόησιν της αληθείας διέρχεται δια της πίστεως και της ζώσης πείρας, τουτέστιν είναι η οδός της ιδίας της υπάρξεως. Ενταύθα όμως οφείλομεν να υποδείξωμεν ότι η αυθεντική εκείνη πείρα την οποίαν εννοούμεν δεν εξαρτάται εκ μόνης της προαιρέσεως του ανθρώπου, αλλά δίδεται εις αυτόν άνωθεν, ως δώρον ευδοκίας. Η φιλοσοφική και πανθεϊστική πείρα είναι δυνατή εντός των ορίων της φυσικής ικανότητος και προαιρέσεως του ανθρώπου, αλλ' η χριστιανική πείρα της υπέρ φύσιν κοινωνίας μετά του Υποστατικού Θεού εξέρχεται των ορίων της προαιρέσεως του ανθρώπου.

Η χριστιανική ζωή είναι συμφωνία δύο θελήσεων, της Θείας-ακτίστου και της κτιστής-ανθρωπίνης. Ο Θεός δύναται να εμφανισθή εις τον άνθρωπον εν πάσαις ταις

οδοίς ανά πάσαν στιγμήν χρόνου και εν παντί πνευματικώ ή φυσικώ τρόπω, αλλ' ο Ίδιος, επέκεινα ών παντός εξαναγκασμού ουδέποτε παραβιάζει το αυτεξούσιον της εικόνος Αυτού. Εάν η κτιστή ελευθερία στρέφεται αυτοερωτικώς προς εαυτήν ή θεωρεί εαυτήν ως άκτιστον θείαν αρχήν, παρά το κατά το φαινόμενον ύψος }211} της θεωρίας αυτής την οποίαν και περιεγράψαμεν ανωτέρω, ο άνθρωπος μένει κλειστός εις την ενέργειαν της Θείας χάριτος.

Εις πάσαν απόπειραν λογικοποιήσεως της πνευματικής πείρας βλέπομεν την δυνατότητα των πλέον διαφόρων αντιρρήσεων. Αύτη η δυνατότης των αντιρρήσεων προέρχεται εκ του ότι **έκαστος εξ ημών εν τη ιδεώδει σφαίρα της κοσμοθεωρίας αυτού είναι ελεύθερος να εκλέξη οιανδήποτε ιεραρχίαν αξιών**.

Δια προσεκτικής αυτοαναλύσεως ο άνθρωπος ανακαλύπτει το ψυχολογικόν προσόν της λογικής σκέψεως, όπερ δύναται να καθορισθή ως η **εσωτερική αξιοπιστία της διανοήσεως ημών, ή άλλως ως το υποκειμενικώς προφανές του ορθού των λογικών ημών συμπερασμάτων**. Υπάρχει καταναγκασμός τις εις τα επιχειρήματα του λογικού ημών, εις τας αποδείξεις αυτού και απαιτείται μεγάλη καλλιέργεια και βαθεία πνευματική πείρα ίνα καταστή φανερά η παράδοξος αύτη **απάτη**. Δια την απαλλαγήν εκ της εξουσίας αυτής απαραίτητος τυγχάνει η Θεία βοήθεια. }212}

Η ανακάλυψις της «γοητείας» αυτής μέχρις ωρισμένου ορίου είναι δυνατή και εις τας οδούς της θεωρητικής αναλύσεως των βασικών αρχών της διανοήσεως ημών, ήτοι των αρχών της ταυτότητος και της επαρκούς αιτιολογήσεως.

Η πρώτη ήτοι η αρχή της ταυτότητος είναι η στατική θέσις της διανοήσεως ημών η ασάλευτος βάσις αυτής νεκρά εν τη ακινησία αυτής.

Η δυναμική θέσις της διανοήσεως ημών εκφράζεται δια της δευτέρας αρχής της «επαρκούς» αιτιολογήσεως. Η αιωνόβιος πείρα της ιστορίας απέδειξε μετά μεγάλης πειστικότητος την συμβατικότητα της αρχής ταύτης. Η κρίσις περί της επαρκούς αιτιολογήσεως είναι πάντοτε υποκειμενική: Ό,τι ο είς θεωρεί ως επαρκές δεν είναι κατ' ανάγκην τοιούτον και δια τους άλλους. Και εάν εξετάσωμεν βαθύτερον το πρόβλημα, θα ίδωμεν ότι κατ' ουσίαν η τελείως επαρκής αιτιολόγησις απαιτεί απόλυτον παγγνωσίαν.

Ο ορθόδοξος ασκητής ανακαλύπτει την σχετικότητα της ανθρωπίνης σκέψεως δι' άλλου τρόπου και γενικώς αναζητεί την λύσιν των υπαρξιακών προβλημάτων εις τας οδούς της πίστεως και της προσευχής. Στηρίζεται ουχί επί της αδυνάτου κρίσεως αυτού αλλ' εις τον Μέγαν Θεόν. Πιστεύει ότι αι εντολαί του Χριστού αποτελούν το αλάνθαστον μέτρον «τον κανόνα της αληθείας». Πιστεύει ότι αι εντολαί ως εκ της φύσεως αυτών δεν είναι ει μη η Θεία δύναμις, αυτή αύτη η αιώνιος ζωή, και ούτως οδηγείται εις αδιάκοπον τοποθέτησιν ενώπιον της κρίσεως του Θεού, της μόνης δικαίας. Παν έργον πας λόγος εκάστη εσωτερική κίνησις της σκέψεως ή της αισθήσεως έστω και η μικροτέρα το παν, υποβάλλεται εις την κρίσιν του λόγου του Χριστού. }213}

Η υπερηφάνια είναι εχθρά προς τον Θείον νόμον. Διαστρέφουσα αύτη την Θείαν τάξιν των όντων, φέρει πανταχού την διάσπασιν και τον θάνατον. ... Εγκαθιστώσα εαυτήν εις την πρώτην θέσιν διεξάγει αγώνα προς κυριαρχίαν επί πάντων έχουσα κεφαλαιώδες αυτής όπλον το λογικόν (ratio).

Το λογικόν προβάλλει τα ίδια αυτού επιχειρήματα και απορρίπτει ως παραλόγους τας εντολάς του Χριστού, και μάλιστα την λέγουσαν «Μη κρίνετε ίνα μη κριθήτε». Λέγει ότι η ικανότης της κρίσεως αποτελεί το διακριτικόν προτέρημα του ανθρώπου εις αυτήν την ικανότητα περικλείεται η υπεροχή αυτού έναντι όλου του κόσμου, χάρις δε εις αυτήν και μόνον δύναται ο άνθρωπος να δεσπόζη του παντός.

Απρόσωπον κατά τους νόμους της λειτουργίας αυτού το λογικόν, όν κατ' ουσίαν μία εκ των εκδηλώσεων της ανθρωπίνης υποστάσεως, μία εκ των ενεργειών αυτής }214} –**εν ή περιπτώσει παρέχεται εις αυτό πρωτεύουσα θέσις εν τη πνευματική οντότητι του ανθρώπου-, βαθμηδόν καταλήγει εις το σημείον να αγωνίζηται πλέον κατά της πηγής αυτού τουτέστι της «υποστατικής» αρχής**.

Αναβαίνον ως φαντάζεται μέχρι των υψίστων κορυφών, καταβαίνον ως νομίζει, μέχρι των εσχάτων αβύσσων, το λογικόν προσπαθεί να ψηλαφήση τα όρια του είναι, ίνα δώση εις παν τον ιδιάζοντα εις τούτο (το λογικόν) «ορισμόν». Μη επιτυγχάνον δε του σκοπού τούτου, καταπίπτει εξηντλημένον και αποφαίνεται: «Ουκ έστι Θεός».

Συνεχίζον τον αγώνα επικρατήσεως μετά τόλμης εν ταυτώ και μετά νοσταλγίας λέγει:

«Εάν υπάρχει Θεός πώς είναι δυνατόν να αποδεχθώ ότι ούτος ο Θεός δεν είμαι εγώ;»

Μη εγγίσαν τα όρια του κοσμικού είναι και αποδούν εις εαυτό το άπειρον εγείρεται υπερήφανον έγερσιν και συμπεραίνει:

«Εξηρεύνησα το παν και ουδαμού εύρον τι μείζον εμού· άρα εγώ ειμί Θεός».

Τω όντι ο νους-λογικόν, όταν επ' αυτού και εν αυτώ συγκεντρούται η πνευματική ύπαρξις του ανθρώπου, βασιλεύει και εξουσιάζει επί της προσιδιαζούσης αυτώ αφηρημένης σφαίρας τοσούτον ώστε δεν ευρίσκει τι υψηλότερον αυτού και ως εκ τούτου αποδέχεται εν τέλει θείαν εν αυτώ αρχήν.

Τούτο αποτελεί το έσχατον όριον της διανοητικής φαντασίας και συγχρόνως το έσχατον βάθος πτώσεως και σκότους.

Υπάρχουν άνθρωποι οίτινες σπεύδουν εις συνάντησιν των απαιτήσεων αυτών του λογικού και αποδέχονται αυτάς ως την αλήθειαν, αλλ' ο ορθόδοξος ασκητής έρχεται }215} εις πόλεμον κατ' αυτών. Κατά την σύγκρουσιν ταύτην εμφανίζεται η επέμβασις αλλοτρίων δυνάμεων. Ο κατ' αυτών αγών προσλαμβάνει τραγικόν χαρακτήρα και μεγίστην έντασιν, η δε νικητήριος έκβασις δια τον ασκητήν δεν καθίσταται δυνατή ει μη μόνον δια της πίστεως της νικώσης τον κόσμον. «Παν το γεγεννημένον εκ του Θεού νικά τον κόσμον· και αύτη εστίν η νίκη η νικήσασα τον κόσμον η πίστις ημών».

Προς λύσιν των προβλημάτων τούτων ο μοναχός δεν κάθηται επί ανέτου καθίσματος γραφείου, αλλ' εν τη σιγή της νυκτός, μακράν του κόσμου, κεκρυμμένος από των οφθαλμών και των ακοών των ανθρώπων, προσπίπτει μετά μεγάλου κλαυθμού ενώπιον του Θεού εν προσευχή:

Πνεύματι ατενίζει την χαίνουσαν ενώπιον αυτού άβυσσον του «εξωτέρου σκότους» και δια τούτο η προσευχή αυτού ζέει ... Ο λόγος αυτού καθίσταται ανίσχυρος ίνα καταδείξη το μυστήριον του θεάματος τούτου και την δύναμιν του αγώνος αυτού όστις δυνατόν να διαρκέση επί έτη, έως ότου καθαρθή ο άνθρωπος εκ των παθών αυτού έως ότου έλθη το Θείον Φως, όπερ θα αποκαλύψη το ψευδές των κρίσεων ημών, ενώ συγχρόνως θα μεταρσιώση την ψυχήν εις τας απείρους διαστάσεις της αληθούς ζωής.

Έλεγεν (ο Σιλουανός) ότι η αιτία του πολέμου έγκειται ουχί εις το λογικόν καθ' εαυτό αλλ' εις την υπερηφανίαν του πνεύματος ημών. Εκ της υπερηφανίας ενδυναμούται η ενέργεια της φαντασίας, ενώ δια της ταπεινώσεως αναχαιτίζεται. Η υπερηφανία φυσιούται εκ της επιθυμίας να δημιουργήση τον ίδιον αυτής κόσμον, } 216} ενώ η ταπείνωσις ευγνωμόνως δέχεται την ζωήν παρά του Θεού. }217}

Ο Γέρων υπεγράμμιζε μετ' επιμονής ότι η οδός των αγίων έγκειται εις το ότι ταπεινούμενοι καθαίρουν τον νουν αυτών από πάσης φαντασίας.

«... Δια της αυτοκατακρίσεως η ψυχή ταπεινούται και δεν υπάρχουν πλέον εντός αυτής λογισμοί αλλά καθαρώ νοΐ ίσταται ενώπιον του Θεού.

Ιδού η πνευματική σοφία».

Δια του λογικού διαπερά ο άνθρωπος }219} τον ουρανόν σκοπεύων να αρπάση το πυρ της Θεότητος αλλ' ένεκα του τύφου αυτού απωθείται υπό του Θεού (ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ).

Αι Θείαι θεωρίαι παρέχονται εις τον άνθρωπον ουχί όταν επιδιώκη αυτάς σκοπεύων προ παντός αυτάς, αλλ' όταν η ψυχή κατέρχηται εις τον άδην της μετανοίας και αληθώς αισθάνηται εαυτήν χείρονα πάσης της κτίσεως. Αι δε θεωρίαι αι βιαίως κατακτώμεναι δια του λογικού δεν είναι αληθιναί ήγουν θείας προελεύσεως αλλά «κατά το δοκούν». Και όταν το δοκούν τούτο εκλαμβάνηται ως η αλήθεια τότε εν τη ψυχή του ανθρώπου δημιουργείται κατάστασις παρακωλύουσα και αυτήν την δυνατότητα ενεργείας της χάριτος τουτέστι της αληθούς θεωρίας.

Δια της κατά χάριν θεωρίας αποκαλύπτονται πράγματα υπερβαίνοντα και την πλέον δημιουργικήν φαντασίαν, ως περί τούτου λέγει ο θείος Παύλος: «ά οφθαλμός ουκ είδε ...». Όταν παρομοίως προς τους Αποστόλους, ο άνθρωπος δια της χάριτος αρπαγή εις την όρασιν του Θείου Φωτός, κατόπιν θεολογεί «διηγούμενος» ό,τι είδε και εγνώρισεν. Η πραγματική θεολογία δεν είναι επινόησις του ανθρωπίνου λογικού ή αποτέλεσμα κριτικών μελετών αλλ' εκμυστήρευσις περί της κρείττονος εκείνης υπάρξεως εις την οποίαν εισήχθη ο άνθρωπος τη επενεργεία του Αγίου Πνεύματος. Άλλοτε παρέχεται και λόγος προς έκφρασιν του ορωμένου, άλλοτε συναντώνται δυσκολίαι προς εξεύρεσιν λόγων και εννοιών δι' ών δύναται να εκφρασθή έστω και παραπλησίως εκείνο όπερ κείται πέραν πάσης γηΐνης εικόνος και εννοίας. Όμως παρά πάσας τας δυσκολίας ταύτας και το αναπόφευκτον των διαφόρων μορφών εκφράσεως, εκείνος όστις εγνώρισεν, ούτος και εν άλλη λεκτική μορφή δύναται να διακρίνη την αυθεντικήν θεωρίαν από της απατηλής θεωρίας του λογικού στοχασμού, όσον και αν ο στοχασμός ούτος τυγχάνη μεγαλοφυής. }220}

Ζ' ΠΕΡΙ ΔΙΟΡΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΑΥΤΗΣ

Η γνώσις η αποκτωμένη δια της κατανικήσεως των παθών οδηγεί εις την εκ πείρας διορατικότητα. Η διορατικότης ήτις εμφανίζεται ως αποτέλεσμα πείρας μακρού αγώνος κατά των παθών, δεν φθάνει την τελειότητα εκείνην την οποίαν έχει το άνωθεν καταβαίνον χάρισμα της διορατικότητος. Η πρώτη εξ ωρισμένων κινήσεων, εκ της εκφράσεως του προσώπου, εκ τινων λέξεων, εκ του είδους της σιωπής ή της ομιλίας, εκ της πνευματικής ατμοσφαίρας την οποίαν δημιουργεί ο άνθρωπος, αντιλαμβάνεται την πνευματικήν αυτού κατάστασιν. Βεβαίως πλέον πιστήν βάσιν δια την περί του ανθρώπου κρίσιν παρέχει η συνομιλία μετ' αυτού, επειδή εκ του λόγου αυτού καθίσταται εκδηλότερον αφ' ενός μεν το μέτρον της αυθεντικής πνευματικής αυτού πείρας, αφ' ετέρου δε εκείνο όπερ δεν είναι άλλο τι ει μη αποτέλεσμα εξωτερικής μαθήσεως. Η δευτέρα ήτοι η εκ της χάριτος διορατικότης, τα πάντα διορά μέσω της προσευχής και δεν έχει ανάγκην της παρουσίας του ανθρώπου.

Κατά την πορείαν του συνεχούς εσωτερικού πολέμου ο ασκητής συναντάται μετά τριών ειδών διορατικότητος: Πρώτον είδος είναι η φυσική εις ωρισμένους ανθρώπους διαίσθησις, ήτις λεπτύνεται δια της ασκητικής βιοτής· δεύτερον η κατά δαινομικήν ενέργειαν και τρίτον η κατά }221} την δωρεάν της χάριτος.

Και τα τρία ταύτα είδη διορατικότητος είναι αίτια βασάνων. Κατά το πρώτον ήτοι της εκ φύσεως διαισθήσεως, ο πόνος εμφανίζεται ως αποτέλεσμα της οξείας λεπτότητος και ευαισθησίας του νευροψυχικού συστήματος. ... Κατά το δεύτερον ... εμφανίζηται ενίοτε η δυνατότης να «διαβλέψης» την ξένην σκέψιν, όμως ο βαθύς εσωτερικός άνθρωπος παραμένει απρόσιτος.

Η χαρισματική πνευματική διορατικότης αποκαλύπτει τα βάθη της ανθρωπίνης ψυχής, συχνάκις κεκρυμμένα από του ιδίου του ανθρώπου. }222} ... Δώρον ούσα του Θεού είναι έμπλεως αγάπης, βλέπει δε, ως επί το πλείστον την αμορφίαν και αδοξίαν του ανθρώπου, και πονεί και οδυνάται υπέρ αυτού. Είναι πάθος αγάπης. Οι φορείς του χαρίσματος τούτου ουδέποτε επιδιώκουν να διατηρήσουν αυτό. }223}

Ηνωμένη αύτη (η εκ πείρας διορατικότητα) μέχρι τινος μετά της χαρισματικής διορατικότητος αποτελεί το λεγόμενον «χάρισμα διακρίσεως», όπερ οι Άγιοι Πατέρες θεωρούν ως ανώτατον ασκητικόν επίτευγμα. Η ουσία της διακρίσεως έγκειται αφ' ενός μεν εις την ικανότητα διαγνώσεως της προελεύσεως εκείνου ή του άλλου πνευματικού φαινομένου, εάν τουτέστι προέρχηται εκ της χάριτος ή εκ δαιμονικής επιδράσεως ή είναι απλώς αποτέλεσμα φυσικής ικανότητος του προσώπου· αφ' ετέρου δε εις την γνώσιν της τάξεως της πνευματικής ζωής ήτοι της ακολουθίας των πνευματικών καταστάσεων και της σχετικής αυτών τιμής ή αξίας.

Είναι πολύτιμον εις τους πνευματικούς καθοδηγητάς διότι ο εχθρός αρέσκεται να ενδύηται μορφήν αγγέλου φωτός, και σπάνιοι είναι εκείνοι οίτινες δύνανται να διακρίνουν αυτόν μετά βεβαιότητος. }223}

Σύνηθες φαινόμενον εν τη πνευματική ζωή μοναχών και μη μοναχών είναι η απόκλισις ή και η ανατροπή αυτής της ιεραρχίας (των πνευματικών καταστάσεων), ήτις έγκειται εις το ότι ωρισμένη τις πνευματική κατάστασις ή ασκητική εργασία ικανοποιεί τον άνθρωπον και αυτός αρνείται να προχωρήση εις το επόμενον στάδιον της οδού θεωρών (ΥΠΑΚΟΗΣ ΑΝΑΓΚΗ) την νέαν παρουσιασθείσαν χάριν και γνώσιν κατωτέραν της προηγουμένης μορφής της ασκήσεως αυτού και ούτω θέτει όριον εις την περαιτέρω ευδοκίμησιν αυτού. }224}

Πολλοί έλαβον την χάριν και ουχί μόνον εκ των μελών της Εκκλησίας αλλά <u>και εκ των εκτός Αυτής όντων</u> (διότι παρά τω Κυρίω «ουκ έστι προσωποληψία»), αλλ' ουδείς διεφύλαξε την πρώτην χάριν, και μόνον ολίγοι επανέκτησαν αυτήν. Όστις αγνοεί την περίοδον της εκ δευτέρου ελεύσεως της χάριτος, όστις δεν διήλθε τον αγώνα δια την επιστροφήν αυτής ούτος κατ' ουσίαν δεν έχει ει μη ακρωτηριασμένην τινά πνευματικήν πείραν. }225}

Να ενθυμήται τις πνευματικόν τι είναι δύσκολον διότι **<u>εν τη πνευματική σφαίρα ελάχιστοι εξωτερικαί μορφαί και εικόνες υπάρχουν</u>**, **<u>ώστε να στηριχθή επ' αυτών η υλική μνήμη</u>**. Μήπως δι' αυτόν τον λόγον **ο Παντογνώστης Κύριος εκήρυξεν εις τον λαόν την διδαχήν Αυτού περί των μυστηρίων της Εκκλησίας δια παραστατικών εικόνων εκ της καθημερινής πραγματικότητος και εν παραβολαίς**; ... Να ενθυμήται όμως πραγματικώς την πνευματικήν διδασκαλίαν των Πατέρων δύναται μόνον εκείνος όστις εβίωσεν αυτήν εκείνος εις τον οποίον εδόθη **άνωθεν η υπαρξιακή γνώσις** των μυστηρίων του πνευματικού κόσμου (ΑΝΑΓΩΓΗ).

Ο Γέρων ... ηδύνατο μετ' εκπληκτικής οξυδερκείας να διακρίνη την πραγματικήν αλήθειαν εκ των προσωπείων εκείνων και των φασμάτων αυτής, άτινα αφεύκτως συναντούν τον άνθρωπον αναβαίνοντα εις το όρος της Θεοπτίας. }226}

Η' ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΤΙΣΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΦΩΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΘΕΩΡΙΑΣ ΑΥΤΟΥ

Επί τη θέα του ακτίστου Φωτός επικρατεί προ παντός άλλου η αίσθησις του ζώντος Θεού, απορροφώσα τον όλον άνθρωπον· άϋλος αίσθησις του Αΰλου· αίσθησις νοερά, ουχί δε λογική· αίσθησις μετ' εξουσιαστικής δυνάμεως απράζουσα τον άνθρωπον εις άλλον κόσμον, όμως τοσούτον γαληνώς, ώστε δεν αντιλαμβάνεται ούτος την στιγμήν καθ' ήν ετελέσθη τούτο μετ' αυτού, και δεν γινώσκει περί εαυτού εάν είναι εν σώματι ή εκτός του σώματος. Λαμβάνει τότε συνείδησιν εαυτού τοσούτον ενεργώς και βαθέως, όσον ποτέ άλλοτε εις την συνήθη αυτού ζωήν, και εν ταυτώ επιλανθάνεται εαυτού και του κόσμου, εμπλησθείς υπό της γλυκύτητος της αγάπης του Θεού. Πνεύματι ορά τον Αόρατον, αναπνέει Αυτόν, όλος ών εν Αυτώ.

Μετά της υπερλόγου και υπερπλήρους αυτής αισθήσεως του ζώντος Θεού συνενούται όρασις φωτός αλλά φωτός ετερογενούς του φυσικού. Τότε ο ίδιος ο άνθρωπος μένει εν τω φωτί και εξομοιούται προς το θεώμενον φως πνευματοποιείται υπ' αυτού, και δεν βλέπει και }227} δεν αισθάνεται ούτε την ιδίαν αυτού υλικότητα, ούτε την υλικότητα του κόσμου (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ).

Η όρασις έρχεται ακαταλήπτω τρόπω εις καιρόν κατά τον οποίον δεν αναμένεται. Δεν έρχεται έξωθεν ουδέ έτι έσωθεν, αλλ' ανεκφράστως περιπτύσσεται το πνεύμα του ανθρώπου εισάγουσα αυτό εις τον κόσμον του Θείου Φωτός. Και δεν δύναται ούτος να είπη εάν εγένετο εν εκστάσει, τουτέστιν εκτός του σώματος, διότι ουδέ την εις το σώμα επιστροφήν αντιλαμβάνεται.

Το Θείον Φως θεωρείται ανεξαρτήτως συνθηκών και εις το αφεγγές της νυκτός και εις το φαεινόν της ημέρας. Η ευδοκία του Θεού καταβαίνει ενίοτε κατά τοιούτον τρόπον, ώστε διατηρείται η αντίληψις και του σώματος και του πέριξ κόσμου. Τότε ο άνθρωπος δύναται να μένη ανοικτοίς οφθαλμοίς και εν ταυτώ να βλέπη δύο φώτα, και το φυσικόν και το Θείον Φως. Η τοιαύτη όρασις καλείται υπό των Αγίων Πατέρων όρασις φυσικοίς οφθαλμοίς. Τούτο δεν σημαίνει όμως ότι η όρασις του Θείου Φωτός είναι κατά πάντα ανάλογος της συνήθους ψυχοφυσιολογικής πορείας της φυσικής οράσεως. Τουτέστι δεν σημαίνει ότι το Θείον Φως είναι όμοιον του φυσικού, όπερ ανεξαρτήτως της επιστημονικής περί φωτός θεωρίας την οποίαν

αποδεχόμεθα, προκαλεί την γνωστήν διέγερσιν του οπτικού νεύρου, ήτις εν συνεχεία μεταβαίνει εις την ψυχολογικήν διαδικασίαν της οράσεως. Το Θείον Φως είναι διάφορον κατά την φύσιν αυτού, είναι φως νοερόν, }228} φως πνευματικόν, φως αγάπης, φως ζωής.

Εικών του Θείου Φωτός εν τω φυσικώ κόσμω είναι το φυσικόν φως. Ως η θέα των πέριξ ημών αντικειμένων είναι δυνατή μόνον όταν υπάρχη φως, και εάν το φως είναι αμυδρόν ο οφθαλμός μόλις διακρίνει τα αντικείμενα, εάν δε είναι αφθονώτερον, τότε ευκρινέστερον βλέπει, τέλος δε εν τω πλήρει ηλιακώ φωτί η όρασις φθάνει το γνωστόν πλήρωμα, ούτω και εν τω πνευματικώ κόσμω πάσα αληθής όρασις είναι δυνατή μόνον εν τω Θείω Φωτί και ουχί άλλως. Τούτο το φως παρέχεται εις τον άνθρωπον εις διάφορον μέτρον. **Και η πίστις είναι φως, αλλ' ανεπαρκές**. Και η ελπίς είναι φως, αλλ' έτι ατελές. Και η αγάπη είναι φως, αλλ' ήδη τέλειον.

Όστις προ της οράσεως του ακτίστου Φωτός αυθαδώς «δια του νοός αυτού» απλούται εις την θεωρίαν των μυστηρίων του πνεύματος, ούτος ουχί μόνον δεν επιτυγχάνει του σκοπού αυτού αλλ' έτι και την οδόν φράσσει έμπροσθεν αυτού. Θα ίδη μόνον προσωπεία της αληθείας, φανταζόμενα υπ' αυτού του ιδίου ή προσφερόμενα παρ' απατηλών δαιμονικών δυνάμεων (ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ).

Η γνησία θεωρία έρχεται άνωθεν ηρέμα. **Η υπαρξιακή θεωρία δεν είναι ό,τι η αφηρημένη, η διανοητική**. Είναι ποιοτικώς διάφορος, **είναι το φως της ζωής διδόμενον** }229} παρά της ευδοκίας του Θεού και **η οργανική προς αυτό οδός είναι** ουχί η διανόησις αλλ' **η μετάνοια**.

Το Θείο Φως είναι η αιώνιος ζωή, η Βασιλεία του Θεού, η άκτιστος ενέργεια της Θεότητος. **Όν ετεροφυές ως προς την κτιστήν ημών φύσιν, δεν περιλαμβάνεται φυσικώς εν τω ανθρώπω, και ως εκ τούτου δεν δύναται να φανερωθή εν ημίν δι' οιωνδήποτε ασκητικών μέσων**, αλλ' έρχεται αποκλειστικώς ως δώρον του Ενός Αγαθού.

... Ο μακάριος Γέρων εβεβαίου ότι όταν ο Θεός εμφανίζηται εν μεγάλω φωτί τότε ο άνθρωπος ουδόλως αμφιβάλλει ότι ο επιφανής είναι ο Κύριος ο Δημιουργός ο Παντοκράτωρ. Αλλ' **όστις ηξιώθη αμυδράς εισέτι θεωρίας του φωτός ούτος δεν δύναται να αντιληφθή σαφώς το ετεροφυές του θεωρουμένου φωτός ως προς την ψυχήν αυτού**, (ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ) και δι' αυτόν η οδός προς την βεβαιοτέραν επίγνωσιν δύναται να είναι ή η πλήρης εμπιστοσύνη εις την πείραν των Αγίων Πατέρων της Εκκλησίας, αξιωθέντων της αυθεντικής θεωρίας, ή η περαιτέρω επανάληψις την επισκέψεων και των άρσεων της χάριτος, αίτινες θα διδάξουν αυτόν **να διακρίνη την άκτιστον θείαν ενέργειαν από της φυσικής ενεργείας του ανθρώπου**. }230}

Η ψυχή κατά την όρασιν αυτήν και μετ' αυτήν είναι πεπληρωμένη βαθείας ειρήνης και γλυκείας θείας αγάπης. Τότε δεν υπάρχει εν αυτή επιθυμία ούτε δόξης ούτε πλούτου ούτε οιασδήποτε γηΐνης ευτυχίας ουδ' εισέτι και αυτής της ιδίας της ζωής. Πάντα ταύτα λογίζονται «σκύβαλα είναι» και έλκεται επιθυμητικώς προς το ζών άπειρον τον Χριστόν ...

Εκ των ως άνω περιγραφέντων δύο τρόπων θεωρίας του Θείου φωτός ο Γέρων έδιδε την προτίμησιν εις εκείνον, καθ' όν «ο κόσμος λησμονείται εντελώς», ήτοι όταν κατά την ώραν της προσευχής το πνεύμα του ανθρώπου έξω των εικόνων του κόσμου εισέρχηται εις την σφαίραν του αλήκτου φωτός, διότι η τοιαύτη όρασις παρέχει μεγαλυτέραν γνώσιν των μυστηρίων του «μέλλοντος αιώνος».

Ο άνθρωπος είναι εικών του Θεού. Αλλ' ερωτάται: Εις τι συνίσταται η εν αυτώ εικών του Θεού; Ή άλλως: Εις τι περιέχεται η εικών αύτη: Εν τω σώματι; Εν τη ψυχική ή εν τη ψυχοσωματική συστάσει του ανθρώπου; Εν τω τριμερεί των ψυχικών αυτού δυνάμεων ή εκδηλώσεων; ... Η απάντησις εις το ερώτημα τούτο είναι ιδιαιτέρως πολύπλοκος. Διαθλάσεις τινές και ανταύγειαι της εικόνος του Θεού δεν αποκλείονται εξ όλων όσων ηριθμήσαμεν }231} ανωτέρω αλλά το ουσιωδέστερον είναι η μορφή της υπάρξεως. Το κτιστόν όν κατά την δωρεάν της θείας ευδοκίας κοινωνεί της ακτίστου ανάρχου Υπάρξεως ... Πώς είναι δυνατόν; Τούτο είναι τοσούτον ανεξήγητον όσον ακατάληπτον και ανεξιχνίαστον είναι το μυστήριον της εκ του «μηδενός» δημιουργίας του κόσμου. Και όμως τοιαύτη είναι η ευδοκία του Ουρανίου Πατρός,

ώστε ο κτισθείς «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού να είναι πεπροικισμένος δι' ικανότητος να δεχθή την θέωσιν, να γίνη δηλαδή κοινωνός της Θείας ζωής, όπως δεχθή τον θείον τρόπον υπάρξεως, να καταστή θεός κατά χάριν.

Ο άνθρωπος αποδέχεται την θέωσιν, ήγουν εν τη πραγματώσει της θεώσεως ο Θεός είναι η ενεργούσα αρχή ο δε άνθρωπος η προσλαμβάνουσα. Η πρόσληψις όμως αύτη δεν είναι καθαρώς παθητική, **η δε θέωσις δεν δύναται να συντελεσθή άλλως ει μη δια της συμφωνίας και δη της συνεργίας του ιδίου του ανθρώπου. Εν εναντία περιπτώσει αφανίζεται και αυτή η δυνατότης της θεώσεως**. Εις τούτο έγκειται η ουσιώδης διαφορά της αρχικής πράξεως της δημιουργίας από του ακολουθούντος αυτής σταδίου της θεώσεως της λογικής κτίσεως. }232}

Η χριστιανική απάθεια δεν είναι απέκδυσις της υπάρξεως, αλλ' επένδυσις νέας ζωής, αγίας, αιωνίας, τουτέστιν επένδυσις Θεού. Ως ο Απόστολος Παύλος λέγει: «Ου θέλομεν εκδύσασθαι, αλλ' επενδύσασθαι, ίνα καταποθή το θνητόν υπό της ζωής».

Η απάθεια του Θεού δεν είναι απουσία εν Αυτώ κινήσεως, συμπαθείας, αγάπης. ... Η κίνησις η συμπάθεια η αγάπη και τα όμοια δεν εισάγουν εν γένει την σχετικότητα εις το Είναι του Θεού; Ούτως ομιλούντες δεν αποδίδομεν εις τον Θεόν ανάξιον Αυτού ανθρωπομορφισμόν; }233}

Ο Θεός είναι όλος ζωή, όλος αγάπη. Ο Θεός είναι όλος φως ... Ο Θεός είναι Θεός ζων και δυναμικός, αλλά το δυναμικόν της Θείας ζωής είναι ατελεύτητον και άναρχον πλήρωμα υπάρξεως αποκλείον οιανδήποτε θεογονικήν εξέλιξιν.

Ο Θεός αγαπά τον κόσμον, ενεργεί εν τω κόσμω, έρχεται εις τον κόσμον, σαρκούται, πάσχει και εισέτι θνήσκει εν σαρκί μη παύων να είναι απαράλλακτος εις το υπερκόσμιον Αυτού Είναι. Πάντα ταύτα τελεί ωσαύτως απαθώς, ως και έξω εκτάσεως περιβάλλει ολοκληρωτικώς εν τη αιωνιότητι Αυτού πάσας τας εκτάσεις και πάσας τας εξελίξεις του κτιστού όντος. }234}

Επιδιώκων την θεομίμητον απάθειαν ο ορθόδοξος ασκητής εννοεί αυτήν ουχί ως «ψυχράν αδιαφορίαν», ουχί ως «απέκδυσιν της φασματικής υπάρξεως», ουχί ως θεωρίαν «πέραν του καλού και του κακού», αλλ' ως την εν Αγίω Πνεύματι ζωήν.

Ο απαθής είναι πλήρης αγάπης, συμπαθείας και ευσπλαχνίας, αλλά πάντα ταύτα προέρχονται εκ του Θεού του ενεργούντος εν αυτώ. Η απάθεια δύναται να ορισθή ως «η απόκτησις του Αγίου Πνεύματος»· ως ο ζων εν ημίν Χριστός.

Η οργανική οδός προς την απάθειαν είναι **η πίστις εννοουμένη ουχί ως λογική πεποίθησις αλλ' ως αίσθησις του ζώντος Θεού**.

Και η πίστις είναι αγάπη αλλ' αμυδρά. Και η ελπίς είναι αγάπη αλλ' ατελής. Οσάκις η ψυχή αναβαίνει εκ κατωτέρου βαθμού αγάπης εις ανώτερον απαραιτήτως } 235} διέρχεται δια του φόβου. Η αγάπη δια της εμφανίσεως αυτής διώκει τον φόβον, αλλ' ούτος διωχθείς δια της μικράς αγάπης γεννάται εκ νέου κατά την διάβασιν της ψυχής προς μεγαλυτέραν αγάπην, ίνα υπερνικηθή και πάλιν δια της αγάπης. Και μόνον η τελεία αγάπη, κατά την μαρτυρίαν του Μεγάλου της αγάπης Αποστόλου, εντελώς έξω βάλλει τον φόβον, αλλά τον φόβον εκείνον, όστις «κόλασιν έχει».

Υπάρχει όμως και άλλος τις φόβος Θεού πλήρης χαράς και πνοής αγίας αιωνιότητος. Περί του φόβου τούτου όστις δεν πρέπει να εγκαταλείπη τον άνθρωπον εν όσω ευρίσκεται επί της γης ο Γέρων λέγει τα εξής:

«Ενώπιον του Θεού πρέπει να ζης εν φόβω και αγάπη. Εν φόβω διότι Εκείνος είναι ο Κύριος εν φόβω, ίνα μη θλίψης τον Κύριον δια κακού λογισμού· εν αγάπη δε, διότι ο Κύριος είναι αγάπη».

Η νοερά ησυχία του ορθοδόξου μοναχού γεννάται οργανικώς εκ της βαθείας μετανοίας και εκζητήσεως της τηρήσεως των εντολών του Χριστού. Ουδόλως είναι τεχνητή τις εφαρμογή εν τη πνευματική ζωή της αρεοπαγιτικής θεολογίας. Αι θεολογικαί θέσεις των «αρεοπαγιτικών» δεν αντιφάσκουν προς τα αποτελέσματα της ησυχίας και υπ' αυτήν την έννοιαν συνορεύουν και συμπίπτουν μετ' αυτής· αλλά θεωρούμεν αναγκαίον να υπογραμμίσωμεν ως τα μάλα ουσιώδες σημείον ότι βάσις και **αφετηρία της ησυχίας** δεν είναι η αφηρημένη φιλοσοφία της αποφατικής θεολογίας, αλλ' **η μετάνοια και ο αγών κατά του ενεργούντος εν ημίν «νόμου της αμαρτίας»**. Και εις αυτήν ακριβώς την οδόν επεκτεινόμενοι

προκειμένου να καταστήσωμεν τας εντολάς του Χριστού μοναδικόν και καθολικόν νόμον της προσκαίρου και της αιωνίου ημών υπάρξεως, πνεύματι απτόμεθα του ακαταλήπτου της Θεότητος. **Εν αυτή ακριβώς τη οδώ απεκδύεται το πνεύμα του ανθρώπου πάσας τας εικόνας του κόσμου** }236} **και ενδιαίταται υπέρ τον κόσμον**.

Το τελευταίον τούτο τελείται εν τω ανθρώπω όταν ούτος συνειδητοποιήση εαυτόν «χείρονα πάσης κτίσεως».

Το Θείον Όν απολύτως ενεργοποιούμενον, αποκλείει την εν Αυτώ παρουσίαν μη ενεργοποιημένων δυνάμεων, και ως τοιούτον δύναται να ορισθή ως Καθαρά Ενέργεια (actus purus).

Το Θείον Όν ως Αυτο-Όν, ουδεμίαν έχον αιτίαν εκτός Εαυτού παντέλειον εξ αρχής είναι δια το κτιστόν όν δεδομένον (datum), και ως τοιούτον δύναται να καθορισθή ως Καθαρόν Γεγονός (factus purus).

Ως Ενέργεια μεν το Θείον Όν είναι κοινωνητόν εις το κατ' εικόνα λογικόν κτίσμα, και τούτο εν πάση τη πληρότητι και απειρία Αυτού· ως Γεγονός δε είναι απολύτως υπερβατικόν και ακοινώνητον Μυστήριον, δια παντός παραμένον ανέφικτον και ακατανόητον εις το κτιστόν όν.

Ότι η Ενέργεια του Θείου Όντος είναι κοινωνητή εις την ανθρωπίνην φύσιν εν όλω αυτής τω πληρώματι, εδείχθη υπό του «ανθρώπου Χριστού Ιησού». Όστις είναι το μέτρον παντός πράγματος θείου τε και ανθρωπίνου και η υστάτη βάσις δια πάσαν κρίσιν. Ο Απόστολος Φίλιππος είπεν εις τον Χριστόν «δείξον ημίν τον Πατέρα», και έλαβε την απάντησιν: «Ο εωρακώς Εμέ εώρακε τον Πατέρα». Αλλά θα ηδύνατο επίσης να λεχθή: Ο εωρακώς τον Χριστόν εώρακεν εαυτόν ως ώφειλε να είναι κατά την βουλήν του Πατρός «προ καταβολής κόσμου». }237}

Το Θείον Όν είναι ως είπομεν Καθαρά Ενέργεια, και ο άνθρωπος δημιουργηθείς εν αρχή ως καθαρά δυναμικότης, όταν πλήρως ενεργοποιηθή (actualisé) και τελειωθή, τότε και αυτός καθίσταται καθαρά ενέργεια.

Η Θεία Γραφή λέγει «εν τω φωτί Σου οψόμεθα Φως». Τούτο δε διότι η θεωρία του Ακτίστου Θείου Φωτός είναι αδύνατος, εκτός εάν ευρίσκηταί τις εν καταστάσει φωτισμού δια της χάριτος, καταστάσει δυνάμει της οποίας η πράξις της θεωρίας καθ' εαυτήν είναι προ παντός άλλου κοινωνία μετά του Ζώντος Θεού, μετοχή της Θείας Ζωής. Όταν όμως ο νους ευρισκόμενος εν τη Θεία θεωρία, επεκτείνηται να γνωρίση και εν τη Ουσία Αυτού τον Θεόν, τότε συναντά το απολύτως αδιείσδυτον μυστήριον του Καθαρού Γεγονότος, και τούτο αποτελεί τον λεγόμενον «Θείον γνόφον».

Το άφθαστον το απολύτως υπερβατικόν της ουσίας του Θείου Είναι, εκφράζει ο Απόστολος Παύλος ούτως: }238} «Ο Βασιλεύς των βασιλευόντων και Κύριος των κυριευόντων ... φως οικών απρόσιτον, Όν είδεν ουδείς ανθρώπων ουδέ ιδείν δύναται». Και ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος λέγει: «Θεόν ουδείς εώρακε πώποτε· ο Μονογενής Υιός ο ών εις τον κόλπον του Πατρός Εκείνος εξηγήσατο».

Κατά την τέλεσιν της «επιστημονικής» νοεράς προσευχής η ψυχή του ανθρώπου εισέρχεται εις τινα ιδιαιτέρου χαρακτήρος γνόφον.

Εις τον περί ου ο λόγος «γνόφον» βυθίζεται εσωτερικώς η ψυχή του ασκητού όταν ούτος εθελουσίως μέσω ειδικών μεθόδων απεκδύηται πάσαν παράστασιν και } 239} φαντασίαν των ορατών πραγμάτων και των λοιπών συλλογισμών και εννοιών, όταν υπ' αυτού «καθηλούνται» ο νους και η φαντασία. Δια τούτο δυνατόν να κληθή «γνόφος απεκδύσεως». Την προσευχήν δε αυτήν καλούν συνήθως «επιστημονικήν», διότι τελείται κατά ειδικήν επί τούτω μέθοδον.

Εάν ζητήσωμεν ορισμόν της πνευματικής «θέσεως» του γνόφου αυτού δυνάμεθα να είπωμεν ότι ίσταται εις τα όρια της θεωρίας του ακτίστου Φωτός. Όταν όμως η εργασία της νοεράς προσευχής τελήται άνευ της βαθείας μετανοίας και της προς τον Θεόν ευκτικής εφέσεως τότε η γυμνή εξ όλων των παραστάσεων ψυχή δύναται να διαμείνη επί απροσδιόριστον χρονικόν διάστημα εν τω γνόφω τούτω μη βλέπουσα τον Θεόν διότι εν τω γνόφω τούτω ο Θεός καθ' εαυτόν δεν εμφανίζεται.

Διαμένων εν τω γνόφω της απεκδύσεως από παντός ορατού και νοητού ο νους λαμβάνει πείραν ιδιομόρφου τερπνότητος και αναπαύσεως, εάν δε τότε στραφή πως εφ' εαυτόν, δύναται να αισθανθή ομοίωσίν τινα φωτός· τούτο όμως δεν είναι το άκτιστον Φως της Θεότητος, αλλά φυσικόν ιδίωμα του νοός, κτισθέντος κατ' εικόνα του Πρώτου Νοός, τουτέστι του Θεού.

Ως έξοδος πέραν των ορίων του χρόνου, η θεωρία αύτη δυνατόν να οδηγήση τον νουν εις διαίσθησιν της αχρόνου διαστάσεως και να καταστήση τον άνθρωπον κάτοχον νέας γνώσεως, εν τούτοις αφηρημένης εισέτι. Ουαί δε εις εκείνον όστις εκλαμβάνει την σοφίαν ταύτην ως γνώσιν του αληθινού Θεού και την θεωρίαν ταύτην ως μετοχήν εις την θείαν ύπαρξιν. Ουαί, διότι εν τοιαύτη περιπτώσει ο γνόφος της απεκδύσεως ιστάμενος επί των ορίων της αληθούς θεοπτίας, αποβαίνει αδιαπέραστον κάλυμμα της Θεότητος και ισχυρόν μεσότοιχον χωρίζον εκ του Θεού πλείον ή τα βάναυσα και υλώδη πάθη, ή ο σκοτισμός των φανερών δαιμονικών υποβολών, ή η συσκότισις }240} εκ της απωλείας της χάριτος ή της εγκαταλείψεως υπό του Θεού. Ουαί διότι θα επρόκειτο περί απάτης, «πλάνης». Εν τω γνόφω της απεκδύσεως δεν είναι εισέτι ο Θεός.

Ο γνόφος της ασκητικής απεκδύσεως δεν είναι απαραίτητος προς εμφάνισιν του ακτίστου Φωτός. Ο Θεός δύναται να εμφανισθή εις πάσαν οδόν εις πάντα άνθρωπον, προσέτι και εις τους διώκτας Αυτού. }241}

Μετά την έκλειψιν του επιφανέντος φωτός η ψυχή του ανθρώπου νοσταλγεί και διψαλέως ζητεί αυτό πάλιν δι' όλων των τρόπων (Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ), εξ ών και ο της επιστημονικής νοεράς προσευχής. Η καταφυσή εις την ασκητικήν αυτήν τέχνην ως έδειξεν αιωνόβιος πείρα είναι πάντη νόμιμος, αλλά δεν πρέπει να υπερτιμάται η σπουδαιότης αυτής καθώς και αντιστρόφως δεν πρέπει να απορρίπτηται όπως απορρίπτουν αυτήν ένιοι ασύνετοι. }242}

Προς εφαρμογήν της «επιστημονικής» νοεράς προσευχής ευνοϊκαί εξωτερικαί συνθήκαι είναι η πλήρης κατά το δυνατόν ανάπαυσις από παντός ερεθισμού των αισθήσεων και προ παντός το σκότος και η σιωπή. }243}

Θ' ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞ ΑΥΤΗΣ ΓΕΝΝΩΜΕΝΗΣ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ

Η εντολή του Χριστού δεν είναι ως ήδη είπομεν ηθικός κανών αλλ' αυτή καθ' εαυτήν η προβολή της αιωνίου θείας ζωής εν τω κόσμω τούτω. Ο γηγενής δεν έχει αυτήν την ζωήν εν τω κτιστώ είναι αυτού, και δια τούτο δεν δύναται να ζη κατά τας εντολάς του Θεού δια των φυσικών αυτού δυνάμεων.

Εκ της πείρας ο χριστιανός πείθεται ότι η χάρις κατά την ενέργειαν και ιδιότητα αυτής, δύναται να είναι μόνον θείας προελεύσεως. Δια της πείρας περαιτέρω βεβαιούται ότι ουχί μόνον ο άνθρωπος ζωτεί τον Θεόν, αλλά και ο Ίδιος ο Θεός ζητεί τον άνθρωπον και δη εις βαθμόν ασυγκρίτως μεγαλύτερον. Ο Θεός ζητεί τον άνθρωπον δια παντός και δια τούτο ευθύς ως ο άνθρωπος εκδηλώση την έφεσιν αυτού προς το αγαθόν και την επιθυμίαν προς πραγματοποίησιν αυτού η χάρις «προλαμβάνει» αυτόν. Η επενέργεια της χάριτος όμως δεν υπόκειται εις την προαίρεσιν του ανθρώπου.

Γνωρίσας τούτο δια πείρας ο ορθόδοξος μοναχός θέτει όλον το νόημα της ζωής αυτού εις την απόκτησιν της χάριτος του Αγίου Πνεύματος. }246}

Επί τη βάσει των δεδομένων της ιστορίας της Εκκλησίας και της επικοινωνίας ημών μετά πολλών ασκητών κατελήξαμεν εις το συμπέρασμα ότι η πείρα της χάριτος εις όσους ηξιώθησαν μεγάλων επισκέψεων και οράσεων, μόνον μετά παρέλευσιν πολλών χρόνων ασκήσεως αφομοιούται βαθύτερον και λαμβάνει μορφήν πνευματικής γνώσεως. Αυτήν ακριβώς την γνώσιν προτιμώμεν να ορίσωμεν ως «δογματικήν συνείδησιν».

Η ιστορική πείρα της Εκκλησίας ... παρέχει την δυνατότητα να καθορίσωμεν ως απαραίτητον προς αφομοίωσιν της χάριτος το διάστημα δεκαπέντε ετών και πλέον.

Εις την ζωήν του Γέροντος Σιλουανού βλέπομεν ότι παρήλθον τριάκοντα και πλέον έτη πριν ή εκμυστηρευθή την πείραν αυτού εγγράφως μεθ' ωρίμου δογματικής συνειδήσεως. Τοσούτον μακρά είναι η πορεία της αφομοιώσεως της χάριτος.

Η δογματική εκείνη συνείδησις την οποίαν έχομεν υπ' όψιν είναι καταστάλαγμα μακροχρονίου πείρας της χάριτος ουχί δε διανοητικής εργασίας. }247}

Η ασκητική δογματική συνείδησις δεν είναι λογική ανάλυσις πνευματικών βιωμάτων, πράγμα εν γένει ψυχολογικώς φυσικόν. Διότι **η λογική αυτοεξέτασις κατά την ώραν της θείας επισκέψεως ουχί μόνον υποστέλλει την έντασιν της θεωρίας του Φωτός, αλλ' οδηγεί και εις την κατάπαυσιν της ενεργουμένης θεωρίας**. Τότε η απογεγυμνωμένη εκ της χάριτος ψυχή βυθίζεται εις κενόν, και δεν απομένει εν αυτή ει μη απλώς **αφηρημένη τις γνώσις εστερημένη δυνάμεως ζωής**.

Τι το όφελος να πραγματεύησαι περί της φύσεως της χάριτος μη έχων εν σοι την ενέργειαν αυτής; Τι το όφελος να καλλιλογής περί Θαβωρίου Φωτός, μη διαμένων εν αυτώ υπαρξιακώς;

Όταν εκχέηται επί του ανθρώπου η ευδοκία του Θεού τότε απουσιάζει εκ της ψυχής πάσα τάσις προς έκφρασιν της πείρας εις λογικάς εννοίας και ερμηνείας. Η ψυχή γνωρίζει αληθώς δι' αναποδείκτου αλλά και μη εχούσης χρείαν αποδείξεων, γνώσεως ότι ζη εν τω αληθινώ Θεώ. Και εάν υπάρχη εισέτι δύναμις τις εν αυτή τότε ορέγεται μείζονος πληρώματος εάν δε πάλιν η ενέργεια του Θεού υπερβαίνη τας δυνάμεις αυτής τότε αναπαύεται εν μακαρία εξαντλήσει. }248} ... Ο Θεός γνωρίζεται δια της πίστεως και της ζώσης μετ' Αυτού κοινωνίας, όταν δε εισέρχηται ο ανθρώπινος λόγος δια της ιδιαζούσης εις αυτόν σχετικότητος και ρευστότητος τότε διανοίγεται πεδίον προς ατελευτήτους απορίας και αντιφάσεις.

Δυνατόν να λεχθή μετά βεβαιότητος ότι ουδείς των Αγίων θα επεδίωκε την δια λόγων έκφρασιν βιωθείσης άνωθεν δωρεάς· μάλλον θα ετήρουν σιγήν περί του μυστηρίου του μέλλοντος αιώνος, εάν δεν προεβάλλετο ενώπιον αυτών το καθήκον να συμμερισθούν ταύτην μετά του πλησίον, εάν η αγάπη δεν εγέννα την ελπίδα ότι τινές «έστω και μια ψυχή» ως γράφει ο Γέρων θα ακούσουν τον λόγον και θα αναλάβουν μετάνοιαν προς σωτηρίαν.

Αι βάσεις της δογματικής γνώσεως δίδονται ακεραίως κατά την πρώτην ήδη πείραν της χάριτος ... η αφομοίωσις του δώρου τούτου υπό του ανθρώπου συνδέεται μετά μακράς εσωτερικής διαδικασίας.

Αλλ' όσον μέγα και αν είναι το πρώτον δώρον της Θείας χάριτος, εφ' όσον δεν έχει αφομοιωθή είναι δυνατόν }249} ο άνθρωπος να υποστή ουχί μόνον κλονισμόν, αλλά και πτώσιν.

Η πρώτη πείρα Θείας επισκέψεως πλήττει βαθέως τον όλον άνθρωπον και έλκει αυτόν καθ' ολοκληρίαν προς την εσωτερικήν ζωήν, την προσευχήν, τον αγώνα κατά των παθών. Είναι περίοδος πλουσία καρδιακών αισθημάτων και γέμει βιωμάτων τοσούτων ισχυρών ώστε ο νους όλος προσελκύεται εις την συμμετοχήν αυτών (Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ). ... Μόνον μετά παρέλευσιν πολλών ετών ... ο άνθρωπος ανακαλύπτει εντός αυτού το φως της γνώσεως των οδών του Πνεύματος, το ελθόν μυστικώς «άνευ παρατηρήσεως». Αύτη είναι **η υφ' ημών κληθείσα δογματική συνείδησις, η βαθεία ζωή του πνεύματος, και ουχί η αφηρημένη γνώσις**.

Ο Θεός δεν είναι φθονερός. Ο Θεός δεν είναι φίλαυτος ούτε φιλόδοξος. Αυτός ο Ίδιος ταπεινώς και υπομονητικώς ζητεί έκαστον άνθρωπον εν πάσαις ταις οδοίς } 250} αυτού. Δια τούτο **έκαστος δύναται κατά τούτο ή εκείνο το μέτρο να γνωρίση τον Θεόν ουχί μόνον εν τη Εκκλησία, αλλά και εκτός Αυτής**, αν και η τελεία επίγνωσις του Θεού άνευ του Χριστού ή και εκτός Χριστού, δεν είναι δυνατή. } 251}

Αι αφηρημέναι παραστάσεις δυνατόν να αντιστοιχούν προς την αληθινήν ύπαρξιν. Αλλά και εν τοιαύτη εισέτι περιπτώσει, ένεκα ελλείψεως θετικής πείρας της χάριτος δεν συνιστούν την γνώσιν εκείνην του Θεού, ήτις ως εκ της φύσεως αυτής είναι η αιώνιος ζωή. Είναι πάντως πολύτιμοι διότι δύνανται να οδηγήσουν τον άνθρωπον εις την ασφαλή οδόν της πνευματικής ζωής (ΔΟΓΜΑΤΑ).

Ο θεολόγος-ορθολογιστής γνωρίζει πλήθος προβλημάτων και ζητεί λύσιν εν ταις οδοίς της εγκεφαλικής διανοήσεως. Η πραγματική θρησκευτική πείρα δυνατόν να μη είναι μεγάλη. Η πείρα αυτού κυρίως ανήκει εις την σφαίραν του λογικού και ουχί της ζώσης Θεοκοινωνίας. Την επιστημονικήν πολυμάθειαν και την λογικήν αυτού πείραν εκλαμβάνει ως πνευματικόν πλούτον και εκτιμά αυτόν τοσούτον, ώστε πάσα άλλη γνώσις και πείρα εν τοις οφθαλμοίς αυτού υποχωρούν εις δευτερεύουσαν θέσιν.

Δια τον γνησίως πνευματικόν άνθρωπον τον ζητούντα την ζώσαν Θεοκοινωνίαν, τον ζώντα Θεόν, **οφθαλμοφανής είναι η αφέλεια της στάσεως του ορθολογιστού**. Απορεί κατά τινα τρόπον δεν εννοεί, **πως δύναται ο γνωστικός άνθρωπος να ικανοποιήται δια των εικασιών και των αφηρημένων οικοδομημάτων αυτού**. Οι ορθολογισταί επί παραδείγματι επί αιώνας μάχονται δια την επίλυσιν του προβλήματος της σχέσεως χάριτος και κτιστής ελευθερίας. Ούτοι επιλανθάνονται θα έλεγε τις ότι }252} υπάρχει άλλη οδός προς επίλυσιν των πνευματικών ζητημάτων: η οδός της υπαρξιακής γνώσεως, της αμοιβαίας ενεργείας Θείας χάριτος και ανθρωπίνης ελευθερίας. Την οδόν ταύτην επορεύθη ο Γέρων Σιλουανός. Αύτη είναι εν γένει **η οδός της Εκκλησίας, ήτις είναι ισχυρά και πλουσία** ουχί λόγω της επιστημονικής αυτής πολυμαθείας, αλλά προ πάντων **δια της πραγματικής κατοχής των δωρεών της χάριτος**. Η Εκκλησία ζη δια του Αγίου Πνεύματος, αναπνέει δι' Αυτού και γνωρίζει τίνι τρόπω ενεργεί Εκείνο.

Κατά την μαρτυρίαν των Πατέρων της Εκκλησίας και του Γέροντος, όταν ο Κύριος έρχηται εις την ψυχήν του ανθρώπου, όταν το Θείον Φως περιπτύσσηται τον όλον άνθρωπον, όταν όλος ο άνθρωπος μένη εν τω Θεώ, τότε, τρόπον τινα, αίρεται η ελευθερία αυτού· τότε η ελευθερία αυτού εμφανίζεται παραδεδομένη ολοκληρωτικώς εις τον Θεόν και ο άνθρωπος δεν ενεργεί πλέον αφ' εαυτού, αλλ' αποδέχεται μόνον το υπό του Θεού δωρούμενον. Εν τη καταστάσει αυτή ο άνθρωπος «ουκ ερωτά ουδέν». Άλλαις λέξεσι τότε απορρίπτεται παν ερώτημα, πας προβληματισμός.

Ο ορθολογιστής ίνα ικανοποιήση τα διανοητικά αυτού ενδιαφέροντα οικοδομεί }253} **τα πλέον πολύπλοκα θεολογικο-φιλοσοφικά συστήματα**. Εκτελεί κολοσσιαίαν τινα εργασίαν αποσκοπών εάν ουχί να αποδείξη, τουλάχιστον να αναπτύξη διαλεκτικώς την κατάστασιν των πραγμάτων, ως παρουσιάζεται εις αυτόν. Συχνάκις αφιεροί προς τούτο πάσας τας δυνάμεις αυτού πάντα τα χαρίσματα αυτού, πάσαν την ζωήν αυτού. Κατά παράδοξον όμως τρόπον **διαφεύγει του οπτικού αυτού πεδίου το ανυπόστατον τοιαύτης αναζητήσεως** (ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ).

Η ιστορία της ανθρωπίνης σκέψεως και της πνευματικής πείρας γνωρίζει την σημαντικήν στιγμήν ότε προεφέρθησαν οι λόγοι εκείνοι: «Cogito, ergo sum» - «Σκέφτομαι άρα υπάρχω» (Καρτέσιος). Άλλος φιλόσοφος της εποχής ημών διαφόρως κατενόησε την ζωήν: «Εγώ θα έλεγον: Αγαπώ άρα υπάρχω, διότι βαθυτέραν βάσιν προς κατανόησιν της υπάρξεως ημών θεωρώ την αγάπην». Άλλοι είπον: «Τρώγω, περιπατώ, άρα υπάρχω». Τουτέστι πάσα ενέργεια και εκδήλωσις του «εγώ» του ανθρώπου αποτελεί ένδειξιν της υπάρξεως αυτού.

Πάσαι αι εκφράσεις αύται φέρουν εν εαυτοίς στοιχειά λογικών συλλογισμών επί του ερωτήματος: Άρα γε υπάρχω; Αλλά και έξω αυτού του στοχασμού, εν τη σφαίρα } 254} της αμέσου αυτοσυνειδησίας πας άνθρωπος συνειδητοποιεί εαυτόν υπάρχοντα.

... Ενταύθα δεν δύναται να υπάρξη «πλούτος» σκέψεων και θεολογικών θεωριών. **Ο ανθρώπινος λόγος δεν έχει την δύναμιν να εκφράση την κατάστασιν εκείνην εις την οποίαν** }255} **εκλήθημεν, την οποίαν δωρείται ο Θεός**. Προσέτι **και ο Ίδιος ο Κύριος απέφυγε να περιγράψη αυτήν λόγω**, αλλ' είπεν: «Όταν δε έλθη Εκείνος, **το Πνεύμα της αληθείας, οδηγήσει υμάς εις πάσαν την αλήθειαν** ... και **εν εκείνη τη ημέρα Εμέ ουκ ερωτήσετε ουδέν**». }256}

Ι' ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΙ

Γνωρίσασα τον Θεόν, γνωρίσασα την εν τω φωτί του Προσώπου του Θεού ζωήν η ψυχή εις ουδέν πλέον εν τω κόσμω ευρίσκει χαράν ή ικανοποίησιν και επ' ουδενός δύναται να αναπαυθή (Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ). }257}

Τον καιρόν της δοκιμασίας η ψυχή δεν δύναται να δεχθή τούτο ως εκδήλωσιν του μεγαλείου της αγάπης ή της εκτιμήσεως του Θεού προς αυτήν, ως επιθυμίαν Αυτού να καταστήση τον ασκητήν κατ' εικόνα Αυτού, τουτέστι κύριον και βασιλέα, να μεταδώση εις αυτόν την αγιότητα και το πλήρωμα της θείας υπάρξεως. Η ψυχή έν μόνον γνωρίζει: Ο Θεός εγκατέλειψεν αυτήν, επιλάμψας εις αυτήν το Φως Αυτού ούτω δε επλήθυνεν αμέτρως τας οδύνας αυτής. Και όταν εξηντλημένη έως τέλους δεν βλέπη τον Θεόν να κλίνη προς αυτήν εν τη ευσπλαχνία Αυτού τότε επιπίπτουν επ' αυτήν τοιαύται σκέψεις και αισθήματα περί ών τηρείται σιωπή. Η ψυχή καταβιβάζεται εις τον άδην, αλλ' ουχί ως οι μη γνωρίσαντες το Πνεύμα του Θεού, οι μη έχοντες εν εαυτοίς το φως της αληθούς Θεογνωσίας, και ως εκ τούτου τυφλοί. Ουχί. Αύτη κατέρχεται εκεί ικανή προς κατανόησιν του ορωμένου ερέβους.

... Ο άνθρωπος μετά μεγάλου }258} θρήνου αποτείνεται προς τον Θεόν εξ όλης της ισχύος αυτού, εξ όλου του είναι αυτού και μανθάνει ούτω την προσευχήν ήτις αποσπά αυτόν εκ του κόσμου τούτου εις άλλον ένθα ακούει άρρητα δια ανθρωπίνην γλώσσαν ρήματα. Άρρητα διότι ευθύς ως ενδυθούν συνήθεις λέξεις και εννοίας επιτρέπουν εις τον ακούοντα να βλέπη και να εννοή μόνον ό,τι εγνώρισεν εκ πείρας και ουδέν πλείον.

Ουδείς άγιος δύναται να ελευθερώση ημάς από του αναποφεύκτου αγώνος κατά της ενεργούσης εν ημίν αμαρτίας. ... Όταν δε ο άγιος προσκαλεί και έλκη ημάς να ζήσωμεν κατά τας εντολάς τότε δυνατόν να φανή και «σκληρός». ... Ούτω και ο λόγος των αγίων όταν απαιτούν παρ' ημών }259} την φύλαξιν των ευαγγελικών εντολών γίνεται δυσβάστακτος και «σκληρός».

Μεγάλη και λεπτή είναι η πονηρία της συνειδήσεως του εμπαθούς ανθρώπου. Εν τη θρησκευτική ζωή ο διακρατούμενος υπό του πάθους άνθρωπος συχνάκις παρουσιάζει τούτο ως αναζήτησιν της αληθείας και της ωφελείας ουχί δε σπανίως και ως αγώνα προς δόξαν Θεού. Εν ονόματι του Χριστού του παραδόντος Εαυτόν εις θάνατον υπέρ των εχθρών οι άνθρωποι είναι ενίοτε έτοιμοι να χύσουν και αίμα εισέτι, ουχί όμως το εαυτών, αλλά του «αδελφού-εχθρού». }261}

... ενίοτε συναντάται εις τους ανθρώπους η επιθυμία του δια Χριστόν μαρτυρίου, αλλ' εάν δεν υπάρχη χάρις και εις το σώμα ο άνθρωπος δυνατόν να μη ανθέξη εις τας βασάνους. Ως εκ τούτου δεν πρέπει να επιζητή τις τοιούτον άθλον.

Η οδός του χριστιανού εν γένει είναι μαρτύριον. Και όστις πορεύεται αυτήν μετά του οφειλομένου τρόπου διστάζει να προβή εις το κήρυγμα. Η ψυχή αυτού επιποθεί να ίδη τον αδελφόν κοινωνόν του αιωνίου φωτός αλλά τον πόνον του αγώνος προτίθεται να υποστή μόνος, και δια τον λόγον τούτον προ πάντων και πλείον πάντων καταφεύγει εις την υπέρ του κόσμου προσευχήν.

Εντός των ορίων της επιγείου ζωής }262} ... ουδείς και ουδέν δύναται να αναχαιτίση εντελώς την εκδήλωσιν του κακού. **Η δέησις της αγάπης όμως δύναται να μεταβάλλη εις μέγαν βαθμόν τον ρουν των κοσμικών γεγονότων και να συντέμνη επί πολύ την έκτασιν του κακού**.

Η σκοτία της μη-υπάρξεως δεν δύναται να καταβροχθίση το φως της ζωής. Παν αγαθόν εκπορευόμενον εκ του Θεού και επιστρέφον εις τον Θεόν, είναι ακατάλυτον. Η προσευχή είναι μια των υψηλοτέρων μορφών της αγαθής υπάρξεως του ακαταλύτου του αιωνίου. Είναι εκείνη «η αγαθή μερίς ήτις ουκ αφαιρεθήσεται» εις τον αιώνα.

Βλέπων ότι ο αμαρτία «αποκτείνει» αυτόν παρά την προς το αγαθόν έφεσιν, οδηγείται εις απελπισίαν, και ευρισκόμενος εν τη καταθλιπτική αυτή καταστάσει, προσεύχεται.

Ενθυμούμεθα αξιόλογον επίσκεψιν μοναχού ερημίτου, προβεβηκότος τη ηλικία. Έζη εις χαράδραν απομεμακρυσμένου δασώδους τόπου πλησίον χειμάρρου. Είχεν ούτος πρόσωπον καταπεπονημένον, από πολλού χρόνου άπλυτον, κεκαλυμμένον δια ρυτίδων, ωχρόν, φαιού χρώματος. Ατημέλητος μετά λελευκασμένης κόμης και γενείου μετά βαθυνομένων φαιοκυανών οφθαλμών. Συνωμιλήσαμεν επί πολύ. Διηγήθη περί εαυτού το εξής:

«Πολλούς χρόνους ωδυνάτο η ψυχή μου εκ του λογισμού ότι ιδού ημείς οι μοναχοί απηρνήθημεν τον κόσμον, αφήκαμεν και συγγενείς και πατρίδα,

εγκατελείψαμεν }265} το παν, ό,τι συνήθως αποτελεί την ζωήν των ανθρώπων· εδώκαμεν υποσχέσεις ενώπιον Θεού και αγίων αγγέλων και ανθρώπων όπως ζώμεν κατά τον νόμον του Χριστού· απετάγημεν του ιδίου θελήματος και διάγομεν, κατ' ουσίαν, μαρτυρικόν βίον, και παρά ταύτα δεν ευδοκιμούμεν εις το καλόν. Άρα γε είναι πολλοί εξ ημών οι σωζόμενοι; Εγώ πρώτος απόλλυμαι. Παρατηρώ και τους άλλους τα πάθη κατέχουν αυτούς. Όταν δε συναντώ τους κοσμικούς βλέπω ότι ούτοι ζουν εν μεγάλη αμαθεία και αμελεία και δεν μετανοούν. Και ιδού ολίγον κατ' ολίγον μη εννοών τούτο έμαθον να προσεύχωμαι υπέρ του κόσμου. Έχυσα πολλά δάκρυα εκ της σκέψεως ότι εάν ημείς οι μοναχοί οι απαρνηθέντες τον κόσμον δεν σωζώμεθα τότε τι γίνεται γενικώς εις τον κόσμον; Ούτω βαθμηδόν ηύξανεν η θλίψις μου και ήρχισα να χέω δάκρυα απογνώσεως. Και ιδού πέρυσι ότε ήμην εν τη απελπισία ταύτη εξηντλημένος εκ του κλαυθμού, κατακείμενος επί γης, ενεφανίσθη ο Κύριος και ηρώτησεν εμέ: «Διατί ούτω θρηνείς ...»; Εγώ εσιώπησα μη δυνάμενος να ατενίσω εις τον εμφανισθέντα ... «Δεν γνωρίζεις ότι Εγώ θα κρίνω τον κόσμον»; ... Εγώ πάλιν εσιώπησα παραμένων πρηνής ... Ο Κύριος λέγει: «Θα ελεήσω πάντα άνθρωπον όστις έστω και άπαξ εν τη ζωή αυτού επεκαλέσθη τον Θεόν ...». Ήλθεν εις εμέ η σκέψις: «Τότε διατί ημείς πάσχομεν ούτω καθ' εκάστην»; Ο Κύριος εις την κίνησιν αυτήν της σκέψεώς μου απήντησεν: «Εκείνοι, οίτινες πάσχουν δια την εντολήν Μου, εν τη Βασιλεία των Ουρανών θα είναι φίλοι Μου, τους άλλους δε μόνον θα ελεήσω». Και ο Κύριος απήλθε».

Συνέβη τούτο ενώ ο ασκητής ήτο εν εγρηγόρσει. }264}

Ηκούσαμεν αυτού άνευ ελαχίστης εκδηλώσεως της στάσεως ημών έναντι των διηγηθέντων, ακολουθούντες την αυστηράν υπόδειξιν των πατέρων του Άθω, περί ανάγκης ιδιαιτέρας προσοχής, προκειμένου περί οράσεων. Δυνατόν όμως η ξηρά ημών στάσις ή άλλο τι αδέξιον εκ μέρους ημών να ελύπησε τον γέροντα-μοναχόν. Πάντως έκτοτε δεν επανήλθε.

Κατά τον χρόνον της επικοινωνίας ημών μετά των πατέρων του Αγίου Όρους συνηντήσαμεν εννέα ανθρώπους, οίτινες ηγάπων να προσεύχωνται υπέρ του κόσμου, και προσηύχοντο μετά δακρύων αγάπης. Ηκούσαμεν ημέραν τινα την εξής συνομιλίαν δύο μοναχών. Ο είς εξ αυτών έλεγε:

-Δεν δύναμαι να εννοήσω δια τι ο Κύριος δεν δίδει την ειρήνην εις τον κόσμον, εάν έστω και είς άνθρωπος εκλιπαρή Αυτόν προς τούτο;

Ο άλλος απήντησε:

-Και πώς είναι δυνατή η πλήρης ειρήνη επί της γης, εάν μένη έστω και είς μόνον άνθρωπος μετά πονηράς θελήσεως;

Αιώνες παρέρχονται και εν τη μακρά αυτών ροή η αυτή πείρα επαναλαμβάνεται σχεδόν απαραλλάκτως και παρά ταύτα ολίγοι γνωρίζουν την ακολουθίαν της χριστιανικής ασκήσεως, **οι δε πλείστοι απόλλυνται εν τη οδώ ταύτη**. }265}

Εν τη αρχή ο άνθρωπος ελκύεται προς τον Θεόν δια της δωρεάς της χάριτος, όταν δε προσελκυσθή άρχεται η μακρά περίοδος της δοκιμασίας. Δοκιμάζεται η ελευθερία του ανθρώπου και η εμπιστοσύνη αυτού εις τον Θεόν, και δοκιμάζεται «σκληρώς». Κατ' αρχάς αι προς τον Θεόν αιτήσεις, μικραί και μεγάλαι, αι μόλις εκφραζόμεναι παρακλήσεις, συνήθως εκπληρούνται ταχέως και θαυμαστώς υπό του Θεού. Όταν όμως επέλθη η περίοδος της δοκιμασίας, τότε το παν αλλάσσει και ο ουρανός φαίνεται ως να κλείηται και να γίνηται κωφός εις όλας τας δεήσεις. Εις τον θερμόν χριστιανόν τα πάντα εν τω βίω γίνονται δύσκολα. Η προς αυτόν συμπεριφορά των ανθρώπων επιδεινούται· παύουν να εκτιμούν αυτόν· ό,τι εις τους άλλους λογίζεται ανεκτόν, εις αυτόν δεν συγχωρείται· η εργασία αυτού αμείβεται, σχεδόν πάντοτε, κάτω του κανονικού· το σώμα ευκόλως προσβάλλεται υπό ασθενειών. Η φύσις, αι περιστάσεις, οι άνθρωποι, το παν στρέφεται κατ' αυτού. Παρά τα φυσικά αυτού χαρίσματα –ουχί μικρότερα των άλλων- δεν ευρίσκει ευνοϊκούς όρους προς αξιοποίησιν αυτών. Επί πλέον υπομένει πολλάς επιθέσεις των δαιμονικών δυνάμεων· και το έσχατον, η ανυπόφορος οδύνη της θείας εγκαταλείψεως. Τότε κορυφούται το πάθος αυτού, διότι πλήττεται ο όλος άνθρωπος εφ' όλων των επιπέδων της υπάρξεως αυτού. }266}

Ο βίος καθίσταται πλήρης μόχθων και αναφύεται εις τον άνθρωπον το αίσθημα ότι επ' αυτού βαρύνει η κατάρα και η οργή του Θεού. Όταν όμως παρέλθουν αι δοκιμασίαι αύται, τότε θα ίδη ότι η θαυμαστή πρόνοια του Θεού εφύλαττεν αυτόν προσεκτικώς εν πάσαις ταις οδοίς αυτού.

Πείρα χιλιετής παραδιδομένη από γενεάς εις γενεάν, μαρτυρεί ότι, όταν ο Θεός βλέπη την εις Αυτόν πίστιν της ψυχής του αγωνιστού, ως είδε την πίστιν του Ιώβ, τότε θα οδηγήση αυτόν εις απροσίτους δι' οιονδήποτε άλλον αβύσσους και απροσπέλαστα ύψη. Όσον πληρεστέρα και ισχυροτέρα η πίστις και η εμπιστοσύνη του ανθρώπου προς τον Θεόν, τοσούτον μεγαλύτερον και το μέτρον των δοκιμασιών και το πλήρωμα της πείρας, ήτις δύναται να φθάση εις ύψιστον βαθμόν. Τότε γίνεται καταφανής η προσέγγισις εκείνων των ορίων πέραν των οποίων ο άνθρωπος αδυνατεί να προχωρήση.

Όσον ο άνθρωπος κατέχεται υπό της υπερηφανίας υποβάλλεται εις τας επιθυμίας της ιδιαιτέρως οδυνηράς απελπισίας, ήτις παραμορφοί πάσας τας περί του Θεού και των οδών της προνοίας Αυτού παραστάσεις (ΕΠΑΡΣΗ). Η υπερήφανος ψυχή ερριμένη εις τα ερέβη του άδου θεωρεί υπεύθυνον των βασάνων αυτής τον Θεόν και σκέπτεται Αυτόν ως αμέτρως σκληρόν. Εστερημένη της πραγματικής εν Θεώ υπάρξεως, ερμηνεύει τα πάντα δια της ενωδύνου αυτής καταστάσεως και άρχεται να μισή και την ζωήν αυτής και γενικώς πάσαν την ύπαρξιν του κόσμου. Μένουσα εκτός του Θείου φωτός, φθάνει εν τη απογνώσει αυτής μέχρι τοιούτου σημείου ώστε και η ύπαρξις του Ιδίου του Θεού αρχίζει να παρουσιάζηται εις αυτήν }267} ως άπελπις παραλογισμός, ένεκα του οποίου η απώθησις του Θεού και το μίσος προς πάσαν ύπαρξιν συνεχώς αυξάνουν.

Την τοιαύτην απόγνωσιν και το μίσος εκφεύγουν οι άνθρωποι της πίστεως, διότι δια της πίστεως σώζεται ο άνθρωπος· δια της πίστεως εις τον λόγον του Θεού, δια της παραδόσεως εις την αγάπην και την ευσπλαγχνίαν Αυτού δια της εμπιστοσύνης εις την μαρτυρίαν των Πατέρων της Εκκλησίας. Οι πλείστοι των ευσεβών χριστιανών εν τη ροή του βίου δεν εβίωσαν ίσως την ανάστασιν της ψυχής, αλλ' η εις αυτήν πίστις φυλάττει αυτούς. Περί της πίστεως αυτής πολλάκις ωμίλει ο Γέρων παραπέμπων εις τους λόγους του Κυρίου: «Μακάριοι οι μη ιδόντες και πιστεύσαντες». Έρχεται ώρα, καθ' ήν η πίστις αύτη θα εξαγάγη τον άνθρωπον εκ του σκότους και της στενότητος της δουλείας προς την ελευθερίαν της αληθώς **αφθάρτου ζωής το μεγαλείον της οποίας είναι τελείως ιδιαίτερον ανόμοιον της συνήθους ανθρωπίνης ιδέας περί μεγάλου και ωραίου**.

Άλλη η οδύνη της υπερηφάνου απογνώσεως, και άλλη η της ευσεβούς ψυχής όταν ο Θεός παραχωρή εις τον διάβολον να ποιήση πόλεμον μετ' αυτής. Ο τελευταίος ούτος πειρασμός είναι άκρως βαρύς και παραχωρείται σπανίως.

Όταν το πρώτον ο κατά πρόνοιαν Θεού εγκαταλελειμμένος άνθρωπος αισθάνηται να πλησιάζη εις αυτόν ο σατανάς, τότε όλον το είναι αυτού, και η ψυχή και το σώμα, δεινώς καταλαμβάνονται υπό οδύνης και φόβου μεγάλου, όστις δεν συγκρίνεται προς τον φόβον τον προκαλούμενον εκ των εγκληματιών και των φονέων, επειδή εν τούτω ενυπάρχει σκότος αιωνίου απωλείας. Η ψυχή τότε γνωρίζει **ΤΙ εστι** διάβολος. Γνωρίζει την συντριπτικήν }268} δύναμιν και την φοβεράν σκληρότητα αυτού, έκπληκτος δε εκ του κολοσσιαίου του ισταμένου ενώπιον αυτής κακού συνθλίβεται όλη. Εκ της φρίκης και του τρόμου συσφίγγεται, και διαμένει παραλελυμένη, μη ευρίσκουσα εν εαυτή δύναμιν να προσευχηθή. Απουσιάζει ο Θεός-Αντιλήπτωρ, και μόνον ο εχθρός είναι παρών και λέγει εις αυτήν: «Είσαι υπό την εξουσίαν μου ... Και επί Θεόν μη έλπιζε·΄ αλλ' επιλάθου Αυτού». Εν αυτή τη ώρα η ψυχή, μη επιθυμούσα να δεχθή τον διάβολον, είτε άνευ λόγων μνημονεύει του Θεού είτε, εν τη καλυτέρα περιπτώσει, επικαλείται το Όνομα Αυτού. Μόνον μετά παρέλευσιν χρόνου έρχεται εις επίγνωσιν ότι κατά τον αγώνα τούτον ο Θεός ιδιαιτέρως προσέχει αυτήν.

Εις εκάστην προσέγγισιν αυτού **η ψυχή στρέφει προς εαυτήν όλην την δύναμιν του μίσους αυτής, και ως έσχατον εχθρόν αυτής καταδικάζει εαυτήν εις την αιώνιον κόλασιν** προσθέτουσα: «Ο Θεός άγιος, αληθινός και ευλογητός εις τους αιώνας».

Καθωπλισμένη δια τοιούτου όπλου η ψυχή ελευθερούται υπό παντός φόβου και γίνεται απόρθητος υπό του εχθρού. Τοιαύτη «έμπειρος» ψυχή εις εκάστην προσέγγισιν του εχθρού ρίπτει εαυτήν μετά μεγάληςξ οργής εις την άβυσσον του σκότους, ως ούσαν αξίαν της αιωνίου καταδίκης, και ο εχθρός φίλαυτος ών, υποχωρεί μη }269} υποφέρων την δύναμιν του συναντωμένου πυρός. Ελευθερωθείσα εξ αυτού η ψυχή μετά καθαρού νοός στρέφεται εν προσευχή προς τον Θεόν.

Όταν ο άνθρωπος «πλανάται» υπό του εχθρού και ακολουθή αυτόν δεν κατανοεί ΤΙ είναι ο εχθρός, δεν γνωρίζει την έντασιν του αμέσου μετ' αυτού αγώνος, και πάσχει, διότι οδηγείται υπ' αυτού εκ του φωτός της αληθούς ζωής εις το σκότος εν ώ εκείνος διαμένει. Τα πάθη }270} ταύτα φέρουν επ' αυτών την σφραγίδα της πνευματικής τυφλότητος. Εις ωρισμένας περιπτώσεις ο εχθρός επιφέρει ανήσυχον τινα τέρψιν δια της υπερηφάνου συνειδήσεως του δήθεν μεγαλείου αυτού. Εις άλλας, προξενών εις την ψυχήν μέγαν πόνον, παρακινεί αυτήν κατά του Θεού. Και εκείνη, μη εννοούσα την πραγματικήν αιτίαν των πόνων αυτής μετά μίσους στρέφεται κατά του Θεού.

... διότι δεν είναι ίση η δύναμις των ψυχών. }271}

Εις πολλούς ανθρώπους η σαρκική αίσθησις του κόσμου είναι τοσούτον συνεχής, ώστε ούτοι σχεδόν δεν γνωρίζουν άλλο τι, και τότε γίνονται «σαρξ», ήτις δεν δέχεται τον νόμον του Θεού. Ο ασκητής όμως βιοί την επιστροφήν εκ της καθαράς προσευχής εις την παχύτητα της σαρκικής αντιλήψεως του κόσμου ως αποδημίαν εκ του Κυρίου. }272}

Δια της ενεργείας του Αγίου Πνεύματος εδόθη εις αυτόν η θεωρία της τελείας αγιότητος του Θεού, και επεδίωκε την απόκτησιν αυτής της }273} αγιότητος δι' όλης της καρδίας, δι' όλου του είναι αυτού.

Ο ιστάμενος εν τη οδώ ταύτη δεν δύναται να παραδοθή εις τον αφηρημένον λογικόν στοχασμόν, έτι και περί των μυστηρίων της πίστεως. Η ψυχή αυτού **αποφεύγει πάσαν διανοητικήν προσπάθειαν φέρουσαν την ιδιάζουσαν εις αυτήν αποσύνθεσιν της ακεραιότητος και του ενιαίου της ζωής του ανυψουμένου εν προσευχή προς τον Θεόν πνεύματος**. Εκ της συνεχούς διαμονής εν τη προσευχή εξασθενεί η μνήμη παντός εξωτερικού πράγματος, και εάν δεν ήρχετο εις βοήθειαν η έξις των βιοτικών μεριμνών και ενασχολήσεων των προηγουμένων ετών, ελευθερούσα αυτόν εκ του σκέπτεσθαι τας ανάγκας της καθ' ημέραν ζωής, τότε δεν θα ηδύνατο να εκτελή αυτάς κανονικώς.

«Η ψυχή εκ της αγάπης του Κυρίου είναι ως να εγένετο παράφρων· κάθηται σιωπά δεν θέλει να ομιλή· και ως παράφρων ορά τον κόσμον και δεν επιθυμεί αυτόν και δεν βλέπει αυτόν. Και οι άνθρωποι δεν γνωρίζουν ότι αύτη ενορά τον ηγαπημένον Κύριον, και ο κόσμος έμεινεν ως εις τα οπίσω και περιέπεσεν εις λήθην, και η ψυχή δεν θέλει να προσέχη εις αυτόν, διότι δεν υπάρχει εν αυτώ η άφθορος γλυκύτης». } 274}

ΙΑ' «ΚΡΑΤΕΙ ΤΟΝ ΝΟΥΝ ΣΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΔΗΝ ΚΑΙ ΜΗ ΑΠΕΛΠΙΖΟΥ»

Η γλώσσα των ανθρωπίνων λέξεων και εννοιών δίδει πολύ περιωρισμένην δυνατότητα μεταδόσεως της εσωτερικής καταστάσεως του ενός εις τον άλλον. Απαραίτητος προϋπόθεσις της αμοιβαίας κατανοήσεως είναι η κοινότης ή η ταυτότης της πείρας. Εφ' όσον η κοινότης αύτη δεν υπάρχει δεν κατορθούται η αμοιβαία κατανόησις, διότι το περιεχόμενον των εννοιών, δι' ών πάντες εκφραζόμεθα αντιστοιχεί προς την έκτασιν της διανοητικής ή και υπαρξιακής πείρας εκάστου προσώπου. Εις πάσαν έννοιαν έκαστος εξ ημών εγκλείει τον όγκον της πείρας αυτού, και δια τούτο οι πάντες αφεύκτως ομιλούμεν διαφόρους γλώσσας. Λόγω όμως του ομοουσίου του ανθρωπίνου γένους είναι δυνατόν και δια του λόγου να προκαλέσης νέαν τινά εμπειρίαν εν τη ψυχή του ακούοντος ούτως ως να εγέννας εν αυτώ νέαν ζωήν. Εάν ούτως έχη επί των ανθρωπίνων σχέσεων, τούτο πολλώ μάλλον συμβαίνει επί της Θείας ενεργείας. **Ο λόγος του Θεού εις δεδομένην στιγμήν ήτοι όταν η ανθρωπίνη ψυχή δέχηται αυτόν δια** }275} **καταλλήλου εσωτερικής**

διαθέσεως, δια της εμφανείας αυτού εμπνέει πραγματικώς νέαν ζωήν εκπορευομένην εκ του Θεού ήτοι την αιώνιον ζωήν. }276}

Εις τον Σιλουανόν ως και εις ωρισμένους μεγάλους Πατέρας, όπως τον Αντώνιον τον Μέγαν τον Σισώην, Μακάριον και Ποιμένα τους Μεγάλους και εις άλλους εδόθη κατά τον χρόνον της ζωής αυτών να βιούν πραγματικώς την κατάστασιν των βασάνων του άδου. Η επανάληψις της καταστάσεως ταύτης εν τέλει τυπούται βαθέως εν τη καρδία αυτών και ούτω δι' αυτούς καθίσταται πλέον δυνατόν να ανανεούν αυτήν εν τη ψυχή αυτών δι' αναλόγου εσωτερικής κινήσεως του πνεύματος και να επανέρχωνται εις αυτήν κατά βούλησιν. Κατέφευγον δε εις την εργασίαν αυτήν ευθύς ως εντός της ψυχής αυτών ενεφανίζετο πάθος τι και ιδίως το βαθύτερον και το λεπτότερον όλων η υπερηφανία. }278}

Έλεγεν ο μακάριος Γέρων Σιλουανός ότι πολλοί ασκηταί εγγίζοντες την κατάστασιν ταύτην –απαραίτητον δια την εκ των παθών κάθαρσιν- απελπίζονται και ως εκ τούτου δεν δύνανται να προχωρήσουν. Εκείνος όμως όστις γνωρίζει ότι «ο Κύριος αγαπά ημάς απείρως», αποδιώκει την πανώλεθρον ενέργειαν της εσχάτης απογνώσεως και γνωρίζει σοφώς να ίσταται επί του χείλους αυτής και δια της δυνάμεως των φλογών του άδου να κατακαίη εντός αυτού παν πάθος, και θύμα της απογνώσεως δεν γίνεται: «Και μη απελπίζου».

… αλλ' η δύναμις του λόγου αυτών και το βάθος του μυστηρίου της εργασίας αυτής παραμένουν άγνωστα εις τους μη έχοντας παρομοίαν πείραν των βασάνων του άδου αφ' ενός, και των μεγάλων δωρεών της χάριτος αφ' ετέρου. }280}

Ότε έλεγεν «η τάλαινα μου ψυχή κατέρχεται εις τον άδην» δεν ηννόει μόνον λόγους αλλά πραγματικόν βίωμα των κολάσεων του άδου, αίτινες ενεφυτεύθησαν εν τη καρδία αυτού τοσούτον ώστε ηδύνατο δι' ωρισμένης κινήσεως του πνεύματος αυτού να επαναφέρη αυτάς εν εαυτώ άλλοτε εις μεγαλύτερον και άλλοτε εις μικρότερον βαθμόν. Και ότε το πυρ των κολάσεων του άδου προεκάλει την ζητουμένην ενέργειαν, τουτέστιν εφόνευε τον εμπαθή λογισμόν, τότε εις την παμφάγον ενέργειαν τούτου αντέτασσε την σωτήριον ενέργειαν της αγάπης του Χριστού, την οποίαν ωσαύτως εγνώρισε και έφερεν εν τη καρδία αυτού.

Εκ της συνεχούς διαμονής εν τω αγώνι τούτω η ψυχή αποκτά ιδιαιτέραν τινά έξιν και αντοχήν τοσούτον δε εθίζεται εις την μνήμην του άδου, ώστε αύτη γίνεται εις αυτήν σχεδόν αχώριστος. Το απαραίτητον }281} της μονιμότητος αυτής προκύπτει εκ του ότι ο άνθρωπος «εν τω κόσμω οικών και σάρκα φορών», αδιαλείπτως υπόκειται εις τας επιδράσεις της περί αυτόν αμαρτίας, εξ ής, ως δια θώρακος, περιφρουρείται η ψυχή ταπεινουμένη έως άδου κατωτάτου.

«Όταν όμως ο νους μου εκπίπτη της μνήμης του πυρός του άδου τότε οι λογισμοί εκ νέου αποκτούν δύναμιν».

… συνδυάζονται η εσχάτη οδύνη προς την εσχάτην μακαριότητα, την οποίαν δύναται να βαστάση η ανθρωπίνη φύσις. Η μία συνυπάρχει μετά της άλλης κατά παράδοξον τρόπον. Και εάν ήτο μόνον η οδύνη, θα ήτο αφόρητος, και εάν μόνον η μακαριότης, και τότε θα ήτο αβάστακτος. }282}

ΙΒ' ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΥΝΑΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΤΙΣΤΟΝ ΟΝ

Εκάστη ανθρωπίνη σκέψις, έκαστος λόγος ανθρώπινος είναι ενέργεια-δύναμις. }283}

Το ανθρώπινον πνεύμα δια του λόγου του Χριστού έρχεται εις επίγνωσιν του Θεού επίγνωσιν υπαρξιακήν, ούτως ώστε η λέξις γνώσις να σημαίνει ουχί την αφηρημένην διανοητικήν εκμάθησιν, την λογικήν κατανόησιν αλλά την είσοδον εις την θείαν ύπαρξιν· **γνώσις εννοουμένη ως κοινωνία εν τη υπάρξει**.

Όταν λέγωμεν ότι προ του χριστιανού ασκητού διανοίγονται τα όρια του δυνατού εις τον άνθρωπον, όταν ομιλώμεν περί του πληρώματος της χριστιανικής ήτοι της πανανθρωπίνης πείρας, … ομιλούμεν περί της δυνατής δια τον άνθρωπον πείρας της αβύσσου της πτώσεως και της πείρας της δια μετανοίας εν Χριστώ αναστάσεως. }287}

Η πείρα της δευτέρας τάξεως εν τω εσχάτω βάθει αυτής δεν εξαρτάται εκ των εμπειρικών εξωτερικών συνθηκών του βίου του ανθρώπου. Εν άλλοις λόγοις αι εντολαί του Χριστού έχουν απόλυτον χαρακτήρα, τουτέστι δεν υπάρχουν και είναι αδύνατον να υπάρχουν τοιαύται εξωτερικαί συνθήκαι υπό τας οποίας η παραμονή εις τας εντολάς του Θεού να καθίσταται αδύνατος (ΙΣΤΟΡΙΑ).

Ομιλούντες περί του πληρώματος της πανανθρωπίνης πείρας είμεθα πεπεισμένοι ότι είναι εφικτή εις τον άνθρωπον υπό οιασδήποτε συνθήκας· ούτω και ο μοναχισμός ως τοιούτος δεν αποτελεί εξαίρεσιν της γενικής καταστάσεως. Εις έκαστον εξ ημών εδόθη η ιδία εντολή· εν άλλοις λόγοις, ουδείς εξ ημών είναι ηδικημένος ενώπιον του Θεού αλλά πάντες τιμώνται κατ' ίσον μέτρον. Εις έκαστον εξ ημών εδόθη και το αυτό «ποσόν» εάν δυνάμεθα να εκφρασθώμεν ούτως δια του οποίου αποκτάται η εσχάτη εφικτή εις τον άνθρωπον τελειότης της αγάπης, το τίμημα της οποίας δια πάντας και δι' έκαστον είναι το αυτό: να μη φεισθή εαυτού εις τέλος. Τούτο δεν σημαίνει μόνον να «ψωμίσω πάντα τα υπάρχοντά μου και παραδώ το σώμα μου ίνα καυθήσωμαι», αλλά να αποταχθώ «πάσι τοις εμαυτού υπάρχουσιν» εν τοις ορίοις του κτιστού είναι ...

Ίσως είπη τις: Δεν είναι άραγε υπερβολική αξίωσις να λέγωμεν ότι η χριστιανική πείρα εξαντλεί το πλήρωμα της πανανθρωπίνης υπάρξεως; Δεν είναι και η πείρα αύτη, ως και αι άλλαι, απλώς μία εκ των πολλών πλευρών της ατελευτήτως πλουσίας κοσμικής υπάρξεως, ήτις συναποτελείται εκ πολλών σφαιρών πραγματικοτήτων, εφικτών εις το έν ή το άλλο είδος πείρας, επί παραδείγματι, η μία εις την επιστήμην, η άλλη εις την τέχνην, η τρίτη εις την φιλοσοφίαν, η τετάρτη εις τον πανθεϊσμόν, }288} η πέμπτη εις τον χριστιανισμόν κ.ο.κ.;

... η ύπαρξις παντός λογικού κτιστού όντος κινείται μεταξύ δύο ορίων: το έν, η προς τον Θεόν αγάπη έως του καθ' εαυτού μίσους· το άλλο η προς εαυτόν αγάπη έως του κατά του Θεού μίσους.

Ουδέν των λογικών όντων δύναται να εξέλθη των ορίων τούτων εν ουδεμιά των πράξεων αυτού. **Παν ό,τι τελείται εν τη προσωπική ημών υπάρξει προέρχεται εκ της πνευματικής ημών αυτοδιαθέσεως ακριβώς εντός των ορίων αυτών**, ασχέτως αν αντιλαμβανώμεθα τούτο δια του λογικού ή **αν η αυτοδιάθεσις αύτη τελήται εν τω ακαθορίστω εκείνω βάθει του πνεύματος ημών οπόθεν εκπηγάζει και αυτή αύτη η λογική ημών σκέψις**.

Εις τον καθορισμόν και των δύο άλλων ορίων βλέπωμεν τας αυτάς λέξεις – αγάπη και μίσος- αλλ' εις διάφορον λογικήν ακολουθίαν, εις διάφορον συσχετισμόν. Η διαφορά όμως ενταύθα δεν έγκειται μόνον εις της ακολουθίαν, αλλά και εις την βαθείαν σημασίαν αυτών των λέξεων. Εν τη πρώτη περιπτώσει, η αγία και τελεία αγάπη, και το άγιον και τέλειον μίσος. Εν τη δευτέρα, η αμαρτωλός φιλαυτία και το αμαρτωλόν μίσος. Το πρώτον μίσος είναι αποτέλεσμα του πληρώματος της προς τον Θεόν αγάπης, της πλήρους συγκεντρώσεως πασών των δυνάμεων του είναι ημών εις τον Θεόν, μέχρι λήθης εαυτού, μέχρις απροθυμίας στροφής προς εαυτόν. Η απροθυμία αύτη της προς εαυτόν στροφής λαμβάνει κατηγορηματικόν χαρακτήρα, και τότε ορίζεται ως «οργή», είτε ως «μίσος» καθ' εαυτού. Πάσα προς εαυτόν στροφή μειοί ή και παύει την διαμονήν εις το φως της Θεότητος, και δια τούτο ο γνωρίσας την αγάπην του Θεού και συγχρόνως την πικρίαν της απωλείας αυτής αποστρέφεται εν οργή παν ό,τι οδηγεί εις την απώλειαν ταύτην. }289}

Ο Θεός καλεί πάντας. Αλλ' ουχί πάντες δέχονται την κλήσιν Αυτού. Όσοι δε προθύμως αποδέχονται αυτήν δοκιμάζονται αυστηρώς υπό του Θεού, και ο βαθμός της αυστηρότητος της δοκιμασίας κανονίζεται υπό του Θεού αναλόγως του βαθμού της προς Αυτόν πίστεως και αφοσιώσεως. Οι αγαπώντες τον Θεόν διέρχονται δια πολλών και βαρυτάτων πειρατηρίων.

Ο αγαπών τον Θεόν διέρχεται δια μέσου τοιούτων οδυνών τας οποίας ο μη έχων βαθείαν πίστιν δεν δύναται να υπομείνη και ασθενεί ψυχικώς. Εκ της πίστεως και της αγάπης γεννάται η νικηφόρος ανδρεία, περί ής ομιλεί ο Γέρων. Η ανδρεία εκείνη, ήτις σώζει τον άνθρωπον εκ της ασθενείας, της δυναμένης να προέλθη εκ της συναντήσεως μετά πονηρών πνευμάτων.

Ο αγαπών τον Θεόν γνωρίζει τας οδύνας ταύτας αλλά παρά την πείραν των μαρτυρίων αυτών διαμένει ουχί μόνον πλήρως εχέφρων, τουτέστιν ουχί μόνον διαφυλάττει την ικανότητα της αυτοκυριαρχίας του λογικού και ηθικού αυτοελέγχου και παντός στοιχείου ψυχικής υγείας, αλλά και αποκτά ασυγκρίτως μεγαλύτερον βάθος και λεπτότητα εις πάσας τας ικανότητας ταύτας, παρ' όσον παρατηρείται εις τον μέσον άνθρωπον. }290}

Ο γνωρίσας εκ πείρας το μεγαλείον αλλά και το δυσχερές της χριστιανικής οδού διχάζεται μεταξύ δύο τάσεων: αφ' ενός μεν του φλογερού πόθου ίνα πάντες γνωρίσουν τον Αληθινόν Θεόν και ζήσουν εν τω φωτί της αιωνίου υπάρξεως, αφ' ετέρου δε του φόβου μήπως οι κλητοί δεν βαστάσουν το βάρος της δοκιμασίας. Ιδού διατί στρέφεται μάλλον προς τον Θεόν δια της προσευχής υπέρ της σωτηρίας πάντων και εκάστου ή εις το κήρυγμα. Ο αληθής Χριστιανισμός εν τω κόσμω σχεδόν δεν κηρύττεται, διότι το ευαγγελικόν κήρυγμα «ουκ έστι κατά άνθρωπον», αλλ' έχει υπερβατικόν χαρακτήρα. Προσέτι δε ο αληθής Χριστιανισμός, εξ αυτής ταύτης της φύσεως αυτού ουδέποτε αποβαίνει επιθετικός.

Δια μέσου όλης της ιστορίας του Χριστιανισμού δύναταί τις να παρακολουθήση την μεγάλην επιφύλαξιν των αγίων ασκητών ότε ως φαίνεται απέκειτο εις αυτούς να αποκαλύψουν την δοθείσαν εις αυτούς πείραν. Αφ' ενός η επιφύλαξις αύτη προεκαλείτο εκ της συνειδήσεως ότι εάν οι άνθρωποι, οίτινες εν γένει φοβούνται τον πόνον και μετ' ολιγοψυχίας μετέρχονται εισέτι και μικράν άσκησιν, θα ήκουον τους κόπους και τας θλίψεις τας οποίας ούτοι υπέφερον, τότε απλώς θα απεμακρύνοντο από του Χριστιανισμού. Αφ' ετέρου εγνώριζον οι Άγιοι Πατέρες ότι, όταν ο Θεός καλή δια της χάριτος Αυτού εις την άσκησιν ταύτην τότε ό,τι εις εκείνους οίτινες δεν εγνώρισαν την αγάπην του Θεού φαίνεται αφόρητον, εις τους κεκλημένους παρουσιάζεται υπό εντελώς άλλην μορφήν. }291}

Ο Θεός φυλάττει το αυτεξούσιον του ανθρώπου ως την πλέον πολύτιμον αρχήν εν αυτώ, και δια τούτο έλκει την ψυχήν προς την αγάπην Αυτού δια της ταπεινώσεως. Καθ' οδόν όμως προς την αγάπην αυτήν ο άνθρωπος συναντάται μετά του βιαστού διαβόλου. Ο Κύριος παραχωρεί τούτο. Παιδαγωγεί την ψυχήν του ανθρώπου ουχί δια της απαλλαγής από της συναντήσεως μετά του κακού, αλλά δια της παροχής εις αυτόν δυνάμεως προς υπερνίκησιν παντός κακού.

Από της αγάπης του Θεού αποσπούν τον ασκητήν αι διαμαρτυρίαι του λογικού αυτού, όπερ δεν δύναται να περιλάβη ή να δεχθή τον νόμον του Χριστού, όστις φαίνεται εις αυτόν μωρία. Κατά τας στιγμάς της Θεοεγκαταλείψεως αι διαμαρτυρίαι αύται είναι δυνατόν να προσλάβουν εξαίρετον δύναμιν.

Από της αγάπης του Θεού θα χωρίζουν τον αγωνιστήν: άλλοτε η επιθυμία της ζωής, άλλοτε ο φόβος του θανάτου· άλλοτε η τάσις προς τας ηδονάς, άλλοτε αι ασθένειαι, η πείνα ή ο διωγμός και τα παρόμοια παθήματα· άλλοτε το ύψος και το φως ετέρων τινών αποκαλύψεων και επιτευγμάτων, άλλοτε το βάθος και το υπέροχον βιωμάτων τινών· άλλοτε το μεγαλείον άλλων τινών κατακτήσεων ή το εύρος άλλων τινών δυνατοτήτων· άλλοτε αι οράσεις αγγέλων και ουρανίων όντων, άλλοτε αι προσβολαί των φρικαλέων σκονεινών πνευμάτων.

Δυνάμεθα να βεβαιώσωμεν πλήρως ότι, καθ' οδόν προς την απόκτησιν της θείας αγάπης, ο χριστιανός αθλητής }292} συναντά όλην την σειράν των δυνατών πειρασμών και δοκιμασιών εκ μέρους των εν τω κόσμω πνευμάτων. Ούτως, βραδύτερον είς τοιούτος ασκητής θα δύναται να συλλαμβάνη όλον το σύμπλεγμα καταστάσεων βεβιωμένων υπό ανθρώπων οιασδήποτε προελεύσεως. Εκ τούτου προέρχεται η ικανότης την οποίαν έχουν οι πνευματικοί οδηγοί να κατανοούν την ψυχήν παντός ανθρώπου, ανεξαρτήτως κοινωνικής θέσεως ηλικίας πνευματικού επιπέδου ή εμπειρίας εις την κατά των παθών πάλην.

Η μετά του Γέροντος επικοινωνία έπεισεν ημάς ότι πάσαι αι ανθρώπιναι οδοί είναι γνωσταί εις τον χριστιανόν αθλητήν, ενώ αι οδοί αυτού παραμένουν κεκρυμμέναι από των αλλοτρίων οφθαλμών.

ΙΓ' ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Η προσευχή δι’ όλον τον κόσμον δι’ όλον τον Αδάμ οδηγεί πολλάκις εις την απομάκρυνσιν από της ειδικής υπηρεσίας προς τους ανθρώπους. Ίσως ερωτήση τις: Η απομάκρυνσις αύτη δεν είναι άραγε άρνησις υπηρεσίας προς το συγκεκριμένον όν χάριν αφηρημένης }294} τινός ιδέας; Ουχί βεβαίως διότι ο όλος Αδάμ δεν είναι αφηρημένη ιδέα, αλλά το πλέον συγκεκριμένον πλήρωμα της ανθρωπίνης υπάρξεως.

Η φύσις της πανανθρωπίνης υπάρξεως είναι τοιαύτη ώστε έκαστον ιδιαίτερον πρόσωπον, νικών εν εαυτώ το κακόν, επιφέρει δια της νίκης ταύτης ήτταν κατά του κοσμικού κακού τοσούτον μεγάλην ώστε τα αποτελέσματα επενεργούν ευεργετικώς επί των πεπρωμένων όλου του κόσμου. Αφ’ ετέρου δε η φύσις του κοσμικού κακού είναι τοιαύτη ώστε νικώμενον εις ωρισμένας μόνον ανθρωπίνας υποστάσεις (πρόσωπα) υφίσταται ήτταν η σημασία και η έκτασις της οποίας είναι αμέτρως δυσανάλογοι προς τον αριθμόν των νικητών.

Είς άγιος είναι φαινόμενον εξόχως πολύτιμον δι’ όλην την ανθρωπότητα. Οι άγιοι, δια του γεγονότος της υπάρξεως αυτών, έστω και αφανούς εις τον κόσμον αλλά φανεράς εις τον Θεόν, επιφέρουν επί της γης εφ’ όλης της ανθρωπότητος, πλουσίαν την ευλογίαν του Θεού.

«Ο κόσμος ίσταται δια των προσευχών των Αγίων, και όταν εξασθενήση η προσευχή τότε ο κόσμος θα απολεσθή …» }295}

Ο Άγιος Βαρσανούφιος μαρτυρεί ότι επί της εποχής αυτού η προσευχή τριών ανδρών συνεκράτει τον κόσμον εκ της καταστροφής. Χάρις εις τους αγνώστους εις τον κόσμον αγίους μεταβάλλεται η ροή των ιστορικών έτι δε και των κοσμικών γεγονότων. Ως εκ τούτου έκαστος άγιος είναι φαινόμενον κοσμικού χαρακτήρος η σπουδαιότης του οποίου εξέρχεται των ορίων της επιγείου ιστορίας και εκτείνεται εις τον κόσμον της αιωνιότητος. Οι άγιοι είναι το άλας της γης, η έννοια της υπάρξεως αυτής, ο καρπός χάριν του οποίου φυλάττεται αύτη. Και **όταν η γη παύση να γεννά αγίους, τότε θα αρθή απ’ αυτής η δύναμις η συγκρατούσα τον κόσμον εκ της καταστροφής**.

… εκείνος (Σιλουανός) εθεώρει τας πνευματικάς καταστάσεις ως εξόχως μεγάλας, ένεκα της αιωνίου οντολογικής αυτών σπουδαιότητος. Την προσευχήν δια τους εχθρούς και δι’ όλον τον κόσμον ησθάνετο ως αιωνίαν ζωήν, ως Θείαν ενέργειαν εν τη ψυχή }296} του ανθρώπου, ως άκτιστον χάριν και δωρεάν του Αγίου Πνεύματος. Και έως ότου θα αποδέχηται ο κόσμος το δώρον τούτο θα υφίσταται· όταν όμως εις όλον το πλήθος των ανθρώπων δεν απομείνουν επί της γης έστω και ολίγοι φορείς της χάριτος ταύτης τότε θα λάβη πέρας η γηΐνη ιστορία εν τη εξάψει της γενικής συμπλοκής και ουδεμία ανθρωπίνη επιστήμη ή πολιτισμός θα προλάβουν τον όλεθρον τούτον.

Η καθ’ ημέραν πείρα βεβαιοί ημάς ότι εισέτι και άνθρωποι αποδεχόμενοι εκ ψυχής την εντολήν του Χριστού περί αγάπης προς τους εχθρούς δεν πραγματοποιούν αυτήν εν τη ζωή. Διατί; Κυρίως **διότι είναι αδύνατον να αγαπώμεν τους εχθρούς άνευ της χάριτος**. Εάν όμως οι άνθρωποι αντιλαμβανόμενοι ότι τούτο υπερβαίνει τας φυσικάς αυτών δυνάμεις εζήτουν ως λέγει ο Γέρων παρά του Θεού την βοήθειαν της χάριτος τότε αναμφιβόλως θα ελάμβανον το δώρον τούτο.

Δυστυχώς κυριαρχεί το αντίθετον φαινόμενον, τουτέστιν ουχί μόνον οι άπιστοι αλλά και οι ομολογούντες εαυτούς χριστιανούς φοβούνται να ενεργούν κατά την εντολήν του Χριστού περί της αγάπης προς τους εχθρούς. Υποθέτουν ότι τούτο είναι επωφελές μόνον δια τους εχθρούς. Οι εχθροί οίτινες δια του μέλανος πρίσματος του μίσους παρουσιάζονται συνήθως ως μη έχοντες εν εαυτοίς ουδέν καλόν θα επωφεληθούν ως νομίζουν της «αδυναμίας» αυτών και θα απαντήσουν εις την αγάπην δια μίσους και εκβιασμού και τότε θα θριαμβεύση το κακόν, προσωποποίησις του οποίου εν γένει είναι ο εχθρός.

Η σκέψις περί «αδυναμίας» του Χριστιανισμού είναι βαθέως εσφαλμένη. Οι άγιοι κατέχουν δύναμιν αρκετήν δια να κυριαρχούν επί τω ανθρώπων, επί των μαζών αλλά πορεύονται την αντίθετον οδόν. Υποδουλούνται εις τον αδελφόν, και ούτως αποκτούν δι’ εαυτούς τοιαύτην αγάπην ήτις κατά την ουσίαν αυτής είναι }297} άφθαρτος. Επ’ αυτής της οδού νικούν νίκην ήτις μένει εις τους αιώνας, ενώ η δια της

βίας νίκη ουδέποτε είναι σταθερά και κατά το είδος αυτής αποτελεί μάλλον όνειδος της ανθρωπότητος παρά δόξαν αυτής.

Οι άνθρωποι φοβούνται να ριφθούν εις το πυρ εκείνο όπερ έφερεν επί της γης ο Κύριος. Φοβούνται να «καταναλωθούν» εν αυτώ και να «απολέσουν» την ψυχήν αυτών.

Επί πολλά έτη η ζωή του Γέροντος ήτο προσευχή δια τον κόσμον· και δι' αγνώστου εις ημάς τρόπου η χάρις του Θεού επληροφόρει αυτόν ότι άχρις ου εν τω κόσμω υπάρχει τοιαύτη αγάπη και προσευχή ο κόσμος θα }298} διαφυλάττηται υπό του Θεού αλλ' όταν εκλείψη εντελώς από του προσώπου της γης η αγάπη προς τους εχθρούς τότε ο κόσμος θα απολεσθή εν τω πυρί της γενικής συρράξεως.

Αγωνιζόμενοι κατά του φυσικώς εμφανιζομένου κακού οι άνθρωποι καταφεύγουν εις την φυσικήν δύναμιν. Την οδόν ταύτην ηκολούθησαν πολλάκις και χριστιανοί. Εν τη Δυτική Εκκλησία κατά τον μεσαίωνα η φυσική πάλη μετά του κακού έλαβε δογματικήν δικαίωσιν, την οποίαν και μέχρι του νυν δεν απέρριψε. Τότε αυτό ελάμβανε την μορφήν «Ιεράς Εξετάσεως», νυν δε προσλαμβάνει άλλας μορφάς αίτινες εν τούτοις κατά την πνευματικήν αυτών ουσίαν αποτελούν το αυτό φαινόμενον. Εν τη ιστορία της Ορθοδόξου Εκκλησίας είναι ωσαύτως γνωσταί περιπτώσεις τάσεως προς την ιδέαν της φυσικής πάλης μετά του κακού, αλλ' ευτυχώς αύται περιορίζονται εις μεμονωμένας περιπτώσεις ιεραρχών ή εκκλησιαστικών ομάδων. Αυτή αύτη η Εκκλησία όμως ουχί μόνον δεν ηυλόγησε και δεν εδικαίωσεν δογματικώς αυτά τα μέσα αλλά πάντοτε επορεύετο οδόν ακολουθούσαν τον Εσταυρωμένον Χριστόν τον αίροντα επ' Αυτού το βάρος του κόσμου.

Είχεν ο Γέρων βαθείαν συνείδησιν ότι το κακόν νικάται πραγματικώς μόνον εν τω αγαθώ, ότι ο δια της φυσικής ισχύος αγών οδηγεί απλώς εις την αντικατάστασιν της μιάς βίας δια της άλλης. ... «Ότε οι Σαμαρείται δεν ήθελον να δεχθούν τον Χριστόν, οι Απόστολοι Ιάκωβος και Ιωάννης ήθελον να ρίψουν πυρ εξ ουρανού }299} ίνα εξολοθρεύσουν αυτούς. Αλλά ο Κύριος απηγόρευσε τούτο και είπεν: «Ουκ οίδατε ποίου πνεύματος εστε ... ουκ ήλθον ψυχάς ανθρώπων απολέσαι αλλά σώσαι» Και ημείς οφείλομεν να έχωμεν αυτήν μόνον την σκέψιν ίνα οι πάντες σωθούν».

Όταν όμως ο ασκητής απομακρύνηται εκ του κόσμου, κατ' αρχάς η ζωή αυτού συγκεντρούται κυρίως εις την πρώτην εντολήν και εις την προσωπικήν μετάνοιαν, λαμβάνουσαν χαρακτήρα «εγωϊστικόν». Βραδύτερον όταν η μετάνοια φθάση εις ωρισμένον μέτρον πληρώματος και η ψυχή του ασκητού γευθή της χάριτος, τότε αρχίζει εντός αυτού να ενεργή η αγάπη του Χριστού, εκχεομένη επί του κόσμου και εφ' όλης της ανθρωπότητος. Τότε, παραμένων έτι και εν τη ερήμω και μη βλέπων τον κόσμον δια των σωματικών οφθαλμών βλέπει αυτόν δια πνεύματος και ζη βαθέως τα παθήματα του κόσμου δια της χριστιανικής συνειδήσεως του ανεπαναλήπτου και της μεγάλης αιωνίου αξίας εκάστου ανθρώπου.

Όπου και αν υπάγη ο άνθρωπος, εις οιανδήποτε έρημον και αν απομονωθή εάν ευρίσκηται εις τας οδούς της πραγματικής εν Θεώ ζωής θα ζήση την τραγωδίαν του κόσμου, και μάλιστα πολύ εντονώτερον και βαθύτερον ή οι ίδιοι οι εν τω κόσμω ζώντες, διότι ούτοι δεν γνωρίζουν τίνος στερούνται. Οι άνθρωποι πάσχουν εκ }300} πολλών στερήσεων, αλλά εκτός σπανίων εξαιρέσεων δεν γνωρίζουν την κυρίαν αυτών στέρησιν.

Εν τη ψυχή του ανθρώπου όστις δεν εγνώρισε την τελείαν αγάπην αι δύο εντολαί του Χριστού ουχί σπανίως ευρίσκονται εν οξεία αμοιβαία αντιθέσει. Ο αγαπών τον Θεόν εξέρχεται του κόσμου και καταδύεται εις πνευματικόν τινα «εγωϊσμόν» και ως αδιάφορος δια τα συμβαίνοντα εν τω κόσμω σώζει την εαυτού ψυχήν. Ο αγαπών πάλιν εμπαθώς τον ανθρώπινον κόσμον ζη τον πόνον αυτού όστις κατακλύζει τον κόσμον όλον και εγείρεται κατά του Θεού θεωρών Εκείνον αίτιον του πόνου αυτού όστις κατακλύζει τον κόσμον όλον και εγείρεται ενίοτε μέχρις έχθρας.

Ενθυμούμαι ότε ενθουσιασθείς ποτε εκ των έργων των Αγίων Πατέρων είπον εις αυτόν: «Λυπούμαι διότι δεν έχω ούτε δυνάμεις ούτε χρόνον να ασχοληθώ περισσότερον εις την μελέτην της θεολογίας». Και ο Γέρων απήντησε: }302}

«Θεωρείτε τούτο σπουδαίον πράγμα»; ... Εσιώπησεν ολίγον και ύστερον προσέθεσε: «Κατ' εμέ, μέγα είναι μόνον έν, να ταπεινωθή τις διότι η υπερηφανία εμποδίζει ημάς να αγαπώμεν». }303}

... η αγάπη προς τους εχθρούς είναι το μόνον ασφαλές κριτήριον της αληθείας ουχί μόνον επί του σωτηριολογικού επιπέδου του αφορώντος εις το πολίτευμα του πνευματικοηθικού βίου όπερ σώζει τον άνθρωπον, αλλά και επί του δογματικού επιπέδου εις τας θεωρητικάς τουτέστι παραστάσεις του Όντος.

Όλος ο κόσμος ζητεί το κριτήριον της αληθείας άχρι της σήμερον ημέρας. Ο πιστός ως τοιούτον ομολογεί την Εκκλησίαν ... Αλλ' εν τη ιστορική πείρα εφάνη ότι η τοιαύτη υπόδειξις δεν είναι επαρκώς σαφής. Διότι πλην της Μιάς αληθούς, και αι ψευδο-εκκλησίαι αποκαλούν εαυτάς Εκκλησίας, **εξωτερικόν δε σημείον διακρίνον αδιαφιλονικήτως την αληθή Εκκλησίαν από των ψευδο-εκκλησιών δεν υπάρχει**. Το υποδειχθέν όμως υπό του Γέροντος κριτήριον δύναται να κληθή παγκόσμιον, διότι δίδει εις έκαστον εξ ημών την δυνατότητα δια της υποκειμένης εις τον έλεγχον της συνειδήσεως πνευματικής ζωής εν τη ψυχική αυτής εκδηλώσει, ουχί μόνον να ορίσωμεν τον πνευματικόν τόπον ημών, ήτοι να εννοήσωμεν την αλήθειαν ή το ψεύδος της ατομικής ημών πορείας }304} ενώπιον του Θεού, αλλά και να διακρίνωμεν την διδαχήν της αληθούς Εκκλησίας από πάντων των αλλοτρίων και των νόθων, άτινα παρεμβάλλονται εις αυτήν. }305}

Η αληθής Εκκλησία πάντοτε φυλάττει άθικτον την διδασκαλίαν του Χριστού αλλ' ουχί πάντες οι θεωρούντες εαυτούς μέλη της Εκκλησίας και ομιλούντες προσέτι εξ ονόματος Αυτής κατανοούν αυτήν. Διότι αι θύραι της αγάπης Αυτής είναι ευρέως ανεωγμέναι εις πάντα άνθρωπον ανεξαρτήτως της πνευματικής αυτού προόδου, αρκεί να ομολογήση πίστιν και πόθον σωτηρίας. Ένεκα τούτου εν τη δεδομένη εμπειρική ζωή της Εκκλησίας πάντοτε παρουσιάζεται ανάμιξις της εκδηλουμένης εν τη αγιότητι του βίου αληθείας μετά της αναληθείας της εισαγομένης εκ των αμαρτιών των ασθενών μελών Αυτής, μη αποκλειομένων και ωρισμένων εκπροσώπων της αγίας ιεραρχίας.

Η περίπτωσις αύτη λίαν δυσχεραίνει το πρόβλημα της διακρίσεως της αληθούς Εκκλησίας εκ των ψευδο-εκκλησιών, αίτινες ωσαύτως δύνανται να επιδεικνύουν την ιστορικήν διαδοχήν αυτών από των αποστολικών χρόνων και κηρύττουν δογματικήν διδαχήν ηντλημένην εκ της Αγίας Γραφής, αλλά μετ' εκείνων των προσθηκών αίτινες είναι αλλότριοι της Θείας αληθείας και του Θείου θελήματος. Πηγήν των εισαχθεισών καινοτομιών και διαστροφών αποτελεί η αμαρτωλός θέλησις –ανθρωπίνη ή δαιμονική- ήτις συνήθως ουχί μόνον δεν δύναται να αποδειχθή λογικώς εις τους άλλους αλλ' ουδέ υπ' αυτών των ιδίων να διασαφηθή. Και ιδού εις όλας αυτάς τας περιπτώσεις το υποδεικνυόμενον υπό του Γέροντος Σιλουανού κριτήριον είναι πολύτιμον, διότι δίδει την δυνατότητα να διακρίνωμεν αλαθήτως την παρουσίαν θελήματος αλλοτρίου του θελήματος του Θεού, «Όστις θέλει πάντας σωθήναι» και Όστις }306} έδωκεν εις ημάς την εντολήν «αγαπάτε τους εχθρούς υμών».

Η εντολή αύτη του Χριστού ούσα ανταύγεια εν τω κόσμω της παντελείου αγάπης του Τριαδικού Θεού, είναι ο «εις κεφαλήν γωνίας λίθος» όλης της διδασκαλίας της Εκκλησίας, η ύστατη σύνθεσις όλης της θεολογίας, η «εξ ύψους δύναμις» και εκείνο «το περισσόν» ζωής, όπερ εχαρίσατο εις ημάς ο Χριστός· εκείνο το «βάπτισμα εν Πνεύματι Αγίω» περί του οποίου ομιλεί ο Ιωάννης ο Βαπτιστής. Ο λόγος ούτος –«αγαπάτε τους εχθρούς υμών»- είναι το πυρ εκείνο όπερ κατεβίβασεν ο Κύριος επί της γης δια της επιδημίας Αυτού, εκείνο το άκτιστον Θείον Φως, όπερ περιέλαμψε τους Αποστόλους επί του Θαβώρ, εκείναι αι πύριναι γλώσσαι, εν ταις οποίαις κατήλθε το Πνεύμα το Άγιον επί των Αποστόλων εν τω υπερώω της Σιών· είναι η εν ημίν Βασιλεία του Θεού, «εληλυθυΐα εν δυνάμει», το πλήρωμα της ανθρωπότητος και η τελείωσις της κατά Θεόν ομοιώσεως.

Όσον και εάν είναι ο άνθρωπος σοφός, επιστήμων, ευσχήμων, εάν δεν αγαπά τους εχθρούς τουτέστι πάντα συνάνθρωπον δεν έφθασεν εις την τελείαν γνώσιν του Θεού. Και αντιθέτως όσον και εάν είναι τις απλούς, πένης και αμαθής, αλλά φέρει εν τη καρδία αυτού την αγάπην ταύτην, «μένει εν τω Θεώ και ο Θεός εν αυτώ μένει». Η χριστοειδής προς τους εχθρούς αγάπη έξω του Ενός Αληθινού Θεού είναι αδύνατος,

εβεβαίου ο Γέρων. Ο φορεύς τοιαύτης αγάπης είναι κοινωνός ζωής αιωνίου έχων αναμφίβολον την περί τούτου μαρτυρίαν εν τη καρδία αυτού. Είναι κατοικία Πνεύματος Αγίου και δια Πνεύματος Αγίου γνωρίζει τον Πατέρα και τον Υιόν δια της υπαρξιακής και ζωηφόρου γνώσεως και εν Πνεύματι Αγίω γίνεται αδελφός και φίλος του Χριστού }307} υιός του Θεού και θεός κατά χάριν.

Ο χριστιανός απομακρύνεται του κόσμου. Μεριμνών «εγωϊσιτκώς» περί της σωτηρίας αυτού, εγκαταλείτει το παν ως άχρηστον· «μισεί» πατέρα, μητέρα, τέκνα· αρνείται πάντα σαρκικόν δεσμόν· εκζητών τον Θεόν, «μισεί» τον κόσμον και όλος εγκλείεται εν τω βάθει της καρδίας αυτού. Και όταν όντως εισέλθη εκεί ίναι ποιήση πόλεμον μετά του σατανά όπως καθάρη την καρδίαν αυτού από παντός αμαρτωλού πάθους, τότε εντός της ιδίας αυτού καρδίας συναντάται μετά του Θεού και εν τω Θεώ άρχεται να βλέπη εαυτόν συνδεδεμένον αρρήκτως μεθ’ όλου του κοσμικού είναι και ουδέν πλέον υπάρχει δι’ αυτόν ξένον ή αλλότριον.

Αποτασσόμενος εν αρχή τον κόσμον επανευρίσκει αυτόν δια του Χριστού εντός αυτού αλλ’ ήδη δι’ εντελώς άλλου τρόπου και συνδέεται μετ’ αυτού τω «συνδέσμω της αγάπης» δι’ όλην την αιωνιότητα. Τότε πας άνθρωπος ανεξαρτήτως αποστάσεως τόπου ή ιστορικής εποχής καθ’ ήν έζησε, περικλείεται δια της προσευχής εις την αιώνιον ζωήν αυτού. Τότε γνωρίζει ότι η καρδία αυτού δεν είναι μόνον φυσικόν τι όργανον ή το όργανον της ψυχικής ζωής, αλλά μεταφυσικόν τι μη υπαγόμενον εις ορισμόν, ικανόν να εγγίση τον Θεόν, την πηγήν πάσης υπάρξεως. Εν τη «βαθεία καρδία» αυτού ο χριστιανός }308} κατά τινα τρόπον βιοί όλην την ιστορίαν του κόσμου ως προσωπικήν και βλέπει ουχί μόνον εαυτόν αλλά και όλον τον ανθρώπινον κόσμον, και δεν υπάρχει τότε δι’ αυτόν άνθρωπος ξένος, αλλ’ αγαπά τους πάντας ως παρήγγειλεν ο Χριστός.

Ίνα κρατηθή τις εν τη αγάπη του Θεού είναι απαραίτητον όπως και η οργή και το «μίσος» φθάσουν την εσχάτην έντασιν, κατευθυνόμενα όμως εναντίον της «εν εμοί» ζώσης αμαρτίας, εναντίον του εν εμοί ενεργούντος κακού **εν εμοί** και ουχί εν τω αδελφώ.

Όλη η δύναμις της προς το κοσμικόν κακόν αντιστάσεως συγκεντρούται εις την βαθείαν καρδίαν του χριστιανού ενώ εξωτερικώς κατά την εντολήν του Κυρίου, «ουκ ανθίσταται τω πονηρώ».

Η καρδία του χριστιανού φοβείται το παν, προσέτι και την ελαφροτέραν κίνησιν σκέψεως ή μη αγαθού αισθήματος. Ανησυχεί δια το παν, και πονεί και θλίβεται, ταυτοχρόνως όμως υπ’ ουδενός πτοείται· έστω και αν ο «ουρανός συγκρουσθή μετά της γης», έστω και αν τα όρη πέσουν εκκωφαντικώς επί των κεφαλών ημών, η βαθεία καρδία του χριστιανού θα παραμείνη εν ειρήνη.

Ο χριστιανός είναι το πλέον ανυπεράσπιστον όν. Ευρίσκεται υπό την πίεσιν πάντων και εκάστου. Ο χριστιανός είναι πάντων δούλος, και «πάντων περίψημα», συγχρόνως δε ούτος και μόνον ούτος είναι ελεύθερος και απαραβίαστος, εν τη πλέον βαθεία εννοία της λέξεως. }309}

… εγκαταλείπων και «μισών» το παν διακόπτων τας σχέσεις μετά πάντων, ο χριστιανός λαμβάνει εκ του Θεού την δωρεάν της αιωνίου πνευματικής αγάπης προς τους πάντας και το παν. }310}

ΙΔ’ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

Να ζη τις χριστιανικώς είναι ανεπίτευκτον. Χριστιανικώς δύναταί τις μόνον να αποθνήσκη καθώς και ο Απόστολος Παύλος απέθνησκε καθ’ ημέραν. }311}

«Ο Κύριος ενίοτε εγκαταλείπει την ψυχήν ίνα δοκιμάση αυτήν ίνα δείξη η ψυχή την σύνεσιν και την προαίρεσιν αυτής· εάν όμως ο άνθρωπος δεν βιάζη εαυτόν εις το έργον της ασκήσεως τότε η χάρις εγκαταλείπει αυτόν· εάν όμως δεικνύη προαίρεσιν η χάρις θα αγαπήση αυτόν και πλέον δεν θα εγκαταλείπη αυτόν».

Εν τη δομή του κόσμου παρατηρείται ιεραρχική τάξις διαίρεσις εις ανώτερον και κατώτερον: πυραμίς του είναι. Εν τω ανθρωπίνω δε πνεύματι ευρίσκομεν **την ιδέαν της ισότητος ως έμμονον απαίτησιν των εγκάτων της συνειδήσεως ημών**.

Οι μεν παρατηρούντες τον ψυχο-φυσικόν κόσμον αφ’ ενός και το εμπειρικώς δεδομένον πνευματικόν είναι της ανθρωπότητος αφ’ ετέρου, και εις το έν και εις το άλλον διαπιστούντες πυραμίδα ανισότητος, καταλήγουν εις το συμπέρασμα του οντολογικώς αναποφεύκτου της ανισότητος εις την κοσμικήν ύπαρξιν και εις το ανθρώπινον είναι· ούτως ή κατά το πάθος αυτών, ή κατά την απαθή φιλοσοφικήν αυτών πεποίθησιν καταπνίγουν την αξίωσιν της συνειδήσεως αυτών. Οι δε, εδραζόμενοι ακριβώς επ’ αυτής της συνεχούς αξιώσεως του ανθρωπίνου πνεύματος, επιδιώκουν εμμόνως την αποκατάστασιν της κατ’ εικόνα της Αγίας Τριάδος πρωτογόνου ισότητος εις την ύπαρξιν της ανθρωπότητος.

Αλλ’ είναι άραγε δυνατή η ισότης εκεί όπου θεμελιώδης αρχή υπάρξεως είναι η ελευθερία; Εκ της πείρας των χιλιετιών της ιστορίας της ανθρωπότητος επιβάλλεται η απάντησις: ουχί. }312}

Ο Κύριος δεν αρνείται το γεγονός της ανισότητος, την ιεραρχίαν, την διαίρεσιν εις ανώτερον και κατώτερον, μείζον και έλαττον, αλλ’ ανατρέπει αυτήν την πυραμίδα του είναι θέτων την κορυφήν αυτής προς τα κάτω, και τοιουτοτρόπως εγκαθιστά την εσχάτην τελειότητα.

Αναμφίβολος κορυφή της πυραμίδος του είναι τυγχάνει ο Ίδιος ο Υιός του ανθρώπου, ο Μόνος αληθινός, αιώνιος Κύριος. Και λέγει περί Εαυτού ότι «ουκ ήλθε διακονηθήναι αλλά διακονήσαι και δούναι την ψυχήν Αυτού λύτρον αντί πολλών». Περί των αγγέλων ελάβομεν διδασκαλίαν, ως περί όντων ανωτέρων ημών κατά την γνώσιν και τον τρόπον της υπάρξεως, εν συγκρίσει προς την επίγειον ημών ύπαρξιν, αλλ’ ο Απόστολος ομιλεί περί αυτών ως περί «λειτουργικών πνευμάτων εις διακονίαν αποστελλομένων δια τους μέλλοντας κληρονομείν σωτηρίαν». Εις τους μαθητάς Αυτού ο Κύριος εντέλλεται να ακολουθούν το υπόδειγμα όπερ Εκείνος έδωκε, νίπτων τους πόδας αυτών. }313}

Ο χριστιανός πορεύεται προς τα κάτω εκεί εις το βάθος της ανεστραμμένης πυραμίδος όπου συγκεντρούται η φοβερά πίεσις, όπου είναι ο αίρων την αμαρτίαν του κόσμου Χριστός.

Όταν εγγίση την καρδίαν η μεγάλη χάρις του Θεού τότε άρχεται να ενεργή εν αυτή η δύναμις της αγάπης του Χριστού και η ψυχή ελκομένη υπό της αγάπης ταύτης κατέρχεται όντως εις το βάθος της ανεστραμμένης πυραμίδος ποθούσα τον Χριστόν, εξομοιουμένη προς Αυτόν. }314} Εν τοις ορίοις των δυνάμεων αυτού ο άνθρωπος αίρει επ’ αυτού το βάρος των αδελφών αυτού. Και τότε δημιουργείται κατάστασις περί της οποίας η δια λόγου πληροφορία καθίσταται αδύνατος.

Το βάθος και η δύναμις των βεβιωμένων εν τη ζωή οδυνών επλήρωσαν την καρδίαν υπό ευσπλαγχνίας μεγάλης δι’ έκαστον πάσχοντα. Η συμπάσχουσα αγάπη γεννά την ετοιμότητα προς αυτοθυσίαν δια το καλόν του πλησίον και συγχρόνως η αγάπη έλκει αρρήτως προς τον Θεόν τον όλον άνθρωπον. Ο νους, η καρδία και αυτό το σώμα, η όλη ύπαρξις του ανθρώπου έλκεται προς τον Θεόν εν βαθεία μετά δακρύων φλογερά προσευχή δια τους ανθρώπους ενίοτε δι’ ωρισμένους γνωστούς ή και αγνώστους, ενίοτε δι’ όλην την «απ’ αιώνος» ανθρωπότητα· άλλοτε δε η ψυχή εξηντλημένη υπό του μεγάλου πόνου της αγάπης παραδίδεται ολοκληρωτικώς εις τον Θεόν και επιλανθάνεται του κόσμου.

Εν τω βυθώ της ανεστραμμένης πυραμίδας εν τη βαθυτάτη κορυφή πυθμήν της οποίας τυγχάνει ο εκ της προς τον κόσμον αγάπης εσταυρωμένος Χριστός, ενεργείται όλως ιδιαιτέρα ζωή, φανερούται όλως ιδιαίτερον φως και πνέει ιδιαιτέρα ευωδία· εκεί ελκύεται δι’ αγάπης ο ασκητής. Η αγάπη του Χριστού τιτρώσκει τον εκλεκτόν αυτής, επιφορτίζει και καθιστά την ζωήν αυτού επίπονον, μέχρις ότου επιτύχη την τελευταίαν αυτού επιθυμίαν· προς επίτευξιν δε αυτού του εσχάτου σκοπού εκλέγει ασυνήθεις οδούς. }315}

Η τοιαύτη προσευχή είναι μετάνοια δια τα αμαρτήματα των ανθρώπων, και ως μετάνοια είναι ανάληψις της ευθύνης των παραβάσεων αυτών· ως προσευχή δε πάλιν δι’ όλον τον κόσμον είναι μέχρι σημείου τινός άρσις του βάρους του κόσμου. Αλλά ίνα εμφανισθή εις τον άνθρωπον το θάρρος δια τοιαύτην προσευχήν, δέον πρώτον όπως εν αυτώ τω ιδίω η προσωπική μετάνοια φθάση εις τελείωσιν, διότι, **εάν ούτος ο**

ιδιος ζη εν τη αμαρτία και τοις πάθεσι, τότε αντί της επ' αυτού άρσεως των βαρών των αδελφών επιθέτει επ' αυτών τα οικεία βάρη.

Να αγαπάς δια της αγάπης του Χριστού σημαίνει να πίνης το ποτήριον του Χριστού· εκείνο το ποτήριονξ όπερ Αυτός ο Άνθρωπος-Χριστός εδεήθη του Πατρός «παρελθείν» απ' Αυτού. Η αγάπη του Χριστού είναι μακαριότης μη συγκρινομένη προς ουδέν των εν τω κόσμω τούτω και συγχρόνως είναι πάθος μεγαλύτερον παντός άλλου πάθος μέχρι θανάτου. Ο τελευταίος ούτος ο θάνατος, είναι και η τελευταία δοκιμασία της αγάπης και της ελευθερίας ημών. Εκείνος όστις έστω και εκ μέρους έστω και μακρόθεν ακολουθεί τον Χριστόν «αναβαίνοντα εις Ιεροσόλυμα», ούτος εννοεί τον φόβον εκείνον, του οποίου έλαβον πείραν οι ακολουθήσαντες }316} Αυτόν Μαθηταί Αυτού. Τούτο συμβαίνει διότι πάσα πράξις κατά την εντολήν του Χριστού διέρχεται δια δοκιμασίας και άλλως δεν γίνεται. Και μόνον μετά την δοκιμασίαν λαμβάνει αύτη την αιώνιαν αξίαν αυτής.

… «πας άνθρωπος ψεύστης». Ψεύστης διότι δεν μένει αμετάβλητος, και εάν σήμερον λέγη αγαπώ, αύριον δεν ευρίσκεται εν τω ιδίω μέτρω της αγάπης. Ούτω βαθμηδόν δημιουργείται εν τη ψυχή του ανθρώπου η τάσις να υπερνικήση το ψεύδος της ζωής αυτού και να επεκτείνη την προσευχήν μέχρι της τελικής πληρότητος, όπερ επιτυγχάνεται μόνον εν τω θανάτω.

Η τελειότης της χριστιανικής ζωής παρίσταται άφθαστος. Χριστιανικός δύναταί τις μόνον να αποθνήσκη. Εν όσω ο άνθρωπος ζη εν τω κόσμω τούτω «σάρκα φορών» ευρίσκεται πάντοτε ως υπό τι κάλυμμα, και το κάλυμμα τούτο παρεμποδίζει αυτόν να μένη τελείως και αδιαλείπτως εν τω Θεώ, τον Οποίον ποθεί η ψυχή. Εν όσω ο άνθρωπος παραμένει δέσμιος της σαρκός αυτού, }317} δεν δύναται να φθάση το απόλυτον, αλλά πάντοτε μετέχει της σχετικότητος της γηΐνης «μορφής υπάρξεως», και δια τούτο πάσα ενέργεια αυτού φέρει αναποφεύκτως σχετικόν χαρακτήρα και δεν κατορθοί την τελειότητα άλλως, ει μη μέσω του μεγάλου μυστηρίου του θανάτου, το οποίον θα επιθέση την σφραγίδα της αιωνίου δικαιοσύνης εφ' όλης της διανυθείσης βιοτικής οδού ή αντιθέτως θα αποκαλύψη το άδικον αυτής. }318}

Ετελειώθη ο μακάριος Γέρων Μεγαλόσχημος Σιλουανός την δευτέραν πρωϊνήν ώραν της 11ης /24ης Σεπτεμβρίου 1938 και ετάφη το εσπέρας της ιδίας ημέρας την τετάρτην ώραν. }323}

Ο αθωνικός μοναχισμός εν τη νηπτική αυτού δυσπιστία προς τον άνθρωπον κρατεί τον αρχαίον κανόνα: «Μηδένα προ του τέλους μακάριζε». Η θετική αύτη νήψις ως και παν άλλο εν τη ανθρωπίνη ζωή δύναται να υπερβή τα όρια του δέοντος λαμβάνουσα χαρακτήρα μεγαλοποιημένης φοβίας περί της ανθρωπίνης αδυναμίας. Ο αθωνικός μοναχισμός ίσως έχει κλίσιν μάλλον προς το τελευταίον. }324}

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

«Τοσούτον πρέπει να τρώγωμεν ώστε μετά την λήψιν της τροφής να επιθυμώμεν όπως διαμένωμεν προσευχόμενοι» … Θα ήτο παράλογον να θέσω ως σκοπόν την εξάντλησιν του υλικού ή ένεκα της αφθονίας των θεμάτων να αποσπάσω την προσοχήν του αναγνώστου εξ εκείνου του ουσιώδους επί του οποίου ήτο προσηλωμένον το πνεύμα του πατρός μου. }333}

Η ιστορία γνωρίζει πλήθος περιπτώσεων θεραπείας και διορατικότητος και εις μη αγίους. Δεν είναι η πλευρά αύτη της ζωής αυτού η όντως μεγάλη. }334}

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΖΩΗ ΜΟΥ

ΕΚΔ. ΠΟΥΡΝΑΡΑ 1983. Μετάφραση Rosemary Edmonds … **δυστυχώς η μετάφραση αδικεί το κείμενο**.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. Η γνώση του Θεού

Γνώρισε σ' εμάς το πιο σπάνιο μυστήριο απ' όλα, ότι ο Θεός είναι μια υποστατική ύπαρξη, όχι όμως ένα πρόσωπο αλλά τρία σε ένα: Η Αγία Τριάδα. [... στο παρόν κείμενο οι όροι υπόσταση και πρόσωπο είναι ταυτόσημοι. Σημ. }029}] }026}

Η πείρα αποδείχνει σ' όλους πολύ καθαρά ότι όταν οι Χριστιανοί αρχίσουν να ελαττώνουν τον ορίζοντα της αποκαλύψεως που δόθηκε σ' εμάς από τον Ιησού Χριστό και το Άγιο Πνεύμα, σιγά-σιγά παύουμε να ελκυόμαστε από το αποκαλυμμένο σ' εμάς Φως. Αν θέλουμε να διατηρήσουμε την ελπίδα σωτηρίας πρέπει να είμαστε θαρραλέοι. }027}

2. Το αίνιγμα του «ΕΓΩ ΕΙΜΙ»

Όταν εμείς οι γιοί της Καινής Διαθήκης μελετούμε την Παλαιά Διαθήκη, παρατηρούμε ότι ο Θεός προσπάθησε να δώσει ν' αντιληφθούν οι προγενέστεροι από μας ότι αυτό το ΕΓΩ ΕΙΜΙ είναι μια ύπαρξη αλλά συγχρόνως τρία πρόσωπα. Και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο Θεός μιλούσε για τον εαυτό του χρησιμοποιούσε το «ημείς». ... }030} Ακόμα πιο εμφανής έγινε στον Αβραάμ· του εμφανίστηκαν τρεις άνθρωποι, αλλ' απευθύνθηκε σ' αυτούς σαν να ήταν ένα πρόσωπο.

Είδαμε ότι ο Χριστός σταδιακά άρχισε να ομιλεί για τον Πατέρα, και κατά το τέλος της επίγειας ζωής του μίλησε για το Άγιο Πνεύμα. Αρχικά οι μαθητές δεν εννόησαν γιατί μιλούσε, αλλά και αυτός καμιά προσπάθεια δεν έκανε να τους εξηγήσει για την εικόνα αυτού του Θείου Όντος. ... Αντί γι' αυτό υπέδειξε πώς μπορούν ν' αποχτήσουν ακριβή γνώση «εάν υμείς μείνητε εν τω λόγω τω εμώ ... γνώσεσθε την αλήθειαν». }031}

Η γνώση του προσωπικού Θεού δημιουργεί χωρίς αμφιβολία ένα προσωπικό χαρακτήρα. Το όμοιο αναγνωρίζει το όμοιο. Υπάρχει ένα τέλος στην θανατηφόρα ανιαρότητα του απρόσωπου.

Στις καρδιές μας υποκειμενικά φαίνεται ότι αυτή η πείρα δεν επιδέχεται καμιά αμφιβολία καθ' όσον ελέγχεται από την αγάπη, της οποίας το άγγιγμα αισθανόμαστε. Αλλά παρά το γεγονός του εναγκαλισμού όλων απ' την αγάπη, παρά το γεγονός του Φωτός, μέσα στο οποίο εμφανίζεται η αγάπη, δεν είναι }033} μόνο σφάλμα αλλά και επικίνδυνο να βασιζόμαστε αποκλειστικά και μόνο σ' αυτό. ... Η ιστορία της Εκκλησίας μπορεί να μας δώσει πολλά τέτοια παραδείγματα, ώστε να διδαχθούμε να ρωτάμε αυτούς που έχουν μεγαλύτερη πείρα να κρίνουν αν η περίπτωσή μας δεν είναι απλώς φαντασία αλλά χάρη που προέρχεται εκ των άνω. }034}

Και σε κάθε βήμα μας είναι αναγκαίο να θυμόμαστε ότι η μόνωση δια της αυτοεμπιστοσύνης είναι φορτωμένη με την πιθανότητα ν' αμαρτήσουμε απέναντι στην Αλήθεια. }035}

Η Εκκλησία αντιμετώπισε την ανεπάρκεια της γλώσσας επιστράτευσε αρνητικούς τύπους διδάσκοντας μας να θεωρούμε τα πρόσωπα της Τριάδος χωρίς να συγχέομε τα πρόσωπα ούτε να διαιρούμε την υπόσταση. ... Έτσι ο νους που λειτουργεί ορθολογικά χειραγωγείται σταθερά χωρίς να μπορεί να κινηθεί προς την μια ή την άλλη πλευρά σαν ένα σώμα καρφωμένο σε σταυρό.

Η θεωρία είναι υπόθεση όχι λεκτικών τύπων αλλά ζωντανής πείρας· στην καθαρή προσευχή ο Πατέρας, ο Υιός και το Πνεύμα φαίνονται στην συνυποστατική τους ενότητα.

Το Άγιο Πνεύμα μας εισάγει στο βασίλειο της Θείας αγάπης, και όχι μόνο ζούμε αυτή την αγάπη, αλλ' αρχίζομε ν' αντιλαμβανόμαστε ότι αν ο Θεός ο πρώτος και ο Έσχατος, ήταν Μονοϋπόστατος (δηλαδή ένα πρόσωπο), δεν θα μπορούσε να είναι αγάπη. Ο Μωϋσής που ερμήνευσε την αποκάλυψη ΕΓΩ ΕΙΜΙ σαν έννοια μιάς υποστάσεως έδωσε στο λαό το Νόμο. }036}

Ο Μονοϋπόστατος Θεός της Παλαιάς Διαθήκης και (αρκετά μετά την Καινή Διαθήκη) ο Θεός του Κορανίου δεν γνωρίζει την αγάπη.

Η αγάπη οδηγεί στην μοναδικότητα του Όντος. ... Αυτή η αγάπη κάνει το σύνολο του Θείου Όντος μονάδα αιώνια. Κατά τον τύπο αυτής της ενότητας το ανθρώπινο γένος πρέπει να γίνει ένας άνθρωπος.

Η εντολή του Χριστού είναι η προέκταση της ουράνιας αγάπης στα γήινα όρια. Αναλογιζόμενος το περιεχόμενό της εξομοιώνει τη ζωή του ανθρώπινου γένους με τη ζωή του Τριαδικού Θεού. Η χαραυγή της κατανοήσεως αυτού του μυστηρίου έρχεται με την προσευχή για όλο }037} τον κόσμο σαν ένα άνθρωπο. Σ' αυτή την προσευχή ζει κανείς την συνυποστατικότητα του ανθρωπίνου γένους. Είναι αναγκαίο να προχωρούμε από αφηρημένες ιδέες σε υπαρκτές δηλαδή οντολογικές κατηγορίες.

Μέσα στη ζωή της Τριάδας, κάθε υπόσταση είναι φορέας της πληρότητας του Θείου Όντος. Και επομένως δυνάμει ίση με την Τριάδα σαν σύνολο. Για να πετύχουμε την πληρότητα του Θεού-ανθρώπου πρέπει να γίνουμε δυνάμει ίσοι με την ανθρωπότητα στο σύνολό της. Εδώ ακριβώς βρίσκεται η αληθινή έννοια της δευτέρας εντολής που είναι πραγματικά «ομοία της πρώτης».

Αυτή η ακεραιότητα της αποκαλύψεως που δόθηκε σ' εμάς είναι ανεξάντλητη.

Στην ιστορία του χριστιανικού κόσμου παρατηρούμε δύο θεολογικές τάσεις: Την πρώτη, που διήρκησε επί αιώνες, να συμβιβάζει τις αποκαλύψεις τις αναφερόμενες στον Τριαδικό Θεό, με τον δικό μας τρόπο σκέψεως. Την άλλη που μας καλεί σε μετάνοια, σε μια ριζική μεταμόρφωση όλης της υπάρξεως μας, με μια ζωή σύμφωνη με το Ευαγγέλιο. Η πρώτη είναι αξιέπαινη και ιστορικά αναγκαία, αλλ' αν χωριστεί από τη ζωή είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. «Είπεν ο Ιησούς ... εάν τις αγαπά με, τον λόγον μου τηρήσει, και ο Πατήρ μου αγαπήσει αυτόν, και προς αυτόν ελευσόμεθα, και μονήν παρ' αυτώ ποιήσομεν». Αυτός είναι ο χριστιανικός τρόπος γι' απόκτηση της τέλειας γνώσεως. Η εντός ημών κατοίκηση του Πατρός και του Υιού και αδιαιρέτως από αυτούς }038} του Αγίου Πνεύματος, θα δώσει σ' εμάς την αληθινή γνώση του Θεού. }039}

3. Ο κίνδυνος στη Δημιουργία

Ο άνθρωπος έχει πλήρη ελευθερία να καθορίσει τη στάση του αρνητικά έναντι του Θεού, και ακόμα να συγκρουστεί μαζί του. }041}

Ο Χριστός παντοκράτορας αλλά με τη δύναμη της ταπεινής αγάπης. ... Μας αγαπά πνευματικά παρά την αναίσθητη συμπεριφορά μας. Μας καλεί είναι πάντοτε έτοιμος να απαντήσει στην κραυγή μας για βοήθεια, και να οδηγήσει τα διστακτικά και αβέβαια βήματά μας μέσα απ' όλα τα εμπόδια που βρίσκονται στο δρόμο μας. Μας σέβεται ως ίσους του. Το ύψιστο ιδανικό του είναι να μας δει στην αιωνιότητα, αληθινά ως ίσους του, φίλους του και αδελφούς του, και γυιούς του Πατέρα. Αγωνίζεται γι' αυτόν, το επιθυμεί διακαώς. Αυτός είναι ο Χριστός μας, και ως άνθρωπος κάθισε στα δεξιά του Πατέρα. }042}

Επειδή γεννηθήκαμε καθαρά δυνητικοί, το πνεύμα μας πρέπει να συνέχεια να καθιστά την ύπαρξη μας υπόσταση. Έχομε ανάγκη να αναπτυσσόμεθα. Αυτή η ανάπτυξη συνδέεται με πόνους και βάσανα. Όμως όσο παράξενο και να φαίνεται τα βάσανα είναι επιτακτικά για την διατήρηση της ζωής που δημιουργήθηκε από το μηδέν. Εάν τα ζώα δεν αισθάνονταν πείνα δεν θα έκαναν καμιά προσπάθεια προς εύρεση τροφής αλλ' απλώς θα παρέμεναν καταγής περιμένοντας τον θάνατο. }043}

Από το ένα μέρος αυτούς που άστοχα αποστρέφονται την ταλαιπωρία της ζωής στη γη και κατ' επέκταση αποστρέφονται την ύπαρξη γενικά και αισθάνονται να βυθίζονται περίεργα σε μια ανάπαυση ανυπαρξίας που διαπερνά τα πάντα. Από το άλλο μέρος αυτούς που ακολουθούν το Χριστό και προσπαθούν να κυριαρχήσουν στις γήινες αδυναμίες τους να επιτύχουν τη θεία αιωνιότητα, επιστρατευόντας, στις } 044} προσπάθειές τους να εισέλθουν πιο βαθειά στα μυστικά του Άναρχου Όντος μεθόδους που φαίνονται ανυπόφορα παράλογες. «Εφ' ώ ου θέλομεν εκδύσασθαι, αλλ' επενδύσασθαι, ίνα καταποθή το θνητόν υπό της ζωής» - το αντίθετο της φιλοσοφίας και της ασκητικής θεωρίας της απεκδύσεως της υπάρξεως.

Το είδος της προσωπικής υπάρξεως που λαμβάνουμε με τη γέννησή μας – ύπαρξη δυνητική την οποία μερικώς }045} ήδη σκεφθήκαμε – ποτέ δεν είναι δυνατό ν' αναπτυχθεί από το άτομο του υδρογόνου οσεσδήποτε θαυμαστές και απρόβλεπτες «συμπτώσεις» συμβούν. Η οντολογική απόσταση είναι πάρα πολύ μεγάλη μεταξύ της καταστάσεως του ατόμου της ύλης και της καταστάσεως του όντος το οποίο πλέον είμαστε και για το οποίο είμαστε βέβαιοι ότι θα τελειοποιηθεί και θα συμπληρωθεί.

Όταν το Άγιο Πνεύμα κατοικήσει μέσα μας, μας οδηγεί να ζήσουμε την αγάπη που μας δόθηκε ως εντολή από το Χριστό· αισθανόμαστε μέχρι τα κατάβαθά μας ότι αυτή είναι η μόνη φυσική κατάσταση για το αθάνατο πνεύμα μας, και σ' αυτή την κατάσταση αντιλαμβανόμαστε τη θεϊκή παγκοσμιότητα του Χριστού και των εντολών του.

4. Η τραγωδία του ανθρώπου

Ο ακριβής τρόπος κατά τον οποίο «εδοκίμασεν» ο Αδάμ τον καρπό της γνώσεως του καλού και του κακού δεν είναι ουσιώδης. Η αμαρτία του ήταν η αμφιβολία του για το Θεό, η επιθυμία του να καθορίσει τη ζωή του ανεξάρτητα }048} από το Θεό, ακόμα η απομάκρυνση από αυτόν κατά τον τύπο του Εωσφόρου. Αυτό ακριβώς είναι η ουσία του αμαρτήματος του Αδάμ. Ήταν μια κίνηση προς αυτοθεοποίηση. Ο Αδάμ μπορούσε να επιθυμεί φυσικά την θεοποίηση, άλλωστε είχε δημιουργηθεί κατ' εικόνα Θεού, αλλά αμάρτησε στον τρόπο θεοποιήσεως, γιατί αυτή δεν έγινε δια μέσου της ενώσεώς του με το Θεό αλλά με ρήξη.

Οι σπόροι της τραγωδίας – το διαπίστωσα στη νεαρή μου ηλικία – σπέρνονται όταν ο άνθρωπος συναρπάζεται από κάποιο ιδανικό. Για να πετύχει αυτό το ιδανικό, ο άνθρωπος είναι έτοιμος να διακινδυνεύσει κάθε θυσία, κάθε ταλαιπωρία, ακόμα κι αυτή τη ζωή του. Συμβαίνει όμως, όταν πετύχει το αντικείμενο των προσπαθειών του, ν' αποδεικνύεται ότι αυτό είναι μια ανόητη χίμαιρα. Η πραγματικότητα δεν ανταποκρίνεται σ' αυτό που είχε κατά νου. Αυτή η λυπηρή ανακάλυψη οδηγεί σε βαθειά απαγοήτευση, σ' ένα τραυματισμένο πνεύμα, ένα τερατώδη θάνατο. }049}

Ζούσε την τραγωδία όλου του ανθρώπινου γένους αλλά αυτός ο ίδιος (ο Χριστός) δεν ήταν τραγωδία.

Έως ότου επιτύχουμε την υπέρτατη ελευθερία από τα γήινα πάθη, η ταλαιπωρία και η θλίψη μπορούν να καταβάλλουν το σώμα, αλλά μόνο το σώμα θα πεθάνει. }051}

Βγαίνοντας από το κελί της φυλακής του ατομισμού και μπαίνοντας στην ευρύτητα της ζωής της καθ' ομοίωσιν του Χριστού, γινόμαστε μέτοχοι της φύσεως της προσωπικότητας σύμφωνα με το Ευαγγέλιο. ... το «εγώ» είναι το όπλο στη μάχη για την ύπαρξη του ατόμου που αρνείται την κλήση του Χριστού για το άνοιγμα της καρδιάς σε μια παγκόσμια καθολική αγάπη. }052}

5. Θεωρία

Όπως διδαχθήκαμε, η αληθινή θεωρία αρχίζει τη στιγμή που αρχίζομε να γνωρίζουμε την αμαρτία μέσα μας. Η Παλαιά Διαθήκη αντιλαμβάνεται την αμαρτία ως παράβαση των ηθικών και θρησκευτικών διατάξεων του Μωσαϊκού Νόμου. Η Κ. Διαθήκη μετέφερε την ιδέα της αμαρτίας μέσα στον άνθρωπο. Το να αντιληφθούμε την αμαρτία μέσα μας είναι μια πνευματική πράξη, αδύνατη χωρίς τη θεία χάρη, } 054}

Η αμαρτία δεν είναι παράβαση των ηθικών μέτρων της ανθρωπίνης κοινωνίας ή οποιασδήποτε άλλης νομικής διατάξεως. Η αμαρτία μας αποκόπτει από το Θεό της αγάπης }055}

Η ύπαρξη της ιδέας της αμαρτίας είναι δυνατή εκεί όπου ο Θεός υπολογίζεται ως απόλυτη Υπόσταση. Το ίδιο κι η μετάνοια για την αμαρτία είναι δυνατή και σωστή μόνον όπου υπάρχει προσωπική σχέση με το Θεό. Η συνάντηση με τον προσωπικό Θεό, είναι το γεγονός που την κάνει αντιληπτή. Ο αμαρτωλός άνθρωπος αμέσως αποκτά την πείρα της και συγχρόνως αισθάνεται φόβο και μεταρσίωση. Είναι μια εκ των άνω αναγέννηση. Ένα μοναδικό άνθος που αναπτύσσεται μέσα μας. Η υπόσταση-πρόσωπο. **Όπως η Βασιλεία των Ουρανών έτσι και το πρόσωπο «ουκ έρχεται μετά παρατηρήσεως»**. }056}

Η ψυχή έρχεται πρώτα σε γνώση του εαυτού της και κατόπιν πρόσωπο με πρόσωπο με τον Θεό. Και το γεγονός ότι η τέτοια προσευχή είναι δώρο του προσευχόμενου μέσα μας Θεού δείχνει ότι το πρόσωπο γεννιέται εκ των Άνω και έτσι δεν υπόκειται στους νόμους της φύσεως. Το πρόσωπο ξεπερνά τα γήινα όρια και κινείται σε άλλες σφαίρες. Αυτό δεν μπορεί να ερμηνευθεί. Είναι ένα και μοναδικό.

Η Απόλυτη Ύπαρξη είναι υποστατική και ο άνθρωπος σαν εικόνα του Απολύτου, είναι υποστατικός. Πνεύμα ο Θεός, πνεύμα και ο άνθρωπος-υπόσταση. ... Ο άνθρωπος σαν υπόσταση είναι μια αρχή που ενοποιεί την πολλαπλότητα του κοσμικού όντος, ικανός να περιλάβει την πληρότητα της θείας και ανθρωπίνης ζωής.

Το πρόσωπο δεν καθορίζει τον εαυτό του σαν αντίθεση. Είναι μια κατάσταση αγάπης. Η αγάπη είναι το πλέον βαθύ περιεχόμενο της υπάρξεώς του, η ευγενέστερη έκφραση της ουσίας του. Σ' αυτή την αγάπη βρίσκεται το καθ' ομοίωση του Θεού ο οποίος είναι αγάπη. Καθ' αυτό το πρόσωπο είναι μια τελειότητα που υπερβαίνει κάθε άλλη κοσμική αξία. Χαρούμενος για την ελευθερία που ανακάλυψε, ο άνθρωπος θεωρεί το Θείο κόσμο.

Η επιστημονική και φιλοσοφική γνώση μπορεί να διατυπωθεί με ορισμούς αλλά το πρόσωπο είναι πιο πάνω από κάθε ορισμό, και κατά συνέπεια άγνωστο }057} εξωτερικά· μόνο το ίδιο μπορεί ν' αποκαλύψει τον εαυτό του.

Στο Θείο Όν η Υπόσταση αποτελεί την πιο εσωτερική αρχή του Όντος. Ομοίως στο ανθρώπινο όν η υπόσταση είναι το πιο ουσιαστικό στοιχείο. Πρόσωπο είναι «ο κρυπτός της καρδίας άνθρωπος, εν τω αφθάρτω ... του πνεύματος ... ό εστίν ενώπιον του Θεού πολυτελές» - αυτό είναι ο πιο πολύτιμος πυρήνας ολόκληρης της ανθρωπίνης υπάρξεως, προικισμένος με την }058} ικανότητα της αυτογνωσίας και του αυτοπροορισμού, την κατοχή δημιουργικής ενέργειας και τη δυνατότητα της γνώσεως όχι μόνο του κόσμου της δημιουργίας αλλά και του Θείου κόσμου. Προικισμένος με αγάπη ο άνθρωπος αισθάνεται συνδεδεμένος με τον αγαπημένο του Θεό. Με αυτό το σύνδεσμο γνωρίζει το Θεό, και έτσι η αγάπη και γνώση γίνονται μια ενέργεια.

Ο Θεός αποκαλύπτεται κυρίως δια της καρδίας σαν αγάπη και φως.

Η προσωπική αποκάλυψη καθιστά τη γενική αποκάλυψη της Κ. Διαθήκης πνευματικά οικειότερη. Αυτή η προσωπική αποκάλυψη μπορεί να δοθεί αιφνιδιαστικά, αλλά και ο άνθρωπος που τη λαμβάνει μπορεί να την αφομοιώσει σιγά-σιγά ύστερα από μακροχρόνιο ασκητικό αγώνα. Από την πρώτη στιγμή το ζωντανό περιεχόμενο της αποκαλύψεως είναι φανερό και η ψυχή δεν αισθάνεται καμιά ώθηση να ερμηνεύσει με λογικές διεργασίες τη χάρη που δέχθηκε. Πάντα όμως η ψυχή ποθεί μια βαθύτερη γνώση.

... η γνώση την οποία προσφέρει έχει έναν ιδιότυπο αντικειμενικό χαρακτήρα, τον οποίο επανειλημμένα παρατηρούμε ανά τους αιώνες στους βίους πολλών ατόμων, ταυτόσημο σε μεγάλο βαθμό τόσο στην πείρα τους όσο και στον αυτοπροορισμό τους. }059}

Ως αγάπη η υπόσταση απαιτεί άλλη υπόσταση. Αυτό το βλέπομε στην αποκάλυψη της Αγίας Τριάδος. Το ίδιο και στην περίπτωση του ανθρώπου. ... Όταν το ανθρώπινο πρόσωπο στέκεται μπροστά σε αυτόν ο οποίος αυτοαποκαλείται ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΩΝ, το πνεύμα του, ολόκληρη η ύπαρξή του όχι μόνο τον δοξάζει αλλά υποφέρει για την μικρότητά της, την άγνοιά της, τα σφάλματά της.

Όταν ψάχνομε }060} να δικαιολογήσομε μια αμαρτωλή πράξη, παραβαίνουμε έτσι εμπράκτως τη διαθήκη που μας ενώνει με το Θεό. Ο Θεός δεν μας αναγκάζει αλλ' ούτε καταπιέζεται. Αποτραβιέται και μας εγκαταλείπει στερημένους της φωτεινής του παρουσίας. ... Με τη μετάνοια και την κατά συνέπεια αυξανόμενη χάρη μέσα μας, η πραγματικότητα του θείου κόσμου υπερισχύει του ορατού κόσμου, και οδηγούμαστε στη θεωρία της ΠΡΩΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. }061}

6. Η προσευχή του Πνεύματος

«...Όσο αφορά τη θρησκευτική ηθική είναι σε πολλά η ίδια στον Ιουδαϊσμό όπως και στον Χριστιανισμό. Οι εντολές που αφορούν την ηθική εκφράζονται σε ιδανικούς τύπους. Στην πράξη όμως διαφέρουν ζωτικά. Η χριστιανική ηθική όμως δίνεται εκ των άνω, από το Άγιο Πνεύμα το οποίο κατέβηκε σε μας μόνο μετά την ανάσταση του Χριστού. Είναι το ίδιο Πνεύμα το οποίο οι ευσεβείς Ιουδαίοι επιζητούν, το αισθάνονται, το βλέπουν αλλά μόνον από μακριά. Όμως ο αληθινός χριστιανός ζει εν Αγίω Πνεύματι με την πίστη στον Ιησού Χριστό. Το Άγιο Πνεύμα αιχμαλωτίζει ακόμα και το σώμα μας με την γλυκύτατη αγάπη του ελευθερώνοντάς το από τη δουλεία

των παθών, έως ότου το ίδιο το σώμα επιζητήσει την ανάλυσή του στο Πνεύμα ...». (από ένα γράμμα κάποιου που διετέλεσε ραββίνος) }063}

Το Άγιο Πνεύμα έρχεται όταν είμαστε δεκτικοί. Δεν βιάζει. Μας πλησιάζει με τόση διάκριση, που πιθανόν να μην το αντιληφθούμε. ... να ερευνήσομε μήπως υπάρχει καμιά άλλη παρουσία, που μπορεί να εμποδίσει την είσοδο του Αγίου Πνεύματος στις ψυχές μας. Δεν πρέπει να αναμένομε το Θεό να εισέλθει βίαια στις ψυχές μας χωρίς τη συγκατάθεσή μας. Ο Θεός σέβεται και δεν ασκεί πίεση πάνω στον άνθρωπο. Είναι καταπληκτικό πόσο ο Θεός ταπεινώνεται μπροστά μας. Μας αγαπά με μια τρυφερή αγάπη, όχι υπεροπτικά, όχι χωρίς τη συγκατάθεσή μας. Όταν του ανοίγουμε τις καρδιές μας, κυριαρχεί μέσα μας η πεποίθηση, ότι αυτός είναι πράγματι ο Πατέρας μας. Τότε η ψυχή λατρεύει με αγάπη. }065}

Μόνο όταν δεχόμαστε το Χριστό ως τέλειο Θεό και τέλειο άνθρωπο, η πλήρης πνευματική πείρα, όπως περιγράφηκε από τους αποστόλους και τους πατέρες, γίνεται κατορθωτή. }066}

Τον παλιό καιρό όταν η ζωή για τους πολλούς κυλούσε στους ευρείς διαύλους μιας σταθερής παραδόσεως, ο λόγος του Χριστού εμφανιζόταν αδιατάρακτος. Αλλά τώρα όταν όλη η γη είναι γεμάτη απάτη, οι άνθρωποι σε απελπισία, όταν οι συνειδήσεις διαμαρτύρονται υβριστικά, όταν η βία φοβερίζει να εξαφανίσει κάθε ζωή, **πρέπει να προσπαθήσουμε ν' ακουστεί η φωνή μας**. **Στον παρόντα κίνδυνο ευγενικές λέξεις που δεν οδηγούν πουθενά δεν φθάνουν**. Είναι ζωτική ανάγκη όλοι σήμερα να στερεώσουμε την πίστη στην αιώνια νίκη του Χριστού, ώστε και εμείς οι ίδιοι να μπορέσουμε να γίνομε πνευματικά ανίκητοι. }067}

Αισθανόμαστε την ασθένειά μας – τη θανατηφόρα δύναμη της αμαρτίας – να ενεργεί μέσα μας και αναζητούμε γιατρό. ... Αυτός θεραπεύει τις ψυχές μας από κάθε ασθένεια δίνοντας νέα δραστηριότητα και φωτίζοντάς τες με ανέσπερο φως. Από τα αρχαία χρόνια η πείρα της ζωής της Εκκλησίας έχει αποδείξει χωρίς αμφιβολία ότι για την προσευχή – δηλαδή για το Θεό – καμιά ασθένεια του πνεύματος δεν είναι αθεράπευτη. Μπορεί να έχομε γεννηθεί μέσα στις πιο ακατάλληλες καταστάσεις, να αναπτυχθήκαμε μέσα σε άγνοια, σκληρότητα, ακόμα και μέσα σε εγκληματικό περιβάλλον και να παρασυρθήκαμε από το παράδειγμά του. Μπορεί να υποφέρουμε κάθε είδους στερήσεις, απώλειες, τραύματα. Μπορεί να είμαστε παραμορφωμένοι από τη γέννησή μας και να γνωρίζουμε την περιφρόνηση, το τραύμα, την αποστροφή. Όλα αυτά στον πρόσκαιρο τούτο κόσμο δυστυχώς μπορούν να θέσουν τη σφραγίδα τους στον άνθρωπο, και να τον κατέχουν ακόμα. Όμως τη στιγμή της επιστροφής μας στο Θεό, όταν αποφασίσουμε να ακολουθήσουμε τις εντολές του, μια πορεία θεραπείας αρχίζει από τη βάση. Και δεν θεραπευόμαστε μόνο από τα τραύματά μας, τα πάθη μας αλλά ακόμα αλλάζει και η εξωτερική μας εμφάνιση. }068}

Με τον καιρό η προσευχή θα εισέλθει στη φύση μας, μέχρις ότου σιγά-σιγά ένας νέος άνθρωπος γεννηθεί από το Θεό. ... Είναι σημαντικό για τις μέρες μας να μπορούμε να μην επηρεαζόμαστε από εκείνους με τους οποίους σχετιζόμαστε, γιατί διαφορετικά κινδυνεύουμε να χάσουμε και πίστη και προσευχή. }074}

Η πραγματική προσευχή βέβαια δεν έρχεται αμέσως. Δεν είναι εύκολη υπόθεση να διατηρούμε την έμπνευση ενώ είμαστε περικυκλωμένοι από τα παγωμένα νερά του κόσμου, ο οποίος δεν προσεύχεται. Ο Χριστός έρριξε τη θεία φλόγα στη γη, και προσευχόμαστε σ' αυτόν να φλογίσει τις ψυχές μας να μην υπερνικηθούμε από το κοσμικό ψύχος και να μην επισκιάσει κανένα μαύρο σύννεφο αυτήν την λαμπρή φλόγα.

Στην πράξη της προσευχής η ανθρώπινη διάνοια βρίσκει την ευγενέστερη έκφρασή της. Η πνευματική κατάσταση του επιστήμονα που ερευνά, του καλλιτέχνη που δημιουργεί έργα τέχνης, του διανοητή που φιλοσοφεί, ακόμα και του επαγγελματία θεολόγου που προβάλλει τις θεωρίες του, όλ' αυτά δεν μπορούν να συγκριθούν }075} με τα πνευματικά βιώματα ενός ανθρώπου της προσευχής που έρχεται πρόσωπο με Πρόσωπο με τον ζωντανό Θεό. Κάθε άνθρωπος και κάθε είδους πνευματική δραστηριότητα παρουσιάζει λιγότερη δύναμη από την προσευχή. Μπορούμε να εργαστούμε δέκα ή δώδεκα ώρες συνέχεια, αλλά λίγες στιγμές προσευχής είναι εξαντλητικές.

Η προσευχή γεμίζει τα πάντα. Είναι δυνατό όσοι από μας έχουν φυσική έλλειψη χαρίσματος ν' αποκτήσουν με την προσευχή υπερφυσικά χαρίσματα. }076}

7. Η μακαριότητα της γνώσεως της οδού

Στις μέρες μας ο μη χριστιανικός μυστικισμός προσελκύει πολλούς που απελπίστηκαν από την παλαιότητα και κενότητα του σύγχρονου κόσμου. Αγνοούν την αληθινή ουσία του Χριστιανισμού. Ο Χριστιανισμός κληροδοτεί ταλαιπωρίες αλλά με τις ταλαιπωρίες εισερχόμαστε στα μυστήρια του Όντος. Ο καθένας κατανοεί με τον πόνο τις έννοιες του ανθρωπισμού και της ελευθερίας του. }079}

Η ουσία της ειρήνης του Χριστού βρίσκεται στην τέλεια γνώση του Πατέρα. … Αν γνωρίζομε την αιώνια αλήθεια, όλες οι ταλαιπωρίες αυτής της ζωής θ' απομακρυνθούν στην περιφέρεια της υπάρξεως μας, ενώ το φως της ζωής που εκπορεύεται από τον Πατέρα θα βασιλέψει μέσα μας.

Δεν υπάρχουν πολλοί άνθρωποι με αρκετό πνευματικό θάρρος για να βγούνε από τον συνηθισμένο δρόμο που ακολουθεί η αγέλη. Το θάρρος γεννιέται από τη σταθερή πίστη στο Χριστό-Θεό.

Όταν αισθανόμαστε την αδυναμία μας και το πνεύμα μας απελπίζεται, τότε εμφανίζεται κατά κάποιο άγνωστο τρόπο ένα θαυμάσιο φως, που προβάλλει μια ζωή ατέλειωτη. Όταν το σκοτάδι μέσα μας είναι τόσο πυκνό ώστε να παραλύσουμε από τρόμο, }080} τότε το ίδιο φως μετατρέπει τη σκοτεινή νύχτα σε λαμπρή ημέρα. Όταν εμείς καταδικάζουμε τον εαυτό μας σε αιώνια κόλαση όπως το αξίζει και βρισκόμαστε στην αγωνία της πτώσεως μέσα στο σκοτεινό λάκκο, ξαφνικά μια δύναμη εκ των άνω ανυψώνει το πνεύμα μας στα ύψη. Όταν τέλος μας συνθλίβει το συναίσθημα της μηδαμινότητάς μας, το άκτιστο φως μας μεταμορφώνει και μας φέρνει σαν γιούς στο σπίτι του Πατέρα.

Πώς η αυτοκαταδίκη μας μας δικαιώνει μπροστά στο Θεό; Αυτό γίνεται γιατί υπάρχει αλήθεια σ' αυτή την αυτοκαταδίκη, κι έτσι το Πνεύμα της Αλήθειας βρίσκει τόπο για την κατοίκησή του μέσα μας. }081}

Αν κάποιος άλλος κάνει έργα προς δόξα Θεού που φέραν σ' αυτόν παροδική αλλά και αιώνια φήμη, ο άνθρωπος της προσευχής δεν αισθάνεται γι' αυτόν φθόνο αλλά χαρά για την κοινή σωτηρία μας. Η δόξα του αδελφού μου είναι }081} και δική μου δόξα. Τι ευλογία να βλέπεις τους συνανθρώπους σου να λάμπουν από Άγιο Πνεύμα.

Ας μη λησμονούμε όμως ότι αυτή η υπεραφθονία της αγάπης περνά από τα βάθη της κολάσεως. Δεν πρέπει να φοβόμαστε αυτή την κάθοδο, αφού χωρίς αυτήν η πληρότητα της γνώσεως είναι ακατόρθωτη.

Μερικές φορές οι δοκιμασίες και οι δυσκολίες που μας συμβαίνουν μας βάζουν στη θέση ενός ταξιδιώτη που ξαφνικά βρίσκει τον εαυτό του στο χείλος της αβύσσου, από το οποίο είναι αδύνατο να επιστρέψει. Η άβυσσος είναι το σκότος της άγνοιας και ο φόβος της αιχμαλωσίας από το θάνατο. Μόνο η ενέργεια της αγιασμένης απελπισίας θα μας κάνει ικανούς να τα υπερπηδήσουμε. Αφού πεισθούμε από κάποια μυστηριώδη δύναμη, ριχνόμαστε στο άγνωστο επικαλούμενοι το όνομα του Κυρίου. Και τι συμβαίνει; Αντί να σπάσουμε το κεφάλι μας στους βράχους, αισθανόμαστε ένα αόρατο χέρι να μας οδηγεί ευγενικά και να σωζόμαστε. Το να ριχτούμε στο άγνωστο σημαίνει εμπιστοσύνη στο Θεό. Απελπισμένοι από τους ισχυρούς της γης, αρχίζουμε να ερευνούμε για μια νέα ζωή, στην οποία η πρώτη θέση δίνεται στο Χριστό. }082}

8. Ο αγώνας στην προσευχή

Υπάρχουν στιγμές που αισθανόμαστε τον εαυτό μας σε κατάσταση παραφροσύνης. «Μου έδωσες Κύριε την εντολή της αγάπης, αλλά δεν υπάρχει μέσα μου δύναμη γι' αγάπη. Έλα και κάνε πραγματικότητα σ' εμένα όλα συ μου παρήγγειλες, γιατί η εντολή σου είναι πάνω από τις δυνάμεις μου. …» }086}

Η προσευχή δεν μπορεί ν' αποτύχει να αναζωογονήσει τη θεία πνοή που ο Θεός ενεφύσησε στον Αδάμ, με τη δύναμη της οποίας ο Αδάμ έγινε «ψυχή ζώσα». Τότε το αναγεννημένο πνεύμα μας θα θαυμάσει το ύψιστο μυστήριο του Όντος και οι καρδιές μας θα ηχήσουν τον ψαλμικό ύμνο των θαυμαστών έργων του Κυρίου.

Αν δεν περάσουμε μέσα απ' αυτή τη φωτιά και δεν κατακαύσει τα πάθη που έχουμε ένεκα της πτώσεως της φύσεως μας, δε θα δούμε τη φωτιά να μεταμορφώνεται σε φως. Γιατί δεν έρχεται το φως πρώτο αλλά η φωτιά. Στην κατάσταση της πτώσεως, η φωτιά προηγείται από το φως. }087}

Κανένας δεν μπορεί να ξεφύγει τις θλίψεις αν θέλει να γεννηθεί σε μια νέα ζωή εν Θεώ, εάν θέλουμε να μεταμορφώσουμε το φυσικό μας σώμα σε πνευματικό σώμα. ... Μόνο η δύναμη της προσευχής υπερνικά την αντίσταση της ύλης και ελευθερώνει το πνεύμα από αυτό τον περιορισμένο και αδρανή κόσμο σε ανοικτούς χώρους που λάμπουν στο φως. }088}

Ένα πράγμα όμως είναι πέρα από κάθε αμφιβολία, ότι θα έλθει ώρα που όλες οι δοκιμασίες και οι ταραχές θα εξαφανιστούν στο παρελθόν. Τότε θα δούμε ότι **οι πιο οδυνηρές περίοδοι της ζωής μας ήταν οι πιο καρποφόρες** και θα μας συνοδεύουν πέρα από τα όρια αυτού του κόσμου και θα γίνουν θεμέλια της βασιλείας «μη σαλευόμενα».

Ο παντοδύναμος Θεός μας κάλεσε από την ανυπαρξία. Εκ φύσεως είμαστε άδειοι, }089}

Αλλά ο Θεός μπορεί να σώζει άτομα και έθνη, όταν αυτά βαδίζουν στο δρόμο του.

Ο Χριστός μας έδωσε την εντολή του πολέμου στο χώρο του πνεύματος και το όπλο μας είναι: «η μάχαιρα του Πνεύματος, ήτις είναι ο λόγος του Θεού». Ο αγώνας μας διεξάγεται με άκρως άνισες προϋποθέσεις. Είμαστε δεμένοι χειροπόδαρα. Δεν τολμούμε να πολεμήσουμε ούτε με φωτιά ούτε με μαχαίρι. Το μόνο όπλο μας είναι η αγάπη, ακόμα και για τους εχθρούς. Ο μοναδικός πόλεμος στον οποίο εμπλεκόμαστε είναι πράγματι ιερός πόλεμος. Πολεμάμε με τον τελευταίο και μοναδικό εχθρό της ανθρωπότητας, το θάνατο. Η μάχη είναι μάχη για την ανάσταση του σύμπαντος. } 092}

... αφού ανιστορήσουμε τη θεία εικόνα μέσα μας με γενική μετάνοια, και μ' αυτή τη συμπεριφορά μπορούμε να βοηθήσουμε να δικαιωθούν και οι προπάτορες μας. Φέρομε μέσα μας την κληρονομιά των αμαρτιών των προγόνων μας και με την αρχή της οντολογικής ενότητας του ανθρωπίνου γένους θεραπεία δική μας σημαίνει και θεραπεία και αυτών. Είμαστε τόσο συνδεδεμένοι εσωτερικά ώστε ο άνθρωπος δεν σώζει μόνο τον εαυτό του.

Αν ένας μοναχός δεν επιτύχει τον αληθινό σκοπό του δηλαδή να ζει στη γη αλλά με το πνεύμα του να βρίσκεται ενωμένος με το Χριστό, η μοναχική ζωή του δεν είναι σύμφωνη με αυτό που πρέπει. Με άλλα λόγια αυτός ούτε βοηθά στην διαιώνιση του ανθρωπίνου γένους, ούτε προοδεύει κατά κυριολεξία στην αθανασία δια μέσου της αναστάσεως. Ένας τέτοιος μοναχός ξεπέφτει από το ιστορικό σχέδιο του Θεού με την άρνησή του ν' αναλάβει θετική ιστορική (δεν εννοούμε πολιτική) δράση, ούτε μεταφέρει την ύπαρξη στο πνευματικό μεταϊστορικό πεδίο. Χωρίς κάποια νίκη στο οικουμενικό πεδίο του πνευματικού αγώνα δεν βοηθά τους συνανθρώπους του να επιτύχουν το Θείο σχέδιο. }093}

Όταν με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος δίνεται σ' ένα άνθρωπο «να καταστή ... εις άνδρα τέλειον, εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού», ένα τέτοιο γεγονός αντανακλά αποφασιστικά όχι μόνο στη μοίρα της ανθρωπότητας, αλλά η επίδρασή του φτάνει πέρα από τα όρια της ιστορίας και φωτίζει ολόκληρη τη ζωή του κόσμου, γιατί ο κόσμος πλάστηκε για τον άνθρωπο. }094}

9. Περί μετανοίας και πνευματικού πολέμου

Το σύνολο της επίγειας ζωής μας, από τη γέννηση μέχρι την τελευταία αναπνοή μας, τελικά θα μοιάσει με μια περιεκτική πράξη. Το περιεχόμενο και η ποιότητα της θα φανεί σαν μια λάμψη. Φανταστείτε ένα ποτήρι από το καθαρότερο κρύσταλλο γεμάτο νερό. Μια ματιά είναι αρκετή να μας πει αν το νερό είναι καθαρό ή όχι. Το ίδιο θα συμβεί και μ' εμάς, όταν θα πάμε σε άλλη σφαίρα. Η πιο ταχύτερη αντίδραση της καρδιάς μας ή του νου μας αφήνει το στίγμα της στο σύνολο της ζωής μας. ... Μέχρις ότου αποβάλω την ιδέα από την καρδιά μου με μια πράξη μετάνοιας αυτή θα μένει μαζύ μου σαν μια μαύρη κηλίδα, χωρίς να μπορεί να κρυφτεί·

Όταν μετανοούμε κατηγορώντας αποκλειστικά τον εαυτό μας μπροστά σε Θεό και ανθρώπους, καθαριζόμαστε εσωτερικά. Το νερό στο ποτήρι }095} καθαρίζεται αφού περάσει από πνευματικό φίλτρο τη μετάνοια. Έτσι όταν εξομολογούμαι κατηγορώ τον εαυτό μου για κάθε κακό, γιατί δεν υπάρχει αμαρτία σ' όλο τον κόσμο για την οποία δεν είμαι ένοχος έστω και για δευτερόλεπτο. ... Και αν για μια μόνο στιγμή κρατήθηκα από μια κακή σκέψη, ποιος εγγυάται ότι αυτή η στιγμή δεν θα μεταβληθεί σε αιωνιότητα;

Να γνωρίζουμε ότι πριν την δημιουργία του κόσμου προοριζόμαστε για την τελειότητα. Το να μειώνουμε το προσωπικό σχέδιο του Θεού για μας δεν είναι μόνο σφάλμα, αποτελεί αμαρτία. ... Η ψυχή αγωνίζεται να προσευχηθεί για τον κόσμο, αλλά όμως η προσευχή ποτέ δεν θα επιτύχει σε όλη την έκταση το σκοπό της αφού τίποτα και κανείς δεν μπορεί να εμποδίσει τον άνθρωπο από την ελευθερία του να υποχωρήσει στο κακό να διαλέξει το σκοτάδι από το φως. }096}

Την επέμβαση του Θεού στην προσωπική μας ζωή την ονομάζουμε πρόνοια. Αυτή η πρόνοια δεν είναι σαν την ειδωλολατρική τύχη· πράγματι στις κρίσιμες στιγμές εμείς παίρνουμε την απόφαση, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο. ... Βέβαια ότι και να διαλέξουμε ο πόνος είναι αναπόφευκτος. Όταν όμως ακολουθήσουμε τον δρόμο του Θεού η θυσία μας θα μοιάσει με την θυσία του Χριστού. }097}

Η κυριότητα πάνω στην επιθυμία μας να εξουσιάζουμε τους άλλους είναι ένα πολύ ενδιαφέρον στάδιο, που αμέσως ακολουθείται από την τάση να λυπόμαστε όταν μειώνουμε τον αδελφό μας. Ο άνθρωπος είναι δημιουργημένος κατά την εικόνα του Θεού, ο οποίος είναι ταπεινός αλλά συγχρόνως και ελεύθερος. Επομένως είναι κανονικό και φυσικό ότι θα γίνει «καθ' ομοίωσιν» του Δημιουργού του και θα παραιτηθεί από την άσκηση ελέγχου πάνω στους άλλους, ενώ ο ίδιος είναι ελεύθερος και ανεξάρτητος με τη δύναμη της παρουσίας του Αγίου Πνεύματος μέσα του. Εκείνοι που κατέχονται από δυνατή επιθυμία για να αποκτήσουν δύναμη, αμαυρώνουν την εικόνα του Θεού μέσα τους. Το φως της αληθινής ζωής τους εγκαταλείπει αφήνοντας ένα τρομερό κενό, μια απελπιστική ανία. Η ζωή χάνει κάθε νόημα. }098}

Είναι γεγονός ότι όσο ισχυρότερη είναι η επιθυμία μας για την αναζήτηση του ατελεύτητου, τόσο αργότερα φαίνεται ότι προχωρούμε. Η πολύ ισχυρή αντίθεση μεταξύ της δικής μας μηδαμινότητας και του απερίγραπτου μεγαλείου του Θεού τον οποίο αναζητούμε, καθιστά αδύνατο να κρίνουμε με κάθε βεβαιότητα αν προοδεύουμε ή οπισθοχωρούμε. Σ' αυτή τη θεώρηση της αγιότητας και της ταπεινότητας του Θεού, η πνευματική κατανόηση του ανθρώπου αναπτύσσεται γρηγορότερα από την ικανότητά του να εναρμονίσει }099} τη συμπεριφορά του με το λόγο του Θεού. Από αυτό το λόγο προέρχεται η εντύπωση, ότι η απόσταση μεταξύ αυτού και του Θεού συνέχεια αυξάνεται. Η αναλογία δεν είναι ακριβής, αλλά αυτό το φαινόμενο είναι γνωστό σε κάθε γνήσιο καλλιτέχνη ή επιστήμονα. Η σύλληψη απέχει πολύ από την ικανότητα για την πραγμάτωση. Είναι φυσικό για ένα καλλιτέχνη να αισθάνεται ότι το αντικείμενο του ξεφεύγει συνέχεια από τα χέρια του. Και αν συμβαίνει αυτό στο χώρο της τέχνης, ακόμα περισσότερο συμβαίνει στο χώρο όπου αναζητείται η γνώση της άναρχης και ακατάληπτης θειότητας. }100}

Στο πέρασμα των αιώνων οι δάσκαλοι της Εκκλησίας ερεύνησαν τρόπους και έννοιες για να μεταδώσουν στον κόσμο τη γνώση που αφορούσε τη Θεία Ύπαρξη. Στις προσπάθειές τους βασανίζονταν συνέχεια μεταξύ της απροθυμίας να εγκαταλείψουν την απερίγραπτη θεωρία του μοναδικού και ουσιώδους μυστηρίου, και της αγάπης που τους ανάγκαζε να κάνουν τους αδελφούς τους μετόχους του μυστηρίου. **Ο Θεός ανάγκασε και αναγκάζει πράγματι τους αγίους του να μιλούν για τα εξ ύψους δώρα**. }101}

Αδύνατη η σιωπή αλλά αδύνατη και η ομιλία. Και αυτό συμβαίνει όχι μόνο γιατί αδυνατούν οι λέξεις να εκφράσουν το γεγονός, αλλά και γιατί το Θείο Πνεύμα αναγκάζει το νου σε βαθειά σιωπή μεταφέροντάς τον σε άλλο κόσμο. }102}

10. Από το σκοτάδι στο φως

Ο Δημιουργός του σύμπαντος χάρηκε περισσότερο για τον άνθρωπο παρά για τον ένδοξο χορό των ουράνιων σωμάτων.

Μεταξύ Θεού και ανθρώπου υπάρχει και πρέπει να υπάρχει ισοτιμία, παρά το γεγονός ότι αυτοί είναι ανισότιμοι. }103}

Το αξίωμα ότι ο άνθρωπος μπορεί να γίνει ισόθεος εξ ολοκλήρου και όχι μέχρις ενός βαθμού πηγάζει από τη χριστιανική ανθρωπολογία. ... Η τελειότητα του «κατ' εικόνα» δεν ανατρέπει την οντολογική απόσταση μεταξύ Θεού Δημιουργού και ανθρώπου δημιουργηθέντος.

Φυσικά ελκυόμαστε από τον Υπέρτατο, αλλά το προσκύνημά μας πρέπει ν' αρχίσει από μια κάθοδο στο λάκκο της κολάσεως. }104}

Αυτή είναι η αρχή της μετάνοιας που δεν έχει τέλος στη γη, γιατί ένα τέλος θα σήμανε τέλεια θέωση ίση με το Χριστό-Θεό. }105}

11. Η πείρα της αιωνιότητας με την προσευχή

Η αγάπη ξεχειλίζει σαν ποταμός φωτός σε όλη την κτίση. Η φυσική καρδιά αισθάνεται αυτή την αγάπη σαν πνευματική, μεταφυσική.

Στη νεαρή μου ηλικία ήμουν ζωγράφος και η φυσική ικανότητά μου δεν με εγκατέλειπε. Μπορεί να είμαι κατάκοπος για να ζωγραφίσω, μπορεί να λείπει η έμπνευση, αλλά γνωρίζω ότι το χάρισμα υπάρχει σαν ένα αδιάσπαστο μέρος του εαυτού μου. Όμως είναι διαφορετικά με το Θεό. Όταν ο Θεός μας εγκαταλείπει υπάρχει ένα κενό }109} μέσα μας και δεν μπορούμε να είμαστε βέβαιοι αν θα επιστρέψει εκ νέου. Ο Θεός εξαφανίζεται. Εμείς εγκαταλειπόμαστε άδειοι και νεκροί. Όταν μας επισκέπτεται αισθανόμαστε κάτι που υπερβαίνει κάθε φαντασία. Και ξαφνικά επιστρέφω στην παλιά μου κατάσταση, η οποία πριν από την επίσκεψή του μου φαινόταν φυσική και ικανοποιητική. Τώρα με τρομάζει. Μεταφέρθηκα στο παλάτι του Μεγάλου Βασιλιά μόνο για να εξορισθώ πάλι; Όταν ήμουν εκεί γνώριζα ότι ήμουν στο σπίτι του Πατέρα μου, τώρα όμως στέκομαι έξω λυπημένος.

Αυτές οι εναλλασσόμενες καταστάσεις με διδάσκουν πώς να διακρίνω μεταξύ των φυσικών χαρισμάτων και αυτών τα οποία έρχονται σαν καθαρή χάρη από ψηλά. }110}

Για να θεωρήσομε την δόξα πρέπει οπωσδήποτε να είμαστε στη δόξα, αλλιώς δεν μπορούμε να τη δούμε. Για να αντιληφθούμε και αμυδρά ακόμη «τις εστιν ούτος» πρέπει να γίνομε σαν αυτόν εφαρμόζοντας }113} το λόγο του. }114}

Η ταπείνωση εκφράζεται με την συνεχή γνώση της μηδαμινότητάς μας, σαν ριζική και περιεκτική αυτοκατάκριση. Και όσο βαθύτερα γνωρίζει κανείς τον εαυτό του και αυτοκατακρίνεται, τόσο ψηλότερα τον τοποθετεί ο Θεός. }116}

12. Λειτουργική προσευχή

Η βαθειά προσευχή έρχεται σιγά-σιγά. Η ψυχή και το σώμα την υιοθετούν με βραδύτητα. Είναι ιδιαίτερα βασικό στον ιερέα που τελεί την Θεία Λειτουργία να μεταβάλει όλη τη ζωή του σε προσευχή, αν θέλει να ζήσει το μεγάλο μυστήριο στην πληρότητά του. Γεμίζοντας τον εαυτό του φόβο και πλησιάζοντας με σεβασμό, με τη δύναμη του αξιώματός του ο ιερέας ανεβαίνει στην επικράτεια του Θείου. }117}

Μια διανοητική σύλληψη του νοήματος του μυστηρίου δεν είναι αρκετή. Ο κληρικός ολόκληρος – με την καρδιά, την ψυχή και το σώμα – πρέπει να συμμετέχει σ' αυτή την οδυνηρή για τον κόσμο προσευχή. Και όσο περισσότερο πονά, τόσο περισσότερο διαχύνεται η θεραπευτική δύναμη του Άγιου Πνεύματος στον κόσμο, με την προσευχή του.

Ουσιαστικά δεν υπάρχει άλλη Ευχαριστία απ' αυτή που τέλεσε ο ίδιος ο Κύριος. Με τη χάρη του η μοναδική αυτή Ευχαριστία επαναλαμβάνεται αιώνια.

Κατά την αρχαία θεολογική παράδοση της ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας το ανθρώπινο γένος είναι ένα όν αλλά σε πολλές υποστάσεις (πολυϋπόστατο), όπως ακριβώς ο Θεός είναι ένα Όν σε τρία πρόσωπα.

Η Λειτουργία είναι στην αιώνια πραγματικότητά }118} της το Πάσχα του Κυρίου, το πάντοτε παρόν σ' εμάς. ... Το Πάσχα μας, και συνεπώς η δική μας Ευχαριστία είναι μια μετάβαση από τα γήϊνα στα ουράνια, από το θάνατο της αμαρτίας στην άγια αιωνιότητα του Πατέρα.

Όταν κατεχόμαστε από λύπη, πόνο, πένθος, η καρδιά μας μεταφέρεται σε παγκόσμιες διαστάσεις και αισθανόμαστε πόνο όχι μόνο για τον εαυτό μας αλλά για όλη την ανθρωπότητα, σε σημείο που με την προσωπική μας πείρα μπορούμε να ζήσουμε την τραγική μοίρα, τον τρόμο και την απελπισία καθενός από τους ανθρώπους. Θυμόμαστε το πλήθος αυτών που πέθαναν και αυτών που πεθαίνουν. Μπορεί η θλίψη μέχρις ένα σημείο να ξεπερνά την αντοχή μας. Τότε, όταν ο νους και το σώμα δεν μπορούν να συμβαδίσουν με το πνεύμα, το πνεύμα μόνο συνεχίζει ν' ακολουθεί το Χριστό στη σταύρωση }119}, τον τάφο, μέσα στο βάθος της αγωνίας του εξαιτίας της αγάπης του για το ανθρώπινο γένος.

Αυτή η ευγενική επιστήμη του πνεύματος δεν απαιτεί λίγα χρόνια ακαδημαϊκής εκπαιδεύσεως, απαιτεί ολόκληρη την ύπαρξή μας. Δεν υπάρχει τέλος σ' αυτήν την μάθηση, αφού ποτέ δεν μπορούμε ν' αποκτήσουμε την πληρότητα της αγάπης του Χριστού. … Κι όταν γίνουν αντιληπτά από εμάς τα λυτρωτικά Του πάθη, η αιώνια δόξα Του θα λάμψει σ' εμάς. Δι' Αυτού γινόμαστε παιδιά του Πατέρα. Τώρα γνωρίζομε ότι κανένας δεν έρχεται προς τον Πατέρα παρά μόνον μέσω Αυτού (του Χριστού). } 120}

13. Η Προσευχή της Γεθσημανής

Ο Χριστός περιέλαβε σ' αυτή την προσευχή ολόκληρο το ανθρώπινο γένος, από τον πρώτο Αδάμ μέχρι τον τελευταίο άνθρωπο που θα γεννηθεί από γυναίκα. … Κανένας δεν γνώρισε τόσο πόνο όπως τον αισθάνθηκε ο Χριστός.

Αυτοί που αγνοούν μια τέτοια αγάπη και αυτοί που δεν επιθυμούν να τη γνωρίσουν }123}, ας μην εκφράσουν γνώμη για το Χριστό. Κανένας μην τολμήσει στην ανοησία του να ταπεινώσει την εμφάνιση του Χριστού ανάμεσά μας,

Γνωρίζομε από την πείρα ότι η ψυχή μπορεί να τραυματιστεί πιο τρομερά παρά το σώμα.

Για να γνωρίσουμε μόνο «δι' εσόπτρου εν αινίγματι» το δρόμο που πέρασε ο ίδιος ο Χριστός, για να μετασχηματίσουμε την γήϊνη φύση μας σε προσευχή που να αντικατοπτρίζει αμυδρά τουλάχιστον την προσευχή στη Γεθσημανή κατά την πιο τραγική νύχτα της ιστορίας της ανθρωπότητας, πρέπει να δεχθούμε θλίψη. Η δυστυχία ανοίγει την καρδιά στους πόνους όλου του κόσμου. Ο τελευταίος σταθμός αυτής της μεγάλης επιστήμης της παγκόσμιας αγάπης έρχεται όταν φτάνουμε στο κατώφλι μιάς άλλης ζωής, όταν πεθαίνουμε. }124}

Στο πρόσωπο του πρώτου Αδάμ όλο το ανθρώπινο γένος υπέφερε μια φοβερή καταστροφή, μιάν αλλοτρίωση που είναι η ρίζα όλων των αλλοτριώσεων. Το σώμα τραυματίστηκε, ο σκελετός τσακίστηκε, η όψη – το κατ' εικόνα Θεού – καταστράφηκε. Οι διαδοχικές γενιές πρόσθεσαν πολλά άλλα τραύματα και τσάκισμα οστών στα τραύματα του πρώτου δημιουργημένου ανθρώπου. Ολόκληρο το ανθρώπινο σώμα ασθενεί. … Η ελαφρότερη επαφή αποτελεί βάσανο. … στην πνευματική ασθένεια είμαστε μνησίκακοι και αποδίδομε τον πόνο μας σε εξωτερική επίδραση. Έτσι και με το Χριστό. Αυτός ο μόνος αληθινός γιατρός ενδιαφέρεται για τις πληγές των αμαρτιών μας που προξενούν τον πιο οξύ πόνο σ' όλο το ανθρώπινο γένος. … Είναι αδύνατο να απεικονίσουμε τον πόνο του Χριστού. Τελικά κανένας δεν μπορεί να τον εννοήσει. }125}

Ο καθένας μας θα φτάσει κάποια στιγμή στα όρια χρόνου και αιωνιότητας. Φθάνοντας σ' αυτό το πνευματικό ορόσημο, θα καθορίσουμε το μέλλον μας στον κόσμο και ή θα αποφασίσουμε να είμαστε με το Χριστό ή θα αποχωριστούμε απ' αυτόν. Αφού γίνει όμως η εκλογή – μαζί ή χωρίς το Χριστό – με την ελεύθερη βούλησή μας για όλη την αιωνιότητα, ο χρόνος πια δεν λειτουργεί. }126}

Μπορεί να υποστηριχθεί με κάποια βεβαιότητα ότι σχεδόν **πουθενά δεν κηρύσσεται γνήσιος Χριστιανισμός**. Ο Χριστιανισμός τόσο πολύ υπερέχει από τη συνηθισμένη αντίληψη, ώστε η προσευχόμενη καρδιά δεν αποτολμά να κηρύξει ευαγγελικό λόγο. Ο κόσμος αναζητά την αλήθεια. Αγαπά τον Χριστό. Αλλά – κυρίως στις μέρες μας – προσπαθεί να τον μειώσει στις δικές του διαστάσεις, πράγμα που μειώνει το Ευαγγέλιο, σε σημείο να παρουσιάζεται σαν ηθικό δόγμα.

Η επίτευξη της γνώσης της Αλήθειας απαιτεί μεγαλύτερη προσπάθεια απ' ότι απαιτεί οποιαδήποτε άλλη επιστημονική μόρφωση. Ούτε η μελέτη μεγάλου πλήθους βιβλίων, ούτε η εξοικείωση με την ιστορία του Χριστιανισμού, ούτε η μελέτη διαφόρων θεολογικών συστημάτων μπορεί να μας φέρει στο σκοπό, εκτός αν εμείς συνεχώς και με όλες τις δυνάμεις μας υπακούσομε στις εντολές του Χριστού.

Όταν όμως προείπαμε μας χαρισθεί μια σκιά έστω ομοιότητας με την προσευχή στη Γεθσημανή τότε ο άνθρωπος ξεπερνά τα όρια της ατομικότητάς του και μπαίνει σ' ένα νέο τύπο υπάρξεως – προσωπικής υπάρξεως καθ' ομοίωση Χριστού. }128}

Κάθε άνθρωπος στον οποίο ο Θεός κληροδότησε το σπάνιο και φοβερό προνόμιο να γνωρίσει για λίγα λεπτά την αγωνία του Χριστού στον κήπο της Γεθσημανής, θα «σκοντάψει», αργά και οδυνηρά, σε μια πειστική γνώση της αναστάσεως της ψυχής του και σε μια αντίληψη της βεβαίας και αληθινής νίκης του Χριστού. … ώ Χριστέ με τη δωρεά της αγάπης Σου, που είναι ανώτερη από κάθε γνώση, έχω περάσει κι εγώ από το θάνατο στη ζωή … **Τώρα – Υπάρχω**. }129}

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

1. Η προσευχή του Ιησού

Η επίγεια ζωή μας είναι σύντομη. Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε κάθε ώρα της για την πρόοδό μας στη γνώση του Θεού. Και όταν μέσα μας, στην καρδιά μας η μακαριότητα συνδιάζεται με το φως της γνώσεως, τότε, και μόνο τότε, πράγμαται πλησιάζομε την τελειότητα. }135}

Και γεννιέται τώρα η ερώτηση: Η πνευματική κρίση που γνωρίζει ο κόσμος σήμερα δεν μπορεί να είναι ένα προανάκρουσμα για μια τεράστια αναγέννηση; Γιατί αυτό που γίνεται στις ψυχές των λίγων μπορεί να συμβεί σ' ένα πλήρος ψυχών, μπορεί να μεταβληθεί σε μια πανίσχυρη πλημμύρα (ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ).

Η τωρινή κατάστασή μας – στην ιστορία, στο τμήμα της που ανήκει σ' εμάς – μπορεί και πρέπει να είναι μια περίοδος αφομοιώσεως του όντος σ' όλες του τις διαστάσεις.

Στο φως αυτής της ελπίδας ο μεγαλύτερος πόνος μας αποτελεί ένα αποκαλυπτόμενο μεγαλειώδες σκηνικό. }144}

Αυτός ο οποίος είναι πάνω από κάθε όνομα ως προς την ουσία Του, αποκαλύπτει τον εαυτό του με πλήθος ονόματα στα λογικά όντα … Με καθένα από αυτά ο Θεός ο Ένας και αόρατος έρχεται πιο κοντά μας. Παράλληλα όμως κανένα από τα ονόματά του δεν μας επιτρέπει να τον γνωρίσουμε «ως ούτός εστι», αλλά συνεχίζει να αποκαλύπτει τον εαυτό του με τα ονόματα. }145}

Η διάνοια που εμμένει στις φιλοσοφικές κατηγορίες δεν μπορεί να δεχθεί το ευαγγελικό κήρυγμα. Γι' αυτήν είναι τρέλα. Το Απόλυτο των φιλοσόφων δεν πήρε την άδεια από τους δημιουργούς του να ταπεινωθεί μέχρι σημείου να πάρει μορφή δούλου. Το Απόλυτο που κατανοήθηκε απ' αυτούς δεν είναι στην πραγματικότητα τίποτ' άλλο από την ανυπαρξία στην καταλέξη αρνητική έννοια του όρου. Πριν από τον ερχομό του Χριστού υπήρχαν πολλά πνεύματα που καλλιέργησαν παραπλανητικές θεωρίες σχετικά μ' ένα τέτοιο αφηρημένο Απόλυτο. }147}

Κάτω από το Όνομα ΕΓΩ ΕΙΜΙ, ο Μωϋσής αντιλαμβανόταν ένα μόνο Πρόσωπο. Αυτός έβλεπε το Λόγο και το Πνεύμα σαν ενέργειες του ενός Όντος. … Το όνομα ΕΓΩ ΕΙΜΙ (ο ΩΝ), δυνάμει της μοναδικότητας του Θεού, εφαρμόζεται όμοια και στην Τριάδα σαν σύνολο, αλλά και σε κάθε μια Υπόσταση χωριστά. Όπως και πολλά άλλα ονόματα και αυτό επίσης μπορούμε και πρέπει να το εκλάβουμε διπλά, σαν όνομα κοινό όλης της Τριάδας και σαν ιδιαίτερο όνομα κάθε Προσώπου. Ακριβώς όπως το όνομα «Κύριος» αρμόζει και στα τρία πρόσωπα και συγχρόνως μπορεί ν' αποδοθεί σαν προσωπικό όνομα σε καθένα από τα τρία Πρόσωπα, έτσι το όνομα ΙΗΣΟΥΣ μπορεί να ερμηνευτεί σαν Θεός Σωτήρας. Αλλά χρησιμοποιούμε τούτο το όνομα σαν αποκλειστικά κατάλληλο για το Χριστό, το δεύτερο πρόσωπο της αγίας Τριάδος. Στην αρχαιότητα η γνώση που αφορούσε το Θείο μεταδόθηκε στον ανθρώπινο νου μέσω } 148} ονομάτων που αποκάλυπταν κυρίως τις ιδιότητες του Θεού, τα γνωρίσματά του: τη δύναμή του, την πανταχού παρουσία του, την πανσοφία του, τη θεία πρόνοιά του,

τη δόξα του κλπ. Αλλά στο Μωϋσή το όνομα του «Εγώ ειμί» δόθηκε σαν το όνομα του ίδιου του Θεού.

Με την ενσάρκωση του Λόγου του Πατρός ερχόμαστε σε επαφή με το Θεό σε τέτοιο σημείο ώστε ν' αποκλείουμε κάθε περαιτέρω αποκάλυψη.

Μεγάλο είναι το όνομα ΕΓΩ ΕΙΜΙ (ο ΩΝ). Μεγάλο είναι το όνομα της Αγίας Τριάδος. Μεγάλο επίσης είναι το όνομα του Ιησού, του οποίου το περιεχόμενο είναι ανεξάντλητο. Ανήκει σ' αυτόν στον οποίο όλη η δημιουργία χρωστά την ύπαρξή της } 149}

Το όνομα Ιησούς ως κύριο όνομά του συνδέεται οντολογικά μαζί του.

Για μας αποτελεί τη γέφυρα ανάμεσα σ' εμάς και σ' αυτόν· αποτελεί το κανάλι με το οποίο η Θεία Δύναμη έρχεται σ' εμάς, πηγάζει από τον Πανάγιο, είναι αγία και αγιαζόμαστε και εμείς όταν την επικαλούμαστε. Με αυτό το όνομα και μέσα από αυτό το όνομα η προσευχή μας αποκτά μια συγκεκριμένη αντικειμενική μορφή ή μεγαλείο. Μας συνδέει με το Θεό κατά την προσευχή, όταν επικαλούμαστε αυτό το όνομα, ο Θεός είναι παρών, όπως σ' ένα δοχείο γεμάτο άρωμα η γλυκύτητα της οσμής. Με αυτή την οσμή γίνεται κατανοητή η παρουσία του Θεού στον κόσμο. Σαν πνευματική οντότητα εκπορεύεται από την ουσία του Θείου και είναι θεία από τη φύση της. Σαν ενέργεια του Θεού το όνομα ξεπερνά τις κοσμικές ενέργειες. Προερχόμενη από την αιώνια θεία σφαίρα, η ενέργεια αυτή δεν αποτελεί ανακάλυψη του ανθρώπινου νου, αν και ο άνθρωπος σχεδίασε τις λέξεις της. Αποτελεί ανεκτίμητο δώρο για μας από ψηλά, δωρεά υπερκόσμια στην υπερφυσική της δόξα. }150}

Μια σωστή επίκληση αυτού του ονόματος γεμίζει ολόκληρη την ύπαρξη με την παρουσία του Θεού. Μεταφέρει το νου σ' άλλα βασίλεια. Δίνει εξαιρετική δύναμη και ζωή. Το Θείο φως για το οποίο δεν είναι εύκολο να μιλήσουμε έρχεται με την επίκληση αυτού του ονόματος.

Γνωρίζουμε ότι όχι μόνον το όνομα του «Ιησού» αλλά και όλα τα άλλα ονόματα που αποκαλύφθηκαν σ' εμάς από το Θεό, είναι στενά συνδεδεμένα με αυτόν. Διδαχτήκαμε να αποκτούμε πείρα αυτού χάρη στον μονογενή Υιό ο οποίος πρόσταξε να ζητάμε όλα τα πράγματα από τον Πατέρα δια του ονόματος του. Γνωρίζουμε ότι όλες οι αγιαστικές πράξεις της Εκκλησίας μας κατακλείονται με την επίκληση των θείων ονομάτων και πρώτα απ' όλα της Τριάδας, του Πατέρα και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Το σύνολο της θείας λατρείας μας βασίζεται στην επίκληση των ονομάτων του Θεού. Δεν αποδίδομε μαγική δύναμη στις λέξεις αυτές, αλλά όταν εκφέρονται σαν μια αληθινή εξομολόγηση πίστεως, και με φόβο, σεβασμό και αγάπη προς το Θεό, τότε πράγματι έχουμε το Θεό συνδεδεμένο στενά με τα ονόματά του.

Αποκλείοντας τον οντολογικό χαρακτήρα των θείων ονομάτων, μαζί με την έλλειψη πείρας στην προσευχή και στα θεία Μυστήρια, αδειάζει η ζωή πολλών. }151}

Αυτοί που αγαπούν το Χριστό και το όνομα του ευφραίνονται στην ανάγνωση των Ευαγγελίων και της Αγίας Γραφής. Τα Θεία ονόματα, το περιεχόμενό τους, και το φως που εκπορεύεται από αυτά φέρνουν το πνεύμα του ανθρώπου κοντά τους, και τίποτα άλλο δεν τους προσελκύει. Το σύνολο της Γραφής, από την αρχή ως το τέλος αποτελεί μια πλήρη μαρτυρία του Θεού με το όνομά του. }152}

Κατά την ουσία του ο Θεός υπερέχει των πάντων και κατά συνέπεια βρίσκεται πέρα από κάθε όνομα και κάθε έννοια, αλλά όταν αποκαλύπτεται, μας δίνει μια ζωντανή εμπειρία της παρουσίας του και αυτή εκδηλώνεται με ονόματα.

Ο άνθρωπος γίνεται η συνδετική αρχή μεταξύ του Θεού και της υπόλοιπης δημιουργίας, αφού σ' αυτό το κτίσμα ενώθηκε το Άκτιστο. Η ουσία του Θείου Όντος δεν μεταδίδεται στον άνθρωπο. Αλλά η θεία ζωή μεταδίδεται σ' αυτόν με τη Θεία ενέργεια. Η πράξη της θεώσεως του ανθρώπου ενεργείται με την άκτιστη χάρη. } 153}

Δεν υπάρχει τίποτα το αυτόματο ή «μαγικό» στην προσευχή του Ιησού. Αν δεν κοπιάζομε να φυλάμε τις εντολές του, μάταια επικαλούμαστε το όνομά του. … Είναι σημαντικό για μας να μοιάσουμε στο Μωϋσή που στάθηκε αμετακίνητος και υπομονετικός στις δυσκολίες, σαν να έβλεπε τον αόρατο Θεό, και να τον επικαλούμαστε με την πεποίθηση του οντολογικού συνδέσμου που ενώνει το όνομα με

τον ονομαζόμενο, με το πρόσωπο του Χριστού. Η αγάπη μας γι' αυτόν θα μεγαλώνει και θα εμβαθύνει μέσα μας η σχετική γνώση της ζωής αγαπημένου Θεού.

Οι πατέρες μας φυσικά γνώριζαν την «οντολογική» σχέση μεταξύ του ονόματος και του ονομαζομένου – μεταξύ του ονόματος και του προσώπου του Χριστού. Δεν είναι αρκετό να απαγγέλουμε τον ήχο της ανθρωπίνης }154} λέξεως που διαφέρει σε κάθε γλώσσα. Το σημαντικό είναι ν' αγαπάμε αυτόν που επικαλούμαστε.

Όταν προφέρουμε το όνομα του Ιησού, ζητώντας του να έρθει σ' επικοινωνία μ' εμάς, εκείνος που πληρεί τα πάντα ακούει τα λόγια μας και ερχόμαστε σε ζωντανή επικοινωνία μαζί του. }155}

Σ' αυτόν βρίσκεται όχι μόνο ο Θεός αλλά και όλο το ανθρώπινο γένος. Προσευχόμενοι δια του ονόματος του Ιησού-Χριστού, τοποθετούμεθα μπροστά στην απόλυτη πληρότητα του αδημιούργητου πρωτογενούς Όντος και του δημιουργημένου όντος. Για να μπορέσουμε να εισχωρήσουμε στον κόσμο αυτής της πληρότητας του Όντος, πρέπει να τον δεχθούμε μέσα μας με τέτοιο τρόπο, ώστε η ζωή του να γίνει και δική μας – κι αυτό με την επίκληση του ονόματός του σύμφωνα με τις εντολές του. }156}

Αυτό που ξεχωρίζει ριζικά το Χριστιανισμό από τις άλλες μορφές πνευματικότητας, είναι το ότι στη βάση της δικής μας ζωής βρίσκεται η αποκάλυψη του προσωπικού Θεού: Εγώ ειμί.

Όλες οι άλλες οδοί παραπλανούν το ανθρώπινο πνεύμα από προσωπικές σχέσεις με το Θεό, και τον οδηγούν στον τομέα ενός αφηρημένου απροσωπικού Απόλυτου και προς μια απροσωπικοποιημένη άσκηση.

Μια θεωρητική ενατένιση φαίνεται ν' απογυμνώνει το πνεύμα μας από κάθε είδωλο· μπορεί ακόμα να μας δώσει μια αίσθηση ηρεμίας και ειρήνης και να μας βγάλει έξω από τον τόπο και το χρόνο· μ' όλα αυτά όμως ξεγελά τη συνείδηση και δεν την οδηγεί αληθινά ενώπιον του προσωπικού Θεού. Σ' αυτή τη θεωρητική ενατένιση δεν μπορούμε να μιλήσουμε καθαρά για προσευχή, δηλ. συνάντηση πρόσωπο με Πρόσωπο. Μια τέτοια θεωρία μπορεί να καταλήξει στο να αρέσκειται εκείνος που κάνει ζήλο αυτή την προσευχή στις ψυχικές καταστάσεις στις οποίες παραδίδεται, και το χειρότερο του γίνεται ξένη κι η ιδέα ακόμα του Θεού του ζώντος, του προσωπικού Απόλυτου. Αρκετά πρόσφατες είναι οι εντατικές απόπειρες να πετύχουν σ' ένα σύντομο διάστημα την «κοσμική συνείδηση» και ακόμα ν' αποκτήσουν εμπειρία μιάς ολοκληρωτικής εισόδου μέσα στο υπερπροσωπικό Απόλυτο. Στην πραγματικότητα μια τέτοια άσκηση αποστρέφεται τον μόνο αληθινό Θεό, αυτόν που πραγματικά υπάρχει. }157}

Τι είναι η απώλεια; Είναι η εγκατάλειψη από τους ανθρώπους του Θεού του ζώντος, που αποκαλύφθηκε σ' εμάς· είναι το να κατευθύνονται οι άνθρωποι αποφασιστικά προς το «μηδέν», από το οποίο εκλήθησαν στην ζωή με την υπόσχεση να λάβουν μέρος στην αιώνια μακαριότητα του Πατρός εξ υιοθεσίας δια του Υιού, με την εγκατοίκηση σ' αυτούς της Αγίας Τριάδος.

Στη χριστιανική εμπειρία αποκτούμε μια γνώση του κόσμου δια της προσευχής, που είναι όμοια με την προσευχή του Κυρίου στη Γεθσημανή, και όχι μέσα σ' ένα ενθουσιασμό φιλοσοφικού τύπου προς την υπερβατικότητα· }158}

2. Η προσευχή του Ιησού: Μέθοδος

Εδώ και πολλά χρόνια συνεχώς οι μοναχοί επαναλαμβάνουν την ευχή με τα χείλη τους, χωρίς να χρησιμοποιούν τεχνητά μέσα στη σύνδεση νου και καρδιάς. Η προσοχή τους είναι συγκεντρωμένη στην αρμονική σχέση της ζωής τους με τις εντολές του Χριστού. Σύμφωνα με την αρχαία παράδοση ο νους ενώνεται με την καρδιά με τη θεία ενέργεια, όταν ο μοναχός συνεχίζει το ασκητικό κατόρθωμα της υπακοής και της εγκράτειας, και ακόμα **όταν ο νους, η καρδιά και <u>κυρίως το σώμα</u> του «παλαιού ανθρώπου» ελευθερωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό από την κυριαρχία της αμαρτίας πάνω τους, <u>όταν το σώμα γίνει άξιο</u> να είναι «ναός του Αγίου Πνεύματος»**. Όμως και οι παλαιοί και οι νέοι διδάσκαλοι επιτρέπουν πότε-πότε την προσφυγή σε τεχνική μέθοδο, για να κατεβάσουν το νου

μέσα στην καρδιά. Για να το κατορθώσει αυτό ο μοναχός, αφού καθίσει κατάλληλα, απαγγέλλει την ευχή με το κεφάλι σκυμμένο στο στήθος του, εισπνέει στις λέξεις «Κύριε Ιησού Χριστέ (Υιέ του Θεού)» και εκπνέει στις λέξεις «ελέησόν με (τον αμαρτωλόν)». Κατά την αναπνοή η προσοχή αρχικά ακολουθεί την κίνηση του αναπνεόμενου αέρα μέχρι το επάνω μέρος του στήθους.

Κατ' αυτόν τον τρόπο η συγκέντρωση κατορθώνεται }160} σύντομα, χωρίς περιπλανήσεις, και ο νους βρίσκεται κοντά στη καρδιά ή ακόμα εισέρχεται σ' αυτήν. Αυτή η μέθοδος σιγά-σιγά κάνει το νου ικανό να δει όχι την φυσική καρδιά αλλά τι συμβαίνει σ' αυτήν, δηλαδή τα συναισθήματα που γεννιούνται και τις πνευματικές παραστάσεις που πλησιάζουν απ' έξω. Με αυτή την πείρα ο μοναχός αποκτά την ικανότητα να αισθάνεται την καρδιά του και να συνεχίζει να κρατά την προσοχή του συγκεντρωμένη στην καρδιά χωρίς στη συνέχεια να καταφύγει σε οποιαδήποτε ψυχοσωματική τεχνική.

Αυτή η πορεία μπορεί να βοηθήσει τον αρχάριο ν' αντιληφθεί που πρέπει να βρίσκεται ο τόπος, όπου πρέπει να είναι συγκεντρωμένη η προσοχή του κατά την διάρκεια της προσευχής και κατά κανόνα ολόκληρο τον υπόλοιπο καιρό. Όμως η αληθινή προσευχή δεν κατορθώνεται έτσι. Η αληθινή προσευχή έρχεται αποκλειστικά με την πίστη και την μετάνοια, οι οποίες δεχόμαστε ότι είναι η μοναδική και πραγματική βάση της. Η πείρα έχει αποδείξει ότι ο κίνδυνος της ψυχοτεχνικής βρίσκεται στο γεγονός ότι αρκετοί αποδίδουν μεγάλη σπουδαιότητα στη μέθοδο καθ' αυτή. Για ν' αποφύγει μια τέτοια παραμόρφωση ο αρχάριος πρέπει να ακολουθήσει άλλη άσκηση, η οποία αν και είναι σημαντικά βραδύτερη, είναι ασύγκριτα καλύτερη και πιο ολοκληρωμένη, την προσήλωση της προσοχής στο όνομα του Χριστού και στις λέξεις της ευχής. Όταν η συντριβή για την αμαρτία φτάνει σ' ένα συγκεκριμένο βαθμό, ο νους φυσικά τείνει να ενωθεί με την καρδιά. }161}

Τέταρτον, η προσευχή γίνεται αυθόρμητη. Αυτό συμβαίνει όταν η ευχή σταθεροποιείται στην καρδιά και χωρίς καμιά ιδιαίτερη προσπάθεια της θελήσεως συνεχίζει εκεί όπου και ο νους βρίσκεται συγκεντρωμένος. Τελικά η προσευχή, γεμάτη ευλογία, αρχίζει να ενεργεί σαν απαλή φλόγα μέσα μας, σαν να εμπνέεται από ψηλά, ευχαριστώντας την καρδιά με ένα αίσθημα θείας αγάπης, και ευφραίνοντας τον νου σε πνευματική θεωρία. Τούτο το τελευταίο στάδιο μερικές φορές συνοδεύεται από μια όραση Φωτός. }162}

Το όνομα δεν πρέπει να αποσπάται από το πρόσωπο του Θεού, εκτός αν η ευχή καταντήσει μια τεχνική άσκηση και πολύ αντίθετη με την εντολή: «Ου λήψει το όνομα Κυρίου του Θεού σου επί ματαίω».

Όταν η προσευχή του νου είναι προσηλωμένη στην καρδιά, είναι δυνατόν να ελέγχουμε τι συμβαίνει στην καρδιά και ο αγώνας ενάντια στα πάθη παίρνει ένα λογικό χαρακτήρα. Ο εχθρός γίνεται αντιληπτός και μπορεί να διωχθεί με τη δύναμη του ονόματος του Χριστού. Με αυτό το ασκητικό κατόρθωμα η καρδιά γίνεται πολύ ευαίσθητη, τόσο οξυδερκής, ώστε μερικές φορές όταν προσεύχεται για κάποιον η καρδιά μπορεί να πει σχεδόν αμέσως την κατάσταση του προσώπου για το οποίο προσευχόμαστε. Έτσι πραγματοποιείται η μετάβαση από την νοερή προσευχή στην προσευχή του νου και της καρδιάς, πράγμα που μπορεί να ακολουθηθεί από τη δωρεά της προσευχής που πηγάζει από την ίδια. }163}

Αποτελέσματα που κατορθώνονται με τεχνητά μέσα δεν διαρκούν για πολύ και το σπουδαιότερο, δεν συνενώνουν το πνεύμα μας με το πνεύμα του ζωντανού Θεού.

Στην ατμόσφαιρα του παρόντος κόσμου η προσευχή απαιτεί υπεράνθρωπο θάρρος. Το σύνολο των φυσικών ενεργειών βρίσκεται σε αντίθεση. }164}

Η πρώτη αυτή που ήταν γιατρός κατάλαβε γρήγορα όλους τους μηχανισμούς αυτής της μεθόδου (ανώδυνου τοκετού) και μετά από δυο τρεις συναντήσεις μιας ειδικής γυμναστικής εγκατέλειψε τις ασκήσεις, πεπεισμένη ότι τα είχε όλα μάθει και τη δεδομένη στιγμή θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τις γνώσεις της. Η άλλη δεν γνώριζε πολλά για την ανατομική σύνθεση του σώματός της αλλά δεν ήταν διατεθειμένη να μελετήσει την θεωρητική πλευρά αυτής της μεθόδου. Άρχισε λοιπόν να επαναλαμβάνει με ζήλο το }167} σύνολο των καθορισμένων ασκήσεων τόσο καλά που όταν ήρθε η ώρα του τοκετού είχε αρκετά εξοικειωθεί μ' αυτές. Και τι νομίζετε

ότι συνέβη; Την ώρα του τοκετού η πρώτη ξέχασε όλες τις θεωρίες με την εμφάνιση των πρώτων πόνων και γέννησε με μεγάλη δυσκολία, «εν λύπαις τέξη τέκνα». Η άλλη αντίθετα γέννησε χωρίς πόνους και σχεδόν χωρίς δυσκολίες. }168}

Κατά παράξενο τρόπο η πρακτική της προσευχής αυτής οδηγεί το πνεύμα του ανθρώπου να συναντήσει τις «δυνάμεις» που είναι κρυμμένες μέσα στον «κόσμο». Η προσευχή δια του ονόματος του Ιησού προκαλεί σε μάχη εναντίον του αυτές τις κοσμικές δυνάμεις που μπορούμε ν' αποκαλύψουμε «ότι ουκ έστιν ημίν η πάλη προς αίμα και σάρκα ...» Όταν αρθεί ο άνθρωπος στις σφαίρες που βρίσκονται πέρα από τα όρια της ανθρώπινης σοφίας αυτή η προσευχή απαιτεί μέσα σ' αυτές τις υπέρτατες μορφές ένα «άγγελο και πιστό φύλακα». }169}

Η τραγωδία της υποθέσεως βρίσκεται στο γεγονός ότι ο άνθρωπος παθαίνει μια οφθαλμαπάτη που τον εξαπατά στην λαχτάρα του για την αιώνια ζωή παίρνοντας την σαν γνήσια όραση. Αυτός ο απρόσωπος ασκητικός τύπος οδηγεί τελικά σε μια διεκδίκηση θείας αρχής σ' αυτή καθ' εαυτή την φύση του ανθρώπου. Τότε ο άνθρωπος οδηγείται στην ιδέα της αυτοθεώσεώς του δηλαδή στην αιτία της αρχικής πτώσεως. }171}

Στην χριστιανική εμπειρία η κοσμική συναίσθηση έρχεται με την προσευχή όπως η προσευχή του Χριστού στην Γεθσημανή όχι σαν αποτέλεσμα ενός αφηρημένου φιλοσοφικού διαλογισμού.

Γνώση που είναι ποτισμένη με ζωή (η αντίθετη της αφηρημένης γνώσεως) με κανένα τρόπο δεν μπορεί να περιοριστέι στην διάνοια. Πρέπει να υπάρχει μια πραγματική ένωση με την ενέργεια του Όντος. Αυτό κατορθώνεται με την αγάπη. ... Η εντολή μας προσκαλεί να αγαπάμε. Επομένως η αγάπη δεν είναι κάτι που μας δίνεται, αλλά που πρέπει ν' αποκτάται με μια προσπάθεια της ελεύθερης βούλησεώς μας. Η εντολή απευθύνεται πρώτα στην καρδιά που είναι πνευματικό κέντρο καθενός. Ο νους είναι μόνο μια από τις ενέργειες του ανθρώπινου Εγώ. Η αγάπη αρχίζει από την καρδιά, και η διάνοια αντιμετωπίζει ένα νέο εσωτερικό γεγονός και βλέπει το Όν στο φως της θείας αγάπης. }173}

Στον άνθρωπο Ιησού Χριστό «κατοικεί παν το πλήρωμα της θεότητος σωματικώς». Σ' Αυτόν δεν υπάρχει μόνον ο Θεός, αλλά και όλη η ανθρώπινη φύση. Όταν αναφέρουμε το όνομα του Ιησού Χριστού, τοποθετούμαστε μπροστά στο πλήρωμα τόσο του Θείου Όντος όσο και του κτίσματος. Επιθυμούμε να κάνουμε τη ζωή Του ζωή μας και να λάβουμε το Χριστό να κατοικήσει μέσα μας. Σ' αυτό το σημείο βρίσκεται η έννοια της θεώσεως. Αλλά ο Αδάμ επιθυμώντας φυσικά την θέωση, στο κρίσιμο σημείο έκανε μιαν εσφαλμένη στροφή που οδήγησε στην πλάνη. Η πνευματική του όραση στράφηκε με ανεπάρκεια προς την Αλήθεια. }174}

Εάν αναγνωρίσουμε ότι οντολογικά όλη η ανθρώπινη φύση είναι ένα τότε χάρη σ' αυτή την ενότητα της φύσεως, θα στραφούμε να αγαπήσουμε τον πλησίον μας σαν τμήμα της υπάρξεως μας.

Η πυραμίδα της ανισότητας είναι αντίθετη με την αποκάλυψη που αφορά την Αγία Τριάδα, στην οποία δεν υπάρχει ούτε μεγαλύτερος ούτε μικρότερος, αλλά καθένα πρόσωπο κατέχει την πληρότητα του Θείου Όντος.

Στον αγώνα μας για προσευχή πρέπει να καθαρίσουμε τον εαυτό μας, το νου και την καρδιά από κάθε επιθυμία να επικρατήσουμε πάνω στον αδελφό μας. Επιθυμία για δύναμη είναι θάνατος για την ψυχή. Ο κόσμος ξεγελιέται από το μεγαολείο της δυνάμεως, λησμονώντας ότι όποιος εκτιμάται υπερβολικά ανάμεσα στους ανθρώπους, αυτόν τον αποστρέφεται ο Κύριος. Η υπερηφάνεια μας παρακινεί να κρίνουμε ή και να περιφρονούμε τους αδύνατους αδελφούς μας, ... Εάν παρασυρθούμε στην υπερηφάνεια όλη η άσκησή μας στην ευχή του Χριστού καταντά βεβήλωση του ονόματός Του. }175}

Εκείνος που αληθινά αγαπά το Χριστό αφιερώνει όλες τις δυνάμεις του στην υπακοή των λόγων του. Αυτό το τονίζω γιατί είναι στ' αλήθεια η πραγματική μας «μέθοδος» για να μάθουμε να προσευχώμαστε. Αυτή και όχι καμιά άλλη ψυχοσωματική τεχνική είναι ο ορθός δρόμος.

Με την προσευχή στο όνομα του Ιησού στην τελική }176} της πραγματικότητα, ο άνθρωπος ενώνεται σε πλήρη βαθμό με το Χριστό, η ανθρώπινη υπόσταση δεν εξαλείφεται, δεν χάνεται μέσα στο Θείο Όν σαν σταγόνα νερού στον ωκεανό. }177}

3. Ο καθολικός χαρακτήρας της προσευχής του Ιησού

Η προσευχή στο όνομα του Ιησού σιγά-σιγά μας ενώνει μαζί του. Αρχικά είναι δυνατόν να μη γνωρίζουμε «τις εστιν ούτος» και αντιλαμβανόμαστε απλά μια δύναμη να «εξέρχεται απ' αυτού». Εν συνεχεία }179} όμως η πρόοδος εξαρτάται από μια συνεχώς αυξανόμενη αναγνώριση της αμαρτωλότητάς μας. Και όταν γινόμαστε σε συντριβή τόσο ευαίσθητοι για την απόσταση που μας χωρίζει από το Θεό, πράγμα το οποίο είναι γεμάτο πόνο και απελπισία, τότε και μόνο αρχίζουμε σοβαρά να επικαλούμαστε το όνομα του Θεού, του σωτήρα μας: «Ιησού σώσον με». Η ομόφωνη μαρτυρία των Πατέρων ανά τους αιώνες για το χριστιανικό ασκητισμό επιμένει στο σπουδαιότατο αυτό σημείο της αναγνωρίσεως του εαυτού μας σαν αμαρτωλού.

Χωρίς αυτή την αναγνώριση δεν υπάρχει αλήθεια στην προσευχή μας. }180}

Όσο περισσότερο ταπεινή γνώμη έχουμε για τον εαυτό μας, τόσο γρηγορότερα ανεβαίνει η προσευχή μας στο Θεό.

Όσο το ταχύτερο χάνουμε την ταπεινότητά μας, τόσο γρηγορότερα κάθε ασκητική προσπάθειά μας, μηδενίζεται. **Εάν η υπερηφάνεια ενεργεί πάνω μας ή βρίσκουμε τα σφάλματα των άλλων ή ακόμα έχουμε εχθρότητα, τότε ο Κύριος στέκεται μακριά μας**.

Πλησιάζουμε το Θεό σαν οι ελεεινότεροι από τους αμαρτωλούς. Κατηγορούμε τον εαυτό μας για όλα τα πράγματα. Δεν σκεφτόμαστε τίποτα. Δεν αναζητούμε τίποτα, παρά συγχώρηση και έλεος. Καταδικάζουμε τον εαυτό μας σαν άξιο της κολάσεως. Και σ' αυτή την κατάσταση συνεχίζουμε. }181}

Άνθρωποι που προσβλήθηκαν από πολύ σοβαρή ασθένεια, π.χ. καρκίνο, τελειώνουν τη ζωή τους σε οξεία υπερένταση· όμως εκείνοι που αντιλαμβάνονται την παρουσία της αμαρτίας μέσα τους να τους απομακρύνει από το Θεό, μετρούν τη ζωή τους κάτω από ασύγκριτα μεγαλύτερη ένταση. Αυτοί πραγματικά θεωρούν τον εαυτό τους σαν «χείριστον πάντων ανθρώπων». Και τότε μια νέα ενέργεια αποκαλύπτεται μέσα τους, η οποία γεννά προσευχή μετανοίας και η οποία μπορεί ν' ανυψωθεί σε τέτοιο ύψος εντάσεως, ώστε **η διάνοια σταματά** και δεν βγαίνουν λέξεις παρά μόνο η μοναδική κραυγή: «Σώσον με, Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με τον αμαρτωλόν». } 182}

Πολλές φορές όταν λέμε την ευχή του Ιησού, ο νους μας κυριεύεται από κάθε είδους άκαιρες σκέψεις, που αφαιρούν την προσοχή από την καρδιά. ... Η προσευχή μας γίνεται σαν να ήταν μια φωτεινή δεσμίδα που συγκεντρώνει τις ακτίνες στα σκοτεινά σημεία της ζωής μας και που μας αποκαλύπτει τα πάθη ή τις επιθυμίες που κατέχουν την ψυχή. Μαθαίνουμε με τί έχουμε να αντιπαλαίψουμε. }183}

Ύστερα από μακροχρόνιο ασκητικό αγώνα στην εφαρμογή των εντολών του Χριστού στην πράξη της προσευχής, ο νους και η καρδιά ενώνονται και ζουν μαζί την αποκάλυψη που δωρήθηκε από το Θεό. Η πρωταρχική αθωότητα και ακεραιότητα του ανθρώπου αποκαθίστανται. Η αγάπη και η γνώση ενώνονται σε μια οντολογική ενώση. Αρχικά βέβαια κυριαρχεί το συναίσθημα της αγάπης. Όσο περνά ο χρόνος η αγάπη διαχέεται διαποτίζει τα πάντα και δεν αισθάνεται κανείς την ανάγκη για περισσότερη γνώση. Η γλυκύτητα της αγάπης φέρνει το νου μέσα στην καρδιά, για να θεωρήσει θαμπωμένος τι συμβαίνει εκεί. ... Η πρόοδος επίσης αργεί. Κατά ανάλογο τρόπο όπως το φως της γνώσεως γεμίζει το νου, έτσι κι αυτός με τη σειρά του αιχμαλωτίζεται από την αγάπη προς το Θεό. Η σύνθεση της αγάπης που στερεώνεται στην καρδιά με το φως της νοερής γνώσεως θεωρείται από τους Πατέρες σαν τελειότητα. Αλλά ποτέ δεν πρέπει ν' αναπαυόμαστε ευχαριστημένοι, δεν πρέπει να λησμονάμε την διαρκή πιθανότητα των πανούργων επιθέσεων του Εωσφόρου, που η διάνοιά του κατέχει κοσμικές διαστάσεις. **Μόνο εκείνοι που πλησίασαν την ουράνια φλόγα με φόβο και τρόμο έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν τα θεία δώρα του Θεού** μονο εκείνοι που σταθερά διατηρούν μια ταπεινή γνώμη για τον εαυτό τους στις καρδιές τους. }184}

Προσευχή που προσφέρεται με ταπείνωση, ενώνει νου και καρδιά ακόμα και το σώμα αισθάνεται τη θερμότητα και την αγιασμένη ενέργεια που προέρχεται από το όνομα του Ιησού. Ύστερα από ένα χρονικό διάστημα – κι αυτό διαφέρει για καθένα μας – η προσευχή μπορεί να γίνει σε μας μια διαρκής κατάσταση, που μας συνοδεύει σε κάθε απασχόλησή μας. Θα προσευχόμαστε ενώ θα μιλάμε και ενώ θα σιωπούμε. Δεν θα μας εγκαταλείπει κατά τη διάρκεια της εργασίας μας, και πολλοί (ίσως όχι πάρα πολλοί) προσεύχονται και όταν κοιμούνται. Όταν με αυτή την προσευχή η Θεία παρουσία γίνεται τόσο ισχυρή, ώστε ο νους να οδηγείται στην θεωρία, το σύνολο όλων όσων λαβαίνουμε πείρα μας εμπνέει λέξεις συγγενικές προς αυτές της Αγίας Γραφής. ... Αλλά ο αγωνιστής της προσευχής όσο υπάρχει πάνω στη γη διατηρεί την ταπεινότητα στην καρδιά του με την αυτοκαταδίκη του: «Κύριε Ιησού Χριστέ Υιέ του ζώντος Θεού ελέησόν με».

Υπάρχουν δύο είδη ταπεινώσεως, η ανθρώπινη και η Θεία. Η πρώτη εκφράζεται με την ασκητική πεποίθηση «είμαι ο χείριστος πάντων των ανθρώπων» και βασίζεται στη ρίζα της ζωής που συνοδεύεται με προσευχή στο όνομα του Ιησού. Χωρίς αυτή την ταπείνωση το δεύτερο είδος αυτό του Χριστού και ταιριαστό στο Θεό, θα παραμείνει απλησίαστο. Γι' αυτή τη θεία ταπείνωση ο Γέροντας Σιλουανός γράφει: « Ο Κύριος με δίδαξε να διατηρώ το νου μου στην κόλαση και όχι στην απελπισία. Και έτσι η ψυχή μου ταπεινώνεται μόνη της. Αλλά ακόμα αυτή δεν είναι η αληθινή ταπείνωση, την οποία δεν υπάρχουν λόγια να περιγράψω. Όταν η ψυχή πλησιάζει τον Κύριο, }185} είναι φοβισμένη. Αλλά όταν βλέπει τον Κύριο την ωραιότητα της δόξας του, γεμίζει με χαρά που δεν εκφράζεται με λόγια και μέσα στην γλυκύτητα του Αγίου Πνεύματος και την αγάπη του Θεού λησμονεί εξ ολοκλήρου τα γήϊνα. Αυτός είναι ο παράδεισος του Κυρίου. Όλοι θα ζουν με αγάπη και η χριστοειδής ταπείνωσή τους θα κάνει κάθε άνθρωπο ευτυχισμένο, βλέποντας τους άλλους σε μεγαλύτερη δόξα. Η ταπεινότητα του Χριστού κατοικεί στους ελάχιστους που ευχαριστούνται να είναι οι ελάχιστοι των ανθρώπων. Ο Κύριος μου έδωσε εμπειρία από αυτό».

Οι Γραφές διακηρύττουν ότι ο Θεός είναι αγάπη. Μπορούμε να πούμε ότι ο Θεός είναι ταπείνωση. }186}

Το θείο Πνεύμα οδηγεί την καρδιά να ευσπλαχνιστεί όλη την κτίση και τότε η προσευχή γίνεται ένα «βασίλειον ιεράτευμα».

Έλαχε στον κλήρο μας να γεννηθούμε στον κόσμο κατά μια τρομακτικά ταραγμένη περίοδο. Δεν είμαστε μόνο παθητικά θεατές, αλλά μέχρι ένα σημείο συμμέτοχοι στον ισχυρό αγώνα ανάμεσα στην πίστη και στην απιστία, ανάμεσα στην ελπίδα και την απελπισία, ανάμεσα στο όνειρο της αναπτύξεως του ανθρωπίνου γένους σ' ένα μοναδικό παγκόσμιο σύνολο και στην τυφλή ροπή προς τη διάλυση σε χιλιάδες αδιάλλακτες εθνικές, φυλετικές, ταξικές, ή πολιτικές ιδεολογίες. Ο Χριστός μας διακήρυξε το θείο μεγαλείο του ανθρώπου, υιού του Θεού και εμείς ακόμα καταπνιγόμαστε από το θέαμα της αξιοπρέπειας του ανθρώπου που σαδιστικά εμπαίζεται και ποδοπατείται. Η πιο αποτελεσματική συνεισφορά μας στη νίκη του καλού είναι να προσευχόμαστε για τους εχθρούς μας και όλο τον κόσμο. Δεν το πιστεύουμε μόνο, γνωρίζουμε τη δύναμη της αληθινής προσευχής. Δεν αγνοούμε όμως την προφητεία της αποκαλύψεως, ότι θα επιτραπεί }187} στο κακό να βρει την πλήρη έκφρασή του και έτσι να φέρει ένα τέλος στην ιστορία αυτής της γης. Τότε θα 'ρθει η τελική κρίση, που θα γίνει στα όρια του χρόνου κατά τον οποίο «ο άγγελος ώμοσεν ... ότι χρόνος ουκέτι έσται».

Στο μεταξύ εμείς ποτέ δεν πρέπει να πάψουμε να επικαλούμαστε τον Υιό του Θεού να ελεήσει εμάς και τον κόσμο του. }188}

ΟΨΟΜΕΘΑ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΘΩΣ ΕΣΤΙ

ΕΚΔ. ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΕΣΣΕΞ ΑΓΓΛΙΑΣ 1992. Μετάφρασις εκ του Ρωσικού Ιερομονάχου Ζαχαρίου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η προσευχή της μετανοίας ενώπιον του Υψίστου συνιστά τον πλέον ενδόμυχον χώρον του πνεύματος ημών. Εκ τούτου γεννάται η επιθυμία να παραμείνωμεν κεκρυμμένοι είς τι μέρος, υπό την γην, ούτως ώστε ουδείς να βλέπη ή να ακούη ημάς, αλλά το παν να διαμείβηται μόνον μεταξύ του Θεού και της ψυχής.

Εκ της πικράς μου πείρας πολλάκις εδιδάχθην ότι είναι απαραίτητον να αποφεύγωμεν και αυτήν εισέτι την επιστροφήν προς ημάς αυτούς, άλλως αποβαίνωμεν θύματα του πνεύματος της κενοδοξίας ή της αυταρεσκείας. Δια }011} τας κινήσεις αυτάς της καρδίας ημών υφιστάμεθα την υπό του Θεού εγκατάλειψιν. }012}

Αι εμπειρίαι μου δεν αφωμοιούντο παρευθύς υπό του λογικού μου. Παρήλθον δεκαετίαι, πριν ή λάβουν αύται μορφήν δογματικής συνειδήσεως. Προ της υπό του Θεού επισκέψεως, αναγινώσκων το Ευαγγέλιον ή τας επιστολάς των Αποστόλων, δεν κατενόουν αληθώς οποία οντολογική πραγματικότης εγκρύπτεται εντός εκάστου λόγου της Αγίας Γραφής. Αυτή αύτη η ζωή κατέδειξεν εις εμέ ότι άνευ της ζώσης πείρας του Θεού και της συναντήσεως μετά των αρχών και κοσμοκρατόρων του σκότους του αιώνος τούτου, των πνευμάτων της πονηρίας «εν τοις επουρανίους», μόνη η διανοητική μάθησις δεν οδηγεί προς την οντολογικήν έννοιαν της πίστεως ημών: την γνώσιν του Θεού του ποιήσαντος πάντα τα όντα· «γνώσιν» εννοουμένην ως είσοδον εις αυτήν ταύτην την Ενέργειαν της Αυτού Αιωνιότητος:

Κατόπιν των Άνωθεν επισκέψεων ανεγίνωσκον το Ευαγγέλιον μετά νέας, εν συγκρίσει προς το παρελθόν, συνειδήσεως. Βαθέως και ευγνωμόνως έχαιρον ανακαλύπτων εν αυτώ την επιβεβαίωσιν }013} της προσωπικής μου εμπειρίας. (ΔΙΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗ) Αι θαυμασταί αύται συμπτώσεις των ουσιωδεστέρων στιγμών της περί του Θεού συνειδήσεώς μου μετά των δεδομένων της Αποκαλύψεως της Καινής Διαθήκης υπήρξαν απείρως πολύτιμοι δια την ψυχήν μου. Ήσαν δι’ εμέ δώρον του Ουρανού: Ο Θεός ο Ίδιος προσηύχετο εντός εμού. Ταυτοχρόνως όμως έζων το γεγονός τούτο ως «προσωπικήν» μου κατάστασιν.

Εβαπτίσθην … εναπετέθη εις άπαντα τα μέλη του σώματος μου «σφραγίς δωρεάς Πνεύματος Αγίου». Δεν είναι άραγε η «Σφραγίς» αύτη, ήτις διέσωσεν εμέ από των παραπλανήσεών μου εις άλλοτρίας οδούς; Δεν είναι μήπως αύτη η αιτία των πολλών «θαυμαστών συμπτώσεων» των βιωμάτων μου προς το πνεύμα της Ευαγγελικής Αποκαλύψεως;

… εκάστη παρέκκλισις της νοεράς ημών συνειδήσεως από της ορθής κατανοήσεως της αποκαλύψεως αντανακλά αναποφεύκτως επί των εκδηλώσεων του πνεύματος ημών εις την πράξιν της καθ’ ημέραν ημών υπάρξεως. Άλλαις λέξεσιν: Η αληθώς δικαία ζωή προϋποθέτει ορθήν αντίληψιν περί του Θεού, περί της Αγίας Τριάδος. }014}

Α’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

… είς τινας εξ εκείνων των καταστάσεων οδύνης και απογνώσεως, αίτινες βραδύτερον απεδείχθησαν δι’ εμέ αιτία πολυτίμου γνώσεως και πηγή δυνάμεων δια την επιτέλεσιν του αγώνος, εις όν πάντες ημείς εκλήθημεν. Όσα έπασχον τότε εχαράχθησαν επί του σώματος της ζωής μου, ως χαράσσεται η πέτρα υπό της σμίλης, και τούτο παρέχει εις εμέ την δυνατότητα να ομιλώ περί εκείνου, όπερ εποίησε μετ’ εμού η δεξιά του Θεού. }015}

… ΠΡΩΤΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1914-1918} … εάν δια της αυθαιρεσίας διεστραμμένων τινών εξουσιαστών δημιουργούνται παρόμοιαι καταστάσεις, πού ευρίσκεται το νόημα της εμφανίσεως ημών εν τω κόσμω τούτω; }016}

Είμαι άραγε αιώνιος, … ή μήπως πάντες ημείς θα καταλήξωμεν εις το σκότος της ανυπαρξίας; Το ερώτημα τούτο, ενώ πρότερον ήτο ήσυχος μελέτη του νου, ταχέως απέβη καυστόν ως άμορφος μάζα πεπυρακτωμένου μετάλλου. Παράδοξον αίσθημα εσκήνωσεν εν τη βαθεία καρδία: η ματαιότης πασών των επί γης κτήσεων.

Εξωτερικώς, εν τούτοις, διετήρουν την ηρεμίαν μου. Συχνάκις εγέλων ευθύμως και έζων ως πάντες εν γένει ζουν. Δι' ενός ειρηνικού τρόπου εν τη καρδία μου ετελείτο τι, και ο νους, απεκδυόμενος παντός πράγματος, συνήγε την προσοχήν αυτού εις τα έσω.

... Εάν όντως αποθνήσκω, τουτέστι βυθίζωμαι }017} εις το «μηδέν», τότε και πάντες οι άλλοι, οι όμοιοι προς εμέ άνθρωποι, αφανίζονται ωσαύτως ολοσχερώς. Επομένως, τα πάντα είναι ματαιότης· δεν εδόθη εις ημάς αυθεντική ζωή. Τα παγκόσμια γεγονότα ουδέν άλλο είναι, ει μη κακός τις εμπαιγμός του ανθρώπου.

... Εντός μου και μετ' εμού απέθνησκε παν ό,τι συνέλαβεν η συνείδησίς μου: οι πλησίον μου άνθρωποι, τα παθήματα και η αγάπη αυτών, όλη η εξέλιξις της ιστορίας, σύμπασα η Γη και ο ήλιος και τα άστρα και το άπειρον διάστημα· έτι δε και ο Ποιητής του κόσμου, και Αυτός απέθνησκεν εντός εμού· ολόκληρον εν γένει το είναι κατεβροχθίζετο υπό του σκότους της λήθης. Ούτως εξελάμβανον τότε τον θάνατόν μου.

Η αιώνια λήθη ως κατάσβεσις του φωτός της συνειδήσεως, εβύθιζεν εμέ εις την φρίκην. Η κατάστασις αύτη συνέτριβεν εμέ· εκυρίευεν εμού παρά την θέλησίν μου. }018}

Η μνήμη του θανάτου, αυξανομένη βαθμηδόν απέκτησε τοιαύτην έντασιν ώστε εθεώρουν τον κόσμον, ολόκληρον το σύμπαν, ως ένα αντικατοπτρισμόν, πάντοτε έτοιμον να εξαφανισθή εις την αιώνιον άβυσσον του μηδενός.

Εάν ο άνθρωπος δύναται να πάσχη τοσούτον βαθέως, τότε είναι μέγας ως προς την φύσιν αυτού. Το γεγονός ότι δια του θανάτου αυτού αποθνήσκει όλος ο κόσμος, έτι δε και ο Θεός, είναι δυνατόν μόνον, εάν αυτός ο άνθρωπος καθ' εαυτόν, υπό τινα έννοιαν, είναι το κέντρον του σύμπαντος. }019}

... πολλάκις επειράσθην υπό φρικτών λογισμών οργής κατά του Πλαστουργού μου. Καταπεπονημένος εκ της αδυναμίας μου να κατανοήσω τα εν εμοί διαδραματιζόμενα, κατηρχόμην εις πάλην μετά του Θεού. Εθεώρουν Αυτόν ως Εχθρικόν Δυνάστην, ...

... όλοι οι άνθρωποι έχουν μίαν και την αυτήν οντολογικήν ρίζαν ... }021}

... Ήτο σκληρός ο τρόπος, αλλ' απεκάλυψεν εις εμέ ορίζοντας άλλου Είναι. ... } 022}

... η αιωνιότης ... κατ' εκείνον τον καιρόν ίστατο ενώπιον μου δια της «αρνητικής» αυτής όψεως: Ο θάνατος περιέβαλλε το παν.

... Έβλεπον τους ανθρώπους ... υπό το κράτος του θανάτου, αποθνήσκοντας, και η καρδία μου επληρούτο ευσπλαχνίας προς αυτούς. Δεν επεθύμουν ούτε δόξαν εκ των «θνητών», ούτε εξουσίαν επ' αυτών· δεν ανέμενον την αγάπην αυτών. Κατεφρόνουν τον υλικόν }024} πλούτον και δεν εξετίμων ιδιαιτέρως την διανόησιν ... Εάν προσέφερον εις εμέ αιώνας ευδαίμονος ζωής, δεν θα εδεχόμην αυτούς. Το πνεύμα μου απήτει αιωνίαν ζωήν ...

... ουδαμού υπήρχεν άλλη διέξοδος, ει μη εν τη αναγεννηθείση εν εμοί προσευχή· προσευχή προς τον Άγνωστον εισέτι, μάλλον Επιλελησμένον υπ' εμού. Πυρίνη προσευχή περιέπτυξεν εμέ εις τους κόλπους αυτής και εν τη ροή πολλών ετών δεν εγκατέλειπεν εμέ ούτε εν εγρηγόρσει ούτε καθ' ύπνον. Το μαρτύριόν μου ήτο παρατεταμένον. Έφθασα μέχρις εξαντλήσεως όλων των δυνάμεων μου, ότε, εντελώς απροσδοκήτως δι' εμέ, λεπτόν τι ως ραφίς διεπέρασε το πάχος του μολυβδίνου τείχους και, δια της δημιουργηθείσης τριχοειδούς σχισμής, εισέδυσεν ακτίς Φωτός.

... Η μνήμη του θανάτου είναι ιδιαιτέρα κατάστασις του πνεύματος ημών, εντελώς διάφορος της φυσικής γνώσεως ότι ημέραν τινά θα αποθάνωμεν. Η θαυμαστή αύτη μνήμη εξάγει το πνεύμα ημών εκ της γηίνης έλξεως. }025}

... Το γεγονός ότι αύτη (Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ) επιτρέπει εις ημάς να ζήσωμεν τον θάνατον ημών ως το τέλος πάσης της κτίσεως, επαληθεύει την δοθείσαν ημίν αποκάλυψιν, κατά την οποίαν ο άνθρωπος είναι εικών του Θεού, και ως τοιούτος είναι ικανός να περιλάβη εν εαυτώ και τον Θεόν και τον κτιστόν κόσμον. Και τούτο αποτελεί ωσαύτως την αρχήν της συγκεκριμενοποιήσεως εν ημίν **της υποστατικής αρχής**. }026}

Β’ ΠΕΡΙ ΦΟΒΟΥ ΘΕΟΥ

Υπάρχουν πολλοί βαθμοί και μορφαί φόβου του Θεού, αλλ’ ημείς νυν θα ομιλήσωμεν περί μιας εξ αυτών, της πλέον ουσιώδους δια την σωτηρίαν ημών· της «φρίκης» να αποδειχθώμεν ανάξιοι του Θεού, του αποκαλυφθέντος εις ημάς εν τω ανεσπέρω Φωτί. Όσοι διακατέχονται υπό του αγίου τούτου φόβου, ελευθερούνται από παντός άλλου γηίνου φόβου. }029}

Οι αναχωρηταί πενθούν επί τω θεάματι της εντός αυτών ζοφώδους αβύσσου: Είναι βαθείαι αι ρίζαι της «γνώσεως του κακού» (ΕΠΑΡΣΗΣ) και είναι αδύνατον να αποσπασθούν αύται δια μόνης της δυνάμεως ημών.

Εκ της αγάπης του Θεού γεννάται η αγία παρρησία. Ούτω, μικρά τις ομάς Αποστόλων, πρότερον μεν ολιγοψυχούντων, μετά δε την κάθοδον του Αγίου Πνεύματος πεπληρωμένων ανδρείας, εξήλθεν εις πνευματικήν πάλην προς άπαντα τον λοιπόν κόσμον. … Απόστολος Ανδρέας: «Εάν εφοβούμην τον σταυρόν, δεν θα εκήρυττον αυτόν». }030}

Όσοι ζουν εν σαρκική ανέσει ατροφούν πνευματικώς και παραμένουν κλειστοί εις την αγάπην του Χριστού, την θεοπρεπώς περιπτυσσομένην τον κόσμον. Οι τοιούτοι ζουν και αποθνήσκουν μη δυνάμενοι να ανυψώσουν το πνεύμα αυτών εις τον ουρανόν. … Πάντες οι πορευόμενοι δια της οδού των εντολών του Χριστού αναγεννώνται εξ αυτού του γεγονότος ότι ακολουθούν Αυτόν, ο είς πλείον, οι άλλοι ολιγώτερον, αναλόγως του επιδεικνυομένου ζήλου αυτών. Δια της σταυρώσεως του πιστού μετά του σαρκωθέντος Θεού-Λόγου κατέρχεται επ’ αυτόν η χάρις, η εξομοιούσα τον άνθρωπον προς τον Θεάνθρωπον. Το μέγα τούτο δώρον περικλείει εντός αυτού την ζωηφόρον Θεολογίαν, δια της αληθούς διαμονής εν τω Φωτί της αγάπης.

Η χάρις της μετανοίας παρέχεται εις εκείνους, οίτινες δι’ ολοκληρωτικής πίστεως αποδέχονται τον λόγον του Χριστού, Όστις λέγει ότι, εάν δεν πιστεύσωμεν εις την Θεότητα Αυτού και την απόλυτον αλήθειαν παντός εντελλομένου υπ’ Αυτού, το μυστήριον της αμαρτίας δεν θα αποκαλυφθή εις ημάς εν τω οντολογικώ αυτού βάθει, και ημείς «αποθανούμεθα εν ταις αμαρτίαις ημών».

Η αμαρτία είναι πάντοτε έγκλημα κατά της αγάπης του Πατρός. Εκδηλούται ως απομάκρυνσις από του Θεού και ως στροφή της θελήσεως }031} ημών προς τα πάθη. Η μετάνοια συνδέεται πάντοτε μετά της εγκρατείας από των αμαρτωλών έλξεων. Και εκτός του Χριστιανισμού διεξάγεται αγών κατά τινων παθών … Εφ΄ όσον όμως απουσιάζει η επίγνωσις της βαθυτέρας ουσίας της αμαρτίας, ήτοι της υπερηφανίας, και εφ’ όσον η ρίζα αύτη του κακού παραμένει ακατάβλητος η τραγικότης της ιστορίας δεν θα παύση να αυξάνη.

Οι Άγιοι Πατέρες διδάσκουν ότι μόνη η ταπείνωσις δύναται να σώση τον άνθρωπον, και ότι μόνη η υπερηφανία είναι ικανή να κρημνίση αυτόν εις το σκότος του άδου. Η δε νίκη εφ’ όλου του συμπλέγματος των παθών μαρτυρεί την απόκτησιν της θεοειδούς ζωής. Πάντα τα πάθη ενδύονται αναποφεύκτως μορφήν τινα ορατήν, ή νοητήν-φαντασιώδη. Το πνεύμα του χριστιανού, ευρισκόμενον εν φλογερά προσευχή μετανοίας, απεκδύεται τας εικόνας των ορατών πραγμάτων και τας λογικάς εννοίας. (ΜΗΔΕΝ-ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΙΑ) Η απέκδυσις του νου από πασών των οπτικών και νοερών παραστάσεων καλλιεργείται και εις άλλας ασκητικάς παραδόσεις. Παρά ταύτα, εν αυτώ τούτω τω «γνόφω της απεκδύσεως» η ψυχή δεν θα συναντήση τον Ζώντα Θεόν, εάν η προσευχή τελήται άνευ της οφειλομένης συνειδήσεως της αμαρτίας και της ειλικρινούς μετανοίας.

Εκ της μεγάλης θλίψεως δια τον απολεσθέντα Θεόν η ψυχή, φυσικώ τω τρόπω, απογυμνούται από των υλικών και νοερών εικόνων, και ο νους-πνεύμα προσεγγίζει εκείνο το όριον, πέραν του οποίου είναι δυνατόν να φανή το Φως. Αλλά και τούτο το όριον δύναται να παραμείνη απρόσβατον, εάν ο νους επιστρέψη εις εαυτόν. Δεν αποκλείονται }032} περιπτώσεις κατά τας οποίας ο νους, εν τη προς εαυτόν στροφή, ορά εαυτόν όμοιον προς φως. Είναι σημαντικόν να γνωρίσωμεν ότι το φως τούτο είναι φυσικόν ιδίωμα του νοός ημών, εφ’ όσον ούτος εκτίσθη κατ’ εικόνα Θεού, του

αποκαλυφθέντος εις ημάς ως Φως «εν ώ σκοτία ουκ έστιν ουδεμία». Ούτω συντελείται η μετάβασις προς άλλην μορφήν νοήσεως, προς άλλο είδος συνέσεως, ανωτέρας της επιστημονικής εμπειρικής γνώσεως. Το πνεύμα ημών εν τη ορμή της μετανοίας, απεκδυόμενον παν παρερχόμενον, εποπτεύει ως εξ υψηλής τινος κορυφής τον σχετικόν και συμβατικόν χαρακτήρα πάσης ανθρωπίνης γνώσεως. ... Ο Θεός γνωρίζεται εν αληθεία είτε ως πυρ καθαίρον, είτε ως Φως καταυγάζον.

Τοιαύτη είναι η ενέργεια του φόβου τούτου (ΦΟΒΟΣ ΘΕΟΥ): Θέτει ημάς ενώπιον του Προσώπου του Θεού, ίνα κριθώμεν υπ' Αυτού· αλλ' η πτώσις ημών είναι τοιαύτη, ώστε η θλίψις δια την κατάστασιν ημών γίνεται βαθεία οδύνη, βαρυτέρα της βασάνου του οράν εαυτούς εν τη σκοτία της αγνοίας, εν τη παραλυσία της αναισθησίας ή εν τη δουλεία των παθών. Ο φόβος ούτος είναι η ανάνηψις ημών εκ του μακραίωνος ύπνου της αμαρτίας. ... Άνευ της καθαρτικής αυτού }033} ενεργείας δεν θα αποκαλυφθή εις ημάς η οδός προς την τελείαν αγάπην του Θεού. Δεν είναι ούτο μόνον η αρχή της σοφίας, αλλά και της αγάπης. }034}

Γ' ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

... η ζώσα αύτη γνώσις ηλευθέρωσεν ημάς από του παραλογισμού της διανοητικής πτήσεως προς το Υπερπροσωπικόν Απόλυτον, την Καθαράν Ύπαρξιν, την υπερβαίνουσαν πάντα τα όντα, ήτις κατ' ουσίαν αποτελεί το μη είναι. }038}

Οι Πατέρες λέγουν ότι η συναίσθησις της αμαρτίας ημών είναι μέγα δώρον του Ουρανού, μεγαλύτερον και της οράσεως αγγέλων. }040}

Εις τον άνθρωπον, ως πρόσωπον μη ετεραρχούμενον, ως πνεύμα πεπροικισμένον δια της ελευθερίας του αυτοπροσδιορισμού, δυνάμεθα να διακρίνωμέν τι το απόλυτον, το «θεοειδές», το μη επιδεόμενον, θα έλεγε τις, άλλου Θεού. Δύναται ο άνθρωπος να θεωρήση εαυτόν ως όντα εκ του ιδίου γένους, **έτι δε και εκ της αυτής ουσίας του πρωταρχικού Είναι**, **και ως εκ τούτου να αποφασίση την πράξιν της αυτοθεώσεως** ως επιστροφήν εις το πρωταρχικόν αυτού είναι.

Πάντοτε είναι δυνατόν να υψωθή ενώπιον ημών το επιχείρημα, ότι δήθεν η από παντός σχετικού εν τω κοσμικώ είναι απέκδυσις δεν είναι εισέτι ικανοποιητική· ότι εν τη εφέσι ημών προς την τελειότητα οφείλομεν να υπερβώμεν την εν ημίν υποστατικήν αρχήν ως πρόσκαιρον μορφήν υπάρξεως, εισάγουσαν περιορισμούς εις πάσας τας εκδηλώσεις ημών. Εν ενί λόγω, ότι πρέπει να φθάσωμεν εκουσίως εις την διάλυσιν ή την νέκρωσιν της ανθρωπίνης υποστάσεως εν τω ανονομάστω ωκεανώ του Καθαρού Είναι, του Υπερ-προσωπικού Απολύτου. }041}

«Εγώ ειμί ο Ών». **<u>Το Είναι είμαι Εγώ</u>**. Ο Θεός, ο Απόλυτος Δεσπότης όλων των αστρικών κόσμων, είναι προσωπικός. Εγώ ειμί. }043}

Η μακραίων πείρα των αγίων ασκητών κατέδειξε δι' ακαταμαχήτου αξιοπιστίας ότι η υπερηφανία είναι το κύριον πρόσκομμα δια τον φωτισμόν ημών υπό του Αγίου Πνεύματος. ... Η ταπείνωσις του Θεού είναι ασύλληπτος, απόλυτος, και εν αυτή δεν υπάρχει στοιχείόν τι συγκρίσεως προς ο,τιδήποτε. Αποτελεί αύτη κατηγόρημα της Θείας αγάπης, της παρεχομένης άνευ μέτρου. }045}

Η υπερηφανία είναι εκείνο το «σκότος το εξώτερον», εν τω οποίω διαμένων ο άνθρωπος αποχωρίζεται από του Θεού της αγάπης. ... Η σωτηρία εξ αυτού του άδου είναι δυνατή μόνον δια της μετανοίας.

Η υπερηφανία είναι η ζοφώδης εκείνη άβυσσος εν τη οποία εβυθίσθη ο άνθρωπος δια της πτώσεως. Υποκύψας εις αυτήν εκουσίως, κατέστη πνευματικώς τυφλός και ανίκανος να διακρίνη την παρουσίαν αυτής εις τας κινήσεις της καρδίας και του νοός. Μόνον το συγκαταβαίνον εις ημάς δια της πίστεως εις την θεότητα του Ιησού Χριστού άκτιστον Φως παρέχει την δυνατότητα να διακρίνωμεν την μεταφυσικήν ουσίαν της υπερηφανίας. Η χάρις του Αγίου Πνεύματος φωτίζει την καρδίαν του ανθρώπου και ανακαλύπτει ούτος εν εαυτώ την παρουσίαν ενός κακοήθους όγκου, }046} όστις επιφέρει θάνατον.

Ο υπερήφανος –και ο πλέον διανοητικός πεπροικισμένος- θα παραμένη πάντοτε εκτός της τα πάντα περιπτυσσομένης αγάπης του Χριστού. Εν τω παραδείσω ο

άνθρωπος, μεμεθυσμένος εκ της θανατηφόρου ηδονής της εωσφορικής αυτο-θεώσεως, εγένετο παράφρων και δέσμιος του άδου. Εστραμμένος προς εαυτόν ως προς κέντρον, θάττον ή βράδιον θα προσκρούση εις το καταθλιπτικόν κενόν, εκ του οποίου εκάλεσεν ημάς ο Δημιουργός εις την ζωήν.

Αναρίθμητοι είναι αι μορφαί εμφανίσεως της υπερηφανίας, αλλ' άπασαι αλλοιώνουν την εικόνα του Θεού εν τω ανθρώπω. }047}

Το νόημα της υπό του Θεού εγκαταλείψεως είναι να καταδείξη ότι είμεθα εισέτι ανώριμοι· ότι η οδός δεν έχει εισέτι διανυθή έως τέλους· ότι οφείλομεν να διέλθωμεν δι' αγώνος πληρεστέρας κενώσεως, να πίωμεν έως τέλους το ποτήριον, όπερ Εκείνος έπιε.

Ο επιρρεπής εις την φαντασίαν νους είναι ακατάληλος δια την θεολογίαν. }048}

Η προσευχή δια καθαρού νοός είναι φαινόμενον σπάνιον. Η προσέγγισις εις αυτήν συντελείται προ παντός δια της βαθείας θλίψεως του πνεύματος ημών, το οποίον συνειδητοποιεί τον χωρισμόν από του Θεού ως στέρησιν υπ' ουδενός αναπληρουμένην. Η λύπη αύτη ομοιάζει προς αγωνίαν· η εξ αυτής οδύνη είναι οξυτέρα μαχαίρας.

Δια τοιαύτης προσευχής θεραπεύεται το πνεύμα ημών από της γοητείας των «φαντασμάτων της αληθείας», από του πλήθους των εν τω σκότει της αγνοίας δυσδιακρίτων έλξεων. }049}

... είδον την διανοητικήν μου ενέργειαν ομοίαν προς φως, ουχί ισχυρόν. Το φως τούτο ευρίσκετο εντός της κρανιακής κοιλότητος και πέριξ αυτής· η καρδία όμως δεν συμμετείχεν εις αυτό, ζώσα κεχωρισμένως από του εγκεφάλου. }050}

Αφ' ής στιγμής εδόθη εις εμέ η χάρις της μετανοίας, ησθάνθην εαυτόν εν τω άδη. Όσον και εάν είναι οδυνηρά κατά καιρούς η οδός αύτη, εν τούτοις, δια τα πεπτωκότα τέκνα του Αδάμ δεν υπάρχει άλλη, ήτις οδηγεί εις τας θύρας της Θείας Αιωνιότητος. ... Εδιδάχθην να αποφεύγω την στομφώδη γλώσσαν. }054}

Ελάχιστοι εκ των ανθρώπων θα γνωρίσουν θα γνωρίσουν τον άδην τούτον (της αγάπης προς τον πλησίον), διότι μικρά είναι η εν ημίν αγάπη προς τον πλησίον, τουτέστι προς πάντα συν-άνθρωπον, προς άπαν το απ' αιώνος πλήρος των ανθρώπων. Η Θεία Αγάπη του Χριστού κενούται ακριβώς εν τη διακονία προς πάσαν την ανθρωπότητα, από του Αδάμ έως και του εσχάτου, όστις μέλλει να γεννηθή εκ γυναικός. Τέθηκε την ψυχήν Αυτού υπέρ φίλων και εχθρών.

Η σάρξ πάντοτε καλύπτει ημάς διά τινος πέπλου ατελείας και }055} αγνοίας.

... Έμενον άναυδος. Προσηυχόμην δια των αλαλήτων στεναγμών της καρδίας μου.

... Το πνεύμα μου εισήρχετο τότε εις τινα νοεράν σφαίραν, τα όρια της οποίας έμενον απρόσιτα, ίσως και επειδή δεν υπάρχουν όρια. Εν τη πνευματική αυτή αβύσσω η ψυχή μου εζήτει μόνον τον Θεόν. Ήμην μόνος: Δεν υπήρχον «εκεί» μετ' εμού ούτε αντικείμενα, ούτε άλλου είδους προσωπική ύπαρξις.

Να ονομάσω άρα γε την προσευχήν ταύτην «καθαράν», επειδή το πνεύμα μου απεξεδύετο παν κτιστόν; }058}

Άπασα η επίγειος ημών ζωή, από της γεννήσεως μέχρι και της τελευταίας αναπνοής, θα φανή εν τη υστάτη αυτής τελειώσει ως ενιαία τις άχρονος πράξις. Θα είναι δυνατόν να ίδωμεν το περιεχόμενον και την ποιότητα αυτής εν ριπή οφθαλμού. Αναλογισθήτε καθαρόν τι σκεύος ιδεώδους κρυστάλλου, πλήρες ύδατος. Ευθύς εξ αρχής δυνάμεθα να είπωμεν, εάν το ύδωρ είναι διαυγές ή ουχί, και μέχρι τίνος βαθμού. ... Εκάστη κίνησις, και η πλέον παροδική, της καρδίας ή του νοός αφίνει ίχνος τι επί του όλου σώματος της ζωής ημών. ... έστω ότι ... εισέβαλεν εις την καρδίαν μου πονηρός τις λογισμός ... Και η μοναδική αύτη σκέψις θα παραμείνη ως μελανή τις κηλίς επί του συνόλου της ζωής μου, εάν δεν αποβάλω αυτήν δια της μετανοίας και αυτομεμψίας. }059}

Δια της ειλικρινούς μετανοίας και της αποφασιστικής αυτοκατακρίσεως ενώπιον του Θεού και των ανθρώπων καθαίρεται ο έσω άνθρωπος, και το ύδωρ εν τω σκεύει, διελθόν δια του πνευματικού φίλτρου της μετανοίας, αποκαθίσταται εν τη καθαρότητι αυτού.

Και πού είναι η εγγύησις, ότι η στιγμιαία επαφή μετά του πονηρού λογισμού δεν θα μετατραπή εις αιωνιότητα;

... εάν μάζα τις δεχθή επαρκώς ισχυράν ώθησιν, δύναται –θεωρητικώς- εκφυγούσα την σφαίραν έλξεως της γης να κινήται αενάως μετά μεγάλης ταχύτητος εις τα αχανή κοσμικά διαστήματα. Δεν θα συμβή άρα γε το αυτό και εις την ψυχήν; Ελκυσθείσα αύτη υπό της Θείας αγάπης, εγκαταλιπούσα το σώμα, θα πορεύηται προς τον Θεόν· ή και αντιθέτως: Απωθήσασα αύτη τον Θεόν, θα βυθίζηται «εις το σκότος το εξώτερον», εις τας ατελευτήτους βασάνους της εναντίας προς την αγάπην καταστάσεως. }060}

Η άμεσος αντιπαράθεσις προς τους πονηρούς, ή έστω και ματαίους λογισμούς, δεν είναι πάντοτε η καταλληλοτέρα μέθοδος υπερνικήσεως αυτών. Συχνάκις ο καλύτερος τρόπος είναι η μνήμη του μεγαλείου της προαιωνίου περί ημών βουλής του Πατρός.

Να υποβαθμίση τις την πρωταρχικήν περί ημών ιδέαν του Θεού αποτελεί ουχί μόνον σφάλμα, αλλά και μέγα όντως αμάρτημα.

Η ψυχή παραδίδεται εις την υπέρ του κόσμου προσευχήν, αλλ' η προσευχή αύτη ουδέποτε επιτυγχάνει το έσχατον αυτής τέλος, εφ' όσον ουδείς και ουδέν δύναται να στερήση τους ανθρώπους της ελευθερίας να κλίνουν προς το κακόν, να προτιμούν το σκότος αντί του φωτός.

Η θεοπρεπώς προσφερομένη προσευχή εις τον Κύριον, «εν πνεύματι και αληθεία», είναι ενέργεια άφθαρτος και ακατάλυτος. Ψυχολογικώς είναι δυνατόν, εν μέσω της βιοτικής ματαιότητος, να επιλησθώμεν }061} αυτής αλλ' Αυτός ο Θεός φυλάττει αυτήν αιωνίως.

Τα αρνητικά εφ' ημών αποτελέσματα της αμαρτίας θεραπεύονται και αφανίζεται η φθοροποιός ενέργεια των διαπραχθεισών υφ' ημών πράξεων εναντίον του πλησίον· θεία δυνάμει αποκαθίσταται το πλήρωμα της ζωής, ουχί όμως δια της μονομερούς επεμβάσεως του Θεού, αλλά πάντοτε δια της συνεργίας της μετανοίας και της προαιρέσεως των ανθρώπων, διότι ο Θεός ουδέν ποιεί μετά του ανθρώπου άνευ της συγκαταθέσεως αυτού.

Την συμμετοχήν του Θεού εις την προσωπικήν ημών ζωήν ονομάζομεν Πρόνοιαν. Η Πρόνοια αύτη ουδόλως ομοιάζει προς την ειδωλολατρικήν ειμαρμένην. Εις κρισίμους στιγμάς της ζωής ημών, τω όντι, ημείς οι ίδιοι επιλέγομεν τινα εκ των προτεινομένων δυνατοτήτων.

Η εκλογή αύτη συνδέεται αναποφεύκτως μετά της ετοιμότητος προς θυσίας. ... Συχνότατα, δυστυχώς, οι άνθρωποι υποκινούμενοι υπό προσκαίρων παρορμήσεων } 062} εκτρέπονται της υπό του Θεού υποδειχθείσης οδού, ήτις οδηγεί εις την Βασιλείαν του Φωτός. Ούτως εμπίπτει ο άνθρωπος εις την δίνην των αποπλανώντων αυτόν παθών, άτινα κωλύουν να ίδωμεν την ποθεινήν αυγήν. Παρά ταύτα, τα παθήματα και αι θυσίαι είναι αναπόφευκτα εις πάσαν εκλογήν.

Είναι ανάγκη δια πάντας ημάς, όπως διέλθωμεν δια του μυστηρίου του θανάτου χάριν τελειοτέρας εξομοιώσεως προς τον Χριστόν. Όπισθεν του ορίου τούτου, αγνώστου εισέτι, ο Θεός και Πατήρ ημών εισάγει ημάς εις την σφαίραν της ανεσπέρου ημέρας.

Το Ευαγγέλιον, η Καλή Αγγελία, και άρχεται και καταλήγει δια της κλήσεως προς μετάνοιαν. ... οσάκις ο άνθρωπος προσφέρει προσευχήν εις τον Θεόν ουχί ως αμαρτωλός, η προσευχή αυτού δεν φθάνει εις τον θρόνον του Υψίστου, διότι ο Υιός του Θεού ήλθε να καλέση ουχί τους «πεποιθότας εφ' εαυτοίς ότι εισί δίκαιοι» και συνεπώς ευρισκομένους εκτός της αληθείας ...

«Την θάλασσαν την οζομένην, την τεθείσαν μεταξύ ημών και του νοερού παραδείσου, δια καράβου της μετανοίας }063} παρελθείν δυνάμεθα, της εχούσης τους κωπηλάτας του φόβου. ... Η μετάνοια εστι το πλοίον· ο φόβος δε, ο κυβερνήτης αυτού· η αγάπη, ο λιμήν ο θεϊκός ...» (Ισαάκ Σύρου, Λόγος οβ').

Να ίδη τις την αμαρτίαν αυτού ... η πράξις αύτη είναι η εν ημίν ενέργεια του Ιδίου του Θεού, Όστις είναι Φως.

Κατά την επί δεκαετίας διακονίαν μου ως πνευματικού παρετηρησα μετά λύπης ότι σπάνιοι είναι οι άνθρωποι οι κατανοούντες εν αισθήσει καρδίας την αληθινήν

φύσιν της αμαρτίας. Συνήθως οι πλείστοι παραμένουν επί του επιπέδου της ανθρωπίνης ηθικής, και εάν ποτε αρθούν υπεράνω αυτής, πράττουν και τούτο πάλιν ανεπαρκώς.

Εκ των οδών, αίτινες οδηγούν προς την επίγνωσιν των αμαρτιών ημών, ασφαλεστέρα είναι η πίστις εις την Θεότητα του Χριστού, χάριν της οποίας κατέρχεται επί του ανθρώπου η αγάπη του Αγίου Πνεύματος. ... εάν διαπράξη ο,τιδήποτε, είτε }064} εν έργω είτε μόνον δι' εσωτερικής κινήσεως αυτού, όπερ συνεπάγηται εξασθένησιν της αισθήσεως της Θείας Αγάπης, τότε αυτή αύτη η μείωσις της χάριτος, άνευ ουδεμιάς λογικής ψυχαναλύσεως, αποτελεί ένδειξιν παρεκκλίσεως εκ της δικαιοσύνης του Θεού. Τότε το πνεύμα ημών στρέφεται ορμητικώς προς τον Θεόν εν προσευχή μετανοίας, δια της οποίας έρχεται η άφεσις ως αποκατάστασις εν τη αγάπη. ... Ο τοιούτος άνθρωπος ζη ενώπιον του Θεού εν απλότητι και τρόπον τινά άνευ ορθολογισμού, αγόμενος υπό της αγάπης και του φόβου του Θεού. Ο τοιούτος δύναται να ανέλθη εις ύψη αγιότητος έτι και εις την τελειότητα, μη υποπτευόμενος ο ίδιος το γεγονός τούτο.

Ετέραν οδόν προς επίγνωσιν της αμαρτίας συνιστά η υποβολή του πνεύματος του ανθρώπου εις την κρίσιν του λόγου του Θεού. Δια συνετού ελέγχου της εσωτερικής αυτού καταστάσεως, ο άνθρωπος πείθεται ότι δεν τηρεί τας εντολάς, και ένεκα τούτου έρχεται εις μετάνοιαν.

Είναι αναγκαίον προς επίτευξιν του πληρώματος της μετανοίας να ακολουθήσωμεν τας δύο ταύτας οδούς, της καρδίας και του }065} νοός, αίτινες βραδύτερον εν τη πράξει της γνησίας αιωνίου ζωής συνενούνται εις έν. ... **ο άνθρωπος οφείλει** ... **να εισχωρήση εις την προαιώνιον βουλήν του Θεού περί του ανθρώπου**.

Η συνένωσις βιώματος και γνώσεως εισάγει εις την ζωήν ημών την αξιοπιστίαν και την σταθερότητα.

Μέγα και άρρητον το δώρον της μετανοίας: Μετ' αυτού συνδέεται η διείσδησις του πνεύματος ημών εις τα Μυστήρια του Ανάρχου Θεού, του Πατρός ημών. Ουχί }066} άλλως, ει μη δια μετανοίας αφομοιούμεν υπαρκτικώς την Αποκάλυψιν, τίνι τρόπω συνελήφθη ο Άνθρωπος εν τη προαινίω Βουλή του Τριαδικού Θεού προ καταβολής κόσμου.

Η γνώσις του πανταχού παρόντος Θεού είναι εφικτή υπό των λογικών κτισμάτων εν παντί τόπω. Προς απόκτησιν όμως ταύτης δεν επαρκεί η προσφορά των θεολογικών σχολών και συγγραμμάτων. Η αληθής γνώσις εισδύει ανερμηνεύτω τρόπω εις αυτήν ταύτην την ύπαρξιν ημών, όταν Ούτος ευρίσκηται μεθ' ημών. ... Το ασφαλέστερον μέσον προς απόκτησιν του αγαθού τούτου είναι η προσευχή της μετανοίας, ήτις παρέχεται εις ημάς κατά το μέτρον της εις Χριστόν πίστεως.

Εάν δεν εμβαθύνωμεν εις την πρωταρχικήν ιδέαν του Θεού περί της δημιουργίας του Ανθρώπου, εάν δεν βιώσωμεν την αγιότητα του Θεού, δεν θα έλθη εις ημάς μετά της οφειλομένης ισχύος η μεταμέλεια δια την απώλειαν, την οποίαν υπέστημεν εκ της πτώσεως. ... εντελώς άλλη μετάνοια, ολοκληρωτική πλέον, καταλαμβάνει ισχυρώς άπασαν την ύπαρξιν ημών, όταν το άκτιστον Φως επιτρέψη εις ημάς να ίδωμεν τον εν ημίν άδην και εν ταυτώ να αισθανθώμεν την Αγιότητα του Ζώντος Θεού. }067}

Η αφόρητος δίψα δια τον Ζώντα Θεόν, όταν υπερβή τα μέτρα των δυνάμεων της αντοχής ημών, αποσπά το πνεύμα ημών από παντός κτιστού και εισάγει αυτό εις τινα ανείκαστον άβυσσον πνευματικού χώρου, όπου ουδέν και ουδείς υπάρχει, }068} ει μη μόνον ο Θεός της αγάπης και η θέα της Αυτού απειρότητος. Εκεί το Φως δεν οράται ως τοιούτον, αλλ' εκεί ούτε και σκότος υπάρχει, διότι η άβυσσος αύτη είναι παραδόξως διαφεγγής, και ο νοερός οφθαλμός ακωλύτως διαπερνά το αχανές και ουδαμού συναντά τα όρια αυτής.

Η μετάνοια δεν είναι απλώς νοητική πράξις, ως αλλαγή της διανοητικής ημών προσεγγίσεως προς παν το τελούμενον εν τω κόσμω. Η αλλαγή αύτη, η στροφή του νοός, συνοδεύεται κατά φυσικόν τρόπον υπό αισθήσεως πικρίας δια την αχρειότητα ημών και υπό θλίψεως καρδίας δια τον χωρισμόν ημών από του Αγίου Θεού. Δεν υπάρχει οδύνη μεγαλυτέρα της επιγνώσεως ότι είμεθα όντως χείριστοι πάντων. ...

Ερριμένοι εις τας εκτάσεις του αιωνίου Πνεύματος δια προσευχής, ήτις πηγάζει εκ του αυτομίσους, προσευχόμεθα άνευ επιστροφής της προσοχής ημών προς εαυτούς.

Πάσα θεωρία θείων πραγματικοτήτων είναι δυνατή μόνον, όταν το πνεύμα του ανθρώπου έλθη εις κατάστασιν αντιστοιχούσαν, εν τινι μέτρω, προς το θεωρούμενον. Όντως πως θα ηδύνατο ο δέσμιος της υπερηφανίας να είναι κατοικητήριον του Ταπεινού Αγίου Πνεύματος; }069}

… δια τον απλούν παρατηρητήν, όστις δεν εγνώρισεν εμπειρικώς την χριστιανικήν ζωήν, ουδέν υπάρχει άξιον προσοχής εις τον τοιούτον φορέα του αύλου Φωτός. Ο πιστός άνθρωπος είναι δυνατόν να φαίνηται κατά την εξωτερικήν αυτού εμφάνισιν αξιολύπητος, πτωχός, ρακένδυτος, ανυπεράσπιστος ενώπιον του Άρχοντος του κόσμου τούτου, αλλ’ όμως είναι αληθώς μέγας κατά το ενοικούν εν αυτώ πνεύμα. }070}

Εν τη αρχή της μετανοίας επικρατεί θλίψις, συντόμως όμως διαπιστούμεν ότι διεισδύει εντός ημών ενέργεια νέας ζωής, επιφέρουσα θαυμαστήν αλλοίωσιν του νου. … Ενώπιον του πνεύματος ημών διαγράφεται ευκρινέστερον η απεριγράπτως μεγαλοπρεπής εικών του Πρωτοπλάστου Ανθρώπου. Ατενίζοντες εις το κάλλος τούτο ανακαλύπτομεν οποίαν φοβεράν διαστροφήν υπέστη εν ημίν η πρωταρχική ιδέα του Δημιουργού περί ημών. … Η χάρις της μετανοίας αποκαλύπτει εν ημίν την εικόνα του Υιού του Πατρός. Ώ, πόσον οδυνηρά είναι η πορεία αύτη! … Η εικών του Μονογενούς και ομοουσίου τω Πατρί Υιού και Λόγου ανάπτει εν ημίν σφοδρόν πόθον να ομοιωθώμεν προς Αυτόν εν πάσι. … Η οδύνη αύτη εμπνέει ημάς, δεν φονεύει. }071}

Πολλάκις εμνήσθην του Προφήτου Μωϋσέως, όστις, μετά την Αποκάλυψιν … απεστάλη εις Αίγυπτον και επί τεσσαράκοντα έτη κατεπονείτο εν τω βορβόρω ευτελών παθών ανθρώπων, τους οποίους ώφειλε να σώση, καίτοι οι ίδιοι δεν επεζήτουν την εαυτών σωτηρίαν. }073}

… ουχί άνευ πάλης μετ’ Αυτού, ουχί άνευ πολυαρίθμων αποπειρών να παρεκκλίνω από του σταυρού Αυτού … }074}

Δ’ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΝΘΟΥΣ

Είναι αφελής όστις νομίζει ότι είναι δυνατόν να ακολουθήση τα ίχνη του Χριστού άνευ δακρύων. … Απελιθώθη η καρδία ημών εν τω κτηνώδει αυτής εγωισμώ και, όπερ χείριστον, εν τω υπερηφάνω αυτής σπασμώ. Αλλ’ υπάρχει αληθώς τοιούτον πυρ ικανόν να τήξη έτι και τα πλέον ισχυρά μέταλλα και τους λίθους. }076}

Το πνευματικόν πένθος είναι κατά την φύσιν αυτού διάφορον του ψυχικού πένθους. Συνδέεται μετά της αδιαλείπτου σκέψεως περί του Θεού, εν τη οδυνηρά θλίψει δια τον απ’ Αυτού χωρισμόν. Το εμπαθές, το ψυχικόν, πένθος φονεύει το σώμα, σβεννύει την ζωηρότητα αυτού, εν αντιθέσει προς το πνευματικόν, όπερ καθαίρει τον άνθρωπον εκ των θανατηφόρων παθών, και ούτω ζωοποιεί αυτόν όλον. Δια ζεόντων δακρύων απαλλάσεται ο νους ημών από των εμπαθών εικόνων. Δια του πένθους κατέρχεται επί την ψυχήν ημών η πνευματική ανδρεία, και ο άνθρωπος τίθεται υπεράνω αγωνιών και φόβων.

Μόνον εκείνος, όστις ουδέποτε ησθάνθη την φονικήν εξουσίαν της αμαρτίας επ’ αυτού, δύναται να νομίση ότι η εντελλομένη υπό του Ευαγγελίου μεταμόρφωσις της φύσεως ημών είναι δυνατή άνευ δακρύων. }077}

«Η ψυχή βλέπει εαυτήν ερριμμένην εις το σκότος του θανάτου. Ο φόβος εκ του σκότους τούτου είναι μαρτυρικός, διότι τούτο δεν υπάρχει μόνον πέριξ εμού, αλλ’ εδρεύει εν εμοί. Όταν όμως το άκτιστον Φώς αποδεσμεύη εμέ εκ του εσωτερικού μου άδου, τότε απέρχεται απ’ εμού πάν πάθος». }078}

Το πλήρωμα της κενώσεως προεργάζεται το πλήρωμα της τελειότητος. }081}

… δια παρακλήσεως ουχί ψυχολογικής ή φυσικής τάξεως, αλλά οντολογικής, αναφερομένης εις την Θείαν αιωνιότητα. }082}

Η απουσία δακρύων αποτελεί κατά την διδασκαλίαν των Πατέρων ημών, ένδειξιν ότι η προσευχή ημών δεν έφθασεν εισέτι την πρώτην βαθμίδα της αναβάσεως }083} αυτής προς τον Θεόν. Ενδέχεται όμως εξαντληθέντων των φυσικών δακρύων, να δοθή άλλη προσευχή άνευ λόγων, ως τρυφερά αίσθησις της

χάριτος του Αγίου Πνεύματος εντός ημών, οπότε η ειρήνη, «η πάντα νουν υπερέχουσα» πληροί την καρδίαν.

Ο πνευματικός κλαυθμός είναι το «περισσόν ζωής» εν αντιθέσει προς τον «ψυχικόν» κλαυθμόν, όστις αποκτείνει τους γηγενείς. }084}

Είναι αδύνατον όμως να «καλλιεργήσωμεν» το δώρον τούτο (πνευματικό πένθος) διότι δεν περικλείεται εν τοις ορίοις της κτιστής ημών φύσεως. Τούτο είναι χάρις, και η Θεία χάρις δεν υπόκειται εις την εξουσίαν ημών. }085}

Ε' ΣΑΛΕΥΟΜΕΝΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙ ΤΟΥ ΑΣΑΛΕΥΤΟΥ

Την περίοδον εκείνην της ζωής μου θα ηδύνατο τις να θεωρήση πλήρη εμπνεύσεως, αλλ' εγώ ουδόλως ενθυμούμαι αυτήν μετ' αγάπης: Κατενόησα ότι παρεδιδόμην είς τινα ιδιότυπον «ηρεμίαν», ήτις κατ' ουσίαν δεν ήτο ει μη αυτοκτονία επί μεταφυσικού επιπέδου. }090}

Η οντολογική ένωσις πραγματοποιείται εν τη ενεργεία της αγάπης. }091}

Να αναμιχθώ δια νόθου ταπεινώσεως μετά της περιβαλλούσης εμέ πραγματικότητος και να καταδικάσω εμαυτόν εις φθοράν, ή να αποδεχθώ την φοβεράν κλήσιν του Χριστού.

Οφείλω να ίδω τον Χριστόν «καθώς εστιν», ίνα παραβάλω εμαυτόν προς Εκείνον και εξ αυτής της συγκρίσεως αισθανθώ την α-μορφίαν μου. Δεν δύναμαι να γνωρίσω εμαυτόν, εάν δεν έχω ενώπιόν μου την Αγίαν Αυτού Μορφήν. }092}

Διά μέσου του άδου της απελπισίας μου ήλθεν η ουράνιος λύτρωσις. Ανεδύθησαν εντός μου νέαι δυνάμεις, ετέρα όρασις, άλλη ακοή. Ηδυνήθην να γνωρίσω απερίγραπτον ωραιότητα. Εν τούτοις τούτο δεν ήτο «εμόν».

... η «αιώνιος κόλασις» δεν έγκειται εις το ότι εν τω άδη σκοτειναί υπάρξεις θα υποβάλλουν ημάς εις βασανιστήρια επί πυράς, αλλ' εις το ότι θα αποδειχθώμεν ανάξιοι να }093} εισέλθωμεν εις την Αγίαν Βασιλείαν της Αγάπης του Θεού.

... ως μοναχός εδιδάχθην να καταδικάζω εμαυτόν εις πάντα, «να κρατώ τον νουν μου εις τον άδην». }094}

Το Πνεύμα το Άγιον, απομακρυνθέν αφ' ημών, εγκαταλείπει τον οίκον ημών έρημον. }095}

Είμεθα μακάριοι, όταν εκ του σκότους της αγνοίας και του θανάτου μεταφερώμεθα εις το θαυμαστόν Φως· όταν όμως εκπίπτωμεν εκ του Φωτός εις το πρότερον σκότος ημών, τότε βιούμεν αυτό το σκότος μετ' εντονωτέρας οδύνης. } 096}

Αι εσωτερικαί συγκρούσεις εις τας οποίας ευρισκόμην θα ηδύναντο ίσως να φανούν εις πολλούς ως φαινόμενον μικρόν απέχον της παραφροσύνης. Εμέ όμως, κατά τινα τρόπον, επληροφόρει η διαίσθησις ότι η περίπτωσίς μου εξήρχετο της αρμοδιότητος της κοινής ψυχιατρικής επιστήμης. Θα ήτο δε ασυγχώρητος βεβήλωσις εάν απετεινόμην προς επαγγελματίας ιατρούς. }098}

ΣΤ' ΤΟ ΠΡΟΝΟΜΙΟΝ ΤΟ ΓΝΩΝΑΙ ΤΗΝ ΟΔΟΝ

... εν τη αρχή της ζωής μου εν τω Άθω, παρεκάλεσα ένα ερημίτην να ομιλήση εις εμέ περί της προσευχής. ... «Ας ομιλήσωμεν δι' ό,τι κείται εντός των ορίων των μέτρων ημών....» Ησθάνθην συστολήν εκ των λόγων αυτού, αλλ' εν τούτοις ετόλμησα να είπω: «Επιθυμώ όντως να γνωρίσω περί του τελείου, περί εκείνου όπερ υπερέχει του μέτρου μου. Αλλά τούτο, ουχί διότι έχω αξιώσεις πέραν των δυνατοτήτων μου. Ουχί· αλλ' επειδή θεωρώ αναγκαίον να ίδω τον πλοηγόν αστέρα, ώστε να ελέγχω εαυτόν κατά πόσον ευρίσκομαι εν τη ορθή οδώ. ...». Ο άγιος ούτος ανήρ συνεφώνησε μετ' εμού ότι ο τρόπος ούτος σκέψεως ουχί μόνον επιτρέπεται, αλλά και επιβάλλεται. }099}

Η έλξις προς το ύψιστον αγαθόν είναι φυσική, αλλ' η πορεία προς αυτό άρχεται δια της καθόδου ημών εις τα καταχθόνια.

Ενσυνειδήτως κατερχόμεθα εις τον άδην, διότι, αφ' ής στιγμής αποκαλύπτεται εις ημάς η εικών του προαιωνίου Ανθρώπου, ζώμεν οξύτερον

το βάθος του σκοτασμού ημών. Μεγάλη θλίψις πλήττει όλον το είναι ημών. Τα εξωχρονικά παθήματα του πνεύματος υπερβαίνουν πάντα φυσικόν πόνον. ... Ελθέ και ίασαί με εκ του συνέχοντός με θανάτου ... }102}

Η υπερηφανία είναι και κακία και σκότος· εν αυτή η ρίζα πασών των αμαρτιών. ... **Μετάνοια που σημαίνει ριζικήν αλλαγήν της νοεράς ημών προσεγγίσεως προς την ζωήν εν γένει, μετάβασιν εκ της παλαιάς κοσμοθεωρίας εις την όρασιν της "αντιστρόφου" εικονογραφικής προοπτικής**. Επειδή δια της υπερηφανίας εκρημνίσθημεν εις το σκότος το εξώτερον, μόνον δια της ταπεινώσεως αναβαίνομεν προς τον Ύψιστον.

Έρχεται εκείνο, όπερ ούτε εσκέφθημεν, ούτε ηκούσαμεν, ούτε επί την καρδίαν ημών ανέβη· εις την άβυσσον του σκότους ημών διεισδύει ακτίς του ακτίστου Ηλίου. ... Η έως τότε τεθανατωμένη ψυχή προσλαμβάνει άφθαρτον ζωήν. }103}

Ένιοι δε, απερροφημένοι υπό της προσευχής, ουδέν παρατηρούν, και δι' ακατανοήτου εις αυτούς τρόπου «αρπάζονται» εις άλλην σφαίραν του Είναι, επιλανθανόμενοι της γης. Η χείρ του Θεού ποιεί τούτο μετά τοιαύτης λεπτότητος, ώστε ο άνθρωπος ουδόλως αντιλαμβάνεται την στιγμήν καθ' εαυτήν, όπως ακριβώς συμβαίνει κατά την φυσιολογικήν επέλευσιν του ύπνου. Μόνον μετά την επιστροφήν εις την συνήθη αίσθησιν του κόσμου ανακαλύπτει ότι το πνεύμα αυτού εξήλθε της συνήθους μορφής υπάρξεως και ηνώθη μετά του Θεού. Μετά το γεγονός τούτο, πάντα τα επίγεια κατανοούνται ως παροδικά και εύθραυστα. Η ψυχή σε συνειδητοποιεί ως νόημα της υπάρξεως αυτής την διαμονήν μετά του Θεού, εν Αυτώ, και εν τη αιωνιότητι Αυτού. }104}

Παρόμοιόν τι παρατηρείται εις τον άνθρωπον, όστις εκζητεί την προσευχήν. Ούτος δύναται ωσαύτως να αρπαγή υπό της ορμής αυτής και να αποσπασθή εκ του κόσμου τούτου. Όταν επιστρέψη εκ της αρπαγής ταύτης, είναι πλέον «νεκρός» δια τα εμπαθή ενδιαφέροντα και τας υλικάς κτήσεις: Δεν θα επιδιώξη πλέον ουδεμίαν σταδιοδρομίαν· δεν θα λυπηθή καθ' υπερβολήν δια την απόρριψιν αυτού υπό των άλλων, ούτε θα επαρθή επαινούμενος· επιλανθάνεται του παρελθόντος, δεν προσκολλάται εις το παρόν, ούτε μεριμνά δια το επίγειον μέλλον. Καινή ζωή, έμπλεος Φωτός, απεκαλύφθη εις αυτόν και εν αυτώ· (ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ) αι αφελείς διασκεδάσεις, αίτινες απασχολούν την μεγίστην πλειονότητα των ανθρώπων, παύουν να ενδιαφέρουν αυτόν. Και εάν κρίνωμεν περί της ποιότητος της ζωής, **ουχί κατά την ποσότητα των ευχαρίστων ψυχοφυσικών συναισθημάτων**, αλλά κατά το βάθος της γνώσεως ημών περί των κοσμικών πραγματικοτήτων και προ παντός περί της Πρώτης και Εσχάτου Αληθείας ... Η ουσία της ειρήνης του Χριστού έγκειται εις την τελείαν γνώσιν του Πατρός. }105}

Ουδεμία πρόσκαιρος ευδαιμονία θα δυνηθή να δώση εις ημάς την αληθινήν ειρήνην, εάν ημείς διαμένωμεν εν τη αγνοία της Αρχής πασών των αρχών.

Τινές εκ των πιστευόντων εις τον Κύριον, ακολουθούντες Αυτόν, οδηγούνται μέχρι του χείλους της αβύσσου, ήτις απροσδοκήτως διανοίγεται έμπροσθεν αυτών, άνευ δυνατότητος οπισθοχωρήσεως. ... άβυσσος = το βαθύ βάραθρον της αγνοίας, την άκραν έντασιν της απογνώσεως των εις θάνατον καταδεδικασμένων, την εξουσίαν εφ' ημών του σκότους του αιώνος τούτου. Δια την πτήσιν επάνω της αβύσσου ταύτης έχομεν χρείαν της δυνάμεως της ευλογημένης απογνώσεως· η ενέργεια της εν ημίν χάριτος λαμβάνει μορφήν «αποφασιστικότητος». Το Φως διαφαίνεται μακρόθεν. Ελκυόμενοι προς αυτό υπό μυστηριώδους δυνάμεως, αποφασίζομεν να ριφθώμεν εις το άγνωστον, επικαλούμενοι το Άγιον Όνομα του Ιησού Χριστού, του Θεού Σωτήρος. Και τί συμβαίνει τότε; Αντί να συντριβή η κεφαλή ημών επί των κεκρυμμένων εις τον γνόφον υφάλων, αόρατός }106} τις χειρ εμφανίζεται, στοργικώς κρατούσα ημάς επάνω της αβύσσου. Άνευ αυτής της φιλικής χειρός του Ζώντος Θεού ουδείς άνθρωπος δύναται να ανταπεξέλθη εις τας συνθήκας εκείνων των θυελλών και αντιξόων περιστάσεων, αίτινες εις παρομοίας περιόδους περικυκλούν την ψυχήν.

Εγώ δε λέγω υμίν ότι πας ο βλέπων γυναίκα προς το επιθυμήσαι αυτήν ήδη εμοίχευσεν αυτήν εν τη καρδία αυτού ... Εγώ δε λέγω υμίν μη ομόσαι όλως ...(Δευτ. ε' 18} }107}

Ως απάντησις εις την απεγνωσμένην προσευχήν μου ενεφανίσθη εις εμέ το κρεμάμενον επί του σταυρού σώμα του Κυρίου, ως θαυμαστή γέφυρα μεταξύ ουρανού και γης. Οδός του χριστιανού είναι η σταύρωσις: ... Ούτω συγκεράννυνται εν τη ψυχή και η λεπτή χαρά «του γνώναι την οδόν», και ο μέγας φόβος δια το υπέρμετρον της εντολής.

Είναι αδύνατον να διηγηθώμεν δια λόγων περί του φοβερού προνομίου της μυστηριώδους αυτής σχοινοβασίας (υπεράνω της αβύσσου, εκ του «ζην» κατά τας ευαγγελικάς εντολάς). Παρομοίως, όσοι απήλθον αφ' ημών εις τον άλλον κόσμον δεν αποπειρώνται δια των εμφανίσεων αυτών να διηγηθούν εις τους εν σαρκί οικούντας περί εκείνου του }108} μεγαλείου, όπερ διανοίγεται έμπροσθεν αυτών εν τη νέα ζωή.

Ενώσας εν Εαυτώ και τον Θεόν και τον Άνθρωπον, ο Κύριος καλεί ημάς να ακολουθήσωμεν Αυτόν. ... (όπως ένα σώμα στο διάστημα) το πνεύμα ημών εισάγεται εις το ατελεύτητον του «νοερού» διαστήματος, εμπλέου Φωτός, ... }109}

Ως εκ τούτου δυνάμεθα ασφαλώς να κρίνωμεν πότε ακριβώς ενεργεί εν ημίν Αυτό, το εκ του Πατρός εκπορευόμενον Πνεύμα, η Τρίτη Υπόστασις, και ουχί άλλο τι πνεύμα δυνάμενον εισέτι να φανή εις τους αδοκίμους ως το ηγεμονικόν. Δια του Χριστού και εν Αυτώ, μετ' άκρως θετικού τρόπου, εφανερώθη εις ημάς ο Άνρθωπος εν τη πρωταρχική αυτού εικόνι και ομοιώσει προς τον Θεόν. Και ουδένα έχομεν πλέον εκτός Αυτού, όστις θα απεδεικνύετο δι' ημάς θεμέλιον του είναι, ... }110}

Η αυθεντική σωτηρία έγκειται εις το να παραμείνωμεν σταθεροί εν τη αγάπη Αυτού υπό οιασδήποτε συνθήκας, ...

Ο αγών του χριστιανού κατ' αρχάς συγκεντρούται }111} εντός αυτού· ούτος εν τη τελειώσει αυτού γίνεται προσευχή υπέρ όλου του κόσμου, υπέρ του όλου Αδάμ. Η πρώτη κίνησις της αγάπης κατευθύνεται προς τον Θεόν, η δευτέρα προς τον πλησίον.

Αι εντολαί του Χριστού είναι κατά την ουσίαν αυτών αυτοαποκάλυψις Θεού· ... Η εκπλήρωσις των προσταγμάτων τούτων, άτινα δεν ασκούν βίαν εφ' ημών, υπερβαίνει καθ' υπερβολήν τας κτιστάς ημών δυνάμεις. ... « ... χωρίς Εμού ου δύνασθε ποιείν ουδέν».

Η θεία προέλευσις των ευαγγελικών προσταγμάτων φανερούται εισέτι και εκ του ότι οι τηρούντες ταύτα, ανεξαρτήτως του επιπέδου της εξωτερικής αυτών μορφώσεως, προσλαμβάνουν τον Άναρχον εν ταις καρδίαις αυτών: }112}

Είναι αδύνατον να ζήση τις χριστιανικώς. Χριστιανικώς δύναταί τις μόνον να αποθάνη, δια θανάτου όμως κατά την γηίνην μορφήν της υπάρξεως ημών. ... ο θάνατος ούτος ... Είναι η «στενή πύλη», η «τεθλιμμένη οδός η απάγουσα εις την ζωήν», την οποίαν όμως «ολίγοι εισίν οι ευρίσκοντες».

Το Ευαγγέλιον του Χριστού υπερβαίνει εις απίστευτον βαθμόν παν ό,τι γνωρίζει η γη. Πώς να θεραπευθή η φοβερά εκείνη νόσος, δια της οποίας εμόλυνεν ο εχθρός τον Άνθρωπον εν τη αυγή της εμφανίσεως αυτού εις τον κόσμον;

... ο Ιησούς Χριστός των Ευαγγελίων, είναι αληθώς ο Άναρχος Θεός, ο Δημιουργός πάντων των όντων, ο αποκαλυφθείς εις τον Μωϋσήν δια του ονόματος Εγώ ειμί ... }113}

Πιστεύουν εις τον Χριστόν εκείνοι, οίτινες πιστεύουν εις την θέωσιν αυτών. Η πίστις ή η απιστία εξαρτάται εκ της υψηλής ή ταπεινής περί του Ανθρώπου αντιλήψεως. Δια τον πιστεύοντα ο σταυρικός θάνατος του Ιησού, τουτέστι πώς και δια τί Ούτος εσταυρώθη, είναι η ισχυροτέρα μαρτυρία υπέρ Αυτού. }114}

... έκαστος πιστεύων εις Αυτόν, νικών εν τω αγώνι της μετανοίας τον ενεργούντα εν ημίν «νόμον της αμαρτίας» καθίσταται, ομοίως προς τον Χριστόν, υπερκόσμιος.

Ίνα εννοήση τις έστω και εν μέρει, «Τις εστιν Ούτος;» πρέπει απαραιτήτως να ομοιωθή προς Αυτόν δια της παραμονής εν τω πνεύματι των εντολών Αυτού. **Όστις δεν ηκολούθησεν Αυτόν** ... **Ας τηρήση έντιμον σιωπήν** ... }115}

Όστις όμως ωκοδόμησε την ζωήν αυτού επί την πέτραν της διδαχής Αυτού, ούτος θα έλθη βαθμηδόν εις την κατανόησιν του «Τίς εστιν Ούτος».

Καθώς ο Θεός υπερέχει παντός πράγματος εν τη κοσμική πραγματικότητι, ούτω και ο άνθρωπος, θεούμενος δια της ενοικήσεως εν αυτώ του Αγίου Πνεύματος,

είναι πολυτιμότερος πάντων των γαλαξιών. Αυτή ακριβώς είναι η συνείδησις, ήτις χαρακτηρίζει τον χριστιανόν, και άνευ αυτής δεν δύναται ούτος «αξίως περιπατήσαι της κλήσεως, ής εκλήθη». }117}

Ίνα σώση τις αιωνίως την ψυχήν αυτού εν τη Βασιλεία, πρέπει να απολέση αυτήν επί του επιπέδου των επιγείων ενδιαφερόντων.

Ο Χριστός οικοδομεί την Εκκλησίαν Αυτού, }118} της οποίας «πύλαι άδου ου κατισχύσουσιν», επί την ομολογίαν της Θεότητος Αυτού. Εάν αρνηθώμεν το εν Αυτώ πλήρωμα της Θεότητος, τότε ούτε η Εκκλησία, ούτε άλλος τις, εν γένει, δύναται να νικήση τον κόσμον ή τον καταχθόνιον άδην.

Μεταμόφρωση-Σταύρωση.

Εν βραχυτάτω χρόνω και η άπειρος δόξα και η κατάβασις εις τον άδην. Και αύτη είναι η οδός δια τον χριστιανόν: Καταδικάζει εαυτόν εις την κόλασιν, και ως απάντησιν δέχεται την απερίγραπτον δωρεάν της Πατρικής ευσπλαχνίας. … Η ζωή του Χριστού περιβάλλει και τον άδην και την Βασιλείαν· χωρεί εντός αυτής και το έσχατον πάθος και την υψίστην μακαριότητα (ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ). Απεργάζεται τον μικρόν άνθρωπον μέγαν, παγκόσμιον, θεοειδή κατά πάντα … Δυστυχώς, «ολίγοι εισίν οι ευρίσκοντες (την οδόν) αυτήν». }119}

Εάν αι ρίζαι δεν εισέδυον εις τα σκοτεινά έγκατα της γης -ίσως τοσούτον βαθέως, όσον υψούται και η κορυφή-, εάν ο όγκος των ριζών και η ισχύς αυτών δεν ανταπεκρίνοντο εις τον όγκον και το βάρος του ορατού τμήματος του δένδρου, τότε δεν θα ηδύναντο αύται ούτε να τρέφουν, ούτε να στηρίζουν το δένδρο· και ασθενής τις άνεμος θα ανέτρεπεν αυτό. Το αυτό ισχύει και δια την πνευματικήν ζωήν του ανθρώπου. Εάν έχωμεν επίγνωσιν του μεγαλείου της εν Χριστώ κλήσεως ημών, … δεν υπεραιρόμεθα ένεκα τούτου, αλλ’ όντως ταπεινούμεν εαυτούς. **Η κίνησις προς τα κάτω, προς το σκότος το εξώτερον, είναι απαραίτητος εις πάντας ημάς, ίνα παραμείνωμεν σταθεροί εν τω πνεύματι της αυθεντικής χριστιανικής ζωής**. Τούτο εκφράζεται εν τη συνεχεί μνήμη της εξ αρχής μηδαμινότητος ημών δια }120} της πλέον αυστηράς αυτομεμψίας εις πάντα. Και όσον βαθύτερον ταπεινούται ο άνθρωπος δια της αυτοκαταδίκης, τοσούτον μάλλον υψούται υπό του Θεού».

Πλείστοι όσοι, μη γνωρίσαντες δια πείρας τας αγαθοποιούς ενεργείας της προσευχής, αγνοούν ότι δι’ αυτής διανοίγεται εις το πνεύμα του ανθρώπου κόσμος απεριγράπτου μεγαλείου: και τα ζοφώδη βάθη του άδου και αι φωτοφόροι σφαίραι των ουρανών. **Άνευ της πίστεως εις την ανάστασιν πάσα δοκιμασία αποβαίνει σχεδόν παράλογος: εστερημένη νοήματος· ικανή να δαμάση την δύστροπον ψυχήν, αλλ’ ουχί να θεραπεύση αυτήν εκ της κεκρυμμένης εν τω βάθει αυτής υπερηφανίας**. Πλουτεί αύτη την πείραν της ζωής, αλλά άνευ προσευχής δεν ανάγει την ψυχήν εις την απάθειαν· βαθμηδόν αποκτείνει και σώμα και καρδίαν και νουν, πριν ή ταύτα τελειωθούν εν τη γνώσει του Θεού. Όταν το Φως του άνω κόσμου εγγίση την ψυχήν, τότε … Ο άνθρωπος, πεπροικισμένος δια της ευλογίας ταύτης, θεωρεί πάσαν γηίνην κατάστασιν ως πρόσκαιρόν τι «μέσον», και ουδόλως μεριμνά περί της επιγείου αυτού σταδιοδρομίας. Και εάν ούτος επιμείνη εις την ταπεινήν περί εαυτού συνείδησιν, θα δοθή εις αυτόν μεγαλυτέρα εισέτι γνώσις περί των μυστηρίων του μέλλοντος αιώνος.

Ο άνθρωπος ενούμενος δια της προσευχής μετά του Χριστού, λαμβάνει έσωθεν, εν τη καρδία και τω νοί }121} αυτού, την πληροφορίαν ότι εν τη αιωνιότητι θα δοθή εις αυτόν άπαν το περιεχόμενον του Θεανθρωπίνου Είναι, ως αναφαίρετον κτήμα. … Η δόξα του αδελφού θα είναι και δόξα αυτού του ιδίου, η δε θέα προσώπων δεδοξασμένων υπό του Θείου Φωτός, αγαλλίασις· και όσον εντονωτέρα η λάμψις αυτών, τοσούτον θεσπεσιωτέρα η θεωρία. Η ερχομένη Βασιλεία των αγίων συνίσταται εις το περισσόν αγάπης, πρόγευσις της οποίας δίδεται υπό του Θεού ήδη εντεύθεν. Η αγάπη του Θεού περιβάλλει και τον άδην. Και ημείς νυν **γνωρίζομεν ότι η κάθοδος ημών εις τον άδην, κατά την διάρκειαν της ζωής ταύτης, είναι η ασφαλής οδός προς την τελειότητα**.

Η νίκη επί του άδου διέρχεται δύο στάδια: Το πρώτον συνίσταται εις την υπέρβασιν του εν ημίν σκότους· το δεύτερον, εις την συμπάσχουσαν προς πάσαν την κτίσιν αγάπην, την ιδιάζουσαν εις την Θεότητα. }122}

Η γνώσις της οδού διατηρεί ημάς ζώντας έτι και εν τω άδη, αλλά τούτο δεν σημαίνει ότι τα παθήματα ημών είναι «κατά φαντασίαν»: ... Δεν πρέπει να πτοή ημάς καθ' υπερβολήν η κατάδυσις αύτη εις το σκότος, εφ' όσον άνευ αυτής, μετά την πτώσιν, το πλήρωμα της γνώσεως είναι ανέφικτον.

... όσω παραμένομεν εν τω σώματι τούτω, κρατούμεν σταθερώς την μέθοδον εκείνην, την οποίαν εδίδαξαν εις ημάς και οι Πατέρες ημών και η εν ημίν ενέργεια του Πνεύματος του Θεού: Μη όντες ελεύθεροι εκ των καταλοίπων του εν ημίν ενεργούντος νόμου της αμαρτίας, **αυτοκαταδικαζόμεθα μετ' οργής και αυτομίσους να κατακαυθώμεν εις το σκότος το εξώτερον· διότι δεν υπάρχει άλλο πύρ, όπερ** }123} **θα εσβέννυε την εν ημίν ενέργειαν των παθών**. Και ιδού: Όταν πυρίνη προσευχή φλέγη τα σπλάγχνα ημών και η καρδία αποκάμνη υπομένουσα, τότε έρχεται απροσδοκήτως δρόσος ουρανίου παραμυθίας.

Δια τι η μετ' οργής αυτομεμψία ημών δικαιοί ημάς ενώπιον του Θεού; Δεν συμβαίνει άρα γε τούτο, επειδή εις την συνέχουσαν ημάς συναίσθησιν της παγκαταλυτικής δυνάμεως της αμαρτίας περιέχεται κατά τρόπον υπαρξιακόν αυθεντική τις αλήθεια; Τοιαύτη μετάνοια, αφικνουμένη μέχρι των πηγών της παγκοσμίου τραγωδίας διανοίγει εν ημίν «χώρον» δια την έλευσιν του Πνεύματος του Αγίου, του Πνεύματος της Αληθείας, ...

... θαυμάσιαι αι οδοί του Θεού! Ο ίδιος ο άνθρωπος δεν δύναται να ανακαλύψη αυτάς, αλλά το Πνεύμα, το εκ του Θεού εκπορευόμενον, δια της εμφανίσεως Αυτού φωτίζει προ ημών την θαυμαστήν ταύτην είσοδον προς την αιώνιον σωτηρίαν. }124}

Δεν είναι δυνατόν να μη αναμέλψωμεν ύμνον προς τον Θεόν, όταν εξερχώμεθα εκ της φλογός της μετανοίας, ήτις αθεάτως μετεποίησεν ημάς εις νέαν μορφήν του είναι, καταφλέξασα παν ό,τι ήτο εν ημίν φθαρτόν, καταθλιπτικόν δι' ημάς ως βαρύ φορτίον. ... Είναι φυσικόν να ευχώμεθα εις πάντας και εις έκαστον άνθρωπον την ανάβασιν εις το Θείον Είναι· **τις όμως θα υπομείνη τας βασάνους του άδου εκφυγών την εσχάτην απόγνωσιν;** ... **τείνω να πεισθώ ότι δια πλείστους εκ των συγχρόνων μου ενδέχεται να μη υπάρχη άλλη οδός**. }125}

Εν τη Αγία Γραφή συχνάκις ο «ουρανός» υποδηλοί την Θείαν σφαίραν, ενώ το «υπ' ουρανόν», τον κτιστόν κόσμον. ... εις όλας τας βαθμίδας της αναβάσεως ημών προς τον Θεόν ο εχθρός θα ακολουθή και θα πειράζη ημάς. Και όταν ημείς ασθενώμεν σοβαρώς εφ' όλων των επιπέδων της υπάρξεως ημών, ή παραδιδώμεθα εις υπερήφανον λογισμόν περί ημών των ιδίων, επιχειρεί ούτος να αποτρέψη ημάς από του Θεού. }126}

Ουχί κατά φαντασίαν, αλλά εν αληθεία βυθίζεται εις την σκιάν του θανάτου και μη ευρίσκουσα μετ' αυτής τον Θεόν, τον Οποίον επικαλείται ημέρας και νυκτός, η ψυχή οδυνάται φρικτώς.

Τον καιρόν της δοκιμασίας η ψυχή δεν δύναται να }127} **δεχθή τούτο ως εκδήλωσιν του μεγαλείου της αγάπης ή της εκτιμήσεως του Θεού προς αυτήν**, ως επιθυμίαν Αυτού να καταστήση τον ασκητήν κατ' εικόνα Αυτού κύριον και βασιλέα, να μεταδώση εις αυτόν την αγιότητα και το πλήρωμα της θείας υπάρξεως. Η ψυχή γνωρίζει μόνον έν: Ο Θεός εγκατέλειψεν αυτήν, ... **Και όταν εξηντλημένη έως τέλους δεν βλέπη τον Θεόν να κλίνη προς αυτήν εν τη ευσπλαγχνία Αυτού, τότε επιπίπτουν επ' αυτής τοιαύται σκέψεις και αισθήματα, περί ών τηρείται σιωπή**».

Ο εχθρός εις παρομοίας περιπτώσεις παρωθεί την ψυχήν μέχρις ανταρσίας κατά του Θεού. Από της στιγμής της πτώσεως ο εχθρός έλαβεν εξουσίαν να εισδύη εις τα εσώτερα βάθη του είναι ημών και εκεί να αιτιάται τον Θεόν δι' όλα τα παθήματα του κόσμου, διότι Ούτος εδημιούργησεν αυτόν. Η μη κατανόησις τούτων αποβαίνει ομοία προς δεσμά φυλακής· και η καρδία και ο νους ταράσσονται. }128}

Τα πνεύματα ταύτα εισβάλλουν μετά θρασύτητος εντός ημών και ενεργούν δια τοιούτου τρόπου, ώστε να εκλαμβάνωμεν τους υποβληθέντας εις ημάς υπό του εχθρού λογισμούς και τα αισθήματα ως προερχόμενα εξ ημών των ιδίων. }129}

Προσευχόμενος ανέμενον απάντησιν και συγχρόνως δεν είχον το θάρρος να ελπίσω περί αυτής. Παρά πάσαν προσδοκίαν, Ούτος ήλθεν. Όλως ανέλπιστος ήτο ο

τρόπος της εμφανείας Αυτού. Οι εχθροί απεχώρησαν. Ούτος ενίκησε και αυτούς και εμέ. Παράδοξον! Δια πρώτην φοράν ησθάνθην ανεκλάλητον χαράν δια την ήτταν μου.

Νυν γνωρίζω εκ πείρας ότι Ούτος διψά την τελείωσιν ημών. Παραχωρών εις ημάς τον βαρύν πόλεμον εναντίον του εχθρού και ημών των ιδίων εν τη πτώσει ημών, επιθυμεί να ίδη ημάς νικητάς. Εάν δεν εγκαταλείψωμεν Αυτόν, έτι και εν τη άκρα εξουδενώσει ημών υπό των εχθρών, τότε Ούτος οπωσδήποτε θα έλθη. Νικά Ούτος, ουχί ημείς. Την νίκην όμως θα αποδώση εις ημάς, διότι ημείς υπεμείναμεν τον πόνον. }132}

Εν τη εσχάτη αυτής τελειώσει εκάστη υπόστασις θα λάβη το οριστικόν δι' όλην την αιωνίοτητα όνομα, γνωστόν μόνον εις τον Θεόν και εις εκείνον τον άνθρωπον, όστις θα φέρει το όνομα τούτο. Ούτως, καίτοι η ζωή πάντων των σεσωσμένων θα είναι μία, καθώς Μία είναι η Βασιλεία της Αγίας Τριάδος, όμως η υποστατική αρχή εις έκαστον θα παραμείνη αναλλοίωτος.

Εάν τα δεδομένα αυτά της Αποκαλύψεως είναι αξιόπιστα, τότε κατανοείται και εκείνη η άποψις ότι δεν υπάρχει και δεν δύναται να υπάρξη έν σύστημα ή πρόγραμμα ή πορεία αναπτύξεως κοινή δι' όλους. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι ουδαμώς υπάρχουν και γενικαί αρχαί. Ούτω παρατηρούμεν έν σχεδόν απαραλλάκτως επαναλαμβανόμενον φαινόμενον εις την τάξιν της πνευματικής ημών ζωής, ουχί εν ταις λεπτομερείαις, αλλ' ως προς την γενικήν αρχήν: Ο άνθρωπος, άμα τη επιστροφή αυτού προς τον Θεόν, λαμβάνει την χάριν, ήτις συνοδεύει και φωτίζει αυτόν, διδάσκουσα αυτόν πολλά μυστήρια της μυστικής εν τω Θεώ ζωής. Ύστερον όμως η χάρις αναποφεύκτως θα αποχωρήση απ' αυτού, τουλάχιστον κατά την αισθητήν αυτής δύναμιν, και ο Θεός θα αναμένη την απάντησιν ημών εις την εκχυθείσαν υπ' Αυτού δωρεάν. Η δοκιμασία αύτη της πιστότητος ημών έχει διπλούν νόημα: Πρώτον μεν, είναι απαραίτητον δι' ημάς να δείξωμεν την ελευθερίαν και την σύνεσιν ημών· να αναπτύξωμεν και να αναγάγωμεν, ει δυνατόν, μέχρι τελειότητος το προνόμιον της ελευθερίας δια τον αυτοπροσδιορισμόν ημών εν τη σφαίρα της αιωνιότητος. Δεύτερον δε, είναι αναγκαίον να δώσωμεν εις τον Πατέρα ημών τον Ουράνιον την δυνατότητα να παραδώση εις }133} ημάς, εις αιώνιον κληρονομίαν, παν ό,τι Ούτος έχει, διότι **πάσα εξ ύψους δωρεά αφομοιούται υφ' ημών μόνον δια παθημάτων**. Μετά τούτο, εάν επιδείξωμεν ασάλευτον πιστότητα, ο Θεός έρχεται εκ νέου και ενοικεί δια παντός εν τω ανθρώπω, όστις κατέστη ικανός να περιλάβη το Πυρ της Πατρικής Αγάπης.

Ούτως, καίτοι δεν υπάρχουν γενικαί αρχαί ως πρότυπα της εν Θεώ ημών ζωής, υπάρχουν όμως θεμελιώδεις αρχαί, τας οποίας οφείλομεν να φέρωμεν εν τη συνειδήσει ημών, ώστε να τελέσωμεν τον δρόμον ημών εν συνέσει και μη γίνωμεν θύματα της αγοίας ημών περί των οδών της σωτηρίας.

Δια τον χριστιανόν, ως ημείς εννοούμεν αυτόν, η οδός προς τον Πατέρα διέρχεται μόνον δια του Υιού. ... Εν τη προαιωνίω γεννήσει του Υιού ο Πατήρ εξέχεεν επ' Αυτόν άπαν το πλήρωμα του Είναι Αυτού, ως εκ τούτου δε ο Υιός είναι εν παντί ίσος προς τον Πατέρα:

Δια του Αγίου Πνεύματος, του εκ του Θεού εκπορευομένου και εν τω Υιώ αναπαυομένου, γνωρίζεται ο }134} Υιός εν τη Θεότητι Αυτού και τη υπ' Αυτού προσληφθείση ανθρωπότητι. Εν τω Αυτώ δε Πνεύματι ζώμεν και τον Πατέρα. }135}

Ο Θεός, Όστις εν τη ουσία Αυτού είναι επέκεινα πάσης εννοίας, παντός ονόματος ή εικόνος, γνωρίζεται εν τη αιωνοβίω πείρα της Εκκλησίας του Χριστού. Και οι Πατέρες ημών δια της υπερτάτης εφικτής εις τον άνθρωπον εμπειρίας εγένοντο μέτοχοι αυτής της γνώσεως, την οποίαν παρέδωκαν εις ημάς ως πολύτιμον και αναφαίρετον κληρονομίαν.

Η οδός ημών προς την γνώσιν του Θεού δεν διέρχεται δια των βιβλίων, αλλά δια της πίστεως εις τον λόγον του Χριστού· δια της πίστεως ταύτης, εισάγεται ο νους }136} ημών εις την καρδίαν, ήτις συνέχεται υπό της φλογός της αγάπης προς τον Χριστόν. **<u>Κατερχόμεθα</u> εις την άβυσσον του ωκεανού τούτου, εις την καρδίαν του ανθρώπου**. Γνωρίζομεν το επίπονον της καταδύσεως ταύτης: Προϋποθέτει πλήθος παθημάτων. **Εκεί, εις τα βάθη, η χείρ του Θεού εναγκαλίζεται ημάς τρυφερώς και <u>ανάγει</u> ημάς εις τον ουρανόν**. Εν τούτοις, η

έως του ουρανού ανύψωσις είναι δυνατή, εάν υπάρχη προς τούτο η ενέργεια του πόνου της αγάπης.

Ο πόνος ούτος ουδόλως ομοιάζει προς τον φυσικόν ή τον ψυχικόν, καίτοι, ουχί σπανίως, περιλαμβάνει και τας κατωτέρας ταύτας μορφάς του πόνου. Είναι πόνος Θείας αγάπης, όστις αποσπά τον προσευχόμενον εκ του κόσμου τούτου και εισάγει αυτόν εις έτερον κόσμον. Όσον βαθύτερος είναι ο πνευματικός πόνος, τοσούτον ισχυροτέρα και η έλξις προς τον Θεόν· όσον δυναμική η κατάστασις ημών εις τα βάθη του ατέρμονος ωκεανού των παθημάτων, τοσούτον ασφαλής και η ανάβασις του πνεύματος ημών εις τον ουρανόν. }137}

Αλλ' όμως όσον }141} παράδοξον και εάν φαίνηται τούτο, αι ακτίνες της φωτοφόρου Βασιλείας των ουρανών φθάνουν μέχρις ημών, ήδη εξ αυτής ταύτης της αρχής της πίστεως εις τον Χριστόν-Θεόν. }142}

Εκείνο όπερ αναζητούν οι οπαδοί άλλων διδασκαλιών, προς το οποίον ελκύονται, το οποίον ούτοι αποδέχονται ως αλήθειαν, τούτο ζη ο χριστιανός ως πτώσιν εκ της αυθεντικής ζωής. Το εμφανισθέν Θείον Φως καθιστά αυτόν ικανόν να βλέπη τας αβύσσους του άδου, αλλά δια τοιούτου τρόπου, ώστε να διακρίνη τα φάσματα της αληθείας, τα οποία έλκουν προς εαυτά τον άπειρον ασκητήν.

Ενίοτε ο πόνος της αγάπης προς τον Θεόν γίνεται προς στιγμήν όμοιος προς τον πόνον της καρδίας, την οποίαν διαπερά πεπυρακτωμένος σίδηρος, αλλά –πάλιν αλλά- ο πόνος ούτος είναι αναμεμιγμένος μετ' αφάτου γλυκύτητος και αγάπης περιπτυσσομένης αληθώς τα πάντα. Έπεται ότι και ο πόνος μόνος καθ' εαυτόν και η χαρά άνευ πόνου θα ήσαν θανατηφόροι **δια τον ψυχοσωματικόν ημών <u>οργανισμόν</u>**. }143}

Τα παθήματα του μετανοούντος δεν είναι ούτε νευρική διαταραχή, ούτε αποτέλεσμα ψυχολογικών συγκρούσεων, ή απωλείας του λογικού ελέγχου· ουδέν το νοσηρόν υπάρχει εν αυτοίς. Απολύτως ουδέν. Τα παθήματα ταύτα, κατά την φύσιν αυτών, ανήκουν εις άλλο επίπεδον του είναι. … Τα πνευματικά κατά Θεόν παθήματα δεν φονεύουν τον άνθρωπον, αλλά ζωοποιούν αυτόν. Δια της οδού ταύτης υπερνικά ο άνθρωπος τας συνεπείας της πτώσεως, ελευθερούται εκ του εν αυτώ ζώντος «νόμου της αμαρτίας». }144}

Έν εκ των δύο είναι αναπόφευκτον: Ή να απομακρυνθώμεν του Θεού, επιδιώκοντες ψυχοφυσικάς απολάυσεις και ανέσεις, και επομένως να αποθάνωμεν πνευματικώς, ή φερόμενοι προς την υπερφυσικήν μορφήν υπάρξεως να νεκρωθώμεν δια τον κόσμον τούτον. Εις την «νέκρωσιν» ταύτην έγκειται ο σταυρός ημών, η σταύρωσις ημών. }145}

Το αγαπάν τον Θεόν μέχρι μίσους προς εαυτόν συνιστά την τελειότητα της αγάπης:

Έκαστος εξ ημών οφείλει να ενθυμήται ότι προς απόκτησιν της Βασιλείας ταύτης παν κτιστόν κατ' εικόνα Θεού πνεύμα μέλλει να διαβή το κατώφλιον των παθημάτων· παθημάτων εκουσίων χάριν της αγίας αγάπης. **Άνευ της δοκιμασίας της ελευθερίας ημών, ούτε ημείς οι ίδιοι θα δυνηθώμεν να συνειδητοποιήσωμεν εαυτούς ως αληθώς ελεύθερα πρόσωπα**.

«Να διαβώμεν το κατώφλιον» σημαίνει να αναγεννηθώμεν ριζικώς, να γίνωμεν «καινή κτίσις», να λάβωμεν την δωρεάν της Θείας αιωνιότητος, ούτως ώστε η Θεία ζωή να αποβή αναφαίρετον κτήμα ημών. Η άναρχος χάρις τοσούτον συνενούται μετά της κτιστής φύσεως ημών, ώστε αι δύο αύται γίνονται έν: **Και τούτο είναι η θέωσις**. }146}

Νίκα πάσαν επίγειον οδύνην βυθιζόμενος εκουσίως εις μεγαλυτέραν οδύνην: «Κράτει τον νουν σου εις τον άδην»· καταδίκασον σεαυτόν εις τον άδην, ως ανάξιον του Θεού, αλλά «μη απελπίζου». }147}

Ζ' ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΗΜΩΝ

Η αυθεντική χριστιανική ζωή ρέει «εν πνεύματι και αληθεία». Ως εκ τούτου είναι αύτη δυνατή εν παντί τόπω, εν παντί καιρώ, εν οιαδήποτε ιστορική εποχή. Αι θείαι εντολαί του Χριστού φέρουν απόλυτον χαρακτήρα. Δεν υπάρχουν και δεν

δύνανται να υπάρξουν εν όλω τω κόσμω συνθήκαι υπό τας οποίας η τήρησις των εντολών θα ήτο εντελώς αδύνατος.

… το Πνεύμα οικοδομεί δι' Εαυτό κατοικητήριον, }149} όπερ εν τοις ορίοις της γης έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, άτινα αποτελούν έκφρασιν του Πνεύματος και σκεύος διαφυλάξεως των χαρισμάτων Αυτού. Το θαυμαστόν τούτο σκήνωμα του Αγίου Πνεύματος είναι η Εκκλησία, ήτις δια μέσου πολυταράχων αιώνων διέσωσε τον πολύτιμον θησαυρόν της υπό του Θεού αποκαλυφθείσης Αληθείας. Ας αντιπαρέλθωμεν εκείνους οίτινες, λόγω ανεπαρκούς συνέσεως, αποβαίνουν υπέρθερμοι οπαδοί των εξωτερικών «σχημάτων», παραθεωρούντες κατά συνέπειαν την εν αυτοίς πνευματικήν ουσίαν. … Η αποστολή της Εκκλησίας συνίσταται εις την χειραγώγησιν των τέκνων αυτής προς την σφαίραν του Θείου Είναι. Η Εκκλησία αποτελεί το πνευματικόν κέντρον του κόσμου, το συγκεφαλαιούν άπασαν την ιστορίαν της ανθρωπότητος από της κτίσεως του πρώτου ανθρώπου έως του εσχάτου, όστις μέλλει να γεννηθή εκ γυναικός. … Όσοι ανετράφησαν εν τοις κόλποις Αυτής, δια μακρού αγώνος παραμονής εν τω πνεύματι των ευαγγελικών εντολών, συνειδητοποιούν την ελευθερίαν των υιών του Θεού και δεν δεσμεύονται πλέον ούτε υπό γεωγραφικού τόπου, ούτε υπό εξωτερικών παραδόσεων· καθιερωμένα έθιμα και θεσμοί δεν περιορίζουν, ούτε ζημιούν αυτούς. Έχουν ως πρότυπον τον Ίδιον τον Χριστόν, Όστις εξεπλήρωσε την εντολήν του Πατρός, μη «καταλύσας» το «δυσβάστακτον φορτίον» των ενταλμάτων του Μωσαϊκού Νόμου. }150}

Ο Θεός της αγάπης είναι Τριάς ομοούσιος και αδιαίρετος· το Απόλυτον Όν είναι Υποστατικόν, και αι σχέσεις ημών μετά του Υποστατικού Θεού είναι ωσαύτως κατ' εξοχήν υποστατικαί· η αμαρτία είναι πάντοτε έγκλημα ή απόκλισις από της Πατρικής αγάπης … }153}

… **ο μόνος πόλεμος ημών**, τον οποίον ημείς εξελέξαμεν, **είναι η αγία πάλη προς τον κοινόν εχθρόν** εις πάντας ανθρώπους, εις πάσαν την ανθρωπότητα: **τον θάνατον**. Κατ' ουσίαν ο άνθρωπος δεν έχει άλλον εχθρόν. Παλαίομεν δια την ανάστασιν, την προσωπικήν και παντός άλλου συν-ανθρώπου. }155}

Εν τη κατωτέρα βαθμίδι της κλίμακος των πνευματικών καταστάσεων του χριστιανού κείται το «σκότος το εξώτερον»· εν δε τη ανωτέρα, η «βασιλεία του Θεού ελήλυθυία εν δυνάμει». Δυστυχώς, η αυτάρκης στενότης του πνεύματος πλείστων όσων ουχί μόνον είναι ανίκανος να προσλάβη τον αυθεντικόν Χριστιανισμόν, αλλά και αποστρέφεται αυτόν. Εν τούτοις είναι δυνατόν, και επί των ημερών ημών, να συναντήσωμεν ασκητάς της ευσεβείας, η πείρα των οποίων προσεγγίζει εκείνην την πληρότητα, ήτις περιπτύσσεται τα πάντα. … Εγνώρισαν καταστάσεις βασάνων του άδου, το βαρύ σκότος της απογνώσεως, την απερίγραπτον αθυμίαν και την πικρίαν της Θεο-εγκαταλήψεως. }155}

Η εκλεπτυνθείσα δια της νηστείας και της προσευχής καρδία ευκόλως αποβαίνει διορατική κατά χάριν, και τότε αποκαλύπτονται εις αυτήν τα βάθη των ψυχών και αι οδοί προς θεραπείαν αυτών δια της μετανοίας. Τα άλλα είδη διορατικότητος δεν ελκύουν την προσοχήν ημών. Εν αρχή κατέρχεται συνήθως η χάρις της «μνήμης του θανάτου»: Είναι ιδιαιτέρα τις κατάστασις κατά την οποίαν η αιωνιότης κρούει την θύραν της καρδίας του διαμένοντος εν τω σκότει της αμαρτίας ανθρώπου. Τότε το Πνεύμα του Θεού μη γνωστόν εισέτι, ανεξιχνίαστον και κρυπτόμενον, μεταδίδει εις το πνεύμα του ανθρώπου την δυσερμήνευτον θεώρησιν του περιβάλλοντος κόσμου: Άπαν το κτιστόν είναι, εσφραγισμένον απ' αρχής δια της φθοράς, παρουσιάζεται άνευ νοήματος, βεβυθισμένον εις τον γνόφον του θανάτου.

… Το πνεύμα του ανθρώπου εκτείνεται μεταξύ δύο ορίων: του άδου και της Βασιλείας, … }156}

… όταν η έλξις προς τον κόσμον (τόν οποίον δεν είναι δυνατόν να μη αγαπώμεν) υπερβαίνη την αγάπην ημών προς τον Θεόν, τότε οφείλομεν να ανεύρωμεν εν εαυτοίς δυνάμεις και να μιμηθώμεν τον Αβραάμ: Να λάβωμεν εις τας χείρας πυρ και μάχαιραν και να προσφέρωμεν ως θυσίαν πάν πολύτιμον εις ημάς, χάριν του θριάμβου της αγάπης του Θεού εν ημίν.

Γνωρίζομεν ότι ο Θεός εκάλεσεν ημάς, όπως συνεργήσωμεν μετ' Αυτού εις την Πράξιν της υπ' Αυτού δημιουργίας αθανάτων θεών. }159}

Είμεθα μηδαμινότης εκ του «μηδενός» ειλημμένη, αλλά και μεγαλείον εν τη χάριτι της σωτηρίας. Συνοικούν εν ημίν η εξάρτησις και η ελευθερία, η φθορά και η αθανασία, η δουλεία και η κυριότης. Εν τη πτώσει αυτών οι άνθρωποι εγένοντο θύματα ολεθρίου πλάνης: Θαυμάζουν ως μεγαλειώδες ό,τι είναι «βδέλυγμα» ενώπιον του Θεού, αποφεύγουν δε και καταφρονούν ό,τι είναι «πολυτελές» ενώπιον Αυτού. }160}

Όστις αποπειράται να ακολουθήση τον Χριστόν, «όπου αν υπάγη» εκείνος αναποφεύκτως θα κλονισθή πολλάκις: εν εκάστη αναβάσει αυτού εξ ελάσσονος προς κρείσσονα γνώσιν, εκ του ήσσονος προς το μείζον μέτρον αγάπης.

Ποσάκις παραιτούμεθα εν εξαντλήσει, ανίκανοι να εννοήσωμεν το θέλημα Αυτού, την πρωταρχικήν και εσχάτην περί ημών βουλήν Αυτού! Δυσκόλως εγκαταλείπομεν τας «οδούς ημών», και μετά μεγάλουξ κόπου ευρίσκομεν τας «οδούς Αυτού». }161}

Ως κτισθέντες εκ του «μη όντος», και επομένως υπάρχοντες μόνον «εν δυνάμει», οφείλωμεν δια της βαθμιαίας γνώσεως των μυστηρίων να διέλθωμεν την διαδικασίαν της ωριμάνσεως και του γίγνεσθαι ημών εν τη αληθεία. Τοιαύτη είναι η οδός: Πάντα τα χαρίσματα του Δημιουργού είναι καθαραί δωρεαί, διότι ημείς ουδέν έχομεν προ της εμφανίσεως ημών εν τω κόσμω τούτω, … Η αφομοίωσις όμως των δωρεών συνδέεται μετ' οδυνηράς εντάσεως όλης της υπάρξεως ημών. Μόνον υπ' αυτάς τας συνθήκας δίδεται εις τον Θεόν η δυνατότης να αποδώση εις ημάς την επίτευξιν αυτών, να θέση υπό την πλήρη κατοχήν ημών την εξ Αυτού εκπορευομένην ζωήν καθ' όλην την αιωνιότητα: Η ζωή Αυτού γίνεται ζωή ημών. }162}

Το άναρχον Απόλυτον –ο Θεός- εφανερώθη εις ημάς ως Υποστατικόν Όν. **Ημείς όμως δημιουργούμεθα ως υποστάσις μόνον εν δυνάμει**. Η γνώσις του Θεού υφ' ημών των κτιστών υποστάσεων είναι διμερής πράξις: του Παρέχοντος και του αποδεχομένου. **Η γνώσις αύτη φέρει πάντοτε προσωπικόν και <u>ουχί αντικειμενικόν</u> χαρακτήρα**. Ημείς, η εικών του Θεού, φέρομεν εν εαυτοίς την ακατάβλητον ορμήν προς μύησιν εις το αποκαλυπτόμενον εις ημάς Αυτούσιον Θείον Είναι.

… Δίδεται εις ημάς κατά τον βαθμόν καθ' όν είμεθα έτοιμοι εν τη ελευθερία ημών να δεχθώμεν Αυτόν.

Ο Θεός ούτως ενούται μετά του ανθρώπου, ώστε ο τελευταίος ουδόλως βιοί Αυτόν ως «αντικείμενον» γνώσεως }163}, **αλλά ως την εαυτού ζωήν**. <u>Η επιστημονική, η αντικειμενική μέθοδος γνώσεως, εν ουδεμία περιπτώσει δύναται να εφαρμοσθή επ' Αυτού</u>. … Ούτος λέγει περί Εαυτού: «Εγώ ζω»· ονομάζει Εαυτόν «Εγώ ειμί», και μεταδίδει εις ημάς την ζωήν ταύτην ούτως, **ώστε και ημείς δυνάμεθα να είπωμεν εν αισθήσει περί ημών αυτών: «εγώ ειμί»**. }164}

Η αγία εκείνη αγάπη, της οποίας η πνοή δύναται τότε να επισκεφθή ημάς, εμφανίζεται εις ημάς εσωτερικώς –υποκειμενικώς- ως μη επιδεχομένη αμφιβολίαν περί της Θείας προελεύσεως αυτής. Εν τούτοις όμως, παρά την ορμήν της τα πάντα περιπτυσσομένης θαυμαστής αγάπης, της φανερουμένης εν τω Φωτί, θα ήτο ουχί μόνον σφαλερόν, αλλά και επικίνδυνον να εμπιστευθώμεν εις εαυτούς. (ΔΙΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗ) Εκ των Γραφών γνωρίζομεν ότι η Υπέραγνος Παρθένος Μαρία έσπευσε προς την δικαίαν Ελισάβετ, όπως μάθη εξ αυτής εάν ήτο αληθής η εις Αυτήν γενομένη αποκάλυψις περί της εξ Αυτής γεννήσεως Υιού, … }165} … Εκκλησίας ημών, ήτις εθέσπισεν ως υποχρεωτικόν κανόνα να θέτωμεν εαυτούς υπό την κρίσιν άλλων, εμπειροτέρων, πρεσβυτέρων, αποδεκτών υπό των πιστών.

Εν τη βάσει της υπάρξεως ημών κείται η σφραγίς της εκ του «μη όντος» δημιουργίας ημών, ήτις **αποστερεί ημάς της δυνατότητος να εκφέρωμεν οιανδήποτε υποκειμενικήν κρίσιν περί του Είναι καθ' Εαυτό** της Απολύτου Υπάρξεως. Εκτός τούτου φέρομεν εν εαυτοίς τας συνεπείας της «πτώσεως του Αδάμ», εν ή εκφράζεται **η τάσις προς αυτοθέωσιν**. Η πείρα της ελευθερίας του αυτοπροσδιορισμού ημών μαρτυρεί, βεβαίως, περί του απολύτου ημών, αλλ' ημείς ευκόλως είναι δυνατόν να απολέσωμεν την συνείδησιν ότι είμεθα κτίσματα, … και ότι το «απόλυτον» ημών δεν είναι ει μη αντανάκλασις του Πρώτου Απολύτου. Η παραπλάνησις εις το σημείον τούτο είναι δυνατή δι' ημάς και επί του διανοητικού και

επί του ψυχολογικού επιπέδου. Δυνάμεθα να αποβώμεν θύματα της «φαντασίας» ημών και να εκπέσωμεν εκ της αυθεντικής πραγματικότητος, ήτις δεν είναι ατομική αλλά «καθολική». **Εκλήθημεν να περιλάβωμεν εν εαυτοίς άπαν το πλήρωμα του ανθρωπίνου και Θείου έτι Είναι, αλλ' οφείλομεν να αναγνωρίζωμεν ότι είμεθα μακράν** }166} **«τούτου»**. Και ούτως είναι απολύτως απαραίτητον δι' έκαστον εξ ημών, οιονδήποτε προφητικόν χάρισμα και εάν κατέχωμεν, να βεβαιούμεθα δια της μαρτυρίας άλλων προσώπων ότι περικλειόμεθα εις το καθολικόν είναι, το κατ' εικόνα του Τριαδικού Θεού.

Πιστεύομεν ότι εις εκάστην δεδομένην ιστορικήν στιγμήν υπάρχουν εν τη Εκκλησία ζώντες μάρτυρες· ότι έως της συντελείας των ημερών του κόσμου τούτου δεν θα εκλείψη εκ της ανθρωπότητος η αυθεντική Θεογνωσία.

Μόνον μετά την ανεύρεσιν αυθεντικής επιβεβαιώσεως της ατομικής εμπειρίας ημών δυνάμεθα να εμπιστευθώμεν εαυτούς, και πάλιν ουχί υπερμέτρως. ... **εις έκαστον νέον βήμα είναι απαραίτητον να ενθυμώμεθα ότι η μετά αυτοπεποιθήσεως απομόνωσις ημών εγκυμονεί την δυνατότητα να αμαρτήσωμεν κατά της αληθείας**. }167}

Η ψυχή αυτού (Γέροντος Σιλουανού) ήτο προσηλωμένη εις την θέαν του άδου, πέραν των ορίων της γης. Εθεώρει τον άδην τούτον δυνάμει της δοθείσης εις αυτόν πείρας της πραγματικότητος της πνευματικής καταστάσεως }169} του ανθρωπίνου πνεύματος. ... Εμέ όμως προσωπικώς κατείχεν η θεωρία του άδου εν τω κόσμω τούτω, εν τη ιστορία. Ζων εν τη ερήμω, ουχί μόνον δεν απηλλάγην της καταστάσεως ταύτης, αλλά τουναντίον ηυξήθη το μαρτύριον μου υπέρ του κόσμου, ως συνέπεια των γεγονότων, εν γένει, της εποχής ημών, και προ παντός της περιόδου του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου. Η έρημος έδιδεν εις εμέ την ελευθερίαν να παραδοθώ εις την προσευχήν υπέρ της ανθρωπότητος, ιδιαιτέρως τας νυκτερινάς ώρας. Συνείχεν εμέ, κατά τινα τρόπον, η αίσθησις των παθημάτων της οικουμένης. Προς τούτο συνέβαλλεν η εμπειρία μου εκ του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου και της μετ' αυτόν Ρωσικής Επαναστάσεως. Έζων επί έτη εν πνιγηρά ατμοσφαίρα αδελφοκτόνου μίσους, ... Έκτοτε θα προετίμων μάλλον να ακούω περί χιλιάδων ίσως θυμάτων εκ σεισμών, πλημμυρών, επιδημιών και άλλων θεομηνιών και καταστροφών, αίτινες προκαλούν συνήθως την συμπάθειαν πάντων, ή περί **πολέμων, οίτινες σχεδόν ανεξαιρέτως παρασύρουν πάντας εις ηθικήν συμμετοχήν εις τους φόνους**. Δεν υπάρχει μεγαλυτέρα αμαρτία εκείνης του πολέμου. }170}

«Τετέλεσται» ... εάν υποθέσωμεν ότι εν τη σφαιρική οράσει Αυτού εισήρχετο ουχί μόνον η έως και της εις άδου καθόδου άκρα κένωσις Αυτού, αλλ' ωσαύτως και η όρασις της νίκης Αυτού επί του θανάτου. Διέβλεπε το πλήθος των υπ' Αυτού σεσωσμένων εν τω Φωτί της Βασιλείας του Πατρός. Ό,τι ο δημιουργικός νους του Θεού συνέλαβε δια τον Άνθρωπον «προ καταβολής κόσμου» νυν αποβαίνει δυνατόν, πραγματοποιείται. Ο Χριστός εξεπλήρωσε το έργον, το οποίον ανέθεσεν εις Αυτόν ο Πατήρ.

Φόβος και φρίκη κυριεύουν ημών, όταν διανοίγωνται προ ημών τα έσχατα όρια των παθημάτων. Η ιδιομορφία όμως της χριστιανικής οδού έγκειται εις το ότι, παραλλήλως προς την κατάβασιν εις την χώραν των βασάνων, γίνεται δυνατή και η ανάβασις του ανθρωπίνου πνεύματος εις την σφαίραν του ακτίστου Φωτός. Όταν εμπίπτουν εις ημάς αφόρητοι, ως φαίνονται, οδύναι, τότε απροσδοκήτως ανοίγεται η είσοδος προς το όντως άπειρον «περισσόν» ζωής· τότε αρχόμεθα να γνωρίζωμεν βαθύτερον τον Χριστόν και εν τη Ανθρωπότητι και εν τη Θεότητι Αυτού. Το πνεύμα ημών πανηγυρίζει και εκπλήττεται προ του θαύματος, όπερ εποίησε μεθ' ημών ο Θεός. }171}

Εις τον πιστεύοντα δίδονται καταστάσεις, αίτινες εξομοιούν αυτόν προς τον Σαρκωθέντα Θεόν· δεν ομιλούμεν περί πλήρους ταυτότητος, αλλ' ούτε αρνούμεθα αναλογίαν τινά. Το πρώτον θα ήτο αφροσύνη· ασέβεια και αγνωμοσύνη θα ήτο το δεύτερον.

Η ορμή του νοός ημών στρέφεται προς τον Όντα, την Αρχήν του παντός, τον Πρώτον και τον Έσχατον. Και πως θα ηδυνάμεθα να αποδώσωμεν εις τον «ιστορικόν» Χριστόν παρόμοια κατηγορήματα, εάν η τήρησις των εντολών Αυτού δεν προσέφερεν

εκείνους τους καρπούς, περί ών μετά τοιαύτης ευλαβείας και εμπνεύσεως ομιλούν οι Πατέρες ημών από γενεάς εις γενεάν; }172}

Εν αυτή τη ανεξιχνιάστω αιωνία στιγμή, και ημείς, κατά την δωρεάν του Αγίου Πνεύματος, θα περιλάβωμεν εν αγάπη την πληρότητα της απ' αιώνος κτίσεως δια μιάς στιγμιαίας, αθανάτου, πράξεως όλης ημών της υπάρξεως. Και τότε ο Θεός θα είναι τα πάντα εν πάσι.

Το είναι της λογικής κτίσεως οφείλει να τελειωθή κατ' εικόνα της Τριαδικής Θεότητος. Εις τούτο έγκειται το νόημα, ο προορισμός και το έργον της Εκκλησίας του Χριστού: «Ίνα πάντες έν ώσι καθώς Συ, Πάτερ, εν Εμοί καγώ εν Σοί, ίνα και αυτοί εν Ημίν έν ώσιν». Είναι φανερόν ότι έκαστον μέλος της Εκκλησίας οφείλει να φθάση εις το πλήρωμα της ομοιώσεως προς τον Χριστόν, μέχρι και της ταυτότητος μετ' Αυτού (κατ' ενέργειαν βεβαίως, ουχί κατ' ουσίαν), άλλως δεν θα πραγματοποιηθή η ενότης της Εκκλησίας καθ' ομοίωσιν της ενότητος της Αγίας Τριάδος. }174}

Η' ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Το πνεύμα του ανθρώπου, ως εικών του Πνεύματος του Θεού, κτισθέν ακαταλήπτως υπ' Αυτού, γεννάται, κατά τινα τρόπον, εντός του υλικού σώματος ημών, ενώ κατά την φύσιν αυτού ίσταται υπεράνω της κοσμικής ύλης. Εκ της συναντήσεως αυτού μετά του Χριστού, αυξάνει κατά την υποστατικήν αυτού συνείδησιν έως εκείνης της ωριμότητος, καθ' ήν καταργείται η εξάρτησις αυτού εκ των φυσικών νόμων της γης, και άρχεται να προσλαμβάνη ενεργώς την πνοήν της Θείας αιωνιότητος. }175}

Καίτοι είναι κτίσμα του Θεού, εν τούτοις ο Δημιουργός απευθύνεται προς αυτόν ουχί ως προς «ενέργημα» Αυτού, αλλ' ως προς καθωρισμένον γεγονός, έτι και δι' Αυτόν τον Ίδιον. ... Ούτως, η Εκκλησία απορρίπτει έτι και την Θείαν αιτιοκρατίαν, τουτέστι την «ωριγενιστικήν», κατά την οποίαν η Θεία αγαθότης θα ανεύρη οδούς να σώση τους πάντας, άνευ παραβιάσεως της αρχής της ελευθερίας.

Η ελευθερία αύτη, της οποίας η εμπειρία δίδεται εις τον χριστιανόν, ανήκει εις την ενυπάρχουσαν εν τω ανθρώπω προσωπικήν αρχήν. Τα δύο ταύτα, το Πρόσωπον και η ελευθερία, είναι αρρήκτως ηνωμένα: Όπου δεν υπάρχει ελευθερία, εκεί δεν υπάρχει Πρόσωπον. ... Αυτός ο τρόπος αιωνίου υπάρξεως χαρακτηρίζει αποκλειστικώς το Πρόσωπον και ουδόλως το άτομον. }176}

Ως προς τον έσχατον αυτοπροσδιορισμόν ημών, εν αναφορά προς τον Θεόν, είμεθα αυτεξούσια πρόσωπα. ... το μοιραίον τούτο αυτεξούσιον αποτελεί απαραίτητον προϋπόθεσιν δια το κτιστόν πρόσωπον, προς ανάβασιν δια την πρόσληψιν της Θείας Ζωής.

Ημείς κτισθέντες εκ του «μηδενός», δεν έχομεν το είναι εν εαυτοίς:

Ο χριστιανός εκλήθη να έχη την τόλμην να πιστεύη ότι δυνάμεθα να οικειοποιηθώμεν το Θείον Είναι. Τούτο δεν ανήκει εις ημάς, ούτε διαθέτομεν δυνάμεις να δημιουργήσωμεν αυτό, διότι είμεθα κτίσματα. }177}

Θεωρεί εαυτόν ως πληρότητα, ως ολοκληρωμένην προσωπικότητα. Εν ενί λόγω λέγει: «Ζω εγώ». ... Έχει μόνον την συνείδησιν ότι εκείνη η ζωή, την οποίαν είχον οι γονείς αυτού, μετεδόθη εις αυτόν, εχύθη εις τας φλέβας αυτού, εγένετο ιδική του, εύρε την ιδίαν αυτής πορείαν. }178}

Όταν η άναρχος αύτη ζωή μεταδίδηται υπαρκτικώς εις ημάς, **αισθανόμεθα αυτήν ως ιδίαν ημών ζωήν**. Γνωρίζομεν εκ προγενεστέρας πείρας ότι η ζωή αύτη εδόθη υπό του Θεού· δεν ανήκει εις ημάς κατά την ουσίαν αυτής, χαρίζεται όμως εις τους σωζομένους ως αναφαίρετος κληρονομία, **γίνεται όντως η ζωή ημών**. Δυνάμεθα να ομιλώμεν περί αυτής δια των λόγων του αποστόλου Παύλου: "**Ζω δε ουκέτι εγώ, ζη δε εν εμοί Χριστός**". Επαναλαμβάνω εκ νέου: Γνωρίζω ότι Εκείνος ζη εν εμοί, αλλ' η ζωή Αυτού εγένετο ο εσώτατος πυρήν όλης της υπάρξεώς μου, ώστε **δύναμαι να ομιλώ περί αυτής ως περί ιδίας ζωής: Ζη Κύριος, ζω και εγώ**.

Η είσοδος ημών προς κατοχήν της αθανάτου ταύτης ζωής προϋποθέτει την τήρησιν των εντολών του Κυρίου.

Η ομοίωσις της φύσεως ημών προς τον Θεόν γεννά εν ημίν φυσιολογικώς την δίψαν προς γνώσιν της Αληθείας, προς αγώνα δια την Θείαν τελειότητα. Η τελειότητα }179} αύτη δεν υπάρχει εν ημίν, αλλ' εν τω Πατρί, Όστις είναι Πηγή παντός υπάρχοντος.

Η βουλή αύτη είναι οικεία εις το πνεύμα ημών, καίτοι υπερβαίνει την κτιστήν ημών φύσιν. Η υπερβατικότης του Πατρός εξηγεί το απαραίτητον της πάλης δια την πλήρη αφομοίωσιν αυτής υφ' ημών· και ημείς πορευόμεθα ελευθέρως προς τον αγώνα τούτον τον μαρτυρικόν και ταυτοχρόνως πλήρη εμπνεύσεως. }180}

… επικαλούμενοι τον Πατέρα ημών, υπό την λέξιν «ημών» εννοούμεν όλην την ανθρωπότητα, και δια της αυτής καρδίας εκζητούμεν την χάριν δια πάντας ανθρώπους, ως και δι' ημάς αυτούς:

Κατά την χριστιανικήν αντίληψιν το κακόν, ως και το αγαθόν, είναι παρόν μόνον εκεί, όπου υπάρχει υποστατική μορφή του είναι. Εκτός του είδους αυτού της ζωής δεν υφίσταται το κακόν, αλλά μόνον καθωρισμέναι φυσικαί διαδικασίαι. }182}

… ο Κτίστης περιφρουρεί την ανθρωπίνην ελευθερίαν ως την θεμελιώδη αρχήν εν τη δημιουργία θεοειδών υπάρξεων. Η επέμβασις του Θεού εις την ζωήν των ανθρώπων, οσάκις η θέλησις αυτών θα έκλινε προς τας οδούς των ανοσιουργημάτων, θα ισοδυνάμει προς στέρησιν της δυνατότητος του αυτοπροσδιορισμού·

Ο Θεός βεβαίως σώζει και μεμονωμένα πάσχοντα άτομα και ολοκλήρους λαούς, όταν ούτοι κατευθύνουν τα διαβήματα αυτών εις τας οδούς Αυτού, επικαλούμενοι την παρ' Αυτού βοήθειαν. }183}

Η προσευχή υπερέχει κατ' αξίαν πάσης άλλης δραστηριότητος εις τον κοινωνικόν, πολιτικόν, επιστημονικόν ή και καλλιτεχνικόν τομέα.

Το πρώτον γνώρισμα της ελευθερίας είναι η απροθυμία ημών να εξουσιάζωμεν οιουδήποτε. Η επομένη βαθμίς αυτής είναι η εσωτερική ημών χειραφέτησις από της εξουσίας των άλλων εφ' ημών· }184}

Μέγας και θαυμαστός ο κόσμος της αγίας ελευθερίας! Άνευ αυτής είναι αδύνατος η σωτηρία ως θέωσις του ανθρώπου. Είναι ανάγκη ο ίδιος ο άνθρωπος να διατεθή ελευθέρως δια την αιωνιότητα. }185}

… το πάθος της κυριαρχίας επί του αδελφού έχει ως άμεσον συνέπειαν την απώλειαν της ημετέρας ανεξαρτησίας, και επί πλέον, πράγμα φοβερόν, τον χωρισμόν από του Θεού της αγάπης, την στέρησιν της χάριτος του Αγίου Πνεύματος. Εν τω βάθει της ψυχής του «κατακτητού» ετοιμάζεται πτώσις εις το κενόν της ανυπαρξίας. }186}

Η ασκητική έννοια «έρημος» δεν αναφέρεται εις γεωγραφικόν τόπον, αλλά εις τρόπον ζωής: Είναι η απομάκρυνσις από των ανθρώπων, κατά την οποίαν ουδείς βλέπει ή ακούει τον ασκητήν, ουδεμία ανθρωπίνη εξουσία ασκείται επ' αυτού, και ο ίδιος ουδένα εξουσιάζει. Η ελευθερία αύτη είναι απαραίτητος δια την πλήρη κατάδυσιν του πνεύματος, αλλά και όλης της υπάρξεως ημών, εις την Θείαν σφαίραν. Τότε είναι δυνατόν να μεταδοθή εις ημάς η υπερτέρα πασών των αξιών της γης Θεία απάθεια. Εν αυτή ο άνθρωπος ουδόλως διανοείται υπεροχήν έναντι του αδελφού αυτού. Ουδόλως επιδιώκει τιμήν, δόξαν, έτι μάλλον, υλικόν πλούτον. … η ελευθερία των τέκνων του Θεού … όταν ο άνθρωπος αληθώς κατανικά την επ' αυτού εξουσίαν της αμαρτίας και του θανάτου. … Δεν λέω ότι προσέλαβον την δωρεάν ταύτην … Κατά καιρούς όμως διέμενον εν τω μεθορίω εκείνω, εν τω οποίω κατενόουν ότι το πλήρωμα της ελευθερίας έρχεται, όταν καταλυθή ο θάνατος.

Όστις δεν πτοείται υπό του θανάτου, ούτος βαδίζει επί της οδού προς την ελευθερίαν. Ο άνθρωπος κρατείται }187} εν δουλεία, εάν εν αυτώ υπερισχύη η «προσπάθεια» εις τα γήινα. }188}

Θ' ΠΕΡΙ ΘΕΙΑΣ ΕΜΠΝΕΥΣΕΩΣ

Η αυθεντικώς αγία έμπνευσις, η Άνωθεν εκ του Πατρός εκπορευομένη, εις ουδένα επιβάλλεται δια της βίας, αλλ' αποκτάται, ως και παν άλλο δώρον του Θεού, δι' εντατικού αγώνος προσευχής. Τούτο δεν σημαίνει ότι ο Θεός, τρόπον τινά, αμείβει δια τους κόπους, αλλ' ότι παν το δια συνέσεως και δια παθημάτων αποκτώμενον

γίνεται αναφαίρετον κτήμα του ανθρώπου δια την αιωνιότητα. Είναι απαραίτητον εις πάντας ημάς, όπως **αναγεννηθώμεν πλήρως δια της ενεργείας της χάριτος και <u>αποκαταστήσωμεν εν ημίν την ικανότητα</u> <u>να προσλάβωμεν</u> την θέωσιν**. … Ο Θεός παραδίδει όντως εις ημάς την ζωήν Αυτού, ως προσωπικόν ημών κτήμα, υπό την πλήρη έννοιαν της λέξεως. Η προαιώνιος Θεία δόξα κατοικεί εντός των λελυτρωμένων υπ' Αυτού, και τούτο, ουχί ως τι επιπρόσθετον –αλλότριον της φύσεως ημών-, ουχί ως παρουσία εν ημίν πράγματος «ξένου» και «αδίκου». Ουχί. Η αληθής θέωσις έγκειται εις το ότι η λογική φύσις μετέχει της ανάρχου ζωής του Ιδίου του Θεού κατά τρόπον ενεργόν και αναφαίρετον εις τους αιώνας. Εν άλλαις λέξεσιν, **<u>η ζωή του Θεού «υποστασιούται» εν τω ανθρώπω</u> δια του αυτού τρόπου, δι' ου σαρκωθείς ο Θεός ενυποστασίασε –προσέλαβεν εν τη υποστάσει Αυτού- την κτισθείσαν υπ' Αυτού μορφήν της υπάρξεως ημών**. Εν τω μέλλοντι αιώνι η ενότης του Θεού μετά του ανθρώπου θα καταστή πλήρης εν παντί τω περιεχομένω του Είναι Αυτού, εκτός, εννοείται, της ταυτότητος κατά την Ουσίαν. Η τελευταία αύτη είναι αμέθεκτος υπό των κτισμάτων και παραμένει }190} πάντοτε απρόσιτος εις πάσαν κτισθείσαν ύπαρξιν: Αγγέλους και ανθρώπους.

Δια της συνεπούς διαμονής εν τη σφαίρα των εντολών του Χριστού θεραπεύεται ο εκ της αμαρτίας ημών θάνατος, και η ζωή ημών άπασα διαπεράται υπό του Ακτίστου Φωτός της Θείας Αιωνιότητος.

Όταν η ψυχή κατά τρόπον υπαρκτικόν άπτηται της αιωνιότητος ταύτης, τότε εκπίπτουν αφ' ημών τα χαμερπή πάθη. Απαλλασόμεθα της αδελφοκτόνου πάλης προς απόκτησιν επιγείων προνομίων, κατέρχεται εφ' ημάς η «ειρήνη του Χριστού» και λαμβάνομεν την δύναμιν «να αγαπώμεν τους εχθρούς». … Η ειρήνη του Χριστού είναι πολυτιμοτέρα παντός θησαυρού, πάσης χαράς και απολαύσεως επί της γης. }191}

Είναι αρκετόν εις ημάς να έχωμεν ολίγην τροφήν, να είμεθα υπό στέγην και το σώμα ημών να είναι κεκαλυμμένον ένεκα του ψύχους και της αιδούς, προκειμένου ο νους ημών –το πνεύμα ημών- να είναι ελεύθερος να βυθίζηται εν τη μελέτη του Θείου Είναι, του υπό του Χριστού αποκαλυφθέντος εις ημάς. }192}

Ι' ΠΕΡΙ ΚΕΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΟΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΕΩΣ

Δια της υπερηφανίας η ανθρωπότης υπετάγη εις την φθοράν. Είναι απαραίτητον όπως χειραγωγηθώμεν υπό της Ευαγγελικής διδαχής, ίνα αναγεννηθώμεν εν τω Θεώ και **επανέλθωμεν εις το πρωτόκτιστον πνευματικόν κάλλος**. }193}

Η πίστις ότι ο Χριστός είναι ο μόνος αληθινός Σωτήρ του ανθρώπου δεν θα επιτρέψη να εκπέσωμεν απ' Αυτού κατά την διάρκειαν της απροβλέπτου και ακαταλήπτου διαδικασίας της καθάρσεως ημών εκ του «πλούτου» της αμαρτίας. … Χάριν αυτών, των Αποστόλων και των Πατέρων, κατέχομεν την γνώσιν του μυστηρίου των οδών της σωτηρίας. Αι αδιόρατοι αύται οδοί κρέμανται υπεράνω αβύσσων. Επαναλαμβάνω ότι δεν υπάρχει άλλη δύναμις, άλλη σύνεσις, ικανή να αποτρέψη την εκτροπήν ημών εκ των οδών τούτων και τον καταποντισμόν εις τας ζοφώδεις αβύσσους, ει μη η ακατάλυτος πίστις εις τον Χριστόν-Θεόν. «Αύτη εστίν η νίκη η νικήσασα τον κόσμον, η πίστις ημών».

ΑΙ ΟΔΟΙ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ

Αι εντολαί θέτουν ημάς πρόσωπον προς Πρόσωπον ενώπιον του Απολύτου Είναι. Πάσαι αι προσπάθειαι ημών, όπως τηρήσωμεν αυτάς, αναποφεύκτως αποτυγχάνουν. Ανακαλύπτομεν την πλήρη ανικανότητα ημών δια την πορείαν ταύτην. Παρατηρούμεν εν ημίν δολιότητα πνεύματος-νου και πάθη καρδίας, άτινα φονεύουν ημάς. Ο φόβος εκ της εκπτώσεως από του Θεού, εις τον Οποίον επιστεύσαμεν, είναι μέγας. Εκ του φόβου τούτου ερχόμεθα εις συντριβήν }194} καρδίας δια την κατάστασιν ημών. Απορρίπτομεν εκείνα, τα οποία εθεωρούμεν κατά το παρελθόν ως πλούτον ημών. Απογυμνούμεθα από πασών των γηίνων προσκολλήσεων και γνώσεων, έτι δε και από του ιδίου θελήματος. Πτωχεύομεν και «κενούμεθα». Βεβαίως η πλέον βαρεία δοκιμασία έγκειται εις το ότι, παρά την άκραν έντασιν όπως παραμείνωμεν πιστοί εις

τον Θεόν, υπομένομεν περιόδους εγκαταλείψεως υπό του Θεού. Η πνευματική πτωχεία, ομού μετά της οδύνης της Θεοεγκαταλείψεως, βυθίζει ημάς εις απόγνωσιν. Αισθανόμεθα ως να βαρύνη εφ' ημών φοβερά τις κατάρα. Είναι δυνατόν να πάσχωμεν εις πάντα τα επίπεδα του είναι ημών: το πνεύμα, τον νουν, την καρδίαν, το σώμα. Εις παρομοίας ακριβώς στιγμάς το πνεύμα ημών συλλαμβάνει την βιβλικήν αποκάλυψιν περί της αυθεντικής τραγωδίας της πτώσεως του Ανθρώπου, και η πίστις εις την αγάπην του Χριστού παροτρύνει ημάς, όπως παραδοθώμεν εις πλήρη κατά το δυνατόν μετάνοιαν. Όσον βαθυτέρα είναι η μετάνοια ημών, τοσούτον ευρύτερον διανοίγονται ενώπιον ημών τα έως τότε κεκαλυμμένα βάθη του είναι ημών. Συνειδητοποιούντες εναργώς το άπελπι της καταστάσεως ημών, αρχόμεθα να μισώμεν εαυτούς ως είμεθα.

Αύτη η μορφή κενώσεως ή ταπεινώσεως δεν επιτυγχάνεται δι' ανθρωπίνων προσπαθειών. Είναι δώρον του Θεού Σωτήρος. Είναι η χάρις της μετανοίας «εις άφεσιν αμαρτιών». Δεν κατανοούμεν την εν ημίν ενέργειαν Αυτού, αλλ' εν τούτοις **δια της δυνάμεως Αυτού σμικρυνόμεθα μέχρι του μηδενός· και τούτο είναι δι' ημάς φρικτόν**: Ούτος εγκατέλιπεν ημάς. Αυτός, η μόνη αναζήτησις ημών και αγάπη, εκρύβη αφ' ημών.

Δι' αυτού του τρόπου επιτελείται η κάθαρσις ημών εκ της «κατηραμένης» κληρονομίας. }195} Δι' αυτής της οδού εισδύει βαθμηδόν εντός ημών ήδη νέα άκτιστος ενέργεια: Μετέχομεν του Θείου Είναι. Τότε έρχεται το Θείον Φως και περιπτύσσεται ημάς.

Επιστρέφοντες εις το μηδέν γινόμεθα «ύλη», εξ ής ίδιον εις τον Θεόν ημών είναι να δημιουργή. Ούτος, και ουδείς άλλος, εφανέρωσεν εις ημάς το μυστήριον τούτο. ... **Αναζητώ λόγους ίνα εκφράσω μυστήριον απολεσθέν υπό των ανθρώπων** (ΚΑΙ ΣΤΗΝ 211}. ... Δεν είμαι εγώ όστις επενόησε την διδαχήν ταύτην, αλλ' εμυήθην εις αυτήν, Θεία συγκαταβάσει, υπό του εκλεκτού (αγίου Σιλουανού του Αθωνίτου) Αυτού. }196}

Ο Κύριος, Όστις ευδόκησε κατά τους νηπιακούς μου χρόνους να ίδω το Φως Αυτού μετά παιδικής απλότητος, παρεχώρησε να ζήσω πτώσιν, ομοίαν προς εκείνην του Αδάμ. }197}

Ο άνθρωπος, αποκεκομμένος εκ της Παραδόσεως, δεν είναι εις θέσιν να πορευθή μόνος την οδόν του Χριστού. ... Ο έχων σώας τας φρένας θα αποφύγη την αυτάρκειαν και θα αναζητήση αξιοπίστους μάρτυρας, ίνα μάθη «μήπως εις κενόν τρέχει». ... η γνωριμία μετά των έργων των Ασκητών ανταπεκρίνετο όντως εις τας ανάγκας μου. }198}

Ανακαλύπτων εν τοις συγγράμασιν αυτών ομοιότητα προς την εμπειρίαν μου, συνέβαινε να αισθάνωμαι κύμα ικανοποιήσεως, όπερ ως ελώδης ιλύς εκάλυπτε την καρδίαν μου. Τότε απεχώρει, ενίοτε επί μακρόν, η όρασις του ουρανίου Φωτός. Περιέπιπτον εις μεγάλην λύπην εξ αιτίας του φαινομένου τούτου. Εφαίνετο εις εμέ ότι ευρισκόμην προ αδιεξόδου: Δεν ηδυνάμην να είμαι αυτάρκης. Οσάκις όμως κατενόουν εκείνο, όπερ η δεξιά του Θεού απέστελλεν εις εμέ, τότε η «αριστερά» μου κατέστρεφε το παν. «Ταλαίπωρος εγώ άνθρωπος! Τις με ρύσεται εκ του σώματος του θανάτου τούτου;». Προσηυχόμην κατακλυζόμενος υπό δακρύων συντριβής, και ευθύς, ως ενεφανίζετο πλησίον που εν τω αέρι λογισμός κενοδοξίας, ανιστάμην πάραυτα από της γης απεστερημένος πάντων: Δεν υπήρχον δάκρυα, η ψυχή ήτο ηρημωμένη· το σώμα ήτο υγιές, η πνευματική όμως ζωή αφίστατο απ' εμού.

«Μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι, ότι αυτών εστιν η βασιλεία των ουρανών». Οι λόγοι ούτοι του Χριστού κείνται εις θεμέλιον της ασκητικής ζωής, ήτις οδηγεί προς την σωτηρίαν, εννοουμένην ως θέωσιν. }199}

Είναι θλιβερόν να πειθώμεθα εις έκαστον βήμα περί της αδυναμίας ημών. Ο νους ημών είναι στενός, ίνα συλλάβη τα άγια προστάγματα Αυτού. }200}

Γνωρίζομεν εκ πείρας ότι δεν υπάρχει άλλος τρόπος προς απαλλαγήν εκ του κληρονομηθέντος εν τη πτώσει ειδεχθούς πάθους της υπερηφανίας.

Η μετάβασις εκ της φθοράς, της κληρονομηθείσης παρά του Αδάμ, εις την περιοχήν του ανεσπέρου Φωτός του Χριστού είναι γεγονός σημαντικώτερον πάντων των άλλων γεγονότων της γης. Σημείον της προσεγγίσεως εις το μέγα τούτο μυστήριον αποτελεί η εν ημίν εμφάνισις του αγίου μίσους προς ημάς αυτούς. ... Αυστηρώς ελέγχομεν και άνευ οίκτου καταδικάζομεν εαυτούς εις τον άδην ως αναξίους του Θεού. Ούτως υπερνικώμεν την τάσιν να συγκαταβαίνωμεν εις τας αδυναμίας ημών, να συγχωρώμεν ευκόλως τας παραβάσεις ημών, ιδιαιτέρως όταν αύται διαπράττωνται μόνον κατά διάνοιαν. Ο αγών ημών είναι μεγαλειώδης. Εν αυτώ επιστρατεύεται πάσα η ύπαρξις ημών. Εάν κερδήσωμεν, κατακτώμεν την αθανασίαν εν τω ανάρχω Φωτί. «Η βασιλεία των ουρανών βιάζεται, και βιασταί αρπάζουσιν αυτήν».

Η διδαχή του Χριστού πηγάζει «από του Πατρός των Φώτων»· συμφυής μετ' αυτής είναι η Θεία τελειότης. Ανήκει εις άλλο επίπεδον του είναι. Ουδείς }201} εκ των ανθρώπων δύναται να συμμορφώση την ζωήν αυτού προς το Ευαγγέλιον δια μόνης της δυνάμεως αυτού. Όσον και εάν εντείνωμεν την προσπάθειαν ημών, η εντολή παραμένει ανέφικτος εν τη τελειότητι αυτής.

Η απόλυτος τελειότης δεν είναι εφικτή εν τοις ορίοις της επιγείου ζωής, και είναι επικίνδυνον να αισθανώμεθα ικανοποιημένοι δια τα ήδη κεκτημένα. Όσοι δεν πιστεύουν εις τον Θεόν, δεν γνωρίζουν την Θεοεγκατάλειψιν. Την εξ αυτής θλίψιν διέρχονται μόνον εκείνοι, οίτινες εγνώρισαν ήδη την αγαθότητα του Θεού και αγωνίζονται δι' όλων των δυνάμεων αυτών, όπως παραμείνουν εν Αυτώ και συν Αυτώ. Όσον εντονώτερον εγεύθη ο άνθρωπος της χαράς της μετά του Θεού ενώσεως, τοσούτον βαθύτερον πάσχει εκ του χωρισμού απ' Αυτού. ... «Θεέ μου, Θεέ μου, ινατί Με εγκατέλιπες;». Η τοιαύτη τελεία κένωσις του «ανθρώπου Χριστού Ιησού» μετετράπη εις εξ ίσου τελείαν θέωσιν της φύσεως ημών, την οποίαν προσέλαβε δια της σαρκώσεως Αυτού. }202}

Οφείλει ο χριστιανός να προσεγγίση, εν τινι μέτρω, εις την κατάστασιν της κενώσεως, όπως αξιωθή να προσλάβη την **σωτηρίαν, ήτις είναι πάντοτε ανάλογος προς το βάθος της προσωπικής αυτού κενώσεως**. Τοιαύτη είναι η αγάπη του Θεού: Εν τη αιωνιότητι χαρακτηρίζεται υπό της άκρας εντάσεως του Είναι, ουδέποτε ελαττουμένης εν τη πλήρει αυταπαρνήσει αυτής. Η αγάπη αύτη είναι ταπεινή, και είναι φυσικόν εις την Θείαν ταπείνωσιν να προσφέρηται προς πάντας τους ερχομένους προς αυτήν. Εν τη Βασιλεία του Θεού Πατρός ουδείς απομονούται εγωιστικώς εν εαυτώ. Η αγία αγάπη μεταφέρει όλον τον πόθον αυτής εις τους ηγαπημένους. Εναγκαλίζεται εν ταπεινώσει όλον τον κόσμον, τον Θείον και τον κτιστόν. Κατ' αυτόν τον τρόπον άπαν το Είναι αποβαίνει το περιεχόμενον αυτής(ΣΥΜΒΟΛΟ). Εις τούτο έγκειται το μεγαλείον της αγάπης, ο άμετρος πλούτος και η άφατος μακαριότης αυτής.

Τουναντίον, ο εν αυταρεσκεία εγκλεισμός του ανθρώπου εν εαυτώ αποτελεί την άκραν στέρησιν και το σκότος του άδου. Ο έσχατος βαθμός εγωκεντρικότητος εκφράζεται ως μίσος προς τον Θεόν.

Η Θεία αγάπη αποκτάται δια μακράς πείρας αυτοκενώσεως. }203}

Η χριστιανική τελειότης υπερβαίνει τον άνθρωπον: Είναι Θεία. Ο Κύριος εφανέρωσεν αυτήν εις ημάς δια της σαρκώσεως Αυτού. Ουδείς απεχώρησεν εκ του κόσμου τούτου φθάσας εις ίσον προς Αυτόν μέτρον τελειότητος. ... Το ουράνιον πυρ, όπερ διατρέχει την ζωήν της Εκκλησίας και τα Μυστήρια αυτής, συγκρατεί δια μέσου των αιώνων την πίστιν εις το Ευαγγέλιον, «ό ουκ έστι κατ' άνθρωπον, ουδέ ... παρά ανθρώπου..., αλλά δι' αποκαλύψεως Ιησού Χριστού». }206}

Πολλοί θα σωθούν και θα ευφρανθούν εν τω ωκεανώ της αγάπης του Χριστού. Ολίγοι όμως θα είναι εκείνοι οίτινες, ουχί άνευ φόβου, θα δεχθούν την φλόγα ταύτην, φέροντες εισέτι την γηίνην σάρκα. ... Ενθυμούμαι ότι ο μακάριος Γέρων Σιλουανός, εκ συγκαταβάσεως προς εμέ, τον πένητα, είπέ ποτε: «Η φθαρτή φύσις ημών δεν δύναται να βαστάση το πλήρωμα της χάριτος· ένεκα τούτου η εμφάνισις του Θεού εν τη προαιωνίω δόξη Αυτού είναι δυνατή μόνον εν βραχυτάτη στιγμή· και τούτο ουχί άλλως, ει μη δια της πρότερον ενισχύσεως του σώματος και του ψυχισμού υπό της χάριτος του Αγίου Πνεύματος ... Είναι ευκολώτερον να μεταφέρη τις δια γυμνών

χειρών ανημμένους άνθρακας εις απόστασιν, λόγου χάριν, εκατόν μέτρων, ή να ανθέξη την χάριν ταύτην και να παραμείνη εν ζωή».

Οι φορείς τοιαύτης γνώσεως θέτουν την σφραγίδα αυτών επί πλήθους πιστών. Χάριν αυτών διατηρείται η ζώσα παράδοσις του πνεύματος της ζωής ανά τους αιώνας της ιστορικής πραγματικότητος.

Ούτος (ο Χριστός) είναι ο «λίθος» ο αποδοκιμασθείς υπό των αρχόντων του κόσμου τούτου, αλλά κείμενος εν τω πραγματικώ είναι εις θεμέλιον παντός υπαρκτού. Όταν το υπ' Αυτού ριφθέν }207} επί της Γης Πυρ εγγίση την καρδίαν του ανθρώπου, τότε μόνον ευρίσκει ούτος την δύναμιν να ακολουθήση Αυτόν εις την Γεσθημανή και τον Γολγοθάν. Να ακολουθήση βεβαίως Αυτόν πνεύματι, εν βαθεία οδύνη της συνόλου υπάρξεως αυτού. Τοιούτου είδους γνώσις του Κυρίου, του «κατελθόντος εκ των ουρανών» εις την Γην, έτι δε και εις τον άδην, οδηγεί εις την εν μέρει πρόγευσιν της αναστάσεως.

Δίδεται εις αυτούς (τους χριστιανούς) η δια πείρας γνώσις των ζοφερών αβύσσων, αλλά και η ευφρόσυνος θεωρία του Φωτός της Βασιλείας. Η Βασιλεία αύτη είναι πανταχού παρούσα. **Η είσοδος όμως εις αυτήν εξαρτάται μόνον εκ του Θεού, διότι αύτη δεν είναί τι το «αντικειμενικώς» υπάρχον, αλλ' είναι Αυτός Ούτος ο έχων την εξουσίαν** να προσλάβη ημάς προς Εαυτόν ή, όπερ και ταυτόσημον, **να σκηνώση εν ημίν σκηνώματι αιωνίω**. Τότε μένομεν εν Αυτώ και Αυτός εν ημίν· και η Ζωή Αυτού γίνεται ζωή ημών αναφαίρετος.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΙΛΟΥΑΝΟΥ

… Κατ' εκείνην την Θεοεγκατάλειψιν, την οποίαν εξέφρασεν ούτος δια των λόγων «Θεόν εκδυσωπήσαι αδύνατον», ήτο φανερά η Πρόνοια του Θεού, ήτις έδωκεν εις τον Σιλουανόν να }208} βυθισθή εις το σκότος της απογνώσεως, να γευθή την φρικαλέαν δια την ψυχήν νέκρωσιν, να σμικρυνθή μέχρι του μηδενός ένεκα της απ' αυτού απομακρύνσεως του Θεού. Αλλ' αυτή η κάθοδος εις τον άδην ητο η προετοιμασία της ψυχής αυτού, ίνα δεχθή τον εν μεγάλη δυνάμει εμφανισθέντα εις αυτόν Χριστόν.

«Ο Κύριος εδίδαξεν εμέ να κρατώ τον νουν μου εις τον άδην και να μη απελπίζωμαι, και κατ' αυτόν τον τρόπον ταπεινούται η ψυχή μου, αλλά τούτο δεν είναι εισέτι εκείνη η αληθινή κατά Χριστόν ταπείνωσις, ήτις είναι απερίγραπτος …

Η ταπείνωσις του Χριστού ενοικεί εις τους ελαχίστους, και ούτοι χαίρουν, διότι είναι ελάχιστοι. … Η ταπείνωσις είναι Φως, εν ώ δυνάμεθα να ίδωμεν τον Θεόν-Φως». }209}

… είναι απαραίτητος, ως έδειξεν εις εμέ η πείρα μου ως πνευματικού, **η υπόμνησις περί της απολεσθείσης υπό των πολλών γνώσεως των οδών της σωτηρίας** (ΚΑΙ ΣΤΗΝ 196}. }211}

«Θεόν εκδυσωπήσαι αδύνατον», εσκέφθη ο Άγιος. Επέπεσεν επ' αυτόν πνεύμα απογνώσεως. Είχε την αίσθησιν ότι ο Θεός απεστράφη αυτόν έως τέλους και ότι δεν υπάρχει πλέον σωτηρία δι' αυτόν. Η ψυχή αυτού ενατένιζεν εναργώς εις την αιωνίαν απώλειαν. Γράφει ούτος: «Το πνεύμα τούτο είναι τοσούτον απαίσιον και βασανιστικόν, ώστε είναι φοβερόν και να επαναφέρης αυτό εις την μνήμην. Είναι αδύνατον να βαστάση τούτο η ψυχή επί πολύ … μετέβην εις τον ναόν … και ατενίσας εις την εικόνα του Σωτήρος είπον: "Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με τον αμαρτωλόν". Και ευθύς είδον εις την θέσιν της εικόνος τον Ζώντα Κύριον, και η χάρις του Αγίου Πνεύματος επλήρωσε την ψυχήν και όλον το σώμα μου. Και ούτως εν Πνεύματι Αγίω εγνώρισα ότι ο Ιησούς Χριστός είναι Θεός· και ηδέως επόθουν όπως πάσχω δια τον Χριστόν».

Το γεγονός αυτό καθ' εαυτό της εμφανίσεως του Ζώντος Κυρίου εις τον Σιλουανόν, μετά την δοκιμασίαν αυτού, μαρτυρεί περί του ότι εν εκείνη τη ώρα η κατάστασις }212} του Αγίου Γέροντος δεν απείχε πολύ της καταστάσεως του Χριστού επί του Γολγοθά: «Θεέ μου, Θεέ μου, ινατί με εγκατέλιπες». Γνωρίζομεν ότι ο ορών ο,τιδήποτε Θείον οφείλει να ευρίσκηται και ο ίδιος εις κατάστασιν ανάλογον του ορωμένου.

… Εν θανασίμω θλίψει μετέβη (ο Σιλουανός) εις τον ναόν, και ευθύς ως προέφερε την προσευχήν «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με», είδεν Αυτόν Ζώντα· και πάσα η ύπαρξις αυτού επληρώθη του πυρός της χάριτος του Αγίου Πνεύματος μέχρι των ορίων των δυνάμεων αυτού. Εκ της οράσεως περιήλθεν ούτος εις πλήρη εξάντλησιν, και ο Κύριος εγένετο άφαντος. Δια του Πνεύματος όμως του Θεού ο Σιλουανός ηρπάγη εις τον ουρανόν, όπου ήκουσεν άρρητα ρήματα.

Η ζωή του χριστιανού είναι παράδοξος και εξαιρετικώς ιδιόμορφος. Η Θεοεγκατάλειψις και το σκότος της αιωνίου απωλείας συνυφαίνονται μετά της εμφανείας του Θεού εν τω ακτίστω Φωτί. Ως συμβαίνει και κατά την χάριν της μνήμης του θανάτου, η αιωνιότης παρουσιάζεται κατ’ αρχήν υπό αρνητικήν μορφήν, τουτέστιν ως γενική απόσβεσις της υπάρξεως, ύστερον όμως μεταβάλλεται εις θεωρίαν του Φωτός της αναστάσεως. }213}

Σπανίως, καθ’ όλην την διάρκειαν της ιστορίας της Εκκλησίας, εδόθη εις άνθρωπον να βιώση την κατά παραχώρησιν Θεού εγκατάλειψιν εις τοιούτον μέτρον, ως ο δούλος του Θεού του Υψίστου Σιλουανός. Ότε, κατά την εμφάνισιν του Χριστού, περιέλαμψεν αυτόν το μέγα }215} Φως, τότε, ό,τι εφαίνετο ως θανάσιμος εκ της Θεοεγκαταλείψεως πόνος, μετετράπη εις «ταπείνωσιν Χριστού, ήτις είναι απερίγραπτος». **Αύτη είναι η οντολογική πλευρά της ανάρχου αγάπης του Τριαδικού Θεού**. Ο Θεός, ο απόλυτος εν τη απείρω Αυτού παντοδυναμία, είναι απόλυτος δι’ ακαταλήπτου τρόπου και εις την «κένωσιν-ταπείνωσιν», Αυτού.

Όστις ηγάπησε φλογερώς τον Ιησούν Χριστόν, τον Θεόν-Δημιουργόν ημών και Θεόν-Σωτήρα, αφεύκτως ζη δύο εκ διαμέτρου αντιθέτους φαινομενικώς καταστάσεις: την εις άδου κάθοδον και την εις ουρανούς ανάβασιν.

Η «διαπασών» της χριστιανικής ζωής υπερβαίνει αμέτρως την συνήθη ακοήν των ανθρώπων. «Υπερβαίνει» αυτήν και κατά το βάθος και κατά το ύψος. Δυστυχώς πλείστοι είναι εκείνοι, οίτινες δεν συλλαμβάνουν τα θαυμαστά κύματα του θείου ύμνου, τα εκπεμπόμενα εκ του ανεξιχνιάστου βάθους του προαιωνίου Είναι. Εις τον πιστεύοντα εις την Θεότητα του Χριστού, και δυνάμει της πίστεως ταύτης οικοδομούντα την ζωήν αυτού επί την πέτραν του λόγου-διδαχής Αυτού, αποκαλύπτονται απόκρυφοι άβυσσοι, ανυποψίαστοι δια τους μη αποδεχθέντας τον Χριστόν ως τον Αληθινόν Θεόν, ως την παναγίαν και απόλυτον Αυθεντίαν· την (άνευ βίας) Αυθεντίαν πρώτον της Αληθείας του Ανάρχου Γεγονότος και δεύτερον της Τελείας Αγάπης.

Ο μακάριος Γέρων διέκρινε δύο είδη ταπεινώσεως: Την ασκητικήν και την Θείαν. Ολίγας στιγμάς προ της τελευτής αυτού, εις ερώτησίν μου: «Γέροντα, θέλετε να αποθάνητε;», απεκρίθη: «Δεν εταπεινώθην εισέτι». Ουδεμίαν αμφιβολίαν έχω ότι ούτος είχεν υπ’ όψιν την απερίγραπτον (Θείαν) ταπείνωσιν του Χριστού, της οποίας ουδέποτε ηδύνατο να επιληφθή. }217}

Αύτη (η Απόλυτος Θεότης) ελκύει προς Εαυτήν την ψυχήν, και η ψυχή πάσχει, διότι δεν είναι εις θέσιν να περιλάβη την ζωήν ταύτην, και ούτω διέρχεται εσταυρωμένη τους χρόνους αυτής επί της γης. Και **δεν δύναται να κατέλθη από του αοράτου τούτου σταυρού, διότι, οσάκις «κατέρχεται», έστω και εκ μέρους, ατονεί εν αυτή το ρεύμα της αληθούς αιωνιότητος**.

Δυνάμερα να είπωμεν ότι ο Χριστιανισμός δεν είναι φιλοσοφική τις διδαχή, αλλά κατ’ εξοχήν ζωή. Ζωή και }218} αγάπη «εις τέλος», μέχρι του αυτομίσους.

Εν τη Εκκλησία διδασκόμεθα να ζώμεν την γέννησιν του Υιού εν τη Αγία Τριάδι ως κένωσιν του Πατρός, Όστις προσφέρει Εαυτόν όλον εις τον Υιόν, εν παντί τω πληρώματι του ανάρχου Αυτού Είναι. Και ούτως, ο Υιός είναι ίσος προς τον Πατέρα εν τω απολύτω πληρώματι του Θείου Είναι. Ύστερον βλέπομεν την αντίστροφον κίνησιν: Ο Υιός εν τω αυτώ πληρώματι αυτοκενωτικής αγάπης, παραδίδει Εαυτόν εις τον Πατέρα και κατά την Θείαν και κατά την ανθρωπίνην φύσιν Αυτού. }219}

ΙΑ’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΜΙΣΟΥΣ

Ο Ιησούς Χριστός, ο άναρχος Θεός, έδωκεν εις ημάς εντολάς, αίτινες έχουν την ιδιότητα να ευρύνουν τον νουν και την καρδίαν του ανθρώπου μέχρι απειρότητος.

Κατ’ αρχήν, εν τούτοις, ο πιστεύων εις την αιώνιαν αξίαν του ευαγγελικού λόγου εισάγεται εις τον εσώτερον χώρον της ψυχής θέτων εαυτόν απαύστως υπό την κρίσιν του Θεού. … Η ένθεος προσπάθεια ημών, όπως διαφυλάξωμεν τας εντολάς, θα έχη ως φυσικήν συνέπειαν την πλήρη επίγνωσιν της αδυναμίας ημών. }221}

Όσον εντονώτερος είναι ο τρόμος ημών μη τυχόν αποδειχθώμεν ανάξιοι του Θεού, τοσούτον μάλλον «απογυμνούται» όλος ο έσω ημών κόσμος και ενώπιον ημών αυτών και βεβαίως ενώπιον του Προσώπου του Θεού: … ο χριστιανός ανακαλύπτει εν εαυτώ την παρουσίαν παντός είδους κακίας, είτε εκδήλου είτε τουλάχιστον εν δυνάμει, και ούτω θεωρεί εαυτόν όντως χείριστον πάντων.

Προ της εμφανίσεως εις ημάς του Θείου Φωτός ζώμεν ως τυφλοί. Άνευ του Φωτός τούτου δεν αναγνωρίζομεν την αμαρτίαν. Άνευ της ελλάμψεως Αυτού δεν αποκαλύπτεται εις ημάς η πτώσις του Ανθρώπου εν ταις πραγματικαίς αυτής διαστάσεσι. Μόνον το Πνεύμα το Άγιον εμπνέον ημάς καθιστά ικανούς να ίδωμεν κατ’ αρχήν την τραγικότητα της ιδίας ημών καταστάσεως, και κατόπιν μέσω αυτής να βιώσωμεν το μέγα δράμα της παγκοσμίου ιστορίας της ανθρωπότητος. Αι συνέπειαι της πτώσεως είναι νόσος ήτις δεν θεραπεύεται υπό των ιατρών της γης. }222}

Δεν ήτο γήινος ο φόβος: Δεν επεδίωκον ατελεύτητον παράτασιν της ζωής ταύτης. Η φρίκη μου προήρχετο εκ του ότι, μετά το γεγονός της συγκαταβάσεως του Θεού εις εμέ, έβλεπον υπό ποίων πληγών ήμην όλος ηλκωμένος. Ανεγνώριζον εαυτόν έως τέλους ανίκανον δια την Βασιλείαν του Αγίου Θεού. … «Φοβερόν το εμπεσείν εις χείρας Θεού Ζώντος». Τούτο ήτο αφορήτως βαρύ δι’ εμέ, και πολλάκις απεπειράθην να εκφύγω των αγίων Αυτού χειρών, αλλά πάσαι αι προσπάθειαι απετύγχανον, διότι δεν είχον που να καταφύγω: Ουδέν εν τω κόσμω είλκυεν εμέ, ουδέν ηδύνατο να ικανοποιήση το πνεύμα μου. }223}

Ευθύς ως ο φόβος ούτος εξησθένει, ησθανόμην να αποχωρή απ’ εμού η ζώσα δύναμις· απεδυναμούτο η προσευχή, ο νους διεχέετο, η αίσθησις του Θείου απήρχετο εις την ομίχλην –απέθνησκον πνεύματι. … Ο τρόμος προ της αιωνίου απωλείας και ο θρήνος της μετανοίας δια τινος μυστηριώδους τρόπου, μετέβαλλον εμέ όλον εις «προσευχήν».

Ενώπιον του πνεύματος μου απεκαλύπτετο η αγαθή }224} αιωνιότης, ούσα εισέτι μακράν απ’ εμού, ωσαύτως όμως και το άχρονον σκότος, όπερ εγένετο γνωστόν δια της παρουσίας αυτού εντός μου. }225}

Εν αυτή ταύτη τη καταστάσει της προσευχής ο άνθρωπος αισθάνεται εαυτόν εκτός των γηίνων κατηγοριών: Είναι έξω πάσης ιεραρχίας κοινωνικής, έτι δε και εκκλησιαστικής. Περί ουδενός άλλου λογίζεται, ει μη μόνον περί του Θεού, και παρίσταται Αυτώ μόνος Μόνω. }226}

Φυσική συνέπεια της τηρήσεως των εντολών του Κυρίου είναι η άκρα σμίκρυνσις ημών, τουτέστιν η κένωσις. Άνευ της βαθείας επιγνώσεως ότι είμεθα αληθώς γεννήματα του άδου εν τη πτώσει ημών, ουδέποτε θα επιτύχωμεν του πληρώματος της μετανοίας. Η ολοκληρωτική μετάνοια αποσπά ημάς από του θανασίμου εναγκαλισμού του εγωκεντρικού ατομισμού και εισάγει εις την θεωρίαν της θείας παγκοσμιότητος του Χριστού, «του αγαπήσαντος ημάς εις τέλος». **Όταν μισήσωμεν εαυτούς ένεκα της εν ημίν ζώσης κακίας, τότε διανοίγονται εις ημάς οι ατέρμονες ορίζοντες της εντεταλμένης αγάπης**. **Άνευ του Χριστού ουδέποτε θα περιβάλωμεν τον κόσμον δια της ζωηφόρου φλογός της Άνωθεν κατερχομένης χάριτος, ούτε θα συλλάβωμεν την οντολογικήν διάστασιν της «δευτέρας εντολής»: «Αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν»**. Εις τον μακάριον Γέροντα Σιλουανόν εδόθη **η προσευχή υπέρ όλου του κόσμου**, ως και περί αυτού του ιδίου. … **δι’ αυτής αποκαθίσταται η πρωτόκτιστος εικών του Ανθρώπου**. Όστις δεν προσήγγισε τα όρια των καταστάσεων αυτών, ας μη τολμά να ονομάζη εαυτόν χριστιανόν άνευ φόβου και αισχύνης, αλλ’ **ας συνειδητοποιή μετά πόνου ότι είναι ανάξιος της κλήσεως ταύτης**. }228}

Η αγάπη του Χριστού κατά την φύσιν αυτής είναι Πυρ ζωοποιούν, ερριμμένον από των ουρανών επί της Γης δια της ελεύσεως του Υιού του Θεού. **Η αγάπη αύτη είναι η άκτιστος ζωή Αυτού του Θεού**. Εντός των ορίων της επιγείου υπάρξεως ημών κατακαίει αύτη εν ημίν παν αλλότριον αυτής και εν ταυτώ πληροί ημάς

ενεργείας άλλου είναι, ακαταλήπτου έως τότε. **Είναι απαραίτητον να επισκιάση ημάς δύναμις εξ ύψους, καταξιούσα ημάς να γνωρίσωμεν υπαρκτικώς την αγάπην ταύτην**. }229}

Η Θεία Αγάπη συνιστά τον πυρήνα του προαιωνίου Είναι· εν αυτή τη Αγάπη ευρίσκουν την υψηλοτέραν αυτών έκφρασιν πάντα τα λοιπά κατηγορήματα της Θεότητος: Σοφία, Βασιλεία, Δύναμις, Φως. Εν αυτή συνίσταται το κάλλος της ανάρχου και ασαλεύτου Βασιλείας.

Όταν η Αγάπη του Χριστού εύρη καρδίαν ετοίμην να αποδεχθή την φλόγα αυτής, σκηνοί εν αυτή. Η εξαίρετος όμως αύτη ευλογία δεν δίδει ανάπαυσιν εις τον διάκονον αυτής εν τω κόσμω τούτω, έως ότου επιτελέση ούτος το έργον αυτού.

Επώδυνος είναι η οδός η άγουσα εις την απόκτησιν της αγίας Αγάπης. Δεν είναι άραγε αυτός ο λόγος ένεκα του οποίου πολλοί εκπίπτουν του Χριστιανισμού …, αποκλίνουν από της σταυρικής οδού της αγάπης ταύτης προς άλλας οδούς;

Εις προνομιακάς στιγμάς είναι δυνατόν να εγγίση την γηίνην καρδίαν το άκτιστον Φως της αγάπης του Χριστού. Εν αυτή ευρίσκεται η Θεία αιωνιότης, }230} εν αυτή και ο μόνος και έσχατος σκοπός της ασκήσεως ημών.

Ο βαθύς θρήνος της συνόλου ημών υπάρξεως, όστις γεννάται εκ της καιομένης εν ημίν αγάπης κατά την ώραν της υπέρ του κόσμου προσευχής, δύναται να φθάση εις έντασιν υπερβαίνουσαν την αντοχήν ημών. Τότε το πνεύμα ημών εξέρχεται προς την Θείαν αιωνιότητα και η προσευχή παύει.

Όταν ο άνθρωπος ακολουθή τον Χριστόν δι’ όλων των δυνάμεων της υπάρξεως αυτού, το πνεύμα αυτού αισθάνεται τον ορατόν τούτον κόσμον ως στενόν κελλίον φυλακής. Πάσα αγαθή κίνησις του πνεύματος αυτού προσκρούει εις την αγρίαν αντίστασιν των δυνάμεων του σκότους.

«Ο Θεός ημών αγάπη εστίν … Ούτος Πυρ εστι καταναλίσκον». Ουδόλως είναι εύκολον να πλησιάση τις το Πυρ τούτο. Ουδόλως είναι ακίνδυνον να επεκταθή τις } 231} ομιλών περί του αγίου τούτου Πυρός. Ο φόβος συνθλίβει την ψυχήν, μη τυχόν αποδειχθή αναξία τούτου, κατά την εντεύθεν έξοδον αυτής. }232}

ΙΒ’ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΤΙΣΤΟΥ ΦΩΤΟΣ

Ως θεμέλιον της χριστιανικής ζωής κείται το γεγονός της Σαρκώσεως του Θεού. Εν τη σαρκί ημών, τη υπ’ Αυτού κτισθείση, εφανέρωσεν Ούτος εις ημάς την άναρχον τελειότητα Αυτού. }235}

Προ της Άνωθεν όμως ελλάμψεως, παραμένοντες εν τω σκότει της αγνοίας, διερχόμεθα μετά καταθλιπτικής απορίας την οδυνηράν οδόν της αυξήσεως ημών εν τω Είναι: Δια ποίον λόγον ήτο αναγκαία η πολύπλοκος αύτη διαδικασία δια την «εκ του μηδενός» δημιουργίαν των υιών του Θεού, τουτέστιν η γέννησις του πνεύματος ημών εν σώματι αποτελουμένω εκ των στοιχείων της γης; Πώς είναι δυνατόν να συζευχθή το πνεύμα, το ομοίωμα τούτο του Απολύτου, μετά της γης; Το πνεύμα ημών συσφίγγεται ως εν μαγγάνω: Είναι αθάνατον κατά την φύσιν αυτού, το δε σώμα ημών υπόκειται εις την αποσύνθεσιν και τον θάνατον. Ως εκ τούτου άρχεται έντονος πάλη: Το πνεύμα ορμά προς τον Θεόν, θέλει να ίδη και το σώμα αυτού άφθαρτον και ικανόν να ακολουθήση αυτό εις την ανάβασιν. Το σώμα όμως έλκειται προς τα κάτω, προς την γην «εξ ής ελήφθη», και μεταδίδει εις το πνεύμα την θνητότητα αυτού. }236}

… δυσωπούμεν Αυτόν (τον Θεόν) να θεραπεύση ημάς εκ του πλήξαντος ημάς θανάτου. Είμαθα έτοιμοι να διαρρήξωμεν τον στενόν κλοιόν της ατομικής ημών θελήσεως και να παραδοθώμεν εν πάσιν εις το άγιον και τέλειον Αυτού θέλημα. Ω, πόσον επώδυνος είναι η άσκησις αύτη, ιδιαιτέρως εν τη αρχή, αλλά εν αυτή δίδεται εις ημάς η δυνατότης να ενταχθώμεν εις το ρεύμα της αιωνιότητος Αυτού! Ελπίζοντες επί τον Θεόν κατά τας ώρας του κινδύνου, έχοντες το πνεύμα προσηλωμένον προς Αυτόν, θα δυνηθώμεν και ημείς να αισθανθώμεν εν ημίν την επαφήν της αθανάτου Αυτού πνοής. **Το μέγα τούτο δώρον έρχεται δια της ταπεινής, αλλά πυρίνης μετανοίας**. Παράδοξον θαύμα: Όσον εναργέστερον βλέπω τον Θεόν, τοσούτον φλογερωτέρα γίνεται η μετάνοιά μου, διότι τότε συνειδητοποιώ σαφέστερον την αναξιότητά μου, διότι τότε συνειδητοποιώ σαφέστερον την

αναξιότητά μου ενώπιον Αυτού. **Και το θαύμα τούτο επαναλαμβάνεται απαραλλάκτως ανά τους αιώνας**. }239}

... ό,τι πρότερον έζη (ο απόστολος Παύλος) ως φως και δικαιοσύνην Θεού, παρουσιάσθη εις την πνευματικήν αυτού όρασιν ως σκοτία και έχθρα εναντίον του Θεού. Και μετ' οξέος πόνου ωμολόγησεν εαυτόν αμαρτωλόν πλείον πάντων: }240}

Η θέα της ατελευτήτου αγιότητος του ταπεινού Θεού αφ' ενός, και **η συναίσθησις του εν ημίν ζώντος εωσφορικού σκότους** αφ' ετέρου, οδηγούν τον άνθρωπον εις τοιαύτην κατάστασιν, ώστε όλη η ύπαρξις αυτού συνθλίβεται εκ της ακράτου οδυνηράς ορμής προς τον Άγιον Θεόν. Εν ταυτώ κατέχεται υπό ισχυράς προς εαυτόν αποστροφής, και βαθύς κλαυθμός κυριεύει της ψυχής. Ο πόνος ούτος είναι πνευματικός, μεταφυσικός, αφόρητος. **Ο πόθος προς συγχώρησιν-συμφιλίωσιν μετά του Θεού ομοιάζει προς θανατηφόρον δίψαν**. Τούτο δυσκόλως ερμηνεύεται εις τους μη έχοντας πείραν. Ο κλαυθμός ούτος κατά την φύσιν αυτού είναι φαινόμενον εντελώς διάφορον του ψυχικού κλαυθμού, όστις συνδέεται μετά συμφορών εν τοις ορίοις της επιγείου ζωής.

... ο γήινος }241} ούτος κόσμος περιέρχεται εις λήθην· και αυτό τούτο το σώμα παύει πλέον να είναι αισθητόν. Οι Πατέρες ημών ωνόμασαν την κατάστασιν ταύτην «άδην μετανοίας». Δι' αυτής γινόμεθα όμοιοι προς τον Χριστόν, τον κατελθόντα εις τον Αυτού «άδην της Αγάπης». Όσον βαρεία και εάν φαίνηται αύτη «βάσανος του Αδάμ», όσον μεγάλα και εάν είναι τα παθήματα, συνοδεύονται εν τούτοις υπό της χαράς της κλήσεως του Θεού και του Φωτός της νέας ζωής.

Οι Πατέρες ημών, δια της δωρεάς της χάριτος εν τη αιωνοβίω πείρα ήτις επαναλαμβάνεται από γενεάς εις γενεάν, **βεβαιούν κατηγορηματικώς ότι δεν υπάρχει άλλη οδός προς τον Πατέρα των φώτων**. Η χάρις της τοιαύτης μετανοίας εδόθη εις τον κόσμον δια της εν Γεθσημανή προσευχής, δια του σταυρικού θανάτου του Χριστού επί του Γολγοθά και δια της Αναστάσεως Αυτού.

Δεν είναι ακίνδυνον να ομιλή τις ανεπιφυλάκτως περί του θέματος τούτου μεταξύ των απίστων, επειδή δεν είναι ούτοι ικανοί να συλλάβουν την ουσίαν αυτού, ως ώφειλον. Οι «ψυχικοί» άνθρωποι αναποφεύκτως θα εκλάβουν τον λόγον τούτον κατά τρόπον εσφαλμένον, ανταποκρινόμενον εις την κατάστασιν αυτών (ΜΟΡΦΗ ΖΩΗΣ). }242}

Κατά τους χρόνους της ωρίμου νεότητος συνέβαινε ενίοτε, εν καταστάσει εντόνου στοχασμού περί των μυστηρίων του Είναι, να αισθάνωμαι-να βλέπω την διανοητικήν μου ενέργειαν ομοίαν προς φως. Ο κόσμος των νοερών διαλογισμών είναι φωτεινός κατά ιδιάζοντα τρόπον. Αλλά και ο νους ημών είναι ωσαύτως «εικών του Νοός του Πρώτου», όστις είναι Φως. Όταν η διάνοια συγκεντρωθή επί των μεταφυσικών προβλημάτων, είναι δυνατόν να απολέση την αντίληψιν του χρόνου και του υλικού χώρου, να εξέλθη, τρόπον τινα, των ορίων αυτών. Εν τοιαύτη ακριβώς καταστάσει είδον τον νουν μου ως φως. Αυτού του είδους η κατάστασις είναι φυσικώς προσιτή εις τον άνθρωπον. (ΑΥΤΟΘΕΩΣΗ-ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΙΑ) }243}

Έτυχε να βιώσω είδη τινά φωτός και φώτων: το «φως» της καλλιτεχνικής εμπνεύσεως, όπερ προκαλείται υπό της ωραιότητος του ορατού κόσμου· το «φως» του φιλοσοφικού στοχασμού, όπερ ανάγεται εις μυστικήν θεωρίαν· ας προσθέσωμεν εις αυτά και το «φως» της επιστημονικής γνώσεως, όπερ έχει πάντοτε και αναποφεύκτως σχετικήν αξίαν. Επειράσθην ωσαύτως υπό φωτοειδών εμφανίσεων προερχομένων εκ των εναντίων πνευμάτων. Αλλ' ότε εις ώριμον ήδη ηλικίαν επέστρεψα εις τον Χριστόν ως τον τέλειον Θεόν, περιέλαμψεν εμέ το άναρχον Φως. Το θαυμαστόν τούτο Φως, έστω και εν τω μέτρω εν τω οποίω εδόθη εις εμέ να γνωρίσω δια της Άνωθεν ευδοκίας, επεσκίασε πάντα τα άλλα, ως ο ανατέλλων ήλιος δεν επιτρέπει να ίδωμεν εισέτι και τους πλέον λαμπρούς αστέρας.

Η Εκκλησία είναι τεθεμελιωμένη επί την πέτραν της <u>ομολογίας</u> της Θεότητος του Ιησού Χριστού. }244}

Το γεγονός της Ενανθρωπήσεως του Θεού κατέχει κεντρικήν θέσιν εν όλη τη ιστορία του γένους ημών και εν πάση τη κτίσει. Το γεγονός τούτο **ανατρέπει πάσαν ανθρωπίνην απόπειραν γνώσεως της Ανάρχου Αρχής τη βοηθεία δυνάμεων προερχομένων εκ των κάτω**, όσον και εάν αύται φαίνωνται ενίοτε ότι φέρουν

πνοήν μεγαλοφυίας. Νυν εδιδάχθημεν ότι δεν πρέπει να αποδίδωμεν εις τον Θεόν τα αποκυήματα της γηίνης διανοίας ημών και της νοσηράς φαντασίας. Πάσαι αι ιδέαι ημών, πάσα αναγνώρισις ή απόρριψις ημών, ουδόλως δύνανται να αλλοιώσουν τον Θεόν εν τω ανάρχω Αυτού Είναι. Όταν αγωνιζώμεθα να γνωρίσωμεν την αλήθειαν, οφείλομεν να απαντήσωμεν εις το ερώτημα: Είμεθα άρα γε διατεθειμμένοι να δεχθώμεν ως αλήθειαν Εκείνο ή Εκείνον, Όστις ή Ό,τι αποτελεί όντως το Πρωταρχικόν Είναι, την Αρχήν παντός υπαρκτού, ανεξαρτήτως **εάν τούτο συμπίπτη ή ουχί μετά των ιδεών ημών, ή αποκλείομεν εκ των προτέρων παν ό,τι δεν ανταποκρίνεται εις την περί «Αληθείας» αντίληψιν** ή εις τας επιθυμίας ημών; }245}

Τα προστάγματα Αυτού προς ημάς είναι τελείως ανέφικτα·

Επίστευσα εις Αυτόν ολοτελώς. Και τούτο ουχί διότι Εκείνος προσηρμόσθη εις τον ιδικόν μου τρόπον σκέψεως, ή διότι αι εντολαί Αυτού εφάνησαν εις εμέ εύκολοι· ή διότι εδέχθην επιπολαίως να εξομοιωθώ προς Αυτόν εν τοις παθήμασιν. Ουχί. ... Εις το πλέον ενδόμυχον βάθος της καρδίας μου ηγέρθη μυστηριώδες τι, οικείον εν τούτοις εμοί εκ της τρυφεράς παιδικής μου ηλικίας. Η διαδικασία αύτη ήτο ιδιόμορφος: Άλλοτε ελάμβανε μορφήν βραδείας και οδυνηράς πορείας, άλλοτε δε δι' αιφνιδίων αναλαμπών εχώριζεν εμέ από παντός, ό,τι δεν ήτο Εκείνος. Υποθέτω ότι τούτο δεν ήτο άλλο τι, ει μη η Αυτό-αποκάλυψις του Θεού εντός του πνεύματός μου.

«Ουδείς δύναται ελθείν προς Με, εάν μη ο Πατήρ ο }246} πέμψας Με ελκύση αυτόν ...» ... Όπως και εάν είχε το πράγμα, ότε αδιστάκτως επίστευσα εις την Θεότητα του Χριστού, περιέλαμψεν εμέ Φως ουχί εκ του κόσμου τούτου. ... Πρώτον επίστευσα δια ζώσης πίστεως και κατόπιν απεκαλύφθη εις εμέ το Φως. ... τολμώ να είπω ότι η όρασις τυ ακτίστου Φωτός συνδέεται αρρήκτως μετά της πίστεως εις την Θεότητα του Χριστού. Ουχί δε μόνον συνδέεται, αλλά και κατά παράδοξον τρόπον εξαρτάται το έν εκ του άλλου. ... Το Φως τούτο μαρτυρεί περί της Θεότητος του Χριστού, διότι είναι αδύνατον να μη αναγνωρίσωμεν τον Θεόν εν τω Φωτί εκείνω περί του οποίου γίνεται λόγος. Αι ενέργειαι αυτού είναι απερίγραπτοι· }247} εν αυτώ η αιωνιότης, εν αυτώ και η ανεκλάλητος μακαριότης της αγάπης. Εν αυτώ το πνεύμα ημών βλέπει απεράντους ορίζοντας. Και ουχί αιφνιδίως, αλλά βαθμηδόν, το πνεύμα ανακαλύπτει συνεχώς και νέα βάθη εν εκείνω τω φωτοφόρω ρήγματι του Ουρανού, «ου εστίν ο Θεός».

Κατ' ουσίαν ο Θεός παραμένει πάντοτε ο αυτός εν πάση φανερώσει Αυτού εις τον άνθρωπον, ημείς όμως δεν δεχόμεθα Αυτόν κατά τον οφειλόμενον τρόπον. Δεν δυνάμεθα να προσλάβωμεν Αυτόν εις το απόλυτον πλήρωμα Αυτού εντός των ορίων της γης, εν τούτοις όμως «βλέπομεν» Αυτόν, έστω και «δι' εσόπτρου εν αινίγματι». Και το «έσοπτρον» τούτο δεν είναι πάντοτε εις τον αυτόν βαθμόν «αινιγματώδες». Εξαρτάται εκ του μέτρου της τηρήσεως των εντολών του Χριστού, ...

Η αποδοχή της αληθείας συντελείται μόνον εν ελευθερία. Ουδείς και ουδέν δύναται να επιβάλη αυτήν εις τον άνθρωπον-πρόσωπον. Να άρη δε τις ταύτην δια της βίας είναι αδύνατον. }248}

Η ένωσις μετ' Αυτού μεταδίδει και εις ημάς την Θείαν μορφήν του Είναι, αμετάθετον εις τους αιώνας. Ο Ευαγγελικός λόγος δια της εν αυτώ παραμονής γίνεται διαφανής ως κρύσταλλος και αφομοιούται υφ' ημών τοσούτον, ώστε να κατέχωμεν αυτόν, ως κατέχομεν την μητρικήν ημών γλώσσαν.

Όταν ο Ευαγγελικός λόγος ουδόλως εφαρμόζηται εν τη πράξει της ζωής ημών, τότε παραμένει κατά την αιωνίαν αυτού φύσιν ακατανόητος υπό του ανθρώπου και αποβαίνει αδιαφανές τι προπέτασμα ανά μέσον του Θεού και ημών.

Δεν επιτυγχάνομεν το πλήρωμα της τελειότητος του Χριστού· ως εκ τούτου όλαι αι κρίσεις ημών περί Αυτού παραμένουν ατελείς. }249}

... ο Δημιουργός του κόσμου ... συγκατέβη μέχρις ημών και υπέδειξεν εις ημάς τας οδούς προς απόκτησιν της αιωνιότητος Αυτού· εφανέρωσε εις ημάς **το μυστήριον του θανάτου, τουτέστι της αμαρτίας**· απεκάλυψεν εις ημάς **το νόημα του είναι, την αγάπην**.

Εάν δια του όρου «άσκησις» εννοώμεν τον εκούσιον αγώνα προς υπερνίκησιν εκείνων ή των άλλων εμπαθών τάσεων ημών, τότε εν τη αυθεντικώς χαρισματική

ζωή άσκησις δεν υπάρχει. Η έλευσις εν ημίν της Θείας δυνάμεως έχει ως αποτέλεσμα να λαμβάνουν πάσαι αι εκδηλώσεις της ζωής ημών θετικόν χαρακτήρα, ελεύθερον εσωτερικών αντιφάσεων.

«όσον μεγαλυτέρα η αγάπη, τοσούτον μεγαλυτέρα η οδύνη της ψυχής» (άγιος Σιλουανός) }250}

Πάσαι αι εμφανίσεις (του ακτίστου Φωτός) συγκλίνουν εις έν: εις την Αποκάλυψιν της Θεότητος του Ιησού Χριστού. }251}

Η πτώσις του ανθρώπου ήτο βαρεία, ουχί όμως και απόλυτος. Ένεκα τούτου υπάρχει δυνατότης μετανοίας και σωτηρίας. … δεν υπάρχει άνθρωπος εντελώς ξένος του Φωτός.

Είναι γνωστόν ότι **όστις ομιλεί πρεπόντως περί Θεού λαμβάνει χάριν, εκείνος όμως όστις κηρύττει ψευδή κρημνίζεται εις την άβυσσον του σκότους**. }252}

Ο Θεός ημών είναι ο Βασιλεύς της ταπεινής αγάπης.

Η μακραίωνη πείρα του Χριστιανισμού έδειξεν ότι, ευθύς ως ο άνθρωπος αισθανθή μετ' οδυνηράς πικρίας απέχθειαν δια την εωσφορικήν αυτού αξίωσιν να υπερέχη των άλλων και αποστραφή το σκοτεινόν τούτο πνεύμα, η καρδία αυτού εισάγεται εις σφαίραν ελευθερίας, αγνώστου έως τότε, και το Θείον Φως φέρει αυτόν εις μακαρίαν εξάντλησιν εκ της θεωρίας της Θείας αγαθότητος. }253}

Ο άνθρωπος ως εικών του Απολύτου έλκεται κατά φυσικόν τρόπον προς την Αρχήν πασών των αρχών, το Πρωταρχικόν Όν. Εν τούτοις η πορεία αύτη άρχεται δια της καθόδου ημών εις τα κατώτατα βάθη. … Αύτη ακριβώς είναι η οδός ημών μετά την πτώσιν, και δεν υπάρχει άλλη. Δια της αυτομεμψίας καταβαίνομεν εις ζοφώδη χάσματα, διότι, αφ' ής στιγμής **εν Χριστώ και δι' Αυτού αποκαλύπτεται εις ημάς η εικών του Ανθρώπου**, **καθώς υπάρχει προαιωνίως εν τω δημιουργικώ νοΐ του Θεού, κατανοούμεν την άβυσσον του σκοτασμού ημών**. Ως η αστραπή φωτίζει την νύκτα, όταν δε αύτη σβεσθή, το σκότος γίνεται πλέον αδιαπέραστον, κατά τον ίδιον τρόπον η εμφάνισις του Φωτός της Θεότητος **επιτρέπει να ίδωμεν το εν ημίν σκότος όμοιον προς συμπεπυκνωμένην μάζαν απεχθούς ακαθαρσίας**. }254}

Ούτω γεννάται εν ημίν η μετάνοια. Εν αρχή συνοδεύεται αύτη υπό βαθείας λύπης. Ύστερον δε μεταβαλλομένη κατά την έντασιν και την μορφήν αυτής, δεν εγκαταλείπει πλέον ημάς. Επί της γης η μετάνοια δεν γνωρίζει τέλος. Το τέλος αυτής θα εσήμαινε την τελείωσιν της θεώσεως ημών δια της πλήρους ομοιώσεως προς τον Αναληφθέντα Χριστόν.

Κατά καιρούς η ορμή της μετανοίας καταβροχθίζει το παν. Εν τω νοί και τη καρδία ουδέν άλλο υπάρχει, ει μη η πάσχουσα συνείδησις: «Είμαι αιχμάλωτος του πονηρού σκότους». Και ιδού, απροσδοκήτως το Φως του ακτίστου Ηλίου … **εισδύει εις την σκοτεινήν φυλακήν της ψυχής**. Τούτο εναγκαλίζεται εν αγάπη τον νουν και την καρδίαν ημών. }255}

Ότε κατά την Άνωθεν δωρεάν ηξιώθην να ίδω το άκτιστον Φως της Θεότητος, τότε εις τον κυανούν ουρανόν του «κυανού πλανήτου» ημών μετά χαράς ανεγνώρισα το σύμβολον της ακτινοβολίας της υπερκοσμίου δόξης. **Η λάμψις αύτη πληροί τα πάντα, όλας τας αβύσσους του σύμπαντος** (ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ), παραμένουσα αναλλοιώτως ασύλληπτος και απρόσιτος εις τα κτίσματα. Το κυανούν είναι το χρώμα του επέκεινα, της υπερβατικότητος. Πολλοί επί της γης εδέχθησαν την μακαριότητα της θέας του θαυμαστού τούτου Φωτός. }256}

Η φύσις του Φωτός τούτου είναι μυστηριώδης. Ακατάληπτον, αόρατον, ενίοτε γίνεται ορατόν και δι' αυτών εισέτι των σωματικών οφθαλμών. Ιλαρόν και τρυφερόν, … Καίτοι είναι πράον, εν τούτοις είναι ισχυρότερον παντός ό,τι περιβάλλει ημάς. Περιπτύσσεται τον άνθρωπον κατά παράδοξον τρόπον εκ των έξω· βλέπομεν τούτο, αλλ' η προσοχή στρέφεται εις τα ενδότερα του έσω ανθρώπου, εις την καρδίαν την φλεγομένην υπό της αγάπης, αγάπης άλλοτε ευσπλάγχνου και άλλοτε ευγνώμονος. Δύναται να συμβή ώστε **να μη αισθάνεται τις την υλικότητα, ούτε την εαυτού ούτε την του περιβάλλοντος αυτόν κόσμου** (ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ), και βλέπει εαυτόν ως φως.

Το άγιον τούτο Φως, όταν εμφανίζηται εν δυνάμει, φέρει την ταπεινήν αγάπην. }257} … **Ο άνθρωπος γίνεται τρόπον τινά «ουδείς»**: Δεν ίσταται επί της οδού των αδελφών αυτού· ουδεμίαν θέσιν επιδιώκει δι’ εαυτόν εν τω κόσμω τούτω. **Το Φως τούτο είναι καθ’ εαυτό η ακήρατος ζωή, πεπληρωμένη υπό της ειρήνης της αγάπης**. Δίδει εις το πνεύμα ημών την γνώσιν ενός άλλου, απεριγράπτου Είναι· **ο νους σιγά καθιστάμενος υπεράνω της διανοήσεως εξ αιτίας αυτού τούτου του γεγονότος της εισόδου αυτού εις νέαν μορφήν ζωής**. Το Φως;τούτο είναι ελαφρόν, λεπτότερον παντός ό,τι γνωρίζει η γη, απεργάζεται δε την ψυχήν άτρωτον και απρόσβλητον από παντός ό,τι συνέθλιβεν αυτήν πρότερον. **Ο θάνατος τρέπεται εις φυγήν ενώπιον Αυτού»** …

Σωστική δύναμις περικλείεται εντός της ανενδοιάστου πίστεως εις τον Χριστόν-Θεόν. }258}

Το Φως τούτο, φυσικόν ιδίωμα του «Πατρός των φώτων» αναγεννά και εισέτι ανα-δημιουργεί ημάς. }259}

Όταν περιβάλλη ημάς το ανονόμαστον και απαραβίαστον κατά την φύσιν αυτού Φως και εισδύη εις την ψυχήν ημών, τότε και ημείς γινόμεθα τρόπον τινάξ άχρονοι. … Η αγάπη συνενοί ημάς εν αυτώ τω Είναι, μετ’ αυτού τούτου του Είναι. }260}

Κατά παράδοξον τρόπον «η διήγησις», η μαρτυρία περί του Φωτός της Θείας αγάπης, διεγείρει εν ταις καρδίαις }261} πλείστων ανθρώπων την αντιπάθειαν. } 262}

Η προσευχή αύτη συγγενειάζει την ψυχήν προς το Πνεύμα της Αληθείας. Όταν δε γνωρίση Αυτό, έκτοτε θα αναγνωρίζη Αυτό «εκ της γεύσεως», ως έλεγεν ο Άγιος Σιλουανός, και θα παραδίδηται εις Αυτό.

Το Φως όπερ εμφανίζεται εις τον άνθρωπον δια της εις Χριστόν πίστεως, μαρτυρεί περί της Θεότητος Αυτού του Χριστού. … Δια της εμπειρίας ταύτης γνωρίζομεν το ομοούσιον των Τριών. Προσευχόμενοι εις αυτόν τον Θεόν, βιούμεν το έν είναι των Τριών. Εν αυτή ταύτη τη ενότητι ζώμεν όμως και }263} τας διακρίσεις: Άλλον χαρακτήρα φέρει η αναφορά μου προς τον Πατέρα, άλλως προσεύχομαι εις το Πνεύμα το Άγιον και κατά διάφορον τρόπον απευθύνομαι εις τον Χριστόν. Μεθ’ ενός εκάστου συνδέεται ιδιαίτερον τι πνευματικόν αίσθημα, ουδαμώς θραύον την Ενότητα του Είναι. Η σχέσις ημών προς εκάστην υπόστασιν της Αγίας Τριάδος διαφέρει κατά τινας αποχρώσεις.

Ενίοτε το Θείον Φως οράται δια τοιούτου τρόπου ώστε ο άνθρωπος ουδόλως πλέον αντιλαμβάνεται τι των αισθητών.

Συχνότερον συμβαίνει να διατηρήται η φυσική όρασις της υλικής πραγματικότητος· εν παρομοία καταστάσει ο άνθρωπος δύναται να έχη ανοικτούς τους οφθαλμούς και να βλέπη συγχρόνως δύο φώτα: το φυσικόν και το Θείον. Το τοιούτον φαινόμενον έχουν υπ’ όψιν οι Πατέρες, όταν ομιλούν περί της οράσεως του ακτίστου Φωτός δια των φυσικώ οφθαλμών. Όντως ορώνται δύο φώτα, αλλ’ ουχί κατά τον αυτόν τρόπον. Το άκτιστον }264} Φως, κατά την φύσιν αυτού είναι διάφορον και η θεωρία αυτού δεν είναι ομοία προς την φυσικήν όρασιν. Κατ’αυτήν το φως προκαλεί τον γνωστόν ερεθισμόν του οπτικού νεύρου και ακολουθεί ύστερον η ψυχοσωματική διαδικασία της οράσεως, ήτις δεν προξενεί εν ημίν πνευματικήν αντίδρασιν. Άλλως συμβαίνει μετά του Θείου Φωτός. Η έλευσις αυτού συνδέεται πάντοτε μετ’ ιδιαιτέρας καταστάσεως χάριτος, αισθητής εις την καρδίαν, τον νουν, έτι και εις το σώμα. Αόρατον κατά την φύσιν αυτού γίνεται ανερμηνεύτως ορατόν.

… εν αυτή ταύτη τη καταστάσει της θεωρίας ουδεμία διαδικασία σκέψεως γίνεται αντιληπτή, τουτέστιν ουδεμία εμφάνισις εννοιών ή παραστάσεων εν τω νοί … όμως μετά την λήξιν της καταστάσεως ταύτης, και ο νους και η καρδία έχουν την αίσθησιν ότι είναι πεπληρωμένοι νέας γνώσεως·(265}

Όταν το Φως τούτο έρχηται εν δυνάμει τότε ως έλεγεν ο Άγιος Σιλουανός είναι αδύνατον να μη αναγνωρίσωμεν ότι τούτο είναι ο Κύριος, ο Παντοκράτωρ, ο Ποιητής παντός υπαρκτού. … Ο άνθρωπος γίνεται όμοιος προς τον Θεόν. Η ομοίωσις είναι κατά το περιεχόμενον και ουχί κατά το Άναρχον του Αυτο-Είναι. }266}

... ως το πλήρωμα της Θείας ζωής μετεδόθη εις τον Άνθρωπον-Χριστόν, ούτω το αυτό πλήρωμα μεταδίδεται και εις τους σεσωσμένους εν Χριστώ. ... «Και Εγώ την δόξαν ήν δέδωκας Μοι δέδωκα αυτοίς ίνα ωσιν έν καθώς Ημείς έν εσμέν» }267}

Πολλάκις ανέφερον ότι παρόμοιαι διάνοιαι εν καταστάσει εντόνου αυτοσυγκεντρώσεως αισθάνονται εαυτάς ως φως· ασαφές μεν, αλλά φως. Και εάν η διάνοια εκλάβη εαυτήν ως την υψίστην εκδήλωσιν του ανθρώπου και παραδοθή εις αφηρημένας αναβάσεις προς το Απόλυτον Είναι, άνευ της καρδιακής αγάπης, τότε είς τινας περιπτώσεις δύναται να φθάση μέχρι εωσφορισμού· εωσφορισμού συνοδευομένου υπό του ανθρωποκτόνου αυτού ψυχρού φωτός και της αμειλίκτου καταφρονήσεως των παθημάτων εκατομμυρίων ανθρώπων. }268}

Ο νους ημών εκτίσθη κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Νοός του Πρώτου, του Θεού. Το φως είναι ίδιον του νοός ημών, διότι εδημιουργήθη κατ' εικόνα Εκείνου, Όστις είναι το άναρχον Φως. ... ο άνθρωπος διατρέχει τον κίνδυνον να εκλάβη το φυσικόν τούτο φως του κτιστού νοός ως Άκτιστον, Θείον. Εν καταστάσει τοιούτων αποκλίσεων ο ανθρώπινος νους απεργάζεται μυστικάς θεωρίας, αίτινες είναι εφικταί εις αυτόν κατά την κτιστήν αυτού φύσιν, απομακρύνουν όμως αυτόν εκ της αυθεντικώς υπαρχούσης αιωνιότητος.

Είναι δυνατόν ο χριστιανός διαμένων υπαρκτικώς εν τη σφαίρα του Ακτίστου Φωτός, να μη κατανοή εισέτι τί είναι το Φως τούτο. ... Η γνώσις του Θεού, η οντολογική γνώσις, συνδέεται αναποφεύκτως μετά της ελεύσεως του Θεού εντός του ανθρώπου. }269}

Είναι απαραίτητος η επιβεβαίωσις άλλου προσώπου της αυτής πίστεως, το οποίον όμως ηξιώθη προ ημών της Θείας επισκέψεως.

Αι εμφανίσεις του Ακτίστου Φωτός δεν είναι τοσούτον σπάνιαι ως τινες νομίζουν. }270}

Η εντολή καλεί ημάς "να αγαπήσωμεν". Επομένως η αγάπη δεν είναι ήδη δεδομένη εις ημάς. Οφείλομεν να αποκτήσωμεν αυτήν δια του αγώνος του προσωπικού ημών αυτοπροσδιορισμού. Η κλήσις του Κυρίου απευθύνεται πρωτίστως εις την καρδίαν, το πνευματικόν κέντρον του προσώπου. Ο νους-λογικόν είναι μία εκ των ενεργειών της ανθρωπίνης προσωπικότητος. ... Η φλόξ της αγάπης ταύτης ελκύει ολοτελώς τον νουν }272} εις την καρδίαν· και τακείς ούτος δια της φλογός ταύτης, ενούται μετά της καρδίας εις έν και θεωρεί το Είναι εν τω Φωτί της Θείας Αγάπης. Ο άνθρωπος "ενοποιείται": θεραπεύεται.

Δεν υπάρχει αγών πλέον δυσχερής, πλέον επώδυνος, της πάλης δια τον θρίαμβον της αγάπης του Χριστού. Άρχεται αύτη εν ημίν αυτοίς, ύστερον δε εκχέεται προς όλον τον κόσμον. Όντως, η αγάπη αύτη δεν είναι εκ της γής, αλλά εκ του Ουρανού. Η πνευματική ανάβασις εις την Βασιλείαν της Ακτίστου Αγάπης του Θεού απαιτεί λίαν παρατεταμένον ασκητικόν αγώνα. "Η Βασιλεία των ουρανών βιάζεται και βιασταί αρπάζουσιν αυτήν"». }273}

Εν τη αρχή της περιόδου ταύτης το Φως ενεφανίζετο μάλλον ως Πυρ καταφλέγον, και επί της επιφανείας του σώματός μου και εντός της ψυχής μου, ό,τι ησθανόμην κατά την καύσιν ταύτην ως αλλότριον του Θεού. }274}

Ιλαρόν, πλήρες ειρήνης και αγάπης το Φως παρέμεινε μετ' εμού επί τρεις ημέρας. Διέλυσε τον γνόφον της ανυπαρξίας, όστις ίστατο ενώπιόν μου. Ανέστην, και εντός μου μετ' εμού ανέστη ο κόσμος όλος.

... το γεγονός παραμένει γεγονός: Ο Θεός Πατήρ ηυδόκισεν εν εμοί, ως εν γένει είναι ίδιον Αυτού να ευδοκή εν πάσι τοις συντετριμμένοις τη καρδία.

Νυν γνωρίζω ότι άνευ τοιαύτης πίστεως αι βιωθείσαι υπ' εμού καταστάσεις θα απεκλείοντο. Η πίστις είναι δυνατόν να υπάρχη και εν ατελεί εισέτι εμπειρία. Αυξάνει εν συνεχεία δια των εκχύσεων της χάριτος επί τον άνθρωπον. Μαρτυρώ ότι όταν όλον το είναι του ανθρώπου εν εντόνω αποστροφή προς εαυτό, ως όντως είναι, βυθίζηται εις προσευχήν προς τον Χριστόν ... τότε η αίσθησις της Θείας αιωνιότητος καθίσταται τοσούτον εναργής, ώστε ουδεμία λογική ή ψυχανάλυσις δύναται να κλονίση το οφθαλμοφανές. ... η πρώτη (λογική) δεν επιτρέπει να πιστεύσωμεν ότι είς

ιστορικός άνθρωπος, τον οποίον είναι δυνατόν να ίδωμεν, να ψηλαφήσωμεν, να φονεύσωμεν, κρεμώντες επί σταυρού ως ληστήν, είναι ο Δημιουργός σύμπαντος του απείρου κόσμου. Η δε δευτέρα (ψυχανάλυσις) πειράται να πείση ημάς ψυχολογικώς ότι είναι αναγκαίον να μη εμπιστευώμεθα εις τας εμπειρίας ημών. }276}

... ο Χριστός είναι το ύψιστον, το άναρχον γεγονός του Είναι. }277}

Άγιος Σιλουανός: «Λέγουν τινές ότι τούτο ήτο τω καιρώ εκείνω, νυν δε πάντα ταύτα απηρχαιώθησαν. Όμως παρά τω Κυρίω ουδέν μειούται, ούτε μεταβάλλεται ποτέ, και μόνον ημείς αλλοιούμεθα, γινόμεθα κακοί και ούτω στερούμεθα της χάριτος. Εις τους εκζητούντας όμως αυτήν, ο Κύριος δίδει το παν, ουχί διότι είμεθα άξιοι, αλλά }278} διότι ο Κύριος είναι ελεήμων και αγαπά ημάς».

... Από της στιγμής της ελλάμψεως των Αποστόλων υπό του Φωτός τούτου επί το Θαβώρ, το Φως εισήλθεν εις την ιστορίαν του κόσμου και εγένετο «αναφαίρετος κληρονομία» δια τας επερχομένας γενεάς }279} των πιστευόντων εις τον Χριστόν-Θεόν.

Δια της ελεύσεως του Φωτός τούτου το πνεύμα του ανθρώπου εισάγεται εις την σφαίραν όπου δεν υπάρχει θάνατος.

... το Θείον Φως αποκαλύπτον ημίν νέαν μορφήν πνευματικού είναι, αποκρύπτει από των οφθαλμών ημών την θέαν του υλικού κόσμου. ... Όταν τούτο εκχέηται αφθόνως επί τον άνθρωπον, **παύει ούτος να αντιλαμβάνηται την υλικότητα του περιβάλλοντος αυτόν χώρου, έτι δε και την του σώματος αυτού**. Επί πλέον **βλέπει εαυτόν ως φως**. }280}

Μετά την αποχώρησιν του Φωτός, ήτις συντελείται τοσούτον ησύχως, ως και η έλευσις αυτού, η ψυχή επανέρχεται βραδέως εις την συνήθη αίσθησιν της υλικής πραγματικότητος.

Η διαμονή μετά του Κυρίου φονεύει τα πάθη. Τότε δεν ελκύει ημάς ούτε η δόξα, ούτε ο πλούτος, ούτε η εξουσία, ούτε ο,τιδήποτε γήινον, αναποφεύκτως εμπαθές και πάντοτε φέρον την σφραγίδα του τραγικού και του εφήμερου.

Επανειλημμέναι επισκέψεις της χάριτος εις την ψυχήν οδηγούν εις την παρατήρησιν **ομοιότητος τινος μεταξύ της καταστάσεως της θεωρίας και της εντυπώσεως, ήτις προκαλείται εκ του Ευαγγελικού λόγου**. Την τελευταίαν ταύτην αποδεχόμεθα ωσαύτως **ως Φως, ως ζωοποιόν δύναμιν, ως νέαν πράξιν δημιουργίας**, ουχί πλέον υπό μορφήν της προσταγής «γενηθήτω», αλλά ως κλήσιν προς το λογικόν δημιούργημα. Ο Ουράνιος Πατήρ καλεί τα τέκνα Αυτού άνευ βίας προς θαυμαστήν }281} ανάβασιν προς την βασιλείαν της Πατρικής αγάπης, ένθα ούτε θάνατος, ούτε αρχή, ούτε τέλος υπάρχει. Το πνεύμα ημών κατανοεί ότι αληθώς ο λόγος του Χριστού εκπορεύεται «από του Πατρός των φώτων» ... **Ο λόγος του Χριστού περιέχει Θείαν ζωήν**, και όστις ανοίγει εις αυτόν έως τέλους την εαυτού καρδίαν γίνεται θεοειδής. }282}

Εάν ο κόσμος ηγάπα τον Χριστόν και τας εντολάς Αυτού, τότε το παν θα μετεμορφούτο ριζηδόν και η γη θα μετεβάλλετο εις θαυμαστόν παράδεισον. }283}

... **Οι Ευαγγελικοί λόγοι προήλθον εξ Αυτού του Αγίου των αγίων, και φέρουν τον απόλυτον χαρακτήρα της Θείας παγγνωσίας**.

Κατ' εκείνας τας ημέρας έβλεπον το εσπερινόν φως του ηλίου, και εν ταυτώ έν άλλο Φως, όπερ τρυφερώς περιέβαλλεν εμέ και ειρηνικώς εισεχώρει εις την καρδίαν μου κατά παράδοξον τρόπον, δίδον εις εμέ να αισθάνωμαι ευσπλαχνίαν και αγάπην προς τους ανθρώπους, οίτινες εφέροντο προς εμέ μετά τραχύτητος. Ησθανόμην ωσαύτως ανώδυνόν τινα συμπάθειαν προς πάσαν την κτίσιν εν γένει. }284}

Ούτως εγνώρισα επανειλημμένως, δια πικράς πείρας, ότι η καθαρά προσευχή διδεται τότε μόνον, όταν το πνεύμα ημών βυθίζηται ολοτελώς εν τω Θεώ, άνευ στροφής προς εαυτό. Παράδοξον! Συνομιλών μετά του π. Ιουβεναλίου δεν παρετήρησα κίνησιν κενοδοξίας εντός μου ... Και όμως! }285}

Παλαιότερον ο ήλιος εφαίνετο εις εμέ ως άυλος, αλλά μετά την θεωρίαν του Ακτίστου Φωτός της Θεότητος και αυτός –το φυσικόν φως- εγένετο δι' εμέ τραχύς και κατά καιρούς επιθετικός. }286}

... αναλογία κτιστού και ακτίστου φωτός ... Τούτο παραμένει ωσαύτως αόρατον, εάν δεν εύρη το αντικείμενον, όπερ θα προσλάβη και θα αντικατοπτρίση

αυτό. ... Τα πλέον κοινά πρόσωπα, αχρειωθέντα υπό της αμαρτίας, φωτίζονται εν τη προσευχή της μετανοίας υπό του Φωτός και **φαίνονται νέα και εύμορφα εισέτι**.

... το απρόσιτον Φως της Θεότητος Αυτού, ζωοποιεί τα πάντα, εναγκαλίζεται πάσαν την κτίσιν. **Δεν υπόκειται εις την έννοιαν του χώρου, ούτε και του όγκου, και όμως είναι αχωρήτως πανταχού παρόν**. Η έλλαμψις υπό του Φωτός τούτου δίδει εις τον άνθρωπον την πείραν της αναστάσεως ως πρόγευσιν της μελλούσης μακαριότητος. ... ο άνθρωπος ... εν τη εσχάτη τελειώσει αυτού θα αποβή φορεύς του πληρώματος της θεανθρωπίνης ζωής, θα τελειωθή καθ' ομοίωσιν του Χριστού, του Θεανθρώπου. **Δια της ενεργείας του Φωτός τούτου εντός του μετανοούντος προβάλλει έν θαυμαστόν άνθος: <u>το Πρόσωπον-Υπόστασις</u>**. Και γνωρίζομεν ότι ίδιον αυτής της εν ημίν υποστατικής αρχής είναι να περιλάβη δια αγάπης εν }287} τη αιωνιότητι ανεκφράστως μεγαλειώδη και αγίαν ζωήν.

Το Φως του Χριστού είναι «ενέργεια» της Θεότητος, άκτιστος, άναρχος ζωή του εν Τριάδι Θεού. Η ενέργεια αύτη είναι ίδιον και του Πατρός και του Αγίου Πνεύματος. ... Όταν το Φως τούτο δια της ευδοκίας του Θεού επισκιάση ημάς, **τότε η εν ημίν δυνάμει μόνον κατά την γέννησιν ημών υποστατική αρχή ενεργοποιείται** και αξιούται να ίδη τον Θεόν, να προσλάβη τον οντολογικήν δύναμιν Αυτού, τον πλούτον της ζωής του Ιδίου του Θεού.

Μέγας είναι ο άνθρωπος όταν ευρίσκηται εν τω Μεγάλω Θεώ. Δια της δυνάμεως της Θείας αγάπης περιπτύσσεται τον κόσμον άπαντα και ο ίδιος, υπό τινα έννοιαν, αποβαίνει «κέντρον του κόσμου». }288}

«Εν εμοι» δια του θανάτου μου αποθνήσκει άπαν το γένος των ανθρώπων μετά πάντων των παθημάτων και της χαράς, των πόθων και των γνώσεων αυτού. Επί πλέον ο Ίδιος ο Θεός, άγνωστος εισέτι αλλ' εν μέρει οικείος, αποθνήσκει και Αυτός εν εμοί και μετ' εμού. Άπαν το κτιστόν και άκτιστον είναι εξαφανίζεται εις τον αβυσσώδη γνόφον της λήθης. Αι εμπειρίαι τοιαύτης καταστάσεως ήσαν κατ' ουσίαν θεωρία του «απολύτου», της υποστατικής εν ημίν αρχής (εικών-αντανάκλασις του Απολύτου), αλλ' υπό την αρνητικήν αυτής μορφήν.

Ότε όμως ήλθε το άκτιστον Φως μαρτυρούν εις το πνεύμα μου την υπέρβασιν του θανάτου, τότε, παν ό,τι πρότερον απέθνησκεν εν εμοί, δια της ενεργείας του Φωτός τούτου συνανίστατο μετ' εμού. }289}

Δια πολλών παθημάτων ελευθερούμεθα από της εφ' ημών εξουσίας παντός ό,τι πρότερον εβιώσαμεν. Πεπλουτισμένοι δια της πείρας της νίκης μέσω της μετανοίας, γινόμεθα όμοιοι προς τον Μονογενή Υιόν κατά την Κυριότητα Αυτού: Ο άδης ουκέτι ημών κυριεύει και ημείς ατενίζομεν εις αυτόν άνευ της προτέρας φρίκης. }290}

Σπανίως εν τη ιστορία της Εκκλησίας αι οράσεις του Φωτός φθάνουν εκείνο το πλήρωμα κατά το οποίον, εν τη ελλάμψει, το πνεύμα του ανθρώπου αξιούται εισέτι και της προσωπικής αποκαλύψεως του Θεού.

Έτι συχνότερον το Φως τούτο περιβάλλει τον άνθρωπον, όταν ούτος διαμένη εν καταστάσει προσευχής ολοκληρωτικής μετανοίας, επί των ορίων της απογνώσεως. }291}

... Εγώ ειμί ο Ων.

Έκαστος αντιλαμβάνεται τους αγιωτάτους τούτους λόγους κατά το μέτρον μόνον της πραγματικής αυτού πείρας. Και ουδείς εκ των βροτών δύναται να ισχυρισθή ότι εγνώρισεν «εις τέλος» οποίον Είναι κρύπτεται εν τοις λόγοις τούτοις. } 292}

ΙΓ' ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟΣΤΑΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ

Το πνεύμα ημών εκτείνεται μεταξύ δύο αντιθέτων πόλων: των σκοτεινών εγκάτων του άδου αφ' ενός, και της κατηυγασμένης υπό του αδύτου Ηλίου Βασιλείας του Θεού, αφ' ετέρου. Το περιεχόμενον του είναι ημών ευρύνεται αρρήτως(ΣΥΜΒΟΛΟ). }293}

Η Υπόστασις(προτιμώ τον όρον «υπόστασις» ως δηλούντα το όντως όν, το κείμενον εις θεμέλιον παντός του είναι)-Πρόσωπον εν τω Θείω Είναι δεν συνιστά αρχήν περιοριστικήν. Και εν τω κτιστώ ημών είναι η υπόστασις αποτελεί αρχήν

προσλαμβάνουσαν εν εαυτή το άπειρον. Εν τοις ορίοις της γηίνης πραγματικότητος το υποστατικόν ημών πνεύμα έχει ως προορισμόν να υπερβή το τείχος του χρόνου και να διαρρήξη τα δεσμά του χώρου. ... Ούτω το πνεύμα του ανθρώπου εισερχόμενον εις τον κόσμον της Θείας αιωνιότητος, συγκλονίζεται υπό του μεγαλείου της αποκαλυφθείσης εις αυτό θεωρίας. Η οικουμένη ζη τότε αλλαγήν εις τα πεπρωμένα αυτής. «Εγεννήθη Άνθρωπος εις τον κόσμον» -γεγονός όπες αναγγέλλει εις όλην την κτίσιν καινήν, αμετάθετον αξίαν. Ο άνθρωπος ως υποστατικόν πνεύμα ανήκει εις την αιώνιον οντολογίαν. Οι εν Χριστώ σεσωσμένοι, οι άγιοι, είναι φορείς της Θείας αιωνιότητος. Προσλαμβάνουν την άναρχον και άκτιστον ζωήν ως αναφαίρετον αυτών κτήμα, κατά την φύσιν όμως αυτών παραμένουν αναλλοιώτως κτίσματα. }294}

Ο άνθρωπος αισθάνεται αυτήν (την εντολήν του Θεού) ως τινα έξωθεν επιβαλλόμενον περιορισμόν εν τη ορμή αυτού προς απόλυτον αυτοβεβαίωσιν, προς αυτοθέωσιν.

Άλλοι μεν επιδιώκουν να απεκδυθούν την γηίνην μορφήν της υπάρξεως: Εν τη φαντασία αυτών εικονίζεται η βαθεία ησυχία του μυστηριώδους πανυπερβατικού μη Όντος. Άλλοι δε εμπνεόμενοι εκ του λόγου του Χριστού, «η Βασιλεία των ουρανών βιάζεται και βιασταί αρπάζουσιν αυτήν», αναλαμβάνουν οδυνηρόν ασκητικόν αγώνα προς υπερνίκησιν του φθαρτού της κτιστής ημών φύσεως:

Χαρακτηριστικόν των πρώτων είναι ότι εκλαμβάνουν το Πρώτον Απόλυτον ως υπερ-προσωπικόν. Δι' αυτούς η προσωπική αρχή εν τη καλυτέρα περιπτώσει είναι η πρώτη βαθμίς υποβιβασμού αυτοπεριορισμού του Απολύτου. Δια τους δευτέρους αυτό ακριβώς το Πρόσωπον-Υπόστασις κείται εις θεμέλιον παντός του είναι. }295}

Η Υπόστασις συνιστά την εσωτάτην αρχήν του Απολύτου Είναι, την αρχικήν και τελικήν Αυτού διάστασιν: «Εγώ ειμί το Α και το Ω, ...».

Η Υπόστασις του Θεού εκφεύγει παντός ορισμού, διότι ευρίσκεται πέραν των ορίων παντός ό,τι φέρει σφραγίδα οιουδήποτε προσδιορισμού. Ακατάληπτος εις την διάνοιαν γνωρίζεται υπαρκτικώς και μόνον κατά το μέτρον της αυτοαποκαλύψεως του Θεού εις τον άνθρωπον.

Εν τω ανθρώπω ωσαύτως τη εικόνι του Υποστατικού Θεού, η αρχή της υποστάσεως είναι αυτός ο «κρυπτός της καρδίας άνθρωπος εν τω αφθάρτω του πραέος και ησυχίου πνεύματος, ό εστιν ενώπιον του Θεού πολυτελές. Και η κτιστή αύτη υπόστασις υπέρκειται παντός ορισμού. Η επιστημονική και φιλοσοφική γνώσις εκφράζεται δι' εννοιών και ορισμών. Η υπόστασις όμως είναι όν ασύλληπτον εις την φιλοσοφικήν ή την επιστημονικήν μορφήν γνώσεως. Ως ο Θεός ούτω και η ανθρωπίνη υπόστασις μένει έως τέλους αδιαφανής εκ των έξω, εκτός εάν η ιδία αποκαλυφθή εις ετέραν υπόστασιν. }296}

Ο τελευταίος (ο άνθρωπος) εκτίσθη εν δυνάμει ικανός να ιδιοποιηθή και να φέρη εν εαυτώ την άκτιστον Ζωήν της θεότητος.

Κατά την θέωσιν η ανθρωπίνη υπόστασις εκτείνεται από των διαστάσεων και των σχημάτων της γης εις διαστάσεις και μορφάς Θείας Ζωής. Εν άλλαις λέξεσι **ο άνθρωπος <u>υποστασιάζει</u> εν εαυτώ τα θεία κατηγορήματα**, ως είναι η αιωνιότης, η αγάπη, το φως, η σοφία, η αλήθεια. Η κτιστή υπόστασις γινομένη θεός κατά το περιεχόμενον του είναι αυτής ουδόλως αποβαίνει Θεός δια τα άλλα λογικά κτίσματα. }297}

Μεταξύ Θεού και Ανθρώπου παραμένει αιωνίως ανυπέρβλητο οντολογική απόστασις:

Κατά την «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Αυτού δημιουργίαν, ο Ποιητής ημών επαναλαμβάνει, κυρίως ειπείν, Εαυτόν, και υπ' αυτήν την έννοιαν είναι «Πατήρ ημών». ... Δια της ενσαρκώσεως Αυτού ο προαιώνιος Λόγος του Πατρός δίδει εις ημάς να κοινωνήσωμεν του Αίματος και της Σαρκός Αυτού, ώστε δια της οδού ταύτης να χύση εις τας φλέβας ημών την άναρχον Αυτού Ζωήν, και ούτω να γίνωμεν τέκνα Αυτού,

Ο Χριστός εφανέρωσεν εις ημάς την τελειότητα της εικόνος του Θεού εν τω ανθρώπω και την δυνατότητα της φύσεως ημών να προσλάβη το πλήρωμα της θεώσεως εις τοιούτον βαθμόν, ώστε ο Ίδιος, μετά την ανάληψιν Αυτού ενεθρόνισεν «εν δεξιά του Πατρός» την φύσιν ημών. Αλλ' **έτι και εν Αυτώ η φύσις ημών δεν**

εταυτίσθη μετά της Ουσίας του ακτίστου Θεού. Εν τω Χριστώ τω σαρκωθέντι Υιώ του Πατρός, θεωρούμεν την προαιώνιον ιδέαν του Θεού περί του Ανθρώπου.

Η αποκάλυψις «Εγώ ειμί ο Ών» δεικνύει ότι η υποστατική διάστασις εν τη Θεότητι έχει θεμελιώδη σημασίαν. Η αρχή της Υποστάσεως εν τω Θεώ δεν είναι αφηρημένη έννοια, αλλ' ουσιώδης πραγματικότης κατέχουσα ιδίαν φύσιν και ενέργειαν ζωής.

Η ουσία δεν είναι το πρωτεύον ή έστω το υπερέχον }298} εν τω Θεώ, το καθορίζον τας υποστάσεις εις τας αμοιβαίας αυτών σχέσεις. **Εν τω Θείω Είναι ουδέν υπάρχει έξω της Υποστατικής Αρχής**. Το βάθος του μυστηρίου των Θείων Υποστάσεων είναι ανεξερεύνητον. Ο αυτοπροσδιορισμός Αυτών εν τη αιωνιότητι αποτελεί άναρχον Γεγονός: Ουδέποτε υπήρξε τοιαύτη στιγμή κατά την οποίαν δεν είχεν ο Πατήρ τον Υιόν και δεν εξεπορεύετο απ' Αυτού το Άγιον Πνεύμα. Η αρχή του παντός είναι ο Πατήρ, Όστις εν τη προαιωνίω γεννήσει του Υιού μεταδίδει εις Αυτόν άπαν το πλήρωμα της Φύσεως, της Ουσίας Αυτού. Το αυτό συμβαίνει και εις την εκπόρευσιν του Αγίου Πνεύματος.

Η γνώσις του Αγίου Πνεύματος ως Προσώπου έρχεται βραδύτερον. Τούτο ζωοποιεί απαύστως ουχί μόνον την Εκκλησίαν και τα τέκνα Αυτής, αλλά και πάντα τον κόσμον, άπασαν την κτίσιν. Θεραπεύει ημάς εκ των συνεπειών της πτώσεως· αναγεννά ημάς και αγιάζει. Τα πάντα όμως ποιεί αοράτως, ως τις κρυπτόμενος θαυμαστός Φίλος, μη θέλων να επιβαρύνη ημάς δια της ευγνωμοσύνης προς Αυτόν, διότι γνωρίζει ότι εν τη παρούση καταστάσει ημών το ευγενές αίσθημα της ευγνωμοσύνης γίνεται φορτίον. Η μεγάλη μακαριότης της γνώσεως Αυτού έρχεται βαθμηδόν, κατά το μέτρον }299} κατά το οποίον **αναδύεται εντός ημών δια της συνεργείας Αυτού η υποστατική αρχή**. Δυνάμει αυτής αρχόμεθα να προσλαμβάνωμεν το παν, και το Θείον Πρωταρχικόν Είναι και το κοσμικόν είναι, δι' άλλου τρόπου προσιδιάζοντος εις τον άνθρωπον-υπόστασιν, την τετελειωμένην εικόνα Εκείνου, Όστις απεκαλύφθη εις τον Μωυσήν δια του Ονόματος Εγώ Ειμί. Επομένως ο Θεός ο Ίδιος είναι Υποστατικός και ημείς δημιουργία «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Αυτού, και ως εκ τούτου η τελική κλήσις ημών είναι προς την υποστατικήν μορφήν του είναι.

Η Υπόστασις είναι Εκείνος, Όστις μόνον και όντως ζη. Έξω της ζώσης ταύτης Αρχής ουδέν δύναται να υπάρχη: Το ουσιώδες περιεχόμενον της ζωής ταύτης είναι η Αγάπη: «Ο Θεός αγάπη εστίν». **Η υποστατική ύπαρξις έρχεται εις αυτοεπίγνωσιν δια της εν αγάπη συναντήσεως μετά μιας ή πολλών υποστάσεων**. ... Εις αυτήν ακριβώς την εν ημίν υποστατικήν αρχήν επηγγείλατο ο Κύριος την αιωνιότητα. **Αύτη η αρχή, και μόνον αύτη, κατέχει την ικανότητα να γνωρίζη το αρχέτυπον αυτής τον Ζώντα Θεόν**. Ο άνθρωπος είναι πλείον τι ή μικρόκοσμος. **Είναι «μικροθεός»**. Κτιστός ών έλαβε την εντολήν να γίνη θεός. Εάν ο Δημιουργός ωμοιώθη κατά πάντα προς τον άνθρωπον, τούτο σημαίνει ότι και ο άνθρωπος εκτίσθη μετά της δυνατότητος να γίνη όμοιος κατά πάντα προς τον Θεόν(ΣΥΜΒΟΛΟ): }300}

Κατά την υπερτάτην εφικτήν εις την φύσιν ημών έντασιν προσευχής, όταν ο Ίδιος ο Θεός προσεύχηται εν ημίν, **δίδεται εις τον άνθρωπον θεοπτία υπερκειμένη πάσης εικόνος**. Τότε η ανθρωπίνη υπόστασις προσεύχεται προς τον Άναρχον όντως **πρόσωπον προς Πρόσωπον**. **Εν τη συναντήσει ταύτη μετά του Υποστατικού Θεού ενεργοποιείται εν ημίν εκείνο όπερ εν αρχή υπήρχε μόνον δυνάμει, η υπόστασις**.

Φερόμενοι Πνεύματι Θεού προς την υπέρ όλου του κόσμου προσευχήν, προς συμμετοχήν εις την εν Γεθσημανή προσευχήν του Κυρίου, βλέπομεν αίφνης εν εαυτοίς Θείον θαύμα: Ανατέλλει εντός ημών ο πνευματικός ήλιος, το όνομα του οποίου είναι υπόστασις (πρόσωπον). **Τούτο είναι εν ημίν η αρχή καινής μορφής υπάρξεως, ήδη αθανάτου**. Τότε **δεχόμεθα την Αποκάλυψιν της Υποστατικής Αρχής** εν τη Αγία Τριάδι, **ουχί επιφανειακώς, ουχί διανοητικώς, αλλ' εν τοις εγκάτοις του είναι ημών**. Ενορώμεν εν τω Φωτί το μέγιστον μυστήριον του Ανάρχου Είναι: τον Υποστατικόν Θεόν, τον Ζώντα· τον Ένα εν Τριάδι Υποστάσεων· το Θεόν της αγάπης, τον Μόνον αληθινόν.

Κατέβαλον μέγα τίμημα δια τας παραπλανήσεις μου εις τας οποίας ενεπλάκην επί επτά ή οκτώ έτι. Κρίνων κατ' άνθρωπον, δεν θα ηδυνάμην δια μόνης της δυνάμεώς μου να αποσπασθώ από της αβύσσου του υπερβατισμού του ανατολικού μυστικισμού τουτέστι του Υπερ-προσωπικού Απολύτου. Κατά την φυσικήν και διανοητικήν μου νεότητα, η φιλοσοφία αύτη ενεφανίζετο εις το πνεύμα μου }301} πλήρης μεγαλείου, υπερβαινόντος τον χριστιανικόν συναισθηματικόν ψυχισμόν του «Αγαπήσεις τον Θεόν και τον πληρίον».

Ότε όμως, κατά την Άνωθεν δωρεάν, εδόθη εις εμέ να εννοήσω την οντολογικήν θέσιν της αρχής της Υποστάσεως εν τω Θείω Είναι, τότε κατά τρόπον φυσικόν το παν ήλλαξε και παρουσιάσθη εν αντιθέτω προοπτική: Είμεθα κτίσματα· **ως κτίσματα φέρομεν εντός ημών την υποστατικήν αρχήν δυνάμει, ουχί ενεργεία**. Δεν είμαι το Πρωταρχικόν Όν, αλλ' η κτιστή εικών Αυτού. **Καλούμαι <u>δια της τηρήσεως των ευαγγελικών εντολών</u> να ενεργοποιήσω, να πραγματοποιήσω εν εμοί την υποστατικήν ομοίωσιν μου προς τον Θεόν· <u>να γίνω υπόστασις</u>**, υπερβαίνων τον περιορισμόν του ατόμου, όπερ ουδόλως δύναται να κληρονομήση την Θείαν μορφήν υπάρξεως.

«ουκ έστι κτίσις αφανής ενώπιον Αυτού, πάντα δε γυμνά και τετραχηλισμένα τοις οφθαλμοίς Αυτού». **Ημείς δεν κατανοούμεν αυτό το είδος της γνώσεως: της αμέσου, της άνευ εξελίξεως, της ολοκληρωτικής**. Πιστεύομεν όμως εις την αγαθήν περί ημών πρόνοιαν του Θεού. Κατά την διάρκειαν χρόνων επιμόνου ασκήσεως, όπως ζήσωμεν κατά το θέλημα Αυτού, }302} **πολλάκις θα μείνωμεν έκθαμβοι δια την μαθηματική ακρίβειαν της περί ημάς Προνοίας του Θεού**.

Εάν ο Θεός δεν ήτο Όν Υποστατικόν, τότε ούτε και ημείς η εικών Αυτού, θα ηδυνάμεθα να εισέλθωμεν εις την υποστατικήν μορφήν του είναι· και αυτή εισέτι η προσωπικότης ημών δεν θα ήτο πλείον επιφαινομένου τινός. Επειδή όμως **η υπόστασις γεννάται εν ημίν εν καταστάσει υπερφυσικής προσευχής προσώπου προς Πρόσωπον ενώπιον του Ζώντος Θεού**, δεν υπόκειται αύτη εις τα στοιχεία της φύσεως: Υπερβαίνει τα γήινα όρια και κινείται εις σφαίραν άλλων διαστάσεων. Μία και μόνη, ανεπανάληπτος και άτρεπτος εις οτιδήποτε άλλο, δεν υπόκειται εις αριθμητικόν υπολογισμόν.

Το Απόλυτον Πρωταρχικόν Όν είναι Υποστατικόν, και ο άνθρωπος, η ομοίωσις του Απολύτου, είναι ωσαύτως υπόστασις. Ο Θεός είναι Πνεύμα και ο άνθρωπος-υπόστασις είναι ωσαύτως πνεύμα. Και το πνεύμα τούτο δεν είναι αφηρημένον, κεχωρισμένον, διότι κέκτηται ιδίαν φύσιν. Επί του γηίνου επιπέδου λαμβάνει συγκεκριμένην μορφήν δια της σαρκός, μετά της οποίας αποκτά την πρώτην αυτού εμπειρίαν του είναι. Ο Θεός-Λόγος προέλαβε την ανθρωπίνην σάρκα, και ούτως απέδειξεν ότι δεν είναι επινόησις του λογικού ημών, ουδέ αποκύημα της εξημμένης υπό μυστικού τινος φόβου ενώπιον αγνώστων και εχθρικών δυνάμεων φαντασίας ημών. Ο Θεός είναι η πρώτη ουσιαστική Πραγματικότης· και η ανθρωπίνη υπόστασις είναι ωσαύτως ουσιαστική ζωή.

Αι σχέσεις αγάπης είναι ίδιον της Υποστάσεως, της εικόνος του Θεού της αγάπης. **Η Υπόστασις δεν ορίζεται αντιθετικώς, δια της αντιπαραθέσεως προς αυτήν }3**03}, **όπερ «δεν είναι Εγώ»**. **Η αγάπη είναι το βαθύτερον περιεχόμενον και η καλυτέρα έκφρασις της ουσίας αυτής**. Η Υπόστασις περιβάλλουσα εν προσευχή αγάπης ολόκληρον τον κόσμον αποτελεί την προς τα έσω (ad intra) ενότητα των πάντων. Εν τη δημιουργική ενεργεία αυτής όπως αναπτυχθή, επιδιώκει την καθολικήν ενότητα και προς τα έξω (ad extra). Εν τη αγάπη ευρίσκεται η ομοίωσις αυτής προς τον Θεόν, Όστις είναι αγάπη.

Ο Ποιητής του κόσμου ο Κύριος κρατεί εν τη παλάμη Αυτού πάντα τα όντα· και **ο άνθρωπος-υπόστασις αποτελεί κέντρον ικανόν να περιλάβη εν εαυτώ ουχί μόνον την πολλαπλότητα των πραγματικοτήτων του σύμπαντος, αλλά και πλέον τούτου: άπαν το πλήρωμα του θεανθρωπίνου είναι**. Η υπόστασις καθ' εαυτήν είναι αξία μη παρερχομένη, πολυτιμοτέρα ολοκλήρου του λοιπού κόσμου. Εν τη χαρά της ευρέσεως της ελευθερίας της αθανασίας ατενίζει εις καινήν μορφήν του είναι.

Ο άνθρωπος, αναγεννηθείς υπό του Θεού εν τη προσευχή, ουδέποτε μένει μόνος. Η υπόστασις δεν γνωρίζει μοναξίαν: Διαμένει πάντοτε ενώπιον του πανταχού παρόντος Θεού. Πριν ή φθάση εις την πληρότητα αυτής, «υπομένει» ενίοτε Αυτόν μετά μεγάλου κόπου, ως ο Μωυσής, όστις «τον αόρατον ως ορών εκαρτέρησεν». Άλλοτε πάλιν αύτη πληρούται ησύχου και ειρηνικής χαράς έχουσα την συνείδησιν ότι ευρίσκεται εις χείρας του Αγίου Φύλακος.

Ο άνθρωπος-υπόστασις δεν γνωρίζει μοναξίαν, έτι και διότι, εν οιαδήποτε ερήμω και εάν ευρίσκηται, προσεύχεται υπέρ όλου του κόσμου, είτε ο κόσμος ούτος πάσχει, είτε ευτυχεί. }304}

Δι' ευχών του Οσίου Πατρός μου Σιλουανού, ο Χριστός εφανέρωσε και εις εμέ, έστω και «εκ μέρους» το μυστήριον του προσώπου-υποστάσεως. Διήλθον μακροχρόνιον περίοδον απεγνωσμένης προσευχής. ... Κατ' αρχήν ενήργει επ' εμέ ο ευαγγελικός Αυτού (του Κυρίου) λόγος. Ο λόγος ούτος, ο εκ του Πατρός εκπορευόμενος, δια των ριζών αυτού εισεχώρει εις την καρδίαν μου διαρρηγνύων τους πεπωρωμένους ιστούς αυτής. Εν οδύναις εγεννάτο η νέα ζωή μου. Κατά τον πρώτον καιρόν ήμην μόνος, εκτός της Εκκλησίας εισέτι. Ουδέν εγνώριζον τότε, αλλ' αόρατον πυρ κατέφλεγεν εμέ και η ψυχή μου εν μεγάλη θλίψει εστρέφετο προς τον «Δυνάμενον σώσαι με». Είς τι μέρος εντός μου διετηρείτο αμυδρά ελπίς, ήτις υπερενίκησε τον φόβον όπως εισέλθω εις την επίπονον οδόν. Ο πόνος ούτος, περί του οποίου προσπαθώ να ομιλήσω, είναι δι' εμέ ιερός. Παράδοξον θαύμα! Η οδύνη αύτη της καρδίας μου εις τινας στιγμάς συνήρπαζε μετ' ενθουσιασμού το πνεύμα μου. Εθαύμαζον πως ο Θεός εδημιούργησε την φύσιν μου ικανήν να υπομείνη παθήματα, δι' ων απεκαλύπτοντο εις εμέ τα άγνωστα πρότερον βάθη της προσευχής. Υπήρχον στιγμαί κατά τας οποίας πιεζόμενος υπό δυνατού πόνου, μεθ' ησύχου φωνής αλλά και μετά θάμβους, «έκραζον»: «Δόξα Σοι, πάνσοφε Δημιουργέ ...». ... Άνευ των παθημάτων τούτων ουδέποτε θα ηδυνάμην να εννοήσω περί ποίας αγάπης ωμίλει ο Κύριος όταν έλεγεν: «Έρχεται ο του κόσμου άρχων, και εν Εμοί ουκ έχει ουδέν· αλλ' ίνα γνω ο κόσμος ότι αγαπώ τον Πατέρα, και καθώς ενετείλατό Μοι ο Πατήρ, ούτω ποιώ». }305}

Εάν η αγάπη την οποίαν εντέλλεται το Ευαγγέλιον, ήτο φυσική εν τη καταστάσει της πτώσεως ημών, τότε θα ήτο περιττή η κλήσις: «Αγαπήσεις Κύριον τον Θεόν σου εν όλη τη καρδία σου και εν όλη τη ψυχή σου και εν όλη τη διανοία σου ... αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν». Όταν όμως η αγάπη εκείνη εγγίση την καρδίαν, τότε το πνεύμα ημών βλέπει τον Θεόν εν Φωτί και ζη δι' Αυτού και εν Αυτώ. Ο Θεός υπερβαίνει πάσαν ανθρωπίνην διάνοιαν. Ουδεμία αφηρημένη έννοια προσιδιάζει εις Αυτόν. Είναι Ζων. Η παντοδύναμια Αυτού είναι άμετρος· η αγάπη Αυτού ανεκδιήγητος. Η μετ' Αυτού ζωή είναι πλούτος άρρητος.

Να είναι τις τυφλός είναι μεγάλη στέρησις. Δεν υπάρχει όμως μεγαλυτέρα συμφορά και βαθυτέρα οδύνη της αγνοίας του Θεού.

Εάν ο «άνθρωπος Χριστός Ιησούς», ο παραδούς εαυτόν εκουσίως δια την λύτρωσιν πάντων, προσηύχετο προς τον Πατέρα: «Πάτερ Μου, ει ου δύναται τούτο το ποτήριον παρελθείν απ' Εμού, εάν μη αυτό πίω, γεννηθήτω το θέλημά Σου», τότε τι δυνάμεθα να είπωμεν περί εαυτών ημείς οι ολιγόψυχοι; }306}

Ως βάσις της ασκήσεως ημών κείται ο πόθος να αποκτήσωμεν την επηγγελμένην αγάπην του Χριστού. Όταν το Πνεύμα της αγάπης του Χριστού εισέλθη εντός ημών, η ψυχή διψά την σωτηρίαν πάντων των ανθρώπων. Μετά τρόμου διαπιστοί ότι ουχί πάντες επιθυμούν δι' εαυτούς εκείνο περί του οποίου αύτη δέεται προσευχομένη υπέρ αυτών. Έτι πλέον συναντώμεν εις αυτούς άρνησιν, εισέτι δε και έχθραν. Και πως είναι δυνατόν να σωθή ο άνθρωπος ευρισκόμενος εν τοιαύτη διαστροφή; }307}

... τι άλλο θα ικανοποιήση ημάς εν όλη τη κτίσει; Αληθώς, ουδέν όντως υπάρχει, όπερ θα ηδύνατο να χωρίση ημάς απ' Αυτού, όσον βαρύς και εάν είναι ο αγών ημών. Διήνοιξε τους οφθαλμούς ημών προς το άπειρον και είναι αδύνατον πλέον να κλείσωμεν αυτούς εκ νέου και να προτιμήσωμεν την τυφλότητα των αρτιγεννήτων:

Εν τω κόσμω τούτω η ζώσα πείρα της υποστάσεως σπανίως δίδεται εις τους ανθρώπους: Έρχεται δια της χριστομιμήτου προσευχής υπέρ του σύμπαντος κόσμου ... Εν τοιαύτη προσευχή βιούται το ομοούσιον του ανθρωπίνου γένους. Δι' αυτής αποκαλύπτεται εις ημάς το οντολογικόν νόημα της "δευτέρας εντολής". **Όλος ο Αδάμ γίνεται είς Άνθρωπος-Ανθρωπότης.**

Παν ότι είναι κατώτερον τούτου, είναι κατώτερον και της ευαγγελικής εντολής. Ευλόγως θα ηδυνάμεθα να είπωμεν ότι **η εν ταις εντολαίς του Χριστού ενυπάρχουσα πραγματικότης δεν εξεπληρώθη εν τω ιστορικώ Χριστιανισμώ εις τας αληθινάς αυτής διαστάσεις**. Εν τη οντολογική αυτού αξία ο Χριστιανισμός υπερβαίνει αμέτρως την σύνεσιν εκείνων, οίτινες εκ ραθυμίας δεν θέλουν να αποκτήσουν την αγίαν θεογνωσίαν, ήτις και είναι η αιώνιος ζωή. }309} Οι άνθρωποι αναζητούν την αλήθειαν. **Πολλοί αγαπούν τον Χριστόν, αλλά συχνάκις επιχειρούν να υποβιβάσουν το Ευαγγέλιον εις το επίπεδον της ηθικής διδασκαλίας**. ... Ίνα πληρωθώμεν αληθώς εκ της θεοποιού δυνάμεως του Ευαγγελικού λόγου, είναι ανάγκη να μοχθήσωμεν έτι μάλλον ή δια την επίτευξιν πρακτικών ή επιστημονικών γνώσεων. ... «Η μακραίων πείρα της ακαδημαϊκής θεολογίας απέδειξε μετά πειστικότητος ότι είναι δυνατόν να έχη τις ευρείαν πολυμάθειαν επί του πεδίου της επιστημονικής θεολογίας και μη έχων ζώσαν πίστιν, τουτέστιν αγνοών πλήρως τον Θεόν. Εν τοιαύταις περιπτώσεσιν **η θεολογία αποβαίνει διανοητική ενασχόλησις, ως και η νομική επιστήμη**. Ως αύτη διαφέρει εις εκάστην χώραν, ούτω και η θεολογία διαφοροποιείται εν τω πλήθει των διηρημένων ομολογιών». }310}

Εν καταστάσει υψίστης δεκτικότητος ελάβομεν την πληροφορίαν περί ενός ιδιαιτέρας τάξεως Είναι, το οποίον δι' Εαυτό ουδεμίαν έχει εξωτερικήν αιτίαν, αρχήν ή τέλος. Είναι αδύνατον δι' ιδίων δυνάμεων να φανερώσωμεν μετ' αξιοπιστίας τον βαθύν χαρακτήρα του Είναι τούτου. Έχομεν όμως έμφυτον την ορμήν προς Αυτό. Και εις το ερώτημα: «Τι εστι το Είναι;» ελάβομεν την απάντησιν: «Εγώ ειμί ο Ών». Ουχί «τι», αλλά «τις». Και ο «Τις» ούτος έρχεται εις κοινωνίαν ζώσαν και αισθητήν μεθ' ημών.

Το Υποστατικόν τούτο Είναι, το ευρισκόμενον πέραν παντός περιορισμού και ρυθμίζον καθ' Εαυτό τα πάντα, είναι ο Αίτιος της ελεύσεως ημών εις τον κόσμον. Η Αποκάλυψις ότι το Είναι τούτο είναι υποστατικόν μαρτυρεί οφθαλμοφανώς ότι η περί Αυτού γνώσις, μάλλον η γνώσις Αυτού, δύναται να δοθή μόνον μέσω προσωπικής κοινωνίας Αυτού μεθ' ημών, ως προσώπων. Εις στιγμάς ζώσης κοινωνίας μετ' Αυτού ο Ίδιος μεταδίδει εις ημάς την γνώσιν περί Εαυτού αποκαλυπτόμενος εν ημίν μέσω των ενεργειών Αυτού. }311}

Εν τη συνήθει πορεία της σκέψεως σχετικώς προς την γνώσιν, διακρίνομεν το γνωρίζον υποκείμενον και το γνωριζόμενον αντικείμενον. Εν τη ημετέρα όμως αντιλήψει περί της γνώσεως του Θεού καταργείται η πορεία της αντικειμενοποιήσεως του γνωριζομένου, διότι Ούτος γνωρίζεται πάντοτε «εν τω συνδέσμω της αγάπης», εν τη καταστάσει της καθαράς προσευχής. Η κτιστή ημών υπόστασις εισάγεται δια του Αγίου Πνεύματος εις την σφαίραν του ακτίστου Θείου Είναι κατά τοιούτον τρόπον, ώστε να αισθανώμεθα εν ημίν τον Θεόν ως την ζωήν ημών.

Εις τούτο έγκειται η βασική διαφορά μεταξύ επιστημονικής και πνευματικής γνώσεως. Η τελευταία αύτη κατανοείται ως κοινωνία εν τη υπάρξει, ως ένωσις εν αυτώ τω είναι.

Η καθαρά προσευχή είναι η ασφαλεστέρα οδός προς την γνώσιν του Θεού. Ο ούτω προσευχόμενος **απεκδύεται πάσας τας εξωτερικάς γνώσεις και τας εμπαθείς εικόνας**, ώστε, κλίνας ενώπιον Εκείνου Όστις είναι η Αρχή του παντός να λάβη την εξ Αυτού εκπορευομένην ζωήν. **Άνευ λόγων, «στεναγμοίς αλαλήτοις» εκδυσωπεί τον άγνωστον εισέτι Θεόν να σώση αυτόν όπερ εν τελευταία αναλύσει σημαίνει να δεχθή το πνεύμα αυτού εις αιώνιον παραμονήν μετ' Αυτού**. Η δέησις αυτού ενούται μετά του μακραίωνος στεναγμού πάσης της κτίσεως. **Αι κραυγαί αυτού συμβάλλουν }3**12} **εις τον ενιαίον χορόν της οικουμένης, ήτις ικετεύει δια την σωτηρίαν**. Η προσευχή αύτη είναι ανέκφραστος,

απερίγραπτος. **Δεν ενσαρκούται δια των λόγων ημών**. Η οδύνη επί της οποίας θεμελιούται είναι βαθυτέρα παντός στεναγμού.

... **Ο Ίδιος δια της δυνάμεως Αυτού ελκύει ημάς εις ανάβασιν προς Αυτόν**. Η θαυμαστή αύτη άνοδος, παρά την οδυνηράν έντασιν της υπάρξεως ημών, **βιούται ως μακάριον «περισσόν» Νέας Ζωής εκχεομένης εφ' ημάς**. Όταν το πνεύμα ημών γίνηται όλον προσευχή, **αξιούται να αισθανθή εναργώς την πνοήν της Θείας αιωνιότητος**. Δια μεγάλης οδύνης μετανοίας αναγεννάται ο άνθρωπος δια της «ασάλευτον βασιλείαν».

Ο Θεός αποκαλύπτει το Όνομα Αυτού: «Εγώ ειμι ο Ών». **Δια τον άνθρωπον**, την εικόνα του Υψίστου, **η λέξις αύτη εγώ είναι μία των πολυτιμοτέρων**, διότι **μαρτυρεί την αρχήν της υποστάσεως εν ημίν**. Έξω της αρχής ταύτης τα πάντα αποβαίνουν παράλογα, μη όντα (ανύπαρκτα), διότι **ο Ών είναι αφεύκτως «εγώ»**. Έκαστος εξ ημών ας φυλάξη την υποστατικήν αυτού αξίαν: **Εν αυτή και μόνον εν αυτή ο πλούτος και το κάλλος του είναι ημών**. ... **Ο Κύριος εδωρήσατο εις } 3**13} **ημάς το φως της αποκαλύψεως της Υποστάσεως**, ημείς όμως εγεννήθημεν και αφέθημεν να ζώμεν **εντός της αμόρφου μάζης των ατόμων**, **ίδιον των οποίων είναι ο εγωϊσμός και η φιλαυτία**. Εις το πρόσωπον-υπόστασις όμως εδόθη να περιβάλη πάσαν την κτίσιν δια της φλογός της αγάπης του Χριστού. Συνδεόμεθα μετά του κόσμου τούτου, ως είναι εν τη πτώσει αυτού, και ταυτοχρόνως έχομεν ανάγκην να παλαίσωμεν δια την εν Θεώ ελευθερίαν ημών. **Ο σύγχρονος πολιτισμός έχει ατομικιστικόν χαρακτήρα**. Ο ατομικισμός καλλιεργείται εις τους ανθρώπους καθ' όλας τας εμπαθείς αυτού εκδηλώσεις. Εμφανέστερον διαπιστούται τούτο εις τον τομέα της τέχνης. Δοξάζονται αι μεγαλοφυίαι, οι πρωτότυποι δημιουργοί του ενός ή του άλλου έργου. Εν άλλας λέξεσι, **εκτιμάται η πρωτοτυπία, ή ατομικότης του καλλιτέχνου**. Η κοινωνία ημών οικοδομείται επί τη βάσει της αρχής ταύτης. Η μαζοποίησις των ατόμων είναι κατ' ουσίαν κατάστασις πτώσεως, συνοδευομένη υπό του τραγικού αυτής αδιεξόδου. Η καλλιέργεια της πτώσεως οδηγεί εις την αποξένωσιν από του Θεού. **Ο άνθρωπος υποβιβάζεται δια της εν αυτώ αμαυρώσεως της εικόνος του Θεού**. Αντιθέτως προς τούτο **η σύναξις των υποστάσεων είναι «το άλας της γης και το Φως του κόσμου»**. Τούτο **πραγματοποιείται εν τη Εκκλησία του Χριστού μετ' ιδιαιτέρας δε δυνάμεως εν τη λειτουργική πράξει**. Εκεί ακριβώς φανερούται η αληθινή εικών της Αγίας Τριάδος. Δι' όλου του περιεχομένου της Θείας Λειτουργίας ο λειτουργός καλείται, εν τω πνεύματι της εν Γεθσημανή προσευχής του Χριστού, να προσφέρη εις τον Θεόν λατρείαν αρμόζουσαν εις την υπόστασιν.

Η Υπόστασις εν τω Θείω Είναι δεν νοείται ως στατική }314} τις αρχή εγκεκλεισμένη εν εαυτή. Τούτο θα ήτο δυνατόν εν τη προοπτική του ενοθεϊσμού του Ισλάμ, έτι δε και εν τοις ορίοις της Παλαιάς Διαθήκης, αλλ' ουδόλως εν τη αποκαλυφθείση εις ημάς Τριάδι, Ήτις είναι Όν άκρως δυναμικόν. Την δυναμικότητα ταύτην εδιδάχθημεν να βλέπωμεν εν τη Αγάπη, ήτις αποτελεί την βαθυτέραν έκφρασιν του Γεγονότος του αιωνίου αυτοπροσδιορισμού των Υποστάσεων της Αγίας Τριάδος. Δεν λέγομεν ότι η Αγάπη είναι η Ουσία της θεότητος, αλλ' ότι εκφράζει ταύτην πλείον οιουδήποτε άλλου. **Η Ουσία είναι αμέθεκτος υπό των κτισμάτων, και ως εκ τούτου παραμένει αιωνίως άγνωστος**. Παν ό,τι δεν κοινωνείται, δεν γνωρίζεται υπό των λογικών κτισμάτων. **Η ενέργεια όμως της Θείας Αγάπης εκχέεται εις τα κατ' εικόνα κτίσματα, και η απόκτησις αυτής εδόθη εις ημάς ως εντολή**.

Εν τω Θείω Είναι ο παράγων ο αποκαλύπτων την Ουσίαν ονομάζεται Ενέργεια. Η μετοχή εις την άκτιστον Ενέργειαν πραγματοποιεί την ομοίωσιν ημών προς τον Δημιουργόν, θεοποιεί ημάς. Η Αγάπη, ως άναρχος και αμετάθετος ζωή του Τριαδικού Θεού δια της ενοικήσεως αυτής εν ημίν, δεν καθιστά ημάς μόνον αθανάτους, υπό την έννοιαν ότι η ύπαρξις ημών θα παρατείνηται εις τους αιώνας, αλλά και «ανάρχους», διότι και η ενδοτριαδική Αγάπη είναι καθ' εαυτήν άναρχος. Το άκτιστον Φως, συγκαταβαίνον εις τον ανθρώπον, δίδει εις αυτόν την ζώσαν πείραν της Αγάπης ταύτης. **Η ενέργεια αυτής υπερνικά τον πλήξαντα ημάς θάνατον και βιούται**

ως εκ νεκρών ανάστασις εις νέαν, άναρχον πλέον ζωήν. Τότε αίρεται η αίσθησις της γηίνης προελεύσεως ημών.

Η εμπειρία αύτη, εν τούτοις είναι μόνον η πρόγευσις }315} της υπεσχημένης θεώσεως, κλήσις εμπνέουσα εις αγώνα, ουχί όμως τετελειωμένη κατάστασις θεώσεως. Η δωρεά αύτη της χάριτος πλουτεί ημάς δια της γνώσεως εκείνων, «ά ητοίμασεν ο Θεός τοις αγαπώσιν Αυτόν», αλλά δεν είναι εισέτι πλήρως κτήμα ημών, και ως εκ τούτου δύναται να αρθή ως «άδικος μαμωνάς». Και ο επιμελής εισέτι ασκητής δεν παραμένει πάντοτε εν ίση εντάσει χάριτος. Μετά περίοδον επισκέψεων αυτής δύναται η χάρις αύτη να μειωθή, και τότε εκ νέου σκιά τις καλύπτει ημάς.

Η γνώσις όμως διατηρείται εν τη ψυχή ως ανάμνησις.

Διακρίνοντες εν τη αποκαλυφθείση ημίν Θεότητι Υποστατικήν αρχή, Ουσίαν, Ενέργειαν, ουδόλως εννοούμεν ότι η Θεότης συνίσταται εκ διαφόρων στοιχείων. Το Θείον Όν είναι ο Ζων Θεός και ουχί η αφηρημένη φιλοσοφική έννοια του «καθαρού είναι». Είναι ο Ζων Θεός, διότι είναι Υποστατικός. Και κατ' ουσίαν ζη η Αρχή αύτη, τουτέστιν η Υπόστασις. Αύτη δεν είναι αφηρημένη τις ιδέα. Ουχί. Έχει δε Ιδίαν Φύσιν και Ιδίαν Ενέργειαν. Και τούτο είναι το όντως Όν. **Την Ουσίαν ή Φύσιν δεν εκλαμβάνομεν ως αντικειμενικόν παράγοντα εν τη Θεότητι**. Εάν ενίοτε ομιλώμεν περί αυτής της πλευράς του Θείου Είναι, ως να επρόκειτο περί αντικειμενικής πραγματικότητος, πράττομεν τούτο κυρίως υπό την έννοιαν ότι η Ουσία και η Ενέργεια, ως Θεία Ζωή εν τη απολυτω πληρότητι αυτής είναι το περιεχόμενον ουχί μιας μόνον Υποστάσεως της Τριάδος, αλλά και των Τριών κατά το αυτό μέτρον.

Εν τω Θεώ μεταξύ της Υποστατικής Αρχής και της Ουσίας υπάρχει τελεία ταύτησις. **Η Ουσία εγκλείεται }3**16} **εν ταις Υποστάσεσιν**. **Ουδεμίαν έχει ύπαρξιν «κεχωρισμένην» εκ των Υποστάσεων ή εκτός Αυτών**. Εν τω Θείω Είναι –άκρως υποστατικώ- **ο αυτοπροσδιορισμός των Θείων Υποστάσεων προέρχεται εξ αυτών των ιδίων των Υποστάσεων και κατ' ουδένα τρόπον προκαθορίζεται ή επιβάλλεται υπό της Ουσίας**.

Εν τη κτιστή ημών ζωή βλέπομεν όντως ότι η φύσις ημών δεν ταυτίζεται εισέτι πλήρως μετά της υποστατικής αρχής. Έτι πλέον ημείς, ως πρόσωπα-υποστάσεις, ευρισκόμεθα εν οξεία αντιφάσει προς τινας εκδηλώσεις της φύσεως ημών. **Γεννώμεθα ως υποστάσεις μόνον εν δυνάμει**. Όταν η υποστατική αύτη αρχή αναπτυχθή εν ημίν μέχρι βαθμού τινος, άρχεται η σύγκρουσις μεταξύ της υποστάσεως εν τω ελευθέρω αυτοπροσδιορισμώ αυτής και των τάσεων της εκπτώτου φύσεως ημών. **Η φύσις δεν είναι πλήρως ενυπόστατος**, και όμως δυνάμεθα να ομιλώμεν περί της σχετικής αυτής αντικειμενικότητος. Ουδέποτε αύτη εκδηλούται έξω των συγκεκριμένων ατόμων.

Τον εν ημίν διχασμόν μεταξύ φύσεως και υποστάσεως δεν ανάγομεν εις τον Θεόν. Εν τη εσχάτη ημών τελειώσει πρέπει να επέλθη πλήρης ταυτότης φύσεως και προσώπου, άλλως θα ήτο αδύνατος η θέωσις ημών εν τη ακεραιότητι του είναι ημών. Πιστεύομεν ότι ο Κύριος ανελήφθη εις τον ουρανόν μη χωρισθείς από της ανθρωπίνης Αυτού φύσεως. Εν τη αιωνιότητι υπάρχει Ούτος εν δυσί φύσεσιν ατρέπτως, αλλ' είναι είς Κύριος εν τη αρμονική ενώσει των δύο Αυτού φύσεων. Ούτως οφείλει να συμβή και εις ημάς: Μετά θάνατον θα διατηρήσωμεν την φύσιν ημών, η δε χάρις του Θεού θα ενωθή μεθ' ημών τοσούτον στενώς, ώστε και ημείς ωσαύτως θα έχωμεν εν τη αιωνία ημών ζωή ακεραίαν αρμονίαν. }317}

«Εγώ ειμι ο Ών». **Το Εγώ τούτο συνιστά το ουσιώδες Είναι**. Οι προφήται (Ησαίας και Ιερεμίας) εξέφρασαν τούτο δια θαυμαστού τρόπου: «**Ζω Εγώ, λέγει Κύριος**». Και ο Απόστολος Παύλος επανέλαβε το αυτό. **Το παν έγκειται εις αυτό το Εγώ**. Και ημείς έχομεν την επαγγελίαν της υποστατικής αιωνιότητος: «**Εγώ ζω και υμείς ζήσεσθε**» (ως πρόσωπα: Πέτρος, Ιωάννης Ανδρέας), είπεν ο Κύριος. Μετά την έξοδον ημών εκ της ζωής ταύτης, το υποστατικόν ημών πνεύμα θα διαφυλαχθή ακριβώς ως τοιούτον και δεν θα διαλυθή εις το υπέρ-προσωπικόν απόλυτον, ως η σταγών εις τον ωκεανόν, ή ως η αναπνοή ημών ενούται μετά της ατμοσφαίρας και διαλύεται εν αυτή.

Ο Θεός έκτισε την φύσιν ημών, και ως εκ τούτου Ούτος μόνον γνωρίζει τα όρια των δυνατοτήτων αυτής. Εκάστη υπόστασις τίθεται εντός ενός δεδομένου φυσικού περιβάλλοντος, αλλ' ημείς δεν γνωρίζομεν αυτό, ως θα έπρεπε. Τούτο βαθμηδόν αποκαλύπτεται εις ημάς, **αποβαίνον περιεχόμενον της υποστάσεως**, **ήτις εκλήθη προς ολοκληρωτικήν κατοχήν της φύσεως αυτής**. Εν τη εσχάτη αυτής τελειώσει η κτιστή υπόστασις **θα φέρη ωσαύτως άπαν το πλήρωμα της φύσεως ταύτης**, την οποίαν ο Δημιουργός συνέλαβεν **ικανήν να περιλάβη το πλήρωμα του θεανθρωπίνου είναι**. Ο Χριστός, Όστις είναι και το μέτρον του ανθρώπου, εφανέρωσε τούτο εν τη αναλήψει Αυτού. Και εν Αυτώ εισέτι η κτιστή φύσις δεν μετετράπη εις την άναρχον Ουσίαν της Θεότητος, αλλά προσέλαβεν αμείωτον το πλήρωμα της Θεότητος εις τοιούτον βαθμόν, ώστε εν τη Υποστάσει του Χριστού εκάθισεν αύτη εκ δεξιών του Θεού Πατρός(ΣΥΜΒΟΛΟ). }318}

Ενώπιον ημών ευρίσκεται **η εντολή να πραγματοποιήσωμεν εν ταις συνθήκαις, αίτινες εδημιουργήθησαν δια της πτώσεως, το αθάνατον είναι της υποστατικότητος ημών**. Η διαδικασία αύτη είναι άκρως πολύπλοκος. **Η πείρα μαρτυρεί ότι η φύσις ημών ένεκα του προπατορικού αμαρτήματος υπέστη ουσιαστικήν αλλοίωσιν**. Προέκυψε παράδοξος τις κατάστασις: **Η φύσις ημών, καίτοι ημετέρα, έρχεται εις σύγκρουσιν μετά της υποστατικής ημών αρχής**, όταν αύτη αγωνίζηται δια της τηρήσεως των Ευαγγελικών εντολών να θεραπευθή εις όλα τα επίπεδα της υπάρξεως, τουτέστι να αποκαταστήση την δια της πτώσεως διασπασθείσαν φύσιν ημών εις την πλήρη «ακεραιότητα» αυτής. **Μόνον δια της συνεργίας της χάριτος και της προσευχής ο πνευματικός δυναμισμός της υποστάσεως ημών υπερνικά την επιβολήν οιουδήποτε περιορισμού**, ουχί μόνον εκ της πεπερασμένης πεπτωκυίας φύσεως, αλλά και εκ των κοσμικών δυνάμεων εν γένει. Ζωή εν τω κόσμω τούτω, συμφώνως προς την διδαχήν του Χριστού, σημαίνει αδιάκοπον πάλην κατά των παθών, άτινα παρεμποδίζουν την απόκτησιν της αιωνίου ζωής εν τω Φωτί του Θεού και Πατρός ημών. }319}

Και το τελευταίον Τούτο (το άγιον Πνεύμα) έδιδεν εις εμέ να αισθανθώ δι' όλης της υπάρξεως μου ότι εύρον την Πρωταρχικήν Αλήθειαν. **Η μόνη μέριμνα μου μετά την ανεύρεσιν αυτής, ήτο να δικαιώσω την θαυμαστήν ταύτην αλήθειαν εν τη ζωή μου**. Μη επιτυγχάνων του αγίου τούτου σκοπού εβυθιζόμην εις τοιαύτην θλίψιν, την οποίαν δεν δύναμαι να εκφράσω. Ένεκα αυτής ωδυρόμην επί έτη. }320} ... Δεν υπάρχει συμφορά μεγαλυτέρα της προσβολής της αγάπης του Αγίου των Αγίων. Η καρδία μου εγίνετο ως τηκόμενον κηρίον. Η οδύνη όμως εκείνη της καρδίας ήτο παραδόξως ζωηφόρος. Απαίσιος τις θάνατος εξηλείφετο υπό καυστών δακρύων, ως εξαφανίζονται δια χημικών βιολογικών προϊόντων αι επί παλαιών ενδυμάτων σεσωρευμέναι κηλίδες.

Ο Άνθρωπος-Υπόστασις εκδηλούται δια της λειτουργίας της αυτοσυνειδησίας, του αυτοπροσδιορισμού, ως και δια της ικανότητος αυτού να γνωρίζη ουχί μόνον τον κόσμον των κτιστών πραγμάτων, αλλά και το Θείον Είναι, τουτέστι τον Ίδιον τον Δημιουργόν. **Επιγινώσκει εαυτόν εναργέστερον εν τη φλογί της αγάπης της ενούσης αυτόν μετά του ηγαπημένου Θεού**. Η αγάπη, δι' ιδιαιτέρου τρόπου ενούσα τον άνθρωπον μετά του Θεού, χαρίζεται εις αυτόν και την Θεογνωσίαν. **Εις την εν ημίν υποστατικήν αρχήν αποκαλύπτεται ο Θεός εν τω φωτί και ως Φως, εν τη ζέσει της αγάπης και ως Αγάπη**. Εν τη καταστάσει του Άνωθεν φωτισμού ο άνθρωπος θεωρεί την ευαγγελικήν αλήθειαν ως αντανάκλασιν της ζωής του Ιδίου του ανάρχου Θεού επί του επιπέδου της Γης. Εν τη εμφανίσει του ακτίστου Φωτός γνωρίζεται η δόξα του Χριστού, «ως Μονογενούς παρά Πατρός». Το άκτιστον τούτο Φως εφανερούτο δια μέσου των αιώνων εις εκείνους, οίτινες εδέχοντο δια βαθείας και αδιστάκτου πίστεως τον Χριστόν ως Θεόν. Το Φως τούτο είναι Θεία Ενέργεια, και ως τοιαύτη είναι το Ενιαίον Φως της Αγίας Τριάδος. Το Φως τούτο εκπορεύεται εκ του Πατρός. Είναι το Φως του συναϊδίου προς τον Πατέρα Λόγου. Είναι η εν ημίν ενέργεια του } 321} Αγίου Πνεύματος. Η συγκατάβασις του Φωτός τούτου έως ημών αποτελεί τρόπον τινά, «προσωπικήν αποκάλυψιν», δι' όσους ηξιώθησαν της χάριτος ταύτης. **Δυνάμει της ευδοκίας αυτής του ουρανίου Πατρός αι Γραφαί της Καινής**

Διαθήκης παρουσιάζονται εις την πνευματικήν όρασιν εν τη αιωνίως αναλλοιώτω αυτών επικαιρότητι. **Εξαφανίζεται η αίσθησις ότι ο λόγος ούτος εδόθη ποτέ εις το παρελθόν. Φέρει εν εαυτώ την αιωνιότητα, ήτις περιλαμβάνει άπασαν την διάρκειαν των χρόνων**.

Η «προσωπική αποκάλυψις» περί του Υπερκοσμίου Όντος δύναται να έλθη κατ' αιφνίδιον τινα τρόπον ως λάμψις αστραπής, **αλλά το ούτως προσληφθέν αφομοιούται εν τούτοις βαθμηδόν κατά την παρατεταμένην πορείαν του αγώνος της προσευχής**. Εκ της πρώτης επαφής της φωτοφόρου χάριτος το ουσιώδες περιεχόμενον της αποκαλυφθείσης γνώσεως καθίσταται εν ημίν σαφές. Η ψυχή δεν αισθάνεται την ανάγκην να εκθέση δια λογικών εννοιών την εμπειρίαν αυτής: Εκπλήττεται δια την αγαθότητα του Θεού και πληρούται ολοτελώς της παρουσίας του εν αυτή Θείου Πνεύματος. **Όταν όμως το Φως τούτο απομακρυνθή από της ψυχής, τότε η ήρεμος έκπληξις αυτής αντικαθίσταται υπό λύπης, και τότε, φυσικώ τω τρόπω, <u>αυξάνει η δίψα δια τελειοτέραν, τουτέστιν αμετάθετον και αναφαίρετον ένωσιν</u> μετά του ηγαπημένου Θεού** (ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ).

Πρώτος εις τον οποίον απεκαλύφθη ο Απόλυτος Θεός ως Υπόστασις ήτο ο Μωυσής. Και αυτού όμως η εξαίρετος μεγαλοφυία δεν ηδυνήθη να προσλάβη άπαν το βάθος του αποκαλυφθέντος εις αυτόν «Εγώ ειμι». }322} Εκ της ιστορίας της θεοσδότου θρησκείας της Παλαιάς Διαθήκης βλέπομεν ότι **ουδείς των προφητών έφθασεν εις άπαν το πλήρωμα, όπερ προσιδιάζει εις την υποστατικήν αρχήν**. **Την μορφήν της υπάρξεως ταύτης εφανέρωσεν ο Χριστός εις τον κόσμον μετά μεγάλης δυνάμεως**. Ολίγοι όμως κατενόησαν αυτήν ως έπρεπε. Και εν τη ιστορική εισέτι χριστιανική Εκκλησία μονάδες μόνον κατά γενεάν εβίωσαν την μορφήν ταύτην του είναι. Οι ήρωες ούτοι της πίστεως είναι σπάνιοι, αλλ' η επιρροή αυτών εφαπλούται εις άπαν το πλήθος των μελών της Εκκλησίας. Ευλαβείς ασκηταί, ων ο αριθμός δεν δύναται να υπολογισθή ακολουθούντες τα ίχνη των εκλεκτών του Υψίστου Θεού, ετέθησαν επί της αυτής προοπτικής, καίτοι δεν έφθασαν εις τας κορυφάς αυτής. Αύτη είναι και η περίπτωσίς μου.

... Χάρις εις αυτόν (όσιον Σιλουανόν) επί σειράν ετών υπήρξα ο εγγύτατος παρατηρητής έτι δε και μαθητής, μιας ζωής αυθεντικώς χριστιανικής. }323}

... εδόθη εις το πνεύμα μου δια της προσευχής η κατανόησις της οντολογικής θέσεως της υποστατικής αρχής εν τω Θείω Είναι και εν τω ανθρωπίνω είναι.

Ας μη φανή αντιφατικόν ότι εν τη απομονώσει της ερήμου συνειδητοποίησα βαθύτερον την Υποστατικήν Αρχήν. Είμαι πεπεισμένος ότι τούτο ήτο συνέπεια της εφέσεως μου να ζω συνεχώς εν Χριστώ, εν τη Υποστάσει Αυτού. «Χωρίς Αυτού» δεν γνωρίζω ούτε τον Θεόν, ούτε τον Άνθρωπον. Εν τη ερήμω ωσαύτως πλείον ή εις οιονδήποτε άλλον τόπον εδόθη εις εμέ η προσευχή υπέρ όλου του κόσμου, υπέρ όλης της ανθρωπότητος, υπέρ όλου του Αδάμ. **Δια της προσευχής «ο όλος Αδάμ» παύει να είναι το προϊόν των προσπαθειών της φαντασίας**(ΣΥΜΒΟΛΟ)**: Αποβαίνει συγκεκριμένη πραγματικότης, ενεργόν περιεχόμενον της θεωρίας**. }324}

Ενώπιον των οφθαλμών Αυτού είναι αποκεκαλυμμένη και διαφανής πάσα η κτίσις. «Ουκ έστι κτίσις αφανής ενώπιον Αυτού πάντα δε γυμνά και τετραχηλισμένα τοις οφθαλμοίς Αυτού». Εκάστη στιγμή της ζωής ημών, έκαστος παλμός της καρδίας ημών, τα πάντα, ευρίσκονται αδιαλείπτως εν τη εξουσία Αυτού (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ). Άπαν το είναι μου και το πρόσκαιρον και το αιώνιον δωρείται υπ' Αυτού εις εμέ μέχρι και των λεπτομερειών, εκτός των αμαρτιών μου, τας οποίας γνωρίζει αλλά των οποίων δεν μετέχει. **Όταν μένω εν Αυτώ δύναμαι ωσαύτως να είπω «εγώ ειμί»**. **Εάν δε είμαι εκτός Αυτού τότε αποθνήσκω**. Όταν το Πνεύμα του Θεού κατέρχηται επ' εμέ τότε αγαπώ Αυτόν δι' όλης της υπάρξεως μου. Ζω την κατάστασιν ταύτην ως προσωπικήν και ουχί ως τι εκτός εμού υπάρχον. Αλλά και εκ της πείρας μου εισέτι γνωρίζω ότι **η ζωή αύτη παρ' Αυτού κατέρχεται εις εμέ**. Δια της ελεύσεως Αυτού εντός μου, επομένως δια της ενώσεώς μου μετ' Αυτού εν αυτή ταύτη τη Ενεργεία του Είναι, ζω και εγώ ως Εκείνος· είναι η ζωή μου. Η Ζωή Αυτού είναι ζωή μου. Κατά τας ώρας της παραμονής Αυτού μετ' εμού γνωρίζω ότι Αυτός είναι Αγάπη. **Αγάπη** εν τούτοις **παράδοξος**, ιδιαιτέρου γένους, **ήτις ουδόλως δύναται να αναβή εις τον**

νουν ή την καρδίαν του ανθρώπου, **εάν ούτος** ως προς το θέμα τούτο **στηρίζηται εις εαυτόν, ως είναι νυν εν τη πτώσει αυτού**. }325}

Η αγάπη του Θεού είναι κενωτική. **Ούτος απεκάλυψεν εις ημάς το μυστήριον του Είναι Αυτού**, δους εις ημάς την εντολήν να αγαπώμεν τον Θεόν μέχρι και του αυτομίσους. **Αποκαλύπτει εις ημάς τα μυστήρια, ουχί δι' αφηρημένης φιλοσοφίας, αλλ' υπαρκτικώς, τουτέστι συμπεριλαμβάνων ημάς εν τω Είναι Αυτού ούτως, ώστε να γίνηται τούτο ημέτερον**.

Εν τω Αγίω Όρει του Άθωνος συνήντησα το εξής σύνηθες φαινόμενον. **Ο μοναχός δυνατόν να είναι όλος εν τω Θεώ, εν τω Φωτί**, και το Φως τούτο εν αυτώ, **παρ' αυτώ όμως δεν υπάρχει διανοητική αντίδρασις εις το γεγονός τούτο. Φαίνεται εις αυτόν φυσιολογική κατάστασις**.

Το μυστήριον της Θείας Κενώσεως είναι ασύλληπτον υπό των κτισμάτων: Ο άπειρος Θεός παραμένων αναλλοιώτως εν τω πληρώματι της παντοδυναμίας Αυτού ελαττούται εις το έπακρον, «εις τέλος». ... Το μυστήριον τούτο είναι απρόσιτον εις ημάς διότι **ζώμεν την κένωσιν ταύτην ως θάνατον**, και τούτο, μέχρις ότου κατέλθη εφ' ημάς η ευδοκία του Αιωνίου Θεού. Ουδείς δύναται να ακολουθήση τον Χριστόν εάν δεν είναι μετ' αυτού η δύναμις του Πατρός. Δεν δύναται ο φυσικός άνθρωπος, εάν δεν γεννηθή Άνωθεν να δεχθή τον ευαγγελικόν λόγον ως την καλήν αγγελίαν περί της θεώσεως του ανθρώπου δια της μεταδόσεως εις αυτόν της Θείας αιωνιότητος ως αναφαιρέτου κτήματος. **Αι εντολαί του Χριστού δεν είναι τι άλλο, ει μη η αυτοαποκάλυψις** }326} **του Θεού ως προβολή του Είναι Αυτού επί του επιπέδου της Γης**. Όντως εν ταις εντολαίς αισθανόμεθα οσμήν, ήτις διά τινας είναι «οσμή θανάτου εις θάνατον», δι' άλλους δε «οσμή ζωής εις ζωήν».

Η συνειδητή επαφή μετ' Αυτού (του «Εγώ ειμι ο Ών») δεν παρέρχεται άνευ ιχνών: Ο γνωρίσας την αγάπην Αυτού δεν θα χωρισθή πλέον απ' Αυτού εις τους αιώνας. Ο νους του τοιούτου ανθρώπου αναγεννάται. Πρότερον έτεινε να βλέπη πανταχού αιτιοκρατικάς κοσμικάς διαδικασίας, **νυν όμως άρχεται να κατανοή τα πάντα εν τω Φωτί της υποστάσεως** (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ).

Το όμοιον γνωρίζεται υπό του ομοίου. **Μόνον η υπόστασις-πρόσωπον είναι ικανή να γνωρίση τον Ζώντα Θεόν**. Αίρεται το παράλογον της ανακυκλώσεως παντός α-προσώπου.

Ιδού Εκείνος πρώτος επιθυμεί να είναι μεθ' ημών, όπως μεταδώση εις ημάς το πλήρωμα της αμαράντου Αυτού ζωής. Διψώμεν να λάβωμεν την δωρεάν ταύτην. Αλλά και πάλιν επαναλαμβάνομεν: Ουδέποτε πρέπει να }327} επιλανθανώμεθα ότι η αφομοίωσις «παντός δωρήματος τελείου, Άνωθεν καταβαίνοντος από του Πατρός των Φώτων», συνδέεται μετά της αναποφεύκτου σταυρώσεως ολοκλήρου της υπάρξεως ημών. Οφείλομεν να ομοιωθώμεν προς τον Μονογενή Υιόν του Πατρός, ως και Ούτος ωμοιώθη προς ημάς «κατά πάντα».

Μεγάλη είναι η λέξις «Εγώ»: Σημαίνει το πρόσωπον-υπόστασιν. Το πλέον ουσιώδες περιεχόμενον αυτής είναι η αγάπη, ήτις στρέφεται πρωτίστως προς τον Θεόν. Το «εγώ» δεν ζη εις παροξυσμόν φιλαύτου στροφής προς εαυτό. **Δημιουργηθέν «εκ του μηδενός» δια του θελήματος του Θεού-Δημιουργού όταν βυθίζηται εν εαυτώ, παραμένει εν τη μηδαμινότητι αυτού**. Η υπό του Χριστού εντεταλμένη αγάπη προς τον Θεόν μέχρι και του αυτομίσους εν τη αποκοπή πασών των ψυχικών και σαρκικών σχέσεων ανάγει το πνεύμα του ανθρώπου εις τας εκτάσεις της Θείας αιωνιότητος. **Η αγάπη αύτη είναι κατηγόρημα της Θεότητος**. Όταν η δύναμις της αγάπης αυτής εγγίση την καρδίαν του ανθρώπου, ευρύνει αυτήν μέχρις απειρότητος. Δίδει εις αυτόν την χαράν να περιπτυχθή εν αγάπη άπασαν την κτίσιν, τον κόσμον άπαντα.

Το πλήρωμα της αφθάρτου αγάπης προς τον Θεόν και τον πλησίον συνδέεται δια θαυμαστού τρόπου μετά της αποστροφής προς εαυτόν μέχρις εισέτι και του μίσους. Αλλά το μίσος τούτο είναι άγιον: Είναι δώρον του }328} Θεού προς ημάς. Δι' αυτού υπερνικάται ο θάνατος, όστις εβασίλευσε δια της πτώσεως του Αδάμ. Δια του μίσους τούτου ενεργώς κοινωνούμεν της αιωνιότητος. Η αγάπη μέχρι του αυτομίσους είναι δυνατή ουχί άλλως, ει μη εάν ο Ίδιος ο Θεός ενωθή μεθ' ημών και γίνη η ζωή ημών.

Εάν ο Κύριος Ιησούς δεν απεκάλυπτεν εις ημάς το θαυμαστόν τούτο μυστήριον ουδείς εκ των θνητών θα ηδύνατο να διανοηθή τοιούτον παράδοξον πράγμα: **Μίσησον σεαυτόν εξ αγάπης προς τον Θεόν, και δια της αγάπης ταύτης θα εναγκαλισθής παν ό,τι υπάρχει**. Και ο Θεός και άπας ο πλούτος του κτισθέντος υπ' Αυτού είναι αποβαίνει περιεχόμενον της ζωής σου(ΣΥΜΒΟΛΟ). **Το «εγώ», εν τη ορμή αυτού προς τον Θεόν της αγάπης, επιλανθάνεται εαυτού, αν και είναι τούτο ακριβώς το «εγώ», το οποίον φέρει μακαρίως εν εαυτώ και τον ουρανόν και την γην**.

Εν τη κατά Θεόν ζωή μου συνέβαινε πολλάκις, **ευθύς ως κατενόουν δια της λογικής μου** (δια της «αριστεράς μου») **το τελούμενον εν εμοί κατά συγκατάβασιν Θεού, το Φως να εγκαταλείπη εμέ**. }329}

Όταν ιστάμεθα προ της εντολής ήτις απαιτεί να αγαπήσωμεν τον Χριστόν μέχρι και του μίσους προς ημάς αυτούς και προς πάντα όσα έχομεν εν τω κόσμω τούτω, διατρέχομεν τον κίνδυνον να είπωμεν: «Σκληρός έστιν ούτος ο λόγος· τις δύναται αυτού ακούειν»; Ο Κύριος όμως απαντά εις τούτο: «Ουδείς δύναται ελθείν προς Με, εάν μη ή δεδομένον αυτώ εκ του Πατρός Μου» ... Από της ώρας εκείνης πολλοί απήλθον απ' Αυτού ... Ο μακάριος όμως Πέτρος ησθάνθη την δύναμιν των λόγων του Χριστού: «Ρήματα ζωής αιωνίου έχεις».

Εκείνο το μίσος περί του οποίου ομιλεί ο Κύριος της αγάπης, είναι ως προς } 330} την ουσίαν αυτού το πλήρωμα της κενωτικής αγάπης του Θεού. Η αγάπη εκπορευομένη εκ του Πατρός ελκύει ημάς εις τα ίχνη του Χριστού. Βλέποντες εαυτούς εν τοις δεσμοίς των παθών εξ αιτίας ενός εγωϊσμού εστερημένου αγάπης και ανίκανοι να ακολουθήσωμεν Αυτόν, μισούμεν εαυτούς. Η δύναμις του πόνου του αγίου αυτού μίσους εξάγει ημάς εκ των ορίων του χρόνου και του χώρου. Τότε επιλανθανόμεθα και αυτού του πόνου και παντός παρερχομένου, παραμένει δε μεθ' ημών μόνον η ορμή της αγάπης. **Ούτω προσεύχεται η υπόστασις η ανταύγεια του Θεού εν ημίν και η ομοίωσις προς τον Χριστόν, τον προσευχόμενον εν Γεθσημανή**.

«Ο Θεός αγάπη εστίν» και ο άνθρωπος-υπόστασις είναι πεπροικισμένος δια της ικανότητος να αφομοιώση την εκ του Θεού φλόγα της αγάπης ταύτης. ... Εις τον Θεόν τα πάντα είναι τελείως αποκεκαλυμμένα, τα πάντα είναι γνωστά έως τέλους· και ο άνθρωπος-υπόστασις περικλειόμενος εν τη Ενεργεία του Θείου Είναι, δια του Θεού και εν τω Θεώ, αποβαίνει φορεύς της παγγνωσίας. **... Ο Θεός πληροί τα πάντα, είναι πανταχού παρών**, ουχί δια της Ουσίας, ήτις δι' απολύτου τρόπου υπερβαίνει παν κτιστόν, αλλά δια της ζωηφόρου Ενεργείας Αυτού. Και οι υιοί της Βασιλείας εν Πνεύματι Αγίω γίνονται, κατά τινα τρόπον, πανταχού παρόντες: Εστραμμένοι προς τον Μόνον Θεόν, **οι Άγιοι βλέπουν εν Αυτώ όλον τον κόσμον**. (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ)

Ο άνθρωπος είναι κτιστή υπόστασις. Εν τούτοις κατά την εσωτερικήν αυτού φύσιν ως εικών του Απολύτου }331} Θεού εμφανίζεται και αυτός ως παγκόσμιον τι κέντρον, μέγα και θαυμαστόν εν τη εσχάτη αυτού τελειώσει δια του Υιού, του συνανάρχου τω Πατρί. Τούτο εν μέρει προαναγγέλεται εν τη καταστάσει της εν χάριτι μνήμης του θανάτου· τότε **ο άνθρωπος ζη εν πνεύματι τον θάνατον αυτού ως καταστροφήν του κόσμου παντός**: Εν αυτώ τω ιδίω, δι' αυτόν τον ίδιον, τα πάντα αποθμήσκουν δια του θανάτου αυτού, εισέτι και ο Θεός, γνωστός ήδη εις αυτόν μέχρι τινός. Ο αρνητικός χαρακτήρ της εμπειρίας ταύτης μετατρέπεται εις θετικήν πείραν αναστάσεως της ψυχής, όταν το κατερχόμενον επί τον προσευχόμενον άκτιστον Φως γεννά εν αυτώ την βαθείαν προσευχήν υπέρ όλου του Αδάμ.

Η κτιστή υπόστασις αποτελεί θεοειδές κέντρον. **Ο Δημιουργός συμπεριφέρεται προς αυτήν ουχί ως προς ενέργημα Αυτού, αλλ' ως προς τι γεγονός έτι και δι' Αυτόν**. **Δια την υπόστασιν δεν υπάρχει εξωτερική αυθεντία**. Δυνάμει τούτου ουδέν και ουδείς υπάρχει εν όλω τω κοσμικώ είναι, όστις θα ηδύνατο να επιβάλη εις τον άνθρωπον την θέλησιν αυτού ή να αναγκάση αυτόν δια της βίας εις την μίαν ή την άλλην εκλογήν, είτε νύν, είτε εν τη αιωνιότητι.

Σωζόμεθα μόνον δια της πίστεως εις τον Χριστόν, ως την προαιώνιον Αλήθειαν του ακαταλύτου Είναι. }332}

«τετέλεσται» ... τότε ακριβώς ωλοκληρώθη η αποκάλυψις περί του κενωτικού χαρακτήρος της Θείας αγάπης· αγάπης, ήτις προσιδιάζει εις την Υποστατικήν Αρχήν.

Εάν νοήσωμεν **την <u>αμαρτίαν</u> ως παρέκκλισιν από του Θεού και Πατρός, <u>είτε</u> εκ πεπλανημένης νοεράς θεωρίας του Είναι, <u>είτε</u> εξ εγκλήματος εναντίον της αγάπης Αυτού**, τότε η αμαρτία του Αδάμ, τουτέστιν εμού, περικλείει και τας δύο ταύτας όψεις.

Ο άνθρωπος όστις ησθάνθη εντός αυτού την αντανάκλασιν, την ανταύγειαν της Απολύτου Φύσεως, διατρέχει τον κίνδυνον να υπερεκτιμήση εαυτόν και να απαιτήση τι υπερβαίνον το μέτρον αυτού. Ευρισκόμενος εν τοιαύτη πλάνη αγωνίζεται να εδραιωθή εν αυτή, εκλαμβάνων εσφαλμένως ταύτην ως την περί εαυτού αλήθειαν. Ακριβώς τούτο έπαθεν ο Αδάμ, και επί τα ίχνη αυτού πολλοί εκ των απογόνων αυτού επανέλαβον και συνεχίζουν να επαναλαμβάνουν την αυτήν αμαρτίαν. Υπερήφανοι εξάρσεις αλογίστου ελευθερίας δεν υπήρξαν ξέναι εις τον Άνθρωπον. Είναι απαραίτητον εις πάντας ημάς να γνωρίζωμεν την περί ημών αλήθειαν ταύτην. Η μοιραία όμως αφροσύνη ήτις εχώρισεν ημάς από της }333} Πατρικής αγάπης, δύναται και οφείλει να εμπνεύση εις ημάς τον άγιον φόβον και την μετά βαθέος κλαυθμού προσευχήν. Είμεθα κτίσματα. Το Απόλυτον αληθινόν Όν εχαρίσατο εις ημάς το είναι και υπεσχέθη να καταστήση ημάς μετόχους της ανάρχου και ατελευτήτου Αυτού Ζωής. Απερρίψαμεν την επαγγελίαν ταύτην και <u>παρεπλανήθημεν εις οδούς ετέρου φανταζομένου υφ' ημών Απολύτου</u>, **η μετά του οποίου ένωσις συνεπάγεται τον υποστατικόν ημών θάνατον**.

Όταν όμως πιστεύσωμεν εις Αυτόν ως την Αλήθειαν του ακαταλύτου Είναι, τότε το Πνεύμα του Θεού ανάγει ημάς εις τον χώρον του Θείου Φωτός. }334}

Ο Θεός Ούτος ελκύει ημάς απαύστως προς υψηλοτέραν ανάβασιν, αναγκάζων ημάς, τα τέκνα Αυτού, να υπερβώμεν τα στάδια, άτινα επιπόνως διηνύσαμεν. Είναι Πανάγαθος, αλλά τρόπον τινά ουδέποτε ικανοποιείται υπό των επιτευχθέντων υφ' ημών μέτρων. Ο πόνος του ανθρώπου, όστις ακολουθεί Αυτόν, φαίνεται ως να μη διεγείρη εις Αυτόν την αναμενομένην υφ' ημών συμπάθειαν.

Είναι φυσικόν εις τον άνθρωπον να φέρηται προς την Θείαν μορφήν του Είναι. Άρα γε δεν συνίστατο εις τούτο ο «πειρασμός», τουτέστιν εις την εκμετάλλευσιν της «φυσικής» στροφής του ανθρώπου προς την αμετάθετον αιωνιότητα, και εις την υπό του εχθρού εισήγησιν της ιδέας του δυνατού **της επιτεύξεως της ποθουμένης** } 335} **Θεώσεως άνευ του «σκληρού» τούτου Θεού**; **Να πορευθή ουχί δια της μαρτυρικής σταυρώσεως, αλλά δια της βρώσεως του απολαυστικού καρπού της γνώσεως του καλού και του κακού**; «Και είδεν η γυνή, ότι καλόν το ξύλον εις βρώσιν και ότι αρεστόν τοις οφθαλμοίς ιδείν και ωραίον εστι του κατανοήσαι, και λαβούσα από του καρπού αυτού έφαγε· και έδωκε και τω ανδρί αυτής μετ' αυτής και έφαγον». Και εν ταις ημέραις ημών συχνάκις είναι δυνατόν να συναντήσωμεν φορείς της αυτής ιδέας, ήτοι **της αποκλίσεως από της σταυρικής οδού του Ευαγγελίου και της επιδιώξεως της ενώσεως μετά του Απολύτου μέσω της γνώσεως**.

Πεπεισμένος περί της σχετικότητος της λίαν ατελούς εν αυτώ υποστατικής αρχής ο άνθρωπος συμπεραίνει λογικώς ότι είναι ανεπίτρεπτον να προβάλη την αρχήν ταύτην εις το Απόλυτον. Ως εκ τούτου είναι αναπόφευκτος η ολίσθησις της φυσικής διανοίας εις την ιδέαν μιάς Υπερ-προσωπικής Αρχής, ήτις υπερβαίνει παν το σχετικόν. Εν τη κινήσει αυτού προς την υπερώνυμον ταύτην Αρχήν, ο νους του ανθρώπου μετά κόπου επιτυγχάνει να αποδεσμευθή από της αντιλήψεως περί Αυτής ως τινος «συμπαντικού» (το Παν, το Έν). Όταν όμως υπερπηδήση το κατώφλιον τούτο της φαντασίας των κοσμικών πραγματικοτήτων, οδηγείται εις την ιδέαν του «Καθαρού Είναι». }336}

Πάσα η πολύμορφος πείρα της ζωής, πάσαι αι κοσμικαί διαδικασίαι αι υποπίπτουσαι εις ην συνείδησιν ημών, οφείλουν να υπηρετήσουν την προετοιμασίαν **της πρόσωπον προς Πρόσωπον μετά του Θεού συναντήσεως, ήτις κατά το είδος αυτής ανήκει εις την μετα-ιστορίαν**, επειδή εισάγει ημάς **εις την <u>πραγματοποιουμένην</u> αιωνιότητα**. Όστις εδέχθη την ευλογίαν της συναντήσεως ταύτης ούτος έλαβε συγχρόνως και την κατανόησιν των θεοφανειών των περιγραφομένων εν τη Παλαιά και τη Καινή Διαθήκη. }337}

Η Παλαιά Διαθήκη είναι υψηλή και αγία δι' ημάς, όταν εννοώμεν αυτήν ως διδάσκει ημάς ο Ίδιος ο Χριστός και οι Απόστολοι Αυτού, και ο Μωυσής εισέτι. ... Ο ίδιος μάλιστα ο Μωυσής αφήκεν εντολήν να αναμένουν άλλον Προφήτην, όστις «όταν έλθη ... αναγγελεί ημίν πάντα». }338}

Ο Χριστός ωμίλει προς τον λαόν εις γλώσσαν κατανοητήν και υπό των απλουστέρων. **Το περιεχόμενον όμως των ομιλιών Αυτού ήτο πραγματικότης απρόσιτος εις πάντα χοϊκόν, εισέτι δε και εις τους Αποστόλους**:

Ο Χριστός εφανέρωσεν εις ημάς το Μυστήριον του Πρωταρχικού Είναι, του εν αρχή Όντος: Οι Τρείς, αμείωτοι και άτρεπτοι ο Είς προς τον Άλλον, είναι το Έν Όν, τα μάλιστα Απλούν, εις το Οποίον εν τούτοις δεν αντιφάσκει η πολλαπλότης των «διακρίσεων». Η διαλεκτική ημών διανόησις δεν συμπίπτει προς τα δεδομένα της Αποκαλύψεως. Και ο Κύριος δεν προσεπάθησε καθ' υπερβολήν να εξηγήση το Μυστήριον τούτο, αλλ' **υπέδειξεν εις ημάς την οδόν προς την υπαρκτικήν κατανόησιν του Προαιωνίου Όντος: <u>την οδόν των εντολών</u>**. }339}

Εν τη βαθεία προσευχή υπέρ όλου του κόσμου, «ως και περί αυτού του ιδίου», εν προσευχή ήτις εξομοιοί τον άνθρωπον προς τον Χριστόν Ιησούν προσευχόμενον εν τω κήπω της Γεθσημανή, **ο άνθρωπος ζη αληθώς όλην την ανθρωπότητα ως μίαν ζωήν, μίαν φύσιν εν τη πολλαπλότητι των υποστάσεων**. Εξ αυτού του είδους της γνώσεως της μυριοϋποστάτου ενότητος τελείται η μετάβασις εις την θεολογικήν αφομοίωσιν του δόγματος περί της Ενότητος της Αγίας Τριάδος.

Μετά την εμπειρίαν της «υποστατικής» προσευχής εγκαταλείπομεν εις τα οπίσω τας κατηγορίας της τυπικής λογικής και αναγόμεθα εις την οντολογικήν πρόσληψιν, τουτέστιν εις τας κατηγορίας αυτού τούτου του είναι. **Η αλήθεια δεν είναι εκείνο, όπερ επαγωγικώς οικοδομεί η φιλοσοφία του πεπτωκότος ανθρώπου**. **<u>Η Αλήθεια είναι ο</u> προ πάντων των αιώνων <u>όντως Ών</u>**.

«Επιστρέφοντες» εκ της καθαράς προσευχής εις την παχύτητα της σαρκός του κόσμου τούτου εκπίπτομεν του βιώματος του ενός ανθρώπου και βλέπομεν εκ }340} νέου μετά λύπης ότι οι άνθρωποι δεν είναι πλήρως διαφανείς ο είς εις τον άλλον. Το όριον μεταξύ των ανθρωπίνων προσώπων δεν καταργείται εις τοιούτον βαθμόν, ως τούτο αποκαλύπτεται εν τη Θεία Τριάδι, <u>όπου εκάστη Υπόστασις είναι ολοτελώς ανοικτή προς τας άλλας</u>. **Εκεί η κενωτική αγάπη είναι ο θεμελιώδης χαρακτήρ της Θείας Ζωής,** ένεκα της οποίας η ενότης της Τριάδος είναι απολύτως τελεία. Τούτο εκφράζεται εν τη θεολογία δια του όρου «περιχώρησις». **Η ανθρωπότης καλείται να γίνη είς άνθρωπος κατ' εικόνα της Τριαδικής Ενότητος**.

Οι θεοί οι επινοηθέντες υπό των ανθρώπων είναι νεκροί. Η γνώσις όμως του Ζώντος Θεού είναι δώρον ασύγκριτον. Τούτο παραδίδεται εις τον άνθρωπον δια της εμφανίσεως του Θεού και τίθεται ύστερον ως θεμέλιον όλης της ζωής αυτού. **Εκάστη φανέρωσις του Θεού εις τον άνθρωπον, ούσα Θεία ενέργεια κατά την φύσιν αυτής, αντανακλάται εις τα πεπρωμένα του σύμπαντος κόσμου**· είς τινας μάλιστα περιπτώσεις επηρεάζει σημαντικώς τον ρουν των ιστορικών γεγονότων. }341}

Η εμπειρική επιστήμη πορεύεται προς την γνώσιν του φυσικού κόσμου δια της επαγωγικής μεθόδου. Εκ της παρατηρήσεως επί μέρους φαινομένων καταλήγει εις την διατύπωσιν γενικού νόμου. Δεν συμβαίνει όμως ούτως εις τας Άνωθεν κατερχομένας αποκαλύψεις. Η ψυχή δια της διαισθήσεως αυτής αναγνωρίζει «πόθεν» ήλθε το ορώμενον. Μη δυναμένη εισέτι να συλλάβη το πλήρωμα της εκχυθείσης επ' αυτήν ευλογίας **άρχεται εν τούτοις να οικοδομή το μέλλον επί τον βράχον της δια θαυμαστού τρόπου δοθείσης γνώσεως**: ... Κατά τον αυτόν τρόπον και ο χριστιανός οικοδομεί την επίγειον και αιώνιον αυτού ζωήν συμφώνως προς την δοθείσαν εις αυτόν δια της χάριτος θεωρίαν. (ΟΙΚΟΔΟΜΕΙ)

Όταν γίνηται λόγος περί οντολογικής γνώσεως του υποστατικού Θεού, έχομεν υπ' όψιν την κοινωνίαν εν τω είναι και ουχί την γυμνήν διανοητικήν αντίληψιν του θέματος. Ο άνθρωπος-υπόστασις ζη δια του Θεού και εν }342} τω Θεώ. Η πραγματικότης αύτη δύναται να εκφρασθή και δι' άλλου τρόπου: Ο Θεός περιπτύσσεται τον όλον άνθρωπον, νουν, καρδίαν και σώμα. Το γινώσκον-πρόσωπον

και ο Γινωσκόμενος-Θεός ενούνται εις έν. **Ούτε ο είς ούτε ο Άλλος γίνονται «αντικείμενον» εν αυτή τη ενώσει**. Η αμοιβαία γνώσις του ανθρώπου υπό του Θεού και του Θεού υπό του ανθρώπου φέρει χαρακτήρα «προσωπικόν», αποκλείοντα την «αντικειμενοποίησιν». **Ο σύνδεσμος ούτος της αγάπης είναι πνευματική πράξις, κατά την οποίαν ο Ηγαπημένος γίνεται το είναι ημών**. Ίδιον της αγάπης είναι να μεταφέρη την ζωήν εις Εκείνον τον Οποίον αγαπά μέχρι και λήθης αυτής. **Η Θεία αγάπη** κατά το είδος αυτής, το μεγαλείον, την αρμονίαν, την εξουσίαν, **υπερέχει παντός ό,τι γνωρίζει η γη**. Είναι προς τούτο θαυμαστόν ότι **η τοιαύτη κατάστασις κατανοείται ως η μόνη αληθώς και μοναδικώς φυσική δια τον άνθρωπον**. Παράδοξον πράγμα: Ο Θεός είναι ο Έτερος και, συγχρόνως ο εμός.

Η επίτευξις της αγάπης ταύτης είναι κατ' ουσίαν «η απόκτησις της χάριτος του Αγίου Πνεύματος», περί ής ωμίλει ο Άγιος Σεραφείμ του Σαρώφ. **<u>Η πορεία προς αυτήν διέρχεται δια τριών σταδίων</u>**:

<u>Η πρώτη ένωσις μετά του Θεού</u> είναι δυνατή ως δώρον ευδοκίας εις τινα στιγμήν την οποίαν ο Θεός ευρίσκει ευνοϊκήν, όταν ο άνθρωπος δύναται να δεχθή μετ' αγάπης την επίσκεψιν Αυτού. Τούτο είναι πράξις Αυτοαποκαλύψεως του Θεού εις δεδομένον πρόσωπον. Το Φως του Θεού χαρίζεται την αυθεντικήν πείραν της Θείας αιωνιότητος. Τούτο όμως δεν είναι εισέτι η τελείωσις της θεώσεως του ανθρώπου. Δυνάμεθα να ορίσωμεν **το δώρον τούτο ως τον «άδικον μαμωνάν»**· η Θεία χάρις δεν }343} αφωμοιώθη εισέτι υφ' ημών τοσούτον, ώστε να γίνη μετά της φύσεως ημών έν εις τους αιώνας.

<u>Το δεύτερον στάδιον είναι η παρατεταμένη περίοδος της μετά ποικίλης εντάσεως Θεοεγκαταλείψεως</u>. Εις τας ακραίας αυτής μορφάς είναι φοβερά. Η ψυχή αισθάνεται την έκπτωσιν αυτής εκ του Φωτός ως πνευματικόν θάνατον. Το εμφανισθέν Φως δεν είναι εισέτι αναφαίρετος κληρονομία της ψυχής. Ο Θεός έτρωσε την καρδίαν ημών δι' αγάπης, ύστερον όμως απεχώρησεν. Αναμένει ημάς αγών δυνάμενος να διαρκέση επί έτη, και επί δεκαετίας εισέτι. Ενίοτε η χάρις επανέρχεται, και ούτως ενισχύει την ελπίδα, καινοποιεί την έμπνευσιν και πάλιν απομακρύνεται. Η εναλλασομένη αύτη κατάστασις είναι άκρως σημαντική περίοδος αναπτύξεως του ανθρώπου μέχρι της δυνατότητος αυτοπροσδιορισμού εν τη αιωνιότητι. Ο Θεός εγκαταλείπει ημάς, ίνα εκδηλωθή το αυτεξούσιον ημών. Την γνώσιν δε της «οδού» προς την τελειότητα εκληρονομήσαμεν εκ των Πατέρων ημών. Παρετηρήθη ότι πλείστοι αγνοούντες τα περί της τάξεως της πνευματικής αυξήσεως του χριστιανού γευθέντες πρώτον της χάριτος, κατόπιν δε στερηθέντες αυτής, εκπίπτουν από του Θεού. Την εμπειρίαν της Άνωθεν επισκέψεως τείνουν ούτοι να δεχθούν ως παροδικήν ψυχικήν έξαρσιν, ιδιαιτέρως χαρακτηριστικήν εν τη αρχή της ενηλικιώσεως. ... Ο Άγιος Σιλουανός λέει: « ... εάν όμως ο άνθρωπος δεν βιάζη εαυτόν εις το έργον της ασκήσεως τότε η χάρις }344} εγκαταλείπει αυτόν, ενώ εάν δείξη την προαίρεσιν αυτού, τότε η χάρις θα αγαπήση αυτόν και πλέον δεν θα εγκαταλείπη αυτόν».

«**Η χάρις θα αγαπήση αυτόν και πλέον δεν θα εγκαταλείπη αυτόν**». Η κατάστασις αύτη είναι η τελείωσις του αγώνος προς απόκτησιν της χάριτος. **<u>Τούτο είναι το τρίτον στάδιον, το τελικόν</u>**. Ο άνθρωπος δεν δύναται να παραμένη διαρκώς εν τη τελειότητι, ως εν τη πρώτη περιόδω, διότι το γήινον σώμα δεν δύναται να ανθέξη την δια της χάριτος κατάστασιν της θεώσεως: Αναποφεύκτως θα ακολουθήση «η μετάβασις εκ του θανάτου εις την ζωήν». Αλλά και ο ίδιος ο άνθρωπος δεν επιθυμεί «να επιστρέψη» εις εκείνην την καταθλιπτικήν εναλλαγήν των καταστάσεων· εάν όμως ευδοκήση ο Κύριος να παρατείνη την παραμονήν του ασκητού εν τω κόσμω τούτω τότε συγκρατεί αυτόν εις τοιούτον μέτρον χάριτος ώστε να διατηρή την ικανότητα να ενεργή και επομένως την δυνατότητα «παραθείναι πιστοίς ανθρώποις, οίτινες ικανοί έσονται και ετέρους διδάξαι», όσα ο Ίδιος παρέλαβεν εκ των Πατέρων και αμέσως παρά του Θεού.

Η τελειοτάτη ζωή εν τω αληθινώ Θεώ εκφράζεται δια των απλών λόγων του Ευαγγελίου, αλλ' η διδαχή αύτη αφομοιούται δια μεγάλου καμάτου. Χιλιάκις επανερχόμεθα εις τους αυτούς λόγους της Γραφής, και όμως μετά βίας συλλαμβάνομεν το αιώνιον νόημα αυτών. }345}

Πρέπει να αναχθώμεν εκ των νηπιωδών συλλογισμών εις την επίγνωσιν «του τελείου ανδρός εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού», μέχρι της ικανότητος να ποιήσωμεν εν ελευθερία την συνετήν «εκλογήν» δια τον αυτοπροσδιορισμόν ημών, πράγμα όπερ θα κρίνη όλον το μέλλον ημών. Η ελευθερία άνευ του πληρώματος της συνέσεως, μετατρέπεται ευκόλως εις κακίαν.

Ο Θεός, αποκαλυφθείς εις ημάς εν τω Φωτί Αυτού, κρύπτεται ύστερον αφ' ημών. Η ψυχή εκ της αμέτρου θλίψεως δια την απώλειαν ταύτην φθάνει εις ολοκληρωτικήν μετάνοιαν μέχρι του αυτομίσους. Άνευ τούτου θα ήτο σχεδόν αδύνατον εις τον άνθρωπον, τον κληρονόμον του Πρωτοπλάστου Αδάμ, να απαλλαγή των συνεπειών της εωσφορικής πτώσεως. Μόνον τότε θα δυνηθή να εισέλθη εις την σφαίραν του ανεσπέρου Φωτός, ... Το τελευταίον τούτο θα είναι η τελείωσις της θεώσεως, κατά την οποίαν αποκλείεται νέα πτώσις.

Τα σημεία του «πληρώματος της ηλικίας του Χριστού» εν τοις ορίοις της Γης είναι προσευχή ομοία εκείνης του Χριστού εν Γεθσημανή, και θάνατος όμοιος εκείνου του επί του Γολγοθά. Τότε συντελείται η αυθεντική εισαγωγή του ανθρώπου εις την Θείαν αιωνιότητα·

Εν προσευχή ομοία εκείνης της εν Γεθσημανή δίδεται εις ημάς η οντολογική πείρα της «υποστάσεως»· η ομοίωσις δε του θανάτου ημών προς τον θάνατον του } 346} Χριστού είναι η οδός της **«κενώσεως»**. **Όσον πληρεστέρα είναι η τελευταία αύτη, τοσούτον τελειοτέρα είναι η ανάβασις του πνεύματος ημών εις τον φωτοφόρον χώρον της Προαιωνίου Θεότητος**. ... **Νυν εν Χριστώ δύναται και αυτός να είπη «εγώ ειμι»**. }347}

ΙΔ' ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Εν τω κόσμω τούτω η Θεία Λειτουργία εκφράζει πλήρως εκείνο, όπερ ορίζομεν ως υποστατικήν προσευχήν, τουτέστι προσευχήν ομοίαν εκείνης του Ιδίου του Χριστού εν Γεθσημανή. Θα παρέλθη ουχί μικρός αριθμός χρόνων, πριν ή αποκτήσωμεν την ικανότητα να εμβαθύνωμεν πνεύματι εις τας αυθεντικάς διαστάσεις της Λειτουργίας. Ακολουθούντες μετά προσοχής όλην την σειράν και το περιεχόμενον της προς τον Θεόν λατρείας ταύτης, εισαγόμεθα εις την θεωρίαν του Θείου Είναι και του κοσμικού είναι. Ποιούμεν ανάμνησιν πολλών σπουδαίων γεγονότων απ' «Αρχής»: } 349}

Και περαιτέρω αναμιμνησκόμεθα ωσαύτως της ταφής, της αναστάσεως, των εμφανίσεων εις τους Αποστόλους και εις πολλούς άλλους· της αναλήψεως· της αποστολής του Πνεύματος του Αγίου ... Εκάστη δε λεπτομέρεια των γεγονότων τούτων είναι πλήρης ανεφίκτου δι' ημάς νοήματος. Ούτω διδασκόμεθα να ζώμεν επί επιπέδων δύο πραγματικοτήτων: της Θείας και της κτιστής (ΣΥΜΒΟΛΑ). Μένομεν εν αναμονή της Δευτέρας Αυτού Παρουσίας. Εν εκάστη λειτουργική στιγμή είμεθα και εν τω χρόνω και εν τη αιωνιότητι· εν ημίν ρέει εισέτι ζωή διεφθαρμένη εκ της πτώσεως και θανατηφόρος, και εν ταυτώ μεθ' ημών μένει ο λόγος Αυτού, το Φως και η ζωή Αυτού. Όσον και εάν επαναλαμβάνωμεν την διακονίαν ταύτην την δοθείσαν εις ημάς κατά την αγαθήν περί ημών πρόνοιαν Αυτού, όσον και εάν πληρούμεθα συνεχώς νέας πείρας εκ της διεισδύσεως εις την λειτουργικήν πραγματικότητα, ουδέποτε φθάνομεν το «τέλος» αυτής. Εν τούτοις είμεθα εν χαρά και φόβω κοινωνούμεν της Θείας Ζωής και δεν δυνάμεθα πλέον να αποσπαθώμεν εκ του αποκαλυπτομένου εις ημάς ασυλλήπτως μεγάλου σχεδίου του Δημιουργού και Πατρός ημών. }350}

Νυν γνωρίζομεν δι' όλων των δυνάμεων του είναι ημών ότι Ούτος «εκ των άνω εστίν ... ουκ εκ του κόσμου τούτου». Το Πυρ εκείνο όπερ κατεβίβασεν Ούτος επί την γην των καρδιών ημών, ανήφθη εν τω αίματι ημών δια της κοινωνίας του Αίματος Αυτού. Και, κατά φυσικόν λόγον, **είμεθα πεπληρωμένοι ευγνωμοσύνης δια τας αμέτρους προς ημάς δωρεάς Αυτού. Αύτη δε η Λειτουργία ημών ονομάζεται «Ευχαριστία»** ... **<u>Αλλά</u>** ...

Η λειτουργική προσευχή είναι η πλέον επίπονος. Τελούμεν αυτήν όντες εν φοβερά διασπάσει όλης της υπάρξεως ημών. Ευλογήσαντες εν αρχή την Βασιλείαν του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, εν συνεχεία κατερχόμεθα

βαθμηδόν μέχρι των προσκαίρων βιοτικών αναγκών, ίνα εκ νέου αναχθώμεν δια της δοξολογίας μέχρι του Θρόνου του Θεού. Η ακατάπαυστος κίνησις –άλλοτε προς τον Θεόν, άλλοτε δε προς τον κόσμον- χαρακτηρίζει την ιερουργίαν ημών. Και δια των εντολών του Ευαγγελίου και δια του υποδείγματος του Χριστού μανθάνομεν να περιπτυσσώμεθα το πλήρωμα του παγκοσμίου είναι: από της δημιουργίας παντός υπαρκτού μέχρι της συντελείας της επιγείου ιστορίας και πέραν τούτου. Εν τούτοις, παραλλήλως προς την εμπνέουσαν ανάβασιν εις την σφαίραν του ουρανίου Φωτός, παρατηρούμεν ότι βαθύνεται ο εν τη καρδία ημών πόνος. Βλέπομεν ότι η οικουμένη εν τη ολότητι αυτής, ως και πρότερον, περιβάλλεται υπό του σκότους της αντιπαθείας. Το Πνεύμα του Θεού δεν ευρίσκει απήχησιν εις τας αποξενωθείσας από του Θεού καρδίας }351} και η προσευχή απερριμένη τρόπον τινα υπό των ανθρώπων επιστρέφει εις τον προσευχόμενον, επιφέρουσα εις αυτόν πλήγμα. Η κατά το φαινόμενον άκαρπος έκβασις της προσευχής ταύτης είς τινας στιγμάς αποβαίνει κατάλληλον έδαφος δια πικρούς λογισμούς: Η ανθρωπότης νοσεί ανιάτως· ματαία πάσα ελπίς όπως ίδωμεν την θεραπείαν αυτής· το κακόν δεν παύει να εντείνηται, να εισχωρή συνεχώς βαθύτερον εις τας καρδίας των ανθρώπων· πρέπει να εγκαταλείψωμεν την προσευχήν υπέρ της ανθρωπότητος, διότι είναι οδύνη άνευ αποτελέσματος, θύμα της οποίας πρώτοι θα αποβώμεν ημείς οι ίδιοι. Άμυνα εναντίον αυτών των αποθαρρυντικών σκέψεων είναι να έχωμεν εν τη μνήμη ημών τον Χριστόν, Όστις μόνος επάλαισεν εναντίον όλου του κόσμου. **Η νίκη θα έλθη αναποφεύκτως, αλλ’ ουχί εις το ορατόν επίπεδον της ιστορίας της Γης**. **Η νίκη είναι ήδη ανυπέρβλητον Γεγονός**: «Εγώ νενίκηκα τον κόσμον», είπεν ο Κύριος.

Εις τα ελεύθερα κτίσματα παραχωρείται η δυνατότης, όπως πορευθούν μέχρι των ακραίων εκδηλώσεων του κακού. Εν όσω όμως προσφέρεται η αναίμακτος Θυσία, εν όσω η λειτουργική προσευχή εναγκαλίζεται πάντας τους ανθρώπους, ζώντας, τεθνεώτας και μέλλοντας εισέτι να γεννηθούν, **εν όσω υπάρχουν ψυχαί προσευχόμεναι υπέρ των εχθρών, κατ’ έμπνευσιν του Αγίου Πνεύματος, η Γη θα διαφυλάττηται από του αποκαλυπτικού πυρός, όπερ μέλλει να κατακαύση τα πάντα**. }352}

Δια της λειτουργικής προσευχής η ψυχή βυθίζεται εν τω ωκεανώ των ανθρωπίνων παθημάτων. … δεν υπήρξεν εν ταις πράξεσι της ζωής μου κανονικόν κώλυμα δια την αποδοχήν της ιερωσύνης. Εν τούτοις, εν πνεύματι ησθανόμην εαυτόν άξιον μόνον της καταδίκης εις το σκότος το εξώτερον. Ο Θεός όμως εποίησε μετ’ εμού το εναντίον. Όσον μεγαλυτέρα ήτο η επίγνωσις της αναξιότητός μου, τοσούτον δαψιλώτερον έδιδεν εις εμέ να ψηλαφήσω την αιώνιον Αυτού Αρχιερωσύνην. }353}

Σωζόμεθα κατ’ εξοχήν δια της κοινωνίας εις τα παθήματα του Χριστού υπέρ ημών. Συμμετέχοντες εις την επίγειον ζωήν του Κυρίου αποκτώμεν την Θείαν αιωνιότητα, την πεπληρωμένην αγάπης. Εν ταις συνθήκαις των ιστορικών ημών δεδομένων η αγάπη αύτη είναι αναποφεύκτως πάσχουσα, συμ-πάσχουσα, και τούτο «εις τέλος», μέχρι πλήρους κενώσεως. Κατά την δωρεάν του Αγίου Πνεύματος καταπέμπεται εις ημάς παράδοξος ευλογία: η δια πείρας γνώσις των καταστάσεων του Ιησού Χριστού κατά το μέτρον της ευδοκίας του Πατρός περί ημών. … Και εν τη συμμετοχή ταύτη εις την πορείαν του Χριστού έγκειται ο σταυρός ημών, αόρατος, αλλά πραγματικός και γνωστός εις τον Θεόν.

Όταν δε κατέρχηται εφ’ ημάς το Άκτιστον Φως, τότε μεταδίδεται εις ημάς η χαρά της αναστάσεως, και ο νους ημών θεωρεί τον Κύριον «αναβαίνοντα, όπου ήν το πρότερον».

Αι πραγματικαί διαστάσεις της Λειτουργίας είναι αληθώς θείαι και ουδέποτε ημείς εξαντλούμεν το περιεχόμενον αυτής, ιδιαιτέρως εν όσω έτι ζώμεν εν τη σαρκί, }354} Κτισθέντες εκ του «μηδενός» βαθμηδόν αυξάνομεν, αναπτυσσόμεθα, τελειούμεθα. Όσον εντονωτέρα είναι η προς τον Θεόν δίψα ημών, τοσούτον αφθονώτερα τα κύματα νέων διεισδύσεων της καρδίας ημών εις το περιεχόμενον αυτής. Μετέχοντες του Ποτηρίου του Χριστού δια της μεταλήψεως του Σώματος και του Αίματος Αυτού, δεχόμεθα ωσαύτως και την Θεότητα Αυτού, καθώς αύτη εφανερώθη υπ’ Αυτού επί της Γης εν σαρκί και καθώς αύτη αιωνίως παραμένει εν τοις ουρανοίς. Τοιαύτη είναι η οδός: Δια της εν αγάπη ενώσεως μετά της Θείας

Υποστάσεως του Μονογενούς Υιού καθιστάμεθα όμοιοι προς Αυτόν και ως υποστάσεις εν τη πληρότητι της «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Αυτού τελειώσεως ημών, υιοθετούμεθα υπό του Ουρανίου Πατρός εις ατελευτήτους αιώνας.

Επί του σταυρού κατά την τελευταίαν στιγμήν ο Χριστός ανεφώνησε: «Τετέλεσται». ... γνωρίζομεν ότι τότε επήλθε μεγάλη αλλαγή εις όλον το κοσμικόν είναι. Το «τετέλεσται» τούτο αναφέρεται εις την εν τοις κόλποις της Αγίας Τριάδος προαιώνιοιν Βουλήν. ... Δι' ημάς δεν ετελέσθη εισέτι πλήρως εκείνο, όπερ ημείς αναμένομεν επ' ελπίδι παρά του Θεού. }355}

«Καιρός του ποιήσαι τω Κυρίω», «Ευλόγησον Δέσποτα». Δια τοιούτων λόγων απευθύνεται ο διάκονος προς τον ιερέα προ της ενάρξεως της Θείας Λειτουργίας. Οι λόγοι ούτοι σημαίνουν ότι «είναι καιρός, όπως ο Ίδιος ο Κύριος ενεργήση». Επομένως η Λειτουργία είναι πρωτίστως Θεία Πράξις. Πάντα τα εν αυτή τελούμενα λαμβάνουν άλλην διάστασιν και άλλο νόημα. Η λέξις «καιρός», επί παραδείγματι, τι δηλοί; Η Θυσία του Αμνού προαπεφασίσθη εν τη προαιωνίω Βουλή του Τριαδικού Θεού: ... Εδόθησαν εις ημάς δύο υπαρκτικά επίπεδα: το έν είναι εκείνο, όπερ υπάρχει «προ καταβολής κόσμου», το έτερον, το ημέτερον, είναι ο ιστορικός ημών καιρός (ΣΥΜΒΟΛΟ). Τελείται η Θεία Λειτουργία εφ' όλου του προσώπου της Γης ημέραν εξ ημέρας, απ' αιώνος εις αιώνα. Κατά συνέπειαν ο «καιρός» της Λειτουργίας είναι: «Νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων». Ο Χριστός, «μίαν υπέρ αμαρτιών προσενέγκας θυσίαν εις }357} το διηνεκές εκάθισεν εν δεξιά του Θεού ... μιά γαρ προσφορά τετελείωκεν εις το διηνεκές τους αγιαζομένους».

Τοιούτος αιώνιος-πρόσκαιρος και πρόσκαιρος-αιώνιος είναι ο χαρακτήρ του Μυστηρίου τούτου. Εν αυτώ δια της ιερουργίας συναντώμεθα μετά τινων υπερβάσεων της χρονικής ακολουθίας· εν αυτώ αι παρερχόμεναι ημών ανάγκαι συνυφαίνονται μετά των αιωνίων Θείων καταστάσεων. **Η Λειτουργία** δεν **είναι** ψυχολογική «ανάμνησις» γεγονότος πάλαι ποτέ τελεσθέντος, αλλά **δύναμις απαύστως διαμένουσα εν τη ιστορία**. Παρέρχονται χιλιετίαι, αλλά το επίκαιρον της Λειτουργίας δεν αλλοιούται(ΣΥΜΒΟΛΟ): ... Δι' ημάς **ο ιστορικός χρόνος είναι, τρόπον τινα, ο «τόπος» της πρώτης συναντήσεως ημών μετά του Θεού και της αιωνιότητος Αυτού**. Η τελευταία αύτη περιβάλλει όλους τους κτιστούς αιώνας άνευ διαρκείας, αλλά καθ' ολοκληρίαν. Εν τη Λειτουργία ζώμεν συγχρόνως ως έν συνόλω, και το φθαρτόν της γηϊνης ημών υπάρξεως και την πρόγευσιν της Βασιλείας, της «ελληλυθυίας εν δυνάμει». Εν τη Λειτουργία προγευόμεθα του εν τη Βασιλειά του Ουρανίου Πατρός «Γαμηλίου Δείπνου». Νυν κατέχομεν ήδη «εκ μέρους» την δωρεάν ταύτην, αναμένομεν δε εν υπομονή την έλευσιν «του τελείου», οπότε «το εκ μέρους καταργηθήσεται».

Η Λειτουργία έχει τοιαύτην δομήν, ώστε να εγχαράττη εν τη συνειδήσει ημών, κατά το δυνατόν πληρέστερον, το «έργον» του Χριστού επί της Γης. Δια της συνεχούς επαναλήψεως της Πράξεως ταύτης, }358} το καθολικόν νόημα αυτής καθίσταται επί μάλλον και μάλλον προσωπική ημών θεωρία, κοσμοθεωρία ημών. Η θεωρία αύτη είναι άκρως πλουσία· κατ' ουσίαν ουδέποτε εξαντλείται, αλλά παραμένει αιωνίως νέα και ζώσα. ... Πάντα τα γεγονότα –από της δημιουργίας του κόσμου και της εμφανίσεως του Ανθρώπου, από της στιγμής της πτώσεως του Αδάμ, ήτις συνεκλόνισε το κοσμικόν είναι, μέχρι της επί Γης ελεύσεως του Θεού-Σωτήρος και της εκφωνήσεως «τετέλεσται», στιγμής κατά την οποίαν εγεύθη Ούτος θανάτου εν τη προσληφθείση υπ' Αυτού ανθρωπίνη φύσει και κατά την οποίαν ήρξατο η αποκατάστασις του κτισθέντος υπό του Θεού όντος- ενούται εις μίαν θεωρίαν και προσευχήν.

Η Λειτουργία είναι Ενέργεια του Ιδίου του Θεού ανήκει ολοτελώς εις τον χώρον της αιωνιότητος. Εν αυτή φανερούται η αγάπη του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος εν τη ευσπλαχνία αυτής προς τους απολλυμένους αμαρτωλούς. Η Θεία αγάπη είναι αγάπη }359} θυσίας. **Δια της θυσίας ταύτης συγκρατείται η ανθρωπότης από του αφανισμού**. Δια της ζωοποιού δυνάμεως αυτής διαφυλάττεται η ζωή του κόσμου. Η Θεία αγάπη παραδίδει την ζωήν αυτής εις τους ηγαπημένους υιούς των ανθρώπων:

Ο αιώνιος χαρακτήρ της Λειτουργίας εκφράζεται εισέτι και δια του ότι ο Κύριος, προ του θανάτου Αυτού επί του Σταυρού, κατά τον Μυστικόν Δείπνον,

παρέδωκεν εκ των προτέρων εις τους Αποστόλους το Σώμα και το Αίμα Αυτού. **Επί του ιστορικού επιπέδου ηγνοήθη η χρονικά ακολουθία**. Απεφασίσθη αύτη εν τη προαιωνίω Τριαδική Βουλή, όπου το παν ενούται εις μιαν Πράξιν άνευ διαρκείας, αλλά τα πάντα περιπτυσσομένην. Εξ αρχής το παν ετελέσθη εν τω Θείω Σχεδίω περί της δημιουργίας του κόσμου. Τότε ο Χριστός ωρίσθη ήδη ως Άμωμος Θυσία. Πολλάκις ωμίλησεν Ούτος εις τους Αποστόλους ότι επίκειται δι' Αυτόν κρίσις και θάνατος, και εν συνεχεία ανάστασις.

Απέθνησκε μόνος, δι' επονειδίστου –κατ' άνθρωπον- θανάτου, αλλά δια της οδού ταύτης έσεισεν όλον τον κόσμον, **μετέβαλε ριζηδόν τον ρουν της ιστορίας**, **έσωσε δια την αγαθήν αιωνιότητα δισεκατομμύρια ανθρώπων**, ευηργέτησεν όλην την κτίσιν. }360}

Όσον εγγύτερον πλησιάση προς τα ίχνη του Χριστού ο χριστιανός, τοσούτον ολιγωτέρους συνοδοιπόρους θα ανακαλύψη πέριξ αυτού. Έχοντες εν εαυτοίς την σκέψιν περί της πλήρους μονώσεως του Χριστού, δεν πρέπει άρα γε και ημείς να είμεθα ωσαύτως έτοιμοι να αποθάνωμεν εν μονώσει; Εάν συνέβαινεν εις ημάς, κατά την αγάπην Αυτού να αποθάνωμεν άνευ μαρτύρων εις χείρας βασανιστών, όπισθεν των τοίχων θαλάμου βασανιστηρίων, τότε Ούτος δεν θα εγκατέλειπεν ημάς μόνους, αλλά θα εμοιράζετο μεθ' ημών τον μέγαν άθλον, όστις έλαχεν εις ημάς·

Η λειτουργική πράξις, όταν φερώμεθα μετά προσοχής και προς την θεμελιώδη αυτής αρχήν και προς τα επί μέρους αυτής στοιχεία, εκδιδάσκει ημάς να παραμένωμεν εν τη ατμοσφαίρα του Χριστού. Ο Κύριος ελκύει ημάς, ίνα εν πνεύματι περιβάλωμεν όλον τον κόσμον, ένθα εκατομμύρια ανθρώπων καθ' εκάστην δεδομένην στιγμήν συντρίβονται υπό των πληγμάτων της σκληρής πραγματικότητος ή κείνται προ των θυρών του θανάτου και μετά βαθέων στεναγμών επικαλούνται την Άνωθεν βοήθειαν. Εν τω μέτρω της προσωπικής ημών πείρας παντός είδους παθημάτων, δυνάμεθα να βυθισθώμεν εν τη αχανεί θαλάσση των παθημάτων των ανθρώπων, και δια της προσευχής να μοιρασθώμεν μετ' αυτών τους φόβους, ενίοτε δε και την χαράν αυτών. Είναι δυνατόν, εις τινα στιγμήν, να περιληφθώμεν τοσούτον εις τα ατελεύτητα μαρτύρια πάσης της ανθρωπότητος, ώστε ούτε το σώμα, ούτε ο ψυχισμός, ούτε η σκέψις να είναι εις θέσιν να ακολουθήσουν το αιχμαλωτισθέν υπό της προσευχής }361} πνεύμα, το παριστάμενον ενώπιον του Θεού «στεναγμοίς αλαλήτοις». Τοιαύτη προσευχή είναι δώρον του Αγίου Πνεύματος και ουχί ανθρωπίνων προσπαθειών. Αύτη οδηγεί μέχρι των ορίων του θανάτου και εν ταυτώ ζωοποιεί· οδηγεί ημάς εις την Γεθσημανή και εις τον Γολγοθάν εισέτι, και συγχρόνως δίδει να προγευθώμεν της αναστάσεως. Εν αυτή τη προσευχή γνωρίζομεν τον Χριστόν κατερχόμενον εις τον άδην της απείρου Αυτού αγάπης, της νικητρίας του θανάτου.

Η σωτηρία παρέχεται εις τον κόσμον δια της λειτουργικής ιερουργίας, ιδιαιτέρως εις όσους διψούν να δεχθούν την ευλογίαν του Ουρανίου Πατρός. Ουδέν ισάξιον ή παρόμοιον υπάρχει προς το Έργον του Χριστού δια την απολύτρωσιν του ανθρωπίνου γένους. Εκείνοι δε, εις τους οποίους είναι εμπεπιστευμένη η διακονία της συσταθείσης υπό του Κυρίου Λειτουργίας, βοηθούν τους αδελφούς εν τη πορεία αυτών προς την αθανασίαν. Εν τη διακονία ταύτη η Εκκλησία εύχεται ήδη επί δύο χιλιετίας μεριμνώσα, ως ο Απόστολος Παύλος, όπως δοθή εις τους ανθρώπους η αληθής επίγνωσις των αποκεκαλυμμένων υπό του Θεού πραγμάτων· ίνα δυνηθούν ούτοι «καταλαβέσθαι συν πάσι τοις αγίοις τί το πλάτος και μήκος και βάθος και ύψος» του υπέρ ημών προαιωνίου Σχεδίου του Δημιουργού, του ορισθέντος προ καταβολής κόσμου δια την υιοθεσίαν ημών εν τω ηγαπημένω Αυτού Υιώ.

Παρέρχονται οι αιώνες ο είς μετά τον άλλον, αλλ' εν Πνεύματι Αγίω ουδέν παλαιούται, και το αυτό Πνεύμα, όπερ έθεσεν εις το στόμα του Παύλου τοιαύτας προσευχάς, κινεί μέχρι σήμερον τας καρδίας των ιερέων και των πιστών εν γένει εις προσευχήν, εν τη οποία γνωρίζεται }362} υπό της βαθείας υπάρξεως ημών ότι ο Θεός είναι Πατήρ ημών, και ότι επί γης εφάνη το Φως του ανάρχου Είναι.

«Πάτερ Άγιε, … κατάπεμψον επί πάντας τους υιούς της Γης πνεύμα αληθούς ευσεβείας, ίνα πληρωθή η οικουμένη δια του ακηράτου Φωτός της Σης θεογνωσίας, δεόμεθά Σου Πάτερ Αγαθέ, επάκουσον ημών και ταχύ ελέησον».

Η Λειτουργία είναι ανεκτίμητον δώρον προς την ανθρωπότητα· δι' αυτής γνωρίζομεν το απ' αιώνος απόκρυφον Μυστήριον της σταυρώσεως της Θείας αγάπης· εν αυτή ζώμεν όντως τον τύπον της αναστάσεως· δι' αυτής αναβαίνομεν επί του όρους της θεωρίας της δόξης της Μεταμορφώσεως· αύτη σβεννύει την δίψαν του πνεύματος ημών δι' άλλου ύδατος, «αλλομένου εις ζωήν αιώνιον». Οι γευσάμενοι εν ερήμω του μάννα απέθανον, οι τρώγοντες δε τον άρτον, τον εκ του ουρανού καταβάντα, «ζήσονται εις τον αιώνα». **Οι λειτουργοί της Καινής Διαθήκης, της εσφραγισμένης δια του Αίματος του Χριστού, είναι ελεύθεροι εκ του παλαιού καλύμματος, και «ανακεκαλυμμένω προσώπω» προσφέρουν τας ικεσέας αυτών ενώπιον του Προσώπου του Πατρός**. Ο ναός, όπου τελείται η Θεία Λειτουργία, είναι ο προθάλαμος της }363} εν ουρανοίς Αγίας Βασιλείας. Η λατρεία αύτη αποτελεί δι' ημάς πηγήν αμώμου τρυφής. Ο ιερουργός του Μυστηρίου της Λειτουργίας ίσταται εν αμέσω εγγύτητι προς τον Υιόν του Θεού, Όστις είναι «το πλήρωμα του Νόμου και των Προφητών», και δια του Οποίου εγενόμεθα κάτοχοι «ρημάτων ζωής αιωνίου».

Η εγγυτάτη συνάντησις μετά του Μονογενούς Υιού του Πατρός δεν είναι ανώδυνος δια τους εφθαρμένους υπό της αμαρτίας· πλήττει ημάς, ως είναι φανερόν, μέχρις εσχάτης εξουθενώσεως, αλλ' εν συνεχεία αναγεννά ημάς ελευθέρους ήδη από της αμαρτίας, καθιστά ημάς κοινωνούς της θεανδρικής παγκοσμιότητος του Χριστού οδηγούσα την εν ημίν εικόνα του Θεού μέχρι της τελειότητος.

Ο ιερεύς ο τελών την Λειτουργίαν, ως και οι παρευρισκόμενοι πιστοί, **μανθάνουν να ζουν επί δύο επιπέδων**, κατά το παράδειγμα του Ιδίου του Χριστού: να διαμένουν πνεύματι εν τη Θεία σφαίρα και ταυτοχρόνως να συμμετέχουν εις τα τραγικά πεπρωμένα της οικουμένης (ΣΥΜΒΟΛΟ). Κατά καιρούς η προσοχή του ιερέως στρέφεται κατ' εξοχήν προς το μεγαλειώδες πανόραμα του κτισθέντος κόσμου, όπερ αποτελεί και το περιεχόμενον της λειτουργικής αυτού προσευχής· κατά καιρούς δε το πνεύμα αυτού παραχωρείται να ανέρχηται προς το ατελεύτητον, προς αφομοίωσιν του νοήματος της εκχυθείσης εφ' ημάς χάριτος, προς το Φως το εκπορευόμενον εκ της Αγίας Τριάδος. **Είναι απαραίτητος εις πάντας ημάς η τοιαύτη εμβάθυνσις εις την Λειτουργίαν, ίνα η αιωνία αυτής πραγματικότης συνοδεύη ημάς εις την καθ' ημέραν ζωήν**(ΣΥΜΒΟΛΟ), ίνα η ιερατική προσευχή αποβή φύσις ημών, ίνα αληθώς γενώμεθα «ιερείς και βασιλείς τω Θεώ», ανεξαρτήτως «φυλής και γλώσσης, λαού και έθνους». }364}

Η Λειτουργία, εν τω συνόλω αυτής, περιπτύσσεται ουχί μόνον τα βιβλικά γεγονότα τα αναφερόμενα εις την οικονομίαν της σωτηρίας του ανθρώπου, αλλ' εν γένει την ζωήν του κόσμου και εισέτι εκείνο, όπερ ήτο προ καταβολής κόσμου και όπερ αναμένομεν, «ίνα ή ο Θεός τα πάντα εν πάσιν»· ότε «χρόνος ουκέτι έσται». Δι' αυτήν την διάβασιν εκ της προσκαίρου πραγματικότητος εις την αιώνιαν προετοιμάζει ημάς η Θεία Λειτουργία. Το πλήρωμα αυτής αιχμαλωτίζει ημάς ολοτελώς τοσούτον, ώστε ότε ήμην εν τη ερήμω και ετέλουν μόνος την Λειτουργίαν, έχων μετ' εμού μόνον ένα μοναχόν –όστις ήρχετο, ίνα απαντά εις τας δεήσεις των εκτενών, αναγινώσκη τον Απόστολον και παρέχη την λοιπήν αναγκαίαν συμμετοχήν, εις τόπον λαού- τότε ούτε εγώ ούτε ο μοναχός εκείνος ησθάνθημεν ποτε έλλειψιν τινα: Άπας ο κόσμος ήτο εκεί μεθ' ημών· ο κόσμος και ο Κύριος· ο Κύριος και η αιωνιότης. Η πείρα αύτη της ερήμου εδίδαξεν εμέ να προσεύχωμαι δια της ιερατικής προσευχής και μετά του λαού και άνευ της ορατής αυτού παρουσίας.

Επιτρέπω εις εμαυτόν να είπω ότι εν τη συνειδήσει μου κυριαρχεί ουχί η παλαιά, αλλ' η σύγχρονος πείρα. Η τελευταία αύτη ήρξατο τότε, ότε εισέτι ουδόλως εγνώριζον τα έργα των Αγίων Πατέρων. Εμπνευσθείσα ως πιστεύω υπό του αυτού Πνεύματος του εκπορευομένου από του Θεού η πείρα αύτη εν πολλοίς συνέπιπτε μετά των συγγραμμάτων των ασκητών Πατέρων· συγχρόνως όμως και διεκρίνετο απ' αυτών δυνάμει της καταπληκτικής αλλαγής των συνθηκών ζωής του κόσμου. Τα εσχατολογικά σημεία είναι έντονα εις τον αιώνα ημών εν μείζονι βαθμώ ή ποτε άλλοτε κατά το παρελθόν: }365} «Η γη και τα εν αυτή έργα κατακαήσεται». Το πυρ είναι ήδη έτοιμον, και εδόθη εις χείρας αφρόνων. Η ειρήνη εξέλιπεν από προσώπου της οικουμένης. Η θετική πλευρά των φοβερών τούτων γεγονότων έγκειται εις το ότι

ουχί μόνον οι χριστιανοί, αλλ' εισέτι και οι μη πιστεύοντες επιμόνως καλούνται να διευρυνθούν νοερώς και να υπερπηδήσουν τα στενά πλαίσια των εθνικιστικών τάσεων ή πολιτιστικών παραδόσεων και να στοχάζωνται επί πανανθρωπίνων διαστάσεων (ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ). Συμβαίνει να παρατηρώμεν, και μάλιστα συχνάκις, το εναντίον προς το λεχθέν: την τάσιν προς ανεξαρτησίαν εισέτι και ολιγαρίθμων και εντελώς υπαναπτύκτων φυλών. Αλλ' αι αντιθετικαί αύται τάσεις, εκ διαμέτρου αντίθετοι προς την πραγματικήν ανάγκην, πάντοτε συνώδευον την παράδοξον ιστορίαν της πεπτωκυίας ανθρωπότητος.

Καθίσταται νυν αδύνατον δια τον ιερέα, τον προσφέροντα την αναίμακτον θυσίαν, να παραμείνη εν τοις ορίοις των κατά τόπους μόνον αναγκών, επιλανθανόμενος πάσης της λοιπής ανθρωπότητος, της βασανιζομένης απεγνωσμένως εν τοις δεσμοίς του άδου, του αμοιβαίου μίσους και παντός είδους εκβιασμών. Όσον και αν η εποχή ημών εγκυμονή αποκαλυπτικάς καταστροφάς δια το μέλλον, η προσευχή του χριστιανού δεν πρέπει να εξασθενήση εκ της φαινομενιώς απελπιστικής καταστάσεως, αλλά να αυξηθή η έντασις αυτής: Είμεθα ερριμένοι εις τας πρώτας σειράς της μεγάλης πνευματικής μάχης.

Η επιστήμη του Ευαγγελικού Πνεύματος είναι υψηλή: Είναι ανέφικτος εις τας φυσικάς ημών δυνάμεις εν }366} τη καταστάσει της πτώσεως. Η δισχιλιετής πείρα της Εκκλησίας ημών εν τη ασκήσει της μετανοίας έδειξεν ότι ο άνθρωπος δύναται να λάβη Άνωθεν πνευματικήν δύναμιν, και τότε γίνεται ικανός να βαστάση την υπερφυσικήν ευσπλαχνίαν. Το παρόν σώμα ημών μετά της ψυχοσυνθέσεως αυτού είναι ασυγκρίτως ασθενέστερον του πνεύματος ημών: ... Η «σύστασις» του σώματος ημών ακολουθεί την κίνησιν του πνεύματος ημών προς τον Θεόν μόνον μέχρις ωρισμένου βαθμού, πέραν του οποίου επέρχεται η εξάντλησις αυτού. Το συμπάσχειν φονεύει ημάς. Το ένστικτον της αυτοσυντηρήσεως κλείει τους οφθαλμούς ημών, όπως μη βλέπωμεν τας αναριθμήτους συμφοράς, αίτινες επιπίπτουν επί την μοίραν των ομοίων προς ημάς. Αλλ' ο γευθείς Πνεύματος Χριστού δεν δύναται να αποφύγη την συνάντησιν μετά του ωκεανού των δυστυχιών. Ούτος συμμετέχει εις την προσευχήν του Κυρίου, Όστις έδωκεν εις ημάς το «υπόδειγμα». Καθώς Ούτος προσηύχετο υπέρ όλου του κόσμου, ούτω και ημείς οφείλομεν και να ζώμεν και να αισθανώμεθα. Τούτο είναι ιδιαιτέρως αναγκαίον δια τον ιερέα, τον τελούντα την Θείαν Λειτουργίαν, εάν ούτος αγωνίζηται να εισέλθη πληρέστερον εις την καθολικήν αυτής θεωρίαν.

Κατ' ουσίαν δεν υπάρχει άλλο Λειτουργικόν Ποτήριον, ει μη εκείνο μόνον όπερ Αυτός ο Κύριος προσέφερε προ της εξόδου Αυτού δια την θυσίαν της απολυτρώσεως. Μόνον Ούτος είναι αληθώς Αρχιερεύς. Δια της ευλογίας Αυτού η Θεία Λειτουργία, ούσα ανεπανάληπτος, επαναλαμβάνεται εις τους αιώνας. Εν τη επαναλήψει αυτή του αιωνίου κατά την ουσίαν αυτού Μυστηρίου, }367} φανερούται το επίκαιρον αυτού η αναλλοίωτος παρουσία αυτού εν τοις ορίοις της ιστορίας. Η Λειτουργία, αδιαίρετος ούσα μερίζεται και ακαταπαύστως επεκτείνεται εις πάντα τα πέρατα της οικουμένης. ... Κτισθέντες «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» εκλήθημεν και εις ενότητα κατ' εικόνα της Αγίας Τριάδος.

Η Λειτουργία εν τη αιωνίω αυτής πραγματικότητι, φέρει πάντοτε εις ημάς την παρουσίαν του Πάσχα του Κυρίου. ... Το χριστιανικόν όμως Πάσχα είναι λύτρωσις εκ της δουλείας της αμαρτίας και του θανάτου: η διάβασις εκ των επί μέρους και περιωρισμένων καταστάσεων εις τας παγκοσμίους και Θείας· η ανάβασις εκ των γηϊνων μορφών υπάρξεως εις τας αιωνίους, εις την αθανασίαν(ΣΥΜΒΟΛΟ). }368} ... Εις τούτο έγκειται η ριζική αλλαγή του χαρακτήρος της Πασχαλίου ημών πανηγύρεως. Πάσα η Λειτουργία εν τω ουσιώδει αυτής περιεχομένω δεν είναι άλλο τι ει μη ανάμνησις Αυτού και ουχί οιουδήποτε ιστορικού γεγονότος. Η «ανάμνησις» νοείται ως ζώσα είσοδος εις την σφαίραν του Πνεύματος του Χριστού, κατά την Θείαν και γηίνην Αυτού διάστασιν (ΣΥΜΒΟΛΟ). Ούτος είναι το νόημα και το φως του Χριστιανικού Πάσχα.

Η αιώνιος επικαιρότης της Λειτουργίας υπογραμμίζεται ωσαύτως δια του περιεχομένου της προσευχής, την οποίαν πάντες οι πιστοί προφέρουν προ της μεταλήψεως των αγίων μυστηρίων του Σώματος και του Αίματος του Χριστού: «Του Δείπνου Σου του Μυστικού σήμερον, Υιέ Θεού, κοινωνόν με παράλαβε». Εν τούτω το

«σήμερον» -νυν- δεν υπάρχει ούτε παρελθόν, ούτε μέλλον, αλλά μόνον το παρόν. Και δια της προσευχής ταύτης παρακαλούμεν όπως γίνωμεν δεκτοί εις τους κόλπους της προαιωνίου Θεότητος, της Αγίας Τριάδος.

Η ψυχή του ιερέως αναποφεύκτως θα φθάσει πολλάκις εις εξάντλησιν εκ της θεωρίας παντός είδους παθημάτων αφ' ενός, και αδικιών και εκβιασμών αφ' ετέρου. Ακριβώς αι ανάρμοστοι αύται πράξεις των ανθρώπων αποτελούν ένδειξιν της πτώσεως του κόσμου ημών. Δι' επιπόνου ασκήσεως οφείλομεν να κρατήσωμεν αμείωτον την έμπνευσιν ημών δια την λειτουργικήν προσευχήν υπέρ όλης της ανθρωπότητος. Παν πάθος και πάσα κακοήθεια της αμαρτίας, είτε εντός ημών των ιδίων, είτε εντός των άλλων εκτός ημών, αποτελούν το }369} περιεχόμενον της καθολικής ταύτης προσευχής. **Καθήκον του ιερέως είναι η αναλλοίωτος εν χρόνω επανάληψις της Θείας πράξεως της απολυτρώσεως του κόσμου, προς εκπλήρωσιν της εντολής του Χριστού: «Τούτο ποιείτε εις την εμήν ανάμνησιν»**. Είναι ζώσα «ανάμνησις», ως ορατή παρουσία της εν Γεθσημανή προσευχής και του εν Γολγοθά σταυρικού θανάτου του Κυρίου εν τη ιστορία της οικουμένης.

Η Λειτουργία εν τη αιωνίω αυτής πνευματική πραγματικότητι, είναι θυσία υπέρ των αμαρτιών της ανθρωπότητος. Ιδού δια τι, συναντώμενοι μετά της συνθλιπτικής μάζης της αμαρτίας, είτε εντός, είτε εκτός ημών, δεν παύομεν να παραμένωμεν εντός της λειτουργικής πράξεως. **Όταν έχωμεν τοιαύτην συνείδησιν περί ιερωσύνης, άπασα η ζωή ημών αποτελεί διακονίαν προς σωτηρίαν του κόσμου**. **Εις τούτο συνίσταται η ουσία του εις ημάς Θείου δώρου: Του «βασιλείου ιερατεύματος»**.

Είναι δυνατόν να είναι τις φορεύς της χάριτος του «βασιλείου ιερατεύματος» και όταν δεν φέρη ιερατικόν αξίωμα. Η εσωτερική ουσία της ιερωσύνης ταύτης έγκειται εις την προσευχήν υπέρ όλου του κόσμου κατά το «υπόδειγμα» του Ιδίου του Κυρίου. **Δι' ημάς τους ανθρώπους το ύστατον εφικτόν μέτρον είναι να προσευχώμεθα υπέρ όλου του Αδάμ, ως και υπέρ ημών των ιδίων**. Τοιαύτη προσευχή αποτελεί σημείον ότι αποκαθίσταται εν ημίν εκείνη η «εικών», ήτις παρεσχέθη εξ αρχής εις τον άνθρωπον. **Τα παθήματα του Χριστού και η ανάστασις Αυτού εκόμισαν εις την ανθρωπότητα την χάριν ταύτην. Πάντες και έκαστος εκ των πιστευόντων εις τον Υιόν του Θεού εκλήθησαν** }370} **να δεχθούν την δωρεάν ταύτην εκ του Δωρεοδότου: να γίνουν «βασίλειον ιεράτευμα»**. Δεν υπάρχει τίμημα δια την ευλογίαν ταύτην ήτις αποκτάται δια μακράς και εμπόνου ασκήσεως. }371}

ΙΕ' ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Οι Έλληνες ... δια της γλώσσης παρουσίασαν την τελειοτέραν δυνατήν μορφήν εκφράσεως του ανθρωπίνου λόγου. Την μορφήν ταύτην της εκφράσεως προσέλαβε και εχρησιμοποίησε κατά Πρόνοιαν Θεού εις την λατρείαν επί δύο χιλιετίας η Εκκλησία του Χριστού.

Η Λειτουργία ως το κορυφαίον μέσον αναφοράς του ανθρώπου προς τον Θεόν, είναι φυσικόν να έχη ως εκφραστικόν όργανον την κατά το δυνατόν τελειοτέραν γλώσσαν.

Η χρήσις του τελειοτέρου υπάρχοντος γλωσσικού οργάνου εις τας λατρευτικάς συνάξεις βοηθεί τους πιστούς να διατηρούν την αίσθησιν του Τελείου και συμβάλλει εις την πληρεστέραν δυνατήν κοινωνίαν μετ' Αυτού.

Η επί τοσούτον χρόνον χρησιμοποιηθείσα και καθαγιασθείσα γλώσσα της Θείας Λειτουργίας, ήτις δύναται να χαρακτηρισθή και ως κατηγόρημα της ορθοδόξου λατρείας, είναι αδύνατον να αντικατασταθή άνευ }374} ουσιώδους βλάβης (... η εισαγωγή απλουστέρας λειτουργικής γλώσσης εις την λατρείαν της Αγγλικανικής εκκλησίας ήμβλυνε την λατρευτικήν διάθεσιν των πιστών και εζημίωσε τας λατρευτικάς συνάξεις) αυτής ταύτης της λατρείας.

Δια τους λόγους τούτους είμεθα κατηγορηματικώς πεπεισμένοι ότι είναι αναγκαία η χρήσις της παραδεδομένης Λειτουργικής γλώσσης εν ταις

εκκλησιαστικαίς ακολουθίαις· ουδόλως υπάρχει ανάγκη αντικαταστάσεως αυτής υπό της γλώσσης της καθ' ημέραν ζωής, πράγμα όπερ αναποφεύκτως θα καταβιβάση το πνευματικόν επίπεδον και θα προξενήση ούτως ανυπολόγιστον ζημίαν. Είναι άτοποι οι ισχυρισμοί περί του δήθεν ακατανοήτου δια πολλούς συγχρόνους ανθρώπους της παλαιάς εκκλησιαστικής γλώσσης, μάλιστα δε δι' ανθρώπους εγγραμμάτους και πεπαιδευμένους εισέτι. Δι' αυτούς η εκμάθησις εντελώς μικρού αριθμού λέξεων, αίτινες δεν είναι εν χρήσει εις την καθ' ημέραν ζωήν, είναι υπόθεσις ολίγων ωρών. Πάντες ανεξαιρέτως καταβάλλουν τεραστίας προσπαθείας δια την αφομοίωσιν πολυπλόκων ορολογιών διαφόρων τομέων της επιστημονικής ή της τεχνικής γνώσεως, της πολιτικής, της νομικής και των κοινωνικών επιστημών· γλώσσης φιλοσοφικής ή ποιητικής και τα παρόμοια. Δια τι λοιπόν αναγκάζομεν την Εκκλησίαν να απολέση γλώσσαν απαραίτητον δια την έκφρασιν υψίστων μορφών της θεολογίας και των πνευματικών βιωμάτων;

Πάντες, όσοι ειλικρινώς επιθυμούν να γίνουν κοινωνοί της αιωνοβίου παραδόσεως του Πνεύματος, ευκόλως θα ανεύρουν την δυνατότητα να εξοικειωθούν μετά του ατιμήτου θησαυρού της ιεράς λειτουργικής γλώσσης, }375} ήτις κατά τρόπον υπέροχον προσιδιάζει εις τα μεγάλα μυστήρια της λατρείας. Ολίγαι ιδιαιτερότητες της γλώσσης αυτής μειώνουν τον κόπον της προς καιρόν αποταγής εκ των εμπαθών συνηθειών: «Πάσαν νυν βιοτικής αποθώμεθα μέριμναν».

Εάν κατά την τέλεσιν της Θείας Λειτουργίας εχρησιμοποιούμεν γλώσσαν της καθ' ημέραν ημών ζωής, τότε θα εγέννα αύτη εν τη ψυχή και τω νοί των παρευρισκομένων αντιδράσεις κατωτέρου επιπέδου, επιπέδου της φυσικής ημών υπάρξεως. Ο ανθρώπινος λόγος είναι εικών του Προαιωνίου Λόγου του Πατρός. «Τω λόγω Κυρίου οι ουρανοί εστερεώθησαν ... Αυτός είπε και εγενήθησαν, Αυτός ενετείλατο και εκτίσθησαν». Και ο ημέτερος λόγος κατέχει δημιουργικήν δύναμιν. «Ο λόγος του Θεού ημών μένει εις τον αιώνα»· και ο λόγος ημών φθάνει την αιωνιότητα, εάν ελέχθη εν ταις οδοίς του θελήματος Αυτού. Δια της επικλήσεως των Ονομάτων του Θεού τελούνται τα Μυστήρια της Εκκλησίας, συμπεριλαμβανομένης και της μεταβολής του άρτου και του οίνου εις Σώμα και Αίμα Κυρίου.

Οι λόγοι της Λειτουργίας και εν γένει των προσευχών, δεν είναι μόνον ανθρώπινοι, αλλά και Άνωθεν δεδομένοι. Η εκκλησιαστική γλώσσα αναφέρεται εις την σφαίραν του Θείου Είναι· οφείλει αύτη να εκφράζη την Αποκάλυψιν του Πνεύματος και τας εξ αυτής γεννωμένας νοεράς θεωρίας. **Δια της «ακοής ρήματος Θεού» εμπνέεται ο άνθρωπος εις πίστιν ήτις «ενίκησε τον κόσμον»**.

ΙΣΤ' ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΘΣΗΜΑΝΙΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

... Ως ιστορικόν γεγονός δεν διήρκεσεν επί μακρόν· ως πνευματική όμως πράξις Θείας αγάπης έλαβεν αρχήν προ καταβολής κόσμου και δεν παύει να ενεργή μέχρι σήμερον. Την παρουσίαν της δυνάμεως αυτής αισθανόμεθα κατά τας ώρας της προσευχής υπέρ όλου του κόσμου, κατ' εξοχήν όμως κατά την τέλεσιν της Θείας Λειτουργίας.

Ο Κύριος εν τη προσευχή ταύτη συμπεριέλαβε παν ό,τι εγένετο από της εμφανίσεως εις την ζωήν του Πρώτου Αδάμ μέχρι του εσχάτου ανθρώπου, όστις μέλλει να γεννηθή εκ γυναικός. ... Εστερημένοι υπαρκτικής εμπειρίας παρομοίας αγάπης, }377} δεν δυνάμεθα να συλλάβωμεν την ακαταμάχητον ενέργειαν αυτής ήτις φωτίζει ανά τους αιώνας πάντα άνθρωπον διψώντα να δεχθή την δωρεάν ταύτην.

Άπασα η οικουμένη εν τη πτώσει αυτής μέμφεται τον Θεόν, ενοχοποιούσα Αυτόν δια τα παθήματα αυτής. Μέμφεται εμπαθώς εν τη αναπηρία αυτής, ήτις είναι επακόλουθον της εκπτώσεως από της αγάπης Αυτού.

Εξ επόψεως του ανθρώπου εάν ο Θεός είναι τοιούτος ως εφανέρωσεν Αυτόν ο Χριστός, αρμόζει εις Αυτόν πάσα δόξα τιμή και προσκύνησις εις πάντας τους αιώνας. Εξ επόψεως όμως του Θεού Πατρός, εάν και ο άνθρωπος είναι τοιούτος ως ήτο ο Χριστός, τότε ο Πατήρ δέχεται αυτόν ως ισότιμον, δίδει εις αυτόν τον θρόνον «εν δεξιά Αυτού εν τοις επουρανίοις».

Η αγάπη του Χριστού νικηφόρος εν τη αιωνιότητι, υποβάλλεται επί του επιπέδου της γης εις βαρυτάτας δοκιμασίας. }378} Ουδείς ουδέποτε έπαθε τοσούτον ως Ούτος. Το βάθος των παθημάτων ευρίσκεται εν αμέσω σχέσει προς το μέτρον της ευαισθησίας εκάστου. Υπάρχει τοσαύτη διαφορά μεταξύ των ανθρώπων, όση και μεταξύ ρινοκέρωτος και σκώληκος. … Παραφωνία ανεπαίσθητος υπό των πολλών, ταράττει οδυνηρώς την ευαίσθητον ακοήν του μουσικού. … Ο πνευματικώς ευαίσθητος άνθρωπος εν τη επαφή αυτού μετά τινος άλλου διακρίνει μέχρι τινος την ηθικήν αυτού κατάστασιν, ενώ πλείστοι όσοι ουδέν αντιλαμβάνονται. … Ο κτίσας την Θείαν κοσμικήν αρμονίαν δεν ηδύνατο να μη θλίβηται συναντών πανταχού την αφόρητον διαστροφήν του πρωτοκτίστου κάλλους εκ των αισχρών και εγκληματικών ανθρωπίνων πράξεων. Πάντες ημείς γνωρίζομεν ότι, όσον βαθύτερον αγαπώμεν τοσούτον οδυνηρότερον ζώμεν και την ελαχίστην εισέτι σύγκρουσιν. }379}

… «Αγαπήσας ημάς εις τέλος» υπέμεινε τους διωγμούς της αδυσωπήτου κακίας των φονευσάντων Αυτόν, «δοκούντων λατρείαν προσφέρειν τω Θεώ».

Όταν ενσκήπτουν παντός είδους πλήγματα και φόβοι, τότε οφείλομεν να αναγάγωμεν τον νουν ημών εις την θεωρίαν των δεινών πάντων των πασχόντων επί της Γης, να περιλάβωμεν εν τη προσευχή της καρδίας ημών τους πάσχοντας, μέσω του ιδίου ημών πόνου. Κατ’ αυτόν τον τρόπον ευρύνεται η καρδία και περιβάλλει πάντας τους συντετριμμένους εκ των συμφορών αδελφούς, ως η μήτηρ δια της ορμής της μετά πόνου αγάπης περιθάλπει τα ασθενή αυτής τέκνα. Ας γίνη η προσευχή ημών κραυγή όλης της Γης προς τον Θεόν και Πατέρα. }380} Δια μέσου καιρίων πληγμάτων η νεκρωθείσα υπό της αμαρτίας φύσις ημών αναγεννάται εις προσευχήν, ήτις αντικατοπτρίζει αμυδρώς την εν Γεθσημανή προσευχήν. … Ο φυσικός πόνος –αι μαστιγώσεις ή η προσήλωσις επί του σταυρού- ουδόλως κατέχει την πρώτην θέσιν αλλά καθιστά το πάθος Αυτού ωλοκληρωμένον εφ’ όλων των επιπέδων. Και ημείς γνωρίζωμεν ότι η ψυχή εν τη σφαίρα αυτής δέχεται φοβερώτερα τραύματα ή το σώμα.

Άπασα η μεθ’ ημών αναστροφή Αυτού δεν ήτο τι άλλο ει μη έν αδιάλειπτον μαρτύριον. Ο Γολγοθάς είναι μόνον η τελική πράξις εν τη οποία απεκορυφώθη και συνηνώθη το παν: ο φυσικός πόνος, η ψυχική οδύνη ως αποτέλεσμα της υπό }381} των ανθρώπων απορρίψεως του Ευαγγελίου της Πατρικής αγάπης, ο επονείδιστος θάνατος εγκληματίου, ο χαιρέκακος και εκδικητικός χλευασμός όσων ηλέγχθησαν δια τας αδικίας αυτών.

Ο Πατήρ εν τη γεννήσει του Υιού κενούται }382} ολοτελώς. Αλλά και ο Υιός επιστρέφει το παν εις τον Πατέρα. Αυτήν ακριβώς την πράξιν της τελείας κενώσεως ετέλεσεν ο Κύριος εν τη σαρκώσει Αυτού, εν τη Γεθσημανή και επί του Γολγοθά. Τοιαύτην ακριβώς αγάπην εντέλλεται και εις ημάς ο Χριστός:

Το νόημα της θυσίας του Αβραάμ έγκειται εις το ότι ούτος εν τω γήρατι αυτού, τοσούτον προσεκολλήθη εις τον «κατ’ επαγγελίαν υιόν» αυτού Ισαάκ, ώστε η προς τον Θεόν αγάπη αυτού απώλεσε το πλήρωμα αυτής. Ίνα και πάλιν η προς τον Θεόν αγάπη αποβή ο «ακρογωνιαίος λίθος» της ζωής αυτού, ο Αβραάμ ώφειλε να προσφέρη θυσίαν: να σφαγιάση τον ηγαπημένον υιόν. Ότε όμως εσωτερικώς συνετελέσθη η πράξις αύτη τότε ο θάνατος του Ισάακ δεν ήτο αναγκαίος: Ηδύνατο ούτος να παραμείνη πλησίον του πατρός αυτού.

Το αυτό επαναλαμβάνεται και εν τη ζωή του χριστιανού: Όταν το έν ή το άλλο πάθος αποσπά αυτόν από του Θεού, πρέπει να είναι έτοιμος δια πολλάς θυσίας. Και εάν η πράξις αύτη τελειωθή εσωτερικώς, τότε τα πάθη αποχωρούν και η «θυσία» καθίσταται περιττή. }383}

Η ανθρωπότης εν τω προσώπω του Αδάμ υπέστη φοβεράν αλλοτρίωσιν, ήτις απετέλεσε την αρχήν πασών των μεταγενεστέρων. Η πτώσις του Προπάτορος επέφερεν όλεθρον παγκοσμίων διαστάσεων. … Όταν όμως πρόκειται περί φυσικών ασθενειών, τότε οι άνθρωποι μετ’ εμπιστοσύνης παραδίδονται εις χείρας ιατρών, αναμένοντες εν υπομονή βοήθειαν. Το εναντίον παρατηρείται επί του πνευματικού επιπέδου: Πάσα απόπειρα να συναρμολογηθούν τα οστά εις την πρέπουσαν θέσιν, να καθαρισθούν αι πληγαί, εγχείρημα όπερ αναποφεύκτως συνοδεύεται υπό πόνων, αντιμετωπίζεται μετά δυσαρεκείας, ως να ήτο ο ιατρός η αιτία του πόνου. }384}

Ούτως συμβαίνει μετά του Χριστού: Αυτός ο μόνος αληθινός θεραπευτής, δια της εμφανίσεως Αυτού έθλιψε τους πάντας, υποδεικνύων εις όλην την ανθρωπότητα την θανάσιμον ασθένειαν αυτής. Δια τους πεπτωκότας υιούς των ανθρώπων ουδείς και ουδέν υπάρχει φοβερώτερον ει μη ο Χριστός-Αλήθεια. Ο κόσμος όλος φοβείται Αυτόν.

Κατά το μέτρον της υφ' ημών γνώσεως των απολυτρωτικών παθημάτων Αυτού, θα αναπαυθή εφ' ημάς και η αιώνιος Αυτού δόξα: «Την δόξαν ήν δέδωκάς Μοι, δέκωκα αυτοίς». Δι' Αυτού γινόμεθα υιοί του Ανάρχου Πατρός. Νυν «γνωρίζομεν» ότι «ουδείς έρχεται προς τον Πατέρα ει μη δι' Αυτού». Τους λόγους τούτους του Χριστού δεχόμεθα εν τη απολύτω αυτών εννοία. }385} Όντως εάν δεν υπήρχεν εν αυτή τη Θεότητι η απ' αιώνος αρχή της Πατρότητος και της Υιότητος, τότε, ουδεμία ανθρωπίνη άσκησις θα ηδύνατο να επιφέρη ουσιώδη αλλαγήν και εις Αυτό τούτο το Πρωταρχικόν Είναι.

Ο Χριστός είναι το θαύμα το υπερέχον πάντα νουν. Είναι η παν-τελεία αποκάλυψις του Θεού της τρισυποστάτου αγάπης, ωσαύτως δε η φανέρωσις των απείρων δυνατοτήτων του ανθρώπου. Εις τινα στιγμήν, γνωστήν μόνον εις τον Θεόν, θα οδηγηθώμεν εις εκείνο το αόρατον μεθόριον, όπερ κείται μεταξύ χρόνου και αιωνιότητος. Εγγίζοντες τον πνευματικόν τούτον ορίζοντα οφείλομεν οριστικώς να προσδιορίσωμεν εαυτούς δια την επικειμένην εις ημάς αιωνιότητα: ή μετά του Χριστού εξομοιούμενοι προς Αυτόν ή μακράν Αυτού. Μετά την αποφασιστικήν ταύτην και ελευθέραν εκλογήν και η ομοίωσις και ο χωρισμός θα λάβουν χαρακτήρα αιώνιον.

Εν τούτω τω δια βίου αγώνι ημών αποκαλύπτεται εις ημάς βαθμηδόν το μυστήριον του Χριστού, εάν εξ αγάπης προς Αυτόν καταστήσωμεν τον λόγον Αυτού ως τον μόνον νόμον της υπάρξεως ημών. Θα έλθη καιρός, οπότε η θέα της αγιότητος του ταπεινού Θεού Χριστού ως πυρ θα αναλώση την φύσιν ημών, μεταποιούσα αυτήν εις ολοκληρωτικήν ορμήν αγάπης. Πεπληρωμένοι αποστροφής δι' ημάς αυτούς και δια την εμφωλεύουσαν εν ημίν κακίαν, ποθούμεν να ομοιάσωμεν προς Αυτόν ως προς την ταπείνωσιν Αυτού, ο πόθος δε ούτος είναι όμοιος προς δίψαν μέχρι θανάτου. Αυτή αύτη η καταπόνησις δια την αγιότητα είναι ήδη η απαρχή αυτής. Όταν αυξηθή }386} η αγάπη ημών προς τον Κύριον, τότε κατά φυσικόν τρόπον αύτη θα συγγενειάζη ημάς μετ' Αυτού εν ταις βαθείαις κινήσεσι της καρδίας και «τη ανακαινώσει του νοός». Προ ημών διανοίγεται θέα, ήτις υπερβαίνει την φαντασίαν ημών. Μεγάλη λύπη δια τα παθήματα των ανθρώπων περισφίγγει την καρδίαν ημών ως οδυνηρός σπασμός. Επιλανθανόμεθα του σώματος και μόνον το πνεύμα, εις το εφικτόν δι' αυτό μέτρον, εισέρχεται εις το ρεύμα της προσευχής του Χριστού εν Γεθσημανή. Δι' αυτού του τρόπου καρποφορείται εν ημίν η γνώσις του Κυρίου Ιησού, ήτις είναι κατ' ουσίαν και η αιώνιος ζωή. Προς επίτευξιν της γνώσεως ταύτης ο Απόστολος Παύλος πάντα ταύτα, «άτινα ήν αυτώ κέρδη (κατά τον νόμον) ... ηγείτο δια τον Χριστόν ζημίαν ...»

Ο μέγας Παύλος ωμολόγησεν ότι δεν «είχε καταλάβει». Θα επιτρέψωμεν άρα γε εις εαυτούς να διεκδικήσωμεν ισότητα προς τον Χριστόν; Οφείλει εν τούτοις να υπάρχη παράλληλόν τι. Είναι απολύτως αναγκαίον να ομοιωθώμεν, έστω και αμυδρώς προς τον Κύριον, ίνα φέρωμεν εν επιγνώσει το όνομα του χριστιανού. }387}

Αγωνίζομαι απεγνωσμένως να περιγράψω την Επιστήμην, την πλέον μεγαλειώδη εξ όσων γνωρίζει η Γη και ο Ουρανός. Αφομοιούται αύτη ουχί εν ολίγοις χρόνοις ακαδημαϊκών σπουδών, αλλά δι' όλης της υπάρξεως ημών. **Η οντολογική και ουχί αφηρημένη γνώσις αποκτάται δια της συμμετοχής ημών εις το είναι**. Δια της φλογεράς μετανοίας και της διαμονής ημών εν τω πνεύματι των εντολών δίδεται εις ημάς η φοβερά αύτη ευλογία.

Όταν επισκεφθή τον άνθρωπον έστω και σκιά τις της Γεθσημανίου προσευχής, θραύονται τα δεσμά του εγωϊστικού ατόμου και εισάγεται ούτος εις νέαν μορφήν προσωπικού, υποστατικού είναι, κατ' εικόνα της υποστάσεως του Μονογενούς Υιού. Να δεχθή τις την πάσχουσαν αγάπην του Χριστού είναι ανεκτίμητος δωρεά του Αγίου Πνεύματος· δια της δωρεάς ταύτης προσεγγίζει ο άνθρωπος πνευματικώς την αίσθησιν του θανάτου Αυτού επί του σταυρού, και εν ταυτώ της δυνάμεως της αναστάσεως. Εάν τις ενωθή μετ' Αυτού δια

της ομοιώσεως του θανάτου εν βαθεία υπέρ του κόσμου προσευχή και αφορήτω δίψη δια την σωτηρίαν των ανθρώπων, προγεύεται την ομοίωσιν της αναστάσεως. }388}

Η Υπόστασις-Πρόσωπον είναι η πρωταρχική και εσχάτη αρχή, η τα πάντα περιβάλλουσα διάστασις εν τω Θείω Είναι. Το αυτό συμβαίνει και εν τω ανθρωπίνω, τω κατ' εικόνα Θεού κτιστώ είναι. Έξω της υποστατικής ταύτης αρχής ουδέν υπάρχει, ουδέ δύναται να υπάρχη.

Αι δωρεαί του Θεού είναι απερίγραπτοι. Απεργάζονται τον άνθρωπον φορέα του πληρώματος του θεανθρωπίνου είναι δια της ενώσεως μετά του Χριστού εν τη προσευχή, ήτις εξομοιοί αυτόν προς Εκείνον. Σπάνιον προνόμιον συνδυάζον τας ακραίας καταστάσεις των παθημάτων της αγάπης, και τον θρίαμβον αυτής. Ο άνθρωπος αναγεννηθείς εκ τοιαύτης προσευχής, δια μέσου του ζωοποιού πόνου εισέρχεται βραδέως εις ενεργόν αίσθησιν της αναστάσεως της εαυτού ψυχής. }389}

ΙΖ' ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ, ΕΝ ΤΗ ΟΠΟΙΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ-ΑΛΗΘΕΙΑ

Η αλήθεια δεν τεκμηριούται επαγωγικώς δια λογικών αποδείξεων, αλλά η οντότης αυτής είναι δι' ημάς αναμφισβήτητος, διότι εδόθη ως άμεσος γνώσις, ήτις μεταβάλλει πάσαν την σκέψιν ημών· εκτός της συνειδήσεως ταύτης θα ήτο αδύνατος εν γένει η διαλεκτική, στόχος της οποίας είναι πάντοτε η ανεύρεσις της αληθούς λύσεως. }392}

Ο Άνθρωπος εκ της φύσεως αυτού δεν δύναται να μείνη εις το μέσον της οδού: Οφείλει να φθάση εις το τέλος: Έχει υπ' όψιν την Πρώτην-Αλήθειαν, την κειμένην εις θεμέλιον παντός ό,τι υπάρχει.

Τι είδους είναι η Πρώτη και Εσχάτη αύτη Αλήθεια, η τα πάντα περιπτυσσομένη και αιωνίως αναλλοίωτος; Ιδού το μόνον ερώτημα του οποίου «εστί χρεία». }392}

Πεπεισμένος δια την ανεπάρκειαν πασών των ανθρωπίνων προσπαθειών προς επίτευξιν της ποθουμένης υφ' ημών αιωνίου Αληθείας, ούτως ώστε να ταυτισθώμεν μετ' Αυτής, να έχωμεν Αυτήν ως προσωπικήν ημών κληρονομίαν, εστράφην εις προσευχήν, κατ' αρχάς μη χριστιανικήν, τύπου υπερβατικού διαλογισμού της Άπω Ανατολής. Παρήλθον περί τα επτά έως οκτώ έτη, ότε «μετά μεγάλης δυνάμεως» κατενόησα την πλάνην της οδού ταύτης. Εις το πνεύμα μου απεκαλύφθη Εκείνος, Όστις είπεν: «Εγώ ειμι η Αλήθεια», η φωτοφόρος αύτη στιγμή, ήτις εξήγαγεν εμέ εκ του άδου του θανατηφόρου σκότους! Ησθανόμην δι' όλης της υπάρξεώς μου ότι εισήλθον εις την ασφαλή οδόν. Όσον όμως μεγαλοπρεπής και εάν είναι η πορεία, ταυτοχρόνως είναι και πλήρης πολλών θλίψεων, πριν ή φθάσωμεν τον Ποθούμενον.

Ότε <u>το πυρ της εις Αυτόν πίστεως,</u> <u>εισεχώρησεν εις την καρδίαν μου ως αιχμή μαχαίρας</u>, τότε επλήσθην ζωηφόρου εμπνεύσεως και χαράς. Δεν είχον εισέτι αποκτήσει την Ζώσαν Αλήθειαν, αλλ' η ιδία εκείνη έμπνευσις μετεβάλλετο εις αίσθησιν, εις παρουσίαν Αυτής εντός μου. Προσεπάθουν κατά το δυνατόν να προσαρμόσω ούτω την νοεράν μου όρασιν, ώστε να συλλάβω εναργέστερον τα χαρακτηριστικά της εμφανισθείσης εις εμέ Αγίας Αληθείας. Ταχέως όμως ηννόησα ότι τούτο ήτο αφροσύνη εκ μέρους μου: Όσον περιειργαζόμην Αυτήν μετά προσοχής, τοσούτον απεριόριστος εγίνετο.

Δεν προτίθεμαι να γράψω περί τινος Αληθείας ανακαλυφθείσης υπ' εμού και αγνώστου μέχρι τούδε εις τον κόσμον. Γράφω περί του πως εδόθη εις εμέ να ζήσω την }393} μετάνοιάν μου. Το πνεύμα ημών πεινά και διψά να γνωρίση την Αλήθειαν, τουτέστιν εκείνο το Πρωταρχικόν Όν, όπερ υπό ουδενός περιορίζεται: το απόλυτον όντως Όν, περί του οποίου ωμίλησαν οι Προφήται της Παλαιάς και εμαρτύρησαν οι Απόστολοι της Καινής Διαθήκης.

Απεκαλύφθη εις τους πατέρας και προπάτορας ημών, και ημείς ευλαβώς διαφυλάττωμεν ως πολύτιμον μαργαρίτην την κληρονομηθείσαν εξ αυτών μαρτυρίαν. **Εμπιστευόμενοι εις αυτούς δίδομεν πίστιν εις την παρακαταθήκην αυτών**, αλλά συγχρόνως, ως ο Μωυσής, κράζομεν προς Αυτόν: «Δος ημίν του γνώναι Σε, καθώς Συ εί εν τη αιωνιότητί Σου». **Άλλο πράγμα είναι «η πίστις εξ ακοής» και εντελώς άλλο «το γνώναι Σε»**.

Ευθύς ως αποφασίσωμεν να παραδοθώμεν «εις χείρας Θεού Ζώντος», αι χείρες αύται ρίπτουν ημάς εις τοιούτους απεράντους χώρους, περί ών ουδόλως είχομεν ποτε υποψιασθή. Φρίκη κυριεύει ημών προ των αποκαλυπτομένων εις ημάς αβύσσων. Ο Θεός φαίνεται «σκληρός». Και όμως **μέσω του «πόνου», τον οποίον υφιστάμεθα**, }394} **ανεξιχνιάστος τις διαδικασία αναπτύσσει εν ημίν την ικανότητα να θεωρώμεν Αυτόν «καθώς εστίν», επέκεινα πάσης εικόνος**, έστω και άρτι «εκ μέρους».

Ούτος είναι ο Φως και η Αλήθεια. Και όταν το αληθινόν τούτο Φως περιβάλλη ημάς τότε ζώμεν την Αγάπην και την Σοφίαν Αυτού. Είμεθα περιχαρείς και **βαθεία γνώσις κατέρχεται εφ' ημάς, ουχί ως σκέψις, αλλά ως κατάστασις του πνεύματος ημών**.

Ούτος είναι ο Ών. Εν Αυτώ δεν υπάρχει ούτε αρχή, ούτε τέλος. Αυτός Ούτος είναι η Αρχή παντός ό,τι υπάρχει, και το ατελεύτητον Τέλος πασών των προσδοκιών ημών. «Γνωρίζομεν» εν τη καρδία ημών ότι **θέλει να ίδη ημάς τελείους, ουχί ολιγώτερον εκείνου όπερ ο Ίδιος είναι**.

Καταπεπονημένοι εκ της τυραννίας των χαμερπών παθών, είναι φυσικόν να προσευχώμεθα εις τον Αγαθόν Κύριον, όπως το Πνεύμα Αυτού, το Πνεύμα της επιγνώσεως των οδών του Σωτηρίου Αυτού, αναπαυθή εφ' ημών. Ενδυναμούμενοι υπό του Πνεύματος τούτου, βλέπομεν ότι δια τραγικών δοκιμασιών ελευθερούμεθα εκ των συνεπειών της πτώσεως· ότι δια των παθημάτων πλατύνεται το είναι ημών και διανοίγομεν εαυτούς δι' άλλους μεγάλους κόσμους. **Υπερνικώμεν την φίλαυτον απομόνωσιν του θηριώδους ατόμου: Εξερχόμεθα εκ της ημι-κτηνώδους καταστάσεως**, ήτις συνίσταται εις την άγνοιαν του Δημιουργού ημών. **Όταν συναισθανθώ ότι είναι απαραίτητον δι' εμέ, τον «εκ του μηδενός» κτισθέντα, να διέλθω δια του πυρός του πόνου, ίνα γνωρίσω βαθύτερον τον εν πληγή όντα Άνθρωπον, δέχομαι τον άγιον τούτον πόνον μετ' ευγνώμονος αγάπης**. **Είναι ούτος πλήρης νοήματος**. Μυσταγωγεί εμέ εις τα μυστήρια }395} του Είναι, ουχί μόνον του κτιστού, αλλά και του Ακτίστου. Χάριν του πόνου τούτου γίνομαι εύσπλαχνος· δι' αυτού βλέπω εν πνεύματι όλους τους άλλους πάσχοντας· κατέρχεται εντός μου Θεία αγάπη, κατ' αρχάς ως ευσπλαχνία προς πάσαν την κτίσιν, εν δε τω μέλλοντι αιώνι ως μακαριότης επί τη θέα των σεσωσμένων εν τη Αφθάρτω Δόξη.

Θα ηδυνάμεθα, εν μικρά παρενθέσει να είπωμεν ότι εκ των μέχρι τούδε λεχθέντων ουδόλως σημαίνει ότι ημείς καλλιεργούμεν έν είδος «οδυνισμού» (dolorism) ψυχολογικού τύπου. Απολύτως ουχί. ... **ο «πόνος» ούτος είναι** τι ποιοτικώς διάφορον: Είναι απαραίτητος «σταθμός» εν τη πορεία της αυξήσεως ημών εκ των επιγείων μέχρι των διαστάσεων του σύμπαντος και έτι πλείον, των αιωνίων. Δεν είναι τούτο άραγε **το μόνον θέμα της Καλής Αγγελίας του Χριστού, του Ευαγγελίου**;

Βραδύτερον όταν ο άνθρωπος εννοήση την θέσιν του Σταυρού εν τη κατά Θεόν ζωή ημών, κατά διάφορον τρόπον «βαστάζει τον εαυτού σταυρόν» και κατά διάφορον τρόπον αντιλαμβάνεται αυτόν. Ούτος γίνεται δεκτός ως Άνωθεν κλήσις του ουρανίου Πατρός. **Εν τω σταυρώ ως και εν τω ποτηρίω του Κυρίου, το κτιστόν είναί μου συνδέεται μετά του ακτίστου Θείου Είναι**. **Προς ένδειξιν τούτου ασπαζόμεθα τον σταυρόν** δια του οποίου ο λειτουργός ευλογεί τους πιστούς εν τω ναώ.

Δεν αρνούμεθα την πραγματικότητα των προσκαίρων. Είναι ίδιον των χριστιανών να παραμένουν ταυτοχρόνως }396} επί δύο επιπέδων: επί του προσκαίρου και επί του αιωνίου. Και αυτόν τούτον **τον χρόνον κατανοούμεν ως θαυμαστήν τινα διαδικασίαν, καθ' ήν ο Θεός δημιουργεί «εκ του μηδενός» θεούς ομοίους προς Αυτόν**. Όταν η κτιστή φύσις φθάση εις την τελείωσιν αυτής, τότε θα ακούσωμεν τον Άγγελον να ομνύη «εν τω Ζώντι εις τους αιώνας των αιώνων ... ότι χρόνος ουκέτι έσται».

Ο Κύριος είπε περί Εαυτού: «Εγώ ειμι η Αλήθεια». Επεκαλέσθη ωσαύτως ως μάρτυρας τον Πατέρα Αυτού και το Πνεύμα το Άγιον. Η κατανόησις της πλευράς ταύτης του Θείου Είναι δεν έρχεται, ει μη κατόπιν μεγάλων προσπαθειών και

μακροχρονίου παραμονής εν τη προσευχή της μετανοίας. Όσον πιστότερον ακολουθούμεν τον Κύριον τηρούντες τας εντολάς Αυτού, τοσούτον ευρύνεται και βαθύνεται η προσωπικότης ημών. Όταν επομένως οι ίδιοι προσεγγίζωμεν την πραγματοποίησιν της εν ημίν υποστατικής αρχής –εν τη οποία πρωτίστως εκδηλούται η εικών του Θεού- τότε εκ της πείρας ημών διαπιστούμεν ότι η υπόστασις ημών προς πραγμάτωσιν αυτής έχει ανάγκην συναντήσεως μετ' άλλης ή και άλλων εισέτι υποστάσεων. Εν τη αυθεντική «συναντήσει» αντανακλάται εν ημίν ουχί μόνον η ομοίωσις προς την αρχήν της Υποστάσεως εν τη Θεότητι, αλλά και ο τρόπος της ενδοτριαδικής ζωής. Κατά την προσευχήν υπέρ όλου του κόσμου δίδεται εις ημάς να αγαπήσωμεν το ομοούσιον ημίν γένος των ανθρώπων, να ζήσωμεν πάσαν την ανθρωπότητα ως Ένα Άνθρωπον. Δια της πείρας ταύτης λαμβάνομεν νέαν γνώσιν, οντολογικήν: Το πρόσωπον-υπόστασις, κατά την φύσιν την δομήν και τον χαρακτήρα αυτού, δεν ζη μόνον }397}, εν απομονώσει, αλλ' απαραιτήτος φέρεται εν αγάπη προς άλλην ή άλλας ομοίας προς αυτό υποστάσεις. Εν τη πράξει της αγάπης το πρόσωπον φέρει εν εαυτώ απάντησιν εις το άλλο πρόσωπον και ούτω μαρτυρεί περί αυτού.

Ουχί μόνον εν τη Θεότητι, εν τη Αγία Τριάδι, ο Πατήρ, ο Υιός και το Άγιον Πνεύμα μαρτυρούν ο Είς περί του Άλλου, αλλά μαρτυρούν ωσαύτως και προς ημάς τους ανθρώπους ο Είς περί του Άλλου. Έτι πλέον, ο Κύριος ενεπιστεύθη εις τους Αποστόλους το έργον της περί Αυτού μαρτυρίας:

Τοιούτου είδους είναι αι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και μεταξύ Θεού και ανθρώπων. Η μαρτυρία, ως αληθινή ζωή εν τη αγάπη, κινείται αιωνίως προς πάσας τας κατευθύνσεις.

«Επεκαλεσάμην το όνομα Αυτού εκ λάκκου κατωτάτου και Αυτός εισήκουσε της κραυγής μου». Η αγάπη Αυτού ήγγισε την καρδίαν μου. Προ εμού απεκαλύφθη η απεριγράπτως θαυμαστός κόσμος της χριστιανικής προσευχής. Δι' αυτής εδόθη εις εμέ η κοινωνία μετά του Αληθινού και Ζώντος Θεού. Γράφω περί της προσευχής της μετανοίας μου. Αύτη ελάμβανε ποικίλας μορφάς. Το είναι μου συνεκεντρούτο ενίοτε εις τα έσω, συνήγετο εις έν απείρως μικρόν κέντρον χώρου. }398} Άλλοτε συνέβαινε τρόπον τινά το αντίθετον. Το πνεύμα μου εισήγετο εις τινα νοεράν σφαίραν μη έχουσαν όρια, και ο θρήνος της μετανοίας μου, κατά παράδοξον τρόπον, εγίνετο έν μετά της αβύσσου, εις την οποίαν ητένιζον. Συνέβαινεν ωσαύτως να περιπτύσσωμαι εν τη προσευχή, ως ησθανόμην τον κόσμον άπαντα. Ο Κύριος έδιδεν εις εμέ στιγμάς καθαράς προσευχής πρόσωπον προς Πρόσωπον, και η αιωνιότης ηρέμα αλλ' εξουσιαστικώς εισέδυεν εις την καρδίαν μου. Και εις τον νουν μου μετεδίδετο η μακαριότης να τήκηται ούτος εν τη φλογί της αγάπης της εξερχομένης εκ της καρδίας. Η εκ της τήξεως ανάκρασις όλης της υπάρξεώς μου –νου, καρδίας και σώματος- εις έν εδημιούργει αίσθησιν ακεραιότητος του είναι, καταστάσεως κατά πολύ διαφόρου εκείνης της εκ της συνήθους διαιρέσεως μεταξύ πνεύματος, ψυχής και σώματος.

Νυν μαρτυρώ περί της Αληθείας την οποίαν εγνώριζον οι πατέρες και οι προπάτορες ημών. Μαρτυρώ περί του πώς αύτη ηυδόκησε να εμφανισθή εις εμέ ως απάντησις εις τον παρατεταμένον θρήνον της μετανοίας μου, όστις κατέκαιεν εμέ ως πυρ. Έζησα την Αλήθειαν ταύτην ως αυθεντικώς αιωνίαν, και κατά το μέτρον της πίστεώς μου ομιλώ και γράφω.

Γνωρίζω ότι η γνώσις μου δεν είναι απόλυτος. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι υπάρχει άλλη τις αλήθεια. Πιστεύω ότι ήγγισεν εμέ η άναρχος Αλήθεια, αλλά γνωρίζω ωσαύτως ότι δεν επραγματοποίησα εν τη πράξει της ζωής μου το γνωσθέν εν τη πείρα της προσευχής ... Πού ευρίσκεται όμως το κριτήριον δια την βεβαίωσιν των δοθεισών }399} εις ημάς εμπειριών του Θεού-Αληθείας;

Είναι αναφαίρετος η ορμή ημών προς Αυτόν, τον Όντα προ πάντων των αιώνων. Ούτος εισχωρεί εις πάντα τα όντα και δια της εξουσίας Αυτού συγκρατεί αυτά εις το είναι. Είναι δύσκολον εις ημάς τους μηδαμινούς να πιστεύσωμεν ότι ο άπειρος Ούτος Δεσπότης δεν καταφρονεί ημών. Όσον όμως παράδοξον και εάν φαίνηται τούτο, όταν στραφώμεν προς Αυτόν εν αληθεί προσευχή, τουτέστιν εν προσευχή μετανοίας, σπεύδει εις συνάντησιν ημών και εν αγάπη προσλαμβάνει ημάς

προς Εαυτόν. Το γεγονός τούτο δεν δύναται να είναι καρπός φαντασίας διότι υπερβαίνει την ικανότητα της φαντασίας ημών.

Συμφώνως προς την Αποκάλυψιν, ο Άνθρωπος εκτίσθη «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού. Εξ αυτού έπεται ότι ο άνθρωπος είναι δυνάμει πεπροικισμένος δια της ικανότητος να επιτύχη την ομοίωσιν προς τον Δημιουργόν αυτού· ότι η ιδέα του Απολύτου Όντος είναι έμφυτος εις τον άνθρωπον εις τοιούτον βαθμόν, ώστε όταν ο Παντοκράτωρ Θεός εισέλθη εις κοινωνίαν μετά του πνεύματος του ανθρώπου, τούτο δύναται «να αναγνωρίση» Αυτόν, διότι Ούτος είναι συγγενής αυτού. Εισαγόμενον εις την σφαίραν του Νου του Θεού Δημιουργού, το «κτιστόν πνεύμα» του ανθρώπου άρχεται να θεάται τον Θεόν «καθώς εστι», καθ' Εαυτόν. (**Λέγω «κτιστόν πνεύμα» και ουχί «νους», ίνα μη δημιουργηθή σύγχισις των εννοιών νους και διάνοια**).

Η πρώτη κίνησις κατευθύνεται προς Εκείνον τον «εν αρχή» Όντα. Η διάθεσις ημών είναι να δεχθώμεν Αυτόν ως την θεμελιώδη Αλήθειαν, ανεξαρτήτως εάν συμπίπτη ή ουχί η τοιαύτη οντολογική Αλήθεια μετά }400} των περί Αυτής ιδεών ημών. Και μεγάλη γίνεται η χαρά ημών, όταν τα δεδομένα της αποκαλύψεως επικυρούνται δια της Άνωθεν παρεχομένης θεωρίας και δη της γνώσεως ότι εκτίσθημεν «κατ' εικόνα» Θεού: Φανερούται Ούτος εις ημάς ως Θεός αγάπης, και ζώμεν Αυτόν εν ημίν ως την απόλυτον αρμονίαν, και αρχόμεθα να προσκυνώμεν τον Πατέρα «εν πνεύματι και αληθεία».

«Εάν είπωμεν ότι αμαρτίαν ουκ έχομεν, εαυτούς πλανώμεν και η αλήθεια ουκ έστιν εν ημίν». Επομένως, μόνον η προσευχή της μετανοίας ανταποκρίνεται εις την περί ημών αλήθειαν. Δεν παύω να υπογραμμίζω το σημείον τούτο: Ιστάμενοι ενώπιον του Ουρανίου Πατρός, έχοντες συνείδησιν της αμαρτωλότητος ημών, ευρισκόμεθα επί του επιπέδου της Θείας Αληθείας. Όσον βαθύτερον ζώμεν την αμαρτίαν ημών ως θανάσιμον πλήγμα, τοσούτον πληρέστερον παραδιδόμεθα εν προσευχή εις τον Θεόν και δια της ζωοποιού Αυτού δυνάμεως αποσπώμεθα εκ των δεσμών του χρόνου και του χώρου. Είθε να συγχωρήση εμέ ο Κύριος και να μη κρίνουν εμέ αυστηρώς οι αδελφοί μου: Ούτω συνέβη εις εμέ.

Εν παρομοία προσευχή (ως του Αποστόλου Παύλου) ο νους ημών περικλείεται εν τω Νοΐ του Θεού και δέχεται την κατανόησιν πραγμάτων δια τρόπου όστις είναι αδύνατον να εκφρασθή }401} καταλλήλως δια της καθ' ημέραν ημών γλώσσης. Επί παραδείγματι: Τα πάντα εκτίσθησαν δια του θελήματος Αυτού, δια της σκέψεως Αυτού. **Ούτος «νοεί» τον κόσμον και η δημιουργική Αυτού σκέψις γίνεται κτιστόν είναι**. **Προηγείται η σκέψις του Θεού Δημιουργού και ουχί η ύλη**. Ούτω ζώμεν τον κόσμον τούτον ουχί μόνον υπό το πρίσμα της εμπειρικής γνώσεως, αλλά και θεωρούμεν αυτόν εν πνεύματι δι' άλλου τρόπου. (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ)

«Ο Παράκλητος, το Πνεύμα το Άγιον ... διδάξει υμάς πάντα». Θα «διδάξη» ημάς να σκεπτώμεθα καθώς σκέπτεται ο Ίδιος ο Θεός, να αγαπώμεν καθώς αγαπά } 402} ο Θεός. Μη εκπλήττεσθε επί τούτω. Τοιούτον είναι το νόημα της ευαγγελικής κλήσεως.

Εγείρεται το ερώτημα: Πώς δυνάμεθα να επιτύχωμεν της ευλογίας ταύτης; Η απάντησις εδόθη υπό του Χριστού: «Τας εντολάς τας Εμάς τηρήσατε, και Εγώ ερωτήσω τον Πατέρα και άλλον Παράκλητον δώσει υμίν, ίνα μένη μεθ' ημών εις τον αιώνα». «Γνωρίζομεν», επομένως, το Πνεύμα το Άγιον δια της αγίας παραδόσεως των Πατέρων της Εκκλησίας, καθώς ωσαύτως και δια της προσωπικής ημών πείρας των εν ημίν ενεργειών Αυτού. Εκείνος «υπομιμνήσκει ημάς πάντα».

Επί πλέον: «Εάν τις αγαπά Με, τον λόγον Μου τηρήσει, και ο Πατήρ Μου αγαπήσει αυτόν, και προς αυτόν ελευσόμεθα και μονήν (αιώνιον) παρ' αυτώ ποιήσομεν». Τί δύναται να σημαίνη τούτο; Σημαίνει ότι εδόθη εις ημάς η υπόσχεσις ότι θα κληρονομήσωμεν το πλήρωμα της Θείας ζωής, το πλήρωμα της γνώσεως και της δυνάμεως της αγάπης, όπερ εφανερώθη εις ημάς δια του Ακτίστου Φωτός, «εν ώ σκοτία ουκ έστιν ουδεμία».

Ιδού η μαρτυρία του Παύλου: «Ημείς δε ου το πνεύμα του κόσμου ελάβομεν, αλλά το Πνεύμα το εκ του Θεού, ίνα είδωμεν τα υπό του Θεού χαρισθέντα ημίν». Και εισέτι: «Τις γαρ έγνω νουν Κυρίου, ός συμβιβάσει αυτόν; Ημείς δε νουν Χριστού

έχομεν». Δια της σχολικής παιδείας εισήλθομεν είς τινα κοσμικόν τρόπον σκέψεως και αφωμοιώσαμεν τα δεδομένα της εμπειρικής γνώσεως. Ανάλογόν τι συμβαίνει και εν τω χώρω του Πνεύματος. Ζώντες κατά τας εντολάς }403} του Ευαγγελίου εισερχόμεθα εις την πλέον στενήν συγγένειαν μετά του Θείου Νοός. **Αι εντολαί αύται είναι ουχί άλλο τι, ει μη η αυτό-αποκάλυψις του Θεού «καθώς εστιν»**. **Όταν αύται αποβούν ο μόνος νόμος παντός του είναι ημών, μεταδίδουν εις ημάς την ποθουμένην «μορφήν» του Θείου Είναι**. «Οίδαμεν δε ότι ο Υιός του Θεού ήκει και δέδωκεν ημίν διάνοιαν ίνα γινώσκομεν τον Αληθινόν».

Ο Θεός-Αλήθεια ουδέν ψευδές έπλασεν, ουδέν έναντίον προς την αλήθειαν, και ως εκ τούτου πάσα εξ Αυτού εκπορευομένη ενέργεια είναι αληθινή. **Ο Χριστός απεκάλυψεν εις ημάς τον αυθεντικόν Άνθρωπον, καθώς ούτος συνελήφθη εν τω Νοΐ του Δημιουργού**. Εν ημίν κατετέθη η Αλήθεια του Ιδίου του Θεού, διότι είμεθα «εικών και ομοίωσις» Αυτού. Η αιωνία Αλήθεια μεταδίδεται εις την εν ημίν υποστατικήν αρχήν. Και καθώς **η Υπόστασις γεννάται κατ' αρχάς εν τω ανθρώπω μόνον δυνάμει**, ούτω και το εν ημίν σπέρμα της Αληθείας οφείλει να αναπτυχθή εκ της δυνάμει καταστάσεως αυτού. **Εν τη πτώσει του Αδάμ η εν ημίν Αλήθεια υπέστη αλλοίωσιν**. Δια της χάριτος της μετανοίας και της εξ αγάπης υπακοής προς τον Πατέρα, η Αλήθεια εν τη πρωταρχική αυτής αγιότητι μεταδίδεται εις ημάς ως ζωή του Ιδίου του Θεού.

Τί συμβαίνει όμως εις τον άνθρωπον όστις προσφέρει την μετάνοιαν αυτού μετά κλαυθμού; **Ζη την Αλήθειαν ουχί ως καρπόν των διαλογισμών αυτού, αλλ' ως κατάστασιν του πνεύματος αυτού**, δοθείσαν εις αυτόν υπό του Πνεύματος του Θεού. **Η «κατάστασις» αύτη είναι γεγονός του Είναι** εκ του οποίου και αυτή αύτη η σκέψις ημών συλλαμβάνει δια του ιδιάζοντος εις αυτήν τρόπου την έννοιαν της Αληθείας. Η κατανόησις αύτη }404} της αληθείας δεν είναι αποτέλεσμα αποδεικτικής σκέψεως, αλλά παρουσιάζεται ως δια διαισθήσεως εμβάθυνσις ή διαπίστωσις γεγονότος, ως γνώσις του Θείου Είναι, ήτις κατέρχεται προς ημάς εκ του Θεού.

Η επίγνωσις των οδών του Κυρίου δεν έρχεται ταχέως. **Βαθεία ήτο η οδύνη μου, ότε ησθάνθην την ολιγότητα των ημερών ημών**. **Η ψυχή μου εκυριεύθη υπό φόβου μη τυχόν απέλθω εις τον τάφον, πριν ή έλθη απάντησις εκ του Θεού, ότι εισηκούσθη η προς Αυτόν κραυγή μου**. Αλλά δεν εγκατελείφθην υπ' Αυτού εις τέλος. Δια της εν ανενδοιάστω πίστει προς τον Χριστόν-Θεόν προσευχής μου, μετεδόθη βαθμηδόν και εις εμέ η ευσπλαχνία Αυτού προς την απολλυμένην ανθρωπότητα. Έζων μετά μεγάλου πόνου τον προσωπικόν μου όλεθρον, και ο πόνος ούτος διερρήγνυε τα τείχη της λιθίνης καρδίας μου. Συνήθιζον εν γένει να προβάλλω τας εμπειρίας μου εφ' όλης της ανθρωπότητος, και συνέπασχον μεθ' όλων των ανθρώπων οίτινες, ως και εγώ, έμενον εν καταστάσει χωρισμού από του Θεού. Δια τοιούτου τρόπου τα παθήματα πάντων εγίνοντο «ίδια», και εν τη απομονώσει της ερήμου ήρχετο ενίοτε προσευχή υπέρ όλου του κόσμου μετά του ιδίου κλαυθμού ως και υπέρ εμού του ιδίου. Εν εκείνη τη προσευχή ησθάνθην τον προαιώνιον Θεόν ως τον Πατέρα ημών. Και η αίσθησις αύτη ήτο πειστική μαρτυρία περί της ανάρχου Αληθείας, της παραδοθείσης εις ημάς υπό του Χριστού.

Το θέμα το οποίον μετά δυσκολίας αποπειρώμαι }405} να εκθέσω είναι **η Ζώσα Αλήθεια**. Αύτη δεν ομοιάζει προς τας επιστημονικάς ή τας φυσιολογικάς αληθείας. **Η αποκαλυπτομένη εις ημάς Αλήθεια υπερβαίνει απείρως πάσαν ορθολογικήν θεώρησιν. Δεν είναι αφηρημένη τις διατύπωσις της λογικής ημών σκέψεως, ούτε μαθηματική εξίσωσις, αλλά Πρόσωπον**. Είναι πρωτίστως ο «απ' αρχής» Ών, τουτέστιν ο άναρχος Θεός, η Αγία Τριάς: Πατήρ, Υιός και Πνεύμα Άγιον. Αλλ' η λογική ημών διάνοια είναι ανίκανος να ακολουθήση δια της σκέψεως το πραγματικόν Είναι του Θεού. Επί παραδείγματι, ζώμεν τον Πατέρα ως την απόλυτον Αλήθειαν. Και ο Υιός ωσαύτως είναι η απόλυτος Αλήθεια, ως και το Άγιον Πνεύμα. **Η Αλήθεια όμως είναι Μία και ουχί τρεις απόλυτοι αλήθειαι**. Ως ο Θεός είναι Είς και συγχρόνως Τριάς Υποστάσεων, ούτω και ο Άνθρωπος εν τη εσχάτη αυτού τελειώσει οφείλει να γίνη **Είς Άνθρωπος εν πολλαπλότητι υποστάσεων**.

Ιδού ετέρα τις αντινομία: **Ζώμεν την Υπόστασιν εν τω Θεώ ως τον φορέα του απολύτου πληρώματος του Είναι, και συγχρόνως η Υπόστασις δεν υπάρχει μόνη**. Δια την τυπικήν λογικήν τούτο είναι ένδειξις ανεπαρκείας της Υποστάσεως καθ' Εαυτήν και επομένως άρνησις του απολύτου χαρακτήρος Αυτής. Και όμως τοιαύτη ακριβώς είναι η Αγία Τριάς, ο Θεός της τελείας αγάπης. **Η τελεία αγάπη δεν απομονούται εν Εαυτή, αλλά ζη εν ετέρα, εν ετέραις Υποστάσεσιν**. **Εκάστη των Τριών Υποστάσεων κατέχει, αναφαιρέτω τρόπω άπαν το πλήρωμα του Είναι**. **Αλλ' η Υπόστασις, ως τοιαύτη, εκδηλούται κατά την πράξιν της τελείας αγάπης, της οποίας ίδιον είναι και η τελεία κένωσις, η αυτοελάττωσις**. }406}

... η ιδία αποκεκαλυμμένη εν τη Αγία Τριάδι κενωτική αγάπη εδόθη ως εντολή και εις τους ανθρώπους: **Δια της άκρως εφικτής εις ημάς κενώσεως εν τη πράξει της μετανοίας ημών γινόμεθα ικανοί, ίνα προσλάβωμεν το πλήρωμα και της Θείας αγάπης και της αγάπης προς τον πλησίον**.

... όταν άπτηται ημών η δύναμις της Θείας ταύτης αγάπης, τότε πέραν πάσης αμφιβολίας ζώμεν, μένομεν, εν τη Αληθεία και εν τη Αιωνιότητι.

Την δογματικήν ημών συνείδησιν δυνάμεθα να εκφράσωμεν εν συνόψει ως εξής: «Εγώ Ειμι ο Ών», Εγώ ειμι το Είναι. «Εγώ Ειμι η Αλήθεια». **Η Υποστατική Αρχή εν τω Θείω Είναι αποτελεί τον οντολογικόν πυρήνα Αυτού. Αυτός είναι ο όντως Ζων**. Ο Πρώτος και ο Έσχατος, το Α και το Ω, η άναρχος Αρχή και το ατελεύτητον Τέλος των πάντων. Ούτω κατανοούμεν την Σιναϊτικήν Αποκάλυψιν και την μετέπειτα συμπλήρωσιν αυτής δια της σαρκώσεως του Λόγου του Πατρός και της καθόδου του Αγίου Πνεύματος επί την Εκκλησίαν κατά την ημέραν της Πεντηκοστής. }407}

Ούτος ο Θεός εν τω απ' αιώνος Είναι Αυτού, είναι η αναζητουμένη υφ' ημών απόλυτος Αλήθεια. Η γνώσις της Αληθείας ταύτης είναι δυνατή ουχί άλλως, ει μη δια της ελεύσεως εν ημίν της δυνάμεως Αυτής, δια της υπαρκτικής ενώσεως μετ' Αυτής. Η Υποστατική Αλήθεια γνωρίζεται δια της αυτής υποστατικής αρχής, ήτις κατετέθη εν ημίν εν τη πράξει της «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού δημιουργίας ημών. Εφ' όσον αύτη η εν ημίν ελευθέρα αρχή ουδένα επιδέχεται εξωτερικόν εξαναγκασμόν, η ένωσις ημών μετά της Αληθείας εξαρτάται ουχί μόνον εκ του παρέχοντος Θεού αλλά και εκ του αποδεχομένου ανθρώπου.

Το κτιστόν πνεύμα –ο άνθρωπος- δεν δύναται αφ' εαυτού να φθάση την Αλήθειαν ταύτην. Εν τούτοις, ως εικών του Θεού έχει την ικανότητα να εικάση περί της Αληθείας, αλλ' ουχί πέραν τούτου. Η υπαρκτική γνώσις της Αληθείας δίδεται εις ημάς ως δώρον αγάπης του Δημιουργού προς την λογικήν κτίσιν. Εν τη προσωπική ημών σχέσει μετά του Προσωπικού Θεού ουδέν τελείται κατά την θέλησιν του ενός μόνον μέρους, αλλ΄ είναι πάντοτε απαραίτητος η συμφωνία, η συνεργία, ο ταυτισμός δύο θελήσεων: της Θείας και της ανθρωπίνης. Εις τούτο συνίσταται η ζωή ημών.

Καθ' εαυτόν «πας άνθρωπος ψεύστης», ως προελθών εκ του «μη όντος». Μόνον δια της εν ημίν ενοικήσεως του Θεού-Αληθείας γινόμεθα και ημείς «αληθινοί». Η Ζώσα Αλήθεια μεταμορφοί ημάς δια της ελεύσεως Αυτής εντός ημών. Η Αλήθεια, απόλυτος ούσα, εναγκαλίζεται και συγκρατεί τα πάντα. Όστις θα «γνωρίση» την Αλήθειαν ταύτην κατά }408} τον λόγον αυτής ταύτης της Αληθείας, ελευθερούται από της εφ' ημών θανατηφόρου εξουσίας της αμαρτίας. Είναι Αιώνιος, και καθιστά ημάς αθανάτους. Ο Θεός-Αλήθεια απεργάζεται και ημάς εν αληθεία θεούς. «Θεούς», ουχί δια τα άλλα λογικά κτίσματα, αλλά θεούς κατά την μεταδοθείσαν εις ημάς μορφήν του είναι και κατά το περιεχόμενον της ζωής ταύτης.

Εν τοις ορίοις της γης ουδέν εκ των κτισμάτων δύναται να προσλάβη το πλήρωμα Αυτής της κατά Θείον τρόπον παγκοσμίου Αληθείας. Ως ο Απόστολος Παύλος, γνωρίζομεν και ημείς Αυτήν μόνον «εκ μέρους». Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι η Αλήθεια καθ' εαυτήν είναι εντελώς διάφορος του πως ημείς νοούμεν Αυτήν. Άλλο είναι να γνωρίζη τις την Αλήθειαν, και άλλο να μη κατέχη το απόλυτον πλήρωμα Αυτής, να μη είναι ικανός να φανερώση Αυτήν εν τη τελειότητι Αυτής εις την πράξιν της καθ' ημέραν ζωής. Ομού μετά του Αποστόλου Φιλίππου λέγομεν άνευ δισταγμού: «Ευρήκαμεν την Αλήθειαν»· γνωρίζομεν Αυτήν: Είναι ο Χριστός.

Η πολυϋπόστατος ανθρωπότης είναι είκών της Αγίας Τριάδος: Μία φύσις εν πολλαπλότητι προσώπων. Έκαστος όμως εξ ημών φέρει εν εαυτώ πρωτίστως την μορφήν του Μονογενούς Υιού, και η ημετέρα σωτηρία πραγματοποιείται δια της υιοθεσίας ημών υπό του Πατρός. }409}

Εν τη ιδική μου περιπτώσει συνέβη το ακόλουθον: Ιδών εν πνεύματι τον Χριστόν, τον αγαπήσαντα ημάς «εις τέλος» προσευχόμενον εν Γεθσημανή και εν συνεχεία επί του Γολγοθά, «μη ανθιστάμενον τω πονηρώ», εμίσησα εμαυτόν, ως ήμην, και εν προσευχή, ήτις εγεννήθη υπό του αγίου τούτου μίσους, ανεγνώρισα Αυτόν ως την απόλυτον Αλήθειαν, ως τον εν αληθεία Παντοκράτορα και Θεόν. Εν τη προσευχή ταύτη εδόθη εις εμέ να υπερβώ «τα βλεπόμενα πρόσκαιρα» και να διεισδύσω εις «τα μη βλεπόμενα αιώνια».

Όταν το Πνεύμα το Άγιον δίδη εις ημάς να ίδωμεν }410} τον Χριστόν «καθώς εστι» δια της αγάπης της εκ του Αγίου Πνεύματος προερχομένης τότε καθίσταται εμφανές εις ημάς ότι ο Χριστός είναι το παν: Εν Αυτώ κατοικεί άπαν το πλήρωμα της Θεότητος και το πλήρωμα του ανθρώπου. Είναι Ούτος η Αλήθεια υπό τας δύο αυτής όψεις: Πρώτον, Ούτος είναι το άναρχον γεγονός του Είναι, και δεύτερος, κατά τον «ηθικόν» Αυτού χαρακτήρα, ο Αληθής. Αληθής τουτέστιν Άγιος· Άγιος, τουτέστιν Αγαθός· Αγαθός, τουτέστι «Φως, εν ώ σκοτία ουκ έστιν ουδεμία».

Ολιγοψυχούμεν όταν δίδηται εις ημάς να ίδωμεν τον υπερκόσμιον χαρακτήρα του Ευαγγελίου. Θα ηθέλομεν να μειώσωμέν πως τας πραγματικάς αυτού διαστάσεις, να προσαρμόσωμεν αυτάς εις την χαρακτηριστικήν δια το εύθραυστον ημών σώμα αδυναμίαν, αλλ' ο Ίδιος ουδόλως συγκατατίθεται εις τον υποβιβασμόν των εντολών Αυτού. Εν άκρα εντάσει της μετανοίας ημών αρχόμεθα να διαισθανώμεθα ότι η αποκάλυψις αύτη είναι η εσχάτη, διότι είναι η απολύτως τελεία. Εδόθη δι' όλους τους αιώνας, δι' όλας τας φυλάς και τους λαούς μέχρι συντελείας της επιγείου ιστορίας.

Ο μακάριος Γέρων Σιλουανός έλεγεν: «Όστις δεν αγαπά τους εχθρούς, ούτος δεν εγνώρισεν εισέτι τον Θεόν ως οφείλει να γνωρίζη Αυτόν». }411}

Ως το σώμα ημών αισθάνεται την εαυτού δύναμιν ή την έξωθεν θερμότητα των ηλιακών ακτίνων, κατά τον αυτόν άμεσον τρόπον γνωρίζομεν δι' όλης της υπάρξεως ημών ότι αυτή η αγάπη (προς τους εχθρούς) είναι η αιώνιος Αλήθεια. Γνωρίζει τότε ο άνθρωπος ότι «μεταβέβηκεν εκ του θανάτου εις την ζωήν».

Η θαυμαστή αίσθησις της ελεύσεως του Θεού εντός ημών συνοδεύεται μεθ' ολοκληρωτικής συμφωνίας νου και καρδίας. Η Θεία αρμονία της πνευματικής ταύτης καταστάσεως είναι ευφροσύνη δια την καρδίαν και φως δια τον νουν. Όλος ο άνθρωπος (νους-πνεύμα, καρδία, και σώμα εισέτι) αισθάνεται «την ειρήνην του Θεού, την υπερέχουσαν πάντα νουν». **Η ψυχή αναγνωρίζει ότι και η Αγάπη, και το Φως, και η Ειρήνη καταβαίνουσιν εκ του Υψίστου**.

Είναι μέγα αγαθόν να γνωρίση τις τον αληθινόν Θεόν και να γνωρίζη Αυτόν γνώσει αναφαιρέτω. Πάντα ταύτα εδόθησαν εις τον κόσμον δια του Σαρκωθέντος Υιού του Πατρός, Χριστού Ιησού, και η ευγνώμων ψυχή έλκεται προς Αυτόν (τον πάλαι επί του Σινά αποκαλύψαντα Εαυτόν δια του Ονόματος «Εγώ ειμι», όπερ επανέλαβε πολλάκις κατά την εν σαρκί επιφάνειαν Αυτού). Μετέδωκεν εις ημάς τούτο το «περισσόν ζωής», και η ψυχή γνωρίζει το τελούμενον εν αυτή και λέγει: «**Νυν, Χριστέ μου, εν Σοί και δια Σου και εγώ ειμι**». }412}

Όστις χάριν της εις Χριστόν-Θεόν πίστεως αυτού έλαβε την δωρεάν να εισέλθη, έστω και εκ μέρους, εις το αιώνιον ρεύμα της Γεθσημανίου Αυτού προσευχής και εν συνεχεία ωσαύτως, έστω και μόνον εκ μέρους, να υψωθή και επί του αθανάτου Γολγοθά, ούτος δι' αναμφισβητήτου τρόπου βλέπει να αποκαλύπτηται προ αυτού το «μέγα της ευσεβείας μυστήριον· Θεός εφανερώθη εν σαρκί, εδικαιώθη εν Πνεύματι, ώφθη αγγέλοις …». Από της στιγμής ταύτης ο πιστός «ουκέτι γινώσκει κατά σάρκα Χριστόν», τουτέστιν ως φυσικόν άνθρωπον, αλλά γινώσκει Αυτόν ως τον πανταχού παρόντα Παντοκράτορα, «ελθόντα εις τον κόσμον αμαρτωλούς σώσαι».

Ούτως ο γνησίως «πιστεύων εις τον Υιόν του Θεού έχει την μαρτυρίαν εν αυτώ».(413}

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εν τη αρχή του αιώνος τούτου εγένετο ρήμα Κυρίου προς τον μακάριον Γέροντα Σιλουανόν: «Κράτει τον νουν σου εις τον άδην και μη απελπίζου». Την ακριβή ημερομηνίαν του γεγονότος τούτου ουδέποτε έμαθον. Είναι δυνατόν να συνέβη εν έτει 1906. Έν έτος περίπου πρότερον, το 1905, εγένετο γνωστή εις τον κόσμον η Εξίσωσις του Αϊνστάϊν: E=mc2. Η τελευταία αύτη έθεσε το θεμέλιον της συγχρόνου επιστήμης και τεχνολογίας. Αφ' ενός μεν διήνοιξε κολοσσιαίας πηγάς ζωτικής ενέργειας, αφ' ετέρου δε ήτο η αφετηρία δια την προετοιμασίαν του «αποκαλυπτικού» πυρός του ετοίμου να καταβροχθίση πάσαν ζωήν επί της Γης. Ο λόγος όμως όστις εδόθη εις τον Σιλουανόν, ανυπέρβλητος κατά την αξίαν αυτού, αποτελεί δια πολλούς πιστούς καθοδηγητικόν αστέρα προς την ασάλευτον Βασιλείαν. Ως προς το πνεύμα, το περιεχόμενον του λόγου τούτου ομοιάζει προς την διδασκαλίαν των αρχαίων Πατέρων της Αιγύπτου: Αντωνίου, Μακαρίου, Σισώη, Ποιμένος, των μεγάλων, και πολλών άλλων ολιγώτερον γνωστών, αλλ' ίσως ουχί ολιγώτερον μεγάλων κατά τα έργα αυτών.

Ο λόγος του Χριστού «και μη απελπίζου» εδόθη δια του Αγίου Σιλουανού εις την εποχήν ημών, ήτις χαρακτηρίζεται υπό γενικής απογνώσεως, εξαιρέτως βαρείας. Οι άνθρωποι του αιώνος ημών συχνάκις, παρά την θέλησιν αυτών, γίνονται ηθικοί συνεργοί ατελευτήτων τοπικών ή και παγκοσμίων εισέτι αδελφοκτονιών. Ως τοιούτοι, αμετανόητοι ηθικοί συνεργοί, στερούνται ούτοι, κατά φυσικόν τρόπον, της χάριτος του Αγίου Πνεύματος και δεν δύνανται πλέον να πιστεύσουν εις την αθανασίαν αυτών δια της αναστάσεως. Αληθώς, και ούτε επιθυμούν αυτήν. Ακριβώς εν αυτή τη αυτοκαταδίκη εις πλήρη μετά θάνατον εκμηδένισιν έγκειται η πνευματική ουσία της απογνώσεως. }416}

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

ΕΚΔ. ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΕΣΣΕΞ ΑΓΓΛΙΑΣ 1993. Μετάφρασις εκ του Ρωσικού Ιερομονάχου Ζαχαρίου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α' Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΩΣ ΑΤΕΛΕΥΤΗΤΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Η προσευχή είναι ατελεύτητος δημιουργία ανωτέρα πάσης τέχνης ή επιστήμης. Δια της προσευχής εισερχόμεθα εις κοινωνίαν μετά του Ανάρχου Όντος. Ή άλλως: Η ζωή του όντως Όντος Θεού εισχωρεί εν ημίν δια του αγωγού της προσευχής. ... ενίοτε θα ιστάμεθα επί των ορίων, τρόπον τινά, της αφροσύνης και εν οδύνη καρδίας θα ομολογώμεν εις Αυτόν την οικτράν ημών κατάστασιν:

«Συ έδωκας την εντολήν Σου να αγαπώ, και αποδέχομαι αυτήν μεθ' όλης της υπάρξεώς μου· αλλ' ιδού, εν εμοί τω ιδίω δεν ευρίσκω την δύναμιν της αγάπης ταύτης ...» }015}

Εγκαταλείπει την ψυχήν ημών ως τινα καρπόν επί του δένδρου, να καίηται υπό του ηλίου να δέχηται τα κτυπήματα των ψυχρών και ισχυρών ανέμων, να καταπονήται υπό της δίψης ή να υποφέρη τα ρεύματα των υετών. Εάν όμως ημείς κρατώμεν ισχυρώς δια των χειρών ημών το κράσπεδον του ιματίου Αυτού θα ίδωμεν το αγαθόν αποτέλεσμα.

Η προσευχή αποκαθιστά οπωσδήποτε εν ημίν την θείαν εκείνην πνοήν, την οποίαν ο Θεός «ενεφύσησεν εις το πρόσωπον του Αδάμ», και δυνάμει της οποίας ούτος }016} «εγένετο εις ψυχήν ζώσαν». Το αναγεννημένον δια της προσευχής πνεύμα ημών αρχίζει να εκπλήττηται προ του μεγάλου μυστηρίου του Είναι.

Είναι απαραίτητον εις πάντας ημάς τους υιούς του Αδάμ να διέλθωμεν δια του ουρανίου τούτου πυρός του καταφλέγοντος τας ρίζας των θανατηφόρων παθών. Αλλέως δεν θα ίδωμεν το Πυρ τούτο μεταβαλλόμενον εις Φως νέας ζωής, διότι εν τη πτώσει ημών η καύσις προηγείται του φωτισμού και ουχί αντιθέτως. Συνεπώς ας ευλογήσωμεν τον Κύριον και δια την κατακαίουσαν ταύτην ενέργειαν της αγάπης Αυτού.

Εάν η επίτευξις επιστημονικής πολυμαθείας απαιτή μακροχρόνιον και έντονον αγώνα, η απόκτησις της προσευχής απαιτεί ασυγκρίτως εντονώτερον. }017}

Η ελαχιστοτέρα εισέτι μεθ' ημών επαφή του Θείου Πνεύματος αποτελεί δοξαν ασύγκριτον εν σχέσει προς το περιεχόμενον της άνευ Θεού ζωής ημών.

Η αυθεντική προσευχή ενούσα ημάς μετά του Υψίστου δεν είναι άλλο τι ει μη φως και δύναμις εκ των ουρανών προς ημάς καταβαίνουσα. Κατά την ουσίαν αυτής η προσευχή υπερβαίνει την κατάστασιν ημών. Δεν υπάρχει πηγή ενεργείας δι' αυτήν εν τω κόσμω τούτω. ... Εάν ταπεινώ την σάρκα δι' υπερμέτρου νηστείας, τότε επί τινα χρόνον εν τη οδυνηρά εγκρατεία δημιουργείται ευνοϊκόν έδαφος δια την προσευχήν, κατόπιν όμως το σώμα αποκάμνει και αρνείται να ακολουθήση το πνεύμα. ... **Εάν είμαι διανοητικώς πεπροικισμένος** δια σοβαράν επιστημονικήν εργασίαν ή καλλιτεχνικήν δημιουργίαν, **η επιτυχία μου εις αυτάς θα αποτελέση αφορμήν προς κενοδοξίαν, και θα** }018} **καταστή αδύνατον να εύρω την βαθείαν καρδίαν: τόπον της πνευματικής προσευχής**.

Η αληθής προσευχή προς τον αληθινόν Θεόν είναι κοινωνία μετά του Πνεύματος του Θεού, το Οποίον προσεύχεται εν ημίν. ... Η πράξις της προσευχής ως Άνωθεν καταβαίνουσα χάρις υπερέχει της γηΐνης φύσεως ημών, και εξ αιτίας τούτου το φθαρτόν σώμα, ανίκανον δια την ανάβασιν εις την σφαίραν του Πνεύματος, ανθίσταται εις αυτήν· η διάνοια ανίσχυρος να περιλάβη την απειρότητα, εναντιούται, σαλεύεται υπό των αμφιβολιών, απωθούσα παν ό,τι υπερβαίνει την αντίληψιν αυτής. ... Μόνον όμως η προσευχή ανακαλεί τον κτιστόν κόσμον εκ της πτώσεως αυτού, υπερνικώσα την εν αυτώ μονοτονίαν και αδράνειαν δια της μεγάλης εντάσεως του πνεύματος ημών εν τη τηρήσει των εντολών του Χριστού. }019}

Προσευχή σημαίνει πολλάκις να ομολογώμεν εις τον Θεόν την αθλίαν ημών κατάστασιν: αδυναμίαν, ακηδίαν, αμφιβολίας, φόβους, λύπην, απόγνωσιν, εν ενί λόγω, παν ό,τι συνδέεται μετά των συνθηκών της υπάρξεως ημών. Να ομολογώμεν μη επιζητούντες καλλιεπείς εκφράσεις, ουδέ εισέτι λογικόν ειρμόν ... Συχνάκις ο τρόπος ούτος στροφής προς τον Θεόν αποβαίνει η αρχή της προσευχής-διαλόγου.

Ενίοτε θα είμεθα επί των κυμάτων της Θείας Αγάπης, την οποίαν κατ' αφελή τρόπον θα εκλάβωμεν μονομερώς ως ημετέραν προς Αυτόν αγάπην. }020}

Ίνα αναγνωρίσωμεν τας εκ του Θεού προερχόμενας δωρεάς, Ούτος, μετά την επίσκεψιν, εγκαταλείπει ημάς προς καιρόν. ... Εν τη νεότητί μου υπήρξα ζωγράφος ... Ήτο δυνατόν να εξαντλούμαι να μη έχω δυνάμεις προς εργασίαν ούτε έμπνευσιν· εγνώριζον όμως ότι το δώρον τούτο είναι φύσις μου. Όταν όμως ο Θεός εγκαταλείπει ημάς, τότε λαμβάνομεν αίσθησιν κενού τινος εν αυτώ τούτω τω είναι· και δεν γνωρίζει η ψυχή εάν ποτε θα επιστρέψη ο Απελθών. Ούτος απεκρύβη, εγώ δ' εγκατελείφθην κενός· και ζω το φοβερόν τούτο κενόν ως θάνατον. ... Και ιδού ευρίσκομαι εκ νέου εις εκείνην την κατάστασιν, ήτις πρότερον εφαίνετο εις εμέ φυσική ικανοποιητική, νυν δε προξενεί φρίκην: Εμφανίζεται καθ' υπερβολήν ζωώδης-κτηνώδης ... Εισήχθην εις τον οίκον του μεγάλου Βασιλέως· εγνώρισα ότι είμαι συγγενής Αυτού, αλλ' ιδού πάλιν δεν είμαι πλέον ει μη ανέστιος επαίτης.

Δια της εναλλαγής των καταστάσεων θα γνωρίσωμεν την διαφοράν μεταξύ των φυσικών χαρισμάτων και εκείνων τα οποία κατέρχονται ως Άνωθεν ευλογία. } 021}

... τιτρώσκει την καρδίαν δι' αγάπης διαφόρου εκείνης ήτις συνήθως εννοείται υπό την λέξιν ταύτην. Το Φως της αγάπης ταύτης εκχέεται προς πάσαν την κτίσιν ... **Η αγάπη αύτη γίνεται αισθητή υπό της φυσικής καρδίας, αλλά κατά το είδος αυτής είναι πνευματική, άκτιστος, ως παρά του Θεού εκπηγάζουσα**.

Σέβεται τον άνθρωπον ταπεινούται ενώπιον αυτού: Η αγάπη Αυτού είναι ταπεινή· αγαπά ουχί αφ' υψηλού αλλ' ως στοργική μήτηρ το εαυτής πάσχον βρέφος. }022}

Η θεία αγάπη ήτις είναι ο βαθύτερος χαρακτήρ της ζώσης αιωνιότητος, δεν δύναται να μη πάσχη εν τω κόσμω τούτω. ... **Εγνώρισα εμαυτόν κληθέντα εκ του μηδενός· κατά την φύσιν αυτού ο άνθρωπος είναι μηδαμινότης**.

Η ταπείνωσις του Χριστού είναι δύναμις τα πάντα νικώσα. ... Εκφραζομένη δια των λέξεων ημών παρουσιάζεται αντιφατική. Η ταπείνωσις είναι κατηγόρημα της Θείας Αγάπης, Ήτις, εν τω ανοίγματι αυτής προς την κτίσιν, πράως δέχεται παντοίας πληγάς εκ των υπ' Αυτής κτισθέντων όντων.

Η όρασις του Θεού θέτει τον άνθρωπον ενώπιον της }023} **αναγκαιότητος του εσωτερικού αυτοπροσδιορισμού εν αναφορά προς Αυτόν**. Κατ' ουσίαν **εκάστη ενέργεια ημών απαραιτήτως ή προσεγγίζει ημάς προς τον Θεόν, ή, αντιθέτως, απομακρύνει ημάς**. ... Η απόστασις μεταξύ ημών και του Θεού είναι ανεκφράστως μεγάλη. Βλέπομεν εαυτούς αναξίους του Αγίου των Αγίων· η καρδία συντρίβεται εκ της μαρτυρικής επιγνώσεως της πτωχείας ημών. Δεν αντιλαμβανόμεθα εξ αρχής ότι τούτο ακριβώς το φαινόμενον είναι ήδη η αρχή της προσεγγίσεως ημών προς τον Θεόν. Η πρώτη εντολή των μακαρισμών –«μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι»- κατά τινα οργανικόν τρόπον οδηγεί προς τας επομένας βαθμίδας: προς το πένθος, την πραότητα, την πείναν και την δίψαν της δικαιοσύνης, προς την ευσπλαχνίαν, την καθαρότητα της καρδίας, προς την ζώσαν αίσθησιν της υιοθεσίας ημών· οδηγεί ημάς προς την θλιβεράν σύγκρουσιν μετά του κόσμου των παθών, προς χωρισμόν από των μη εκζητούντων την Βασιλείαν της δικαιοσύνης· προς τους διωγμούς τους ονειδισμούς, τας δυσφημίας και τα παρόμοια. }024}

Εξ αυτής ταύτης της πείρας θα αντιληφθώμεν ευθύς ως επέλθη αυτοϊκανοποίησις εις αντικατάστασιν της αισθήσεως της «πτωχείας», άπασα η κλίμαξ αύτη των πνευματικών αναβάσεων καταρρέει και «ο οίκος ημών αφίεται έρημος»: Ο Θεός δεν είναι πλέον μεθ' ημών. Ούτω γίνεται έως ότου ταπεινωθή εκ νέου η καρδία και κράξη προς Αυτόν μετά πόνου.

Χρόνος είναι ο «τόπος» της συναντήσεως ημών μετά του Δημιουργού· χρόνος είναι η διαδικασία της πραγματοποιήσεως του σχεδίου του Θεού περί της δημιουργίας: «Ο Πατήρ μου έως άρτι εργάζεται, καγώ εργάζομαι». Η δημιουργία δεν είναι εισέτι τετελειωμένη: }025}

Εις ένα έκαστον εξ ημών παρεσχέθη «ίδιος τις χρόνος», βραχύς μεν αλλ' επαρκής δια την επίτευξιν της σωτηρίας.

Εφ' όσον διάγομεν εν τούτω τω «σώματι της αμαρτίας» και συνεπώς εν τω κόσμω τούτω, δεν θα παύση η ασκητική πάλη προς τον «νόμον της αμαρτίας», τον ενεργούντα εν τη σαρκί ημών. Βλέποντες εαυτούς ότι δεν δυνάμεθα να υπερνικήσωμεν τον θάνατον τούτον δια των ιδίων ημών δυνάμεων, εμπίπτομεν εις απόγνωσίν τινα περί της σωτηρίας ημών. Όσον παράδοξον και αν φαίνηται τούτο είναι εν τούτοις αναγκαίον να ζήσωμεν την βαρείαν ταύτην κατάστασιν, να βιώσωμεν αυτήν εκατοντάκις, ώστε βαθέως να εντυπωθή εν τη συνειδήσει ημών. Η πείρα αύτη του άδου είναι δι' ημάς ωφέλιμος. Όταν φέρωμεν εν εαυτοίς το μαρτύριον τούτο επί έτη, επί δεκάδας ετών, τότε γίνεται το μόνιμον περιεχόμενον του πνεύματος ημών, ανεξάλειπτος ουλή επί του σώματος της ζωής ημών. Και ο Χριστός διετήρησεν επί του Σώματος Αυτού τους τύπους των ήλων της σταυρώσεως εισέτι και μετά την ανάστασιν: }026}

Εκ της πείρας των βασάνων του άδου δέον όπως γεννηθή προσευχή υπέρ όλου του γένους των ανθρώπων, ως και υπέρ ημών αυτών. Εκάστην κατάστασιν ημών μεταφέρομεν εν πνεύματι εκ των στενών πλαισίων της ατομικότητος ημών εις άπασαν την ανθρωπότητα. Ούτω πάσα εμπειρία ημών αποβαίνει αποκάλυψις περί των διαδραματιζομένων ανά τους αιώνας εν τω κόσμω των ανθρώπων, και η πνευματική ημών μετ' αυτών ταύτισις λαμβάνει χαρακτήρα απτής πραγματικότητος.

Πρότερον τουτέστιν εν τοις ορίοις του Μωσαϊκού Νόμου, η διάστασις της εντολής ταύτης (αγαπήσεις τον πλησίον σου) αφεώρα μόνον εις τον Εβραϊκόν λαόν ...

Ο Χριστός όμως επεξέτεινε ταύτην εις όλους τους λαούς εις πάντας τους αιώνας ... }027}

Τις θα μεταμορφώση την φύσιν μου ούτως ώστε να καταστή ικανή να μένη αδιαστάτως μετ' Αυτού, Όστις είναι Φως, εν ώ ουκ έστι σκοτία ουδεμία; }028}

Η αγάπη του Χριστού εμπνέει ελεήμονα υπέρ πάντων των ανθρώπων προσευχήν, εν τη οποία συμμετέχουν και η ψυχή και το σώμα. ... Ευαρεστείται ο Πατήρ ημών ο ουράνιος όταν πάσχωμεν βλέποντες τα προσκόμματα των αδελφών ημών. Κατά το πνεύμα της εντολής «αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν» οφείλομεν να συμπάσχωμεν ο είς υπέρ του άλλου. Είναι απαραίτητον να δημιουργηθή τρόπον τινά αλληλοκάλυψις ευθυνών, ήτις θα ενώση πάντας ημάς ενώπιον του προσώπου του Θεού του Δημιουργού ημών. }029}

Εν τη ευχητική καταπονήσει της ψυχής περί της σωτηρίας των ανθρώπων περικλείεται ζωοποιός δύναμις και αγία χαρά. Ο μη γήϊνος αλλά θεοειδής χαρακτήρ της χριστιανικής ζωής, έγκειται εις τον μετά θαυμαστού τρόπου συνδυασμόν θλίψεως και χαράς, βάθους και ύψους, παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος εν τη μακραίωνι ιστορία της γης.

Βραδεία φαίνεται εις ημάς η διαδικασία της αφομοιώσεως της Άνωθεν δοθείσης εις την ανθρωπότητα Αποκαλύψεως. Τούτο δε ουχί μόνον εν τη ζωή του συνόλου των ανθρώπων, αλλά και εν τω προσωπικώ αγώνι ενός εκάστου εξ ημών. }030}

Δυσκόλως αφομοιούται υφ' ημών η ζωή του Θεού. Εκείνοι δε οίτινες ηγάπησαν την επιφάνειαν του Χριστού του Αμνού του Θεού, δεν χωρούν το πλήρωμα της εκχεομένης επ' αυτούς ευλογίας.

Οσονδήποτε πεπυρωμένη και εάν είναι η πίστις του χριστιανού το έργον της «μεταμορφώσεως του εξουθενημένου σώματος» ημών, όπως καταστή τούτο «σύμμορφον τω σώματι της δόξης του Κυρίου», απαιτεί μακροχρόνιον αγώνα νηστείας και προσευχής μετανοίας. Εν τη παρατεταμένη πορεία της ασκήσεως ταύτης αποκαλύπτεται η έως τότε άγνωστος διάστασις της πτώσεως του Αδάμ. Η όρασις αύτη δεν δίδεται εις πάντας κατά το αυτό μέτρον. }031}

Υπήρξαν όμως περιπτώσεις κατά τας οποίας η κατώδυνος εκ της μακράς προσευχής καρδία απώθει τον Θεόν λέγουσα: «Ώ, τούτο είναι υπέρ τας δυνάμεις μου»! Αι συνέπειαι εν τούτοις τοιούτων βραχυτάτων στιγμών απέβαινον λίαν θετικαί.

Όσον ισχυροτέρα είναι η έλξις ημών προς τον Άπειρον τοσούτον βραδυτέρα φαίνεται εις ημάς η προσέγγισις προς Αυτόν. Η τυραννική αίσθησις της μηδαμινότητος ημών αφ' ενός, και η θεωρία του ανεκδιηγήτου μεγαλείου του Ποθουμένου αφ' ετέρου καθιστούν αδύνατον }032} την έγκυρον κρίσιν περί της πραγματικής καταστάσεως ημών: Προσεγγίζομεν άραγε προς τον Θεόν ή απομακρυνόμεθα απ' Αυτού; Εν τη θεωρία της αγιότητος του Θεού ο άνθρωπος αναπτύσσεται ταχύτερον παρ' ό,τι προοδεύει εν τη ικανότητι αυτού όπως συμμορφοί την ζωήν αυτού προς την εντολήν. Εξ ού και η εντύπωσις ότι η διάστασις μεταξύ ημών και του Θεού δεν παύει να αυξάνη. Εν τη επιστημονική εργασία πάσα νέα ανακάλυψις, μη ούσα τελική, αποκαλύπτει την προτέραν ημών άγνοιαν και δι' αυτού του γεγονότος ευρύνει τρόπον τινά την περιοχήν του μυστηριώδους και ακαταλήπτου, όπερ εκτείνεται έμπροσθεν ημών.

Η νοερά όρασις του σκοπού δύναται να δοθή εις ημάς εν βραχυτάτη στιγμή, ανεξαρτήτως της φυσικής ηλικίας, αλλ' η εν τη πράξει εκπλήρωσις εκείνου, όπερ προεγεύθημεν εν διαισθήσει δύναται να απαιτήση ισόβιον αγώνα· αλλά και τότε η επιτυχία δεν είναι εισέτι βεβαία.

Να ίδη τις εαυτόν εν τη δουλεία των χαμερμπών παθών των αποχωριζόντων αυτόν από του Θεού, θλίβει }033} αυτόν μέχρι μεγάλου πόνου. Εκ της απεγνωσμένης θλίψεως η προσευχή συνάγεται εις τα έσω, εις αυτόν τούτον τον καρδιακόν πυρήνα της υπάρξεως ημών, υπό μορφήν «σπασμού»: Ο όλος άνθρωπος συσφίγγεται εις έν, ως ισχυρός εσφιγμένος γρόνθος. Η προσευχή γίνεται κραυγή άνευ λόγων. Τούτο είναι μία εκ των πικροτέρων εμπειριών: να συνειδητοποιήση τις εαυτόν εν τω ζοφερώ λάκκω της αμαρτίας, ανάξιον του Αγίου των Αγίων. Δεν υπάρχει όμως άλλη ευκολωτέρα οδός δια την υπερνίκησιν των παθών.

Παν χριστιανικόν «έργον» αναποφεύκτως συνδέεται μετ' ασκητικού αγώνος· η αγάπη δε, ως το ύψιστον πάντων των έργων, απαιτεί και τον μεγαλύτερον κόπον.

Όσοι όμως έλαβον την φοβεράν ταύτην ευλογίαν (θα άρη επί των ώμων αυτού τον σταυρόν), **εγεύθησαν της αναστάσεως αυτών· ο κλήρος των υπολοίπων είναι η πίστις εις την ευσπλαχνίαν του Θεού**. }034}

Δεν είμεθα εις θέσιν να φθάσωμεν την τελειότητα των εντολών, αλλ' εξ ημών εξαρτάται να επιδείξωμεν την μεγαλυτέραν δυνατήν φιλοπονίαν, και τότε Εκείνος ο Ίδιος θα επιτελέση το υπόλοιπον. … Η δύναμις των ευαγγελικών εντολών έγκειται εις το ότι αύται εισάγουν κατά φυσικόν τρόπον εις την }035} απειρότητα του Θείου Είναι.

Όσον βαθύτερον πορευόμεθα «προς τα κάτω» τοσούτον ριζικώτερον καθαιρόμεθα εκ των συνεπειών της υπερηφάνου πτώσεως του προπάτορος ημών Αδάμ. Όταν δε καθαρθή η καρδία ημών τότε ενοικούν εν ημίν και ο Πατήρ και ο Υιός και το Πνεύμα το Άγιον, και ημείς εισαγόμεθα εις την ασάλευτον πραγματικότητα της Θείας Βασιλείας, ένθα το ανεκδιήγητον μεγαλείον συνενούται μετά της αφάτου ταπεινώσεως και του αρρήτου κάλλους. }036}

Η δε κένωσις ημών εκφράζεται δια της αρνήσεως πάντων όσα είναι εις ημάς πολύτιμα επί της γής εν τη τηρήσει των εντολών: }037}

Να είναι τις χριστιανός σημαίνει να πιστεύη εις την ανάστασιν των νεκρών· να ελπίζη εις την υπό του ουρανίου Πατρός υιοθεσίαν ημών· να αποδέχηται την θείαν μορφήν της υπάρξεως· να γίνηται δια της δωρεάς της Πατρικής αγάπης ό,τι Αυτός ο Ίδιος είναι κατά την ουσίαν Αυτού τουτέστι θεός. … **Είναι μεγάλη αμαρτία να μειώσωμεν την δοθείσαν εις ημάς εν Πνεύματι Αγίω αποκάλυψιν περί του Ανθρώπου** }038} **περί του τρόπου δια του οποίου συνελήφθη ο Άνθρωπος εν τω νοΐ του Θεού, πριν ή δημιουργηθή ο ορατός ούτος κόσμος**. Η τιμωρία δια την αμαρτίαν ταύτην – της απιστίας εις την ανάστασιν – είναι ιδιαιτέρου χαρακτήρος. Αποτελεί την ιδίαν ημών αυτοκαταδίκην: **Απορρίπτομεν το δώρον του Δημιουργού ημών**. Δια τι όμως απορρίπτομεν τούτο; Κυρίως και προ πάντων, διότι η Πατρική Δωρεά αποκτάται μετά μεγάλου κόπου και πολλών παθημάτων. Το θέμα τούτο είναι άκρως βαθύ.

Όλα τα βιώματα ημών φαίνονται εις ημάς συνδεδεμένα ακριβώς μετά του σώματος τούτου και των αισθήσεων αυτού. Αισθανόμεθα εισέτι και την σκέψιν ημών ως κίνησιν ενεργείας τινός εν τω φυσικώ εγκεφάλω και τη καρδία ημών … Δεν εδόθη εις πάντας η εμπειρία των καταστάσεων προσευχής, κατά τας οποίας το πνεύμα ημών ελευθερούται από των υλικών δεσμών και των συνθηκών του χρόνου και του χώρου. Τουναντίον εις ελαχίστους. Αλλ' ιδού πιστεύομεν εις την επιστήμην μετ' αφελούς πίστεως παρά την πασιφανή αυτής σχετικότητα. }039}

Τι είναι το Ποτήριον τούτο του Χριστού κατά την }040} ουσίαν αυτού; Το βάθος του μυστηρίου τούτου είναι αποκεκρυμμένον αφ' ημών. Εν τη προσπαθεία ημών όπως ακολουθήσωμεν τον Χριστόν δια της οδού της τηρήσεως των εντολών Αυτού, αναποφεύκτως και απαύστως πίνομεν ποτήριόν τι, αλλά δεν κατανοούμεν πλήρως το Ποτήριον εκείνο εις το οποίον ανεφέρετο και το οποίον έζη ο Χριστός «εν τη ώρα εκείνη». … Το Ποτήριον του Χριστού είναι μυστηριώδες αλλά και το ημέτερον ποτήριον είναι κεκρυμμένον από των αλλοτρίων οφθαλμών.

… ο Κύριος εις έκαστον βήμα Αυτού έζη εις άλλο επίπεδον του Είναι· εκεί όπου τα πάντα ορώνται δια μέσου άλλου πρίσματος. }041}

Ουδείς εκ των υιών του Αδάμ δύναται να ζήση ούτω (αγαπάτε τους εχθρούς υμών) δια μόνης της δυνάμεως αυτού. Τούτο δεν είναι δυνατόν άλλως ει μη εάν το Πνεύμα το Άγιον πληρώση την καρδίαν του ανθρώπου δια της ιδιαζούσης εις Αυτό αιωνιότητος. Άνευ Αυτού δεν δυνάμεθα να φυλάξωμεν την εντολήν του Θεού. }042}

Ο όφις ίνα απορρίψη αφ' εαυτού το παλαιόν άχρηστον ένδυμα, διέρχεται δια στενής σχισμής· ούτω και πας άνθρωπος, ίνα σωθή οφείλει να διέλθη δια λίαν «στενής πύλης», όπως απεκδυθή τους «δερματίνους χιτώνας», τους οποίους ενεδύθημεν εν τη πτώσει ημών. }043}

Δεν θα είπω ότι εμίσησα τον πατέρα μου ή την μητέρα μου ή τους λοιπούς συγγενείς και φίλους. Ήρκει εις εμέ το μίσος προς εμαυτόν, ενώ περί των άλλων,

τρόπον τινά, δεν εσκεπτόμην. Ο πόθος μου δια τον Θεόν προεκάλει μεγάλην οδύνην, τοσαύτην ώστε να επιλανθάνωμαι πάντων των λοιπών, διαμένων μόνος μετ' Αυτού. }044}

... αι εντολαί αύται (αγαπήσεις Κύριον τον Θεόν δι' όλου του είναι σου και τον πλησίον ως σεαυτόν) αποτελούν αυτοαποκάλυψιν του Θεού ενώπιον ημών. Η τήρησις αυτών είναι δυνατή ουχί άλλως, ει μη όταν απεκδυθώμεν τον «παλαιόν άνθρωπον» και ενδυθώμεν «τον νέον»: τον Χριστόν, τον εκ του ουρανού καταβάντα. }045}

Η αγάπη δε ενοποιεί ημάς εν τω Είναι. Το πλήρωμα της αγάπης οδηγεί να αγαπώμεν μέχρις αυτολήθης· «αυτολήθης», τουτέστιν αυτομίσους.

Το περιεχόμενον της ζωής του μετ' εντάσεως προσευχομένου ανθρώπου είναι όμοιον προς απέραντον ωκεανόν ζώντος ύδατος. Το πνεύμα ημών πλουτεί ημάς ακαταπαύστως, αλλ' ουχί τόσον ως προς το πλήθος νέων λόγων ή εννοιών, όσον ως προς την εμβάθυνσιν αποκτηθέντων βιωμάτων. ... Επί έτη, εισέτι δε και δεκαετίας, η παρατεινομένη εναλλαγή καταστάσεων οδύνης ή παρακλήσεως –άνωθεν κατερχομένης- διαπαιδαγωγεί το πνεύμα ημών, απεργαζομένη τούτο ικανώτερον προς νέας μορφάς σκέψεως και προσλήψεως του είναι εν γένει: Ο νους εθίζεται να σκέπτηται ασχηματίστως όλον τον κόσμον, η καρδία δε να φέρη ευκτικώς και μετά πόνου αγάπης εν εαυτή τον κόσμον τούτον εν τω συνόλω αυτού. Εν τη τοιαύτη πνευματική συνθέσει διαμένει η ώριμος προσευχή του χριστιανού του παρισταμένου τω Θεώ δι' όλου του νου, δι' όλης της καρδίας, εν τη ενώσει αυτών εις έν. Ο ασκητής ανίσχυρος να εκφράση δια λόγου παν ό,τι φέρει εν εαυτώ, συχνάκις προσεύχεται άνευ λόγων έχων εν τούτοις σφαιρικήν επίγνωσιν των όσων έλαβε πείραν, ή εν πλήρει καταδύσει εν τω Θεώ μέχρι λήθης της γης. Εν τη αμεθοδεύτω εξωτερικώς περιγραφή των διαδικασιών της ζωής του ανθρωπίνου πνεύματος γίνεται λόγος περί της βαθμιαίας μεταβάσεως εκ των ατομικών μορφών της υπάρξεως εις την υποστατικήν μορφήν του είναι εν τω αιωνίω Θεώ. }046}

Η σχολαστική συστηματοποίησις του υλικού είναι δυνατή μέχρι σημείου τινός εις τα θεωρητικά θεολογικά έργα, αλλ' ουδόλως και ουδέποτε εις τα ζώντα ρήματα περί της αυθεντικής ζωής του πνεύματος ημών. }047}

Β' Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΩΣ Η ΟΔΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΓΝΩΣΙΝ

Όσον και εάν είμαι όντως "μηδέν", εν τούτοις το Άκτιστον Φως εφανερούτο εις εμέ ακριβώς δια την εις Χριστόν πίστιν. }050}

Βραχεία η απάντησις, αλλ' ο λόγος του Θεού φέρει εις την ψυχήν νέαν ιδαιτέραν αίσθησιν του είναι. Η καρδία λαμβάνει πείραν πληρώματος φωτοφόρου ζωής. Ο νους αίφνης συλλαμβάνει κεκρυμμένα εώς τότε νοήματα. Η εγγύτης του Θεού εμπνέει ημάς. Η επαφή της δημιουργικής Αυτού δυνάμεως ζωοποιεί ημάς. Η αποκτηθείσα δια της οδού ταύτης γνώσις είναι ποιοτικώς διάφορος της αποκτωμένης δια της φιλοσοφικής διανοήσεως: Μετά της κατανοήσεως των πραγματικοτήτων του πνευματικού κόσμου μεταδίδεται εις όλην την ύπαρξιν του ανθρώπου άλλη μορφή ζωής, ομοία ίσως προς εκείνην του πρωτοπλάστου. Η οντολογική αύτη γνώσις του Θεού ενούται μετά του ρεύματος της ευχομένης προς Αυτόν αγάπης. }052}

Εν τη καταστάσει της πτώσεως ημών είμεθα αποκεκομμένοι από του Θεού υπό αοράτου δια γυμνού οφθαλμού παραπετάσματος, αδιοράτου και εν ταυτώ αδιαπεράστου δι' ημάς. Κατά τρόπον δε απρόβλεπτον, νεύματι Θεού, διαγράφεται επί του παραπετάσματος τούτου μικρά τις σχισμή. Προσηλούντες τον οφθαλμόν επ' αυτής βλέπομεν ουχί μόνον εκείνο, όπερ απετέλει το αίτημα της προσευχής ημών αλλά και τους εν τη αυτή προοπτική κειμένους ευρείς ορίζοντας. Εάν ο οφθαλμός ημών είναι «απλούς» και ημείς δεν αποσπάσωμεν αυτόν από της δοθείσης εις ημάς θεωρίας, ούτος θα αντιληφθή, τρόπον τινά θα αισθανθή την απειρότητα της φωτοφόρου βασιλείας. Και τότε θα λάβη την οφειλομένην λύσιν, ουχί μόνον το πρόβλημα ημών αλλά και ολόκληρος σειρά άλλων προβλημάτων, συνδεδεμένων μετ' αυτού. Εν τη θεία αιωνιότητι όλαι αι «παράλληλοι» συμπλέκονται εις κόμβον, ως και πάσαι αι αποκλίνουσαι ακτίνες.

Εάν ο Θεός είναι τοιούτος ως εφανέρωσεν Αυτόν ο εσταυρωμένος Χριστός, τότε πάντες ημείς και μόνον ημείς είμεθα υπεύθυνοι δια πάντα τα κακά, τα πληρούντα άπασαν την ιστορίαν της ανθρωπότητος.

Η Θεία ταπείνωσις δύναται να χαρακτηρισθή ως ετοιμότης, ως άνοιγμα }053} δια την αποδοχήν πάντων, και πασών των πληγών των προερχομένων εκ χειρών ανθρώπων, υπ' Αυτού κτισθέντων. ... Και είδον εν πνεύματι ότι η αιτία των αλύτων βασάνων των ανθρώπων δεν ήτο η απουσία ευσπλαχνίας προς ημάς εκ μέρους του Θεού, αλλά αποκλειστικώς και μόνον η κατάχρησις υπό του ανθρώπου του δώρου της ελευθερίας, όπερ δεν ήρθη αφ' ημών εισέτι και εν τη πτώσει ημών.

... εκάλυψεν εμέ πικρόν αίσθημα αισχύνης δια την άφρονα και υπερήφανον σκέψιν ότι δήθεν ήμην πλείον ελεήμων ή Εκείνος. ... Βραδύτερον κατενόησα ότι **και αυτή αύτη η προσευχή ευσπλαχνίας ήτο η ενέργεια Αυτού εν εμοί**. }054}

Η πείρα έδειξεν εις εμέ **πόσον αδρανής είναι η φύσις ημών εν τη αμαρτία**. Και τοιαύται εισέτι προσευχαί καθώς ανέφερον ανωτέρω, **δεν θεραπεύουν παρευθύς την πεπτωκυίαν ημών φύσιν**. ... Νυν κατανοώ ότι καίτοι επιφανειακώς η ζωή μου έρρεεν άνευ ορατών υπό των ανθρώπων παραβάσεων, εν τω βάθει εν τούτοις – πνευματικώς – ήμην, και είμαι σκότος. }055}

Το πρόβλημα του καλού και του κακού δεν λύεται εν τοις ορίοις της γης.

Η επίγειος ημών ζωή δεν είναι κατ' ουσίαν πλείον τι, ει μη βραχεία στιγμή, δοθείσα εις ημάς υπό του Αγαθού Πατρός, }056} ίνα διεισδύσωμεν εις την υπερέχουσαν την διάνοιαν κενωτικήν αγάπην του Χριστού. ... Ενταύθα κρεμάμεθα επί σταυρού, έστω και εισέτι αοράτου. Αλλά μόνον δια του τρόπου τούτου δυνάμεθα να κατανοήσωμεν το μεγαλείον του ανθρώπου και την ανεξιχνίαστον άβυσσον του Θείου Όντος. Είναι αδύνατον να εκφράσωμεν δια της γνώσεως ημών τον δια της σταυρικής οδού εις ημάς υπό του Θεού αποστελλόμενον πλούτον.

Ο Θεός είναι αδιαίρετος εν Εαυτώ. Όταν έρχηται, έρχεται όλος «καθώς εστιν» εν τω προαιωνίω Αυτού Είναι. Ημείς δεν χωρούμεν Αυτόν. ... Προφέρει Ούτος βραχείαν φράσιν αλλά δεν επαρκεί η ζωή ίνα αφομοιώσωμεν το περιεχόμενον αυτής. Μετ' ευλαβείας αισθανόμεθα την Πατρότητα Αυτού. Βλέπομεν ότι διψά να μεταδώση εις ημάς την άναρχον Αυτού Ζωήν: να ίδη ημάς εις τέλος ομοίους προς τον Υιόν Αυτού, Όστις είναι «σφραγίς ισότυπος» του Πατρός. Ακατάληπτος είναι η Βουλή Αυτού περί ημών. Εκ του «μηδενός» ποιεί ομοίους προς Αυτόν θεούς. Και άπασα η ύπαρξις ημών εν κατανύξει προσπίπτει ενώπιον Αυτού, ουχί εν φόβω ενώπιον αυστηρού Δεσπότου, αλλ' εν ταπεινή αγάπη προς τον Πατέρα.

Ο Κύριος διεφύλαξεν εμέ από παντός δεσμού τον οποίον θα ήτο δύσκολον να διαρρήξω. Και ούτως, ότε είχον ανάγκην ελευθερίας εξ οιασδήποτε ευθύνης, δι' άλλας ζωάς είχον αυτήν (ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ). }057}

Ανεπαυόμην εις την σκέψιν ότι εάν απέθνησκον ουδείς θα υφίστατο ζημίαν εξ αυτού. Μεγάλη ήτο η ευτυχία μου: Ηδυνάμην αφόβως να διακινδυνεύσω το παν· να πορευθώ εισέτι και εις τον θάνατον. Ο νους μου εν πάση προσοχή συνήγετο εις τα έσω και εκεί παρέμενεν επί έτη απαράκλητος.

Ενίοτε αόρατον πυρ ήγγιζε την κορυφήν της κεφαλής μου και εισέδυε ταχέως εις όλον το σώμα μου μέχρι των ποδών, φλογερά δε προσευχή μετά μεγάλου κλαυθμού δια τον κόσμον εκυρίευεν εμού επί ώρας.

Τότε προσηυχόμην ως επί το πλείστον γονυπετής προσπίπτων κατά πρόσωπον επί του δαπέδου. Ότε δε εξησθένει το σώμα, απεκοιμώμην, αλλ' εν αυτή τη συνειδήσει μου δεν έπαυον να προσεύχωμαι, ούτε ησθανόμην εαυτόν κοιμώμενον. Μόνον ότε ηγειρόμην ηδυνάμην να εννοήσω ότι το σώμα μου εκοιμάτο διότι δεν ήτο πάντοτε εν τη αυτή στάσει εν τη οποία προσηυχόμην.

Δις, ισως και τρις, επί των οδών των Παρισίων απώλεσα εκ της προσευχής την αίσθησιν του πέριξ εμού υλικού κόσμου. Αισίως όμως ηδυνήθην να φθάσω εις τον τόπον του προορισμού μου.

Μίαν φοράν (εν Παρισίοις) ήμην εις δεξίωσιν διασήμου ποιητού, ... }058} Επέστρεφον εις την οικίαν μου περί το μεσονύκτιον. Καθ' οδόν εσκεπτόμην: Πώς συσχετίζεται το φαινόμενον τούτο, έν εκ των πλέον ευγενών της ανθρωπίνης δημιουργικότητος, μετά της προσευχής; Εισελθών εις το δωμάτιόν προσηυχόμην:

«Άγιος ο Θεός, Άγιος Ισχυρός, Άγιος Αθάνατος ...». Και ιδού απαλή φλόξ αοράτως και τρυφερώς επί της επιφανείας του προσώπου και του στήθους μου έκαιε λεπτόν τι ως αύραν, όπερ εν τούτοις δεν ήτο σύμφωνον προς το Πνεύμα του Θεού.

Εντός μου έζων την θαυμαστήν διαδικασίαν της πάλης μεταξύ της έλξεως προς την τέχνην και της προσευχής. Η τελευταία ενίκησε το πάθος του ζωγράφου, αλλ' ουχί ευκόλως ουδέ ταχέως. Μετά ταύτα εις το Θεολογικόν Ινστιτούτον η προσευχή δεν εβοήθει εμέ να έχω εστραμμένην την προσοχήν μου εις τα παραδιδόμενα μαθήματα. Έπρεπε να παλαίσω προς το ιδιόμορφον τούτο κώλυμα, όπερ καθ' εαυτό είναι πολύτιμον. ... παρά το ενδιαφέρον μου προς τας εκκλησιαστικάς επιστήμας, η πνευματική μου ανάγκη, όπως παραμένω εν τη προσευχή, υφίστατο ζημίαν, και εγώ ανεχώρησα δια τον Άθωνα.

Εκεί εις το Άγιον Όρος η ζωή μου εύρε την τροχιάν αυτής. Καθ' εκάστην σχεδόν ημέραν μετά την Λειτουργίαν επλήρου εμέ η πασχάλιος χαρά. Όσον παράδοξον και αν φαίνηται η αδιάλειπτος προσευχή μου ομοίως }059} προς ηφαίστειον έκρηξιν επήγαζεν εκ της βαθείας απογνώσεως, ήτις εσκήνωσεν εν τη καρδία μου. Δύο καταστάσεις φαινομενικώς εκ διαμέτρου αντίθετοι, συνυπήρχον εντός μου.

Ευθύς ως εξησθένει εν εμοί η απόγνωσις, εμειούτο η θέρμη της προσευχής και ο θάνατος εισέβαλλεν εις την καρδίαν. Δια της μετανοίας τοσούτον επλατύνετο το είναί μου, ώστε να άπτηται εν πνεύματι και του άδου και της Βασιλείας. ... Ούτε τον θάνατον ούτε το παράλογον ηδυνάμην να δεχθώ. Τότε εντός μου εισήλθεν η σκέψις–αίσθημα: **Παν ό,τι εγνώριζον, παν ό,τι ηγάπων, και ό,τι εζωοποίει και ενέπνεεν εμέ –τα πάντα απολύτως, εισέτι δε και ο Ίδιος ο Θεός– αποθνήσκει εντός μου και δι' εμέ, εάν εγώ αφανίζωμαι τελείως**. Το βίωμα τούτο ήτο ισχυρόν. Εμορφοποιείτο δε εις την σκέψιν **ότι το ανθρώπινον εγώ δύναται να αποβή κέντρον–φορεύς πάσης της κτίσεως**. }060}

... Ότε ανεγίνωσκον το Ευαγγέλιον, πάντες οι λόγοι αυτού εφαίνοντο εις εμέ οικείοι, αλλά δεν ηδυνάμην να κατανοήσω ό,τι κρύπτεται εντός εκάστου εξ αυτών – εν αυτώ τούτω τω Είναι του Θεού. ... Η δίψα μου γνωρίσω τον Θεόν ήτο άσβεστος: Όσον και εάν προσηυχόμην, όσον βαθέως και εάν εστέναζον, το πνεύμα μου ουδέποτε ικανοποιείτο. Τοιούτον ήτο το «ποτήριόν» μου εν τω Άθωνι: Θλίψις και χαρά συνεχωνεύοντο εν αυτώ, αναιρούσαι η μία την άλλην. Δεν έβλεπον εναργώς ενώπιόν μου την οδόν: Ευρισκόμην όλος εν αμηχανία· και ο πόνος επλήρου όλον εμέ. Αλλ' όμως εν τη ατμοσφαίρα του πνευματικού πόνου εγεννάτο η κατανόησις του μεγαλείου του }061} Ανθρώπου. Και δεν είναι άρα γε **ο άγιος ούτος πόνος είς εκ των αγωγών, δια των οποίων ο Ύψιστος Θεός κοινωνεί κατ' άμεσον τρόπον μετά των κτισμάτων Αυτού**, δίδων εις αυτά βαθμηδόν την γνώσιν ουχί μόνον περί του κτιστού–κοσμικού είναι, αλλά και περί Αυτού του Ιδίου;

... χάρις εις τον Γέροντα, απέβη εις εμέ οφθαλμοφανές ότι ως θεμέλιον πασών των τραγωδιών του ανθρωπίνου γένους κείται η πτώσις εις την **υπερηφανίαν**. **Το πάθος τούτο είναι αυτή αύτη η ουσία του άδου· άδου αληθώς σατανικού βάθους**.

Ουδείς δύναται να είναι βέβαιος ότι εκείνος ή ο άλλος λογισμός, ο ελθών προς αυτόν δεν θα κυριεύση αυτού δι' όλην την αιωνιότητα. }062

Ουδείς υπερέβη Αυτόν κατά τα παθήματα Αυτού. Εξωτερικώς πολλοί υπέμειναν, και νυν υπομένουν φρικτά βασανιστήρια εντός των θαλάμων των συγχρόνων φυλακών, αλλά ποιοτικώς ο άδης Αυτού, «άδης αγάπης», είναι οδυνηρότερος πάντων των λοιπών. }064}

Παρομοίως, οι ακολουθήσαντες τον Χριστόν κατά τον χρόνον της επιγείου Αυτού ζωής έλαβον το δικαίωμα ομού μετ' Αυτού να κρίνουν τον κόσμον:

Δεν ήτο μικρός ο κίνδυνος κατ' εκείνον τον καιρόν, να εξοστρακισθή τις κοινωνικώς. Οι Απόστολοι, εν τούτοις, απεφάσισαν να αναλάβουν τον αγώνα αυτόν, και σχεδόν πάντες εφονεύθησαν δια το κήρυγμα του Ευαγγελίου. Δια τούτο και εδόθη εις αυτούς το «δικαίωμα» να κρίνουν τους μη ακολουθήσαντας τον Χριστόν. }065}

Επί αιώνας επαναλαμβάνονται πολλοί εκ των ουρανών καταβάντες λόγοι εις τους πλέον ποικίλλους συνδυασμούς, αλλ' ούτοι δεν ευρίσκουν την

οφειλομένην απήχησιν εις τας απολιθωθείσας καρδίας, εις την αδιάφορον δια τον άνω κόσμον σκέψιν. Και όμως υπήρξαν πολλαί στιγμαί κατά τας οποίας οι λόγοι ούτοι εδίδοντο Άνωθεν εις τους ανθρώπους ως βρονταί συγκλονίζουσαι τας καρδίας των ανθρώπων, και ως αστραπαί φωτίζουσαι την συνείδησιν αυτών. Ούτοι κατήλθον εις την γην ημών εκ της κεκρυμμένης Βασιλείας, ως σωτήριος αποκάλυψις περί της αφάτου σοφίας του Ουρανίου Πατρός, περί της προς ημάς αγάπης Αυτού περί του μεγάλου μυστηρίου του Είναι.

Ανά τους αιώνας επανελαμβάνοντο οι ιεροί λόγοι άνευ της οφειλομένης προσοχής, και πιθανόν ένεκα τούτου απώλεσαν την πρωταρχικήν αυτών δύναμιν – εκείνην την οποίαν είχον, ότε ενεφανίζοντο δια πρώτην φοράν εις την συνείδησιν των προφητών των αποστόλων και των αγίων. (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ) Θα ευρεθούν άρα γε άλλοι τρόποι εκφράσεως του βαθυτάτου νοήματος της δοθείσης εις ημάς γνώσεως περί του μεγάλου Θεού; Η αγάπη ημών προς Αυτόν ζητεί να εκφρασθή μετά τοιαύτης πλήρους ζωής ενεργείας, ώστε ούτε ο παν-καταλύτης χρόνος να δύναται να μειώση αυτήν.

Προ των οφθαλμών ημών τελείται το ανεκφράστως μέγα θαύμα της δημιουργίας του κόσμου, της δημιουργίας θεών, όπερ εισέτι δεν συνετελέσθη. Η τελείωσις αυτού είναι υπεσχημένη δια τον μέλλοντα αιώνα. }066}

Η απόκτησις αυτής της Βασιλείας της Πατρικής αγάπης συνδέεται μετά πολλών παθημάτων. Η καρδία καταπονείται μέχρι βαθέος «πόνου» εκ της συνειδήσεως της απωλείας, την οποίαν υπέστη ο άνθρωπος. Ομιλώ περί πνευματικού μεταφυσικού πόνου, και επιθυμώ όπως ο αναγνώστης ορθώς κατανοήση εμέ. Εις τους λόγους ημών ενυπάρχει πάντοτε ρευστότης τις: **Δια της εκάστοτε νέας εμπειρίας μεταβάλλεται το περιεχόμενον των εννοιών και το νόημα το περικλειόμενον εις τας αυτάς κατά τους ήχους λέξεις**. (ΜΟΡΦΗ ΖΩΗΣ)

Αι οδύναι της καρδίας του χριστιανού ασκητού δεν είναι φαινόμενον παθολογικόν. Αναφύονται «οργανικώς», προερχόμεναι εκ της ελεήμονος αγάπης. Ο πόνος ούτος δεν καλλιεργείται –τούτο θα ήτο απόκλισις εις μη υγιή οδυνισμόν (dolorism). Δεν είναι επακόλουθον ψυχολογικών συγκρούσεων, ούτε αποτέλεσμα εκείνων ή των άλλων ανικανοποίητων παθών: Είναι κατά την φύσιν αυτού διάφορος. Η γέννησις ημών δια την αιωνιότητα εν τω Θεώ συνδέεται μετά πολλών κόπων. } 067}

Οδυνάται το πνεύμα ημών, αλλ' η οδύνη αύτη αντανακλάται εφ' όλου του ανθρώπου: επί της καρδίας, επί του σώματος. «Όλος» ο άνθρωπος πάσχει εν τη παραστάσει αυτού ενώπιον του αιωνίου Θεού, τα παθήματα όμως ταύτα δεν φονεύουν, αλλά ζωοποιούν ημάς. ... **Δι' αυτών (των βασάνων) αναγόμεθα υπεράνω των ορίων της ύλης, εις τον κόσμον του ακτίστου Φωτός**. (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ)

Είναι ανεπαρκές να πεισθώμεν δια του νοός περί της θεότητος του Χριστού ούτως ώστε ήδη να εννοώμεν τα πάντα, ως ώφειλεν. **Είναι απαραίτητον να καταβάλωμεν προσπαθείας** εις τον υπέρτατον βαθμόν, **όπως ζήσωμεν συμφώνως προς τον λόγον Αυτού**. Έχοντες γνώσιν των κοσμικών διαστάσεων της πτώσεως ημών εν τη διαδικασία του αγώνος τούτου, **είναι αναγκαίον να διέλθωμεν δια παρατεταμένης προσευχής μετανοίας**. Τότε μόνον δίδεται εις ημάς να βιώσωμεν εκείνο όπερ βλέπομεν εν τω Χριστώ την άκραν αυτοσμίκρυνσιν και εν συνεχεία πλέον αξιούμεθα της ελεύσεως της «δυνάμεως εξ ύψους», είτε εν πυρίναις γλώσσαις, είτε εν τη επιλάμψει του Θαβωρίου Φωτός. **Τότε αποκαλύπτεται εις ημάς το αυθεντικόν νόημα του Ευαγγελίου**.

... ήρχισα την Κυριακήν προσευχήν, «Πάτερ ημών», }068} και **η ψυχή μου παρεδόθη εις μακάριον δέος**. Δεν ηδυνάμην να πορευθώ πέραν τούτου. **Ο νους μου έπαυσε να λειτουργή· το παν εν εμοί εσίγα**. Νυν δε είναι λυπηρόν εις εμέ να γράφω περί του θαύματος τούτου του απολεσθέντος υπ' εμού. Μετά τοιαύτης δυνάμεως συνέβη τούτο άπαξ εις εμέ. Δεν είναι άρα γε, διότι η σωματική σύστασις ημών δεν δύναται να φέρη την πυρίνην επαφήν της Θείας δόξης;

Μετά παρέλευσιν χρόνου τινος, μάλλον μακρού, παρόμοιόν τι συνέβη εις εμέ κατά την επίκλησιν του Ονόματος του Ιησού Χριστού. **Κατ' εκείνην την ώραν**

ηναγκάσθην να διακόψω την επίκλησιν του Ονόματος: Η ενέργεια αυτού ήτο καθ' υπερβολήν ισχυρά. **Η ψυχή άνευ λόγων, άνευ σκέψεων, ετέλει εν τρόμω εκ της εγγύτητος του Θεού**. Τότε διηνοίχθη εις εμέ εν μέρει το μυστήριον της ιερουργίας.

Την επομένην ημέραν ετέλουν την Λειτουργίαν και ο Χριστός-Θεός ήτο εντός μου και μετ' εμού, και εκτός εμού και εν τοις αγίοις μυστηρίοις του Σώματος και του Αίματος Αυτού. Το δε Όνομα του Θεού και οι λόγοι των λειτουργικών κειμένων εξήρχοντο εκ του στόματός μου ως πυρ. Εν τοιαύτη καταστάσει παρέμεινα επί τρεις ημέρας, εν συνεχεία δε εμειώθη η έντασις του βιώματος τούτου. **Την μνήμην όμως περί αυτού ενεχάραξεν ο Κύριος ως δια σμίλης εις τον νουν και την καρδίαν μου**.

Ο Απόστολος Παύλος έδωκεν εις ημάς την εντολήν «αξίως περιπατήσαι της κλήσεως». }069}

Ούτως κλήσις και πρόσκλησις ημών είναι να γίνωμεν τέκνα του Θεού και Πατρός δια του Μονογενούς και Ομοουσίου, Προαιωνίου και Ανάρχου Υιού Αυτού, και φορείς παντός του πληρώματος του Θεού.

Ουχί άπαξ ηξιώθην της θεωρίας του Θείου Φωτός. Περιπτυχθείς τρυφερώς υπ' Αυτού επληρούμην υπερκοσμίου αγάπης. Είς τινας περιπτώσεις ο έξω κόσμος «έχανε» την υλικότητα αυτού και απέβαινεν αόρατος. Ό,τι συνέβαινεν εις εμέ, ανήκεν εις άλλο επίπεδο του είναι. Ότε δε δι' ακαταλήπτου τρόπου αποκαθίστατο η συνήθης αίσθησις του κόσμου, λεπτή θλίψις εισέδυεν εις την ψυχήν μου. }070}

Η όρασις του Φωτός είναι οπωσδήποτε ηνωμένη μετά της ανιστώσης ημάς χάριτος, και η εγκατάλειψις της γης εις τοιαύτην κατάστασιν είναι ευλογία.

Η προσευχή είναι ενέργεια ιδιαιτέρας τάξεως. Είναι ένωσις δύο ενεργειών: της ημετέρας-κτιστής, και της Θείας-ακτίστου. Ως τοιαύτη δρα και εν τω σώματι και εκτός του σώματος· εισέτι δε και εκτός του κόσμου τούτου, του χώρου και του χρόνου. Όταν ευρισκώμεθα εις μακάριον δέος εκ της οράσεως της αγιότητος του Θεού, η προσευχή αποβαίνει ισχυρά ορμή του πνεύματος διαρρηγνύουσα τον στενόν κλοιόν της βαρείας ύλης. Το δοθέν σώμα ημών οφείλει να «πνευματοποιηθή». Το βιολογικόν σώμα «σάρξ και αίμα» δεν είναι εις θέσιν να ακολουθήση οπίσω του Πνεύματος εν όλη τη ορμή αυτού προς τον Αιώνιον Θεόν. «Το (πνευματικόν) ημών } 071} πολίτευμα εν ουρανοίς υπάρχει, εξ ού και Σωτήρα απεκδεχόμεθα Κύριον Ιησούν Χριστόν, Ός μετασχηματίσει το σώμα της ταπεινώσεως ημών εις το γενέσθαι αυτό σύμμορφον τω σώματι της δόξης Αυτού κατά την ενέργειαν του δύνασθαι Αυτόν και υποτάξαι Αυτώ τα πάντα».

Η ψυχή, μη διεγερθείσα υπό μεθυσθείσης φαντασίας, ουδέ χειραγωγηθείσα υπό της λογικής φιλοσοφίας, αναζητεί οδούς εκεί, όπου οδοί δεν υπάρχουν. Προς την αναζήτησιν ταύτην εσωτερική τις διαίσθησις ωθεί την ψυχήν την δεδεμένην υπό αοράτων, αλλά αλύτων αλύσεων «του νόμου της αμαρτίας» -μη θραυομένων υπό των ιδίων ημών δυνάμεων, αλλά μόνον υπό της ενεργείας του Παντοκράτορος Θεού, του Σωτήρος ημών. Πώς δυνάμεθα να παραστήσωμεν τον αγώνα της ψυχής δια την ελευθερίαν αυτής; Παρατηρούμεν αναλογίαν τινά προς το σώμα το οποίον εις τους αφορήτους πόνους συνελίσσεται εν τη προσπαθεία να αποφύγη αυτούς. Παρομοίως η ψυχή «κινείται» εν τη προσευχή του πένθους, όπως ενωθή μετά του Θεού και υπερνικήση τον πόνον αυτής.

Ο Κύριος σπλαχνίζεται ημάς και πολλάκις σπεύδει ταχέως· συμβαίνει όμως και το αντίθετον. Πάσαι αι κραυγαί ημών μένουν, τρόπον τινά, αναπάντητοι. Η ψυχή } 072} κρέμαται εις το άπειρον αιωρουμένη επάνω της αβύσσου, και τρέμει, διότι ο Θεός παρουσιάζεται τελείως απρόσιτος: Ούτος είναι εκτός παντός υπαρκτού. **Ο νους δεν ευρίσκει λόγους**, οίτινες θα ηδύναντο να φθάσουν μέχρι του «απομεμακρυσμένου» Θρόνου. **Άνευ λόγων, μετά σιγηράς κραυγής εύχεται η ψυχή εν τη ερήμω του κόσμου**. Εν τούτοις, εν τω βάθει αυτής, εμφωλεύει ελπίς ... Παρέρχεται το νέφος της Θεοεγκαταλείψεως και ανατέλλει εκ νέου ο ήλιος.

Εκ της πείρας μου δύναμαι να είπω ότι υπάρχουν **δύο είδη απογνώσεως**: **Η μία** είναι καθαρώς **αρνητική**, φθείρουσα τον άνθρωπον πνευματικώς, εν συνεχεία δε και σωματικώς· **η άλλη** είναι ευλογημένη. Περί αυτής δεν παύω να ομιλώ. Δια της

απογνώσεως αυτού του είδους ανεγεννήθην εν τω Φωτί. ... Ήμην συντετριμμένος δια το παράλογον του κόσμου τούτου, του πεπληρωμένου παθημάτων, άτινα φονεύουν πάσαν ζωήν }073} ... εσμικρινόμην μέχρι μηδαμινότητος και εν ταυτώ ελάμβανον ανυπολόγιστον εμπειρίαν βαθυτέρας θεωρίας του κόσμου, εισέτι δε και επαφής προς την αιωνιότητα.

Είναι μαρτύριον να συναισθάνηταί τις αδιακόπως την πτωχείαν αυτού. Εκ του βάρους αυτής συντρίβονται και τα οστά εισέτι ... Παράδοξον όμως: **Όταν εξησθένει η αγία αύτη συντριβή, ησθανόμην ως να απέθνησκον πνεύματι**. Δεν κατενόουν την φύσιν του φαινομένου τούτου. ... **Ο κλήρος ημών επί της γης είναι να είμεθα «πτωχοί τω πνεύματι». Ευθύς ως εναγκαλισθή ημάς η ψευδής ανάπαυσις της αυτοϊκανοποιήσεως, πάραυτα το Πνεύμα της Ζωής, το εκ του Πατρός εκπορευόμενον, εγκαταλείπει ημάς**. }074}

Εις θεμέλιον πάσης πνευματικής προόδου κείται η εξαντλητική αίσθησις της «πτωχείας» ημών. Η επίγνωσις όμως αύτη είναι πηγή ενεργείας δια την προσευχήν, και εν ταυτώ το στερεόν θεμέλιον, επί του οποίου ερείδεται άπαν το οικοδόμημα της σωτηρίας μέχρι και της οροφής αυτού, πέραν της οποίας ακολουθεί «μισθός πολύς εν τοις ουρανοίς».

Και πάλιν επαναλαμβάνω ότι **ρίζα πασών των κακιών είναι η υπερηφανία: Εν αυτή θάνατος και σκότος**. Ίδιον δε της αγίας απαθείας είναι η ταπείνωσις, ήτις οδηγεί τον άνθρωπον να αισθάνηται εαυτόν υποκάτω πάσης της κτίσεως, και δι' ανερμηνεύτου τρόπου ανάγει αυτόν υπεράνω παντός κτιστού.

Ο χριστιανός ασκητής εν τη κατά Θεόν ζωή αυτού δεν οφείλει να ομοιωθή προς τους ποιητάς ή τους συγγραφείς, τους ψυχολόγους, τους φιλοσόφους ή τους διανοουμένους. Εν τη στροφή αυτού προς τον Θεόν επεκτείνεται εις τα έμπροσθεν, μη επιστρέφων προς εαυτόν. Εκείνο, όπερ ούτος ενεργώς ζη εν τη προσευχή, θα αφήση εις το είναι αυτού ανεξίτηλα ίχνη, άτινα όμως θα ίδη εν εαυτώ ο ασκητής μόνον μετά πάροδον μακρού χρόνου, οσάκις θα αναλογίζηται το παρελθόν.

Η έλξις προς τον Θεόν εν τη αρχή του αγώνος συμβαίνει να είναι τοσούτον έντονος, ώστε το πνεύμα του ανθρώπου εν τη φλογερά αυτού ορμή προς τον Ύψιστον να ατενίζη αποκλειστικώς εις Εκείνον μόνον. Η ψυχή του μετανοούντος, όστις βλέπει εαυτόν ανεκφράστως μακράν της αναζητουμένης Αληθείας, γίνεται όλη κατώδυνος πληγή και δέεται του ήδη δια της «πρώτης αγάπης» ηγαπημένου Κυρίου περί ελέους και συγκαταβάσεως }075} προς αυτήν. Η αίσθησις της αμαρτίας ήτις κατέστρεψε την θεοειδή φύσιν ημών, γεννά ανεκδιήγητον μεταμέλειαν περί της καταστάσεως, εν τη οποία επί τοσούτον μακρόν διεμένομεν, και ήτις κατέστησεν ημάς παντελώς αναξίους του Αγίου των αγίων. Είναι δυνατόν ο τοιούτος Κύριος να δεχθή εμέ τον έως τέλους διεφθαρμένον; Η ψυχή παρίσταται, τρόπον τινά, ενώπιον του Φοβερού Κριτηρίου. Και όσον πλέον συντριπτικός είναι ο φόβος της καταδίκης, τοσούτον εντονωτέρα η προσευχή της μετανοίας. Είναι αδύνατον να είπωμεν πόσον διαρκεί μια τοιαύτη προσευχή.

Τον πέμπτον χρόνον της μοναστηριακής μου ζωής ο ηγούμενος της Μονής του Αγίου Παντελεήμονος, Αρχιμανδρίτης Μισαήλ, εκάλεσεν εμέ και ανέθεσεν εις εμέ ως διακόνημα την εκμάθησιν της Ελληνικής γλώσσης ... «Πάτερ Σωφρόνιε ο Θεός δύο φοράς δεν κρίνει ...» }076}

Ανοίξας την Γραμματικήν της Αττικής διαλέκτου συνεκέντρωσα, ως ήτο εύλογον, την προσοχήν μου εις τα αναγινωσκόμενα. Και τι λοιπόν συνέβη; Ησθάνθην κατά τρόπον φυσικόν ως να εξήλθεν ο νους μου εκ της καρδίας να ανέβη έως του μετωπικού μέρους του κρανίου και να εκινήθη περαιτέρω προς την κατεύθυνσιν του βιβλίου. Κατ' εκείνην την στιγμήν εγένετο εις εμέ εμφανές ότι ο νους μου παρέμενε μονίμως ημέρας και νυκτός εν τη καρδία μου κατά την διάρκειαν των επτά ετών προσευχής μετανοίας. Εγώ, κατά τον λόγον του ηγουμένου παρέμενον ήσυχος εσωτερικώς. ... Η νέα ενασχόλησίς μου εστέρησεν εμέ της προγενεστέρας προσευχής, αλλ' η χάρις υπό λίαν θαυμαστήν μορφήν ειρήνης, αγνώστου έως τότε, δεν εγκατέλειπεν εμέ κατά τους μήνας της προσπαθείας μου, όπως εκμάθω την Ελληνικήν γλώσσαν. }077}

Ίνα αναγεννηθώμεν εν τω Θεώ, είναι αναγκαία η φρίκη δι' ημάς αυτούς, ως είμεθα· είναι απαραίτητος η αποστροφή προς το ζων εν ημίν κακόηθες, αντίθεον πάθος της υπερηφανείας, όπερ εξέβαλεν ημάς μετ' αισχύνης από της Βασιλείας του Πατρός των Φώτων. Η λύτρωσις εκ του πάθους τούτου ευρίσκεται εις την εντολήν του Χριστού: να αγαπήσωμεν τον Θεόν μέχρι του αυτομίσους.

Έκάλεσα την απόγνωσιν, ήτις κατείχεν εμέ, μέγα δώρον του Ουρανού. Τούτο όμως συνειδητοποίησα ουχί ενωρίτερον, ει μη μετά παρέλευσιν τριάκοντα ετών αγώνο· δυνατόν ίσως και πλέον. **Δεν ανεζήτουν έξωθεν βοήθειαν, διότι** ηρπάγην βιαίως ως ξηρόν φύλλον υπό ανέμου, όστις εστροβίλιζεν εμέ, και δεν ήτο δυνατόν να εννοήσω τι ετελείτο εν εμοί· ουδέν κατενόουν· **ουδένα ηδυνάμην να ερωτήσω διότι δεν ήμην εις θέσιν να διατυπώσω και την ερώτησιν**. **Το κοσμικόν είναι απεκαλύπτετο εις τον νουν μου θυελλωδώς μετά ταχύτητος, ήτις δεν επέτρεπεν εις εμέ να ελέγξω δια του λογικού μου ο,τιδήποτε**. Η απόγνωσις αύτη ωμοίαζε προς αφροσύνην, αλλ' αφροσύνην ιδιαιτέρου γένους, μη υποκειμένην εις την αρμοδιότητα των ψυχιάτρων. Ήρχιζεν η διαδικασία της αποχωρήσεως μου εκ του κόσμου. Ωρθούτο τι μεταξύ εμού }078} και των ανθρώπων: Απώλεσα το ενδιαφέρον της μετ' αυτών συναναστροφής.

Μετά του Θεού ουδέν είναι εύκολον ή απλούν: Ούτος είναι καθ' υπερβολήν μέγας δι' ημάς. Είναι «Πυρ καταναλίσκον», Φως απρόσιτον. Έρριψε το Πυρ Αυτού εις την γην και φλέγει τας καρδίας ημών. }079}

Έχων ιδίαν πείραν περί του ασταθούς της φύσεως ημών ζω εν διαρκεί καταστάσει φόβου. Ο φόβος ούτος καλείται Θείος. Δεν ομοιάζει προς τον ζωώδη. Εν τω Θείω φόβω περικλείεται σοφία και γνώσις αγάπη και δύναμις. Η συνάντησις όμως μετά του μεγάλου Θεού, τον Οποίον δεν είμεθα ικανοί να χωρήσωμεν, και τον Οποίον δεν δυνάμεθα να αγαπήσωμεν, δίδει εις ημάς να συναισθανθώμεν ότι είμεθα απεριγράπτως μακράν αυτού, όπερ ετέθη προ ημών ως άγιος σκοπός και αυθεντικόν νόημα πάσης ημών της υπάρξεως.

... αυτή ακριβώς η αγάπη γεννά εν εμοί τον φόβον μήπως παραμείνω ανάξιος απολογίας ενώπιον του Θεού. Συντρίβονται τα οστά μου, όταν βλέπω εντός μου έστω και μικράς ταλαντεύσεις.

Ότε επανήλθον εις την Ευρώπην, ερχόμενος εις επαφήν μετά ανθρώπων άλλου πνεύματος, ησθανόμην ενέργειαν εξερχομένην απ' αυτών, ήτις ως ψυχρός άνεμος προσέκρουεν εις την καρδίαν μου, και τρόπον τινά συνέχεε τον νουν }080} **μου**. Η ενέργεια αύτη, αλλοτρία του πνεύματος του Χριστού, ταράττει προς στιγμήν την εσωτερικήν ειρήνην, διεγείρει τον νουν είς τινα πάλην. Η Άνωθεν δωρεά, η δοθείσα εις εμέ εν τη ερήμω κατά την προσευχήν της αγάπης, υπερενίκα τας εναντίας αρνητικάς αντιδράσεις: «Ο γαρ νόμος του πνεύματος της ζωής εν Χριστώ Ιησού ηλευθέρωσε (και) εμέ» από της εξουσίας του πνεύματος του κόσμου τούτου.

Καθ' όν χρόνον η καρδία αισθάνεται την παρουσίαν του Θεού, ευρισκόμεθα εν ειρήνη και εξάρσει εκ της αγάπης προς Αυτόν. Όταν όμως αποχωρή Ούτος και δεν βλέπω εν εμοί αισθητήν την παρουσίαν Αυτού, τότε εκ νέου η συνείδησις της αδυναμίας μου μέχρι πόνου συνθλίβει εμέ. Ο σταυρικός αγών κατά τον ένα ή τον άλλον βαθμόν συνοδεύει εμέ έως του γήρατος. }081}

Στερεούμενοι δια της δυνάμεως Αυτού βλέπωμεν παν είδος κακού εν τω κτιστώ κόσμω αλλά τούτο δεν έχει πλέον εξουσίαν εφ' ημών. Εις τούτο έγκειται η «κυριότης» ημών, ήτις είναι απαραίτητος δια την «ασάλευτον Βασιλείαν».

Είναι απαραίτητος ο ευλαβής φόβος, έως ότου διέλθωμεν όλα τα κτιστά κατώφλια και πληρωθώμεν της εκ του Θεού εκπορευομένης ακτίστου Ζωής.

Η Εκκλησία διδάσκει περί του Ιησού Χριστού ότι ήρεν επ' Αυτού τας αμαρτίας του κόσμου παντός. Και εκείνος όστις προσεύχεται εις Αυτόν «πρόσωπον προς Πρόσωπον», δέχεται εν Πνεύματι παρ' Αυτού το «φρόνημα» και τα αισθήματα, άτινα συναντώμεν και εν Αυτώ τω Ιδίω. Ουχί μόνον ταύτα αλλά και προσευχήν ομοίαν προς την προσευχήν Αυτού εν Γεθσημανή. Και τούτο είναι εκείνο, όπερ ορίζομεν ως υποστατικήν προσευχήν.

Ο προσευχόμενος δια τοιούτου τρόπου εισέρχεται εις την σφαίραν της Θείας Ζωής. }082}

Όταν εν ανειδέω σιγή παριστάμεθα τω Θεώ εν πλήρει απογυμνώσει της όλης ημών υπάρξεως, τότε τα βάθη της φύσεως ημών διανοίγονται και δι' ημάς αυτούς. Δια της ολοκληρωτικής αυτοσυγκεντρώσεως, **δια της συναγωγής παντός εις τα έσω της προσωπικότητος ημών, δίδεται εις ημάς να ίδωμεν ότι το είναι απάσης της ανθρωπότητος κατά την προέλευσιν και την φύσιν αυτού αποτελεί έν είναι ένα άνθρωπον**. Ως εκ τούτου **είναι «φυσική» η κίνησις του πνεύματος ημών προς προσευχήν υπέρ πάντων ανθρώπων, υπέρ όλου του Αδάμ ως περί εαυτού του ιδίου**.

Κατά την προσευχήν της μετανοίας δια τας αμαρτίας ημών διδασκόμεθα να ζώμεν την τραγωδίαν παντός του ανθρωπίνου γένους δια μέσου ημών των ιδίων. } 083}

Η προσευχή μου ετελείτο άνευ εικόνων νοερών ή αισθητών. Η ψυχή μου απετάσσετο παντός παρερχομένου και ουδέν πλέον έβλεπεν αλλά δι' όλης της δυνάμεως αυτής συνεκεντρούτο μόνον εις τον Θεόν μου. Δι' ακαταλήπτου τρόπου **η τελεία αύτη απουσία ορατών μορφών και εννοιών – κατά την οποίαν το παν εφαίνετο ως να εσίγα, παρά την εν εμοί αφθονίαν δυνάμεως ζωής – μετά την επιστροφήν μου εις την συνήθη αντίληψιν του κόσμου, μετεβάλλετο εις γνώσιν του Είναι**.

Ίδιον της οράσεως ταύτης είναι να υπερβαίνη τον χώρον και τον χρόνον: Το παν συνάγεται εις τα «ένδον», είς τι απείρως μικρόν σημείον· να εκφράσωμεν όμως δια λόγων το γνωσθέν κατά τας στιγμάς ταύτας είναι ως να ιστάμεθα προ απεράντου πελάγους. }084}

Το είναι παντός λογικού-προσωπικού όντος κινείται μεταξύ δύο ορίων: Το όνομα του ενός είναι αγάπη προς τον Θεόν μέχρι του αυτομίσους· του άλλου, αγάπη προς εαυτόν μέχρι του μίσους προς τον Θεόν. (ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΗ: Μίσος προς τον Θεον εννοούμεν την έκπτωσιν, την εγκατάλειψιν, την αποχώρησιν, την απομάκρυνσιν ... Δεν συνδέεται απαραιτήτως μετά τινων αισθημάτων, καρδιακών κινήσεων, πράγμα όπερ ωσαύτως δυνάμεθα να συναντήσωμεν. Το μίσος τούτο δύναται να λάβη μορφήν ψυχράς αποφάσεως του νου. Εις πολλούς εφάνη ως "φως" συνέσεως, αλλ' εξ αυτών απεκρύπτετο η πραγματικότης: <u>Το "φως" αυτών δύναται να εξελιχθή κατά τον ιδιάζοντα εις αυτό τρόπον και να φθάση το σημείον του απολύτου ψύχους, όπερ φονεύει πάσαν ζωήν</u>).

Υπάρχει αναρίθμητον πλήθος ενδιαμέσων καταστάσεων. Τοιαύτας καταστάσεις βλέπομεν εις μεγάλην μάζαν **<u>αδρανών ψυχών</u>**· εις τας ψυχάς αυτάς δεν υφίσταται ούτε καθαρά συνείδησις της υπάρξεως, <u>ούτε εναργώς εκπεφρασμένος αυτοκαθορισμός προς οιανδήποτε κατεύθυνσιν</u>. Εν τούτοις, όσον εγγύτερον πλησιάζομεν τα ακραία όρια, τοσούτον πλέον δυναμική καθίσταται η ορμή του πνεύματος, τοσούτον επιτακτικόν τίθεται το ερώτημα της οριστικής εκλογής. **Έκαστος θα εκλέξη εκείνο, όπερ πλείον ηγάπησε**.

... **η μακραίων ασκητική πείρα και η Αποκάλυψις μαρτυρούν ότι το κτισθέν πνεύμα δύναται να απωθήση τον μέχρι τούδε επιτευχθέντα σκοπόν αυτού και, ομοίως προς αστραπήν** {[αρνητική περίπτωση] πτώση Εωσφόρου – [θετική περίπτωση] ομολογία ληστού επί του σταυρού}, **αυτοστιγμεί να μεταφερθή δια μέσου της αβύσσου και να στερεωθή εις την απέναντι όχθην**.

Από του μόνου όντως Όντος – Εγώ ειμι ο Ών – δύνανται να εκπέσουν και μεμονωμένα άτομα και ολόκληρα γένη. }085}

Επομένως παρόμοιόν τι δύναται να συμβή και εις ημάς: Θα προσεγγίζη Ούτος ημάς, θα συνομιλή μεθ' ημών, και ημείς δεν θα αναγνωρίζωμεν Αυτόν, τουτέστιν εκείνο όπερ είναι Ούτος, ο μέγας Θεός· μέγας αλλά πράος και ανεκφράστως ταπεινός. **Και όταν φθάση η στιγμή και αναγνωρίσωμεν Αυτόν, τότε η ψυχή ημών θα αγαπήση Αυτόν <u>και η εκ της γνώσεως ταύτης έμπνευσις θα πληρώση ημάς μακαριότητος</u>**. Η αποκτηθείσα δε δια του τρόπου τούτου έμπνευσις ουδέποτε πλέον θα εγκαταλείπη ημάς. Ενδέχεται να περιπέσωμεν εις διαφόρους δοκιμασίας και οδυνηράς καταστάσεις αλλ' η θαυμαστή αύτη έμπνευσις θα παραμένη πάντοτε μεθ'

ημών: άλλοτε ως πλημμύρα φωτοφόρων σκέψεων, άλλοτε δε πάλιν ως χαροποιόν πένθος εν τη προσευχή και πολλά παρόμοια προς αυτά, των οποίων όμως ουδέν όμοιον υπάρχει εν τω κόσμω παντί, εκτός εκείνων άτινα εξ Αυτού Μόνου εκπορεύονται. }086}

Γ' Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΥΠΕΡΝΙΚΑ ΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟΝ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Επιτυχών του σκοπού αυτού είδεν ότι δεν έλαβεν εκείνο, όπερ ανέμενε: «Κατέλαβον την υψίστην εξουσίαν …, αλλά δεν υπάρχει ευτυχία εν τη ψυχή μου».

Υπάρχουν και άλλαι αναζητήσεις επί του επιπέδου του πνεύματος, της τέχνης ή της επιστήμης, αίτινες είναι ευγενέστεραι. Εις τον μεγαλοφυή νουν αποκαλύπτονται νοεραί θεωρίαι, τας οποίας αδυνατεί ούτος να πραγματοποίηση, διότι υπερβαίνουν το μέτρον του επιτευκτού εν τω κόσμω τούτω. **Πειθόμενος δια την ανεπάρκειαν αυτού όπως επιτύχη εν τη τελειότητι την αρχικήν αυτού θεωρίαν, την οποίαν έθεσεν ως μοναδικόν σκοπόν του είναι αυτού υφίσταται βαθύ ρήγμα εν τω πνεύματι αυτού και απόλλυται**. Η μορφή αύτη του μοιραίου τέλους παρατηρείται συχνότερον μεταξύ των ποιητών.

Ουχί άνευ τρόμου παρετήρουν και παρατηρώ εισέτι τα πεπρωμένα του κόσμου. Η ανθρωπίνη ζωή εις οιονδήποτε επίπεδον και αν θεωρήσωμεν αυτήν, εμφανίζεται τραγική. Και η αγάπη εισέτι είναι πλήρης οξειών αντιφάσεων και ουχί σπανίως μοιραίων κρίσεων.

Φρικτή εικών η κατάρρευσις της μεγάλης Αυτοκρατορίας! Η συμπλοκή είναι } 088} αγρία και ανίλεως, όταν «οι κοπιώντες και πεφορτισμένοι» εν τη απογνώσει αυτών αποφασίζουν τον αγώνα δια τα δίκαια και την αξιοπρέπειαν αυτών. Έζησα εν μέσω των παθημάτων πολλών εκατομμυρίων ανθρώπων.

Παραλλήλως προς αυτά εκρημνίζοντο εν εμοί τα νεανικά όνειρα και αι ελπίδες, πράγμα το οποίον κατά παράδοξον τρόπον συνεδυάζετο μετά νέας, βαθυτέρας κατανοήσεως του νοήματος του είναι εν γένει. Η νέκρωσις και ο όλεθρος ανεμιγνύοντο μετά της αναγεννήσεως.

Η πείρα όμως του θανάτου είναι αναγκαία εις ημάς, ίνα γνωρίσωμεν ότι εκλήθημεν εκ του «μηδενός» δια του θελήματος του Ουρανίου Πατρός. Η αυτογνωσία είναι απαραίτητος ώστε παν βήμα ημών να τελήται εκ συμφώνου προς το αυθεντικόν, ασάλευτον Είναι. Ώ, τούτο δεν είναι εύκολον, ουδέ απλούν: Εκατοντάκις προσεγγίζει ημάς το πυρ της φρίκης, το παν εντός ημών πιέζεται εκ του ακραίου πόνου, Ούτος όμως ενίκησε και καλεί ημάς να ακολουθήσωμεν Αυτόν. Ακολουθούντες δε Αυτόν, εις έκαστον στάδιον λαμβάνομεν πείραν και του αντιστοίχου προς αυτό μαρτυρίου. Το πνεύμα ημών ταράσσεται υπό του φόβου, και δια των λογισμών ημών ενδέχεται να εισέλθωμεν εις πάλην μετ' Αυτού, επιρρίπτοντες εις Αυτόν }089} την αιτίαν όλων των παθημάτων. Έχομεν ανάγκην σταθεράς πίστεως, ίνα μη εκπέσωμεν απ' Αυτού. **Αλλ' εάν εις την νύκτα της αγνοίας ημών εισέδυσεν η λάμψις της αστραπής, έστω και άπαξ, εάν εν τω φωτί της θείας αυτής αστραπής εν τη ψυχή ελήφθη η απόφασις, ή να μείνωμεν μετ' Αυτού εν τη Απολυτότητι Αυτού, ή κάλλιον να υποστώμεν απόλυτον θάνατον** – μεσότης δεν υπάρχει – **τότε, είναι δυνατόν να δοθή και εις ημάς η χαρά της αιωνίου νίκης**.

… <u>εν τω Θεώ δεν υπάρχει τραγωδία</u>. … **Ο Χριστός ουδόλως είναι τραγικός τύπος**. … Έζη την τραγωδίαν πάσης της ανθρωπότητος, αλλ' εν Αυτώ τω Ιδίω δεν έμενεν αύτη. }090} … «**Ειρήνην την Εμήν** δίδωμι υμίν». … Τραγωδία δεν υπάρχει εν Αυτώ, αλλ' εν ημίν.

Ωσαύτως και ο χριστιανός, όστις έλαβε την δωρεάν της αγάπης του Χριστού, παρά την συνείδησιν του εισέτι μη επιτευχθέντος πληρώματος, αποφεύγει την τραγωδίαν του παγκαταλυτικού θανάτου. Συμπάσχων μετ' οδύνης και προσευχόμενος μετά κλαυθμού υπέρ του κόσμου δεν αποβαίνει θύμα της αδιεξόδου απογνώσεως, του ανεπανορθώτου ολέθρου. Εναργέστερα καθίσταται η όρασις αύτη, όταν η προσευχή εισέλθη καθ' οιονδήποτε τρόπον εις το αιωνόβιον

ρεύμα της Γεθσημανίου προσευχής του Χριστού: **Όταν διαρραγούν τα στενά όρια του ατόμου, όταν διαπερασθή το τείχος του χρόνου, τότε δίδεται εις τον άνθρωπον η πείρα της καταστάσεως, «Εγώ ειμι».** Αισθανόμενος ούτος εν εαυτώ την ζωοποιόν πνοήν του Πνεύματος του Αγίου, προσευχόμενος δι' αυτής της προσευχής, προαισθάνεται την τελικήν νίκην του Φωτός. **Η Αγάπη του Χριστού εισέτι και εν τη υψίστη εντάσει της ευσπλαχνίας** – όπερ συνιστά την ουσίαν του «άδου της αγάπης» - **παραμένει απαθής ένεκα της υπαρχούσης εν αυτή αιωνιότητος**. Η αγάπη αύτη ζη αυθεντικώς και αμειώτως }092} την τραγωδίαν της ανθρωπότητος, διότι ίδιον αυτής είναι να συμμετέχη εις τα παθήματα πάσης της κτίσεως και πρωτίστως του ανθρώπου. Δεν γνωρίζω δια ποίου ακριβώς τρόπου να περιγράψω ουχί την αφηρημένην, αλλά την ζώσαν πνευματικήν πείραν, ήτις δύναται να φανή αντιφατική εις την τυπικήν λογικήν. Η χάρις είναι άκρως πλουσία εις τας εκφάνσεις αυτής. Ας λάβωμεν ως παράδειγμα μίαν εκ των πλέον ενδεικτικών περιπτώσεων.

Εν Χριστώ ελάβομεν αποκάλυψιν περί της αμεταθέτου αξίας του ανθρώπου. Αγαπώμεν τον άνθρωπον ως την ιδίαν ημών ζωήν. Κατά στιγμάς δίδεται να θεωρήσωμεν το ανεκτίμητον κάλλος της εικόνος αυτής του Υψίστου Θεού. Παρατηρούντες το πολύτιμον τούτο όν εν τη πτώσει αυτού, συντριβόμεθα φυσικώ τω τρόπω τη καρδία και αναζητούμεν οδούς σωτηρίας δια τους ηγαπημένους, καθ' ό μέτρον ο Κύριος εξέχεεν εφ' ημάς την χάριν να γνωρίσωμεν την οδόν Αυτού. Ο λόγος του εκκλησιαστικού κηρύγματος πίπτει κατά το πλείστον ή παρά την οδόν ή εις τας ακάνθας ή επί τα πετρώδη μέρη, και η ψυχή στρέφεται εν προσευχή προς Εκείνον, Όστις έπλασε τον άνθρωπον. Πειθόμεθα ότι και ο Θεός δεν θέλει να παραβιάση την ελευθερίαν του αυτοπροσδιορισμού του ανθρώπου. Εκ της προσπαθείας όπως υπερνικήσωμεν δια προσευχής ευσπλαχνίας τας απολιθωθείσας καρδίας ηγαπημένων υφ' ημών υπάρξεων, η ψυχή αισθάνεται βαθέως ως να ίσταται όντως ενώπιον του τείχους του θανάτου – **κατάστασις ομοία προς την θλίψιν μητρός ήτις βαστάζει εν ταις χερσίν αυτής αποθνήσκον νήπιον, τον καρπόν της κοιλίας αυτής**. Το αίσθημα του αδιεξόδου, του ανεπανορθώτου της απωλείας, καταβροχθίζει παν άλλο αίσθημα και η ψυχή του ευχομένου «αποθνήσκει» μετ' εκείνων δια τους οποίους προσφέρεται η προσευχή. }092}

Ο Μονογενής Υιός του Πατρός προσέλαβε τον θάνατον ημών. Απέθανεν επί του σταυρού φέρων εν Εαυτώ τον όλεθρον ημών δια της «εις τέλος αγάπης» Αυτού. **Αλλ' ο Θεός ανέστησεν Αυτόν**. Η ιδία επαγγελία εδόθη εις πάντας τους πιστεύοντας εις Αυτόν, τον Χριστόν-Θεόν.

Η θέσις των ανθρώπων είναι πλέον περίπλοκος: Ημείς οι ίδιοι δεν είμεθα έως τέλους ελεύθεροι από της αμαρτίας, τουτέστι φέρομεν εν εαυτοίς τον ημέτερον θάνατον. Και ημείς, καίτοι δεν αποθνήσκομεν σωματικώς εν τη προσευχή υπέρ των αδελφών ημών και υπέρ του κόσμου εν γένει όμως εν πνεύματι ζώμεν όντως τον θάνατον αυτών: Βεβαίως θα έλθη και η ημέρα κατά την οποίαν θα αποθάνωμεν.

Ο Χριστός δια του θανάτου Αυτού επάτησε τον θάνατον του Αδάμ και των απογόνων αυτού. Τούτο αποτελεί την εγγύησιν της ημετέρας αναστάσεως.

Η προσευχή υπέρ του κόσμου είναι η πλέον βαρεία και αδιέξοδος υπό την έννοιαν ότι το πνεύμα ημών ουδέποτε επιτυγχάνει τελείως του σκοπού αυτού. Ευχόμενος υπέρ εαυτού ο άνθρωπος δύναται να γευθή εν τω βάθει της καρδίας αυτού πλημμύραν τρυφεράς αγάπης και ειρήνης. Διατηρεί την κατάστασιν ταύτην επί τινα χρόνον. Κατά την υπέρ του κόσμου όμως προσευχήν, και την πλέον εισέτι φλογεράν και παρατεταμένην, η ψυχή ταχέως αντιλαμβάνεται ότι βαρύ νέφος αντιπαθείας, ως και πρότερον, κρέμαται επάνω της γης: Είναι καθ' υπερβολήν πολλοί οι άνθρωποι, οίτινες «ηγάπησαν μάλλον το σκότος (του μίσους) ή το φως» της αγάπης του Θεού. } 093}

Και παράδοξον και θλιβερόν: Ο κόσμος ως σύνολον δεν δέχεται το πνεύμα του Θεού, και **η προσευχή επιστρέφει εις τον προσευχόμενον** ουχί μόνον μετά του αισθήματος του ανικανοποιήτου, αλλά και **μετά πληθυνθείσης εισέτι θλίψεως**. Τούτο βεβαίως δεν είναι αληθινή αίσθησις. Όντως η αναζητουμένη αλλαγή της πνευματικής ατμοσφαίρας της οικουμένης δεν επήλθεν. **Εάν όμως δεν υπήρχον**

ευχέται υπέρ του κόσμου, η «εξουσία του σκότους» θα ενετείνετο μετά μεγαλυτέρας έτι δυνάμεως.

Και όσοι εισέτι δεν εβίωσαν μετ' εντάσεως την ως άνω περιγραφείσαν πείραν ευκόλως θα εννοήσουν εμέ, εάν εμπνευσθέντες υπό του Θεού προσηυχήθησαν υπέρ του κόσμου ή υπέρ μεμονωμένων αγαπητών εις αυτούς ανθρώπων. Συχνάκις η καρδία εν τοιαύτη προσευχή ταχέως εισέρχεται εις αυτήν ταύτην την ζωήν εκείνου ή εκείνων δια τους οποίους προσεύχεται, και γνωρίζει τι συνέχει αυτούς: χαρά και ανάπαυσις, αδημονία και θλίψις, το απαίσιον ενίοτε σκότος του άδου και το όμοιον προς αυτό κακόν. **Ο προσευχόμενος αισθάνεται τας καταστάσεις αυτάς ως ιδίας**. Και τούτο αποτελεί ιδιαιτέρου είδους παραπλάνησιν. Κατ' ουσίαν η ψυχή δια της προσευχής βλέπει – ζη – ενούται μετ' εκείνων υπέρ των οποίων προσεύχεται. Εάν μετά το βαρύ τούτο αίσθημα, του οποίου έλαβεν ούτος πείραν, επακολουθή χαρά ή ανάπαυσις, τούτο είναι ενδεικτικόν σημείον ότι η προσευχή αυτού εισηκούσθη. Ο ασθενής θα αναρρώση, ο απεγνωσμένος θα λάβη φως ελπίδος, η επαπειλουμένη συμφορά θα παρέλθη, και τα όμοια.

Ακριβώς η τοιαύτη μετά των ανθρώπων κοινωνία εν τω είναι, εισέτι δε και μετά του κόσμου τούτου εν γένει, χαρακτηρίζει την γνησίαν προσευχήν. }094}

Η ζωή του προσευχομένου πνεύματος δύναται, αλλά και οφείλει, να λάβη κοσμικάς διαστάσεις, τας οποίας απαιτούν αι ευαγγελικαί εντολαί του Χριστού. **Εν Αυτώ ο άνθρωπος γίνεται αληθώς παγκόσμιος**: ουχί υπό την έννοιαν του φιλοσοφικού συγκρητισμού, αλλά κατά τον βαθμόν και την κλιμάκωσιν της κατοχής του πραγματικού όντος· **κατά την εν πνεύματι προσέγγισιν εις τα έσχατα όρια της δυνατής ζώσης πείρας**.

Η πείρα της τραγικότητος των πεπρωμένων της γης είναι απαραίτητος εις ημάς. Δεικνύει τα όρια των κτιστών ημών χαρισμάτων εν τω αποχωρισμώ ημών εκ της μετά του Θεου συνεργασίας. **Είναι φυσικόν μετά τα παθήματα** }095} **και την αποτυχίαν όλων των προσπαθειών, να ανοιγώμεθα προς νέους ορίζοντας άλλου ήδη κόσμου, απείρως υψηλοτέρου**. Τότε αντί του «μοιραίου τέλους» εν τη πλειονότητι των περιπτώσεων ταλαντούχων και μεγαλοφυών ανθρώπων ανατέλλει ευλογημένη αρχή ήτις δύναται να φανή εις τον άνθρωπον ως Φως Αναστάσεως, ως είσοδος εις τον άφθαρτον κόσμον, όπου δεν υπάρχει τόπος δια την τραγωδίαν, διότι εκεί βασιλεύει η άναρχος αιωνιότης.

Η προσωπική ημών πείρα οδηγεί εις την διαπίστωσιν ότι η ανθρωπότης εν τη πλειονότητι αυτής μέχρις και της σήμερον ημέρας, δεν έφθασεν εις το ύψος των εντολών του Ευαγγελίου. Απορρίπτοντες τον Χριστόν ως τον αιώνιον Άνθρωπον και προπαντός ως τον Αληθινόν Θεόν, υπό οιανδήποτε μορφήν, υπό οιανδήποτε πρόθεσιν, οι άνθρωποι στερούνται του Φωτός της ανάρχου Βασιλείας και της δόξης της υιοθεσίας. ... **Όταν αισθανθώμεν τον Χριστόν ως Θεόν-Σωτήρα, υπερβαίνομεν τα όρια του χρόνου και του χώρου· εισερχόμεθα εις εκείνην την μορφήν του είναι, εν τη οποία δεν υπάρχει η έννοια της τραγωδίας**. }096}

Δ' ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΜΠΟΝΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΕΝ ΤΗ ΟΠΟΙΑ ΑΝΑΓΕΝΝΑΤΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑ

Τείνουν να χαρακτηρίσουν τινές την εποχήν ημών ως μεταχριστιανικήν. Εγώ δε προσωπικώς, εν τοις ορίοις των γνώσεών μου περί της ιστορίας του κόσμου και του Χριστιανισμού, είμαι πεπεισμένος ότι ο Χριστιανισμός εις τας αυθεντικάς αυτού διαστάσεις ουδέποτε μέχρι τούδε εγένετο δεκτός υπό της μεγάλης μάζης, ως ώφειλε. Κράτη είχον την αξίωσιν να ονομάζωνται «χριστιανικά», και οι λαοί αυτών έφερον προσωπείον ευσεβείας, όμως «την δύναμιν αυτής ηρνούντο». Έζησαν και ζουν εθνικώς. Όσον και αν φαίνηται παράδοξον, ακριβώς αι χριστιανικαί αύται χώραι κρατούν }097} επί αιώνας το μέγιστον μέρος της οικουμένης εις τα σιδηρά δεσμά της δουλείας· κατά τους τελευταίους δε χρόνους περιεκάλυψαν τον κόσμον δια σκοτεινού νέφους αναμονής του αποκαλυπτικού πυρός:

Εν τη παρούση κρίσει του Χριστιανισμού ανά μέσον των λαϊκών μαζών είναι τελείως δεδικαιολογημένον να διακρίνουν αύται την εξέγερσιν της φυσικής

συνειδήσεως εναντίον εκείνων των διαστροφών, εις τας οποίας υπεβλήθη η Ευαγγελική διδαχή κατά την ιστορικήν αυτής πορείαν.

Ζώμεν εκ νέου εν τη ατμοσφαίρα των πρώτων αιώνων της χριστιανικής εποχής: ... Ουχί άπαξ ήρχετο εις εμέ χαρά επί τω λογισμώ ότι η ζωή μου κατά το μέγιστον αυτής μέρος συνέπεσε μετά διωγμών κατά του Χριστιανισμού. Τούτο επιτρέπει εις εμέ να αισθανθώ εναργέστερον εμαυτόν ως χριστιανόν, να συνειδητοποιήσω την ασύγκριτον τιμήν κατά τους χρόνους ημών να ακολουθώ τον Μονογενή Υιόν του Πατρός εις την προς τον Γολγοθάν Αυτού πορείαν. Διωγμοί πανταχού, αλλ' εις ποικίλας μορφάς. Εν τούτοις ουδένα εξ αυτών δύναται τις ευκόλως να υπομείνη. Είθε ο Θεός της αγάπης να λυτρώση πάσαν ψυχήν εκ της συμφοράς να καταστή διώκτης έστω και «ενός των μικρών τούτων».

Εν τω «υπέρ Αυτού πάσχειν» περικλείεται ιδιαιτέρα ευλογία εισέτι και εκλογή. Ο πάσχων δια της πορείας αυτής των εξωτερικών περιστάσεων ευρίσκεται εις αδιάκοπον σχέσιν μετά του Ιησού Χριστού, εισάγεται εις την }098} σφαίραν της Θείας αγάπης, γίνεται θεοφόρος.

Υπάρχουν **δύο είδη θεολογίας**: το έν –ευρέως γνωστόν κατά τους παρελθόντας αιώνας– είναι **η επαγγελματική καθέδρα του πολυμαθούς**· το άλλο **η συσταύρωσις μετά του Χριστού**, **η γνώσις Αυτού εν τοις ενδομύχοις της καρδίας**. Το **πρώτον είδος** είναι προσιτόν εις το πλήθος των διανοητικώς πεπροικισμένων ανθρώπων, των προτιμώντων την φιλοσοφικήν προσέγγισιν της θεολογίας. Η πραγματική δε πίστις εις την Θεότητα του Χριστού, ήτις εκφράζεται δια ζωής συμφώνου προς το πνεύμα των εντολών Αυτού, δεν είναι απαραίτητος δι' αυτούς. Το δεύτερον είδος είναι θεολογία ομολογίας, ήτις **γεννάται δια του βαθέος φόβου του Θεού εν τω πυρί της φλογεράς μετανοίας**, ήτις **εισάγει** εις την **οντολογικήν πραγματικότητα** δια της εμφανίσεως του Ακτίστου Φωτός. Η ακαδημαϊκή θεολογία εν συνδυασμώ μετά της ζώσης πίστεως δίδει αγαθά αποτελέσματα. Ευκόλως όμως «εκφυλίζεται», αποβαίνει αφηρημένη θεωρία, παύει να είναι εκείνο, όπερ παρατηρείται εν τη ζωή των Αποστόλων, των Προφητών και των Πατέρων ημών, **τουτέστιν άμεσος ενέργεια του Θεού εν ημίν** ...

Η Αγία Τριάς είναι Θεός Αγάπης. Η αγάπη, περί της οποίας γίνεται λόγος εν τω Ευαγγελίω, είναι **άκτιστος ζώσα ενέργεια** της ανάρχου Θεότητος. Ίδιον αυτής είναι να ενοί ημάς εν αυτώ τούτω τω είναι. ... }099} ... φυσική αύξησις εν τω Πνεύματι μέσω της διαμονής εν τω Θείω χώρω δια της τηρήσεως των εντολών του Χριστού. **Ο νους αίφνης αποκτά γνώσιν και εκφράζει αυτήν δι' ανθρωπίνων όρων. Τούτο έρχεται ως λάμψις αστραπής, όταν η καρδία πυρούται δια της αγάπης. Τούτο είναι το "θαυμαστόν φως" της αιωνιότητος, εις το οποίον πάντες ημείς εκλήθημεν.** Η συσσώρευσις τοιούτων στιγμών ελλάμψεως της συνειδήσεως ημών εν τη πείρα της Εκκλησίας ωδήγησεν οργανικώς εις την σύνθεσιν αυτών εις έν όλον. Ούτως εμφανίζεται **η πρώτη απόπειρα συστηματοποιήσεως της ζώσης θεολογίας, ήτις εγένετο υπό του Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού**, ανδρός ωσαύτως πλουσίου και κατά την προσωπικήν αυτού πείραν. **Η ματαίωσις της θαυμαστής αυτής αναβάσεως προς τον Θεόν ... προέκυψεν εις εποχάς παρακμής της ζώσης πείρας** δια της τάσεως υποβολής των δεδομένων της Αποκαλύψεως εις την κριτικήν του λογικού ημών· δια της }100} στροφής προς την "φιλοσοφίαν της θρησκείας". Επακόλουθον τούτου είναι **τα σχολαστικά συστήματα θεολογίας, εν τοις οποίοις επικρατεί η φιλοσοφία και ουχί το πνεύμα της ζωής**.

Η όντως εν τω Θεώ και μετά του Θεού ζωή δίδεται ή εις τα «παιδία» ή εις τους δια Χριστόν μωρούς, ως εις τον μέγαν Παύλον. ... «αποτάσσεται ...» «πάσι τοις εαυτού υπάρχουσιν» επί του επιπέδου του κτιστού είναι, εν τη απομονώσει του ανθρώπου από του Θεού, εν τω αυτοκαθορισμώ αυτού. ... Επομένως είναι εις ημάς αναγκαίον να ακολουθήσωμεν το παράδειγμα του κατά πνεύμα πατρός ημών Αβραάμ: Να λάβωμεν ανά χείρας πυρ και μάχαιραν και να αναβώμεν εις υψηλόν τόπον, ίνα προσφέρωμεν εις τον Θεόν ως ολοκάρπωσιν παν ό,τι είναι εις ημάς κατά σάρκα πολύτιμον. Τότε και ημείς θα ακούσωμεν: «Νυν οίδα σε ...» Και τούτο είναι η αληθής οδός προς την μακαρίαν }101} αιωνιότητα: Εις πάσαν άλλην οδόν

παραμένουν ίχνη θανάτου. Μόνον όταν παραδοθώμεν «εις τέλος» ακολουθούντες τον Χριστόν, διανοίγονται εντός ημών αι ύψισται δυνατότητες της φύσεως ημών και καθιστάμεθα ικανοί να δεχθώμεν το Ευαγγέλιον εις την αιωνία αυτού διάστασιν. Η αποφασιστικότης του «αφιέναι πάντα» οδηγεί ημάς εις το κατώφλιον μεταξύ χρόνου και αιωνιότητος, ημείς δε διδασκόμεθα να θεωρώμεν τας πραγματικότητας άλλου, αφθάρτου Είναι, κεκρυμμένου έως τότε αφ' ημών. Ο Θεός δεν παραβιάζει την ελευθερίαν ημών. Δεν θα εισβάλη Ούτος εντός της καρδίας ημών, εάν ημείς δεν είμεθα διατεθειμένοι να ανοίξωμεν εις Αυτόν την είσοδον: … Και όσον ευρύτερον ανοίγομεν την θύραν, τοσούτον αφθονώτερον το Άκτιστον Φως πληροί τον εσωτερικόν ημών κόσμον.

Η βιωθείσα υφ' ημών αγάπη προς τον Θεόν κα η αγάπη Αυτού προς ημάς ριζηδόν μεταβάλλει και τον ψυχισμόν και την σκέψιν ημών. Πάσα έχθρα μεταξύ ανθρώπων-αδελφών εμφανίζεται ως φοβερά αφροσύνη. Πάντες ημείς έχομεν ως μόνον εχθρόν την θνητότητα ημών. Εάν ο άνθρωπος είναι θνητός και δεν υπάρχη ανάστασις τότε άπασα η ιστορία του κόσμου δεν είναι πλείον ή άλογος οδύνη της κτίσεως. Και η αγάπη εισέτι ενταύθα συνυφαίνεται μετά του θανάτου: Να αγαπά τις σημαίνει να αποθνήσκη. Και το πνεύμα ημών καταπονείται όπως διαβή εις εκείνην την φωτοφόρον σφαίραν όπου δεν υπάρχει κώλυμα δια την ακόρεστον αγάπην· **όπου <u>αυτό τούτο το ακόρεστον</u> είναι ουχί άλλο, ει μη η άκρα δυναμική της** }102} **ζωής, «το περισσόν» της υπό του Χριστού δοθείσης ζωής**.

Η προσέγγισις εις την υψίστην προσευχήν συνοδεύεται στενώς υπό βαθείας μετανοίας δια τας αμαρτίας ημών. Όταν το πικρόν του ποτηρίου τούτου υπερβαίνη το μέτρον των δυνάμεων ημών να υπομένωμεν, τότε εκ του εξωχρονικού πόνου, εκ της ισχυράς αποστροφής προς ημάς αυτούς, εντελώς απροσδοκήτως, δια της εμφανίσεως της αγάπης του Θεού το παν αίφνης μεταβάλλεται και ο κόσμος «λησμονείται». Το φαινόμενο τούτο πολλοί ονομάζουν έκστασιν. Δεν συμπαθώ τον όρον τούτον, διότι μετ' αυτού συνδέονται πολλαί διαστροφαί. Αλλά και εάν προσεδίδομεν άλλο όνομα εις το δώρον τούτο του Θεού, εάν ωνομάζομεν τούτο έξοδον της μετανοούσης ψυχής προς τον Θεόν, τότε και πάλιν οφείλω να είπω ότι ουδέποτε εσκέφθην να «καλλιεργήσω» - τεχνηέντως να επιτύχω – την κατάστασιν ταύτην. Αύτη ήρχετο πάντοτε εντελώς απρόβλεπτος, και δη εκάστοτε κατά διάφορον τρόπον. Το μόνον όπερ ενθυμούμαι (και τούτο γνωρίζω ως γεγονός) είναι η περί της αποστάσεώς μου από του Θεού απαράκληρος θλίψίς μου, ήτις τρόπον τινά συνεδέθη μετά της ψυχής μου. Εν οδύνη μετεμελούμην δια την πτώσιν μου. Και εάν εντός μου υπήρχον φυσικαί δυνάμεις, ο θρήνος μου δεν θα εγνώριζε τέλος. }103}

Ήτο δυνατόν εισέτι να μη ενθυμούμαι τας πνευματικάς μου πτώσεις, αλλ' η όρασις της αναξιότητός μου ενώπιον του Αγίου τούτου Θεού, η συντρίβουσα εμέ, δεν έπαυε να εντείνηται.

… ότε θυμός εκυρίευεν εμού εναντίον εκείνων οίτινες προσέβαλλον εμέ. … Συνέβη ποτέ εξ αιτίας στιγμιαίου ερεθισμού η προσευχή να αποχωρήση απ' εμού. Ηγωνιζόμην επί οκτώ μήνας, όπως επιστρέψη αύτη. Ότε όμως ο Κύριος ενέδωσεν εις τα δάκρυα μου, τότε η καρδία μου εγένετο νηφαλιωτέρα και πλέον υπομονητική.

Ιδιαιτέρως συνέπασχεν η καρδία μου μετά των ψυχικώς ασθενούντων. Τινές εξ αυτών κλονισθέντες υπό ακραίων δυσκολιών της συγχρόνου ζωής, εζήτουν επιμόνως παρ' εμού διαρκή προσοχήν, πράγμα όπερ υπερέβαινε τας δυνάμεις μου. Εδημιουργούντο αδιέξοδοι καταστάσεις: Προς οιανδήποτε κατεύθυνσιν και εάν εκινούμην, υπήρχε τις όστις θα έκραζεν εκ του πόνου. Τούτο απεκάλυψεν εις εμέ τα παθήματα των συγχρόνων ανθρώπων, των συντετριμμένων υπό της αγριότητος του περιβοήτου ημών πολιτισμού. Η κολοσσιαία κρατική μηχανή, καίτοι εδημιουργήθη υπό των ανθρώπων, φέρει εν τούτοις χαρακτήρα απροσώπου, ίνα μη είπω απανθρώπου, συσκευής, ήτις μετά αδιαφορίας καταπιέζει εκατομμύρια ανθρωπίνων }104} υπάρξεων. Ανίσχυρος να αλλάξω τα κατ' ουσίαν ανυπόφορα και όμως νόμιμα εγκλήματα της κοινωνικής ζωής των λαών, κατά την εκτός πάσης ορατής εικόνος προσευχήν μου ησθάνθην την παρουσίαν του εσταυρωμένου Χριστού. Έζων το Πάθος Αυτού εν πνεύματι τοσούτον εναργώς, ώστε η φυσική όρασις του «υψουμένου εκ της γης» ουδόλως θα ενίσχυε την συμμετοχήν μου εις τον πόνον Αυτού. Όσον μηδαμινά

και αν ήσαν τα βιώματά μου, εν τούτοις ηύξανον εις βάθος την γνώσιν του Χριστού ως προς την επί γης εμφάνισιν Αυτού, ίνα σώση τον κόσμον.

Το μέτρον της χάριτος όπερ δίδεται εν τη αρχή ίνα ελκύση και διδάξη τους ανθρώπους, είναι δυνατόν να μη είναι ολιγώτερον εκείνου, όπερ παρέχεται εις τους τελείους. Εν τούτοις ουδόλως τούτο σημαίνει ότι η φοβερά αύτη ευλογία αφωμοιώθη υπό των δεξαμένων αυτήν. Η αφομοίωσις των δωρεών του Θεού απαιτεί παρατεταμένην δοκιμασίαν και έντονον αγώνα. Η πλήρης αναγέννησις του πεπτωκότος ανθρώπου εις «καινόν άνθρωπον» τελείται εις τρεις περιόδους: Η πρώτη, η αρχική, είναι η της κλήσεως και εμπνεύσεως προς τον προκείμενον αγώνα· η δευτέρα η της άρσεως της «αισθητής» χάριτος και της βιώσεως της Θεοεγκαταλήψεως, ήτις αποσκοπεί όπως παράσχη εις τον ασκητήν την δυνατότητα }105} να επιδείξη εις τον Θεόν την πιστότητα, την ελευθερίαν και την σύνεσιν αυτού· η τρίτη και τελική η της επανακτήσεως της αισθητής χάριτος και διαφυλάξεως αυτής, ήτις συνδέεται ήδη μετά της νοεράς γνώσεως του Θεού.

… Εκείνος, όστις … **<u>εν τω καιρώ της παρατεταμένης Θεοεγκαταλήψεως ζη ως η ιδία χάρις να παρέμενε πάντοτε μετ' αυτού</u>**, (ΑΡΧΗ ΑΣΚΗΣΕΩΣ) θα λάβη μετά μακράν δοκιμασίαν της πιστότητος αυτού τον «αληθινόν» πλούτον ως αναφαίρετον και αιώνιον ήδη κτήμα. Εν άλλαις λέξεσιν, **<u>η χάρις συνυφαίνεται μετά της κτιστής φύσεως και αι δύο αύται γίνονται έν</u>**. Το τελικόν τούτον δώρον είναι η θέωσις του ανθρώπου· **η μετάδοσις εις αυτόν της θείας μορφής υπάρξεως**, της ανάρχου, της αγίας. **Είναι η μεταμόρφωσις του όλου ανθρώπου, δια της οποίας ούτος γίνεται χριστοειδής, τέλειος**.

Ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος λέγει ότι είναι δυνατόν να συνηθίσωμεν εις πάσαν επιστήμην, πάσαν τέχνην, παν επάγγελμα και να πράττωμεν το έργον άνευ ιδιαιτέρας πλέον προσπαθείας. Αλλ' εις ουδένα εδόθη ποτέ να προσεύχηται άνευ κόπου· προ παντός εάν έχωμεν υπ' όψιν την }107} την μετά προσοχής προσευχήν, την τελουμένην νοερώς εν τη καρδία.

Θεολογικώς η αποταγή χάριν της προσευχής φαίνεται να αντιφάσκη προς το νόημα της εντολής ηθικώς αύτη παρουσιάζεται ως ανεπίτρεπτος «εγωϊσμός»· }108} μυστικώς δε, ως κατάδυσις εις το σκότος της απεκδύσεως· εκεί όπου ουδέν στήριγμα υπάρχει δια το πνεύμα και είναι δυνατή η απώλεια της συνειδήσεως της πραγματικότητος του κόσμου τούτου. Εν τέλει δε ο φόβος, διότι είναι άγνωστον εις ημάς, εάν το εγχείρημα ημών είναι ευάρεστον εις τον Θεόν.

Η ασκητική απέκδυσις από παντός κτιστού, ως αποτέλεσμα μόνον εντάσεως της ανθρωπίνης ημών θελήσεως, είναι καθ' υπερβολήν αρνητική. Είναι φανερόν εις τον νουν ότι η αρνητική πράξις αυτή καθ' εαυτήν δεν δύναται να οδηγήσει εις θετικήν, συγκεκριμένην κατοχήν του ποθουμένου. … Η πείρα δεικνύει ότι είναι φυσικόν εις την προσευχήν να διαπερά τους αχανείς χώρους του κοσμικού είναι.

Αι εντολαί του Χριστού δι' αυτής ταύτης της φύσεως αυτών υπερνικούν πάντας τους περιορισμούς· η ψυχή κρέμαται επάνω αβύσσων όπου το αδόκιμον πνεύμα ημών δεν διαβλέπει διέξοδον. Τι ποιήσω; Δεν δύναμαι να χωρήσω τας αποκαλυφθείσας αβύσσους· βλέπω την μικρότητά μου, την αδυναμίαν μου· προς στιγμήν πίπτω. Αλλ' η ψυχή μου παραδεδομένη εις τας χείρας του Ζώντος Θεού, στρέφεται κατά φυσικόν τρόπον προς Αυτόν, Ούτος δε άνευ δυσκολίας προφθάνει εμέ, όπου και εάν ευρίσκωμαι. }109}

Κατ' αρχάς η ψυχή τρέμει αλλ' ουχί άπαξ σωθείσα δια της προσευχής, βαθμηδόν ενδυναμούται εν τη ελπίδι, γίνεται ανδρειοτέρα εκεί όπου ενωρίτερον η ανδρεία εφαίνετο τελείως αδύνατος.

Φρονώ ότι, έως ότου είμεθα εν τω υλικώ τούτω σώματι, είναι αναπόφευκτος η ολίσθησις της αντιλήψεως ημών προς ορατάς αναλογίας. Είναι εισέτι άγνωστον τι θα συμβή όταν τελικώς εγκαταλείψωμεν το υλικόν και πρόσκαιρον τούτο σώμα. Επαναλαμβάνω: Εν εκείνη τη απειρότητι δεν υπάρχουν οραταί οδοί: ο φόβος, ουχί ο ζωώδης, οδηγεί την έντασιν της προσοχής μέχρι του άκρου των δυνάμεων ημών. Μόνον η προσευχή δύναται να δώση εις ημάς σταθεράν ισορροπίαν εις όλας τας αμφιταλαντεύσεις. Η ψυχή κράζει συχνάκις άνευ λόγων ή δια συντόμων λόγων: «Κύριε σώσον με». }110}

Η καρδία και ο νους μου εγένοντο πεδίον συγκρούσεων μεταξύ του Χριστού και του Εχθρού κολοσσού κοσμικών διαστάσεων. Κατ' εκείνην την περίοδον εβάδιζον επί αοράτου σχοινίου επάνω αβύσσων. Παράδοξος απόγνωσις κατείχεν εμέ εξ όλων των κατευθύνσεων, όν τρόπον τα ύδατα περιβάλλουν }111} τον καταποντούμενον άνθρωπον. Λέγω «παράδοξος» διότι ότε το αίσθημα της απογνώσεως απεχώρει απ' εμού, ησθανόμην ως να απέθνησκον πνεύματι. Εξ αυτής της απογνώσεως, ως εξ ηφαιστείου, επήγαζε φλογερά προσευχή· ως ο Απόστολος Πέτρος έκραζον προς τον Παντοκράτορα Χριστόν: «Κύριε σώσον με»!

Κατενόησα ότι ακολουθούντες τον Χριστόν-Θεόν ριπτόμεθα κατά τινα φυσικόν τρόπον εις τους απεράντους ωκεανούς του πνεύματος. Το εν Χριστώ ζήν σημαίνει να αισθανθή τις Αυτόν ως τον αληθώς Νικητήν του θανάτου:

... αγίου Ισαάκ του Σύρου: «Αγάπησον την αργίαν της ησυχίας, υπέρ το εμπλήσαι πεινώντας εν κόσμω και επιστρέψαι πολλά έθνη εις προσκύνησιν του Θεού». }112}

Η ακατανόητος δι' εμέ αγαθότης του Θεού κατά τους πρώτους χρόνους της επιστροφής μου εις τον Χριστόν «σκληρώς» έρριψεν εμέ εις την απειρότητα, δίδουσα εις εμέ να λάβω την αίσθησιν της μηδαμινότητός μου, της κενώσεως και του «μηδενός» μου. Δια της δωρεάς ταύτης εκαθαρίσθη η καρδία μου εκ της θανατηφόρου πληγής της υπερηφανίας και εγενόμην ικανός εν αγάπη και ειρήνη να θεωρήσω τον Θεόν, να δεχθώ παρ' Αυτού την νέαν άφθαρτον ζωήν.

Απόγονοι όντες του Αδάμ, πάντες ημείς φέρομεν εν εαυτοίς τας συνεπείας της πτώσεως εκείνης, περί της οποίας ομιλεί η Αποκάλυψις· αλλ' ουχί πάντες ζουν ταύτην μετά της ιδίας βαθείας επιγνώσεως των οντολογικών διαστάσεων της συμφοράς ταύτης. ... **Η υπερηφανία, ως εμφανής ή λανθάνουσα τάσις προς αυτοθέωσιν, παρεμόρφωσε την καρδίαν των ανθρώπων**. Ευθύς ως διακρίνομεν εν εαυτοίς σημείά τινα πνευματικής αναβάσεως, ο όφις ούτος αμαυροί τον νουν, καταστέλλει την όρασιν, απομακρύνει από του Θεού. Βλέπω νυν ότι η άκρα αμάθειά μου κατά την αρχικήν περίοδον απεδείχθη δι' εμέ σωτήριος. Εν τη προσευχή της απεγνωσμένης μετανοίας μου ο Κύριος έδιδεν εις εμέ άμεσον καθοδήγησιν και η κενοδοξία δεν ήγγιζεν εμέ. Όθεν εξάγεται το συμπέρασμα ότι το μέχρι τέλους συντετριμμένον εκ της μεταμελείας πνεύμα ημών αποδεικνύεται ικανόν προς αποδοχήν των ενεργειών του Θεού. }113}

«Άνθρωπος εγεννήθη εν τω κόσμω». Είδον αυτόν δια του Χριστού. Ο άνθρωπος, η θεοειδής υπόστασις, γεννάται δυνάμει· διέρχεται την διαδικασίαν του γίγνεσθαι, κατ' αρχάς εν τοις ορίοις του κόσμου τούτου, ύστερον δε οφείλει να φθάση τας υπερκοσμίους διαστάσεις ακολουθών τον Χριστόν, Όστις ενίκησε τον κόσμον: «Θαρσείτε, Εγώ νενίκηκα τον κόσμον».

Επαναλαμβάνω: Ο Κύριος εδωρήσατο εις εμέ την χάριν της μνήμης του θανάτου και της ευλογημένης απογνώσεως. Η «μνήμη του θανάτου» θέτει τον άνθρωπον προ της αιωνιότητος, κατ' αρχήν εν τη αρνητική αυτής όψει: Άπαν το είναι οράται περιβεβλημένον το σκότος του θανάτου. Εν συνεχεία κατέρχεται επί την ψυχήν το Φως της Θεοφανείας μετά της νίκης επί του θανάτου. Η «απόγνωσις» ήτο αποτέλεσμα της επιγνώσεως της αποστάσεώς μου από του Θεού. Τα δύο ταύτα, η μνήμη του θανάτου και η απόγνωσις, απέβησαν αι πτέρυγες δια την πτήσιν δια μέσου της αβύσσου. Φρικτή και παρατεταμένη υπήρξεν η πείρα αύτη της ευεργεσίας του Θεού. Χάριν }114} τούτου ήρθη από της καρδίας μου το «αρχαίον κάλυμμα», όπερ δεν επέτρεπεν εις εμέ να εννοήσω την εν Χριστώ και Πνεύματι Αγίω Καινοδιαθηκικήν Αποκάλυψιν.

Αι εντολαί του Χριστού είναι εκπεφρασμέναι εν ολίγαις λέξεσιν, αλλά η τήρησις αυτών οδηγεί δια θαυμαστού τρόπου εις την διεύρυνσιν του πνεύματος ημών, ώστε τούτο εν μαρτυρική δίψη να περιπτυχθή «πάντα ... τα επί τοις ουρανοίς και τα επί της γης» εν αγάπη, ήτις εδόθη ως εντολή εις ημάς. Είναι άρα γε κατανοητόν }115} οι εκ του «μηδενός» κληθέντες να κατέχουν τοιαύτην δύναμιν; Βεβαίως είναι αδύνατον εις ημάς να χωρήσωμεν εν τη καρδία πάσαν την κτίσιν, εάν στηριζώμεθα εις εαυτούς. Αλλ' Αυτός ο Δημιουργός παντός υπαρκτού εφανερώθη εν τη μορφή της υπάρξεως ημών και έδειξεν αληθώς ότι η φύσις ημών επλάσθη ικανή ουχί μόνον να περιπτυχθή

τον κτιστόν κόσμον, αλλά και να προσλάβη το πλήρωμα της Θείας ζωής. Άνευ Αυτού ουδέν δυνάμεθα να πράξωμεν, αλλά μετ' Αυτού και εν Αυτώ τα πάντα δύνανται να επιτευχθούν, καίτοι ουχί άνευ «πόνου». **Ο πόνος είναι αναγκαίος εις ημάς** εν πρώτοις, **ίνα αισθανθώμεν εαυτούς ελευθέρας υποστάσεις**, ύστερον δε **ίνα κατά την Κρίσιν ο Κύριος δυνηθή να δωρήση εις ημάς την ζωήν Αυτού ως αναφαίρετον κτήμα ημών**.

Μεταφερόμενοι νοερώς εις κοσμικάς διαστάσεις, όταν πάσχωμεν, εξομοιούμεθα προς τον Χριστόν. Εάν σκεπτώμεθα ούτω, παν φαινόμενον εν τη ατομική ημών υπάρξει θα αποβή αποκάλυψις περί του τελουμένου εν τω κόσμω των ανθρώπων. Δια μέσου ημών θα διέλθουν τα ρεύματα της κοσμικής ζωής, και ημείς θα δυνηθώμεν δια ζώσης πείρας να γνωρίσωμεν και τον άνθρωπον εις τους αιώνας του χρόνου, έτι δε και τον Υιόν του ανθρώπου κατά τας δύο Αυτού φύσεις. Ούτως ακριβώς, **εν οδύναις, αυξάνομεν μέχρι κοσμικής και μετακοσμικής αυτοσυνειδησίας**. Διερχόμενοι την πείραν της κενώσεως, ακολουθούντες οπίσω του Χριστού και συσταυρούμενοι μετ' Αυτού, γινόμεθα δεκτικοί του απείρως μεγάλου Θείου Είναι. Εν τη εξαντλητική προσευχή μετανοίας υπέρ όλου του κόσμου ενούμεθα πνευματικώς μεθ' όλης της ανθρωπότητος: **Γινόμεθα παγκόσμιοι κατ' εικόνα της παγκοσμιότητος** }116} **του Ιδίου του Χριστού, Όστις φέρει εν Εαυτώ παν ό,τι υπάρχει**. Αποθνήσκοντες μετ' Αυτού και εν Αυτώ ήδη εντεύθεν, προγευόμεθα της αναστάσεως.

Ίνα γνωρίσωμεν, καθώς πρέπει, τον Χριστόν, είναι απαραίτητον να συμμετάσχωμεν και ημείς εις τα παθήματα Αυτού και να βιώσωμεν, ει δυνατόν, το παν, καθώς και Αυτός ο Ίδιος. **Ούτω και μόνον ούτω γνωρίζεται ο Χριστός-Αλήθεια· τουτέστιν υπαρξιακώς, ουχί αφηρημένως**, **ουχί δια μέσου ψυχολογικής ή θεωρητικής πίστεως, ήτις στερείται βιωματικής πείρας**.

Εκ των βεβιωμένων υπ' εμού εσωτερικών συγκρούσεων μετεφερόμην αυθορμήτως εις τον κόσμον των ανθρώπων, και δια του τρόπου αυτού ήλθεν εις εμέ η ευσπλαχνία προς άπασαν την ανθρωπότητα. Εκ της πείρας ταύτης εγεννήθη η κατανόησις ότι εις όλους ημάς είναι αναγκαίον να ζήσωμεν τας τυχόν δοκιμασίας ουχί μόνον εις τα στενά πλαίσια της ατομικότητος ημών αλλ' εις τας κοσμικάς διαστάσεις, εξερχόμενοι πνεύματι εκ του περιορισμού των σωματικών οφθαλμών. Εν άλλαις λέξεσι: **να συναισθανθώμεν ότι δια μέσου ημών διέρχονται ρεύματα της αυτής κοσμικής ζωής, ήτις ρέει εις τας φλέβας εκάστου ανθρώπου**. … Η φυσική αύτη }117} κατ' ουσίαν ορμή απεδείχθη ρίζα, εκ της οποίας παρήχθη πολύτιμος δι' εμέ καρπός: **να ζω άπασαν την ανθρωπότητα ως εμαυτόν, ως ιδίαν ζωήν**.

Ούτω εισήλθον εις την τραγωδίαν της συγχρόνου ιστορίας. Βραδύτερον ενεβάθυνα πλέον εις τας πηγάς αυτής: εις την βιβλικήν διήγησιν περί της Πτώσεως του ανθρώπου.

Ούτω προσήγγισα εις το μέγα μυστήριον της εν ημίν «εικόνος του Θεού»: το Πρόσωπον. Απεκαλύφθη Ούτος εις ημάς εν τω Ονόματι – Εγώ Ειμι ο Ών. }118}

Είναι δυνατόν να είπωμεν ότι η χριστιανική ζωή συνίσταται εις την «εν οδύναις γέννησιν» δια την αιωνιότητα.

Βλέπω ότι ο νους μου αδιακόπως επιστρέφει εις την αυτήν όρασιν, από της οποίας δεν δύναμαι να αποσπασθώ και την οποίαν ήρχισα να οικειούμαι πλέον του ημίσεως ήδη αιώνος. Ο Κύριος απορροφά εμέ ολοκληρωτικώς. Και βλέπω και δεν βλέπω την περιβάλλουσαν εμέ πραγματικότητα. Το βλέμμα μου ολισθαίνει προς αυτήν κατ' εκείνας τας στιγμάς, όταν είμαι απησχολημένος μετά των αναποφεύκτων αναγκών της καθ' ημέραν ζωής. Αλλ' είτε υπνώ, είτε γρηγορώ, ο Θεός περιβάλλει εμέ στενώτερον ή ο αήρ τον οποίον αναπνέω. Κατά τας παρελθούσας δεκαετίας η χάρις πολυτρόπως εξεχύθη επ' εμέ αφθόνως, κατά καιρούς ως ευρύς ποταμός, ενίοτε δε ως καταρράκτης, τουτέστιν ως πτώσις «ζώντος ύδατος» επί την κεφαλήν μου. Συνέβαινε – και συμβαίνει – ως να διηνοίγοντο ενώπιόν μου αι απέραντοι εκτάσεις του ωκεανού· ή ως αστάθμητος μηδαμινότης να εκρεμώμην επάνω ιδιομόρφου νοεράς αβύσσου … } 119}

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

«Έως άρτι ουκ ητήσατε ουδέν εν τω Ονόματί Μου· αιτείτε και λήψεσθε, ίνα η χαρά υμών ή πεπληρωμένη … Αμήν αμήν λέγω υμίν ότι όσα αν αιτήσητε τον Πατέρα εν τω Ονόματι Μου, δώσει υμίν». Οι λόγοι ούτοι του Χριστού αποτελούν το δογματικόν και ασκητικόν θεμέλιον της δια του Ονόματός Αυτού προσευχής.

«Υπέστρεψαν δε οι εβδομήκοντα μετά χαράς λέγοντες· Κύριε και τα δαιμόνια υποτάσσεται ημίν εν τω Ονόματί Σου». Και εν άλλη περιπτώσει: «Είδομέν τινα επί τω Ονόματί Σου εκβάλλοντα δαιμόνια …». Ούτω λοιπόν, η ιστορία της δια του Ονόματος του Ιησού προσευχής άρχεται από των αποστολικών χρόνων. Δεν διετηρήθησαν οι λεκτικοί τύποι των δεήσεων αυτών, αλλά όλη η Καινή Διαθήκη γέμει μαρτυριών, ότι οι Απόστολοι ετέλουν πολλά παράδοξα θαύματα δια του Ονόματος τούτου. }124}

Η κατανόησις δε του περιεχομένου και του νοήματος του Θείου Ονόματος αποκτάται μόνον βαθμηδόν. Και στιγμιαία επίκλησις αυτού δύναται να χαροποιήση την καρδίαν ημών· και τούτο είναι πολύτιμον. Αλλά δεν πρέπει να μείνωμεν εις το μέσον της οδού. Η ενταύθα διαμονή ημών είναι βραχεία και οφείλομεν να εκμεταλλευθώμεν εκάστην ώραν, ούτως ώστε να ωριμάση η περί Θεού γνώσις ημών. Όταν δε συμβάλλουν εις έν και η χαρά της καρδίας και το φως του νοός, τότε προσεγγίζομεν την τελειότητα.

Ήλθον εις Άγιον Όρος κατά το έτος 1925. Ολίγον προ τινος είχον λάβει χώραν εκεί θυελλώδεις διαμάχαι περί της φύσεως του Θείου Ονόματος. Εν τη εντάσει των διενέξεων εκείνων –ομοίων προς τας θεολογικάς έριδας του 14ου αιώνος περί της φύσεως του Θαβωρίου Φωτός- διεπράχθησαν εξ αμφοτέρων των παρατάξεων ουκ ολίγα, άτινα δεν θα ανέμενέ τις εξ ανθρώπων, οίτινες παρέδωκαν τας ψυχάς αυτών εις χείρας του Αγίου Παντοκράτορος. Εν τη πολεμική ταύτη δύναται να εύρη τις αναλογίαν προς τας παλαιάς διαμάχας μεταξύ νομιναλιστών και πραγματιστών, ιδεαλιστών και ορθολογιστών. Καταστέλλονται }125} αύται προς καιρόν, ίνα και πάλιν εκσπάσουν υπό άλλην μορφήν. Παρατηρούνται δύο διάφοροι ως προς την φύσιν αυτών θέσεις: αφ’ ενός μεν η των προφητών και ποιητών, αφ’ ετέρου δε η των διανοουμένων και τεχνοκρατών.

Η ζωή εκάστου εξ ημών ευρίσκεται εις στενωτάτην σχέσιν προς τας παραστάσεις ημών περί του κόσμου, περί ημών των ιδίων και περί του Θεού. … γνωρίζομεν εκ της χιλιετούς πείρας του γένους ημών ότι ο φυσικός νους, εγκαταλελειμμένος εις εαυτόν εν τη παρούση καταστάσει, σκεπτόμενος περί του Θεού δεν δύναται να πορευθή πέραν τινών εικασιών. Είναι απαραίτητον όπως ο Ίδιος ο Θεός αποκαλυφθή εις τον άνθρωπον δίδων εις αυτόν την περί Αυτού γνώσιν. }126}

Ούτως εξ αρχής ο Θεός απεκαλύφθη εις τον Μωυσήν ως προσωπικός και μόνος εν αληθεία Ών μετ’ αγνώστων εισέτι ιδιωμάτων. Η επακολουθήσασα αποκάλυψις εφανέρωσε τας ιδιότητας τούτου του «Εγώ ειμι» ως Θεού οικτίρμονος και φιλανθρώπου. Αλλά και τούτο ήτο ασαφές και ο Μωυσής ανεγνώρισε το ατελές της εις αυτόν δοθείσης γνώσεως.

Οι Προφήται ωσαύτως δεν έφθασαν το ποθητόν πλήρωμα. }127}

Ο Θεός ούτος, ο Πρώτος και ο Έσχατος, απεκαλύφθη ως Προσωπικόν Απόλυτον, Ζων· ουχί ως αφηρημένον τι Παν-Όν ή ως υπερβατική Πανενότης ή τα όμοια τούτων.

Εκ της Βιβλικής διηγήσεως βλέπωμεν ότι πάσα νέα αποκάλυψις εγίνετο δεκτή ως Θεοφάνεια, ως άμεσος ενέργεια του Θεού. Εν σχέσει προς αυτό και τούτο το Όνομα εβιούτο ως παρουσία του Θεού. Εν τω Ονόματι περιεκλείετο διττή δύναμις: Αφ’ ενός μεν η αίσθησις του Ζώντος Θεού, αφ’ ετέρου δε η γνώσις περί Αυτού. Εκ τούτου προέρχεται και ο φόβος να επικαλεσθή τις ματαίως το Όνομα. Κατά το μέτρον του πλουτισμού της αποκαλύψεως περί των ιδιωμάτων του Θεού, περί των ενεργειών Αυτού, εβαθύνετο και η Θεογνωσία εν γένει. Παρά την πεποίθησιν των Ισραηλιτών ότι είναι ο εκλεκτός λαός, ότι ο Ύψιστος αποκαλύπτεται εις αυτούς, δεν έπαυσαν μέχρι της ελεύσεως του Χριστού οι στεναγμοί των Προφητών εν τη προσευχή προς τον

Θεόν, όπως Ούτος έλθη εις την γην και δώση περί Αυτού την αληθώς πλήρη γνώσιν, η δίψα της οποίας είναι αναφαίρετος από του πνεύματος του ανθρώπου. }128}

Να παραμένωμεν πάντοτε καταβεβλημένοι υπό του σκότους της αγνοίας είναι και εξουθενωτικόν και αποκρουστικώς ανιαρόν. Το πνεύμα ημών αναζητεί άμεσον διάλογον μετ' Αυτού· μετ' Εκείνου, Όστις εκάλεσεν εμέ «εκ του μηδενός». Ποίος παρεβίασε την ησυχίαν μου ως μη-όντος και έρριψεν εμέ εις την παράλογον και εισέτι αποτρόπαιον τραγωδιοκωμωδίαν; Θέλομεν να γνωρίζωμεν εις ποίον ευρίσκεται η αδικία: εις ημάς ή εις Εκείνον, τον Δημιουργόν; Φαίνεται εις ημάς ότι ήλθομεν εις τον κόσμον τούτον παρά την θέλησιν ημών, ενδεχομένως άνευ συγκαταθέσεως ημών. Ενθυμείται άρα γε τις εξ ημών στιγμήν κατά την οποίαν ηρώτησέ τις αυτόν, «θέλεις να έλθης εις την ζωήν ταύτην;», αποκαλύπτων βεβαίως εκ των προτέρων εις αυτόν οποία είναι αύτη; Είχομεν την δυνατότητα να αρνηθώμεν το δώρον τούτο; Είναι άρα γε δίκαιον να αποδώσωμεν «αφροσύνην τω Θεώ»;

Εάν δεν εδόθη εις ημάς να ποιήσωμέν τι εκ του «μηδενός», έπεται ότι ούτε η ιδέα της αιωνιότητος δύναται να προέρχηται εξ ημών, και η παρουσία αυτής εν ημίν θα ήτο οντολογικώς αδύνατος. Εξετάζοντες μετά προσοχής την ροήν της περιβαλλούσης ημάς πραγματικότητος, παρατηρούμεν ότι πάσα πραγματική ανάγκη έχει εν τω κοσμικώ είναι την δυνατότητα της ικανοποιήσεως }131} χρειάζεται μόνον να ευρεθή η οδός προς αυτήν. Εν τη ιστορία της επιστημονικής προόδου πολλαί ιδέαι αίτινες εφάνησαν υπερμέτρως τολμηραί, επραγματοποιήθησαν νυν προ των οφθαλμών ημών. Διατί θα έπρεπε να αμφιβάλλω ότι και η ιδική μου δίψα της μακαρίας αθανασίας και της αιωνίου ενώσεως μετά του Δημιουργού δύναται ωσαύτως να πραγματοποιηθή;

«Ου κληθήσεται έτι το όνομά σου Ιακώβ, αλλά Ισραήλ έσται το όνομά σου ότι ενίσχυσας μετά του Θεού και μετ' ανθρώπων δυνατός έση». Περί δε του Ονόματός Μου μη ερώτα, διότι είναι θαυμαστόν και συ εισέτι δεν είσαι ικανός να δεχθής Αυτό. Και όμως είσαι ευλογημένος.

Η πάλη μετά του Θεού ενέχει κίνδυνον: Δύναται αύτη να οδηγήση εις τον όλεθρον, αλλά και να καταστήση ημάς ισχυρούς, ώστε να νικήσωμεν τον «παλαιόν άνθρωπον», τον διαφθαρέντα υπό της εωσφορικής υπερηφανίας. Να νικήσωμεν δια της ταπεινώσεως: «... και μετ' ανθρώπων δυνατός έση». Πώς; Δια της ταπεινώσεως. }132}

Η εν όλω τω κόσμω παρατηρούμενη πνευματική κρίσις άρα γε δεν είναι προετοιμασία προς μίαν νέαν μεγάλην αναγέννησιν; Επομένως, ό,τι τελείται νυν εις τας ψυχάς μεμονωμένων ατόμων, δύναται να λάβη χώραν και εις πλήθος ψυχών. **Και τούτο είναι δυνατόν να έλθη ως ισχυρά πλήμμυρα, ως εκτυφλωτική αστραπή εν μεσονυκτίω σκότει.** Η δοθείσα εις ημάς περίοδος της ιστορίας δύναται και θα ώφειλε να αποβή περίοδος αφομοιώσεως του είναι εις όλας αυτού τας διαστάσεις. Εν τω φωτί της ελπίδος ταύτης τα παθήματα καθ' εαυτά διανοίγουν ενώπιον ημών μεγαλειώδες θέαμα: «Ημέρα τη ημέρα ερεύγεται ρήμα, και νυξ νυκτί αναγγέλλει γνώσιν», εάν διερχώμεθα αυτάς εν προσευχή, ήτις φθάνει «τα όρια της οικουμένης». }133}

Η σειρά της περί του Θεού αποκαλύψεως, ήτις εκτίθεται εν τη Αγία Γραφή, συμπίπτει εις μέγαν βαθμόν μετά της διαδικασίας της προσωπικής ημών προόδου – αυξάνομεν εν τη γνώσει ομοίως προς τους προπάτορας και τους πατέρας ημών: Κατ' αρχήν οι άνθρωποι συλλαμβάνουν την έννοιαν περί Ανωτέρου Όντος. Έπειτα συνεχώς νέα και νέα κατηγορήματα Αυτού γίνονται γνωστά εις το ανθρώπινον πνεύμα, ούτω δε φθάνει η ώρα του φοβερού Σιναϊτικού «Εγώ ειμι». Εις τους επακολουθήσαντας αιώνας εμβαθύνεται η πείρα και η κατανόησις, καίτοι δεν επιτυγχάνεται εισέτι η τελειότης, μέχρις ότου έλθη ο Προσδοκώμενος.

Ο υπερώνυμος κατά την Ουσίαν Αυτού, αποκαλύπτεται εις τα κτισθέντα κατ' εικόνα Αυτού λογικά όντα υπό πλήθος ονομάτων: ... Εις έκαστον και δι' ενός εκάστου εξ αυτών αισθανόμεθα την προς ημάς επαφήν του Μόνου Θεού, ένεκα δε του αδιαιρέτου Αυτού έχομεν Αυτόν όλον. Πρέπον είναι να σκεπτώμεθα ούτως, αλλ' εν ταυτώ ουδέ έν εξ αυτών των ονομάτων δίδει εις ημάς το πλήρωμα της κατανοήσεως

«καθώς εστιν» Ούτος. Το Είναι Αυτού κατά την Ουσίαν Αυτού υπερέχει πάντων των Ονομάτων. Παρά ταύτα συνεχίζει Ούτος να αποκαλύπτηται δια των Ονομάτων. }134}

Η αποκάλυψις έφερεν εις ημάς το νέον Όνομα: Ιησούς, Σωτήρ, ή Θεός-Σωτήρ. Το μέγα Φως εισήλθεν εις την ζωήν του κόσμου. Ανέτειλε νέα εποχή. Ήτο ιερά η ιστορία από Αδάμ μέχρι Μωϋσέως. Ιερά από της στιγμής της Σιναϊτικής Θεοφανείας. Και πλέον έτι ιερά από της στιγμής της ελεύσεως του Χριστού.

Και ενωρίτερον υπήρξαν ιδέαι περί Θεού-Σωτήρος, αλλά μετά διαφόρου περιεχομένου, άλλης διαστάσεως· είχον χαρακτήρα ασυγκρίτως ολιγώτερον συγκεκριμένον.

Το Όνομα Ιησούς αποκαλύπτει πρωτίστως εις ημάς το νόημα και τον σκοπόν της εν σαρκί ελεύσεως του Θεού: «δια την ημών σωτηρίαν». Η πρόσληψις της φύσεως ημών υπό του Θεού δεικνύει την δυνατότητα να γίνωμεν και ημείς τέκνα Θεού. Η υιοθεσία αύτη συνίσταται εις την μετάδοσιν εις ημάς της Θείας μορφής υπάρξεως: «Εν Αυτώ κατοικεί παν το πλήρωμα της Θεότητος σωματικώς». }135}

Ο φιλοσοφών νους εγκαταλελειμμένος εις εαυτόν δεν δύναται να συμφωνήση μετά της Ευαγγελικής εντολής. Τούτο αποτελεί δι’ αυτόν αφροσύνην. Το Απόλυτον των φιλοσόφων δεν έλαβε την άδειαν παρά των δημιουργών αυτού να κενώση εαυτό μέχρι και της δουλικής μορφής. Το φανταζόμενον υπ’ αυτών Απόλυτον είναι κατ’ ουσίαν το μη-όν (υπό την πλήρη έννοιαν της λέξεως ταύτης). Προ της ελεύσεως του Χριστού υπήρξαν πολλοί νόες, οίτινες ανέπτυξαν λίαν ελκυστικάς θεωρίας περί ενός τοιούτου αφηρημένου Απολύτου. Δια τούτο δεν πρέπει να εκπλήττη ημάς η εμφάνισις των ιδίων τάσεων επί των ημερών ημών. Δυστυχώς πολλοί γίνονται θύματα της πνευματικής ταύτης παραπλανήσεως. }136}

Ο Μωϋσής υπό το Όνομα Γιαχβέ – Εγώ ειμί – ηννόει έν Πρόσωπον. Ο Λόγος και το Πνεύμα ήσαν δι’ αυτόν ενέργειαι του Ενός Όντος. Εις ημάς δε απεκαλύφθη ότι ο Λόγος και το Πνεύμα είναι Υποστάσεις ομότιμοι προς τον Πατέρα: Είς ο Θεός εν τη Ουσία Αυτού, τριπλούς εν ταις Υποστάσεσιν. Εικόνα του Θεού τούτου αποτελεί η μία φύσις του Ανθρώπου εν τω πλήθει των υποστάσεων.

Ένεκα της ενότητος του Θεού το Όνομα Εγώ ειμι αναφέρεται εξ ίσου και εις όλην την Τριάδα και εις εκάστην Υπόστασιν ιδιαιτέρως. Το Όνομα τούτο καθώς και πολλά άλλα δύναται, και οφείλει, να εννοήται και ως κοινόν (προσηγορικόν) Όνομα, και ως ίδιον εκάστου Προσώπου. Ομοίως ως και το Όνομα Κύριος, αναφέρεται και εις τα τρία ομού Πρόσωπα, εν ταυτώ δε χρησιμοποιείται }137} και ως ίδιον Όνομα δι’ έν έκαστον των τριών Προσώπων. Το αυτό είναι δυνατόν να είπωμεν και περί του Ονόματος Ιησούς – τουτέστι Θεός Σωτήρ. Αλλ’ εν τη ασκήσει της προσευχής χρησιμοποιούμεν το Όνομα τούτο Ιησούς αποκλειστικώς ως ίδιον Όνομα του Χριστού, του Δευτέρου Προσώπου της Αγίας Τριάδος.

Κατά την αρχαιότητα η γνώσις περί της Θεότητος εδίδετο εις το ανθρώπινον πνεύμα δια μέσου Ονομάτων, άτινα απεκάλυπτον κυρίως τας ιδιότητας του Θεού, τα κατηγορήματα Αυτού: την παντοδυναμίαν, την πανταχού παρουσίαν, την παγγνωσίαν, την πρόνοιαν, την δόξαν και τα όμοια. Εις τον Μωϋσήν όμως το όνομα Γιαχβέ-Εγώ ειμι εδόθη ως ίδιον Όνομα του Θεού. Δια της σαρκώσεως του Λόγου του Πατρός απτόμεθα του Θεού υπό τοιαύτην μορφήν, εις τοιούτον πλήρωμα, ώστε να μη αναμένωμεν περαιτέρω συμπλήρωσιν, αλλά να έχωμεν μόνον ανάγκην αγώνος ζωής συμφώνου προς τας εντολάς ίνα προσλάβωμεν το δώρον εις τας αληθείς αυτού διαστάσεις: … Απεκάλυψεν εις ημάς πάντα όσα αφορούν εις τας σχέσεις μεταξύ Θεού και ανθρώπου. Η σωτηρία την οποίαν έφερεν έχει αποκλειστικώς συγκεκριμένον χαρακτήρα. Ήρχισε το κήρυγμα Αυτού δια της κλήσεως: «Μετανοείτε· ήγγικε γαρ η Βασιλεία των ουρανών». Εις το κήρυγμα τούτο παρατηρούμεν συνέχισιν της συνομιλίας Αυτού μετά του Αδάμ εν τω Παραδείσω.

Είναι μέγα το Όνομα Εγώ ειμι· μέγα το Όνομα της }138} Αγίας Τριάδος· μέγα ωσαύτως και το Όνομα Ιησούς. Περί του Ονόματος Αυτού είναι δυνατόν να είπωμεν πολλά: Είναι ανεξάντλητον κατά το περιεχόμενον αυτού· ανήκει εις Εκείνον, εις τον Οποίον πάντα τα όντα οφείλουν την ύπαρξιν αυτών: … Εν τη ενδοτριαδική ζωή είναι εστραμμένος προς τον Πατέρα· εν τη πράξει δε της δημιουργίας ο αυτός Λόγος εστράφη προς τα κατ’ εικόνα Αυτού κτίσματα.

Το Όνομα Ιησούς και ως έννοια-γνώσις, και ως «ενέργεια» του Θεού εν σχέσει προς τον κόσμον, και ως ίδιον Όνομα Αυτού, συνδέεται οντολογικώς μετ' Αυτού. Το Όνομα τούτο είναι πνευματική πραγματικότης· το ακουστικόν αίσθημα Αυτού (το σημαίνον) δύναται να ταυτισθή προς το σημαινόμενον, αλλ' ουχί απαραιτήτως. Ως όνομα εδόθη εις πολλούς βροτούς, αλλά όταν προσευχώμεθα, προφέρομεν τούτο μετ' άλλου περιεχομένου, μετ' άλλης διαθέσεως του πνεύματος ημών. Αποβαίνει δι' ημάς γέφυρα μεταξύ ημών και Αυτού· καθίσταται αγωγός, δια του οποίου έρχονται εις ημάς τα ρεύματα της Θείας δυνάμεως. Ως προερχόμενον εκ του Αγίου Θεού είναι άγιον, αγιάζει δε ημάς δια της επικλήσεως αυτού. Μετά του Ονόματος τούτου και δι' αυτού η προσευχή αποκτά αισθητόν χαρακτήρα: Ενοί ημάς μετά του Θεού. Εν τω Ονόματι τούτω είναι παρών ο Θεός ως εν τινι πολυτίμω δοχείω πλήρει αρώματος. Χάριν τούτου ο Υπερκόσμιος γίνεται αισθητώς ενδοκόσμιος. Ως θεία ενέργεια τούτο εκπορεύεται εκ της Ουσίας της Θεότητος και είναι Θείον καθ' εαυτό.

Όταν προσευχώμεθα έχοντες συνείδησιν των όσων }139} ελέχθησαν ανωτέρω, η προσευχή γίνεται πράξις φοβερά και εν ταυτώ πανηγυρική. Κατά την αρχαιότητα εδόθη η εντολή να μη προφέρηται το Όνομα του Θεού επί ματαίω. Ο Κύριος δε έδωκε την εντολήν και την υπόσχεσιν να «αιτώμεν παρά του Πατρός εν τω Ονόματι Αυτού». Δια της ελεύσεως του Χριστού απεκαλύφθησαν εις ημάς όλα τα Ονόματα του Θεού εν τη βαθυτέρα αυτών εννοία, ημείς δε έπρεπε να τρέμωμεν – ως τούτο συμβαίνει μετά πολλών ασκητών, εν μέσω των οποίων εδόθη εις εμέ να ζήσω – προφέροντες το Άγιον Όνομα του Ιησού. Θα ήτο τολμηρόν να είπω ότι και εγώ είμαι ζων μάρτυς του ότι η αξία επίκλησις του Ονόματος τούτου πληροί δια της παρουσίας του Αιωνίου Θεού όλον το είναι ημών, μεταφέρει τον νουν εις άλλας σφαίρας και **μεταδίδει εις ημάς ιδιαιτέραν ενέργειαν νέας ζωής**. Το Θείον Φως, περί του οποίου δεν είναι εύκολον να ομιλήσωμεν, έρχεται δια του Ονόματος τούτου.

Γνωρίζομεν ότι ουχί το Όνομα Ιησούς, αλλά και πάντα τα άλλα Ονόματα, τα αποκαλυφθέντα ημίν Άνωθεν, συνδέονται οντολογικώς μετ' Αυτού – του Θεού. Γνωρίζομεν τούτο εκ της πείρας της Εκκλησίας. Όλα τα μυστήρια εν τη Εκκλησία ημών τελούνται δια της επικλήσεως των Θείων Ονομάτων και πρωτίστως της Αγίας Τριάδος: του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Η όλη λατρεία ημών θεμελιούται επί της επικλήσεως των Θείων Ονομάτων. Δεν αποδίδομεν εις την ακουστικήν αυτών μορφήν μαγικήν δύναμιν· όταν όμως προφέρωμεν ταύτα εν αληθεί ομολογία πίστως και εν καταστάσει φόβου Θεού, ευλαβείας και αγάπης, έχομεν όντως και τον Θεόν ομού μετά των Ονομάτων Αυτού. Πολλαί γενεαί ιερουργών εφύλαξαν την γνώσιν της δυνάμεως του Ονόματος του Θεού και ετέλουν τα μυστήρια μετά } 140} βαθείας αισθήσεως της παρουσίας του Ζώντος Θεού. Εις αυτούς απεκαλύφθη το μυστήριον της ιερουργίας της Θείας Λειτουργίας. Δεν αμφέβαλλον ούτοι ότι το Αίμα και το Σώμα του Χριστού ευρίσκονται ενώπιον αυτών εν όλη αυτών τη πραγματικότητι. Επί του άρτου και του οίνου εγένετο η επίκλησις του Ονόματος Εκείνου, **Όστις προσφέρει λόγον, και ο λόγος εκείνος καθίσταται «γεγονός»**. «Και είπεν ο Θεός, γενηθήτω φως και εγένετο φως».

Η λήθη του οντολογικού χαρακτήρος των Ονομάτων του Θεού, η απουσία της πείρας ταύτης εν τη προσευχή και τη τελέσει των μυστηρίων ηρήμωσε την ζωήν πολλών. Δι' αυτούς η προσευχή και αυτά τα μυστήρια απώλεσαν την αιωνίαν πραγματικότητα αυτών. Η Λειτουργία εκ Θείας Πράξεως μεταπίπτει εις απλώς ψυχολογικήν ή διανοητικήν ανάμνησιν. Πολλοί έφθασαν μέχρι του σημείου να θεωρούν την προσευχήν ανώφελον απώλειαν χρόνου, ιδιαιτέρως εάν μετά την προσευχήν υπέρ βιωτικών αναγκών δεν εξεπληρώθη το αίτημα αυτών … Αλλά δεν αποτελεί άρα γε η ένωσις του είναι ημών μετά του Θεού το σημαντικώτερον θαύμα της υπάρξεως ημών; Τούτο αποτελεί εκείνην την «αγαθήν μερίδα», ήτις δεν αφαιρείται αφ' ημών δια του θανάτου. Το γεγονός της αναστάσεως ημών εν τω Θεώ, ως τελικού σκοπού της εμφανίσεως ημών εν τω κόσμω, θα έπρεπε να αποτελή το επίκεντρον της προσοχής ημών. Η αγάπη προς τον Χριστόν, η πληρούσα τον όλον άνθρωπον, αλλάσσει την ζωήν ημών ριζικώς. Ούτος ήνωσεν εν Εαυτώ τω Ιδίω τον Θεόν και τον άνθρωπον, και δι' Αυτού έχομεν την προσαγωγήν προς τον Πατέρα. }141}

Εκείνοι οίτινες ηγάπησαν τον Χριστόν και το Όνομα Αυτού, ευφραίνονται επί τη αναγνώσει του Ευαγγελίου και της Αγίας Γραφής εν γένει. **Τα Θεία Ονόματα και το εξ αυτών εκπορευόμενον Νόημα και Φως ελκύουν το πνεύμα του ανθρώπου, ώστε υπό ουδενός άλλου δύναται να δελεασθή**.

Ο Θεός υπερβαίνει κατά την Ουσίαν Αυτού τα πάντα, και είναι επομένως επέκεινα παντός ονόματος και πάσης εννοίας. Όταν όμως αποκαλύπτηται, δίδει εις ημάς την ζώσαν πείραν της Παρουσίας Αυτού και αύτη φανερούται δια των Ονομάτων. Ούτω λοιπόν, όλη η Γραφή απ' αρχής μέχρι τέλους γέμει μαρτυριών περί του Θεού δια των Ονομάτων Αυτού. Και δεν παύει να γλυκαίνηται το πνεύμα ημών εν τη συναντήσει των ιερών λόγων, και }142} ευλογεί η ψυχή τον Θεόν, Όστις έδωκεν εις ημάς το ανεκτίμητον τούτο δώρον.

Βραδέως αναπτύσσεται ο άνθρωπος εν τη σφαίρα της γνώσεως του Θεού. Θα παρέλθουν χρόνοι και χρόνοι, πριν ή αποκαλυφθή εν τη συνειδήσει ημών το μεγαλειώδες θέαμα του Είναι: η δημιουργία του κόσμου μετά των κοσμικών δυνάμεων και φαινομένων και του ανθρώπου, ... Ο άνθρωπος αποτελεί συνδέουσαν αρχήν μεταξύ του Θεού και της λοιπής δημιουργίας, διότι εν αυτώ πραγματοποιείται η ένωσις των κτιστών κοσμικών ενεργειών μετά του Ακτίστου. Εκάστη ενέργεια εκπορευομένη εκ του Θεού, εκ της Ουσίας της Θεότητος, καλείται υπό των θεολόγων «θεότης». Εν τούτοις η Ουσία είναι αμέθεκτος, ενώ η Θεία ζωή ενούται μετά του ανθρώπου δυνάμει της Θείας ενεργείας. Η θέωσις τελείται δια της ακτίστου χάριτος. Το εναργέστερον παράδειγμα εν τη Καινή Διαθήκη συνιστά η Θαβώριος Αποκάλυψις: Εν τω οφθέντι Φωτί ήκουσαν οι Απόστολοι την φωνήν του Πατρός: «Ούτος εστιν ο Υιός Μου ο αγαπητός». Και το Φως και η Φωνή (αμφότερα ανεξιχνίαστα) είναι «θεότης».

Είναι απαραίτητον εις πάντας ημάς να μάθωμεν να διακρίνωμεν τας ενεργείας κατά την προέλευσιν αυτών. Η ανικανότης προς διάκρισιν θα βραδύνη την διαδικασίαν της πνευματικής ημών αναπτύξεως.

Δεν θα ήτο περιττόν να τονίσωμεν ότι εν τη δια του Ονόματος του Ιησού προσευχή ουδέν το αυτόματον ή μαγικόν έχομεν. Εάν δεν αγωνιζώμεθα να τηρήσωμεν τας εντολάς Αυτού ματαία θα είναι και η επίκλησις του Ονόματος. Ο Ίδιος είπε: «Πολλοί ερούσι Μοι εν εκείνη τη }143} ημέρα Κύριε, Κύριε ...»

Είναι σημαντικόν όπως ομοιωθώμεν προς τον Μωϋσήν, όστις εν υπομονή «τον Αόρατον ως ορών εκαρτέρησεν», και επικαλώμεθα Αυτόν εν συνειδήσει του οντολογικού συνδέσμου Ονόματος και Ονομαζομένου, του Προσώπου του Χριστού. Η αγάπη προς Αυτόν θα αναπτύσσηται και θα τελειούται κατά το μέτρον της αυξήσεως και εμβαθύνσεως ημών εις την γνώσιν της ζωής του ηγαπημένου Θεού. Όταν κατ' άνθρωπον αγαπώμεν τινα, τότε μετ' ευχαρίστου αισθήματος προφέρομεν το όνομα αυτού και δεν καταπονούμεθα εκ της επαναλήψεως. Ούτω συμβαίνει και πολλώ μάλλον μετά του Ονόματος του Κυρίου.

Μετά συναρπαστικού ενδιαφέροντος ανακαλύπτομεν εν τω Ονόματι Αυτού νέα μυστήρια των οδών του Θεού και γινόμεθα οι ίδιοι φορείς της πραγματικότητος εκείνης, ήτις περικλείεται εις τα Ονόματα. Δια της ζώσης αυτής γνώσεως εν τη πείρα της ζωής ημών μετέχομεν της αιωνιότητος: }144}

Το Όνομα Ιησούς εδόθη κατ' αποκάλυψιν Άνωθεν. Τούτο προέρχεται εκ της αιωνίου Θείας σφαίρας και ουδόλως αποτελεί επινόησιν γηΐνου νοός, καίτοι είναι εκπεφρασμένον δια ανθρωπίνης (κτιστής) λέξεως. Η αποκάλυψις είναι πράξις-ενέργεια της Θεότητος, ως τοιαύτη δε ανήκει εις άλλο επίπεδον και υπερβαίνει τας κοσμικάς ενεργείας. Εν τη υπερκοσμίω αυτού δόξη το Όνομα Ιησούς είναι μετακοσμικόν. Όταν προφέρωμεν το Όνομα τούτο του Χριστού, επικαλούμενοι Αυτόν εις κοινωνίαν μεθ' ημών, τότε Ούτος, ο τα πάντα πληρών, προσέχει ημάς και ημείς εισερχόμεθα εις ζώσαν επαφήν μετ' Αυτού. Ως προαιώνιος Λόγος του Πατρός μένει εν αδιαστάτω ενότητι μετ' Αυτού, και ο Θεός-Πατήρ δια του Λόγου Αυτού εισέρχεται εις κοινωνίαν μεθ' ημών. Ο Χριστός είναι ο Μονογενής και συναΐδιος Υιός του Πατρός, και ως εκ τούτου δύναται να λέγη: «Ουδείς έρχεται προς τον Πατέρα ει μη δι' Εμού». Το Όνομα Ιησούς σημαίνει Θεός-Σωτήρ· ως τοιούτον δύναται να αποδοθή εις την Αγίαν Τριάδα· είναι δυνατή η αναφορά αυτού και προς εκάστην Υπόστασιν ιδιαιτέρως.

Εν τη προσευχή όμως ημών το Όνομα Ιησούς χρησιμοποιείται αποκλειστικώς ως κύριον Όνομα του Θεανθρώπου, και η προσοχή του νοός ημών στρέφεται προς Αυτόν. … Εν Αυτώ ευρίσκεται ουχί μόνον ο Θεός, αλλά και άπαν το γένος των ανθρώπων. Προσευχόμενοι για του Ονόματος του Ιησού Χριστού ιστάμεθα προ του απολύτου πληρώματος του Ακτίστου Πρωταρχικού Είναι αλλά και του κτιστού είναι. Ίνα εισέλθωμεν εις την περιοχήν τούτου του πληρώματος του Είναι, οφείλομεν να δεχθώμεν Αυτόν εν ημίν τοσούτον, ώστε η ζωή Αυτού να αποβή και ημετέρα, δια της επικλήσεως }145} του Ονόματος Αυτού συμφώνως προς την εντολήν:

Ανεφέρθην επί μακρόν εις την δογματικήν σημασίαν της προσευχής του Ιησού, διότι κατά τας τελευταίας δεκαετίας πολλάκις συνέβη να συναντήσω εσφαλμένας αντιλήψεις ως προς την άσκησιν ταύτης. Πλέον ανεπίτρεπτος είναι η ανάμιξις αυτής μετά της γιόγκα του βουδδισμού, έτι δε του «υπερβατικού διαλογισμού» και των ομοίων τούτοις. Η ριζική διαφορά όλων αυτών των αποκλίσεων από του Χριστιανισμού έγκειται εις το ότι θεμέλιον της ζωής ημών είναι η Αποκάλυψις περί του Προσωπικού Θεού: Εγώ ειμι. Όλαι αι άλλαι οδοί εκτρέπουν τον νουν του ανθρώπου από των προσωπικών σχέσεων μεταξύ Θεού και προσευχομένου προς την περιοχήν του αφηρημένου υπερπροσωπικού Απολύτου, προς άσκησιν μη έχουσαν αναφοράν εις πρόσωπον.

Ο διαλογισμός ως απέκδυσις του νοός ημών από πάντων των σχημάτων, δύναται να δώση εις ημάς την αίσθησιν αναπαύσεως, ειρήνης, εξόδου εκ των συνθηκών του χρόνου και του χώρου, αλλ’ εν αυτώ δεν υπάρχει η ενσυνείδητος παράστασις ενώπιον του προσωπικού Θεού· δεν υπάρχει εν αυτώ πραγματική προσευχή, τουτέστι προσευχή προσώπου προς Πρόσωπον. Τούτο δύναται να έχω ως αποτέλεσμα την ικανοποίησιν του ελκυομένου υπό του διαλογισμού εις ψυχικάς καταστάσεις παρομοίων φαινομένων και, όπερ και χείριστον, αυτή η έννοια του Ζώντος Θεού – του Προσωπικού Απολύτου – να καταστή δι’ αυτόν αλλότριος. Δεν είναι σπάνιαι αι ασύνετοι απόπειραι να αποκτηθή η «κοσμική συνείδησις», εισέτι } 146} δε και η πείρα της αμέσου κοινωνίας του Υπερπροσωπικού Απολύτου εις βραχύ χρονικόν διάστημα. Κατ’ ουσίαν όμως η άσκησις του είδους τούτου οδηγεί εις απομάκρυνσιν από του Αληθινού Θεού, του όντως Όντος.

Εις τι συνίσταται η απώλεια; Εις το ότι οι άνθρωποι εγκαταλείπουν τον αποκαλυφθέντα εις ημάς Ζώντα Θεόν, φερόμενοι προς το «μηδέν» εκείνο, εκ του οποίου εκλήθησαν εις το είναι, ίνα μετάσχουν της αιωνίου μακαριότητος υπό την μορφήν της υιοθεσίας δια της εν αυτοίς κατοικήσεως του Θεού της Αγίας Τριάδος.

Ίνα πιστεύση τις εις τον Χριστόν είναι ανάγκη ή να έχη παιδικήν απλότητα … ή να εξομοιωθή προς τον Παύλον, όστις κατά την μωρίαν της τόλμης αυτού λέγει: … και όμως «θεμέλιον … άλλον ουδείς δύναται θείναι παρά τον κείμενον, Ός εστιν Ιησούς Χριστός» }147}

Εκ της χριστιανικής πείρας γνωρίζομεν ότι η κοσμική συνείδησις χαρίζεται εν προσευχή ομοία προς την Προσευχήν του Κυρίου εν Γεθσημανή, και ουχί εν τω φιλοσοφικώ υπερβατισμώ· … «… υμείς δε (μείνατε εν προσευχή) … έως ού ενδύσησθε δύναμιν εξ ύψους». }148}

Β’ Η ΑΣΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Επί πολλά έτη οι μοναχοί προφέρουν την προσευχήν αυτήν δια του στόματος, μη αναζητούντες τεχνητούς τρόπους ενώσεως του νου μετά της καρδίας. Η προσοχή αυτών συγκεντρούται εις την συμμόρφωσιν της καθ’ ημέραν ζωής αυτών προς τας εντολάς του Χριστού. Η αιωνόβιος πείρα της ασκήσεως ταύτης έδειξεν ότι ο νους ενούται μετά της καρδίας δια της ενεργείας του Θεού, όταν ο μοναχός διέλθη την σταθεράν πείραν της υπακοής και της εγκρατείας, όταν ο νους αυτού, η καρδία και αυτό το σώμα του «παλαιού ανθρώπου» ελευθερωθούν επαρκώς εκ της εξουσίας της αμαρτίας. Εν τούτοις και κατά το παρελθόν και κατά τον παρόντα καιρόν οι Πατέρες ενίοτε επιτρέπουν να προσφεύγωμεν εις την τεχνητήν μέθοδον εισαγωγής του νου εις την καρδίαν. Προς τούτο ο μοναχός δίδων κατάλληλον θέσιν εις το σώμα και κλίνων την κεφαλήν προς το στήθος, νοερώς προφέρει την προσευχήν εισπνέων ησύχως τον αέρα μετά των λέξεων: «Κύριε, }149} Ιησού Χριστέ, (Υιέ του Θεού)», και έπειτα

εκπνέων τελειώνει την προσευχήν: «ελέησόν με (τον αμαρτωλόν)». Κατά τον χρόνον της εισπνοής η προσοχή του νου κατ' αρχάς ακολουθεί την κίνησιν του εισπνεομένου αέρος και συγκεντρούται εις τα άνω μέρος της καρδίας. Κατά την εργασίαν ταύτην επί τι χρονικόν διάστημα η προσοχή δύναται να διαφυλαχθή αδιάχυτος και ο νους να παραμείνη πλησίον της καρδίας, έτι δε και να εισέλθη εντός αυτής. Η πείρα θα δείξη ότι ο τρόπος ούτος θα δώση εις τον νουν την δυνατότητα να ίδη ουχί αυτήν την φυσικήν καρδίαν, αλλά εκείνο όπερ τελείται εν αυτή: Οποία αισθήματα εισδύουν εν αυτή· οποίαι νοεραί εικόνες προσεγγίζουν αυτήν εκ των έξω. Η τοιαύτη άσκησις θα οδηγήση τον μοναχόν να αισθάνηται την καρδίαν αυτού και να διαμένη εν αυτή δια της προσοχής του νοός μη προσφεύγων πλέον εις οιανδήποτε «ψυχοσωματικήν τεχνικήν».

Η τεχνητή μέθοδος δύναται να βοηθήση τον αρχάριον να ανεύρη τον τόπον, όπου οφείλει να σταθή η προσοχή του νοός κατά την προσευχήν και εν γένει εν παντί καιρώ. Εν τούτοις η πραγματική προσευχή δεν επιτυγχάνεται δια του τρόπου αυτού. Αύτη έρχεται ουχί άλλως, ει μη δια της πίστεως και της μετανοίας, αίτινες είναι η μόνη βάσις δι' αυτήν. ... άλλος τρόπος, κατά πολύ βραδύτερος, αλλ' ασυγκρίτως ορθότερος και ωφελιμώτερος και δη: να συγκεντρούται η προσοχή εις το Όνομα του Ιησού Χριστού και εις τους λόγους της ευχής. Όταν }150} η συντριβή δια τας αμαρτίας φθάση εις ωρισμένον βαθμόν, τότε ο νους φυσικώ τω τρόπω ενούται μετά της καρδίας.

Πρώτον, είναι προφορική.

Δεύτερον, νοερά.

Τρίτον, νοερά-καρδιακή. Ο νους και η καρδία ενούνται κατά την ενέργειαν αυτών· η προσοχή περικλείεται εντός της καρδίας και εκεί προφέρεται η ευχή.

Τέταρτον, αυτενεργουμένη. Η προσευχή στερεούται εν τη καρδία, και άνευ ιδιαιτέρας προσπαθείας της θελήσεως προφέρεται αφ' εαυτής εντός της καρδίας, ελκύουσα προς τα εκεί την προσοχήν του νοός.

Πέμπτον, χαρισματική. Η προσευχή ενεργεί ως τρυφερά φλόξ εντός ημών, ως έμπνευσις Άνωθεν, γλυκαίνουσα την καρδίαν δια της αισθήσεως της αγάπης του } 151} Θεού και αρπάζουσα τον νουν εις πνευματικάς θεωρίας. Ενίοτε συνοδεύεται μετά της οράσεως του Φωτός.

Η βαθμιαία ανάβασις εν τη προσευχή είναι η πλέον αξιόπιστος. Εις τον εισερχόμενον εις το στάδιον του αγώνος δια την προσευχήν επιμόνως προτείνεται να αρχίζη δια της προφορικής προσευχής, έως ότου αύτη αφομοιωθή υπό του σώματος, της γλώσσης, της καρδίας και της διανοίας αυτού. Η διάρκεια της περιόδου ταύτης διαφέρει εις έκαστον. Όσον βαθυτέρα είναι η μετάνοια, τοσούτον συντομωτέρα η οδός.

Η άσκησις της νοεράς προσευχής δύναται προς καιρόν να συνδέηται μετά της ψυχοσωματικής μεθόδου, ... Η τοιαύτη εργασία δύναται να είναι ωφέλιμος εάν έχωμεν πάντοτε κατά νουν ότι εκάστη επίκλησις του Ονόματος του Χριστού πρέπει να συνδέηται αδιαστάτως μετ' Αυτού, του Προσώπου του Χριστού-Θεού. Αλλέως η προσευχή μετατρέπεται εις τεχνητόν γύμνασμα και καταλήγει εις αμαρτίαν εναντίον της εντολής: «Ου λήψει το Όνομα Κυρίου του Θεού σου επί ματαίω».

Όταν η προσοχή του νοός στερεούται εν τη καρδία τότε είναι δυνατός ο πλήρης έλεγχος των τελουμένων εντός της καρδίας, η δε πάλη προς τα πάθη διεξάγεται μετά συνέσεως. Ο ευχόμενος βλέπει τους εχθρούς προσεγγίζοντας εκ των έξω και δύναται να εκδιώξη αυτούς δια της δυνάμεως του Ονόματος του Χριστού. Δια της ασκήσεως ταύτης η καρδία λεπτύνεται και γίνεται διορατική: Διαισθάνεται την κατάστασιν του προσώπου εκείνου, περί του οποίου προσφέρεται δέησις. Κατ' αυτόν τον τρόπον }152} τελείται η μετάβασις εκ της νοεράς προσευχής εις την νοεράν-καρδιακήν, μετά την οποίαν δίδεται η αυτενεργούμενη προσευχή.

Αγωνιζόμεθα να παρασταθώμεν ενώπιον του Θεού εν τη ενότητι και ολότητι της υπάρξεως ημών. Η εν φόβω Θεού επίκλησις του Ονόματος του Σωτήρος, συνδεομένη μετά της ακαταπαύστου προσπαθείας τηρήσεως των εντολών, οδηγεί βαθμηδόν εις την μακαρίαν ενότητα όλων των δυνάμεων ημών, των πρότερον εξησθενημένων εκ της Πτώσεως. Κατά τον θαυμαστόν αλλά δύσκολον και οδυνηρόν

αυτόν αγώνα ουδέποτε πρέπει να βιαζώμεθα. Είναι σημαντικόν να αποβάλωμεν τον λογισμόν, όστις εισηγείται εις ημάς την επιτυχίαν του μεγίστου εις τον βραχύτερον δυνατόν χρόνον. Ο Θεός δεν βιάζει την θέλησιν ημών, αλλ' ούτε εις Αυτόν είναι δυνατόν να επιβάλωμεν δια της βίας να πράξη ό,τιδήποτε. Τα επιτυγχανόμενα δια της βίας της θελήσεως μέσω της ψυχοσωματικής μεθόδου δεν διατηρούνται επί μακρόν, και το κυριώτερον, δεν οδηγούν εις την ένωσιν του πνεύματος ημών μετά του Πνεύματος του Ζώντος Θεού.

Εν ταις συνθήκαις του συγχρόνου κόσμου η προσευχή απαιτεί υπεράνθρωπον ανδρείαν, διότι εις αυτήν ανθίσταται το σύνολον των κοσμικών ενεργειών. Διαμονή εν απερισπάστω προσευχή σημαίνει νίκην εφ' όλων των επιπέδων της φυσικής υπάρξεως. }153}

Η τελεία νίκη επί της αμαρτίας είναι δυνατή ουχί άλλως ει μη δια της ενοικήσεως εν ημίν του Ιδίου του Θεού. Τούτο αποτελεί την θέωσιν ημών, ένεκα της οποίας καθίσταται δυνατή η άμεσος θεωρία του Θεού «καθώς εστι». Το πλήρωμα της χριστιανικής τελειότητος είναι ακατόρθωτον εν τοις ορίοις της γης. }154}

Η ευλαβής άσκησις της προσευχής ταύτης οδηγεί τον άνθρωπον εις συνάντησιν μετά πολλών εναντιουμένων ενεργειών κεκρυμμένων εν τη ατμοσφαίρα. Προσφερομένη εν καταστάσει βαθείας μετανοίας διεισδύει εις τον χώρον, όστις κείται πέραν των ορίων «της σοφίας των σοφών και της συνέσεως των συνετών». Εις τας πλέον εντατικάς εκδηλώσεις αυτής απαιτεί αύτη ή μεγάλην πείραν ή καθοδηγητήν. Είναι απαραίτητος εις όλους ανεξαιρέτως τους ασκούντας αυτήν η νηπτική περίσκεψις, το πνεύμα της συντριβής και του φόβου του Θεού, η υπομονή εις παν επερχόμενον επ' αυτούς. Τότε γίνεται αύτη δύναμις, ήτις συνάπτει το πνεύμα ημών προς το Πνεύμα του Θεού, παρέχουσα την αίσθησιν της ζώσης παρουσίας της αιωνιότητος εντός ημών, έχουσα ήδη οδηγήσει ημάς δια μέσου αβύσσων σκότους εν ημίν κεκρυμμένων.

Η προσευχή αύτη είναι μέγα δώρον του ουρανού προς τον άνθρωπον και την ανθρωπότητα. }156}

Εις ευρωπαϊκήν τινα πόλιν δύο αδελφοί ενυμφεύθησαν σχεδόν συγχρόνως δύο νέας. Η μία εξ αυτών ήτο ιατρός, άνθρωπος οξείας αντιλήψεως και ισχυρού χαρακτήρος. Η άλλη ήτο ωραιοτέρα, δραστήριος, ευγενής αλλ' ουχί καθ' υπερβολήν ευφυής. Ότε επλησίαζεν ο καιρός του τοκετού δι' αμφοτέρας, απεφάσισαν να αποκτήσουν την πρώτην εμπειρίαν ακολουθούσαι την προ τινος εμφανισθείσαν μέθοδον του «ανώδυνου τοκετού». Η πρώτη η ιατρός, ταχέως κατενόησεν όλον τον μηχανισμόν της πράξεως ταύτης και μετά δύο ή τρία μαθήματα της καθωρισμένης γυμναστικής εγκατέλειψε τας ασκήσεις, πεπεισμένη ότι κατενόησε τα πάντα και ότι κατά την στιγμήν της ανάγκης θα εφήρμοζε τας γνώσεις αυτής. Η άλλη δεν εγνώριζε πολλά περί της ανατομίας του σώματος ούτε διετίθετο να ασχοληθή μετά της θεωρητικής πλευράς της μεθόδου ταύτης, αλλά παρεδόθη απλώς μετά ζήλου εις την επανάληψιν του προδιαγεγραμμένου συμπλέγματος κινήσεων του σώματος. Αφομοιώσασα δε ταύτας επαρκώς, ότε έφθασεν η στιγμή, απήλθε δια το προκείμενον εγχείρημα. Και τι νομίζετε ότι συνέβη; Η μεν πρώτη κατά την στιγμήν του τοκετού εκ των πρώτων ήδη ωδινών δεν ενεθυμήθη τας θεωρίας και έτεκε μετά μεγάλης δυσκολίας, «εν λύπαις» η δε άλλη έτεκεν άνευ πόνων και σχεδόν άνευ δυσκολίας.

Ούτω θα συμβή και εις ημάς. Ο σύγχρονος και πεπαιδευμένος άνθρωπος είναι εις θέσιν να εννοήση τον «μηχανισμόν» της νοεράς προσευχής. Αρκεί να προσευχηθή δύο ή τρεις εβδομάδας μετά τινος ζήλου, να αναγνώση ολίγα βιβλία, και ιδού, ο ίδιος δύναται ήδη εις τα γεγραμμένα βιβλία να προσθέση και το ίδιον αυτού. Κατά }157} την ώραν όμως του θανάτου, όταν η όλη σύστασις ημών υποβάλληται εις βιαίαν διάσπασιν, όταν ο νους θολούται και η καρδία αισθάνηται ισχυρούς πόνους ή εξασθένησιν, τότε πάσαι αι θεωρητικαί ημών γνώσεις εκλείπουν και η προσευχή δύναται να απολεσθή.

Εκ της μακροχρονίου επαναλήψεως η προσευχή γίνεται φύσις της υπάρξεως ημών, φυσική αντίδρασις εις παν φαινόμενον εν τη πνευματική σφαίρα είτε τούτο είναι φως είτε σκότος είτε εμφάνισις αγγέλων ή δαιμονικών δυνάμεων, χαρά ή λύπη – εν ενί λόγω, εν παντί καιρώ και πάση περιστάσει.

Μετά τοιαύτης προσευχής η γέννησις ημών δια την ουράνιον ζωήν δύναται όντως να αποβή ανώδυνος.

Η δια του Χριστού φανερωθείσα τελειότης είναι ανέφικτος εν τοις ορίοις της γης· ... Η άσκησις της προσευχής ταύτης οδηγεί κατά παράδοξον τρόπον το πνεύμα του ανθρώπου εις συνάντησιν μετά των κεκρυμμένων εν τω «Κόσμω» δυνάμεων. Η δια του Ονόματος του Ιησού προσευχή προκαλεί εναντίον αυτής επίθεσιν εκ μέρους των κοσμικών δυνάμεων, κάλλιον δ' ειπείν την πάλην μετά «των κοσμοκρατόρων του σκότους }158} του αιώνος τούτου, των πνευματικών της πονηρίας εν τοις επουρανίοις». Αύτη ανυψούσα τον άνθρωπον εις σφαίρας κειμένας πέραν των ορίων της γηΐνης σοφίας, εις τας υψίστας μορφάς αυτής, απαιτεί «άγγελον πιστόν οδηγόν».

Η προσευχή του Ιησού κατά την ουσίαν αυτής υπέρκειται παντός εξωτερικού σχήματος, εν τη πράξει όμως οι πιστοί ένεκα της ανικανότητος αυτών να σταθούν εν αυτή «καθαρώ νοΐ» επί μακρόν χρόνον, χρησιμοποιούν το κομβοσχοίνιον χάριν πειθαρχίας. }159}

Γ' Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΕΝ ΠΑΝΤΙ ΚΑΙΡΩ ΚΑΙ ΠΑΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙ

Ο πιστός δεν επιτρέπει εις εαυτόν κριτικήν προσέγγισιν του λόγου του Κυρίου, αλλά θέτει εαυτόν υπό την κρίσιν αυτού. Δια της οδού ταύτης αναγνωρίζει εαυτόν ως αμαρτωλόν και συντρίβεται δια την οικτράν κατάστασιν αυτού. Η απουσία συντριβής δια τας αμαρτίας είναι ένδειξις ότι δεν απεκαλύφθη εισέτι εις αυτόν η θέα του σχεδίου εκείνου, συμφώνως προς το οποίον συνελήφθη ο άνθρωπος προ καταβολής κόσμου. Ο αληθώς μετανοών δεν αναζητεί ουράνιον θεωρίαν: ... Τότε αναπλάττεται η φύσις ημών η τεθραυσμένη υπό της πτώσεως, και διανοίγονται αι θύραι προς τον χώρον της αθανασίας.

Η οδός προς την αγίαν θεωρίαν διέρχεται δια της μετανοίας. Όσον κυριεύει ημών η ζοφώδης υπερηφανία, η }161} αλλοτρία του Θεού του Φωτός «εν ώ σκοτία ουκ έστιν ουδεμία», δεν είμεθα δεκτοί εις την αιωνιότητα Αυτού. Αλλά το πάθος τούτο είναι εξαιρετικώς λεπτόν και ημείς δεν είμεθα εις θέσιν να διακρίνωμεν πλήρως την παρουσίαν αυτού εντός ημών. Ως εκ τούτου η προσευχή ημών είναι θερμή: «Εκ των κρυφίων μου καθάρισόν με ...»

Ουδείς εξ ημών των υιών του Αδάμ, βλέπει ευκρινώς τας αμαρτίας αυτού. Μόνον κατά τας ώρας των ελλάμψεων του Θείου Φωτός ελευθερούμεθα εκ των φοβερών αυτών δεσμών.

Η μετά ζήλου συμμόρφωσις προς τας εντολάς του Χριστού οδηγεί τον άνθρωπον εις συνάντησιν μετά πάντων των δυνατών εν τη πνευματική σφαίρα του κόσμου φαινομένων. Ο άνθρωπος μόνος δεν είναι εις θέσιν να αντισταθή εις αυτά, ούτε να διακρίνη ακριβώς τι συντελεί εις απώλειαν και τι εις σωτηρίαν. Εν απογνώσει ούτος θα επικαλήται το Όνομα του Ζώντος Θεού. }162}

Είναι απαραίτητον να βιώσωμεν και τον πόνον και την φρίκην ίνα αποκαλυφθούν εις ημάς τα βάθη του είναι ούτω δε να γίνωμεν άξιοι της εντεταλμένης αγάπης: Χωρίς των παθημάτων ο άνθρωπος παραμένει πνευματικώς ράθυμος, μάλλον υπνών, αλλότριος της του Χριστού αγάπης. Γνωρίζωντες τούτο εάν η καρδία ημών ομοιάζη προς εσβεσμένον ηφαίστειον, ας θερμαίνωμεν αυτήν δια της επικλήσεως του Ονόματος του Χριστού:

«Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού του Ζώντος, ελέησόν με».

Και τότε το πυρ της Θείας αγάπης όντως άπτεται της καρδίας.

Η απόκτησις της προσευχής δια του Ονόματος του Ιησού σημαίνει απόκτησιν της αιωνιότητος. Εις τας πλέον θλιβεράς στιγμάς της καταρρεύσεως του φυσικού ημών οργανισμού η προσευχή, «Ιησού Χριστέ», αποβαίνει το ένδυμα της ψυχής. **Όταν η δραστηριότης του εγκεφάλου** }163} **ημών παύη**, πάσα δε άλλη προσευχή καθίσταται δύσκολος δια την μνήμην και την προφοράν, **τότε το φως της Θεογνωσίας, όπερ εκπορεύεται εκ του Ονόματος και το οποίον ενδομύχως έχομεν αφομοιώσει, θα παραμείνη αναφαίρετον από του πνεύματος ημών**. Ιδόντες την τελευτήν των εν προσευχή αποθανόντων πατέρων ημών, έχομεν ισχυράν την ελπίδα ότι η ουράνιος ειρήνη, η πάντα νουν υπερέχουσα, θα περιβάλη και ημάς εις τους αιώνας.

Η πανήγυρις της γνώσεως του Θεού της αγάπης – ιλαρά και αγία – εγείρει εν τη ψυχή βαθείαν ευσπλαχνίαν προς άπασαν την ανθρωπότητα. Ούτος **ο παν-άνθρωπος είναι η φύσις μου, το σώμα μου, η ζωή και η αγάπη μου**. Δεν δύναμαι να απεκδυθώ την «φύσιν» μου, να αποσπασθώ από του «σώματός» μου, του συνεχώς κατερραγμένου υπό της έχθρας «κυττάρων» τινών εναντίον άλλων, μετά των οποίων κατ' ουσίαν αποτελούν ένα οργανισμόν. Το μέγα τούτο σώμα του «παν-ανθρώπου» ευρίσκεται αδιαλείπτως εν καταστάσει οδυνηράς διασπάσεως των μελών αυτού, άτινα δεν δυνάμεθα να ελέγξωμεν. Το κακόν φαίνεται αθεράπευτον. Και τούτο συνιστά τον κλήρον ημών επί του επιπέδου της γης. Η ψυχή θρηνεί μέχρις εξαντλήσεως εν τη προσευχή, αλλ' η σωτηρία θα έλθη μόνον, εάν οι ίδιοι οι άνθρωποι εν τη ελευθερία αυτών επιθυμήσουν αυτήν. «Αγαπάτε τους εχθρούς υμών». Ιδού εις τι συνίσταται η θεραπεία της ιστορικής ζωής και η σωτηρία δια την αιωνιότητα. Όστις εγνώρισε την δύναμιν της αγάπης προς τους εχθρούς, εγνώρισε τον Κύριον Ιησούν, τον σταυρωθέντα υπέρ των εχθρών. }164}

Εν τω κόσμω του ανθρωπίνου πνευματικού είναι μόνον ο Χριστιανισμός παρέχει την πείραν και του ακτίστου Φωτός της Θεότητος και του εξωτέρου σκότους του άδου. Τοιούτον πλήρωμα γνώσεως δίδεται αποκλειστικώς δια του Χριστού Θεού και του Πνεύματος του Αγίου. Εν τη ιστορία του ασκητικού αγώνος των Πατέρων ημών βλέπομεν ότι εδίδετο εις αυτούς υπαρξιακώς να θεωρούν το καταχθόνιον σκότος. Τούτο δε εις τοιούτον βαθμόν, ώστε οι άνθρωποι ούτοι της εξαιρέτου ανδρείας επί δεκαετίας εθρήνουν εν ταις προσευχαίς αυτών. Αλλά τις δύναται να διηγηθή περί τούτων; Δια τους εστερημένους ζώσης πείρας το μυστήριον τούτο θα παραμένη εσφραγισμένον μέχρι του καιρού της παγκοίνου τελικής κρίσεως. }165}

Όταν προσευχώμεθα εν ησύχω και ερήμω τόπω, τότε συχνάκις όλοι οι μάταιοι λογισμοί συγκεντρούνται επιμόνως πέριξ του νοός, αποσπώντες την προσοχήν ημών από της καρδίας. … Όταν δε λαμβάνη πέρας η προσευχή, τότε συνήθως οι λογισμοί απομακρύνονται και ημείς επανευρίσκομεν την γαλήνην ημών. Εν τω ανιαρώ τούτω φαινομένω υπάρχει εν τούτοις νόημα: Δια της επικλήσεως του Θείου Ονόματος θέτομεν εις κίνησιν παν το κεκρυμμένον εντός ημών. Η προσευχή ομοιάζει προς δέσμην ακτίνων φωτός, ήτις πίπτει εις τον σκοτεινόν τόπον της εσωτερικής ημών ζωής και αποκαλύπτει, οποία πάθη και προσκολλήσεις εμφωλεύουν εντός ημών. Εις τοιαύτας περιπτώσεις οφείλομεν εντόνως να προφέρωμεν το Άγιον Όνομα, όπως το αίσθημα της μετανοίας αυξηθή εν τη ψυχή. }166}

Και Ούτος δεν εξουδενοί συντετριμμένην καρδίαν, αλλ' έρχεται προς ημάς· η δε βαθεία καρδία του ανθρώπου συνειδητοποιεί την συγγένειαν αυτής μετ' Αυτού, Όστις «ευαισθήτως» είναι παρών και ενεργεί εν ημίν. Εκ τούτου καθίσταται φανερόν ότι και το σώμα ημών, δια του ιδιάζοντος εις αυτό τρόπου, δέχεται την πνοήν του Ζώντος Θεού.

Η κληρονομία την οποίαν έδωκαν εις ημάς οι Πατέρες περικλείει ωσαύτως και υποδείξεις δια τας οδούς προς την Θεογνωσίαν, τουτέστι δια την πάλην εκείνην, την οποίαν ετέλεσαν εν τω εσωτερικώ αυτών κόσμω προς τον εν εκάστω εξ ημών ζώντα «νόμον της αμαρτίας» - το τραγικόν τούτο επακόλουθον της πρώτης μεγάλης πτώσεως του ανθρώπου. }167}

Εν τη προσευχή ημών αγωνιζόμεθα να παρασταθώμεν εν τη ενότητι και ολότητι του είναι ημών, πρωτίστως εν τη ενώσει του νοός μετά της καρδίας. Δια την επίτευξιν της μακαρίας ταύτης ενώσεως των δύο κυριωτέρων δυνάμεων της προσωπικότητος ημών εις ουδέν τεχνητόν μέσον (ψυχοσωματική) καταφεύγομεν. Κατ' αρχάς ασκούμεν τον νουν να ίσταται μετά προσοχής εν προσευχή, ως οι Πατέρες διδάσκουν ημάς, τουτέστι προφέρομεν απερισπάστως το Όνομα του Ιησού Χριστού και τους λοιπούς λόγους της προσευχής. Η μετά προσηλώσεως επίκλησις του Ονόματος του Θεού, συνοδευομένη μετά του καθ' ημέραν αγώνος, όπως ζήσωμεν κατά τας εντολάς του Ευαγγελίου, έχει ως αποτέλεσμα την ένωσιν του νου μετά της καρδίας εις μίαν φυσικήν και ενιαίαν πράξιν. }168}

Ουδέποτε πρέπει να σπεύδωμεν εν τω ασκητικώ ημών αγώνι. Είναι απαραίτητον όπως απορρίψωμεν τον λογισμόν, όστις προτρέπει ημάς να επιτύχωμεν το μέγιστον αποτέλεσμα εν ελαχίστω χρονικώ διαστήματι. Η πείρα των αιώνων

κατέδειξεν ότι η δια της οδού της ψυχοτεντικής μεθόδου επιτυγχανομένη ένωσις (του νου και της καρδίας) δεν διαρκεί επί μακρόν· και το πλέον σημαντικόν, δεν οδηγεί εις την ένωσιν του πνεύματος ημών μετά του Πνεύματος του Ζώντος Θεού. Το ερώτημα της αιωνίου σωτηρίας τίθεται ενώπιον ημών υπό την πλέον βαθείαν έννοιαν. Προς τούτο οφείλει να αναγεννηθή όλη η φύσις ημών: Η σαρκική να μεταποιηθή εις πνευματικήν. Όταν δε ο Κύριος ευρίσκη ημάς ικανούς να δεχθώμεν την χάριν Αυτού, τότε δεν βραδύνει να έλθη εις απάντησιν της ταπεινής ημών επικλήσεως. … Ο νους παύει να διασκορπίζηται: Γίνεται όλος προσοχή. Η καρδία δε έρχεται εις κατάστασιν, την οποίαν δυσκόλως δυνάμεθα να περιγράψωμεν. Είναι αύτη πλήρης φόβου, αλλά ευλαβούς φόβου, ζωοποιού. Τότε ο άνθρωπος αναπνέει μετά συστολής: **Ο Θεός οράται και εντός και εκτός πληροί τα πάντα** (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ) και ο όλος άνθρωπος (πνεύμα-νους, καρδία-αίσθησις και το σώμα εισέτι) ζη μόνον δια του Θεού. }169}

Εκεί, εν τη απομονώσει, ησθάνθην την παρουσίαν του Ζώντος Θεού μέχρι λήθης του κόσμου.

Ενθυμούμαι ότι η επίκλησις του Ονόματος του Ιησού Χριστού συνωδεύετο μετά της αοράτου ελεύσεως Αυτού του Ιδίου· από της στιγμής δε εκείνης το Θαυμαστόν τούτο Όνομα, αλλά και άλλα Ονόματα του Θεού, έτι πλείον ή πρότερον απέβησαν δι’ εμέ αγωγοί ενώσεως μετ’ Αυτού. Κατ’ εκείνον τον καιρόν ήμην ήδη ιερεύς. Η τέλεσις της Θείας Λειτουργίας έλαβεν ωσαύτως άλλον χαρακτήρα: Ήτο ουχί μόνον πράξις ευλαβείας, καθαράς εξ αμφιβολιών πίστεως, αλλά δι’ όλου του είναι μου αίσθησις του Γεγονότος της παρουσίας του Θεού, Όστις τελεί το μυστήριον. Τότε ησθάνθην βαθέως το νόημα και την πραγματικότητα, άτινα περικλείονται εις τους λόγους του Μεγάλου Βασιλείου: «Συ εί ο χαρισάμενος ημίν ουρανίων μυστηρίων αποκάλυψιν» (ευχή της Προσκομιδής). Όντως ο Κύριος και εις ημάς τους εσχάτους πάντων των ανθρώπων, αποκαλύπτει το μυστήριον της ιερουργίας.

Η λειτουργία ως Θεία Πράξις αφομοιούται δι’ όλης της υπάρξεως ημών: Δεν τίθεται το ερώτημα πώς τούτο είναι δυνατόν. Δια τον ιερέα τούτο είναι εμφανώς οντολογικόν γεγονός. }170} … Δια της επικλήσεως του Ονόματος του Ιησού Χριστού εδόθη εις εμέ η πείρα της μακαρίας, αλλά και εν ταυτώ φοβεράς παρουσίας του Αιωνίου Θεού. Βεβαίως τούτο δεν σημαίνει ότι η τοιαύτη τάξις είναι υποχρεωτική δια πάντας.

Δια της Λειτουργικής Πράξεως έμαθον να μελετώ την ζωήν του Χριστού-Ανθρώπου. Πριν ή είπη εις τους Αποστόλους: «Λάβετε … τούτο εστι το Σώμα Μου», μυστικώς εδεήθη του Πατρός. Δεν εξέφρασε τους φοβερούς τούτους λόγους ως Παντοκράτωρ, αλλ’ ως Υιός ανθρώπου, εκδιδάσκων ημάς, όπως μη επιτρέπωμεν οιανδήποτε εσωτερικήν κίνησιν φέρουσαν χαρακτήρα «αυτοθεώσεως». Την κατανόησιν ταύτην έθεσα ως θεμέλιον της εν Χριστώ ζωής μου: Ως κτίσμα, ικετεύω τον Πατέρα· αναμένω την σωτηρίαν μόνον ως δωρεάν της Άνωθεν αγάπης· την υιοθεσίαν αναζητώ ουχί άλλως, ει μη δια του Χριστού· τον αγιασμόν και τον φωτισμόν μόνον δια του Αγίου Πνεύματος. Οι Τρεις Ούτοι – Πατήρ, Υιός και }171} Πνεύμα Άγιον – εν τη βαθεία συνειδήσει μου αποτελούν Μίαν Ζωήν, Μίαν Βασιλείαν, Έν Φως, Μίαν Αγάπην. Έκαστος εξ αυτών φέρει το απόλυτον πλήρωμα της Θεότητος. Διαιρούνται εν εμοί αδιαιρέτως. Ενούνται εν εμοί ασυγχύτως. Τούτο συνιστά το αιώνιον γεγονός του Θείου Είναι, του Οποίου την σφραγίδα διψώ να λάβω παρά την συνείδησιν της πλήρους αναξιότητός μου. Δεν επιχειρώ να ερμηνεύσω την Τριαδικήν Ενότητα δια λογικής αφαιρέσεως. Ζω ευλαβώς το μέγα τούτο Μυστήριον, δια της αποκαλύψεως του οποίου εδόθη απάντησις εις πάντα τα ερωτήματά μου.

Η γέννησις, και κατόπιν η αύξησις ημών επί της γης, ουδέν άλλο είναι, ει μη η δημιουργική διαδικασία, εν τη ροή της οποίας αφομοιούμεν το είναι εις το προσιτόν εις ημάς μέτρον, ελπίζοντες ότι η μη τελειωθείσα ενταύθα γνώσις θα πληρωθή μέχρι τελειότητος πέραν των ορίων της μορφής ταύτης της υπάρξεως ημών. Όταν εν τη πνευματική ημών οράσει ενωθούν πάσαι αι βιωθείσαι υφ’ ημών εμπειρίαι ως εις έν κέντρον του προσώπου ημών, όταν και ο ζοφερός άδης και το Άκτιστον Φως ενωθούν εν τω πνεύματι ημών ως πραγματικότητες τας οποίας γνωρίζομεν, τότε αρχίζομεν να κατανοώμεν την σημασίαν του Ονόματος Ιησούς, τουτέστι Σωτήρ. Ούτος το άναρχον

Φως, «εκένωσεν Εαυτόν μορφήν δούλου λαβών» μέχρι καταβάσεως εις τον άδην, ίνα αρπάση εκείθεν τον Αδάμ. Και ημείς νυν επικαλούμεθα Αυτόν εν προσευχή:

Το Όνομα του Θεού το αποκαλυφθέν εις τους ανθρώπους }172} υπηρετεί την σχέσιν μεταξύ Θεού και ημών. Δια του Ονόματος του Θεού κάλλιον ειπείν δια των ονομάτων Αυτού, τελούνται εν τη Εκκλησία όλα τα μυστήρια. Εν τω Ονόματι του Θεού οφείλομεν να πράττωμεν παν έργον. Δια της επικλήσεως των ονομάτων του Υψίστου γίνεται ενεργός και απαύστως αισθητή η παρουσία Αυτού. Όταν το έργον ημών τελήται κατά το θέλημα του Κυρίου η καρδία ημών διάγει εν ειρήνη. Όταν όμως εκκλίνωμεν από της αληθείας, αισθάνεται αύτη «δυσφορίαν» τινα. Ούτω δια της προσευχής τελείται απαύστως εσωτερικός έλεγχος εις πάσαν κίνησιν του πνεύματος ημών· ουδεμία σκέψις, ουδείς λόγος παρέρχεται απαρατήρητος. Το επακόλουθον τούτο της αδιαλείπτου προσευχής επιτρέπει να μειώσωμεν τας αμαρτίας ημών εις το κατά το δυνατόν ελάχιστον. }173}

Εάν θέλωμεν η προσευχή ημών να οδηγήση εις εκείνα τα αποτελέσματα, περί των οποίων μετά τοιούτου θαυμασμού ομιλούν οι Πατέρες και διδάσκαλοι ημών, είναι απαραίτητον όπως ακολουθήσωμεν την διδαχήν αυτών. Πρώτος όρος αυτής είναι η πίστις εις τον Χριστόν ως Θεόν-Σωτήρα· δεύτερος είναι η επίγνωσις ημών ως αμαρτωλών εν απωλεία. Η συνείδησις αύτη δύναται να φθάση εις τοιούτον βάθος, ώστε **ο άνθρωπος να αισθάνηται εαυτόν χείριστον πάντων**· τούτο δε παρουσιάζεται **οφθαλμοφανές** εις αυτόν **ουχί ένεκα των εξωτερικών αυτού πράξεων, αλλά δι' ενοράσεως της αποστάσεως αυτού από του Θεού, και εαυτού ως φορέως δυνάμει παντός κακού** (ΗΘΙΚΗ).

Όσον πλείον ταπεινούμεθα εν τη οδυνηρά μετανοία, τοσούτον ταχύτερον η προσευχή ημών φθάνει εις τον Θεόν. Εάν όμως απολέσωμεν την ταπείνωσιν, τότε ουδεμία άσκησις δύναται να βοηθήση ημάς. Η ενέργεια εν ημίν της υπερηφανίας, της κατακρίσεως των αδελφών, η υπεροψία και αντιπάθεια προς τον πλησίον, απομακρύνουν ημάς από του Κυρίου.

Προσερχόμεθα εις τον Θεόν ως οι έσχατοι αμαρτωλοί. Μεμφόμεθα εαυτούς εις πάντα εν ειλικρινεία. Ουδέν φανταζόμεθα, ουδέν εκζητούμεν, ει μη την άφεσιν και το έλεος. Τοιαύτη είναι συνεχώς η εσωτερική ημών κατάστασις. Ικετεύομεν Αυτόν τον Ίδιον τον Θεόν να βοηθήση ημάς όπως μη λυπώμεν το Πνεύμα το Άγιον δια των βδελυρών παθών ημών, όπως μη προκαλέσωμεν βλάβην τινά εις τον αδελφόν ημών (εις πάντα άνθρωπον). Καταδικάζομεν εαυτούς ως αναξίους του Θεού εις τας βασάνους του άδου. Ουδέν ιδιαίτερον χάρισμα αναμένομεν Άνωθεν, αλλά μόνον ποθούμεν δι' όλων των δυνάμεων ημών }174} να συλλάβωμεν το αληθές νόημα των εντολών του Χριστού και να ζήσωμεν συμφώνως προς αυτάς.

«Μετανοείτε». Οφείλομεν να λάβωμεν σοβαρώς υπ' όψιν την κλήσιν του Χριστού: Να αλλάξωμεν ριζικώς τον τρόπον της εσωτερικής ημών ζωής και κοσμοθεωρίας, τας σχέσεις ημών προς τους ανθρώπους και προς παν φαινόμενον εν τω κτιστώ είναι· **<u>να μη φονεύωμεν τους εχθρούς, αλλά να νικώμεν αυτούς δια της αγάπης</u>**. Πρέπει να ενθυμώμεθα ότι δεν υπάρχει απόλυτον κακόν. Απόλυτον είναι μόνον το άναρχον Αγαθόν. ... **Να παραδώσωμεν εαυτούς εις σφαγήν δια τους αδελφούς είναι το κάλλιστον μέσον, όπως αποσπάσωμεν αυτούς εκ της δουλείας του συκοφάντου-διαβόλου και ετοιμάσωμεν τας ψυχάς αυτών προς αποδοχήν του Θεού**, «Ός πάντας ανθρώπους θέλει σωθήναι». Δεν υπάρχει άνθρωπος παντελώς άμοιρος του φωτός, διότι ο Θεός «φωτίζει πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον». **Η εντολή «μη αντιστήναι τω πονηρώ» είναι η πλέον αποτελεσματική μορφή της πάλης κατά του κακού**. **<u>Όταν εις την βίαν ανθίσταταί τις δια των μέσων εκείνων εις τα οποία προσφεύγει και ο ποιών την αμαρτίαν, τότε αυξάνει</u>** }175} **<u>η δύναμις του παγκοσμίου κακού</u>**. **Ο φόνος αθώων ανθρώπων μεταθέτει, δι' αοράτου συνήθως τρόπου, τας ηθικάς δυνάμεις της ανθρωπότητος προς την πλευράν εκείνου του καλού, δια το οποίον απέθανον ούτοι (οι αθώοι)**. Δεν έχει ούτω το πράγμα, όταν εξ αμφοτέρων των πλευρών εκδηλούται η αυτή κακή τάσις κυριαρχίας επί των άλλων. Η νίκη δια της φυσικής βίας δεν διαρκεί αιωνίως. **Ο Θεός, ών Φως άγιον και άμωμον, αποχωρεί από των κακούργων**· ούτοι εκπίπτουν από της μόνης πηγής της ζωής

και αποθνήσκουν: «... δότε τόπον τη οργή ... **Μη νικώ υπό του κακού, αλλά νίκα εν τω αγαθώ το κακόν**».

Οι άνθρωποι φορείς σχετικής μόνον αληθείας, εν τη φανατική πάλη δια τον θρίαμβον των ιδεών αυτών διαφθείρουν την ακεραιότητα του είναι και οδηγούν εν τέλει πάντας προς ην απώλειαν. **Τυφλοί όντες απολυτοποιούν την θετική άποψιν της πολιτικής αυτών θεωρίας και είναι έτοιμοι να εξαλείψουν πάντας εκείνους**, οίτινες θα ήθελον να ίδουν την ζωήν της οικουμένης τεθεμελιωμένην επί καλυτέρων, πλέον ανθρωπίνων αρχών· και βεβαίως πρωτίστως επί των εντολών του Χριστού, του φονευθέντος δια την εντολήν της αγάπης. }176}

Ελκυόμεθα προς Αυτόν καταπονούμενοι εκ της δίψης όπως ενωθώμεν μετ' Αυτού αιωνίως. Αυτός δε ο Ίδιος αναμένει ημάς μετ' αγάπης. Η δίψα του Θεού χαρακτηρίζει απαύστως την επίγειον ημών ύπαρξιν· μετ' αυτής σκεπτόμεθα και να αποθάνωμεν. Ο Ίδιος ο Χριστός αποθνήσκων επί του σταυρού ανέκραξε: «Διψώ». Ούτος και }177} «επείνα» και εδίψα και «συνείχετο» ίνα γνωρίσωμεν τον Πατέρα. Και ημείς καταπονούμεθα επί της γης λυπούμενοι εκ του εφιαλτικού και αδιαλείπτου θεάματος των βιαιοτήτων, των φόνων, του μίσους· διψώμεν να έλθωμεν προς τον Πατέρα και επικαλούμεθα το Όνομα του Μονογενούς Υιού Αυτού:

Εάν το Όνομα Αυτού δίδη εις ημάς την χαράν της γνώσεως του μυστηρίου της προς ημάς αγάπης του Ανάρχου, τότε είναι φυσικόν να αγαπώμεν και αυτό το Όνομα.

Η πολυετής προσευχή μεταμορφοί την πεπτωκυίαν φύσιν ημών τοσούτον, ώστε να καταστή αύτη ικανή να προσλάβη τον αγιασμόν δια της εις ημάς αποκαλυφθείσης αληθείας· και τούτο πριν ή απέλθωμεν του κόσμου τούτου.

Ελέχθη ότι «η Βασιλεία των ουρανών βιάζεται, και βιασταί αρπάζουσιν αυτήν». Παρατεταμένος αγών θα δείξη εις ημάς ότι **παν το περικλειόμενον εν τη αποκαλύψει του Ευαγγελίου ανήκει εις άλλο, υψηλότερον επίπεδον**. Το εκθαμβωτικόν Φως της Θεότητος αντανακλάται επί του επιπέδου ημών υπό μορφήν εντολών: «Αγαπάτε τους εχθρούς υμών ... έσεσθε ... υμείς τέλειοι, ώσπερ ο Πατήρ υμών ... τέλειος εστιν». **Μόνον η εν ημίν ενοίκησις Εκείνου Όστις έδωκεν εις ημάς τας εντολάς ταύτας, θα βοηθήση να εκπληρώσωμεν τα εντεταλμένα**.

Η επίκλησις του Ονόματος του Κυρίου βαθμηδόν ενοί ημάς μετ' Αυτού. Τούτο συμβαίνει εν μέρει εισέτι και όταν ο προσευχόμενος δεν κατανοή «Τις εστιν Ούτος» και δεν αισθάνηται εναργώς την εκπορευομένην εκ του Ονόματος αγιαστικήν δύναμιν. Πάσα περαιτέρω πρόοδος εν τούτοις συνδέεται απαραιτήτως μετά της συνεχώς εμβαθυνομένης επιγνώσεως της αμαρτωλότητος ημών, ήτις οδηγεί ημάς μέχρι απογνώσεως. Τότε μετ' αυξανομένης ενεργείας επικαλούμεθα το θαυμαστόν Όνομα:

Η αγία παράδοσις, η πολυτιμοτέρα κληρονομία εις ημάς εξ Αυτού του Κυρίου δια μέσου των Αποστόλων και των Πατέρων της Εκκλησίας διδάσκει ημάς να είμεθα **«πτωχοί τω πνεύματι», έχοντες συνείδησιν του ενυπάρχοντος** }179} **εν ημίν θανάτου της αμαρτίας, εάν όντως επιθυμώμεν να ζώμεν εν αληθεία**.

Καθ' όν τρόπον οι άνθρωποι ζουν μετ' εντάσεως τας τυχόν θανατηφόρους ασθενείας, όπως επί παραδείγματι τον καρκίνον, ούτως – ενίοτε δε και μετά μεγαλυτέρας φρίκης – ζουν τινες την εν αυτοίς παρουσίαν αμαρτωλών παθών, άτινα χωρίζουν από του Κυρίου. Ούτοι αληθώς επιγινώσκουν εαυτούς ως «χειρίστους πάντων»· **βλέπουν ειλικρινώς εαυτούς εις το εξώτερον σκότος**. Τότε συνάγεται εν αυτοίς η μεγίστη ενέργεια προσευχής μετανοίας. Αύτη δε δύναται να φθάση εις τοιούτον βαθμόν, ώστε **ο νους αυτών παύει να λειτουργή** και δεν δύναται να είπη ει μη: «Ιησού σώσον με τον αμαρτωλόν».

Είναι σωτήριον δι' ημάς, εάν αυξάνη εντός ημών η αποστροφή προς την αμαρτίαν, ήτις μεταβάλλεται εις αυτομίσος. Αλλέως διατρέχομεν τον κίνδυνον να εξοικειωθώμεν μετά της αμαρτίας, ήτις είναι τοσούτον πολύπλευρος και λεπτή, ώστε συνήθως δεν παρατηρούμεν την παρουσίαν αυτής εις όλας ημών τας ενεργείας τας εισέτι κατ' όψιν καλάς. Είναι δύσκολος, αλλά και θαυμαστός ο αγών της καταδύσεως του ηγεμονικού νου εις το αόρατον }180} κέντρον της προσωπικότητος ημών δια της επικλήσεως του Ονόματος του Ιησού Χριστού, άνευ της πίστεως εις τον Οποίον ουδείς δύναται να διακρίνη τον εντός ημών ενεργούντα θανατηφόρον ιόν της

αμαρτίας. Δια της τοιαύτης πάλης προς το εν ημίν ζων κακόν αποκαλύπτονται ουχί μόνον τα βάθη του ιδίου ημών είναι, αλλά και αι μυστηριώδεις άβυσσοι της ζωής όλου του κόσμου. Τότε το πνεύμα ημών αφίσταται των ψιλών και επιπολαίων καθ' ημέραν φαινομένων, και εν «φρίκη» δι' εαυτό αναγνωρίζει την αγίαν δύναμιν άλλης προσευχής, άλλου επιπέδου κράζον:

Περί της προσευχής δια του Ονόματος του Ιησού Χριστού δυνάμεθα να εκφραζώμεθα χρησιμοποιούντες όρους της Γραφής και των Αγίων Πατέρων, και δη: Αύτη είναι «πυρ καταναλίσκον» τα πάθη· είναι φως, φωτίζον τον νουν· απεργάζεται αυτόν διορατικόν και προορατικόν, ικανόν να βλέπη πάντα τα τελούμενα εντός ημών. Η προσευχή αύτη δύναται να χαρακτηρισθή δια των λόγων της προς Εβραίους επιστολής: «Ενεργής και τομωτέρα υπέρ πάσαν μάχαιραν δίστομον και διικνουμένη άχρι μερισμού ψυχής τε και πνεύματος, αρμών τε και μυελών, και κριτική ενθυμήσεων και εννοιών καρδίας, και ουκ έστιν ουδέν εν τω βάθει του πνεύματος ημών αφανές ενώπιον αυτής, αλλά πάντα γυμνά και τετραχηλισμένα» εν τω φωτί αυτής.

Η άσκησις της προσευχής ταύτης οδηγεί τον άνθρωπον εις συνάντησιν μετά πολλών δυνάμεων κεκρυμμένων εν τω «Κόσμω»· αύτη προκαλεί μέγαν πόλεμον προς τας κοσμικάς ταύτας δυνάμεις, κάλλιον ειπείν, «προς τους κοσμοκράτορας }181} του σκότους του αιώνος τούτου, προς τα πνευματικά της πονηρίας εν τοις επουρανίοις». Η νίκη εν τούτοις επέρχεται δια της «μέχρι αυτομίσους» μετανοίας.

Η προσευχή, συνοδευομένη υπό φλογεράς μετανοίας, ανάγει το πνεύμα του ανθρώπου εις σφαίρας κειμένας πέραν των ορίων «της σοφίας των σοφών ... του αιώνος τούτου». Είναι φοβερόν να ομιλώμεν περί αυτής: Αύτη διαπερά ημάς δια μέσου των αβύσσων του εξωτέρου σκότους, του εν ημίν κεκρυμμένου, ενοί εν συνεχεία το πνεύμα ημών μετά του Πνεύματος του Θεού και δίδει να ζήσωμεν την αγίαν αιωνιότητα ήδη εντεύθεν. }182}

Η προσευχή αύτη εν τη υψίστη αυτής μορφή ενοί ημάς πλήρως μετά του Χριστού. Κατά την ένωσιν ταύτην η ανθρωπίνη υπόστασις δεν εκμηδενίζεται, ούτε διαλύεται εν τω Θείω Είναι ως σταγών ύδατος εν τω ωκεανώ. Η προσωπικότης του ανθρώπου είναι ακατάλυτος εν τη αιωνιώτητι. ... Το Είναι, η Αλήθεια, το Φως, δεν είναι αφηρημέναι έννοιαι, απρόσωποι ουσίαι – δεν είναι Τι, αλλά Τις. Εκεί όπου δεν υπάρχει προσωπική μορφή του είναι, εκεί ουδέν το ζων υπάρχει· εκεί δεν υπάρχει ούτε αγαθόν, ούτε πονηρόν· ούτε φως ούτε σκότος. Εκεί εν γένει ουδέν δύναται να υπάρξη: }183}

Η επίκλησις του Ονόματος του Ιησού μετά της πλήρους κατά το δυνατόν επιγνώσεως εκείνου, όπερ φέρει εν εαυτώ, σημαίνει την ήδη υπαρξιακήν ενότητα μετά του Θεού της Αγίας Τριάδος. Ο Θεός Ούτος απεκαλύφθη εις ημάς εν τη νέα Αυτού σχέσει προς τον άνθρωπον: ουχί πλέον ως Δημιουργός, αλλ' ως Σωτήρ του κόσμου· ως Φως Αληθείας και αληθούς αιωνιότητος:

Η θεολογία του Ονόματος και η θεολογία της εικόνος έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Ατενίζοντες εις την εικόνα του Χριστού αναγόμεθα πνεύματι εις προσωπικήν κοινωνίαν μετ' Αυτού. Ομολογούμεν την εν σαρκί επιφάνειαν Αυτού: Ούτος είναι και Θεός και άνθρωπος· πανάρτιος άνθρωπος και τελεία ομοίωσις Θεού. Πορευόμεθα πέραν των χρωμάτων και γραμμών εις τον νοερόν πνευματικόν κόσμον. Ούτως εν τη επικλήσει του Ονόματος δεν περιοριζόμεθα εις την ακουστικήν μορφήν των λέξεων }185} (εις το σημαίνον), αλλά ζώμεν το Σημαινόμενον. Το σημαίνον δύναται να αλλάση από γλώσσης εις γλώσσαν, αλλά το Σημαινόμενον, το εν τω Ονόματι υποδηλούμενον, μένει αναλλοίωτον.

Επικαλούμενοι το Όνομα του Ιησού Χριστού ας επιτρέψωμεν αυτό να ηχήση εντός ημών μετά των ιδιαζόντων εις αυτό δυνάμεως και μεγαλείου· ας συντρίψη τούτο τας ρίζας της αμαρτίας, αίτινες ζουν εν ημίν· ας ανάψη την φλόγα της αγάπης Αυτού εις τας απολιθωθείσας καρδίας ημών· ας δώση εις ημάς φως και σύνεσιν· ας ποιήση ημάς κοινωνούς της δόξης Αυτού· ας ενοικήση εν ημίν δια του Ονόματος τούτου η ειρήνη Αυτού, η πάντα νουν υπερέχουσα. Μετά παρέλευσιν πολλών ετών προσευχής δια του Ονόματος τούτου, είθε να }186} χαρίση εις ημάς ο Θεός να γνωρίσωμεν το πλήρωμα της περιεχομένης εν αυτώ αποκαλύψεως: }187}

Ασκητικαί προσπάθειαι του είδους αυτού (γιόγκα) έδωκαν εις τινας την ικανότητα να υψωθούν μέχρι της μεταλογικής θεωρίας του είναι· να γευθούν μυστικόν τινα τρόμον, να γνωρίσουν την κατάστασιν της σιγής του νοός μετά την έξοδον τούτου πέραν των ορίων του χρόνου και του χώρου. Εις παρομοίας εμπειρίας ο άνθρωπος δύναται να αισθανθή την ανάπαυσιν της απεκδύσεως εκ των απαύστως εναλλασσομένων φαινομένων του ορατού κόσμου· να ανακαλύψη εν αυτώ την ελευθερίαν του πνεύματος και να θεωρήση το νοερόν κάλλος.

Η τελική ανάπτυξις τοιαύτης απροσώπου ασκητικής ωδήγησε πολλούς να νομίσουν ότι η Θεία αρχή ευρίσκεται εν αυτή ταύτη τη φύσει του ανθρώπου, εν τη τάσει αυτού προς αυτοθέωσιν – ήτις κείται εν τη βάσει της μεγάλης Πτώσεως -, εν τη διακρίσει εν εαυτοίς «απολυτότητος» τινος, ήτις δεν είναι κατ' ουσίαν άλλο τι ει μη η αντανάκλασις της Θείας Απολυτότητος εις τα κατ' εικόνα κτίσματα, εν τη αισθήσει έλξεως προς επιστροφήν εις την }188} κατάστασιν εκείνην της ησυχίας, εν τη οποία ο άνθρωπος ευρίσκετο τρόπον τινά προ της εμφανίσεως αυτού εις τον κόσμον τούτον. Εν πάση περιπτώσει μετά την πείραν της απεκδύσεως δύναται να αναφυή εν τω νοΐ το είδος τούτο της νοεράς πλάνης. ... θα είπω εξ ιδίας πείρας ότι ο Αληθής, ο Ζων Θεός τουτέστιν ο όντως Ών, ουδόλως ευρίσκεται εν αυταίς. Τούτο είναι η φυσική τάσις του ανθρωπίνου πνεύματος εις τας πλέον εξηυγενισμένας κινήσεις αυτού προς το απόλυτον. Όλαι αι θεωρίαι, αίτινες επιτυγχάνονται δια της οδού ταύτης είναι αυτοθεωρία, ουχί όμως θεωρία Θεού. Εις τας καταστάσεις αυτάς ανακαλύπτομεν μόνον το κτιστόν κάλλος, και ουχί το Πρωταρχικόν Είναι. Και εν παντί τούτω δεν υπάρχει σωτηρία εις τον άνθρωπον.

Η αυθεντική απολύτρωσις αρχίζει όταν δεχθώμεν πλήρως και αναμφιβόλως την Αποκάλυψιν: «Εγώ ειμι ο Ών». Ο Θεός είναι το Προσωπικόν Απόλυτον, η ομοούσιος και αδιαίρετος Τριάς: Επί της Αποκαλύψεως ταύτης οικοδομείται άπασα η χριστιανική ημών ζωή. Ούτος ο Θεός εκάλεσεν ημάς εκ του μη όντος εις την ζωήν ταύτην. Η γνώσις του Ζώντος τούτου Θεού και η διείσδυσις εις το μυστήριον της δημιουργίας Αυτού **ελευθεροί ημάς από του σκότους των ιδίων ημών** (εκ των κάτω πορευομένων) **ιδεών περί του Απολύτου**· **<u>σώζει ημάς εκ της ολεθρίου, καίτοι ασυνειδήτου, τάσεως όπως απορρίψωμεν παν είδος υπάρξεως</u>**. Εκτίσθημεν, ίνα γίνωμεν κοινωνοί του Θείου Είναι, του όντως Όντος. Ο Χριστός υπέδειξεν εις ημάς την θαυμαστήν ταύτην οδόν: «Στενή η πύλη και τεθλιμμένη η οδός η απάγουσα εις την ζωήν». Κατανοούντες τα βάθη της σοφίας του Δημιουργού }189} αποδεχόμεθα τα παθήματα δια των οποίων αποκτάται η Θεία αιωνιότης. Όταν δε επισκιάση ημάς το Φως Αυτού, τότε συνενούμεν εν ημίν την θεωρίαν των δύο άκρων της αβύσσου: του σκότους του άδου αφ' ενός, και του θριάμβου της νίκης αφ' ετέρου. Εισαγόμεθα οντολογικώς εις τον χώρον της ακτίστου Θείας Ζωής. Και ο άδης παύει να εξουσιάζη ημών. Δίδεται εις ημάς η χάρις να ζήσωμεν την κατάστασιν του Σαρκωθέντος Λόγου-Χριστού, του καταβάντος εις τον άδην ως Νικητού. Τότε ημείς, τη δυνάμει της αγάπης Αυτού περιπτυσσόμεθα άπασαν την κτίσιν εν προσευχή:

Η Αποκάλυψις του Προσωπικού Θεού προσδίδει εις πάντα θαυμαστόν χαρακτήρα. **Το <u>είναι</u> δεν αποτελεί προκαθωρισμένην τινά κοσμικήν διαδικασίαν, αλλά το Φως της απεριγράπτου αγάπης των Θείων και των κτιστών προσώπων**. <u>Είναι η ελευθέρα κίνησις των προσωπικών πνευμάτων, ήτις πληρούται συνετής επιγνώσεως παντός υπαρκτού και αυτοσυνειδησίας</u>. **Εκτός τούτων εις ουδέν υπάρχει νόημα, αλλά μόνον θάνατος**. Η προσευχή μετά του Θείου Προσώπου, τουτέστι λαμβάνει απόλυτον χαρακτήρα. Αύτη δε εκφράζεται δια της προσευχής ημών προς τον Λόγον του Πατρός: }190}

Η θεωρία της Θείας Σοφίας εν τω κάλλει του κόσμου ελκύει το πνεύμα ημών προς νέαν ανάβασιν, ήτις ήδη αποσπά ημάς από παντός κτιστού. Η απόσπασις αύτη δεν είναι φιλοσοφικός τις μετεωρισμός εις την σφαίραν των καθαρών ιδεών – όσον και αν φαίνεται αύται ελκυστικαί – ούτε καλλιτεχνική ή ποιητική δημιουργία, αλλ' **αρπαγή όλου του είναι ημών υπό ενεργείας ζωής, αγνώστου μέχρι τότε**. (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ) **<u>Η μελέτη του Ευαγγελίου οδηγεί εις την ανύψωσιν του πνεύματος ημών υπεράνω παντός κτιστού</u>, εν τω οποίω αρχίζομεν να διακρίνωμεν την Πράξιν της Θείας Αυτοαποκαλύψεως**. Τούτο είναι η **εισαγωγή**

εις την χάριν της θεολογίας, ουχί ως ανθρώπινης επιστήμης, αλλ' ως καταστάσεως Θεοκοινωνίας. Δεν θέτομεν τον λόγον του Κυρίου υπό την κρίσιν του χαμερπούς ημών λογικού, αλλά κρίνομεν εαυτούς εν τω φωτί της δοθείσης γνώσεως (ΟΥΧΙ ΙΟΥΔΑΪΚΩΣ). Εις την μετά ταύτα φυσικήν ημών ορμήν όπως καταστήσωμεν τον ευαγγελικόν λόγον περιεχόμενον όλου του είναι ημών, ελευθερούμεθα από της εξουσίας των παθών εφ' ημών, και δια της δυνάμεως του Θεού-Ιησού νικώμεν το κοσμικόν κακόν, όπερ εμφωλεύει εντός ημών. Γνωρίζομεν αληθώς ότι Ούτος ο Ιησούς, είναι ο μόνος κυρίως ειπείν Σωτήρ-Θεός, και η χριστιανική προσευχή τελείται δια της απαύστου επικλήσεως του Ονόματος Αυτού:

Το μέγα ερώτημα, όπερ τίθεται ως τραγικόν πρόβλημα δι' όλην την ανθρωπότητα, είναι το εξής: **Πού ευρίσκεται το αληθινόν Είναι και που η αυταπάτη της πεπτωκυίας ημών φαντασίας;** (ΕΠΙΣΤΗΜΗ) Πού αληθώς υπάρχει η ζώσα αιωνιότης, }191} και πού η απατηλή έλξις του πνεύματος ημών προς τας ιδέας τας οποίας δυνάμεθα να συλλάβωμεν δια του νοός; **Είναι άρα γε η αρχή του προσώπου-υποστάσεως** περιοριστική καθ' εαυτήν, επομένως δε αναξία του Θεού και ανάρμοστος προς Αυτόν, ή είναι **όντως η εικών του Ζώντος Απολύτου, Εγώ ειμι ο Ών;** Εκ της μιάς ή της άλλης θέσεως ημών εξαρτάται άπαν το μέλλον ημών. Εάν μείνωμεν εις την σκέψιν ότι η αρχή του προσώπου καθ' εαυτήν είναι περιοριστική, τότε θα πράξωμεν εν τω ασκητικώ ημών αγώνι το παν, όπως υπερβώμεν εν ημίν την αρχήν ταύτην. Και αντιθέτως: Εάν αποδεχθώμεν αυτήν ως **την μόνην δυνατήν εικόνα του Απολύτου Είναι**, τότε μετ' ενθουσιασμού εκ της εν ημίν εκχεομένης δυνάμεως θα προσευχώμεθα: «Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς …»

«Εάν γαρ μη πιστεύσητε ότι Εγώ ειμι (ο αποκαλυφθείς εις τον Μωϋσήν επί του Σινά), αποθανείσθε εν ταις αμαρτίαις ημών» … «ώφθην προς Αβραάμ και Ισαάκ και Ιακώβ (μετά του ονόματος Θεός Παντοκράτωρ)· και το Όνομά Μου }192} Κύριος (Γιάχβε) ουκ εδήλωσα αυτοίς» … Εν τω πνευματικώ ημών θανάτω απωλέσαμεν την αίσθησιν της αμαρτίας, και νυν άνευ του Χριστού και της χάριτος του Αγίου Πνεύματος δεν δυνάμεθα να ίδωμεν αυτήν εν ημίν. **Η δε αμαρτία κατά την ουσίαν αυτής είναι πάντοτε έγκλημα κατά της αγάπης του Θεού. Το έγκλημα τούτο είναι δυνατόν ουχί άλλως ει μη εάν ο Εγώ Ειμι, τουτέστιν ο απόλυτος Θεός, είναι Προσωπικός και αι μετ' Αυτού σχέσεις ημών βαθέως προσωπικαί**. Δεν υπάρχει άλλη πίστις ή άλλη θρησκεία όπου το μυστήριον της αμαρτίας θα απεκαλύπτετο δια τοιούτου τρόπου.

Η ιδέα της θεώσεως είναι έμφυτος εις τον κατ' εικόνα Θεού κτισθέντα άνθρωπον, το πρόβλημα όμως είναι, πώς επιτυγχάνεται αύτη. Εάν είμεθα κτίσματα και ουχί το Πρώτον }193} και Αυθύπαρκτον Όν, τότε είναι αφροσύνη να υποθέσωμεν ότι δυνάμεθα να γίνωμεν ίσοι προς τον Θεόν, αντιπαρερχόμενοι Αυτόν.

Θεμέλιον της ζωής ημών αποτελεί η «εν σαρκί φανέρωσις του Θεού». Εάν η προσδοκία της θεώσεως είναι αναφαίρετος αφ' ημών, τότε η οδός προς αυτήν συνίσταται εις την πρόσληψιν της ζωής του Θεού, Όστις εφανέρωσεν Εαυτόν εις ημάς εν τη ημετέρα μορφή υπάρξεως· όντως οφείλομεν να αφομοιώσωμεν τον λόγον Αυτού, το Πνεύμα Αυτού· να ομοιωθώμεν προς Αυτόν εις πάσας τας εκδηλώσεις ημών. Και όσον πληρεστέρα είναι η ομοίωσις ημών προς Αυτόν εν τω κόσμω τούτω, τοσούτον πληρεστέρα και τελειοτέρα θα είναι η θέωσις ημών.

Είναι απαραίτητος η βία, διότι είναι «στενή η πύλη και τεθλιμμένη η οδός η απάγουσα εις την ζωήν, και ολίγοι εισίν οι ευρίσκοντες αυτήν». Και **όταν ημείς οι χριστιανοί δεν συγκατατιθέμεθα να συμπορευθώμεν μετ' εκείνων οίτινες «ουχ ευρίσκουσιν αυτήν», διότι δεν θέλουν, τότε αναφύονται συγκρούσεις**. Γινόμεθα ανεπιθύμητοι υπό των υιών του κόσμου τούτου – τοιούτος είναι ο κλήρος των αγαπώντων τον Χριστόν. }194} Όταν ο Κύριος είναι μεθ' ημών, πάντα τα παθήματα της ζωής δεν φαίνονται φοβερά, διότι μετ' Αυτού «μεταβεβήκαμεν εκ του θανάτου εις την ζωήν». **Είναι εν τούτοις αναπόφευκτοι αι ώραι και αι περιόδοι εισέτι της Θεοεγκαταλείψεως**: «Θεέ Μου, Θεέ Μου, ινατί Με εγκατέλιπες;». Εάν όμως πλέον τούτου υπομένωμεν και την εκ μέρους των ανθρώπων αποστροφήν, η απόγνωσις ημών δύναται να λάβη λίαν βαθείαν μορφήν, και ημείς επικαλούμεθα Αυτόν, …

Εν τη ασκήσει της προσευχής έκαστος πορεύεται μέχρι του εφικτού εις αυτόν μέτρου. Δεν είναι εύκολον να εύρωμεν μόνοι τα όρια των δυνάμεων αυτών. Οι φερόμενοι Πνεύματι Αγίω ουδέποτε παύουν να μέμφωνται εαυτούς ως αναξίους του Θεού. Εις στιγμάς δε βαρείας απογνώσεως αποχωρούν προς καιρόν από του χείλους της αβύσσου, όπου ίστανται εν πνεύματι, ίνα δώσουν αναψυχήν εις τον ψυχισμόν και εις το σώμα αυτών, και εν συνεχεία επιστρέφουν εκ νέου επάνω της αβύσσου. Αλλ' είτε ησυχάζει τις είτε αναπαύεται, εν τω βάθει της καρδίας μένει πάντοτε πληγή τις ήτις δεν επιτρέπει εις τον ασκητήν να παραδοθή εις υπερήφανον περί εαυτού λογισμόν. Η ασκητική ταπείνωσις ριζούται συνεχώς εν τη ψυχή και αποβαίνει τρόπον τινά φύσις αυτού. Θλίψεις και ασθένειαι συνοδεύουν ημάς κατά την επίγειον ημών πορείαν. Άνευ τούτων ουδείς εκ των υιών του Αδάμ δύναται να σταθή εν ταπεινώσει. Οι υπομένοντες όμως εις τέλος αξιούνται της «του Χριστού ταπεινώσεως», περί της οποίας ο Άγιος Σιλουανός λέγει ότι είναι «απερίγραπτος», }195} διότι ανήκει εις άλλο, ανώτερον επίπεδον του είναι. Η απόκτησις του δώρου τούτου είναι δυνατή δια της συνεχούς μνήμης του Χριστού και της προσευχής προς Αυτόν:

Ούτω μόνον δια του πυρός της μετανοίας αναπλάττεται η φύσις ημών· δια της μετά δακρύων προσευχής εξαλείφονται εν ημίν αι ρίζαι των παθών· δια της επικλήσεως του Ονόματος του Ιησού καθαίρεται, αναγεννάται και αγιάζεται η φύσις ημών: «Υμείς καθαροί εστε δια τον λόγον όν λελάληκα υμίν. Μείνατε εν Εμοί ...». Τίνι τρόπω να παραμείνωμεν εν Αυτώ; Εδόθη εις υμάς το Όνομά Μου, και εν τω Ονόματί Μου ο Πατήρ θα δώση εις υμάς πάντα όσα ζητήσητε: «... ό,τι αν αιτήσητε τον Πατέρα εν τω Ονόματί Μου, δω υμίν». }196}

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Α' ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Εκουσίως εβυθιζόμην εις τα βάθη του σκότους. Το κίνητρον όπερ παρεκίνει εμέ εις την προσπάθειαν να απεκδυθώ την δοθείσαν εις ημάς μορφήν «υπάρξεως» - πλήρη αναποφεύκτων παθημάτων -, υπήρξεν η αναζήτησις του ασαλεύτου είναι. Κατά την καλλιτεχνικήν μου εργασίαν εις στιγμήν κατά την οποίαν εφαίνετο εις εμέ ότι συνελάμβανον το θαύμα του κάλλους, επεθύμουν να διατάξω την «στιγμήν» εκείνην όπως μη παρέλθη. Ουδέν όμως παρέμενε σταθερόν: Τα πάντα έφερον την σφραγίδα της φθοράς. Και η πληγή εφηπλούτο επί της ψυχής.

Τι ακριβώς όμως κατέθλιβεν εμέ; Υπήρχε στοιχείον τι αποστροφής προς το παράλογον παντός ό,τι είναι καταδεδικασμένον εις όλεθρον· ο θάνατος ενέπνεεν εις εμέ φόβον και απέχθειαν: Δεν είναι ούτος η λύσις του προβλήματος· εν αυτώ ησθανόμην την άρνησιν παντός υπαρκτού. Κατενόουν εν πνεύματι το αναπόφευκτον τέλος «της γης και των εν αυτή έργων»· ουδαμού εφαίνετο σωτηρία· το παν κατεποντίζετο εις την άβυσσον του αιωνίου σκότους.

Η δίψα του αμεταθέτου Είναι εβασάνιζεν εμέ. Εις τα μύχια της καρδίας μου έζη η πίστις εις τι άλλο είναι, ελεύθερον της νόσου της ακαταπαύστου γενέσεως και εν συνεχεία της αναποφεύκτου διαλύσεως. Εφερόμην προς }199} αυτό δια της αρνητικής οδού: της απεκδύσεως της γηΐνης μορφής ζωής και της νοεράς καταδύσεως εις την ιδέαν του «Καθαρού είναι». Κατανοήσας εσφαλμένως το Ευαγγέλιον προέβην κατ' εκείνον τον καιρόν εις ασύνετον εκλογήν η ουσία της οποίας συνίστατο εις την επιστροφήν εις το μη όν, εκ του οποίου η βουλή του Αγίου Πατρός εκάλεσε πάντας ημάς. Δεν αντελήφθην ταχέως την πλάνην μου.

Ούτως έφθασα μέχρι του ορίου εκείνου, πέραν του οποίου η σκέψις δεν ηδύνατο να πορευθή και πάσα η ύπαρξις μου κατέστη μία προσδοκία της ελεύσεως του Πνεύματος της Αληθείας.

Όταν αποκαλύπτηται εις ημάς ο όντως Ών Θεός δια της προσεγγίσεως του Είναι Αυτού προς ημάς, η βιωθείσα υφ' ημών αλλαγή είναι τοσούτον μεγάλη κατά το περιεχόμενον αυτής ώστε η «στενότης» ημών αδυνατεί να χωρήση αυτήν. Η καρδία } 200} εν τούτοις ζη Αυτόν εν απεριγράπτω αρμονία αγάπης, ο δε νους σιγά τρωθείς εκ της υπέρ έννοιαν οράσεως.

Ο ίδιος ο άνθρωπος ελεηθείς απροσδοκήτως υπό του Θεού, ουδόλως διατίθεται να διηγήται εις άλλους περί της Άνωθεν δωρεάς, αλλ' η ψυχή αυτού σωφρόνως διαφυλάττει εν τη καρδία αυτής τον ευρεθέντα θησαυρόν. Ούτω συνέβαινε και μετ' εμού εν τη πλείον του ημίσεως αιώνος ασκήσει μου. ... Εκ της συναντήσεως των επικλήσεών μου (των εκ των κάτω πορευομένων) μετά των κινήσεων Αυτού, αίτινες συγκατέβαινον προς εμέ, ανεκάλυψα αίφνης Αυτόν εν εμοί }201} υπό το Όνομα Εγώ ειμι. Έκτοτε ήρχισεν η επιστροφή μου: Είδον το Είναι εν προοπτική αντιστρόφω εκείνης, εν τη οποία κατενόουν Αυτό προ του ευλογημένου τούτου θαύματος.

Ούτος ο Θεός δια της χειρός Αυτού ήρπασεν εμέ, κατά την ολεθρίαν πτήσιν μου επάνω της αβύσσου του σκότους, και εκάλεσεν εμέ εις τον «χώρον» εκείνον, εκ του οποίου είδον το Φως της Βασιλείας Αυτού. Ότε έλαβε πέρας η εξωχρονική αυτή όρασις, εύρον εμαυτόν εις μέσην κατάστασιν: Έβλεπον εισέτι το Φως, αλλά τρόπον τινά μακρόθεν, συγχρόνως δε ενεθυμούμην εναργώς και ησθανόμην εισέτι εντός μου το σκότος της ανυπαρξίας. Τότε φρίκη κατέλαβε το πνεύμα μου δια το παρελθόν μου και η ψυχή μου παραδοθείσα εις κλαυθμόν μετανοίας εφέρετο προς το άγιον Φως.

Αυτή αύτη η τέχνη ήτις ενωρίτερον ήτο το πλέον ουσιώδες στοιχείον της ζωής μου – ως προς την γνώσιν του κόσμου δια της θεωρίας της ορατής όψεως αυτού, δια του θαυμασμού ενώπιον του μυστηρίου του κάλλους – παρουσιάζετο εις εμέ ως περιωρισμένη και ανεπαρκής δια την απόκτησιν του ζητουμένου υπ' εμού απολύτου είναι. Πάντα τα παλαιά άτινα έπειτα εφαίνοντο εις εμέ αφελή, συχνότερον δε «βλέλυγμα» κατέρρευσαν. Την θέσιν αυτών κατέλαβε }202} παράφορος προσευχή, ήτις μετέφερεν εμέ εις άλλας σφαίρας του Είναι. Αύτη ουχί άνευ πάλης διέρρηξε τους προγενεστέρους δεσμούς μου, ιδιαιτέρως προς την τέχνην, τούτο δε διήρκεσεν επί μήνας, πριν ή δυνηθώ να αναχωρήσω δια το Άγιον Όρος. Εκεί εν τω ευλογημένω εκείνω τόπω, η προσευχή εκυρίευσεν εμού εις μεγαλύτερον μέτρον.

Το υπερβάλλον της κλήσεως την οποίαν προβάλλει ενώπιον ημών ο Χριστός, δεν πρέπει να αποτρέπη ημάς από της εκπληρώσεως αυτής, αλλά αντιθέτως να εμπνέη. Ο Δημιουργός της φύσεως ημών γνωρίζει κάλλιον ημών οποίαι είναι αι έσχαται δυνατότητες αυτής. ... Η πρόσκλησις του Θεού απευθύνεται προς πάντας· η εκλογή όμως εξαρτάται εκ της απαντήσεως ημών.

Εκ της πείρας ημών πειθόμεθα ότι ο Κύριος έρριψεν ημάς εις την μεγάλην σύγκρουσιν }203} της πίστεως μετά της απιστίας, και ο αγών ημών διεξάγεται υπό άκρως ανίσους όρους: Αι χείρες και οι πόδες ημών είναι δεδεμένοι και ουδένα τολμώμεν να πλήξωμεν δια πυρός ή δια σιδήρου. Το όπλον ημών είναι «η μάχαιρα του Πνεύματος, ό εστι ρήμα Θεού», και η αγάπη. Τούτο είναι αληθώς άγιος πόλεμος, τον οποίον εξελέξαμεν. Η πάλη ημών διεξάγεται προς τον κοινόν δι' όλους τους ανθρώπους εχθρόν τον θάνατον. Αγωνιζόμενοι δια την προσωπικήν ημών ανάστασιν, αγωνιζόμεθα συγχρόνως και δια την γενικήν ανάστασιν πάντων των απ' αιώνος ανθρώπων, οίτινες ήλθον εις την ζωήν ταύτην.

Ο Κύριος εδικαίωσε και ηγίασε τους κατά σάρκα προγόνους Αυτού. Ούτως έκαστος εξ ημών, εάν ακολουθήση τας εντολάς του Χριστού, δύναται να αποκαταστήση δια των δακρύων της μετανοίας την αμαυρωθείσαν εν ημίν εικόνα του Θεού, ούτω δε να δικαιώση εαυτόν εν τη προσωπική αυτού υπάρξει και να συντελέση εις την δικαίωσιν των προγενεστέρων ημών γενεών. Πάντες ημείς φέρομεν εν εαυτοίς την αμαρτωλόν κληρονομίαν των πατέρων, πάππων και προπάππων ημών, **η ημετέρα δε θεραπεία αντανακλάται θετικώς και επ' αυτούς, διότι ένεκα του ενιαίου της φύσεως ημών υπάρχει τρόπον τινα το αλληλέγγυον**: Ο άνθρωπος δεν σώζεται μόνος.

Συνήντησα την ιδέαν ταύτην μεταξύ των μοναχών εν Αγίω Όρει. ... Αρνούμενος ο μοναχός τον γάμον, την }204} διαιώνισιν του ανθρωπίνου γένους επί του επιπέδου της φυσικής ζωής, επιζητεί την ελευθερίαν, ώστε άνευ των βιωτικών περί οικογενείας μεριμνών, να βαδίση προς πάντα κίνδυνον και αγώνα χάριν της διαφυλάξεως των εντολών του Θεού. Εάν ο μοναχός δεν επιτυγχάνη τον σκοπόν αυτού όπως ζήση εν τω πνεύματι των ευαγγελικών προσταγμάτων της αγάπης, αποδεικνύει δι' αυτού ότι δεν εδικαίωσε πλήρως την κλήσιν αυτού. Δεν συμβάλλει ούτος εις την σχετικήν διαιώνισιν του ανθρωπίνου γένους δια της τεκνογονίας,

διακόπτων εν εαυτώ την ανθρωπίνην διαδοχήν, αλλά και δεν συντελεί εις το οφειλόμενον μέτρον, ούτε εις την δια της αναστάσεως αθανασίαν. Εκπίπτων από του επιπέδου της ιστορίας, παραιτούμενος εκ της κοινωνικής δράσεως, ίνα μη είπω της πολιτικής, δεν μεταφέρει την ανθρωπίνην ύπαρξιν εις την μετα-ιστορίαν, δεν βοηθεί τους ανθρώπους να φθάσουν εις τον χώρον του αθανάτου Πνεύματος ... Εν τούτοις και εάν ο μοναχός δεν πραγματοποιή εις την πληρότητα την χριστιανικήν τελειότητα, αλλά μόνον εκ μέρους, και τότε εισέτι αι προσευχαί αυτού είναι ευεργετικαί δια την ειρήνην του σύμπαντος κόσμου.

Όταν δοθή εις τινα κατά την Άνωθεν δωρεάν να προσεγγίση το μέτρον εκείνο της τελειότητος περί του οποίου γράφει ο Απόστολος Παύλος «**εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού**» **τούτο ουχί μόνον αντανακλάται θετικώς επί των πεπρωμένων όλης της ανθρωπότητος, αλλά και πορεύεται πέραν των ορίων της γηΐνης ιστορίας, μεταβάλλει τον ρουν της κοσμικής ζωής**, διότι ο κόσμος εκτίσθη χάριν των τοιούτων όντων. Όταν όμως οι άνθρωποι ένεκα «εψήματος φακού» παραιτώνται της οδού, την οποίαν υπέδειξεν ο Χριστός, τουτέστι }205} της θεώσεως δια της δυνάμεως του Πνεύματος του Αγίου και της υιοθεσίας του Ανάρχου Πατρός, **τότε αφανίζεται και αυτό τούτο το νόημα της ελεύσεως του ανθρώπου εις τον κόσμον**.

Ουδείς ουδέποτε θα εγνώριζε τον Θεόν, ουδέ τον άνθρωπον τοσούτον τελείως, ως εδόθη εις ημάς δια του Χριστού: Ούτος απεκάλυψεν εις ημάς και τον Ουράνιον Πατέρα και τον Άνθρωπον, ως ούτος συνελήφθη εν τω νοΐ του Θεού προ καταβολής κόσμου. Ο Κύριος Ιησούς είναι η απόλυτος οντολογική Αλήθεια (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ). Δεν είναι δυνατόν να γνωρίση τις την Αλήθειαν ταύτην άλλως, ει μη ακολουθών την μέθοδον την οποίαν Αυτός ο Ίδιος συνέστησεν: «... εάν τις τον λόγον τον Εμόν τηρήση, θάνατον ου μη θεωρήσει εις τον αιώνα ...».

«Γνωρίζομεν ότι όσον μεγαλυτέρα η αγάπη, τοσούτον μεγαλύτερα τα παθήματα της ψυχής», κατά τον λόγον του Αγίου Σιλουανού. Εκείνος εις τον οποίον εδόθη να αισθανθή την αγάπην του Χριστού, γνωρίζει ότι **αύτη κινεί την καρδίαν να επιθυμή δια παντός ανεξαιρέτως μόνον το αγαθόν**. **Η αγάπη αύτη – πυρ ζωοποιούν και φως άκτιστον – αναβλύζει εκ των εγκάτων του φορέως αυτής ρεύματα ευεργετικής δι' όλην την ανθρωπότητα ενεργείας**. Εισδύουσα αύτη εντός ημών, εξομοιοί ημάς προς τον Χριστόν }206} και δια τινος φυσικού τρόπου περικλείει ημάς εις τα παθήματα της αγάπης Αυτού, **ήτις δεν ανέχεται να βλέπη άνθρωπον εστερημένον των ουρανίων αγαθών**.

Είναι θλιβερόν να γνωρίζωμεν ότι οι πλείστοι των ανθρώπων ζουν άνευ της εφέσεως, ως θα έπρεπεν όπως γίνουν μέτοχοι του ακτίστου Φωτός. Πλέον τούτου όταν ούτοι ακούουν περί Αυτού, δεν πιστεύουν, και εισέτι θεωρούν αδύνατον την ύπαρξιν Αυτού. Τείνουν δε να θεωρούν ως ψυχικώς ασθενείς εκείνους οίτινες έλαβον την δωρεάν ταύτην. Εκείνος εις τον οποίον εδόθη δια πείρας να γνωρίση την αγάπην του Χριστού, γνωρίζει τίνι τρόπω αύτη εισάγει το πνεύμα του ανθρώπου εις ουρανίους σφαίρας, όπου θάνατος δεν υπάρχει και όπου ο Θεός οράται εν τω απεριγράπτω Φωτί.

Είναι αδύνατον να αποδείξωμεν λογικώς ότι υπάρχει δι' ημάς αιώνιος ζωή. Όταν όμως κατέλθη η Θεία δύναμις εις τον άνθρωπον, γίνεται ούτος αληθώς μέτοχος της Θείας αιωνιότητος και πάσα λογική απόδειξις είναι περιττή.

Η αιώνιος ζωή είναι ύπαρξις άλλης τάξεως. Κυρίως ειπείν είναι ο Ίδιος ο Θεός· το άναρχον Είναι Αυτού άπτεται ημών, πληροί ημάς, και ημείς δυνάμεθα να είπωμεν ότι είμεθα αιώνιοι κατά το μέτρον της διαμονής ημών εν τω Θεώ.

Επομένως είναι ήδη εντελώς σαφές ότι πάντες όσοι υπό οιανδήποτε πρόφασιν απορρίπτουν τον Χριστόν, δεν γνωρίζουν οι ίδιοι Τι και Ποίον απορρίπτουν. }207}

Β' ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΑΤΡΟΣ

Συνήρπαζεν εμέ η θέα των εκλεκτών του Θεού, των κεκρυμμένων υπό την ταπεινήν αυτών εμφάνισιν. Ενίοτε οι ίδιοι φυλασσόμενοι υπό του Θεού, δεν κατενόουν οπόσον πλουσία ευλογία επανεπαύετο εν αυτοίς. Εις αυτούς κατ' εξοχήν εδόθη να διαισθανθούν την ανεπάρκειαν αυτών κατά καιρούς δε εις τοιούτον βαθμόν, ώστε

τρόπον τινα να μη τολμούν και να σκεφθούν ότι ο Θεός επαναπαύεται εν αυτοίς και ούτοι εν Αυτώ. Τινές εξ αυτών ωδηγήθησαν εις την θεωρίαν του Ακτίστου Φωτός, αλλά δεν εγνώριζον περί αυτού του γεγονότος, εν μέρει διότι ήσαν ολίγον μόνον οικείοι προς τα Έργα των αγίων Πατέρων, οίτινες περιγράφουν το είδος της χάριτος ταύτης. Η άγνοια εφρούρει αυτούς εξ ενδεχομένης κενοδοξίας. Ακολουθών την παράδοσιν της ορθοδόξου πνευματικής πατρότητος, δεν ηρμήνευον εις αυτούς τι κατ' ουσίαν ο Κύριος εχάρισεν εις αυτούς. Ίνα βοηθήσω τον ασκητήν της ευσεβείας, ήτο αναγκαίον να ομιλώ μετ' αυτού ούτως, ώστε να ταπεινούται η καρδία και ο νους }209} αυτού διότι άνευ τούτου οιαδήποτε περαιρέρω ανάβασις θα ανεκόπτετο. ... αφήκεν (ο άγιος Σιλουανός) εις ημάς προς διδαχήν τον λόγον αυτού περί της διακρίσεως μεταξύ της ασκητικής ταπεινώσεως και της «απεριγράπτου ταπεινώσεως του Χριστού». ... Η υπερηφανία συνιστά τον πυρήνα της πνευματικής πτώσεως. Δια της υπερηφανίας οι άνθρωποι αποβαίνουν όμοιοι προς τους δαίμονας. Ίδιον εις τον Θεόν είναι η ταπεινή αγάπη, ... }210}

Καλείται (ο πνευματικός) προς υψίστην δημιουργίαν, εις ασύγκριτον τιμήν: να δημιουργήση θεούς δια την αιωνιότητα εν τω Ακτίστω Φωτί.

Εις τον λόγον του Αγίου Ιωάννου της Κλίμακος ... « ... Ο τους κάτω παιδεύων άνωθεν εκ του ύψους δίδασκε ... **ου γαρ δυνατόν τοις κάτω τα χαμαί θεραπεύειν ποτέ**». }211}

Τούτο αναφέρεται κατ' ουσίαν εις την εκ του Θεού γέννησιν του λόγου εν τη καρδία δια της προσευχής. Ούτως απεκάλεσέ τις τον Όσιον Σεραφείμ του Σαρώφ διορατικόν, αλλ' εκείνος απήντησεν ότι ουδόλως είναι τοιούτος, αλλ' ότι προσεύχεται κατά τον χρόνον της συνομιλίας μετά του ανθρώπου, και ότι η πρώτη σκέψις, ήτις εμφανίζεται εν τη καρδία εκ της προσευχής, οφείλει να γίνη αποδεκτή ως εκ του Θεού δεδομένη.

Το έργον του πνευματικού είναι φοβερόν, διότι εάν οι άνθρωποι προσέρχωνται εις τον ιερέα αναμένοντες να ακούσουν παρ' αυτού καθαρώς το θέλημα του Θεού και αντ' αυτού λάβουν υπόδειξιν προερχομένην εκ της προσωπικής λογικής του πνευματικού, ήτις δύναται να μη είναι ευάρεστος εις τον Θεόν, οδηγούνται εις αβεβαίαν οδόν και προκαλείται εις αυτούς ζημία. Ο Όσιος Σεραφείμ είπεν ωσαύτως ότι, οσάκις ωμίλει «εκ του νοός αυτού», εγίνοντο λάθη.

Και κατ' αυτήν εισέτι την ώραν της συνομιλίας μετά των ανθρώπων προσεπάθουν να κρατώ την «ακοήν» του νοός μου εν τη καρδία, όπως συλλάβω το Θείον νεύμα, πολλάκις δε και τους λόγους τους οποίους ώφειλον να είπω. }212}

Οι πεπαιδευμένοι άνθρωποι κρατούν ισχυρώς άλλην αρχήν: την ιδίαν αυτών σύνεσιν. Πας λόγος του ιερέως δι' αυτούς είναι απλώς ανθρώπινος, και ως εκ τούτου υποκείμενος εις κριτικήν συζήτησιν. Να ακολουθήση τις αδιακρίτως την υπόδειξιν του πνευματικού θα ήτο δι' αυτούς μωρία. Εκείνο όπερ βλέπει και φρονεί ο πνευματικός τούτο ουδόλως αποδέχεται ο ψυχικός άνθρωπος και απορρίπτει διότι ζη εις άλλο επίπεδον. Και εγώ ο ίδιος, συναντώμενος μετ' ανθρώπων οίτινες κατευθύνονται υπό των προσωπικών αυτών παρορμήσεων και απορρίπτουν τον λόγον, τον διδόμενον υπό του ιερέως κατόπιν προσευχής, αρνούμαι να εκζητήσω παρά του Θεού, όπως αποκαλύψη εις τους προσερχομένους το άγιον και παντέλειον Αυτού θέλημα. Δια της οδού ταύτης δεν θέτω αυτούς εις κατάστασιν πάλης μετά του Θεού, αλλά λέγω εις αυτούς την προσωπικήν μου μόνον γνώμην, ήτις στηρίζεται επί των Έργων των αγίων Πατέρων ή της Αγίας Γραφής, και αφήνω αυτούς ελευθέρους από της Θεομαχίας, και τρόπον τινά εις το δικαίωμα να αποκλίνουν αναμαρτήτως από της συμβουλής μου, ως εξ ανθρώπου μόνον προερχομένης. Βεβαίως τούτο μακράν απέχει του ζητουμένου αφ' ημών εν τοις μυστηρίοις της Εκκλησίας. }213}

Είναι αδύνατον να εννοήση τις τους ανθρώπους. Ούτοι είτε είναι τυφλοί και «ουκ οίδασι τι ποιούσι», είτε πάσχουν υπό πνευματικού και νοερού δαλτωνισμού (πάθησις οφθαλμών μη επιτρέπουσα την διάκρισιν των χρωμάτων). Συχνάκις βλέπουν τα πράγματα εις διαμετρικώς αντίθετον φωτισμόν, ομοίως προς το αρνητικόν φωτογραφίας ... Να γνωρίση τις τότε την πραγματικήν αλήθειαν της ζωής αποβαίνει πλέον αδύνατον. Εν τοιαύτη καταστάσει δεν απομένει χώρος δι' ουδένα λόγον. Ούτοι διάκεινται εχθρικώς προς τας κινήσεις της αγίας αγάπης. Η υπομονητική ταπείνωσις

εκλαμβάνεται ως υποκρισία. ... δια του όλου κλίματος όπερ δημιουργούν δια της στάσεως αυτών, δυσχεραίνουν την παρουσίαν του ιερέως και εν ταυτώ κατακρίνουν αυτόν ότι αποφεύγει την επικοινωνίαν μετ' αυτών υπό παρομοίας συνθήκας, και των τοιούτων ουκ έστι τέλος. }214}

Είς επίσκοπος όστις μετά θέρμης παρέδωκεν εαυτόν εις την υπηρεσίαν των πασχόντων ... έγραψεν εις εμέ: «Ήρχισα να φοβούμαι την αγάπην». Βραδύτερον κατενόησα τους λόγους αυτού ως εξής: Εκείνοι, οίτινες ωφελήθησαν υπ' αυτού, προσεκολλώντο εις αυτόν, και κατ' αρχάς εβοήθουν αυτόν εν τη αγία αυτού διακονία· εν συνεχεία όμως κερδήσαντες την εμπιστοσύνην αυτού και γενόμενοι απαραίτητοι δι' αυτόν, επεβουλεύοντο την ελευθερίαν αυτού παρεμβάλλοντες πανταχού δυσκολίας, ότε ούτος παρέδιδεν εαυτόν εις τους εσχάτως προσερχομένους. Κατ' εκείνον τον καιρόν, ότε παρέλαβον την επιστολήν, δεν κατενόουν εισέτι το φοβερόν νόημα των λόγων αυτού. Διηνοίχθη εις εμέ τούτο κατά τους χρόνους της διακονίας μου εν Ευρώπη.

Προς τον ιερέα συμπεριφέρονται οι άνθρωποι, ως και προς τον Θεόν: Απορρίπτουν αυτόν μετά φοβεράς ευκολίας ως τι το άχρηστον, μετά της βεβαιότητος ότι ευθύς ως θα έχουν την ανάγκην αυτού, θα καλέσουν αυτόν και ούτος δεν θα αρνηθή να έλθη. }215}

Δεν αποκρύπτω ότι ήμην τελείως απροσανατόλιστος. Η ψυχολογία των μοναχών, η υπομονή και η αντοχή αυτών υπερέβαινον τοσούτον πάντας και πάντα (όσα εν Ευρώπη συνήντησα), ώστε δεν εύρισκον ούτε λόγους, ούτε εξωτερικούς τρόπους επικοινωνίας. **Εκείνο όπερ οι μοναχοί αποδέχονται μετ' ευγνωμοσύνης, εν Ευρώπη συνέτριβε τους ανθρώπους**. Πολλοί απεστρέφοντο εμέ ως ασυνήθως σκληρόν, και δη σκληρόν μέχρι διαστροφής του Ευαγγελικού πνεύματος της αγάπης. Και εγώ κατενόουν τας κρίσεις ταύτας αντιλαμβανόμενος ότι τα «μέτρα» των μοναχών και τα μέτρα των ανθρώπων του δυτικού πολιτισμού διέφερον βαθέως. **Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο πλέον αφύσικος**, ουχί μόνον δια τος ανθρώπους των καιρών του «Μεγάλου Ιεροεξεταστού», αλλά **και δια τους συγχρόνους ημών θα ήτο ο Χριστός**. Τις δύναται να ακούση του Χριστού ή έτι μάλλον να ακολουθήση Αυτόν; **Εκείνο όπερ εδίδετο εις τους μοναχούς μετά παρέλευσιν δεκαετιών πένθους, οι σύγχρονοι άνθρωποι θέλουν να λάβουν εις σύντομον χρονικόν διάστημα, και μάλιστα κατά την διάρκειαν ολίγων ωρών ευχαρίστου «θεολογικής» συζητήσεως**. Οι λόγοι του Χριστού – έκαστος λόγος Αυτού – ήλθον εις τον κόσμον τούτον Άνωθεν. Ανήκουν εις την σφαίραν άλλων διαστάσεων και **δεν αφομοιούνται άλλως, ει μη δια της οδού της επί μακρόν προσευχής μετά πολλών δακρύων**. **Άνευ της προϋποθέσεως ταύτης θα παραμένουν εσαεί ακατανόητοι εις τον άνθρωπον, τον οσονδήποτε «πεπαιδευμένον» έστω και θεολογικώς** (ΟΥΧΙ ΙΟΥΔΑΪΚΩΣ). Είπε τις εις εμέ: «Όταν ζης υπό το άχθος του ακατανοήτου τότε πνίγεσαι». Αληθώς, πάντες ημείς συντριβόμεθα, όταν αποπειρώμεθα }216} δια των δυνάμεων ημών να εννοήσωμεν τον λόγον του Χριστού. ... **Συναντώντες την ιδιομορφίαν ταύτην του λόγου του Χριστού, βαθμηδόν εννοούμεν ότι ο λόγος ούτος φανεροί ενώπιον ημών τας αιωνίους σφαίρας του ανάρχου Πνεύματος**. Και εν συνεχεία **ζώμεν παν ό,τι ανθίσταται εν ημίν εις τον λόγον του Χριστού ως την παρουσίαν του θανάτου εντός ημών**. Ούτω διαμένομεν εν καταστάσει βαθέως διχασμού: Αφ' ενός μεν αισθανόμεθα την ευγνωμοσύνην ως γλυκείαν μάχαιραν να διαπερά την καρδίαν ημών· αφ' ετέρου δε αφόρητον αισχύνην δι' εαυτούς, αλλά και φρίκην ωσαύτως προ του απροσίτου του ημετέρου σκοπού.

Είναι απαραίτητος εις πάντα χριστιανόν ο αδιάκοπος αγών και η φορά προς το φως του Χριστού, ως και η αποφασιστικότης να υπομείνη πάσας τας συνεπείας ενός τοιούτου αγώνος εντός των ορίων της γης. Μόνον τότε φθάνομεν εις την κατανόησιν του Ευαγγελικού λόγου· η κατανόησις δε αύτη έρχεται άνευ δυνατότητος «παρατηρήσεως», τίνι τρόπω συμβαίνει, διότι **πρόκειται περί αληθούς διαμονής Αυτού του Θεού μεθ' ημών**.

Εις πάσαν περιοχήν του ανθρωπίνου πολιτισμού δυνάμεθα να παρατηρήσωμεν «προόδους», αλλ' ουχί εις την ζωήν ημών. Συχνάκις το Πνεύμα το Άγιον αποχωρεί αφ'

ημών δι’ εκείνας ή τας άλλας κινήσεις της καρδίας ή της σκέψεως ημών. Είναι όμως δυνατή η εγκατάλειψις και δια τον λόγον ότι το Πνεύμα βλέπει ημάς αναπεπαυμένους και ικανοποιημένους μετά των ήδη ληφθέντων ή επιτευχθέντων, και αποχωρεί, ίνα αποδείξη εις ημάς ότι είμεθα εισέτι μακράν εκείνου, όπερ οφείλομεν να είμεθα. }217}

Ουδόλως είναι απλούν εις τον μοναχόν να βαστάση τον κόπον της πνευματικής πατρότητος. Και τούτο διότι είναι μεν ευεργετική εις αυτόν προσωπικώς η περί αυτού λίαν αρνητική γνώμη των ανθρώπων … όμως … πας αρνητικός λόγος περί αυτού εμπνέει δυσπιστίαν εις τους ανθρώπους οι οποίοι έχουν ανάγκην καθοδηγήσεως, παρηγορίας και στηριγμού. Η λύπη αυτού γίνεται διπλή: Λυπείται δι’ εαυτόν, διότι ζη αναξίως προς την κλήσιν αυτού, λυπείται και δια την ζημίαν, την οποίαν υφίσταται όλη η Εκκλησία, όλη η ανθρωπότης, όταν καταστρέφηται το κύρος των ιερουργών. Η ανυπακοή εις τον λόγον των πνευματικών πατέρων είναι ισοδύναμος προς την απόρριψιν του λόγου του Ιδίου του Χριστού: «Ο ακούων υμών Εμού ακούει και ο αθετών υμάς Εμέ αθετεί».

Είναι εξαιρετικώς σημαντικόν, όπως μεταξύ των ιερέων και των επισκόπων υπάρχη γνήσιος σεβασμός και αμοιβαία εκτίμησις· όπως αίρωνται μεταξύ αυτών αι κατηγορίαι του ενός δια τον άλλον καταπαύη η πάλη δια την εξουσίαν, ο φθόνος προς εκείνους οίτινες υπερέχουν δια των χαρισμάτων αυτών. Και εάν εισέτι υπάρχουν ανεπάρκειαί τινες εις τον ένα ή τον άλλον λειτουργόν της Εκκλησίας (και τις είναι τέλειος εκ των ανθρώπων;), κάλλιον είναι να εμπνεύσωμεν εις τους πιστούς εμπιστοσύνην προς εκείνους τους ιερείς, προς τους οποίους θα ήτο εύκολον }218} πρακτικώς να απευθύνονται ένεκα των γεωγραφικών συνθηκών ή άλλου τινος λόγου. Αυτή η εμπιστοσύνη των χριστιανών προς τους λειτουργούς θα αποβή πηγή εμπνεύσεως δια τους τελευταίους, ώστε να είπουν αληθινόν λόγον. Γνωρίζομεν εκ των λόγων του Ιδίου του Κυρίου ότι «επί της Μωσέως καθέδρας» εκάθηντο ανάξια πρόσωπα, και όμως ο Χριστός προέτρεπε τον λαόν να ακούη των ποιμένων αυτού, να τηρή τα εντελλόμενα υπ’ αυτών, μη μιμούμενος τον τρόπον ζωής ή των πράξεων αυτών.

Ο Γέρων Σιλουανός δεν είχεν ωρισμένον πνευματικόν κατά την διάρκειαν της μοναστηριακής αυτού ζωής. Απηυθύνετο εις εκείνον όστις κατά την δεδομένην στιγμήν ήτο πλησιέστερον, και πλέον ελεύθερος να δεχθή αυτόν. Προσηύχετο ούτος προηγουμένως όπως ο Κύριος ευδοκήση περί αυτού και δια μέσου του πνευματικού δώση εις αυτόν άφεσιν αμαρτιών και θεραπείαν ψυχής.

Εις ανθρώπους καταπεπονημένους υπό πτωχείας και }219} καμάτων δύναται και μικρά αφορμή να προκαλέση μεγάλον πόνον· και η προσευχή του πνευματικού στόχον έχει το βάθος της αρρωστίας. Η συμπάθεια εις πάσαν ανθρωπίνην συμφοράν φυσικώ τω τρόπω γεννά εις την ψυχήν του πνευματικού πατρός την προσευχήν.

Παρετήρησα ότι, εάν κατά τον χρόνον της προσευχής }220} υπέρ οιουδήποτε επήρχετο εν τη ψυχή μεταβολή της θλίψεως της καρδίας εις ανάπαυσιν και χαράν, το φαινόμενον τούτο απετέλει πάντοτε βέβαιον σημείον ότι η προσευχή εισηκούσθη και εδόθη η θεραπεία εις το πρόσωπον εκείνο.

Συχνότερον συμβαίνει εν τη προσευχή υπέρ των ζώντων η καρδία ημών να ζη μεταβολήν θλίψεως εις χαράν. Παρόμοιόν τι όμως γίνεται και κατά την προσευχήν υπέρ των κεκοιμημένων, και μάλιστα κεκοιμημένων προ πολλού χρόνου. Είναι θαυμαστή εμπειρία να συναντά τις εν πνεύματι προ πολλού αποθανόντας πρότερον μάλιστα αγνώστους εις αυτόν. Η τοιαύτη επικοινωνία μετά του επέκεινα }221} κόσμου είναι ιδιαιτέρως χαρακτηριστική εις την προσευχήν προς τους αγίους. Συμβαίνει όμως, καίτοι σπανίως εν τη προσευχή υπέρ των κεκοιμημένων, γνωστών ή αγνώστων, η καρδία να λαμβάνη πληροφορίαν περί της καταστάσεως αυτών καλής ή κακής. Η πραγματική ένωσις εν Πνεύματι Αγίω μετά των ψυχών των ανθρώπων, των προσφάτως ή προ πολλών αιώνων κεκοιμημένων, μαρτυροί περί της υποστατικής αυτών αιωνιότητος εν τω Θεώ ημών.

Οι άνθρωποι ηγάπησαν το σκότος, εν τω οποίω ενοικεί ο θάνατος, και απορρίπτουν το Φως. Όπερ είναι ζωή, και πρόσκαιρος και αιώνιος. … Δια τον λόγον ότι οι πνευματικοί φέρουν το φως της ζωής, πολλοί άνθρωποι μισούν τους

λειτουργούς του Χριστού, καθώς και πρότερον εμίσησαν και Αυτόν τον Κύριον: «... Ει εμέ εδίωξαν και υμάς διώξουσιν ...» }222}

Ο πνευματικός κατά την συνάντησιν αυτού μετά προσώπων άτινα διηγούνται εις αυτόν περί των οράσεων αυτών μεριμνά πρωτίστως όπως ασφαλώς διακρίνη την αληθή πηγήν της οράσεως εάν είναι αύτη όντως δεδομένη Άνωθεν, ή μόνον αποκύημα διεγηγερμένης φαντασίας, ή συνέπεια επιρροής των εχθρικών πνευμάτων. Το έργον είναι ενιότε δύσκολον και άκρως υπεύθυνον. Εάν το παρά του Θεού δοθέν επιγράψωμεν εις εναντίαν δύναμιν τότε κινδυνεύομεν να εμπέσωμεν εις βλασφημίαν κατά του Πνεύματος του Αγίου. Και αντιθέτως: Εάν δεχθώμεν δαιμονικήν επίδρασιν ως εκ του Θεού προερχομένην τότε ωθούμεν τον εμπεπιστευμένον εις ημάς εξομολογούμενον εις την λατρείαν των δαιμόνων. Συνεπώς είναι απαραίτητος εις πάντας ανεξαιρέτως τους πνευματικούς η θερμή και διηνεκής προσευχή εν γένει και εν εκάστη ιδιαιτέρα περιπτώσει, όπως Αυτός ο Κύριος διαφυλάξη αυτούς από σφαλμάτων εν τη διακονία αυτών.

Όταν η κατάστασις των πραγμάτων δεν είναι σαφής εις τον πνευματικόν δύναται ούτος να καταφύγη εις την «ψυχολογικήν μέθοδον»: Προτείνει εις τον εξομολογούμενον να μη εμπιστεύηται εις ιδιότυπα φαινόμενα παντός είδους. Εάν η όρασις είναι αληθώς εκ του Θεού, τότε εν τη ψυχή του εξομολογουμένου θα επικρατή ταπείνωσις και ησύχως θα δεχθή την συμβουλήν να ευρίσκηται ούτος πάντοτε εν νήψει. Εις την αντίθετον περίπτωσιν είναι δυνατόν να αντιδράση αρνητικώς ο εξομολογούμενος επιμένων να αποδείξη ότι η όρασις δεν ήτο δυνατόν να προέρχηται άλλοθεν ει μη εκ του Θεού. Τότε έχομεν λόγον να αμφιβάλλωμεν περί αυτού. Βεβαίως η τοιαύτη μέθοδος }223} δεν είναι ει μη καταπραϋντικόν τι, και δεν πρέπει να προσφεύγωμεν εις αυτήν ευκόλως. Η πείρα κατέδειξεν ότι, όταν πειράζη τις τον αδελφόν αυτού ωθεί αυτόν εις θυμόν και πικρίαν.

Εις πάντας ημάς εδόθησαν αι αυταί εντολαί· εκ τούτου έπεται ότι όλοι είμεθα ίσοι ενώπιον των οφθαλμών του Κυρίου. Εις ουδένα θα αποκλείση την άνοδον μέχρι των εσχάτων ορίων, μέχρι του «πληρώματος της ηλικίας του Χριστού». Εν τω μέλλοντι αιώνι η επίγειος ιεραρχία, και η κοινωνική και η εκκλησιαστική, είναι δυνατόν συχνάκις να φανή ανεστραμμένη:

Οι πνευματικοί «γέροντες» δεν είναι απαραιτήτως ιερείς ή μοναχοί. ... Η βιοτή αυτών δεν προεκάλει την εύνοιαν ούτε της εκκλησιαστικής ιεραρχίας ούτε των κρατικών και κυβερνητικών }224} αρχών και ιδρυμάτων. ... Τινές εξ αυτών εξαιρέτως κεχαριτωμένοι υπεβάλλοντο λίαν συχνάκις εις διωγμούς διότι η ζωή αυτών ήτο υπεράνω της αντιλήψεως των κρατούντων το πηδάλιον της Εκκλησίας.

Αι μεταβάσεις από της μιας καταστάσεως εις την άλλην – συχνάκις από του οξέος πόνου εις την βαθείαν χαράν, από της απογνώσεως εις την θεωρίαν και την εμπνέουσαν ελπίδα, από του παρατεταμένου θρήνου εις την γλυκείαν ειρήνην και τα παρόμοια – χαρακτηρίζουν εκείνους, οίτινες προσεύχονται εκτενώς και από καρδίας. Εκ των πολλών και μακρών προσευχών εκ της μετά προσοχής εγκρατείας εις πάντα λεπτύνεται η αντίληψις: Η ψυχή γίνεται ομοία προς την πλέον ευαίσθητον ακουστικήν συσκευήν, ήτις αντιδρά εναργώς εις ήχους μόλις υποπίπτοντας εις την ακοήν, μάλιστα δε και εις τας μη αισθητάς κινήσεις του αέρος. Όταν δε το πνεύμα ημών βιώση πλέον ή εκατοντάκις τον αυτόν κύκλον αναβάσεων και πτώσεων, τότε αμφότεραι αι καταστάσεις τοσούτον αφομοιούνται υπό της ψυχής, ώστε αύτη τρόπον τινά να φέρη αδιαλείπτως εν εαυτή και την βασιλείαν και τον άδην. Εις πολλούς τούτο είναι δυνατόν να φανή παράδοξον κατ' ουσίαν όμως είναι σημείον της αυξανομένης αγάπης – σημείον εγγύτητος εις την εξομοίωσιν προς τον }225} Χριστόν. ... Συμφώνως προς την ποιμαντικήν αρχήν των Πατέρων, ουδείς οφείλει να εντέλληται εις τους ποιμαινομένους υπ' αυτού ό,τι ο ίδιος δεν εξεπλήρωσεν εν τη πράξει της ζωής. }226}

Το βάθος των παθημάτων του Χριστού είναι ανεξιχνίαστον. Καθιστάμενοι κοινωνοί των παθημάτων Αυτού λαμβάνομεν την δυνατότητα της γνώσεως του ύψους του περί ημών Θείου σχεδίου και της αποκτήσεως της τελείας αγάπης. Μετά τον θάνατον ημών τα παθήματα παύουν να είναι θανατηφόρα, ως τούτο συμβαίνει εις την επίγειον ημών «σύστασιν»: Δεν θα δυνηθούν πλέον ταύτα να προξενήσουν απώλειαν

της νέας ζωής, ήτις αφθόνως εδωρήθη εις ημάς ως αναφαίρετος κληρονομία. Το πνεύμα του ανθρώπου κατέχει την ικανότητα να συλλυπήται μετά πάντων των εστερημένων της δόξης του Θεού – αληθώς συμπάσχη -, αλλά τούτο θα είναι μόνον ως πολυμερής εκδήλωσις της τα πάντα περιπτυσσομένης αγάπης: Ο θάνατος δεν κυριεύει των εν Χριστώ σεσωσμένων. Ενταύθα επί της γης, οι πνευματικοί άνδρες οδηγούν ημάς μέχρι των προθύρων του θανάτου· συχνάκις όμως ως απάντησις εις την προσευχήν κατέρχεται εφ' ημάς η δύναμις της χάριτος και επανορθοί τα κατεστραμμένα. Ενίοτε μάλιστα πληθύνει αύτη την εν ημίν ενέργειαν ζωής. Εάν ήμεθα ικανοί, έστω και εις μικρόν βαθμόν, να διεισδύσωμεν εις την άμετρον θλίψιν } 227} της Θεομήτορος παρά τω σταυρώ, θα εγίνετο εις ημάς εμφανές ότι άνευ της Άνωθεν συνεργίας θα ήτο αδύνατον δια το γήϊνον σώμα να υπομείνη τοιαύτην θλίψιν. Η αγάπη όμως του Πνεύματος του Αγίου, διαμένουσα εν Αυτή από της ημέρας του Ευαγγελισμού, υπερενίκησε τον θανάσιμον πόνον Αυτής: Παρέμεινε ζώσα, είδε τον Αναστάντα Υιόν Αυτής αναλαμβανόμενον εις τον ουρανόν και το Πνεύμα το Άγιον το αποσταλέν παρά του Πατρός εις την δια του Αίματος Αυτού γεννηθείσαν Εκκλησίαν.

Πάντες όσοι είναι οικείοι της Ιστορίας της Εκκλησίας του Χριστού γνωρίζουν μετά πόσου κόπου εζητούντο ανα τους αιώνας **τοιαύται εκφράσεις της δογματικής συνειδήσεως** – είτε περί του Θεού είτε περί αυτής ταύτης της Εκκλησίας – **αίτινες θα διεφύλαττον από των διαφόρων ειδών παρεκκλίσεων, και δεν θα διέστρεφον την πνευματικήν ζωήν** ενός εκάστου των μελών αυτής και της υπάρξεως αυτής εν τω συνόλω.

Είναι φυσική εις ημάς η πεποίθησις, η απορρέουσα εκ της αιωνοβίου πείρας, ότι εις έκαστον μέλος της Εκκλησίας θα αποκαλυφθή η οδός προς τους τελειοτέρους δυνατούς επί της γης και εν τω ουρανώ βαθμούς θεογνωσίας. Και τούτο ανεξαρτήτως οιασδήποτε κοινωνικής προελεύσεως ή ιεραρχικής θέσεως. ... Και εάν τούτο αλλέως είχε, τότε θα έπρεπεν αι αναβάσεις ημών εις τας Θείας σφαίρας να εξηρτώντο εκ της ανθρωπίνης παιδείας. }228}

«... εάν τις θέλη το θέλημα Αυτού ποιείν, γνώσεται περί της διδαχής ...»

Η ανθρωπίνη επιστήμη παρέχει το μέσον δια την έκφρασιν της εμπειρίας, αλλά είναι αδύνατον να μεταδώση την γνώσιν, ήτις αληθώς σώζει άνευ της συνεργίας της χάριτος. Η γνώσις του Θεού είναι γνώσις οντολογική και ουχί αφηρημένη-θεωρητική. Χιλιάδες και χιλιάδες επαγγελματιών }229} θεολόγων λαμβάνουν τα ανώτατα πτυχία, ενώ εν τη σφαίρα του Πνεύματος παραμένουν κατ' ουσίαν εις βαθείαν άγνοιαν. Και τούτο διότι δεν ζουν συμφώνως προς τας εντολάς του Χριστού· ένεκα δε τούτου στερούνται του φωτός της Θεογνωσίας. Ο Θεός είναι αγάπη. Και η αγάπη αύτη αποκτάται δια της οδού της μετανοίας – ήτις συντρίβει οστά – και του φόβου του Θεού: ... Οι Πατέρες της Εκκλησίας βεβαιούν ότι εάν τις δεν διέλθη δια μέσου της καμίνου του πυρός του φόβου του Θεού, η Θεία αγάπη δεν σκηνοί εν τη ψυχή. Η Αγάπη αύτη περιβάλλει όλην την κτίσιν· συνδέει τα πάντα μετά του Παντοκράτορος Δεσπότου του Θεού της Αγάπης· είναι Φως, θησαυρός ασύγκριτος. ... Η φύσις του Θείου φόβου είναι απερίγραπτος καθώς απερίγραπτα είναι πάντα τα εν τω Θεώ ημών. Είναι δυνατόν, τρόπον τινά, να ομιλήσωμεν περί «κόμβου» πνευματικής καταστάσεως του ανθρώπου: Η πίστις εν Χριστώ είναι η αρχή της αγάπης, αλλά και η αρχή της αυγής του Φωτός. Η πίστις αύτη εμπνέει βαθείαν μετάνοιαν εντός ημών και φόβον τινα, μήπως απολέσωμεν τον ευρεθέντα θησαυρόν, τουτέστι τον Θεόν. ... Εκάστη ανάβασις του πνεύματος ημών προς μείζονα αγάπην αυξάνει αναποφεύκτως τον φόβον. Όταν δε η μεγάλη Αγάπη του Χριστού εγγίση την καρδίαν και τον νουν, τότε εν τη φλογί της αγίας ταύτης Αγάπης το πνεύμα ημών περιπτύσσεται άπασαν την κτίσιν δι' αγάπης, μεγάλης ευσπλαχνίας, και η αίσθησις της μεταβάσεως εις την Θείαν αιωνιότητα αποκτά ακατανίκητον δύναμιν. Το γεγονός τούτο είναι το μεγαλειωδέστερον όλων των γεγονότων εν τη ιστορία του πεπτωκότος κόσμου: Ο Θεός ενούται μετά του ανθρώπου εις έν.

Συγχωρήσατέ μοι, αδυνατώ να εκφράσω δια λόγων το «περισσόν ζωής», όπερ εχαρίσθη εις ημάς εν Χριστώ. Δεν βλέπω πώς είναι δυνατόν να προσεγγίσω εκείνο όπερ θα εξέφραζε, παρ' όλον το παράδοξον του χαρακτήρος αυτού το θαυμαστόν εκείνο βάθος της πληρούσης την καρδίαν ζωής. Ιδού μισώ εμαυτόν ως είμαι. Εκ του

αυτομίσους τούτου η προσευχή γίνεται τρόπον τινά παράφρων καταβροχθίζουσα το παν, και αποσπά εμέ από παντός κτιστού· μεταφέρει το πνεύμα μου εις φωτοφόρον απειρότητα, εις απερίγραπτον άβυσσον. Εκεί επιλανθάνομαι της πικρίας του τυραννικού αυτομίσους: Το παν μεταβάλλεται εις αγάπην Θεού εν τη πλήρει αυτοαπεκδύσει. Τοσούτον παραδόξως συνυφαίνεται το αυτομίσος μετά της αγάπης προς τον Θεόν. Το αυτό συμβαίνει και μετά του φόβου: Ούτος συνθλίβει εμέ μέχρι μεγάλου πόνου, αλλ' η Αγάπη θεραπεύει τον πόνον τούτον και δεν ενθυμούμαι αυτόν. Όταν όμως το πνεύμα ημών επιστρέφη εκ της πανηγύρεως ταύτης της Αγάπης του Θεού εν Χριστώ, τότε εκ νέου εισβάλλει ο φόβος της απομακρύνσεως εξ εκείνου του Φωτός, εξ εκείνης της Ζωής: Δεν είναι άρα γε πάντοτε ούτως;

Ο ίδιος ο άνθρωπος δεν επιθυμεί να επιστρέψη εις }231} αυτόν τον κόσμον, αλλ' η αγάπη προς τον Χριστόν-Θεόν είναι αναπόσπαστος εκ της αγάπης προς τον πλησίον-τον συνάνθρωπον. Δεν είναι δυνατόν να διαμένη τις και να ενεργή εν ταις συνθήκαις της καθ' ημέραν επιγείου ζωής άλλως, ει μη εν καταστάσει ηλαττωμένης χάριτος. Εν καταστάσει άκρας εντάσεως προσευχής, πώς και περί τίνος να ομιλήση ούτος μετά των ανθρώπων, οίτινες πάσχουν εις τον αγώνα δια την τροφήν και την στέγην, δια την οικογένειαν ή τας συζυγικάς σχέσεις, δια την αποτυχίαν εις τα έργα ή τας ασθενείας αυτών των ιδίων ή των αγαπητών εις αυτούς προσώπων και τα παρόμοια: Δεν θα βοηθήσης τον άνθρωπον εάν καταφρονήσης των πρωτογόνων αυτού αναγκών. }232}

Κατά τας ημέρας ημών παρατηρειται πανταχού σύγχυσις πνεύματος και συνεχώς αυξανομένη απόγνωσις. Πλείστα βιβλία εκδίδονται παρά ποτε άλλοτε, αλλά δυστυχώς η πλειονότης αυτών φέρει συγκρητιστικόν χαρακτήρα εν τη αποπείρα να ενωθούν εις έν όλον ετερογενή στοιχεία, άτινα συχνάκις εις αυτόν τούτον τον πυρήνα αυτών είναι αντιφατικά και εν τη πράξει ασυμβίβαστα· εκ τούτου και η αυξανομένη ταραχή. Ο Άγιος Ισαάκ ο Σύρος εξελάμβανε την μετάνοιαν και την συνετήν ησυχίαν ως την πλέον βεβαίαν οδόν προς την βαθείαν γνώσιν του Θεού και της εν Αυτώ ζωής. Και ακριβώς τούτο – πράγμα τοσούτον σπάνιον επί της γης – εθεώρει ούτος ως το πλέον σημαντικόν έργον. Η απώλεια της αληθινής Θεογνωσίαν – Θεογνωσίας ήτις εδόθη εις ημάς δια του Χριστού και του Πνεύματος του Αγίου – θα εσήμαινεν ανεπανόρθωτον ζημίαν δι' όλον τον κόσμον. }234}

Αλλ' εμέ «κατέπνιγε» η προσευχή ημέραν και νύκτα και εγκατέλειψα το Ινστιτούτον, ίνα κατευθυνθώ εις τον Άθωνα, όπου όλη η ζωή συγκεντρούται κυρίως εν τη λατρεία και τη προσευχή. ... Αναβαίνων από της θαλάσσης εις τον Μονήν προσεβλήθην υπό του λογισμού: Ιδού, πορεύεσαι εκουσίως εις ισόβια δεσμά! Και τούτο ήτο η μοναδική περίπτωσις εν όλη τη ζωή μου, κατά την οποίαν η καρδία μου προς στιγμήν εσαλεύθη. }235}

Όλον το σώμα μου ωσαύτως προσηύχετο συσφιγγόμενον στενώς εις έν. Το μέτωπον ήτο ισχυρώς προσκεκολλημένον εις την γην· τα δάκρυα έρρεον ποταμηδόν, φλογερά διαλύοντα εντός μου τας σκληράς πέτρας των παθών. ... Ηγωνιζόμην να ανοίξω εις τον Θεόν εμαυτόν όλον μέχρι τέλους. Εδεόμην Αυτού όπως μη απορρίψη εμέ από του Προσώπου Αυτού, αλλ' αποδιώξη απ' εμού πάσαν πλάνην δυναμένην να εκτροχιάση εμέ. Εγνώριζον την ποταπότητά μου, την ασχημίαν μου, την αμάθειάν μου, την παραμόρφωσίν μου, την διαστροφήν μου, και απέκαμνον εκ της οράσεως του εαυτού μου ως ήμην. ... Και η κραυγή μου περί ανακαινίσεώς μου εις όλα τα επίπεδα της υπάρξεως μου ήτο κραυγή εν ερήμω ... }236}

Το βιωθέν υπ' εμού εβοήθει εμέ αφ' ενός εν τη διακονία μου ως πνευματικού μοναχών, κατ' αρχάς εν Αγίω Όρει, και έπειτα εν Ευρώπη ανθρώπων ποικίλων ηλικιών, ψυχολογικών καταστάσεων και διανοητικών επιπέδων· αφ' ετέρου δε ωδήγει εμέ εις σφάλματα, διότι **ενόμιζον ότι πάντες οι άνθρωποι ποθούν τον Θεόν μετά της ιδίας δυνάμεως**.

Δεν υπήρχε δι' εμέ τοιαύτη κοινωνική ή εισέτι και ιεραρχική θέσις, ήτις θα ηδύνατο να αποσβέση το πυρ, όπερ έφλεγε την ψυχήν μου. ... **Είχον μόνον ανάγκην να λάβω δι' όλης της δυνάμεώς μου συγχώρησιν παρά του Θεού, και εις ουδέν άλλο έδιδον προσοχήν**. }237}

Άνευ εντατικής εκ της καρδίας προσευχής δια την εκζήτησιν παρά του Θεού λόγου και ευλογίας εν παντί καιρώ, η πνευματική διακονία θα είναι ματαία· **άνευ της συνεχούς εξ ύψους νουθεσίας και η Εκκλησία εισέτι θα μετατραπή εις μίαν εκ των ημιτύφλων δυνάμεων του κόσμου τούτου**, δια της συγκρούσεως των οποίων (δυνάμεων) εισάγεται η καταστροφή εις την }238} ζωήν της οικουμένης.

… **η αληθινή μόρφωσις έγκειται εις την αποκατάστασιν εν τοις απογόνοις του Αδάμ της εικόνος του Χριστού, ήτις ημαυρώθη εν τη πτώσει**.

Προσευχόμενος υπέρ των ευρισκομένων εν τω άδη των παθών, γεύεται ο ίδιος της καταστάσεως του άδου. }239}

Κατ' αρχάς ο ίδιος δεν αντιλαμβάνεται τι συμβαίνει· τελεί εν απορία: Διατί εκ νέου και μάλιστα πλείον ή πρότερον προσβάλλεται υπό παθών, πολλά των οποίων δεν εγνώριζεν εις το παρελθόν; Βραδύτερον μόνον αναγνωρίζει ότι εισήλθεν εις τον αγώνα δια την ζωήν των άλλων· ότι η προσευχή αυτού έφθασε την πνευματικήν πραγματικότητα εκείνων, υπέρ των οποίων προσφέρεται αύτη εις τον Θεόν. Περιβάλλεται ούτος υπό της πνοής του θανάτου, ήτις έπληξε το ανθρώπινον γένος. Και η προσωπική αυτού προσευχή και η λειτουργική λαμβάνουν κοσμικάς διαστάσεις. Ο αγών δια την ζωήν των εμπεπιστευμένων εις αυτόν υπό της Προνοίας του Υψίστου ενίοτε δεν διαρκεί επί μακρόν. Αρκούν ολίγοι λόγοι εκ της καρδίας προς τον Θεόν της αγάπης· υπάρχουν όμως περιπτώσεις και παρατεταμένης πάλης. Ο πνευματικός παραδίδων την ζωήν αυτού εις την διακονίαν ταύτην, ουδέ εαυτόν ζη εισέτι ως τελείως ελεύθερον εκ των παθών· εύχεται υπέρ των άλλων ως και υπέρ αυτού του ιδίου, διότι η ζωή αυτών εταυτίσθη μετά της ζωής αυτού. Μετανοεί υπέρ εαυτού και υπέρ των άλλων. Εκδυσωπεί υπέρ «του ελεηθήναι πάντας ημάς». Η μετάνοια αυτού αποβαίνει μετάνοια δι' όλον τον κόσμον, δι' όλους τους ανθρώπους. Εις την κίνησιν ταύτην του πνεύματος αυτού συνίσταται η εξομοίωσις προς τον Χριστόν, Όστις ήρεν επ' Αυτού τας αμαρτίας του κόσμου. Η προσευχή αύτη είναι βαρεία – ουδέποτε βλέπει τις το ποθούμενον αποτέλεσμα. Ο κόσμος εν τω συνόλω αυτού απωθεί την προσευχήν ταύτην μετ' αντιπαθείας. }240}

Η θεμελιώδης αρχή του κηρύγματος του Χριστού –«μετανοείτε· ήγγικε γαρ η Βασιλεία των Ουρανών»- απωλέσθη υφ' ημών. Είναι σαφές ότι τούτο δεν ήτο άλλο, ει μη η συνέχισις του εν τω Παραδείσω αρξαμένου μεγάλου διαλόγου μεταξύ του Θεού και του ανθρώπου. Οι κληθέντες υπό του Θεού εις μετάνοιαν, Αδάμ και Εύα, ηρνήθησαν να αναγνωρίσουν την αδικίαν αυτών. Η Εύα μετά μικροψυχίας ενοχοποίησε τον Όφιν, ο δε Αδάμ μετ' αυθαδείας και την Εύαν και Αυτόν τον Θεόν, Όστις έδωκεν εις αυτόν τοιαύτην γυναίκα.

Παρήλθον βραδέως οι αιώνες ο είς μετά τον άλλον. Εν τη ανιαρά ροή αυτών εγνώρισεν ο άνθρωπος τας συνεπείας του ρήγματος μετά του Θεού Πατρός. … και τότε εφανερώθη εν σαρκί Εκείνος, Όστις συνωμίλει μετά του Αδάμ και της Εύας κατ' εκείνην την ημέραν, ότε ήρχισεν η τραγική ιστορία της ανθρωπότητος. Ούτως απεκατεστάθη η επί χιλιετίας διακοπείσα άμεσος κοινωνία ημών μετά του Προσώπου του Δημιουργού του κόσμου. }241}

Ο Κύριος απεκάλυψεν εις ημάς τα μυστήρια του Θείου Είναι και του κτιστού είναι (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ). Όλον όμως το «Έργον» Αυτού είναι τοσούτον μεγαλειώδες, ώστε ούτε ο οφθαλμός του νοός ημών δύναται να χωρήση έστω και τας λεπτομερείας αυτού (του Έργου), ούτε η ενέργεια της καρδίας να περιβάλη δια της αγάπης τα θαυμάσια Αυτού. … **Βλέπωμεν άνθρωπον εν κτιστή σαρκί, αλλ' εν τη πραγματικότητι Ούτος είναι Θεός**. … Ακούομεν εκ του στόματος Αυτού τους συνήθεις ημών λόγους, αλλά δι' αυτών αποκαλύπτεται εις ημάς η αιωνιότης του Απολύτου Είναι (ΟΥΧΙ ΙΟΥΔΑΪΚΩΣ).

Όσον πληρέστερον εντείνεται το πνεύμα ημών να ακολουθήσωμεν τον Ιησούν τον Ναζωραίον, τοσούτον καταπληκτικωτέρα γίνεται η αντίθεσις μεταξύ του ουρανίου Αυτού κόσμου και της ορατής πραγματικότητος της οικουμένης ημών. Μία εκ των πρώτων συνεπειών της προπατορικής πτώσεως υπήρξεν η αδελφοκτονία. … **Η φύσις του Πανανθρώπου εδείχθη κατατεμαχισμένη: Συναντώμενοι μετά των ομοίων προς αυτούς οι άνθρωποι δεν αναγνωρίζουν πλέον εαυτούς, δεν διακρίνουν την ενότητα αυτών εν τη**

κοινή ζωή. Αγωνιζόμενοι δια την ατομικήν αυτών ύπαρξιν φονεύουν τους αδελφούς, μη κατανοούντες ότι κατ' αυτόν τον τρόπον }242} βυθίζουν και εαυτούς εις τον κοινόν θάνατον. Αντί του συνδέσμου της αγάπης εισέδυσεν εις την ψυχήν των ανθρώπων το ολέθριον πάθος: να εξουσιάζουν επί των αδελφών, ίνα εξασφαλίσουν δι' αυτούς και τα τέκνα αυτών άνετον ζωήν. Ένεκα της τυφλώσεως ταύτης όλος ο κόσμος ημών κατεποντίσθη εις θάλασσαν αίματος, εις ατμόσφαιραν εχθρότητος, εις εφιάλτην αμοιβαίων εξοντώσεων. Η προπατορική αμαρτία εισήγαγε πανταχού την διάσπασιν. Μέχρι της σήμερον η ανθρωπότης ουχί μόνον δεν ηλευθερώθη εκ του πνεύματος της αδελφοκτονίας, αλλα συνεχίζει έτι πλείον να βυθίζηται εις θανατηφόρον παραλήρημα. Η πείρα των αιώνων δεν εδίδαξε τους ανθρώπους. **Η δια της βίας νίκη εν τω κόσμω τούτω είναι πάντοτε και αναποφεύκτως πρόσκαιρος**. Όταν αύτη προεκταθή εις την αιωνιότητα, θα αποδειχθή ατελεύτητον όνειδος. }243}

Η απόγνωσις δια τους κατοίκους του πλανήτου ημών δεν παύει να αυξάνη, και είναι βαρύ μέχρις αίματος να προσεύχηταί τις δια τον κόσμον τούτον, καθώς είναι.

Υπήρξαν όμως ώραι παραδόξου θριάμβου, ότε η άκρα }244} μωρία των πάντων διεβεβαίου εμέ περί της αναποφεύκτου παρουσίας ενός άλλου «πόλου» εν τω είναι του κόσμου – της Σοφίας. Δεν έφθασα Αυτήν, αλλ' εξέχεεν Αύτη εις την ψυχήν μου **την ελπίδα της μεταμορφώσεως όλης της κτίσεως**, και η προσευχή περί του κόσμου παντός ανεζωπυρούτο εν τη καρδία μου και το ανέσπερον Φως εθεράπευε την ψυχήν μου.

Στρέφων την προσοχήν αυτού προς τους αποθνήσκοντας, φυσικώ τω τρόπω, ο ιερεύς μεταφέρεται νοερώς εις εκείνον τον κόσμον και μετέχει ή της ησύχου παραδόσεως της ψυχής εις τον Θεόν ή του τρόμου αυτής ενώπιον του αγνώστου, όπερ πλήττει την φαντασίαν, πριν ή φθάση αυτό τούτο το γεγονός της αποχωρήσεως εκ του κόσμου τούτου. }245}

Δια τον ιερέα και τον πνευματικόν είναι άκρως σημαντικόν το δίλημμα, τι να ποιήση: Να κλείση εις πάντα τους οφθαλμούς αυτού χάριν του φυσικού εις όλους ημάς ενστίκτου επιβιώσεως, ή να πορευθή περαιτέρω; Άνευ του προκαταρκτικού αγώνος της βαθείας μετανοίας κατά την άνωθεν δωρεάν τούτο το «περαιτέρω» είναι απρόσιτον εις τον άνθρωπον. Κατ' ουσίαν πρόκειται περί του αν θα ακολουθήση τις τον Χριστόν εις τον κήπον της Γεθσημανή και τον Γολγοθάν, ίνα ζήση μετ' Αυτού, δια της δυνάμεως Αυτού, την τραγωδίαν του κόσμου ως ιδίαν αυτού τραγωδίαν· ίνα υπεράνω του χρόνου και του χώρου περιπτυχθή εν τω πνεύματι της ελεήμονος αγάπης όλον το γένος ημών, όπερ κατήλθεν εις βυθόν αλύτων συγκρούσεων. Το ότι δεν ενθυμούμεθα, έτι δε και απερρίψαμεν την πρωταρχικήν ημών κλήσιν, συνιστά τον πυρήνα της παγκοσμίου τραγωδίας. Το πανωλέθριον πάθος της υπερηφανίας υπερνικάται μόνον δια της ολοκληρωτικής μετανοίας, δια της οποίας κατέρχεται επί του ανθρώπου η ευλογία της ταπεινώσεως του Χριστού, ήτις απεργάζεται ημάς τέκνα του ουρανίου Πατρός.

Η ανάβασις προς τα «εκεί» πραγματοποιείται άνευ προκαταρκτικής ιδέας περί του γεγονότος τούτου. Η ψυχή κατά φυσικόν τρόπον ανυψούται θα έλεγε τις δια προσευχής μετανοίας περί των ιδίων }246} **αυτής αμαρτιών, περί της ιδίας αυτής πτώσεως, ήτις ενοί δια της καταστάσεως αυτής την ψυχήν μεθ' όλων των παρελθόντων αιώνων της ιστορίας της ανθρωπότητος**. Και τούτο συμβαίνει αίφνης, απροσδοκήτως ακουσίως. ... Τούτο δεν είναι φιλοσοφικός στοχασμός, ούτε διανοητική θεολογία. Είναι δεδομένον του είναι ημών: Εν τη πτώσει του Αδάμ η ανθρωπότης απέρριψε τον Θεόν. Όντως είναι φοβερόν πράγμα το ότι εν τη τυφλώσει ημών δεν βλέπομεν την ιδίαν ημών αμαρτίαν. Η φύσις αυτής διανοίγεται εις ημάς δια της πίστεως εις την Θεότητα του Χριστού.

Ούτω βλέπομεν ότι η προσωπική ημών αμαρτία είναι αμαρτία όλου του ανθρωπίνου γένους. Και η ιερατική προσευχή περί της αφέσεως των αμαρτιών του κόσμου είναι μετάνοια υπέρ όλης της ανθρωπότητος. ... Ο αληθώς μετανοών δια τα εγκλήματα αυτού εναντίον της Πατρικής αγάπης μεταφέρεται }247} δια της δυνάμεως του Ιδίου του Θεού εις εκείνην την νυν μυστηριώδη δι' ημάς σφαίραν. Είμαι μικρός άνθρωπος, αλλ' ανήκω εις το μέγα σώμα της πανανθρωπότητος, και δεν

δύναμαι να αποσπάσω εμαυτόν εξ εκείνου. Κατ' αρχάς ζω την αμαρτίαν μου ως ιδίαν και μόνον· έπειτα δε αποκαλύπτεται εις εμέ ότι αύτη είναι η αμαρτία εκείνη, ήτις περιγράφεται εν τη Γραφή, εν τω βιβλίω της Γενέσεως. Είμαι μηδαμινός, αλλά το τελούμενον εν εμοί δεν είναι ασήμαντον· δεν είναι άνευ αξίας ούτε προ των οφθαλμών του Δημιουργού μου. Και Αυτός ο Ίδιος δεν «εκένωσεν» Εαυτόν μέχρις άκρας «εξουθενώσεως», ασυλλήπτου δι' ημάς;

Ιδού επί πολλά ήδη έτη προσπαθώ να πείσω τους προσερχομένους εις εμέ, όπως εκλαμβάνουν τας δοκιμασίας τας οποίας συναντούν ουχί μόνον εν τοις ορίοις της ατομικής αυτών υπάρξεως, αλλά και ως αποκάλυψιν περί του πώς ζη και έζη σύμπασα η ανθρωπότης κατά τας παρελθούσας χιλιετίας. Παν βίωμα και χαράς και πόνου, δύναται να αποβή δι' ημάς νέα γνώσις, απαραίτητος δια την σωτηρίαν ημών. Όταν ζώμεν εντός ημών των ιδίων όλον το γένος των ανθρώπων, όλην την ιστορίαν της ανθρωπότητος, τότε διαρρηγνύομεν το κλειστόν κύκλωμα της «ατομικότητος» ημών και εξερχόμεθα εις τας πλατείας εκτάσεις της "υποστατικής" μορφής του είναι, γινόμενοι νικηταί του θανάτου, μέτοχοι της θείας απειρότητος.

Η θαυμαστή αύτη οδός εις ουδένα είναι γνωστή ει μη εις τους χριστιανούς. Κατ' αρχάς η πείρα της τοιαύτης εξόδου εκ της στενής φυλακής του ατόμου δύναται να }248} φανή παράδοξος. Ημείς οι ίδιοι είμεθα συντετριμμένοι υπό των ημετέρων παθημάτων, και πού θα ανεύρωμεν δύναμιν πνεύματος να περιβάλωμεν μετ' ευσπλαχνίας τα εκατομμύρια εκείνα των ανθρώπων, άτινα καθ' εκάστην δεδομένην στιγμήν πάσχουν ομοίως προς ημάς και ενδεχομένως πλείον ημών; … Παρά ταύτα επιχειρήσατε τούτο και θα ίδητε ότι εν τω βαθεί θρήνω της προσευχής δι' όλην την πάσχουσαν ανθρωπότητα θα εμφανισθή ενέργεια άλλου είδους, ουχί εκ του κόσμου τούτου. Η νέα αύτη μορφή συμ-παθείας, κατερχομένη άνωθεν, διαφέρει της πρώτης, ήτις είναι ερμητικώς κεκλεισμένη εις εαυτήν, δια του ότι δεν αποκτείνει πλέον αλλά ζωοποιεί ημάς. Οι ορίζοντες της προσωπικής ημών ζωής πλατύνονται απείρως και πολλά χωρία του Ευαγγελίου και των Επιστολών γίνονται κατανοητά ως να επρόκειτο περί λόγου δι' ημάς αυτούς … εισέτι δε: περί ημετέρου λόγου (ΟΥΧΙ ΙΟΥΔΑΪΚΩΣ). … **Δια του ανοίγματος ημών εις μείζονα εν πνεύματι παθήματα υπερνικώμεν την ατομικήν ημών δοκιμασίαν**. Ιδιαιτέρως θα συμβή ούτως εν τω τέλει: Δια του θανάτου νικάται ο θάνατος και επικρατεί η δύναμις της αναστάσεως. }249}

Είναι απαραίτητον εις πάντας ημάς να προσευχώμεθα εκτενώς, ίνα δια της φλογεράς και πολυετούς προσευχής, ιδιαιτέρως της μετανοίας, μεταμορφώσωμεν την πεπτωκυίαν ημών φύσιν τοσούτον ώστε να καταστή ικανή να αφομοιώση την αποκαλυφθείσαν εις ημάς Άναρχον Αλήθειαν. Και τούτο πριν ή απέλθωμεν του κόσμου τούτου. … Η πάλη αύτη είναι απερίγραπτος. Τους ηττημένους υπό της πονηράς υπερηφανίας ή των χαμερπών παθών απειλεί το «σκότος το εξώτερον».

Αναμένει ημάς μεγαλειώδης πάλη, … **<u>Ο κοινός και μόνος αληθινός εχθρός είναι η θνητότης ημών</u>**. **Οφείλομεν να παλαίσωμεν μαρτυρικώς εναντίον του ζώντος εν ημίν θανάτου, βάλλοντες αρχήν εξ ημών των ιδίων**. Το Ευαγγέλιον του Κυρίου ανήκει }250} εις άλλο επίπεδον ανώτερον υπερκόσμιον. Τα πάντα εν αυτώ δεν είναι «κατά άνθρωπον», «ουδέ παρά ανθρώπου». **Είναι εγκληματικόν να μειώσωμεν τας αιωνίους αυτού (του Ευαγγελίου) διαστάσεις, διότι τότε τούτο παύει να έχει δια τους ανθρώπους δύναμιν ελκτικήν, έτι δε και νόημα**. … και εις ημάς είναι δυνατόν να δοθή η νίκη εάν είμεθα μετ' Αυτού. }251}

ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ

ΕΚΔ. ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΕΣΣΕΞ ΑΓΓΛΙΑΣ 1995. Μετάφραση από τα γαλλικά Ιερομονάχου Ζαχαρίου.

Τίτλος πρωτοτύπου:
Archimandrite Sophrony,
De Vie et d' Esprit
Aphorismes spirituels

1er édition 1992.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

5. «Εν αρχή ήν ο Λόγος». Χωρίς Αυτόν τίποτε δεν υπάρχει.

6. Πρέπει να στοχεύουμε στον Ίδιο τον Θεό, στο πρόσωπό Του, δηλαδή σ' εκείνο που είναι πάνω απ' όλα, για να δώσουμε στο σώμα μας, που κλίνει στην αδράνεια, την φορά προς το αιώνιο. }018}

11. Το σπέρμα που έρριξε ο Σατανάς στην καρδιά και το νου του Αδάμ – το λογισμό να γίνει θεός χωρίς τον Θεό – σφηνώθηκε τόσο βαθιά στο είναι μας, ώστε να βρισκόμαστε αδιάκοπα υπό το κράτος της αμαρτίας.

12. Ήδη από τη γέννησή μας γινόμαστε κληρονόμοι του Αδάμ. Μπορούμε να ζήσουμε την κατάσταση της πτώσεως, που είναι μια φοβερή απόκλιση από την αγάπη του Πατρός, ως την μόνη πραγματικότητα του ανθρωπίνου είναι. Στον κόσμο ζούμε στην ατμόσφαιρα και τη λατρεία της πτώσεως. Ζούμε στην άνεση και συχνά }019} ντρεπόμαστε να ομολογήσουμε την πίστη μας, να πούμε ότι είμαστε χριστιανοί.

14. Μετά από δύο παγκόσμιους πολέμους – οι πόλεμοι είναι η κατεξοχήν αμαρτία – ο σύγχρονος κόσμος έχασε τη χάρη του Αγίου Πνεύματος.

15. Ένα μόνο έχει σημασία: να φυλάξουμε την ένταση της προσευχής και της μετάνοιας. Τότε ο θάνατος δεν θα είναι ρήξη, αλλά μετάβαση στη Βασιλεία, για την οποία θα έχουμε ετοιμασθεί με την κοινωνία του Σώματος και του Αίματος του }020} Χριστού με την προσευχή και την επίκληση του Ονόματός Του:

18. «Ακηδία», ετυμολογικά σημαίνει απουσία φροντίδας για τη σωτηρία. Εκτός από σπάνιες σχεδόν περιπτώσεις, όλη η ανθρωπότητα ζει σε κατάσταση ακηδίας. Οι άνθρωποι έγιναν αδιάφοροι για τη σωτηρία τους. Δεν αναζητούν τη θεία ζωή. Περιορίζονται στα σχήματα της σαρκικής ζωής στις καθημερινές ανάγκες, στα πάθη του κόσμου και τις συμβατικές πράξεις. Ωστόσο ο Θεός μας έπλασε από το μηδέν «κατ' εικόνα» του Απολύτου και «καθ' ομοίωσίν» Του. Αν η αποκάλυψη αυτή αληθεύει, η απουσία της μέριμνας για τη σωτηρία δεν είναι άλλο παρά ο θάνατος του προσώπου. }021}

19. Η απελπισία είναι η απώλεια της συνειδήσεως ότι ο Θεός θέλει να μας δώσει την αιώνια ζωή. Ο κόσμος ζει στην απελπισία. Οι άνθρωποι έχουν καταδικάσει οι ίδιοι τον εαυτό τους στο θάνατο. Πρέπει να παλέψουμε σώμα προς σώμα με την ακηδία. }022}

26. Όπως ο Χριστός στη Γεθσημανή και στο Γολγοθά ζούσε ακατάπαυστα με τη σκέψη του Πατρός, κι εμείς οφείλουμε να ζούμε κάθε στιγμή με τη σκέψη του Θεού, αλλά περισσότερο του Χριστού παρά του Πατρός, επειδή δια του Υιού ερχόμαστε στον Πατέρα. Στην πράξη η ζωή γίνεται Χριστοκεντρική. }023}

38. «Η ζωή των άλλων έχει για μένα μεγαλύτερη αξία από τον ίδιο τον εαυτό μου, από την ίδια τη ζωή μου». Όταν καταλάβετε αυτό, δεν θα υπάρχουν πια προστριβές μεταξύ σας. ... Ο καθένας μας οφείλει να έχει για τους άλλους την αγάπη της μητέρας.

39. Οφείλουμε να είμαστε άκρως ευαίσθητοι στις ανάγκες των άλλων. Τότε θα είμαστε ένα και η ευλογία }026} του Θεού θα μένει πάντοτε μαζί μας. Άφθονη!

41. Αν όπως ομολογούμε στο Σύμβολο της πίστεως ο Χριστός είναι ο αληθινός Θεός, ο Σωτήρας του κόσμου, ο Δημιουργός του σύμπαντος **πώς μπορούμε να συμβιβάσουμε αυτή τη θεωρία μας με την ιδέα της εθνικότητας, του τόπου, της εποχής** ...;

42. Δε γνωρίζω Χριστό Έλληνα, Ρώσο, Άγγλο, Άραβα ... Ο Χριστός είναι για μένα το παν, το υπερκόσμιο Είναι.

43. Στην Γραφή αναφέρεται συχνά ότι ο Χριστός πέθανε για όλο τον κόσμο, για τις αμαρτίες όλων των ανθρώπων. **Μόλις περιορίσουμε το πρόσωπο του Χριστού μόλις το κατεβάσουμε στο επίπεδο των εθνοτήτων, χάνουμε το παν και βυθιζόμαστε στο σκοτάδι**. Τότε ανοίγει ο δρόμος προς το μίσος ανάμεσα στα έθνη, προς την έχθρα μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. }027}

44. Όποιος αγαπά τον Χριστό αφομοιώνει και φέρει μέσα του τα αισθήματα που είχε ο Ιησούς Χριστός, ζει την ανθρωπότητα ως ένα Αδάμ, προσεύχεται για τον «Αδάμ παγγενή». Ιδού ο αληθινός Χριστιανισμός.

45. Ο Χριστός είναι ο άπειρος Θεός. Δε σταυρώθηκε μόνο για τους πιστούς, αλλά για όλους τους ανθρώπους, από τον Αδάμ ως τον τελευταίο που θα γεννηθεί από γυναίκα. Να ακολουθεί κάποιος τον Χριστό, σημαίνει να πάσχει, για να θεραπευθεί και να σωθεί ολόκληρη η ανθρωπότητα. Δεν μπορεί να είναι διαφορετικά.

47. «Αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν». Μου δόθηκε να κατανοήσω την εντολή αυτή με τη μορφή ενός δένδρου κοσμικών διαστάσεων, γιγάντιου, του οποίου }028} η ρίζα είναι ο Αδάμ. Εγώ δεν είμαι παρά ένα μικρό φύλλο σε κάποιο κλαδί αυτού του δένδρου. Αλλά το δέδρο αυτό δε μου είναι ξένο. Είναι η ρίζα μου. Του ανήκω. Να προσεύχεσαι για τον κόσμο ολόκληρο είναι να προσεύχεσαι για το δένδρο αυτό στο σύνολό του, με τις μυριάδες των φύλλων του.

48. Ν’ ακολουθήσουμε τον Χριστό σημαίνει ν’ ανοιχτούμε στη συνείδηση του Ίδιου του Χριστού, που φέρει μέσα Του ολόκληρη την ανθρωπότητα· ολόκληρο το δένδρο χωρίς εξαίρεση κανενός φύλλου. Αν αποκτήσουμε τη συνείδηση αυτή θα προσευχόμαστε για όλους όπως και για τον εαυτό μας.

49. Αν γίνουμε κατ’ εικόνα του Χριστού φορείς της ανθρωπότητας και του Θεού, το «εγώ» μας θα είναι η εικόνα του Απολύτου: σε μικροσκοπικές ίσως διαστάσεις, αλλά όντως η εικόνα του Απολύτου.

50. Μετανοούμε προσωπικά αλλά τα πάθη μας είναι εκείνα που καταδιναστεύουν τον κόσμο. Κατά συνέπεια, αυτό που ζούμε δεν είναι ξέχωρο από τη ζωή του κόσμου. Σιγά – σιγά φυσικά αρχίζουμε να ζούμε την κατάστασή μας ως αντανάκλαση της καταστάσεως όλης της ανθρωπότητας. Αρχίζουμε να ζούμε τη ζωή μας όπως τη βλέπει ο Θεός, με τρόπο σφαιρικό. Με τη μετάνοιά μας, δε ζούμε μόνο το ατομικό μας δράμα· }029} ζούμε μέσα στον ίδιο τον εαυτό μας την τραγωδία όλου του κόσμου, το δράμα της ιστορίας του από την αρχή του χρόνου.

51. Εν Χριστώ η συνείδησή μας πλαταίνει, η ζωή μας δε γνωρίζει όρια. Στην εντολή «αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν», πρέπει να εννοήσουμε το «ως σεαυτόν» με τον εξής τρόπο: Κάθε άνθρωπος, ο «Αδάμ όλος», είναι το είναι μου.

52. Η Βασιλεία του Χριστού, γράφει ο Άγιος Σιλουανός είναι να φέρουμε στην καρδιά μας όλο το Σύμπαν, και τον Θεό, τον Ίδιο τον Δημιουργό.

53. Όταν προσεύχεστε, να προσεύχεσθε για όλους και για τον καθένα. Και να προσθέτετε: «**Δι’ ευχών αυτών, δι’ ευχών αυτού ελέησόν με**». Κατ’ αυτόν τον τρόπο, σταδιακά η συνείδησή σας θα πλατύνει. }030}

57. Όταν ο αγώνας διεξάγεται στο επίπεδο του κόσμου και των παθών, οι άνθρωποι εξαντλούνται και }031} γερνούν πολύ γρήγορα. **Όταν όμως τα παθήματα προέρχονται από την πάλη εναντίον των παθών με Πνεύμα Χριστού, οι άνθρωποι αναγεννώνται**.

60. Ιδού το παράδοξο της χριστινανική ζωής: Διαλέγοντας τα παθήματα του Χριστού για τον κόσμο, έχουμε την αίσθηση ότι είμαστε πιο κοντά σ’ Αυτόν και στην αιώνια ζωή.

61. Όταν αποφασίζουμε ν’ ακολουθήσουμε τον Χριστό κάθε μέρα της ζωής μας γίνεται μέρα παθημάτων, δακρύων και πόνου. }032}

62. **Η ύπαρξη πάνω στη γη είναι για τον άνθρωπο πόνος χωρίς τέλος**. Γιατί υποφέρουμε όλα αυτά; Διότι ο Δημιουργός ήλθε και κατοίκησε μαζί μας. Και τώρα Τον γνωρίζουμε προσωπικά.

65. Καλύτερα, ασφαλώς να μην αμαρτήσουμε. Αλλά όταν η μετάνοια είναι πύρινη, μπορεί να αποκαταστήσει κάθε απώλεια.

66. Οφείλουμε να φυλάξουμε το πνεύμα της μετανοίας κατά τη διάρκεια όλης της ζωής μας μέχρι τέλους. Η }033} μετάνοια είναι η βάση κάθε ασκητικής και πνευματικής ζωής. **Η συναίσθηση, η διαίσθηση της αμαρτίας μπορούν να οξυνθούν τόσο πολύ μέσα μας, ώστε να γεννήσουν πράγματι βαθιά μετάνοια**.

67. Μπορούμε να κλαίμε για ώρες, για εβδομάδες, για χρόνια, μέχρις ότου το είναι μας να αναγεννηθεί ολοκληρωτικά από το λόγο του Χριστού, από τις εντολές

Του και προπαντός από τη χάρη του Αγίου Πνεύματος. Αυτή η μεταμόρφωση του είναι μας, μετά την πτώση του Αδάμ, απαιτεί πολλές προσπάθειες, και πολύ χρόνο.

68. Η μετάνοια δεν έχει τέλος πάνω στη γη, γιατί το τέλος της μετάνοιας θα σήμαινε ότι γίναμε σε όλα όμοιοι με τον Χριστό.

69. Οι άνθρωποι μόνοι τους δεν μπορούν να καταλάβουν αν αμαρτάνουν ή όχι. Μόνο ο Κύριος και το Άγιο }034} Πνεύμα το αποκαλύπτουν.

70. Στα μικρά πράγματα, στις απλές πράξεις, ας προσπαθήσουμε να τηρούμε την ακόλουθη εσωτερική στάση: «Αρνούμαι το θέλημα του "πεπτωκότος" αίματός μου· θέλω στις φλέβες μου να ρέει η ζωή του Ιδίου του Θεού».

72. Όταν βλέπουμε τον Χριστό «καθώς εστι», αρχίζουμε να βλέπουμε τον ίδιο τον εαυτό μας, να συνειδητοποιούμε πόσο μεγάλοι και άθλιοι αμαρτωλοί είμαστε, και να θρηνούμε για την εαυτό μας. Η αγάπη για ολόκληρο τον κόσμο γεννιέται κατά το μέτρο του θρήνου μας. Παύουν τα σχίσματα. Είμαστε όλοι ένα εν τω Χριστώ.

73. Μόνον όταν μας φωτίσει το φως του Χριστού μπορούμε }035} να βλέπουμε τις αμαρτίες μας. Με την προσευχή η καρδιά αρχίζει σιγά-σιγά να συλλαμβάνει τις επιδράσεις των πνευμάτων που γεμίζουν τον κόσμο. Αντί να προοδεύουμε, βλέπουμε με ολοένα και μεγαλύτερη οξύτητα τα πάθη που μας κατέχουν. Κατά παράδοξο τρόπο, **το αίσθημα αυτό της μη προόδου είναι πρόοδος**. Έστω και αν δεν έχουμε δει ακόμη το άκτιστο Φως του Θεού μέσω αυτού βλέπουμε τις αμαρτίες μας.

74. Δεν μπορούμε να αποκτήσουμε την καθαρά προσευχή παρά μόνο με την μετάνοια. Όταν μετανοούμε, δηλαδή όταν καθαριζόμαστε από κάθε αμαρτωλό πάθος, γινόμαστε σιγά-σιγά ικανοί να εισέλθουμε στο Θείο Φως.

77. Το βασικότερο πράγμα είναι να κρατούμε πάντοτε την επίγνωση της ανεπάρκειάς μας ενώπιον του Θεού. Τότε μπαίνουμε σε διαρκή ένταση ανάμεσα στην αυτομεμψία }036} και την αγάπη του Χριστού, τη μετάνοια και την ελπίδα στο έλεος του Θεού. Από τη μια πλεύρά ζούμε στην οδύνη γιατί είμαστε τόσο μακριά από τον Θεό που αγαπάμε. Από την άλλη αυτή η οδύνη και αυτή η αγάπη ενεργούν σαν εσωτερική φωτιά και μας ωθούν με δύναμη προς τον Θεό. Η ένταση αυτή βρήκε την «τομωτέρα» έκφρασή της στο λόγο του Χριστού προς τον Γέροντα Σιλουανό: «Κράτει τον νουν σου εις τον άδην, και μη απελπίζου». Ο λόγος αυτός μπορεί να προκαλέσει φόβο, φρίκη και πανικό, αλλά δεν πρέπει να μας συντρίβει. Αποτελεί τη θεμελιώδη αρχή της «εν Χριστώ» ζωής μας.

78. Πως μπορούμε να είμαστε συνεχώς στο «πυρ» της κολάσεως και των παθών και να δεχόμαστε συγχρόνως από το Άγιο Πνεύμα την πληροφορία της σωτηρίας μας; Σ' αυτό μας φωτίζει η εσωτερική κατάσταση του Χριστού στο Γολγοθά. Πρώτα λέει στο ληστή: «Σήμερον μετ' Εμού έση εν τω παραδείσω». Αργότερα, κραυγάζει: «Ινατί Με εγκατέλιπες»; **Οι δύο αυτές στιγμές δεν κάνουν παρά μόνο μία**. Κάτω από τις διάφορες μορφές, η κατάσταση αυτή του Χριστού στο Γολγοθά είναι πάντοτε παρούσα στον άνθρωπο και μεταμορφώνει το ίδιο το περιεχόμενο της ζωής του. «Χαίρειν μετά χαιρόντων και κλαίειν μετά κλαιόντων», λέει ο Απόστολος Παύλος. Για μας οι λόγοι αυτοί είναι ακατάληπτοι.

79. Δεν πρέπει να ισχυριζόμαστε ότι επαναλαμβάνουμε }037} την εμπειρία των Αγίων Σιλουανού, ... Στην πνευματική ζωή δεν υπάρχει επανάληψη ακριβής, ταυτόσημη, αλλ' απλώς αναλογία στο πνεύμα, στην ένταση που προϋποθέτει ο λόγος: «Κράτει τον νουν σου εις τον άδην, και μη απελπίζου».

80. Δεν πρέπει ποτέ να συγκρίνουμε τον εαυτό μας με κανένα πρόσωπο. Ο καθένας από μας, όσο μικρός και αν είναι, είναι μεγάλος ενώπιον του Αιωνίου. Ο Θεός συνάπτει με κάθε ανθρώπινη ύπαρξη καρδιακή και μοναδική σχέση.

81. ... Ο Χριστός είναι το θεμέλιο της ζωής μου. }038}

83. ... Κατά το μέτρο που είμαστε ένα κύτταρο στο μεγάλο σώμα της ανθρωπότητας από την αρχή της δημιουργίας του κόσμου και κατά το μέτρο που η ζωή του κόσμου περνά μέσα μας, ζούμε την τραγωδία της ανθρωπότητας ως δική μας τραγωδία.

84. Όταν διαβάζουμε το Ευαγγέλιο, οι αντιδράσεις του }039} Χριστού σε ό,τι συμβαίνει γύρω Του μας εκπλήττουν. Τη στιγμή που ο Ιούδας πηγαίνει να Τον προδώσει, Εκείνος λέγει: «Νυν εδοξάσθη ο Υιός του Ανθρώπου». Σε κάθε Λειτουργία

γιορτάζουμε αυτήν ακριβώς τη στιγμή, την επαναλαμβάνουμε στη συνείδησή μας. Αν κάποια εχθρική ενάντια στρατιωτική δύναμη μας συλλάβει για να μας σκοτώσει, θα είμαστε άραγε και εμείς ικανοί να πούμε: «Τώρα και εγώ δοξάζομαι και ο Θεός δοξάζεται δι' εμού»; Όλοι γνωρίζετε αυτή την ιστορία. Είναι το περιεχόμενο της καθημερινής μας ζωής.

85. Υπάρχουν πολλές λεπτές και ενδιαφέρουσες πλευρές στην πνευματική μας ζωή. Μπορούμε βέβαια να τις στερηθούμε, αν σταματήσουμε στις εξωτερικές δυσκολίες. Για ν' αλλάξουμε τη ζωή μας, χρειάζεται άσκηση· χρειάζεται να μάθουμε να μεταθέτουμε το πνεύμα μας από τα κοινά και εμπαθή πράγματα προς τον Θεό. Έτσι η ζωή μας μπορεί να γίνει ενδιαφέρουσα, έστω και αν ακόμη συνδέεται πάντοτε με κάποια οδυνηρή προσπάθεια. **Την οδύνη αυτή δεν πρέπει να προσπαθείτε να την αποφεύγετε. Βιώστε την! Με αυτήν ακριβώς εκφράζεται ο πόθος μας ν' ακολουθήσουμε τον Χριστό**. }040}

87. Αν δεν υπάρχει ανάσταση, οι χριστιανοί είναι οι «ελεεινότεροι» του κόσμου λέει ο Απόστολος Παύλος. Γιατί; Διότι η αγάπη του Χριστού είναι πάντοτε σ' αυτόν τον κόσμο σταυρωμένη. Η ζωή μας θα είναι μια αδιάκοπη οδύνη, μέχρις ότου ο κόσμος σωθεί εξ ολοκλήρου.

88. Γινόμαστε χριστιανοί όχι για να διευκολύνουμε τη σταδιοδρομία μας πάνω στη γη, αλλά γιατί «ο Θεός αγάπη εστί». Στη χριστιανική ζωή δεν είμαστε ευτυχείς παρά μόνον εξ αιτίας του Χριστού και εξ αιτίας της επιγνώσεως ότι Αυτός είναι η Αλήθεια. Για κανένα άλλο λόγο.

89. Κάποτε ένας προσκυνητής στο Άγιο Όρος έθεσε σε πολλούς γέροντες το ερώτημα: «Τι είναι σπουδαιότερο στη ζωή μας»; Όλοι του απαντούσαν: «Είναι η αγάπη του Θεού· ν' αγαπάς τον Θεό και τον πλησίον σου». Σκέφθηκε: «**Δεν έχω αγάπη** ούτε για προσευχή, ούτε για τον Θεό, ούτε για τους άλλους. **Τι να κάνω;**». Και ύστερα μόνος του αποφάσισε: «**Θα ενεργώ σαν αν είχα αυτή την αγάπη**». **Τριάντα χρόνια αργότερα το Άγιο Πνεύμα του έδωσε τη χάρη της Αγάπης**. } 041} (ΘΕΑΤΡΟ)

90. Αναπόφευκτα θα περάσουμε ώρες, εβδομάδες, χρόνια που θα ζούμε χωρίς να αισθανόμαστε την ενέργεια του Πνεύματος μέσα μας. Πρόκειται για σημαντικές περιόδους, κατά τις οποίες έχουμε την ευκαιρία να φανερώσουμε την πιστότητα της αγάπης μας για τον Χριστό. **Έστω και αν δεν αισθανόμαστε την ενέργεια της χάριτος οφείλουμε να ζούμε σαν να ήταν το Πνεύμα μαζί μας**. ... Είναι συνεπώς ανώφελο να βιαζόμαστε.

91. Στην αρχή η χάρη μας διδάσκει, προκαλεί μέσα μας κινήσεις σύμφωνα με το πνεύμα των εντολών του Ευαγγελίου. Όλα είναι εύκολα. ... Στο ερώτημα, «πώς να ζήσουμε χωρίς τη χάρη;», απαντούμε: **Πρέπει να συνεχίσουμε να ενεργούμε σαν να ήταν το Άγιο Πνεύμα μαζί μας**, να προσπαθούμε να μένουμε στην ίδια μορφή ζωής που με τη χάρη αποκτήσαμε για ορισμένη συμπεριφορά απέναντι }042} στον αδελφό και την αδελφή μας. **Οφείλουμε να ασκούμε βία στον εαυτό μας**. Το ίδιο ισχύει και για την προσευχή. ... Όταν μας εγκαταλείπει το Πνεύμα, **πρέπει να προσπαθούμε να προσευχόμαστε όπως πριν, όταν είχαμε τη χάρη**: με όλο το είναι μας, με όλη την καρδιά μας, με όλη τη διάνοιά μας, και ακόμη με όλο το σώμα μας. (ΘΕΑΤΡΟ)

93. Πώς πρέπει να ζήσουμε για να αποφύγουμε την πλάνη; Όταν στην οδυνηρή κατάσταση όλου του είναι μας ... πάσχουμε για να μη αμαρτήσουμε, δεν πρέπει να νομίζουμε ότι μετέχουμε στα παθήματα του Χριστού. ... Η οδός μας είναι να ταπεινωνόμαστε, να προχωρούμε διαρκώς }044} προς τα κάτω. Μόνο ο Θεός μπορεί να μας υψώσει και να μας δοξάσει.

94. Δεν μπορούμε να ζήσουμε χριστιανικά χωρίς έμπνευση.

95. Το σημαντικότερο τώρα είναι να εμπνέει ο Θεός τον αγώνα σας για τη σωτηρία. Όταν δίνεται η έμπνευση, όλη η ζωή γεμίζει με φως και χαρά. Δεν παρατηρούμε πια τις λεπτομέρειες.

96. Δεν μπορούμε να θεωθούμε με την άσκησή μας. Η θέωση ενεργείται με την ενοίκηση του Θεού μέσα μας και όχι με τις δικές μας ικανότητες. Η φαντασία αποτελεί εδώ μεγάλο κίνδυνο.

97. Ο πιο υψηλός προορισμός του ανθρώπου – να γίνει φορέας της άναρχης και ατελεύτητης θείας ζωής – προϋποθέτει καθολική ελευθερία. Η καθημερινή όμως ζωή δείχνει ότι από έλλειψη γνώσεως και κατανοήσεως ο κόσμος ζει μία ατέρμονη τραγωδία. Άνθρωποι που αγνοούν τον Θεό βρίσκονται στην εξουσία και ενεργούν αυταρχικά· εκατομμύρια υπάρξεων πάσχουν από την παράλογη και αδιέξοδη κατάσταση τους. Με την έννοια αυτή θα έπρεπε να στερήσουμε τους ανθρώπους από την ελευθερία. Το θείο δώρο της ελευθερίας είναι κατ' ουσίαν αναπόσπαστο από τη γνώση του Αιωνίου. Βρισκόμαστε λοιπόν στο σκοτάδι της άγνοιας. Η Εκκλησία ωστόσο συνεχίζει να κηρύττει την αναγκαιότητα της απόλυτης αυτής ελευθερίας. Γιατί αν είμαστε προκαθορισμένοι κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, δεν υπάρχουμε, δεν μπορούμε να πούμε όπως ο Χριστός: «Εγώ ειμι». }045}

99. Πώς να βρούμε διέξοδο στην καθημερινή ζωή μας; Πώς να οικοδομήσουμε τη σωτηρία μας; Χωρίς το θείο δώρο της ελευθερίας δεν υπάρχουμε, αλλά η ελευθερία αυτή μας ξεπερνά. Είναι απαραίτητη, αλλά δεν μπορούμε να την κατανοήσουμε ούτε να την αντέξουμε. Πώς να ζήσουμε; Η ορθόδοξη ασκητική μας δίνει απάντηση. Με αυτήν αρχίζουμε να ζούμε με συναίσθηση των ορίων μας και το φόβο του Θεού.

100. Για να μη χάσετε την ευλογία που σας έδωσε ο Θεός αγωνισθείτε ν' αφομοιώνετε κάθε σκέψη που σας εμπνέει και να διώχνετε κάθε λογισμό που σας φονεύει.

101. Πώς να καθαρίσουμε τη φύση μας από κάθε ίχνος του προπατορικού αμαρτήματος; Αυτή είναι η έννοια της ασκητικής ζωής. Έξω από αυτή δεν υπάρχει σωτηρία.

102. Πολλά πνεύματα είναι ισχυρότερα από μας. Αν είμαστε όμως με τον Χριστό, θα κατορθώσουμε να τα νικήσουμε.

103. Οι εξωτερικές εκδηλώσεις της ασκήσεως όπως είναι }046} η τήρηση των νηστειών δεν αρκούν. Οφείλουμε να αναγεννηθούμε εκ θεμελίων.

104. Πώς να μη φοβούμαστε τη Μεγάλη Τεσσαροκοστή; ... Αν δεχθούμε αυτήν την αποχή από την τροφή με εμπνευσμένη προσευχή όχι μόνο ο οργανισμός μας θα την αντέξει εύκολα, αλλά και πολλές αρρώστιες θα θεραπευθούν. }047}

122. Ας φυλάξουμε την προσοχή αυτή που διατηρεί το σώμα μας σε συνεχή ένταση. Χάρη στην ένταση αυτή, ακόμη και στον ύπνο, μπορούμε να έχουμε στο νου το σκοπό της ζωής μας. Η προσευχή μπορεί να εισδύσει ως εκείνο που ονομάζουν οι ψυχολόγοι υποσυνείδητο. Ένας αληθινός ασκητής ελέγχει πάντοτε τον εαυτό του, ακόμη και στον ύπνο. Αν αναδυθούν κακοί λογισμοί, εγείρεται και προσεύχεται. Έτσι σιγά – σιγά η συνείδηση θα φωτίσει όλα όσα κάνουμε στην καθημερινή μας ζωή. } 053}

130. Η ακαδημαϊκή θεολογία δεν αρκεί για τη σωτηρία. Διαβάζετε κυρίως τους ασκητικούς πατέρες. Εκεί θα μάθετε την αληθινή θεολογία, τη στάση του νου και της καρδιάς απέναντι στον Θεό.

131. Η καθαρή προσευχή δε δίνεται σε όσους μελετούν πολύ. Υπό την έννοια αυτή, η οδός της θεολογικής επιστήμης δεν είναι καθόλου αποτελεσματική, και σπάνια οδηγεί στην καθαρά προσευχή.

132. Η θεολογία είναι η κατάσταση του πνεύματος που ενεργείται από τη χάρη του Θεού. Εδώ βρίσκεται η διαφορά ανάμεσα στη θεολογία και στη φιλοσοφία, ανάμεσα στην αληθινή θεολογία και τη θεολογία των διανοουμένων. Αν μία τέτοια έμπνευση αγγίσει την καρδιά σας δε θα έχει πια τέλος πάνω στη γη. Είναι ανεξάντλητη, γιατί μέσα της βρίσκεται η αρχή της αιώνιας ζωής. Και αν ακόμη η σωματική σας σύσταση διαλυθεί, η έμπνευση αυτή θα ζει μέσα σας με δύναμη. }055}

133. ... Μπορεί να είναι πολύ επικίνδυνη η σπουδή θεολογίας χωρίς την υπαρκτική εμπειρία της ζωής στο Πνεύμα του Χριστού. Κινδυνεύουμε, πράγματι, να σπουδάζουμε τη θεολογία στις αποφατικές μορφές της σαν φιλοσοφία και ποίηση. Κινδυνεύουμε να υιοθετήσουμε κάποια λανθασμένη στάση, να θεωρήσουμε τον εαυτό μας ανώτερο και αυτό αρκεί για να χαθούμε. Μια άλλου είδους έμπνευση οφείλουμε να αναζητήσουμε στην «εν Χριστώ» ζωή.

134. Η θεολογική επιστήμη διδάσκεται στα σχολεία και που έγινε επιστημονική ειδικότητα ανοικτή σε όλους, δεν παρέχει τη γνώση του Θεού. Η γνώση του Θεού πηγάζει από την εν Θεώ ζωή, που γεννιέται στα μύχια της καρδιάς.

135. Είναι δυνατό να γίνουμε θύματα πνευματικής πλάνης, αν εκτιμήσουμε αυτό που προσφέρει η θεολογική επιστήμη μάλλον παρά η αγιότητα της ζωής.

136. Μπορεί κάποιος να είναι πολυμαθέστατος, να έχει ακαδημαϊκά διπλώματα, και να παραμένει εντελώς αδαής }056} της οδού της σωτηρίας.

138. Χωρίς το πνεύμα της μετανοίας, χωρίς την εμπειρία της αληθινής υπακοής, δεν μπορεί κανείς να γίνει αληθινός θεολόγος ή ιερέας, δηλαδή πρόσωπο ικανό να διδάξει στους άλλους την αληθινή χριστιανική οδό.

139. Για να μάθουμε την επιστήμη της εν Χριστώ ζωής δεν είναι αναγκαίο να διαβάσουμε δεκάδες ή εκατοντάδες βιβλία. Ο πνευματικός μου πατέρας μου συνέστησε να διαβάζω μερικές μόνον σελίδες την ημέρα. Ένα τέταρτο της ώρας, μισή ώρα, αλλά να φροντίζω να εφαρμόζω στη ζωή μου αυτό που διάβασα.

140. Ο Απόστολος Πέτρος λέγει για το «βασίλειον ιεράτευμα» ότι μπορεί να εκπληρωθεί με τη συμμετοχή μας στη Λειτουργία. Να φοβάστε αλήθεια να πηγαίνετε από συνήθεια στη λειτουργία. Προσπαθείστε να ζείτε κάθε φορά πιο βαθιά αυτό που ζούσε ο Χριστός κατά το Μυστικό Δείπνο, όταν εγκαθίδρυσε το μεγάλο αυτό μυστήριο που είναι η θεία Ευχαριστία. Τότε η λειτουργία }057} θα αποβεί σωτήρια όχι μόνο για σας αλλά και για όσους συμμετέχουν σ’ αυτή. Δεν ανήκει μόνο στους ιερείς να ζουν στην καρδιά τους τα παθήματα του Χριστού για τον κόσμο που είναι λεία της αμαρτίας και του θανάτου.

141. **Καθετί που υπάρχει, υπάρχει γιατί ο Θεός το σκέπτεται. Ο Θεός σκέπτεται τον κόσμο και ο κόσμος υπάρχει** (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ). Αν ζητείτε το θέλημα του Θεού με απλότητα και ταπείνωση, ο Θεός μπορεί να μεταβάλει οποιαδήποτε κατάσταση ακόμη και την πιο αρνητική. Συνεπώς αν υπακούετε στον πνευματικό σας πατέρα, αν έχετε εμπιστοσύνη σ’ αυτόν, μη φοβάστε ότι θα οδηγηθείτε λανθασμένα. Ο Θεός θα βρίσκει πάντοτε τον τρόπο να σας αποκαλύπτει την αλήθεια. Βαδίζοντας με υπακοή, κάνετε την καρδιά σας πιο ευαίσθητη σε κάθε πνευματική κίνηση στη ζωή σας.

142. Δεν έχει μεγάλη σημασία αν η θεωρία του πνευματικού μας πατέρα είναι ατελής. Ο Θεός θα διορθώσει τις πράξεις μας κατά το μέτρο που τελούνται στην υπακοή και την πίστη στον Χριστό. Αυτό που φαινόταν λανθασμένο θα γίνει σωστό. Αντιθέτως αυτό που φαινόταν τέλειο στη λογική μας πολλές φορές δεν είναι παρά η αντανάκλαση της αμαρτωλής θελήσεώς μας, και ο Θεός δε θα είναι μαζί μας.

143. Η πιο απλή οδός είναι να υπακούομε και να μην }058} επιβάλλουμε το θέλημά μας. Αυτός είναι ο ισχυρότερος πόλεμος εναντίον των παθών.

144. Για να εννοήσουμε το μυστήριο της εν Χριστώ σωτηρίας, οφείλουμε να περάσουμε από την οδό της υπακοής. Και να το κάνουμε αυτό με πολλή προσοχή. Στο μέτρο που η θεωρία του είναι σωστή ο άνθρωπος μπορεί να έχει υψηλότατη έμπνευση κάνοντας την πιο απλούστατη εργασία, όπως για παράδειγμα τη μαγειρική. Απεναντίας χωρίς υπακοή, έστω και αν είναι κάποιος πατριάρχης, επίσκοπος ή ιερέας μπορεί να χαθεί.

145. Μέσα μας φέρουμε το προπατορικό αμάρτημα, το δηλητήριο αυτό του πρώτου πειρασμού του Αδάμ στον παράδεισο – «έσεσθε ως θεοί» - αλλά η υπακοή μπορεί να μας ελευθερώσει απ’ αυτό.

146. Το παν εξαρτάται από τη σχέση μας με τον Θεό. Αν έχουμε εμπιστοσύνη στην πρόνοιά Του, θα βρούμε τη δύναμη ν’ ακολουθήσουμε το λόγο του πνευματικού μας πατέρα. Η λογική που χαρακτηρίζει την καθημερινή ζωή και τα διανοήματά μας δεν επαρκούν. Ο Θεός εγκαταλείπει αυτόν που έχει υπερβολική εμπιστοσύνη στη σύνεσή του. Δεν έχει μεγάλη σημασία αν κάποιος λόγος είναι εναντίον μας, ή κάποια συμβουλή φαίνεται παράλογη για την κοινή λογική. Αν είμαστε έτοιμοι να ακολουθήσουμε αυτόν το λόγο αυτή τη συμβουλή, αν }059} έχουμε εμπιστοσύνη σ’ αυτόν το λόγο, σ’ αυτή τη συμβουλή, ο Θεός τελικά θα τακτοποιήσει τα πράγματα, ώστε η έκβαση να είναι θετική. Το μυστήριο της υπακοής είναι μια από τις πιο σοβαρές πραγματικότητες στην οδό της σωτηρίας.

147. Είθε ο Κύριος να σας φυλάει! Και σεις κρατείτε τη σωστή στάση! Από έξω τίποτε δεν φαίνεται. Είναι μια ζωή για την οποία δεν μπορούμε να πούμε τίποτε το ιδιαίτερο. Αλλά εσωτερικά, χάρη στην υπακοή, βρισκόμαστε σε κατάσταση συνεχούς εντάσεως. Τέτοιος οφείλει να είναι ο χριστιανός. Ένα «καλώδιο υψηλής τάσεως», πάνω στο οποίο μπορεί να καθίσει ένα πουλάκι χωρίς να πάθει την παραμικρή ζημία, αλλά μέσα από το οποίο περνά ενέργεια ικανή να κάνει ολόκληρο τον κόσμο να εκραγεί. Ιδού με ποιόν τρόπο εγγίζουμε την αιώνια Βασιλεία του Χριστού.

148. Με τη μικρή άσκηση της υπακοής ο άνθρωπος εισέρχεται στο άναρχο είναι του Θεού.

149. Η υπακοή είναι απαραίτητη για την αιώνια σωτηρία. Προετοιμάστε την καρδιά και το νου σας. Κρατείστε θετική εσωτερική στάση. }060}

151. Όταν συναγόμαστε επί το αυτό, οφείλουμε να είμαστε σαν ένας άνθρωπος, κατ' εικόνα του Τριαδικού Θεού που είναι ένας μόνο Θεός. ... Πώς; ... Πρέπει να υπακούουμε. Μόνο με την διαρκή προσοχή στον αδελφό μας κατορθώνουμε να δημιουργήσουμε μέσα μας ένα είδος «ραντάρ» για να αισθανόμαστε αυτό που οι άλλοι σκέπτονται, τη θέληση και την πνευματική τους κατάσταση. Αντιθέτως, χωρίς υπακοή, και αν γυρεύουμε πρώτα την άνεσή μας, θα είμαστε χωρισμένοι από τους άλλους και θα έχουμε πόλεμο.

152. Η πνευματική υπακοή είναι απαραίτητη στην καθημερινή ζωή. Να προτιμάτε το θέλημα του άλλου παρά το δικό σας. Να δέχεσθε με θετική στάση κάθε αίτημα του πνευματικού σας, ενός αδελφού ή μιας αδελφής. Έτσι θα δημιουργηθεί σιγά-σιγά μέσα σας και γύρω σας μια ατμόσφαιρα, όπου η καρδιά θα γίνει πολύ απαλή, πολύ ευαίσθητη σε κάθε εσωτερική κίνηση, σε όλες τις πνευματικές εναλλαγές. } 061}

154. Με την υπακοή η καρδιά γίνεται διαρκώς πιο ευαίσθητη για τη ζωή των άλλων, για τα παθήματα τους, για την πρόοδό και τις ανάγκες τους.

155. Διακονώντας και όχι εξουσιάζοντας τον αδελφό γινόμαστε όμοιοι με τον Κύριο. Ο Χριστός υπέδειξε την οδό κατά τη νύκτα του Μυστικού Δείπνου. Ενώ ήταν ο Κύριος έπλυνε τα πόδια των μαθητών Του.

156. Με την υπακοή η καρδιά και το πνεύμα μας θα πλατυνθούν στο άπειρο. } 062}

157. Με την υπακοή η ζωή μας γίνεται εξαιρετικά συνειδητή ακόμη και στον βαθύτερο ύπνο.

158. Με την υπακοή πολεμούμε τα πάθη, ώστε κανένας εμπαθής λογισμός να μη μπορεί να μας αιχμαλωτίσει.

159. Μπροστά στον καθένα οφείλουμε να είμαστε έτοιμοι να εκπληρώσουμε το δικό του μάλλον θέλημα παρά το δικό μας. Έτσι πλαταίνει η συνείδησή μας. Σιγά-σιγά, με τρόπο εντελώς απροσδόκητο, γεννιέται μέσα μας ο θρήνος για τον «Αδάμ παγγενή».

160. **Η υπακοή αρχίζει με τις πιο ασήμαντες λεπτομέρειες της καθημερινής ζωής, με την πιο ταπεινή εργασία, αλλά τελειώνει με τη συνείδηση του «<u>εγώ ειμι</u>»**. Οφείλουμε να διατηρήσουμε τη διάθεση αυτή του πνεύματος με την ενέργεια της πίστεως στην Ανάσταση. }063}

161. ... Μετά την πτώση η ανθρώπινη φύση είναι σε όλες της τις εκδηλώσεις ενάντια σ' αυτό που ο ουράνιος Πατέρας μας περιμένει από μας. Ιδού γιατί οφείλουμε να μισήσουμε τον εαυτό μας στην κατάσταση που βρίσκεται σ' αυτόν τον κόσμο μετά την πτώση.

162. Μέσω της υπακοής ο νους μας μπορεί να βρεθεί καθαρός ενώπιον του Θεού.

163. ... οφείλουμε να κατορθώσουμε να ξεπεράσουμε ό,τι μας δένει με τα πιο κοντινά μας πρόσωπα. Διαφορετικά δεν θα φθάσουμε ποτέ στην παγκόσμια και απόλυτη αγάπη του Θεού.

164. Υπακοή είναι η τέλεια αποταγή από το «ίδιον θέλημα». Αυτή είναι η οδός που πρέπει ν' ακολουθήσουμε, για να γίνουμε ελεύθεροι, ν' ακούσουμε στην καρδιά μας τη φωνή του Πνεύματος του Αγίου. Όσο θα υπάρχει μέσα μας κάποιο πάθος, η

ζωή μας θα είναι τραγική χωρίς διέξοδο. Δεν μπορούμε να βρούμε την ειρήνη χωρίς την πλήρη αποταγή από το δικό μας θέλημα. }064}

165. Μόνο όταν ελευθερωθούμε από τους λογισμούς τις ιδέες και τα θελήματά μας, θα μπορέσουμε να ζήσουμε με κάθε καθαρότητα στην «ατμόσφαιρα» του Θεού.

166. Υπακοή σημαίνει να κόβουμε το «ίδιον», το ατομικό μας θέλημα. Στην καθημερινή ζωή σημαίνει να είμαστε διατεθειμένοι ν' αρνηθούμε τις ιδέες μας, για να ελευθερωθούμε από την έμπονη και άθλια πάλη, που διεξάγουμε ενάντια στα πάθη. Μόλις τελειώσει αυτός ο πόλεμος, είμαστε ήδη στις πύλες της αιωνιότητος.

167. Αν αρνείσθε το προσωπικό σας θέλημα αναζητώντας το θέλημα του Θεού, ο Θεός θα είναι μαζί σας. Αν επιμένετε ν' ακολουθείτε το δικό σας λογισμό, ο Θεός θα σας εγκαταλείψει.

168. Η πιο μεγάλη τιμωρία για τον άνθρωπο είναι να τον «παραδώσει» ο Θεός στο ίδιο θέλημά του. Στην εποχή μας που απέρριψε τον Χριστό κανείς δεν κατανοεί την ολοφάνερη αυτή δουλεία.

169. Η καθαρά προσευχή προϋποθέτει την αμεριμνία. Κατορθώνεται όταν σε οποιαδήποτε εργασία ο νους μένει ελεύθερος από σκέψεις και ζει μόνο με το Όνομα του Θεού και τη χάρη του Αγίου Πνεύματος. }065}

170. **Δεν ήλθα για να επιβάλω το θέλημά μου στον άλλο, αλλά για να τον υπηρετήσω** κατά το υπόδειγμα του Χριστού. Προσπαθείστε να ενεργείτε κατ' αυτόν τον τρόπο και θα δείτε ότι **η χάρη του Θεού θα είναι μαζί σας**. Ακολούθως υιοθετείστε αυτή τη στάση σε κάθε στιγμή της ζωής σας.

171. Αν δεν αποκτήσουμε το πνεύμα της διακονίας του πλησίον η ζωή μας θα είναι ανώφελη.

172. **Η διακονία του πλησίον έχει σωτήρια δύναμη απείρως μεγαλύτερη από οποιαδήποτε θεολογική θεωρία**.

173. Πως μπορούμε να γνωρίσουμε τον Θεό «καθώς εστι»; ... να προτιμούμε τους άλλους από τον εαυτό μας, να μην επιδιώκουμε να τους εξουσιάζουμε.

174. **Οφείλουμε να πεθάνουμε για τον εαυτό μας, για να ζήσουν οι άλλοι**. Ο Χριστός είπε: «Μη φοβηθείτε να }066} χάσετε τη ζωή σας στη διακονία του αδελφού». Όποιος υπηρετεί τον άλλο σώζει την ψυχή του για την αιώνια ζωή.

177. Προσπαθείστε να μην κατηγορείτε ποτέ τον άλλον, αλλά να προσεύχεσθε γι' αυτόν. Όταν κρίνουμε κάποιον για τα ελαττώματά του, σημαίνει ότι δεν βλέπουμε τα δικά μας.

178. Στην κατάσταση της πτώσεώς μας είμαστε ανίκανοι να κρίνουμε σωστά τον αδελφό μας. Να μην είστε τόσο }067} βέβαιοι ότι ο αδελφός σας σφάλλει. Μην τον κρίνετε.

180. ... Αρχίστε με τον πόθο να υπηρετήσετε τους άλλους με αγάπη, όπως ο Σιλουανός, που ζητούσε κατά τις εορτές να μπορεί να διακονεί στην Τράπεζα τις εκατοντάδες των μοναχών. ... Τους διακονούσε με πολλή αγάπη. Όταν οι εργασίες της καθημερινής ζωής πραγματοποιούνται με αυτό το πνεύμα, μπορούν να γίνουν μια πολλή ευχάριστη πνευματική τροφή. Τη νύκτα χάρη στη διάθεση αυτή της διακονίας η καρδιά σας θα είναι πολύ απαλή θα κλαίτε ενώπιον του Θεού για τα ελαττώματά σας για την ατέλεια της αγάπης σας.

181. Η δυσκολία να συνεργαζόμαστε με τον πλησίον προέρχεται πάντοτε από την έλλειψη προσευχής και αγάπης. Όπως λέει ο Γέροντας Σιλουανός μπορεί να συμβεί ώστε παρά τις φλογερότερες προσευχές η πρόοδος }068} να είναι δύσκολη. Εν τούτοις **όταν κατορθώσουμε με την επίκληση του Ονόματος του Ιησού να ζούμε σταθερά με κάποιο πρόσωπο, γινόμαστε ικανοί να ζούμε με εκατομμύρια άλλα πρόσωπα** που του μοιάζουν.

182. **Να προσευχόμαστε για τον άλλο σημαίνει να τον βοηθούμε χάρη στην αγαθή διάθεση της καρδιάς μας απέναντί του, ν' αντισταθεί στους αρνητικούς λογισμούς που ενδέχεται να έχει, και όχι άδικα, για μας**. Αντιθέτως να μην προσευχόμαστε γι' αυτόν σημαίνει να δικαιώνουμε με την απουσία αγάπης από μέρους μας τις κακές σκέψεις που μπορεί να έχει εναντίον μας. Ας φυλάξουμε την ενότητα στην προσευχή γύρω από το Ποτήριο του Χριστού, και θα δούμε ότι είναι εύκολο να αγαπάμε.

184. Μην υποτιμάτε τους αρνητικούς λογισμούς που μπορεί να έχετε για τον πλησίον όταν είστε στο κελλί σας. Φυλαχθείτε από κάθε λόγο που πληγώνει. }069}

185. ... π. Μισαήλ, ηγουμένου της Ιεράς Μονής του Αγίου Παντελεήμονος ... «**Αν κάποιος αντιστέκεται εγώ υποχωρώ**».

186. ... αν κρίνετε τους άλλους για ασήμαντα και εξωτερικά πράγματα, θα χάσετε το παν.

187. Είτε είσθε μόνοι στο κελλί σας είτε με άλλους, κάθε λογισμός κατακρίσεως, κάθε αρνητική εσωτερική κίνηση δημιουργεί ρωγμή στο πνευματικό σας οχυρό και στο οχυρό της αδελφότητος. ... **με αρνητικούς λογισμούς το πρόσωπό σας οι ψυχικές σας ενέργειες θα διαταράξουν τις σχέσεις σας** και } 070} θα επηρεάσουν το περιβάλλον σας. Όταν η χάρη είναι μαζί μας δεν βλέπουμε τα ελαττώματα των άλλων βλέπουμε μόνο τα παθήματα και την αγάπη των αδελφών.

188. Είναι εξ ίσου λανθασμένο και απατηλό να αναμένουμε την τελειότητα μιας ομάδας, όσο και την τελειότητα ενός προσώπου. **Πρωτίστως γιατί κι εμείς οι ίδιοι δεν έχουμε αληθινή και ορθή ιδέα για το τι ακριβώς είναι η τελειότητα**. Και ύστερα γιατί η τελειότητα είναι η κατάσταση της πλήρους εξομοιώσεως με τον Χριστό.

191. Όταν έριδες εχθρότητες, βίαιες σχέσεις εκδηλώνονται }071} μεταξύ των ανθρώπων δεν μπορεί να διατηρηθεί η ενότητα, παρά αν ο καθένας υπομένει τα ασθενήματα των άλλων. Για τον Απόστολο Παύλο είναι προτιμότερο να αδικείται κάποιος παρά να αδικεί.

194. Η κοσμική ζωή είναι θεμελιωμένη στη δύναμη, στη βία. Ο σκοπός του χριστιανού είναι αντίστροφος. Η βία δεν ανήκει στην αιώνια ζωή. Καμιά πράξη που επιβάλλεται με βία δεν μπορεί να μας σώσει. }072}

195. **Στην κοινή ζωή η υπακοή μας επιτρέπει σιγά-σιγά να κατανοήσουμε την ψυχολογία των άλλων προσώπων**. Μαθαίνοντας να ζούμε με ένα πρόσωπο, μαθαίνουμε να ζούμε με εκατομμύρια προσώπων που του μοιάζουν. **Έτσι προοδευτικά εισχωρούμε σε βαθύ πόνο για όλη την ανθρωπότητα**. ... Ο προορισμός μας είναι να γίνουμε «καθ' ομοίωσιν» του Χριστού. **Εάν όμως «εγώ» δεν μπορώ να φέρω μέσα μου μια μικρή αδελφότητα, πώς θα μπορούσα να αγκαλιάσω, όπως ο Χριστός, το σύνολο της ανθρωπότητας μέσα στο χρόνο και το χώρο;** }073}

197. Τελούμε από κοινού τη Λειτουργία. Αλλά πληρώνουμε το τίμημά της: Ο καθένας μας οφείλει να φροντίζει για τη σωτηρία όλων. Η ζωή μας είναι ατελεύτητο μαρτύριο.

202. **Όταν ο νους και η καρδιά μας στρέφονται προς τον Θεό, όλα γίνονται εύκολα**. Χωρίς τη δυναμική αυτή κίνηση προς τον Θεό, η ζωή χάνει το νόημά της.

203. ... «Δεν κατορθώνω να εκπληρώσω τα καθήκοντά μου: Έχω δεκατέσσερα διακονήματα!». Μου απάντησε: «Κάνεις λάθος, δεν έχεις παρά ένα μόνο». ... «... δεν κάνεις }075} παρά ένα μόνο πράγμα κάθε φορά. Κάνε το λοιπόν καλά και προχώρησε στο επόμενο».

204. Ο σκοπός που θέτουμε στη ζωή μας εμποτίζει όλες τις πράξεις μας. Αν π.χ. επιδιώκουμε πρώτα απ' όλα να κερδίσουμε χρήματα όλα όσα θα κάνουμε θα απορρέουν από εκεί.

205. ... Ελευθερώστε το πνεύμα σας από κάθε σκέψη «καρριέρας». Δεν υπάρχει καρριέρα στην πνευματική ζωή.

206. Αν η εν Χριστώ σωτηρία είναι ο μοναδικός σκοπός της ζωής μας, ό,τι κάνουμε γίνεται πράξη προσευχής, πράξη λειτουργική. }076}

211. Είθε ο Θεός να σας δώσει τη δύναμη να κρατήσετε το πνεύμα, το νου και την καρδιά σας στο Πνεύμα του Χριστού. Τότε ο,τιδήποτε και αν συμβεί θα μπορεί πολύ γρήγορα βαθιά να μεταμορφωθεί. **Αυτό που ήταν ανιαρό και αποθαρρυντικό θα εξαφανισθεί, μεταμορφωμένο από τον πόθο σας** να είστε εκεί όπου είναι ο Χριστός, ο Θεός σας. }077}

218. Στη ζωή δεν υπάρχει τίποτε τετριμμένο μικρό ασήμαντο. }079}

222. ... **Αν είμαστε ικανοποιημένοι με τον εαυτό μας, η προσευχή παύει να είναι αυτό που πρέπει να είναι: έκρηξη ηφαιστείου!**

223. Σε μια κοινωνία που ο καθένας φαντάζεται ότι είναι πρώτος, δεν υπάρχει πρόοδος για κανένα. ... **Αν είμαι ο πρώτος, αυτό είναι καταχθόνια πλήξη**. Αν είμαι ο τελευταίος, είναι συνεχής χαρά, γιατί πάντοτε μαθαίνω κάτι χρήσιμο. }080}

225. **Το πρόβλημα της καθημερινής ζωής από ασκητική άποψη συνδέεται με το φόβο του Θεού**. Αυτός ο φόβος είναι δώρο εξαιρετικά πολύτιμο. Μέσω αυτού ζητούμε από τον Θεό να μας καθοδηγεί στην καθημερινή ζωή, σε κάθε στιγμή. **Ανεπαίσθητα με μια ενέργεια της χάριτος που ξεφεύγει από τη λογική μας, εισερχόμαστε στην ελευθερία των τέκνων του Θεού**.

226. Ας παραμένουμε κάθε στιγμή στο φόβο του Θεού. Έτσι θα κατορθώσουμε να διακονούμε τον πλησίον και να οικοδομούμε τη σωτηρία μας.

227. Μην παραλείπετε να παρακαλείτε κάθε μέρα τον Θεό να σας δίνει το Άγιο Πνεύμα, τη χάρη, για να εκπληρώνετε και να αφομοιώνετε τις εντολές του Χριστού, μέχρις ότου γίνουν δεύτερη φύση σας.

228. Ο τελικός σκοπός είναι να βρίσκεται ο νους μας πάντοτε ενωμένος με την καρδιά. Η ένωση αυτή της καρδιάς και του νου είναι ο καθαυτό τόπος της προσευχής.

229. Στην πράξη τις περισσότερες φορές είμαστε καθισμένοι και προφέρουμε την ευχή χωρίς φωνή στον τόπο της καρδιάς. Στην αρχή πρέπει να συνδέουμε την ευχή }081} με την αναπνοή. Όταν εισπνέουμε, λέμε: «Κύριε Ιησού Χριστέ Υιέ του Θεού». Ύστερα με την εκπνοή, συμπληρώνουμε: «Ελέησόν με». Συγκεντώνουμε όλη την προσοχή μας στο Όνομα του Χριστού και στο λόγο: «Ελέησόν με». Δε δεχόμαστε καμιά άλλη σκέψη. Στην αρχή η πράξη αυτή η φαινομενικά τόσο απλή, είναι δύσκολη· αντί να είμαστε ειρηνικοί, παλεύουμε. Ωστόσο, σιγά-σιγά, συνηθίζουμε να κρατούμε την προσοχή μας στο υψηλότερο μέρος της καρδιάς. Προοδευτικά αποκτούμε τη συνήθεια της ευχής.

230. Όταν αρχίζουμε να προφέρουμε το Όνομα του Χριστου ένα πλήθος «λογισμών» μας κατακλύζει. Μόλις η ευχή τελειώσει, λογισμοί εξαφανίζονται. Εξερχόμαστε με το νου ελεύθερο ενώ κατά τη διάρκεια της προσευχής οι «λογισμοί» μας ενοχλούσαν. Η προσευχή αποκαλύπτει τα πάθη που έχουμε μέσα μας. Οι επιθέσεις αυτές συνήθως αποκαλύπτουν το περιεχόμενο του είναι μας. **Την ώρα της προσευχής παλεύουμε με όλες αυτές τις εικόνες, όλα αυτά τα πάθη και τις <u>προλήψεις</u>, για να προφέρουμε το Όνομα του Χριστού με καθαρό νου**.

231. Αν αισθανόμαστε κάποια αντιπάθεια για κάποιον, το καλύτερο είναι να μη φέρουμε στο νου την εικόνα αυτού του προσώπου, ούτε την αιτία αυτής της αντιπάθειας, αλλά να προσευχόμαστε έξω απ' όλα αυτά. Με την εσωτερική αυτή εργασία μπορούμε να υπερβούμε }082} την αντιπάθεια, ν' αρνηθούμε την εικόνα που γεννούν τα πάθη μας.

233. Μην αποθαρρύνεσθε γρήγορα αλλά να επαναλαμβάνετε την ευχή μέχρις ότου εισχωρήσει στα έγκατα της συνειδήσεως σας.

234. «Κύριε Ιησού Χριστέ Υιέ του Θεού, ελέησον ημάς». Όταν λέμε την προσευχή αυτή, συνάπτουμε με τον Χριστό μια προσωπική σχέση, που ξεπερνά τη λογική. Η ζωή του Χριστού εισχωρεί σιγά-σιγά μέσα μας. }083}

236. Να προσεύχεσθε στο κελλί σας. Μερικοί μπορούν να ξυπνούν μία ώρα νωρίτερα, άλλοι μισή άλλοι ένα τέταρτο ή δέκα λεπτά. Αυτό εξαρτάται από τις δυνάμεις του καθενός. Αλλά πρέπει να γίνεται. Η καρδιά και ο νους σας θα συνηθίσουν έτσι να ζουν παντού και πάντοτε με την ευχή.

241. Ποια στάση να κρατάμε στην εκκλησία; Πρέπει να στεκόμαστε με ένταση και αυτοσυγκέντρωση· να έχουμε ένταση, δηλαδή μεγάλη προσοχή, ώστε να μην διαχέεται ο νους μας με επιφανειακά πράγματα και αλλότριες σκέψεις.

242. Όταν ο νους μας είναι ελεύθερος από τα πάθη, η παραμορφωμένη από την πτώση φύση μας αποκαθίσταται στο πρωτόκτιστο κάλλος της. Αν είμαστε κατ' }085} εικόνα του Θεού οι αποκαλύψεις γίνονται φυσιολογικά φαινόμενα. Η χριστιανική οδός συνίσταται στην πλήρωση του νου και της καρδιάς μας από την υπερβατική γνώση του Θεού.

243. Μόνο με μακρόχρονη εμπειρία, που μπορεί να διαρκέσει μήνες και χρόνια, αποκτά κάποιος βαθμηδόν χριστιανική στάση στην προσευχή.

244. Να γίνετε μωροί, μωροί σαν τους αληθινούς ασκητές! Γιατί μωροί; Γιατί να είναι κάποιος χριστιανός σημαίνει να ζει συγχρόνως σε δύο επίπεδα: στο παρόν και στην αιωνιότητα.

245. Επαναλαμβάνω: Ας αυξήσουμε τώρα την προσοχή μας στο να οικοδομήσουμε τη ζωή μας.

246. Φυλάξτε όλα αυτά στη συνείδησή σας, και η ζωή σας θα είναι γεμάτη έμπνευση, όχι μόνο κάθε μέρα αλλά κάθε στιγμή.

247. Μην ξεχνάτε αυτά τα λόγια. Ο Θεός σας έδωσε χρόνο για να οικοδομήσετε την αιώνια σωτηρία σας. Μην τον σπαταλάτε!

ΑΣΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ

ΕΚΔ. ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΕΣΣΕΞ ΑΓΓΛΙΑΣ 1996. Μετάφρασις εκ του ρωσικού και γαλλικού Ιερομονάχου Ζαχαρίου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ι. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΣΚΗΣΕΩΣ

Α’ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ

… εις την πραγματικήν ζωήν της Εκκλησίας η θεολογία νοείται προ παντός ως διαμονή εν τω Θεώ. Η ύπαρξις αφηρημένης θεολογίας, ως ακαδημαϊκής επιστήμης, καίτοι εμφανίζεται τρόπον τινα ως αναπόφευκτος δια την Εκκλησίαν του Χριστού εντός των ιστορικών συνθηκών του κόσμου τούτου εν τούτοις εγκυμονεί πάντοτε εν εαυτή τον κίνδυνον αποκοπής εκ της αυθεντικής εν Πνεύματι ζωής και δύναται ευκόλως να οδηγήση εις φιλοσοφικάς θεωρίας νόθου πίστεως ή }015} και άνευ πίστεως εις τας οποίας δεν υπάρχει η σώζουσα και ανακαινίζουσα ημάς δύναμις ως παρετήρησε Ρώσος φιλόσοφος.

Καθώς αυξάνει εν τω κόσμω η «δυναμική του ολέθρου», αυξάνουν και αι οδύναι της ανθρωπότητος, ενώ συγχρόνως αναπτύσσεται και η συναίσθησις της ανάγκης υπερνικήσεως αυτών. … Όλοι ανεξαιρέτως πάσχουν. Οι μεν υπό αρνητικήν έννοιαν, παρασυρόμενοι εις το κοινόν ρεύμα των παθών του κόσμου τούτου οι δε υπό θετικήν έννοιαν, ένεκα της αγάπης αυτών προς την ανθρωπότητα. }016}

Χριστιανός δι’ ημάς είναι μόνον εκείνος ο οποίος δέχεται τον Χριστόν ως την απόλυτον Αλήθειαν και Δικαιοσύνην, ως τον μόνον Θεόν-Δημιουργόν και Θεόν-Σωτήρα. … Ο Χριστιανισμός αποτελεί δι’ ημάς μοναδικήν αποκλειστικότητα, και εις ουδεμίαν περίπτωσιν εξετάζεται ως μία εκ των «παραδόσεων» καθώς επιχειρείται υπό άλλων.

Αι εντολαί του Χριστού είναι αντανάκλασις της αιωνίου Θείας ζωής εις τον κόσμον ημών και συγχρόνως η οδός προς αυτήν. Εκάστη θεωρία όσον και εάν φαίνηται υψηλή και θεία, έξω του Χριστού δεν δύναται να καταυγάζηται εκ του Φωτός της Θεότητος. Υπό την προϋπόθεσιν ταύτην ορίζομεν ως νόημα και σκοπόν της Ορθοδόξου ασκήσεως την τήρησιν των εντολών του Χριστού μετ’ αφοσιώσεως τοσούτον ολοκληρωτικής ώστε αύται να καταστούν ο μοναδικός και αιώνιος νόμος ολοκλήρου του είναι ημών. … η πρώτη … αγαπήσεις Κύριον τον Θεόν σου εξ όλης … δευτέρα … αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν …

Η ημετέρα αντίληψις περί ασκήσεως δύναται να προσδιορισθή συνθετικώς ως ελεύθερος και συνειδητός αγών ή πάλη δια την απόκτησιν της χριστιανικής τελειότητος. Αλλ’ η τελειότης ως ημείς εννοούμεν αυτήν ουδόλως εμπεριέχεται εις την κτιστήν φύσιν του ανθρώπου, και ως εκ τούτου **δεν είναι δυνατόν να αποκτηθή απλώς δι’ αναπτύξεως των δυνατοτήτων της φύσεως ταύτης, λαμβανομένης καθ’ εαυτήν εντός των ορίων αυτής**. Η τελειότης ημών πραγματοποιείται μόνον }018} εν τω Θεώ και είναι δωρεά του Αγίου Πνεύματος. Ως εκ τούτου η άσκησις καθ’ εαυτήν ουδέποτε αποβαίνει δι’ ημάς σκοπός· αποτελεί

μόνον μέσον μόνον εκδήλωσιν της ελευθερίας και συνέσεως ημών επί της οδού προς απόκτησιν της δωρεάς του Θεού.

… υπακοή ως υπερνίκησις της εγωϊστικής «ατομικής» θελήσεως ημών και ως μία εκ των υψηλών και θαυμασίων φανερώσεων της αγάπης ημών προς τον Θεόν και προς τον πλησίον … μελέτη εν τω λόγω του Θεού ουχί υπό την «εξωτερικήν» έννοιαν, ήτοι προς απόκτησιν ακαδημαϊκής γνώσεως, αλλά κατά τρόπον διαποτίζοντα ολόκληρον την ύπαρξιν δι' εκείνου του πνεύματος της εν χάριτι ζωής και Θεογνωσίας, το οποίον εμπεριέχεται εις την Αγίαν Γραφήν και τα έργα των Αγίων Πατέρων (ΟΥΧΙ ΙΟΥΔΑΪΚΩΣ) }019} … μέχρις ότου έλθη η τα πάντα στερεούσα ενέργεια της Θείας Χάριτος να σφραγίση τους ασκητικούς αγώνας· πάσα μορφή ασκήσεως θα παραμένη ανθρώπινον μόνον έργον, και κατά συνέπειαν φθαρτόν.

Επί τη βάσει των ανωτέρω το παν εις την άσκησιν ημών έγκειται εις την επίτευξιν συμφωνίας της θελήσεως και της ζωής ημών μετά της θελήσεως και της ζωής του Ιδίου του Θεού. Η συμφωνία αύτη εκφράζεται και πραγματοποιείται κυρίως εν τη προσευχή και ως εκ τούτου η προσευχή αποτελεί την κορυφήν πασών των ασκητικών εργασιών και το κέντρον από του οποίου πάσα άλλη ενέργεια αντλεί την δύναμιν και ευρίσκει την επικύρωσιν αυτής. Η καλλιέργεια της ορθοδόξου ασκήσεως φθάνει την υψηλοτέραν αυτής έκφρασιν και τελειότητα εν τη προσευχή. Η αληθινή προσευχή εισάγει ημάς εις το Θείον Είναι δια της δυνάμεως του Αγίου Πνεύματος. … **Η τελειοτέρα εν τούτοις μορφή είναι η καλουμένη καθαρά προσευχή**. Χάριν της αποκτήσεως της καθαράς αυτής προσευχής ο χριστιανός ασκητής εγκαταλείπει οπίσω αυτού τα πάντα (ΜΗΔΕΝ). Και **εις την εγκατάλειψιν αυτήν συνίσταται**, κατ' ουσίαν, εκείνο το οποίον είναι εις πάντας ημάς γνωστόν ως **μοναχική αποταγή του κόσμου**.

… εάν γνωρίσωμεν εις τι συνίσταται η ουσία του μοναχισμού τότε }020} έκαστος εξ ημών θα επιτύχη ευκολώτερον την εφαρμογήν της γνώσεως ταύτης εις πάσας τας άλλας μορφάς της ανθρωπίνης ζωής, διότι ο μοναχισμός δεν αποτελεί άλλην τινά πίστιν διάφορον εκείνης των λοιπών χριστιανών. Ο μοναχισμός είναι μόνον άλλη μορφή ζωής, η οποία εκπηγάζει εξ αυτών των εντολών του Χριστού η τήρησις των οποίων απαιτεί άσκησιν. Δεν υπάρχει χριστιανός ο οποίος δεν οφείλει να είναι ασκητής. Ως εκ τούτου όταν ομιλώμεν περί της ουσίας της μοναχικής πολιτείας ομιλούμεν περί πράγματος οικείου εις έκαστον ορθόδοξον χριστιανόν.

Αλλ' **είναι δυνατόν θα ερωτήση τις να οικοδομήσωμεν ζωήν αυθεντικήν επί της αρνήσεως και της αποταγής**; Ουχί βεβαίως. Και αι εντολαί του Χριστού έχουν χαρακτήρα εξ ολοκλήρου θετικόν –«αγαπήσεις»–, και εν γένει όλη η εν Θεώ ζωή οφείλει να είναι πράξις μόνον θετική. Εκεί όπου ενεργεί η Θεία αγάπη αγών υπό την έννοιαν της εκουσίου αρνητικής προσπαθείας προς υπερνίκησιν αυτών ή εκείνων των παθών, δεν υπάρχει. Εκείνος ο οποίος είναι πλήρης της αγάπης του Χριστού, εκείνος όστις κατέχει αυτήν την αγάπην τρόπον τινά «φυσικώς» αυτός δεν έχει ανάγκην να αρνηθή οιανδήποτε σχέσιν προς τον κόσμον, προκειμένου να αποφύγη την δουλείαν των παθών, διότι είναι ήδη ελεύθερος εξ αυτών. Εις την τοιαύτην κατάστασιν εκάστη ενέργεια του ανθρώπου επί του πνευματικού επιπέδου }021} ήτοι επί του επιπέδου της τηρήσεως των εντολών του Χριστού δεν απαιτεί βίαν προς εαυτόν, αλλ' αποτελεί φανέρωσιν μόνον αγάπης, ακόπου έτι δε και γλυκείας. Ένεκα όμως της πτώσεως του ανθρώπου η καθαρώς θετική αύτη κατά τας ευαγγελικάς εντολάς ενέργεια, ως αδιάλειπτος διαμονή και αύξησις εν τω αγαθώ ως Θεία αγάπη, συμπλέκεται αναποφεύκτως – εντός των ορίων της παρούσης ζωής – μετά της αρνητικής προσπαθείας της ασκήσεως ήτοι του αγώνος αντιστάσεως προς τον ενεργούντα εν ημίν «νόμον της αμαρτίας». … **Η αποκατάστασις** αυτού **εις την πρωτόκτιστον φύσιν του ελευθέρου ανθρώπου**, η αναγέννησις αυτού εις την αιώνιον Θείαν ζωήν, η μεταμόρφωσις και θέωσις ολοκλήρου της υπάρξεως αυτού, **επιτελείται δια της συνεργίας του Θεού και του ανθρώπου**. **Εις** τον τελευταίον ήτοι **τον άνθρωπον επικρατεί η αρνητική προσπάθεια εις** δε τον πρώτον ήτοι **τον Θεόν κυριαρχεί πάντοτε μόνον η θετική πραγματικότης**.

Είναι αναγκαίον να είπωμεν ότι η ιδέα της αποταγής του κόσμου ωδήγησε την πλειονότητα των ανθρώπων εις την θεώρησιν του μοναχισμού ως υποθέσεως καθ' υπερβολήν θλιβεράς, βαρείας, σκοτεινής. }022}

Και εν τέλει τρίτη χάρις είναι το «μοναχικόν» τούτο πρότυπον ζωής το δοθέν εις τον άνθρωπον, εννοούμενον ως ουράνιος ζωή ως κατάβασις του αγγελικού κόσμου επί της γης, **ως απόκτησις και πραγματοποίησις εν τη ιστορία εκείνου το οποίον κατά την ουσίαν αυτού κείται πέραν των ορίων αυτής**. }023}

«Η πραγματική διαβολική υπερηφανία }024} είναι να αρνήται τις την υπάρχουσαν δωρεάν του Θεού ως μη υπάρχουσαν» (Αγ. Ιγνατίου Μπραντζιανίνωφ)

... εάν συγκεντρώσωμεν την προσοχήν ημών εις τας εκδηλώσεις της εξωτερικής μόνον πλευράς της εκκλησιαστικής καθημερινότητος τότε ευκόλως δυνάμεθα να καταβληθώμεν τω πνεύματι, έτι δε και να «σκανδαλισθώμεν». Όταν όμως φέρωμεν εν εαυτοίς την βαθείαν συνείδησιν περί της ουσίας της Εκκλησίας και περί της εν Αυτή δοθείσης εις ημάς Θείας ζωής, τότε οιαδήποτε εξωτερική κατάστασις οσονδήποτε και εάν είναι ενίοτε δύσκολος και αποκρουστική ουδόλως θα δυνηθή να μεταθέση ημάς από της πέτρας της αγάπης του Χριστού, }025}

Β' ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ ΑΠΟΤΑΓΗΣ

Άνθρωποι τινες ανδρούμενοι εν τη Εκκλησία δια των αιωνοβίων παραδόσεων Αυτής, δια της υπερόχου λατρείας, των θείων μυστηρίων των ανεξαντλήτων λειτουργικών και δογματικών θησαυρών – δυνάμει των οποίων γεννάται εντός αυτών αγαλλίασις και ειρήνη – δεν υπόκεινται εις οξείας κρίσεις και βιαίας μεταστροφάς. Η πνευματική αυτών αύξησις συντελείται άνευ θυελλωδών ρήξεων. Ενίοτε εις τοιαύτας ψυχάς γεννάται εκ νεότητος εισέτι βαθεία και ισχυρά έφεσις προς τον Θεόν, η οποία κυριαρχεί εφ' όλου του είναι αυτών. Αι τοιαύται ψυχαί προσέρχονται εις τον μοναχισμόν κατά τρόπον απλούν και φυσικόν. (ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΜΗ ΙΔΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΕΥΣΑΝΤΕΣ)

Εντελώς διάφορος είναι η περίπτωσις εκείνων οι οποίοι ούτως ή άλλως απώλεσαν τον Θεόν, επορεύθησαν μακράν Αυτού ή και επάλαισαν μετ' Αυτού. Η «μεταστροφή» αυτών λαμβάνει συνήθως μορφήν οξείας εσωτερικής κρίσεως, συνοδευομένης πολλάκις υπό κλονισμών και δαιταραχών. Εις τοιαύτας περιπτώσεις είναι δυνατόν να προκληθούν ψυχικαί ασθένειαι ή άλλαι ψυχοπαθολογικαί καταστάσεις μέχρι παραφροσύνης. Η πνευματική αναγέννησις τοιούτων ανθρώπων ενίοτε εξ εσχάτης – από πάσης επόψεως – πτώσεως επιτελείται δυνάμει εντόνου βιώσεως της χάριτος, η οποία επί ψυχολογικού επιπέδου εμφανίζεται ως ιδιαίτερον είδος «αποφασιστικότητος». }028}

Η χάρις εισάγουσα τον άνθρωπον εις τον κόσμον του Θείου Φωτός, παρά την ελκυστικήν αυτής δύναμιν, δεν αίρει την ελευθερίαν της βουλήσεως αυτού ούτε απαλλάσσει αυτόν τελείως εκ περαιτέρω πάλης, έτι δε και από αμφιταλαντεύσεων. Οι λαβόντες πείραν της χάριτος εκτίθενται εις πειρασμούς και **δυνατόν να φθάσουν έτι μέχρι δαινομικού σκοτασμού**, οπότε **η αποκτηθείσα γνώσις, καταλιπούσα αναποφεύκτως βαθέα ίχνη εις την νοητικήν συνείδησιν του ανθρώπου, δυνατόν να παραδοθή εις την υπηρεσίαν του κακού**.

... οι Άγιοι Πατέρες ουδέποτε κατεφρόνησαν οιονδήποτε είδος κλήσεως, διότι η ιστορία της Εκκλησίας γνωρίζει πλήθος περιπτώσεων κατά }029} τας οποίας οι κληθέντες κατά το τρίτον είδος, ήτοι εξ ανάγκης, κατώρθωσαν να επιτύχουν εις το τέλος της οδού αυτών μεγαλυτέραν τελειότητα, ή οι κληθέντες έτι και κατά το πρώτον είδος (εσωτερική έμπνευσις). Όθεν οι Πατέρες έκρινον ουχί εκ της αρχής της οδού, αλλά εκ της τελειώσεως αυτής.

... **<u>τρεις αποταγαί</u>** ...

Πρώτον όταν σωματικώς εγκαταλείπωμεν πλούτον και κτήσεις του κόσμου τούτου. Δεύτερον όταν εγκαταλείπωμεν τας προτέρας συνηθείας και τα πάθη, τόσον του σώματος όσον και της ψυχής. Και εν τέλει τρίτον όταν αποχωρίζωμεν τον νουν από παντός ορατού και προσκαίρου, και βυθιζώμεθα εν πνεύματι εις την θεωρίαν του αοράτου και αιωνίου. (**αββάς Παφνούτιος**)

«... την πάντων των πραγμάτων και ανθρώπων και γονέων· και την εκκοπήν του ιδίου θελήματος· }030} και τρίτην αποταγήν της κενοδοξίας της επακολουθούσης τη υπακοή» (**αγ. Ιωάννης Κλίμακος**)

Ο τελευταίος (άγιος Παφνούτιος) εις την τρίτην αποταγήν ομιλεί περί της αποσπάσεως του νοός από παντός ορατού και της καταδύσεως του πνεύματος εις την θεωρίαν του αοράτου και αιωνίου. Εν τη ψυχή του μη εισέτι κεκαθαρμένου από των παθών ασκητού δύναται η διατύπωσις αύτη να διεγείρη την ενέργειαν της φαντασίας, διότι το «αόρατον και αιώνιον» θα ηδύνατο να είπη τις, ίσταται εισέτι εκτός του ανθρώπου· Η διατύπωσις δε του Αγίου Ιωάννου –«αποταγή κενοδοξίας»– εισάγει τον ασκητήν εις αυτό τούτο το βάθος της εσωτερικής πάλης, και δεν επιτρέπει εις τον νουν να περιπλανάται εις «υψηλάς σφαίρας», αλλ' αναγκάζει αυτόν να νήφη έως τέλους. }032}

Κατά τον Ιωάννην της Κλίμακος η αποταγή της κενοδοξίας ουδέν άλλο είναι, ει μη η οδός προς μετάθεσιν του πνεύματος ημών εις τον κόσμον του αιωνίου. Εν αυτή τη αποταγή περικλείεται η υπερνίκησις της εξουσίας του κόσμου εφ' ημάς.

... «δια Χριστόν σαλούς». Εν αυτή ακριβώς τη μορφή της χριστιανικής ασκήσεως εμφανίζεται ιδιαιτέρως σαφώς ο τρίτος βαθμός της αποταγής.

Ο σκοπός του «δια Χριστόν σαλού» είναι να καταφρονήται υπό του κόσμου και των ανθρώπων. Πολλοί δεν δύνανται να εννοήσουν την άσκησιν ταύτην και διακρίνουν εν αυτή διαστροφήν, ενώ κατ' ουσίαν είναι ο ύψιστος βαθμός αποφυγής της δόξης παρά των ανθρώπων, και εν τούτω ακριβώς έγκειται η νίκη επί του κόσμου. Ο Κύριος λέγει: «Ου θέλετε ελθείν προς Με ίνα ζωήν έχητε. Δόξαν παρά ανθρώπων ου λαμβάνω· αλλ' έγνωκα υμάς ότι την αγάπην του Θεού ουκ έχετε εν εαυτοίς ... Πώς δύνασθε υμείς πιστεύσαι δόξαν παρά αλλήλων λαμβάνοντες, και την δόξαν την παρά του μόνου Θεού ου ζητείτε;». Εκ των λόγων τούτων του Χριστού συμπεραίνομεν ότι η αποδοχή της «δόξης παρά ανθρώπων» είναι πρόσκομμα έτι και δια την πίστιν. Θέλω να είπω ότι, εάν δι' αυτής της ζωής ημών ακολουθήσωμεν την κατά τον Ιωάννην αποταγήν της κενοδοξίας, τότε θα ίδωμεν ότι αύτη κατά τον ασφαλέστερον τρόπον θα οδηγήση τον άνθρωπον ακριβώς εις το να μετοικήση ούτος δια του νοός και του πνεύματος αυτού εις τον Θείον κόσμον, εξερχόμενος }033} του προσκαίρου.

Και ούτως εάν το Ευαγγέλιον τούτο δεν είναι «κατά άνθρωπον» και ούτε διδάσκηται υπ' ανθρώπων, τότε αναμφιβόλως **η τρίτη αποταγή** κατά τον Ιωάννην, ήτοι **η της κενοδοξίας, αποτελεί την ευθείαν οδόν, ήτις οδηγεί εις την μετοίκησιν του πνεύματος ημών εις τον Θείον κόσμον**. }034}

Εκείνος ο οποίος πριν ή ασκηθή εις τα ταπεινότερα, αναγινώσκων τα έργα των Αγίων Πατέρων, ορμά υπερηφάνως να ανέλθη εις το ύψος της καθαράς προσευχής, ήτοι προς τον τελευταίον σταυρόν, ούτος κατακρημνίζεται οικτρώς εις την γην. ... **η πλήρης εγκατάλειψις εις το θέλημα του Θεού είναι ουχί άλλο τι αλλ' η τρίτη αποταγή** ...

Γ' ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΧΙΚΗΣ ΚΛΗΣΕΩΣ

... πρέπει να τονίσωμεν ενταύθα εκ νέου ότι πάσαι αι τάξεις αύται αφιερώσεως, κουράς και υποσχέσεων δεν είναι απολύτως αναγκαίαι δια την απόκτησιν της Θείας αγάπης και τελειότητος. Η τελευταία καθίσταται δυνατή και εκτός του μοναχισμού, αλλ' όμως δια παρομοίου πάντοτε τρόπου ζωής. Όπως ακριβώς εγράφη περί του Χριστού, «το παιδίον ηύξανε και εκραταιούτο πνεύματι», πας άνθρωπος δύναται να αυξάνη και να κραταιούται πνευματικώς, χωρίς να είναι μοναχός. Η δε πείρα της Εκκλησίας κατέδειξε το όφελος των μεθόδων αυτών. }037}

Είναι αναγκαίον να είπωμεν ότι η κλήσις του μοναχού να απαρνηθή την αγάπην των γονέων και εν γένει τον κόσμον, όπως ζήση καθ' ομοίωσιν του Χριστού εν τη πράξει της ζωής, οδηγεί την ψυχήν εις βαθύτατον εσωτερικόν διχασμόν ή ως θα ελέγομεν δια της συγχρόνου ορολογίας εις «σύμπλεγμα». Εν τη ψυχή του ανθρώπου γεννώνται μεγάλαι θύελλαι, και όστις στερείται της καταλλήλου καθοδηγήσεως, της απορρεούσης εκ της δισχιλιετούς πείρας της Εκκλησίας, δύναται πολλάκις ουχί μόνον να ταλαιπωρηθή αλλά και να απολεσθή. }041}

Είναι δύσκολον να εύρωμεν λόγους οι οποίοι θα απεδείκνυον την αναγκαιότητα της ωθήσεως του εσωτερικού «συμπλέγματος» μέχρι του εσχάτου δυνατού βαθμού ούτως ώστε να φανερωθούν τα βάθη της ψυχής. Πώς να εκφράση τις δια λόγων την ανάγκην συνδυασμού ταυτοχρόνου διαμονής του νοός ημών και εν τω άδη και εν τω Θεώ; Πώς να εξηγήση τις ότι μόνον υπ' αυτόν τον όρον κατορθούται το πλήρωμα της ανθρωπίνης ζωής και εν ταυτώ εκείνη η σταθερότης του γνησίως υγιούς πνεύματος, η οποία απομακρύνει τας εσωτερικάς ταλαντεύσεις; Ποίος εξ ημών δεν γνωρίζει την ασθένειαν της εναλλαγής των πνευματικών «αναβάσεων» και «πτώσεων»; Και ιδού όταν ο άνθρωπος κατέρχηται εις τον άδην της εσωτερικής πάλης φέρων εν εαυτώ τον Θεόν, τότε εκφεύγει ούτος τας παθολογικάς αμφιταλαντεύσεις. Δεν υπάρχουν τότε «αναβάσεις» και «πτώσεις», διότι η πληρότης έχει επιτευχθή. }042}

Εάν προσπαθήσωμεν να συγκρίνωμεν τας συνήθεις αντιλήψεις των ανθρώπων γενικώς περί αγιότητος, αγάπης και πραότητος, θα ίδωμεν ότι δεν συμβιβάζονται αύται μετά των αντιστοίχων του Ευαγγελίου. Ούτω την πραότητα πολλοί εκλαμβάνουν ως φυσικόν «ειρηνικόν ήθος». Όλως διαφόρως εν τούτοις ορίζει ταύτην ο Άγιος Ιωάννης της Κλίμακος. Λέγει ούτος: «Πραΰτης εστίν, αμετάθετος νοός κατάστασις, εν τιμαίς τε και ατιμίαις ... υπερκειμένη της του θυμού θαλάσσης πέτρα, ... υπομονής στήριγμα· αγάπης θύρα· μάλλον δε μήτηρ· παρρησία εν προσευχή· Πνεύματος Αγίου χωρίον· ... μαινομένων χαλινός· χαράς χορηγός· Χριστού μίμημα» ... Παρατηρούμεν επομένως ότι πρόκειται περί καταστάσεως ασυγκρίτως ανωτέρας της «ψυχικής». Διότι εις την Κλίμακα πραότης σημαίνει πνευματικήν ρωμαλεότητα δυναμένην να φέρη επ' αυτής τα βάρη και τας ασθενείας των άλλων. **Πρόκειται περί διηνεκούς ετοιμότητος να υπομένη τις τας ύβρεις ή να μένη εσωτερικώς ατάραχος εις τους επαίνους**· είναι ειρηνική εγκαρτέρησις εις πάσαν θλίψιν, εισέτι και εις τον θάνατον· **εντός αυτής περικλείεται μεγίστη δύναμις και η νίκη επί του κόσμου**. Ο Χριστός }043} λέγει: «Μακάριοι οι πραείς ότι αυτοί κληρονομήσουσι την γην», ήτοι θα νικήσουν και θα δεσπόσουν του κόσμου υπό την υψίστην έννοιαν του λόγου τούτου. **Η γη ήτοι ο κόσμος, θα υποταχθή ουχί εις την τραχείαν υλικήν δύναμιν, αλλά εις την πραότητα**. }044}

Δ' ΑΙ ΜΟΝΑΧΙΚΑΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ

Πολλοί νομίζουν ότι **η κυριωτέρα διαφορά της μοναχικής από της συνήθους μορφής ζωής των άλλων ανθρώπων έγκειται εις την** αγαμίαν. Αλλά συμφώνως προς τους αρχαίους Πατέρας και τους συγχρόνους ασκητάς μεγαλυτέραν σπουδαιότητα έχει η **υπακοή**,

1. Η υπακοή

Η υπακοή είναι η βάσις του μοναχισμού. }045}

Η υπακοή αποτελεί τρόπον τινα ιερόν απόρρητον, το οποίον αποκαλύπτεται μόνον δια του Αγίου Πνεύματος, και το οποίον συγχρόνως είναι μυστήριον και ζωή εν τη Εκκλησία. Η υπακοή ως αποταγή του ιδίου θελήματος και φρονήματος είναι δυνατόν να φανή ως έργον αντίθετον προς τον σκοπόν του Θεού περί του ανθρώπου του πεπροικισμένου δι' ελευθερίας ομοίας προς την Εαυτού και κεκλημένου ίνα συμβασιλεύση μετ' Αυτού δυνάμει της ελευθερίας ταύτης. Πολλοί δια της παραδόσεως της θελήσεως και της λογικής εις την εξουσίαν άλλου προσώπου, έστω και ιερωμένου, θα ησθάνοντο κενόν τι υποκάτω των ποδών αυτών. Το βήμα τούτο θα εφαίνετο εις αυτούς ως πτώσις εις την άβυσσον του σκότους, ως απώλεια της προσωπικότητος αυτών, ως παράδοσις εαυτών εις την φρικτήν δουλείαν ως αυτοεκμηδένισις. Αλλ' εις εκείνους οι οποίοι δια της πίστεως ηκολούθησαν την διδασκαλίαν της Εκκλησίας και επραγματοποίησαν τοιαύτην αποταγήν εν τω πνεύματι αυτής της διδασκαλίας, η υπακοή απεδείχθη ανεκφράστως μέγα δώρον άνωθεν. Ο «υποτακτικός» δύναται να παραβληθή προς αετόν, ο οποίος δια της δυνάμεως των πτερύγων αυτού υψούται προς τα ύψη και ηρέμως παρατηρεί το διάστημα το χωρίζον αυτόν από της γης, χαίρων δια την ασφάλειαν αυτού, δια την κυριαρχίαν αυτού επί του ύψους, το οποίον δια τους άλλους είναι απρόσιτον και θανασίμως φοβερόν. Αναθέτων μετ' εμπιστοσύνης, προθυμίας, αγάπης και χαράς την

θέλησιν αυτού και πάσαν την }046} κρίσιν περί εαυτού εις τον πνευματικόν αυτού πατέρα, ο υποτακτικός δι' αυτού ακριβώς του τρόπου ελευθερούται εκ του βαρέος φορτίου των επιγείων φροντίδων και γνωρίζει την ανεκτίμητον εκείνην δωρεάν – την εν Θεώ καθαρότητα του νοός.

Ο μοναχισμός είναι προ παντός καθαρότης νοός. Άνευ υπακοής είναι αδύνατον να επιτευχθή τούτο και ως εκ τούτου άνευ υπακοής δεν υπάρχει μοναχισμός. ... η καθαρότης του νου είναι ιδιαιτέρα τις δωρεά προς τον μοναχισμόν, άγνωστος εις τας άλλας θεαρέστους οδούς. Ο μοναχός γνωρίζει την κατάστασιν ταύτην ουχί άλλως ει μη δια της ασκήσεως της υπακοής. Ιδού διατί θεωρούμεν αυτήν ως την κυρίαν βάσιν του μοναχισμού, εντός της οποίας περικλείονται αι άλλαι δύο υποσχέσεις ως φυσική τις συνέπεια. «...Η μεν εξ ησυχίας κατορθουμένη του σώματος **απάθεια** κόσμω πολλάκις πλησιάζουσα ουκ ασάλευτος έμεινεν· **η δε εξ υπακοής προσγινομένη πανταχού δόκιμος και ακράδαντος**» (Κλίμαξ). }047}

... το μυστήριον τούτο δια τον υποτακτικόν έγκειται εις την εκμάθησιν να πράττη το θέλημα του Θεού, ώστε να εισέλθη εις την σφαίραν αυτού του Θείου Θελήματος, και ούτω να καταστή μέτοχος της Θείας ζωής. Δια δε τον Γέροντα το μυστήριον τούτο συνίσταται εις το να οδηγήση τον υποτακτικόν δια της προσευχής και του αγώνος της ζωής αυτού εις την γνώσιν της οδού ταύτης και να καλλιεργήση εις αυτόν την αληθινήν ελευθερίαν, άνευ της οποίας η σωτηρία καθίσταται αδύνατος.

Η αληθινή ελευθερία υπάρχει εκεί «ού το Πνεύμα Κυρίου» και δια τούτο σκοπός της υπακοής όπως και της χριστιανικής ζωής εν γένει είναι η απόκτησις του Αγίου Πνεύματος. }048}

Ο άνθρωπος ο οποίος υποδουλοί τον αδελφόν-συνάνθρωπον αυτού, ή έστω επιβουλεύεται την ελευθερίαν αυτού, καταστρέφει αφεύκτως την ιδίαν αυτού ελευθερίαν, διότι η τοιαύτη επιδίωξις αποτελεί καθ' εαυτήν πτώσιν εκ της Θείας ζωής της αγάπης, εις την οποίαν εκλήθη ο άνθρωπος.

Έν των κυριωτέρων κωλυμάτων δια να φθάση τις εις την κατάστασιν, προς την οποίαν καλεί ημάς η εντολή του Χριστού, είναι η φιλαυτία, ο εγωϊσμός ημών. **Η υπακοή είναι η καλυτέρα οδός προς υπερνίκησιν της εντός ημών συνεπείας του προπατορικού αμαρτήματος**. **Όταν κόπτωμεν το θέλημα ημών ενώπιον του αδελφού υπερνικώμεν εκείνα τα «ρήγματα» τα οποία δια της πτώσεως του Αδάμ κατέτεμον την φύσιν ημών ενώ αύτη ήτο κατ' αρχάς ενιαία, «προς τον Θεόν συνηγμένη»**. Πόθεν λοιπόν πηγάζει ο αγών ούτος των αντιμαχομένων θελήσεων εν ημίν, εφ' όσον εν τω Θεώ μία μόνον Θέλησις υπάρχει;

Όταν «κόπτωμεν» το θέλημα ημών ενώπιον του }049} Θεού παραδιδόμενοι εις το θέλημα Αυτού και «μισούντες» τας μικράς «ατομικάς» ημών επιθυμίας, **καθιστάμεθα ικανοί να δεχθώμεν και να φέρωμεν εντός ημών την ενέργειαν του Θείου Θελήματος**. Τελειούμενοι εν τη υπακοή εις τον Θεόν και τον αδελφόν ημών τελειούμεθα εν τη αγάπη, διευρύνομεν το είναι ημών μέχρι να φθάσωμεν εις την πληρότητα της Θεανδρικής υπάρξεως κατ' εικόνα του Θεανθρώπου Χριστού, διότι δεν υπάρχουν όρια εις την αγάπην του Θεού προς τον άνθρωπον. ... ο Θεός ... κατά την ενέργειαν και την χάριν Αυτού επιθυμεί να ενωθή μετά του ανθρώπου τοσούτον στενώς και τοσούτον πλήρως ώστε ο άνθρωπος να καταστή κατά χάριν θεός, όμοιος προς τον Θεόν-Δημιουργόν κατά την εικόνα της υπάρξεως Αυτού.

Ο νοήμων άνθρωπος της σήμερον δια της προς πάσαν κατεύθυνσιν ανεπτυγμένης κριτικής αυτού στάσεως είναι ασυγκρίτως ολιγώτερον ικανός προς άσκησιν της μοναχικής υπακοής ή ο απλούς άνθρωπος ο απείραστος της περιεργείας του νοός. Ο πρώτος αγαπά το κριτικόν αυτού πνεύμα και πιστεύει συνήθως ότι εις αυτό κυρίως οφείλει την αξίαν αυτού, θεωρών τούτο ως το θεμέλιον της «προσωπικής» αυτού ζωής (ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ ΑΡΑ ΥΠΑΡΧΩ). Δια τούτο είναι ανάγκη, πριν γίνη υποτακτικός να απαρνηθή τον πλούτον τούτον άλλως κατά τον λόγον του Χριστού δεν θα δυνηθή να εισέλθη εις την Βασιλείαν. Αλλά πώς είναι δυνατόν να επιτευχθή τούτο; Μήπως εκείνος ενώπιον του οποίου κόπτει το θέλημα αυτού δεν είναι κοινός άνθρωπος, όμοιος }050} προς πάντας ημάς, και δεν αποκλείεται ενίοτε να φαίνηται και κατώτερος; Και αρχίζει να διαλογίζηται ούτος: «Τι είναι ο Γέρων; Μήπως είναι μάντις; Και πόθεν γνωρίζει ούτος το θέλημα του Θεού; Ο Θεός έδωκεν

εις ημάς λογικόν και ημείς οφείλομεν να κρίνωμεν. Ιδού, επί παραδείγματι εκείνο το οποίον νυν είπεν εις εμέ ο Γέρων είναι τελείως παράλογον», και ούτω καθ' εξής. Η τοιαύτη στάσις έναντι του Γέροντος προσδίδει εις πάντα λόγον αυτού, εις πάσαν υπόδειξιν αυτού, χαρακτήρα αβεβαιότητος και σχετικότητος**. Ο τοιούτος υποτακτικός επιλανθάνεται ότι το θέλημα του Θεού εις τούτον τον κόσμον φανερούται υπό τας αυτάς σχετικάς μορφάς υπό τας οποίας φανερούται και η φυσική θέλησις του ανθρώπου, καθώς και η των δαιμονίων**, η οποία υποβάλλεται εις τους ανθρώπους. Κρίνει κατά το εξωτερικόν, όπως εν γένει αρμόζει εις τον «λογικόν» άνθρωπον να κρίνη και ως εκ τούτου αδυνατεί να εύρη την οδόν της ζώσης πίστεως.

Ο Άγιος Ιωάννης λέγει: «Όσοι τας εαυτών ωνάς εκουσίως σπεύδετε γράψαι, αντ' εκείνων ελευθερίαν γραφήναι υμίν βούλεσθε». Ούτως η πείρα της υπακοής αποβαίνει, εν τέλει, πείρα της αυθεντικής εν τω Θεώ ελευθερίας.

Εκ της εμπειρίας της στάσεως αυτού ενώπιον της Θείας αληθείας ο ασκητής πείθεται ακραδάντως περί της ατελείας του λογικού αυτού. Και τούτο αποτελεί σημαντικόν σταθμόν εις την ζωήν του ασκητού. **Δια της απιστίας εις την ιδίαν αυτού «λογικήν» κρίσιν ο μοναχός ελευθερούται εκ του εφιάλτου, υπό τον οποίον ζη άπασα η ανθρωπότης**. }051}

Υπάρχουν δύο κατηγορίαι μοναχών: Οι μεν έχουν το δώρον της απλής αμέσου πίστεως και εισέρχονται ευκόλως εις την οδόν της υπακοής· οι άλλοι καίτοι έχουν τον σφοδρόν πόθον προς τον Θεόν και τον ζήλον να ζήσουν κατά τας εντολάς του Κυρίου, εν τούτοις μετά μεγάλου κόπου ελευθερούνται εκ της αυτοπεποιθήσεως και μανθάνουν την υπακοήν. Όταν δε πλήρεις πίστεως εις τον Θεόν, τον διαφυλάττοντα ημάς και προς τον πνευματικόν αυτών πατέρα, αποτάσσωνται του θελήματος και της «κρίσεως» αυτών, τότε, εκ του βάθους της εσωτερικής αυτών πείρας, μετά χαράς πείθονται ότι έφθασαν εις την «πηγήν ύδατος αλλομένου εις ζωήν αιώνιον».

Πραγματοποιών την απάρνησιν της ιδίας θελήσεως και κρίσεως χάριν διαμονής εν τη οδώ του θελήματος του Θεού, το οποίον υπερβαίνει πάσαν ανθρωπίνην σοφίαν ο μοναχός **κατ' ουσίαν ουδενός άλλου αποτάσσεται ει μη μόνον του εμπαθούς εγωκεντρικού θελήματος αυτού και της ασθενούς μικράς αυτού διανοίας**· και δι' αυτού του τρόπου προδίδει αληθή σοφίαν, θέλησιν σπανίας δυνάμεως και ζωήν ανωτέρας υψηλής ποιότητος. **Δια της οδού ταύτης, κατά τρόπον ακατάληπτον και εις αυτόν τον ίδιον, ευκόλως ανυψούται εις επίπεδον** το οποίον ουδέποτε δύνανται να φθάσουν ή να εννοήσουν άνθρωποι και υψίστης εισέτι διανοητικής καλλιεργείας. Η κατάστασις αύτη, καθώς ελέχθη ανωτέρω, **είναι η εν τω Θεώ καθαρότης του νου**. Η υπακοή είναι η οδός της πίστεως, «της νικησάσης τον κόσμον». }052}

Η μοναχική υπακοή δεν είναι «πειθαρχία». Ουδέν ανθρώπινον καθεστώς δύναται να ευσταθήση άνευ συντονισμού των ενεργειών των μελών αυτού. Τοιούτος συντονισμός κατορθούται δια της πειθαρχίας, η ουσία της οποίας έγκειται εις την υποταγήν της ανθρωπίνης θελήσεως του κατωτέρου εις την ανθρωπίνην θέλησιν του ανωτέρου ή της «πλειονότητος». Τοιαύτη υποταγή κατορθούται συνήθως δι' εξαναγκασμού· αλλά και εν τη περιπτώσει της εκουσίου εισέτι και συνετής αποδοχής της πειθαρχίας, ως απαραιτήτου συνθήκης δια την ύπαρξιν της κοινωνίας, δεν παύει αύτη να είναι πειθαρχία, εφ' όσον η θεμελιώδης αυτής αρχή είναι η υποταγή εις ανθρωπίνην θέλησιν.

Η μοναχική υπακοή είναι πράξις θρησκευτική και, ως τοιαύτη, οπωσδήποτε πρέπει να είναι ελευθέρα, άλλως στερείται της θρησκευτικής σημασίας αυτής. Η υπακοή μόνον τότε είναι πνευματικώς καρποφόρος όταν φέρη χαρακτήρα **ελευθέρας εκκοπής του ιδίου θελήματος και της ιδίας «κρίσεως» ενώπιον του Γέροντος χάριν αναζητήσεως των οδών του Θείου Θελήματος**. **Εν τη αναζητήσει ταύτη του Θελήματος του Θεού περικλείεται η ουσία της υπακοής ημών**.

Ο υποτακτικός αναγνωρίζει την ανεπάρκειαν αυτού }053} δι' άμεσον γνώσιν του Θελήματος του Θεού και δια τούτο καταφεύγει προς τον πνευματικόν αυτού πατέρα, εις τον οποίον πιστεύει ότι εδόθη να γνωρίζη τούτο ευκρινέστερον. Ο πνευματικός οδηγός δεν φονεύει την θέλησιν του υποτακτικού και δεν υποδουλοί

αυτήν αυθαιρέτως εις την ιδίαν αυτού ανθρωπίνην θέλησιν, αλλ' αναλαμβάνει υπευθύνως το βαρύ φορτίον της ιεράς υπηρεσίας, δια της οποίας μετέχει εις την θείαν πράξιν της δημιουργίας του ανθρώπου.

Αλλ' εάν εις τας Μονάς ο Ηγούμενος και οι άλλοι οδηγοί αναγκασθούν να προσφεύγουν εις τον ανθρώπινον εξαναγκασμόν της αδελφότητος, τουτέστι την «πειθαρχίαν», τούτο είναι σαφές σημείον καταπτώσεως του μοναχισμού, ίσως η τελεία λήθη του σκοπού και της ουσίας αυτού.

Ο γενικός δε κανών είναι: }054} «Μη εμπιστεύου εις εαυτόν». Τούτο είναι ιδαιτέρως σπουδαίον δια τους αρχαρίους. Αλλά και οι προβεβηκότες εν τη μοναχική ασκήσει δεν εγκαταλείπουν τον κανόνα τούτον.

Έκαστον εγχείρημα έκαστον έργον πρέπει να αναλαμβάνηται μετ' ευλογίας, ούτως ώστε δι' αυτής να ενδύηται τούτο τον χαρακτήρα Θείου έργου. Τόσον τα κοινά και ασήμαντα πράγματα όσον και τα μεγάλα απαιτούν την γνώσιν του Θελήματος του Θεού, διότι εις την ζωήν του ανθρώπου τα πάντα είναι μεγάλα και σπουδαία. Δια της ευλογίας ταύτης όλη η ζωή λαμβάνει ιερόν χαρακτήρα και έκαστον έργον μόνον τότε αποβαίνει αυθεντικώς αιώνιον όταν τελήται εν ονόματι του Θεού. Ο Χριστός είπε: «Πάσα φυτεία, ήν ουκ εφύτευσεν ο Πατήρ Μου ο ουράνιος εκριζωθήσεται». Δια της υπακοής η αιώνιος ζωή καθίσταται πραγματικότης ήδη εντεύθεν. Ο καλός υποτακτικός αισθάνεται την παρουσίαν του Πνεύματος του Θεού, το Οποίον δίδει εις την ψυχήν ουχί μόνον βαθείαν ειρήνην, αλλά και αναμφισβήτητον αίσθησιν της «μεταβάσεως αυτής εκ του θανάτου εις την ζωήν».

2. Η παρθενία και η σωφροσύνη

Η αντίληψις περί της παρθενίας ως περί ζωής κατ' εικόνα της ζωής του Ιησού Χριστού είναι παραδόξως τοσούτον ολίγον αποδεκτή υπό του συγχρόνου κόσμου έτι δε και υπό των χριστιανών ... Η δισχιλιετής πείρα της Εκκλησίας μετ' ακαταμαχήτου }055} αξιοπιστίας κατέδειξεν ότι ο αποκλεισμός της γενετησίου λειτουργίας εκ της ζωής της ανθρωπίνης προσωπικότητος ουχί μόνον δεν επιφέρει βλάβην εις την ψυχικήν και φυσιολογικήν υγείαν του ανθρώπου, αλλ' αντιθέτως, ορθώς χρησιμοποιουμένη αυξάνει και την φυσικήν ανθεκτικότητα και την μακροβιότητα και την ψυχικήν υγείαν και την πνευματικήν ανάπτυξιν αυτού.

... Εν τούτοις οφείλομεν να είπωμεν ότι η σύγχρονος επιστημονική πείρα εις τον τομέα αυτόν είναι εισέτι μακράν της δυνατότητος να συγκριθή προς την αδιάκοπον και αιωνόβιον πείρα της Εκκλησίας και να έχη τρόπον τινά την αξίωσιν να διορθώση ή να εμπλουτίση αυτήν.

... δι' ημάς κύριον και αναμφισβήτητον τεκμήριον δικαιώσεως αυτής της υποσχέσεως, εις το οποίον άλλως τε οδηγούν πάσαι αι άλλαι αποδείξεις, είναι το γεγονός της εν παρθενία επιγείου ζωής του Κυρίου: «Υπόδειγμα γαρ δέδωκα υμίν». } 056}

Ο Άγιος Βαρσανούφιος ο Μέγας λέγει περί της υπακοής: «Κράτει την υπακοήν, την αναφέρουσαν εις τον ουρανόν, και ομοίους τω Υιώ του Θεού ποιούσαν τους κτωμένους αυτήν». Αλλά το αυτό οφείλομεν να είπωμεν και περί της παρθενίας και σωφροσύνης. }057}

Η σωφροσύνη όπως δεικνύει και η λέξις αύτη σημαίνει την ακεραιότητα ή την πληρότητα της φρονήσεως. Εν τη Εκκλησία μετά της εννοίας ταύτης συνδέεται ουχί μόνον η νίκη επί της σαρκικής έλξεως και εν γένει επί του «φρονήματος της σαρκός» ήτοι η «νίκη επί της φύσεως» αλλά και η απόκτησις του συνόλου των τελειοτήτων, αι οποίαι προσιδιάζουν εις την φρόνησιν και των οποίων έκφρασις είναι η σταθερά διαμονή εν τω Θεώ «εξ όλης της διανοίας και εξ όλης της καρδίας». Εν τη τελειοτέρα αυτής μορφή η άσκησις της σωφροσύνης αποκαθιστά την κατά το πνεύμα παρθενικήν κατάστασιν του ανθρώπου, υπερφαλαγγίζουσα την ανεπανόρθωτον απώλειαν της σωματικής παρθενίας.

Την γνησίαν παρθενίαν οι Άγιοι Πατέρες ορίζουν ως υπερφυσικήν κατάστασιν. Εν τη τελεία αυτής μορφή θεωρείται ως αδιάκοπος διαμονή εν τη θεία αγάπη, ως εκπλήρωσις της εντολής του Χριστού «αγαπήσεις ... τον Θεόν εξ όλης της καρδίας, εξ όλης της διανοίας, εξ όλης της ψυχής, εξ όλης της ισχύος». Υπό το φως του }060}

κριτηρίου αυτού, πάσα παρέκκλισις του νου και της καρδίας από της αγάπης του Θεού εκλαμβάνεται ως πνευματική «μοιχεία» ήτοι παράβασις εις βάρος της θείας αγάπης.

Η παρθενία δεν είναι άγνοια της βιολογικής και πλήρως φυσικής ζωής του ανθρώπου.

Το αδιάφθορον του σώματος δεν είναι εισέτι παρθενία. Είς των μεγαλυτέρων αγίων της Εκκλησίας ημών ο Μέγας Βασίλειος, μετά πικρίας είπε περί εαυτού: «Και γυναίκα ου γινώσκω και παρθένος ουκ ειμί», ήτοι υπό την πλήρη της λέξεως έννοιαν. Εκτός των σχέσεων μετ' άλλου σώματος, υπάρχουν ουχί ολίγα άλλα είδη διαφθοράς και αυτοδιαφθοράς, των οποίων την περιγραφήν αποφεύγει η Ορθόδοξος Εκκλησία, δια να μη δημιουργήση εις τον νουν του ομιλούντος ή του ακούοντος εικόνα τινα αμαρτίας. Και εκείνος ο οποίος δεν γνωρίζει την φυσικήν πράξιν, αλλά μόνον δια του νου θα αφεθή εις αυτήν και ονειροπολών θα επιθυμήση αυτήν ήδη δεν είναι πλήρως παρθένος.

Η παρθενία και η μοναχική σωφροσύνη, εννοούμεναι ως δωρεαί της χάριτος ανήκουν }061} εις την πρώτην (υπερφυσικήν) κατάστασιν. Εις την δευτέραν κατατάσσεται ο ευλογημένος γάμος. ... Ο καθηγιασμένος γάμος ο πειθαρχημένος ο χωρίς διαστροφήν, διατηρεί τον άνθρωπον φυσικώς και ηθικώς, ενώ πάσα άλλη μορφή σαρκικής απολαύσεως έστω και υπό ονειρώδη μόνον μορφήν διαφθείρει ολόκληρον τον άνθρωπον, ήτοι την ψυχήν και το σώμα. ... Αι ονειροπολήσεις περί σαρκικής σχέσεως εν απουσία της φυσικής πράξεως ωδήγησαν πολλούς μέχρι σοβαρών ψυχικών νόσων, έτι δε και μέχρι πλήρους παραφροσύνης. }062}

ΥΠΟΣΗΜ. Εις το «Συμπόσιον των δέκα Παρθένων» ο Άγιος Μεθόδιος Ολύμπου αναφέρει μεταξύ άλλων ότι η συνείδησις της ανθρωπότητος ανεπτύσσετο και ηύξανε πνευματικώς μέχρι γνώσεως των τελειοτέρων μορφών ζωής – της σωφροσύνης και της παρθενίας. Ιστορικώς η εξέλιξις αύτη διήλθε δια των εξής φάσεων: Κατ' αρχάς, «εν όσω ο κόσμος δεν ήτο εισέτι πεπληρωμένος ανθρώπων» και η ανθρωπότης ώφειλεν «αυξάνεσθαι και πληθύνεσθαι» οι άνδρες εισήρχοντο εις γάμον μετά των ιδίων αυτών αδελφών. Έπειτα ότε επλήθυνε το γένος των ανθρώπων και εξηπλώθη επί της γης, η θεία Πρόνοια δια προφητικής διδασκαλίας αποτρέπει τους ανθρώπους εκ του είδους της ζωής ταύτης προς μίαν υψηλοτέραν ηθικώς ζωήν, και οι γάμοι μετά των αδελφών εθεωρήθησαν «αιμομιξίαι». Περαιτέρω οι άνθρωποι μεταβαίνουν εις την έννοιαν της μονογαμίας, «ίνα μη συνουσιάζωνται μετά πολλών ομοίως προς τα ζώα, ως να εγεννήθησαν μόνον δια την συνουσίαν», και ίνα μη επιτελώνται «μοιχείαι». Εν συνεχεία ο Χριστιανισμός διδάσκει τους ανθρώπους έτι υψηλότερον συνείδησιν περί ζωής, και δια της Εκκλησίας εισάγεται νέος περιορισμός των γάμων κατ' ένδειξιν πλέον των βαθμών της πνευματικής ηλικίας· ούτως απαγορεύονται, επί παραδείγματι, γάμοι δύο αδελφών προς δύο αδελφάς και τα όμοια, πράγμα το οποίον εκτός Εκκλησίας παραμένει ακατανόητον και μέχρι του νυν εισέτι. Δια της αποστολικής διδαχής οι άνθρωποι ανάγονται εις την κατανόησιν του «τιμίου γάμου» και της «αμιάντου κοίτης», όθεν εν τέλει ανέρχονται μέχρι της γνώσεως της χριστιανικής παρθενίας, «μανθάνοντες να ανυψώνται υπεράνω της σαρκός εισερχόμενοι εις τον ατάραχον λιμένα της αφθαρσίας ...». }063}

Εις τινάς εδόθη να γνωρίσουν την κατάστασιν της εν χάριτι Θεοκοινωνίας εις τοιούτον βαθμόν, ώστε και ο νους και το σώμα αυτών να αισθάνωνται εναργώς τον αγιασμόν αυτών. Δια τους τοιούτους η απόλυτος εγκράτεια υπό την μορφήν ουχί μόνον αποφυγής ενσυνειδήτων φυσικών πράξεων, αλλά και των αντιστοίχων διανοημάτων }064} (έτι και κατά την διάρκειαν του ύπνου) είναι κατηγορική απαίτησις της καταστάσεως του πνεύματος αυτών. Μικροτέρας εντάσεως κλήσις συνιστά κατάστασιν κατά την οποίαν η ψυχή δοκιμάζει έλξιν μόνον προς την σωφροσύνην. Ο νους τότε τείνει προς την καθαρότητα και δυνάμει της εσωτερικής δίψης του αγιασμού ενστικτωδώς απωθεί τους σαρκικούς «λογισμούς». Πολλοί εισέρχονται εις την μοναχικήν άσκησιν εκκινούντες εκ τοιαύτης καταστάσεως, η οποία, καίτοι είναι ολιγώτερον βεβαία της προηγουμένης, αποτελεί εν τούτοις θετικήν κλήσιν άνωθεν.

Πείρα αιώνων απέδειξεν ότι η αγάπη προς τον Θεόν είναι δυνατή και εις τον γάμον, αλλά εις μέτριον μόνον βαθμόν. Όταν δε η αγάπη αύτη υπερβαίνη ωρισμένον τι όριον και αποκτά μεγαλυτέραν έντασιν, τότε η ψυχή του ανθρώπου απομακρύνεται ενστικτωδώς από παντός ό,τι δεν εναρμονίζεται προς αυτήν την αγάπην. ... Εκ των πολλών συνομιλιών μου μετ' ασκητών έχω αποκτήσει την σταθεράν πεποίθησιν ότι, όταν η ψυχή δια πραγματικής πείρας γνωρίση την αγάπην του Χριστού, τότε εκ της γλυκύτητος της αγάπης αυτής γεννάται ακράτητός τις έλξις προς τον Θεόν, ακατάπαυστός τις "δίψα" Αυτού, και εν ταυτώ ανερμήνευτος θλίψις περί του κόσμου, συνέπεια της οποίας }065} είναι ο τελείως άκοπος και, τρόπον τινά, φυσικός αποχωρισμός από πασών των αισθητικών ηδυπαθειών, εξ αιτίας των οποίων ψυχραίνεται και εξαλείφεται η Θεία αγάπη. **Χαρακτηριστικόν της μεγάλης προς τον Χριστόν αγάπης είναι ότι δεν δύναται να συμβιβασθή μετά σαρκικών απολαύσεων εν γένει, και προ παντός μετά των ισχυροτέρων όλων, των γενετησίων**. **Ο νούς του ανθρώπου υπό την ενέργειαν της αγάπης προς τον Θεόν αποσπάται εκ της γης και καθαίρεται από πάσης γηΐνης εικόνος**, ενώ η σαρκική σχέσις τραυματίζει βαθύτατα την ψυχήν ακριβώς δια των εικόνων αυτών. Γνωρίζομεν ότι πολλοί προσεγγίζουν εντελώς διαφόρως το θέμα τούτο. Αλλά μήπως ο λόγος της Γραφής, "ου μη εγκαταμείνη το πνεύμα Μου εν αυτοίς, δια το είναι αυτούς σάρκας" (Γεν. στ' 3), δεν αναφέρεται εις αυτούς;

Αυτή αύτη η πείρα της ζωής διδάσκει τον ασκητήν ότι πάσα αισθητική απόλαυσις, οιουδήποτε είδους, είτε οπτική, είτε γευστική, είτε ακουστική, ή της αφής, ή της οσφρήσεως αποσπά την ψυχήν εξ εκείνου το οποίον είναι ανώτερον και αμέτρως πολυτιμότερον, **αφαιρούσα απ' αυτού την παρρησίαν εν τη προσευχή**, ενώ αντιθέτως η κακοπάθεια της σαρκός πολλάκις συνεργεί εις την κάθαρσιν του νού και την ανάβασιν αυτού εις την θεωρίαν.

Όταν η σωφροσύνη αποβαίνη βαθεία απαίτησις του πνεύματος, οδηγεί φυσικώς εις εκείνο το οποίον ονομάζεται «αυστηρότης βίου» ή «ασκητικότης». **Παν ό,τι δεν είναι απολύτως αναγκαίον δια την ύπαρξιν παραμερίζεται, δια να έχη το πνεύμα την μεγαλυτέραν δυνατήν ελευθερίαν εν τη θεωρία**. Εάν η τροφή και ο ύπνος δεν ήσαν απολύτως αναγκαία δια την φυσικήν ύπαρξιν –όπως συμβαίνει εις την περίπτωσιν της σαρκικής }066} ζωής, του καπνίσματος, των διεγερτικών και ναρκωτικών -, ο ασκητής της σωφροσύνης ουδέποτε θα ήγγιζε τροφήν και ουδέποτε θα έδιδεν "ύπνον της οφθαλμοίς" αυτού (Ψαλμ. κα' 4}, παραδίδων όλας τας δυνάμεις του νου αυτού εις την μνήμην του Θεού και την προσευχήν.

Η αμαρτία δεν εδρεύει εις την μίαν ή την άλλην φυσικήν ενέργειαν λειτουργίαν του ανθρώπου, αλλά εις τα πάθη. Ο Άγιος Ποιμήν ο Μέγας έλεγε: «Δεν είμεθα σωματοκτόνοι, αλλά παθοκτόνοι». Η πάλη του ορθοδόξου ασκητού δεν διεξάγεται προς το σώμα, αλλά προς «τα πνευματικά της πονηρίας εν τοις επουρανίοις» διότι δεν απομακρύνει ημάς από του Θεού το σώμα, το οποίον εκλήθη να καταστή δοχείον ή «ναός του εν ημίν Αγίου Πνεύματος» αλλά η ηδυπάθεια, ήτοι τα πάθη μετά των απολαύσεων αυτών.

Η Ορθόδοξος άσκησις ερείδεται επί της δογματικής συνειδήσεως ότι η πνευματική ζωή της λογικής κτίσεως συνίσταται εκ της ενώσεως των δύο θελήσεων, των δύο ενεργειών της Θείας και της ανθρωπίνης. ... **Εκείνο το οποίον διδάσκει η χάρις, κατά την περίοδον της διαμονής αυτής εις τον άνθρωπον, τούτο οφείλει να τηρή ούτος και κατά τον χρόνον της απουσίας αυτής υπό την αισθητήν μορφήν ενεργείας**, **φυλάττων εαυτόν εις το αυτό επίπεδον ζωής, ως εάν μη έπαυσε ποτέ η ενέργεια της χάριτος** }067} **επ' αυτού**. Ούτως άρχεται μία εκούσιος συστηματική ασκητική αγωγή του ασκητού και η τράχυνσις της «πολιτείας» αυτού καθίσταται αναπόφευκτος.

Θα είπω μόνον ότι το πλέον ουσιώδες αξίωμα της «τέχνης» ταύτης είναι η «τήρησις του νοός». Ο σπουδαιότερος κανών εις την άσκησιν αυτήν είναι να μη παραδώση τις τον νουν αυτού. Άνευ τούτου ουδεμία σωματική άσκησις επιτυγχάνει τον ποθούμενον σκοπόν αυτής ενώ η ασκητικώς πεπαιδευμένη διάνοια δύναται να διαφυλάξη ουχί μόνον την καθαρότητα και την ελευθερίαν αυτής αλλά και την

ειρήνην του σώματος έτι και υπό συνθήκας κατά τας οποίας η εκπλήρωσις του έργου τούτου εις άλλους θα εφαίνετο αδύνατος. }068}

«Ο εν σαρκί ών και τούτο (το δώρον της αγνείας) ειληφώς, απέθανε και ανέστη, και της μελλούσης αφθαρσίας το προοίμιον ήδη απ' εντεύθεν εγνώρισεν» (ΚΛΙΜΑΞ).

3. Η ακτημοσύνη

Η πείρα δεικνύει σαφώς εις πάντα άνθρωπον ότι **δια να φθάση εις τον καθαράν προσευχήν, είναι ανάγκη να ελευθερώση τον νουν αυτού εκ των εικόνων της ύλης**, αίτινες βαρύνουν αυτόν.

Εν τη μοναχική υποσχέσει της ακτημοσύνης η έμφασις δίδεται εις την πάλην προς το πάθος της «φιλοκτημοσύνης» ή της «φιλαργυρίας». Δι' αυτής ο μοναχός δεν υπόσχεται τόσον να ζήση «εν πτωχεία» (ως υπόσχονται οι δυτικοί), όσον να ελευθερώση το πνεύμα αυτού από της επιθυμίας του «κατέχειν» μέχρι τοιούτου βαθμού ώστε ο αληθής θεράπων της ακτημοσύνης παύει να φείδηται και του ιδίου αυτού σώματος. Μόνον υπό τας συνθήκας αυτάς είναι όντως δυνατή η γνησία βασιλική ζωή του πνεύματος.

Η συνετή άσκησις συνίσταται εις το να περιορίσωμεν εαυτούς εις εκείνο το αναγκαίον ελάχιστον των πραγμάτων και της ύλης, άνευ του οποίου η ζωή θα καθίστατο πλέον αδύνατος. Αλλά το μέτρον των δυνατοτήτων εκάστου είναι διάφορον. }070}

Ο σύγχρονος άνθρωπος δεν ηδυνήθη να οργανώση την ζωήν αυτού κατά τοιούτον τρόπον ώστε να έχη αρκετήν «σχόλην», ελεύθερον χρόνον, δια την προσευχήν και την πνευματικήν θεωρίαν του Θεού. Και αιτία τούτου είναι το άπληστον πάθος της «φιλοκτημοσύνης». Το πάθος τούτο της πλεονεξίας ο Απόστολος Παύλος ωνόμασεν ειδωλολατρίαν και ο Όσιος Ιωάννης της Κλίμακος «απιστίας θυγατέρα» ... Η γνησία χριστιανική ακτημοσύνη είναι άγνωστος ακατανόητος εις τον κόσμον. Και εάν τολμήσωμεν να ισχυρισθώμεν ότι αύτη επεκτεινομένη απορρίπτει ουχί μόνον κτήσεις υλικάς, αλλά και διανοητικάς, τότε θα φανή τούτο εις την πλειονότητα των ανθρώπων παραφροσύνη. **Άνθρωποι έχοντες επιστημονικάς γνώσεις θεωρούν τον πνευματικόν αυτών πλούτον ως την ουσίαν της υπάρξεως αυτών**, μη υποπτευόμενοι παντάπασιν ότι υπάρχει άλλη, υψηλοτέρα γνώσις, και θησαυρός αληθώς ασύγκριτος προς τον ίδιον αυτών πλούτον, φέρων μεθ' εαυτού βαθείαν ειρήνην. Εν τη αναζητήσει της υλικής αυτών ανέσεως οι άνθρωποι απώλεσαν την πνευματικήν άνεσιν και ο σύγχρονος υλικός δυναμισμός ο οποίος δεσπόζει επί των πνευμάτων και των καρδιών του αιώνος τούτου, περιβάλλεται επί μάλλον και μάλλον δαιμονικόν χαρακτήρα. Και τούτο δεν είναι εκπληκτικόν, καθ' όσον ουδέν άλλο εκφράζει ει μη την δυναμικήν της αμαρτίας.

Η αγάπη προς τας κτήσεις εκδιώκει την αγάπην προς τον Θεόν και τον πλησίον. Και οι άνθρωποι δεν }071} αντιλαμβάνονται τούτο και δεν θέλουν να εννοήσουν ότι **εκ της απληστίας των επιθυμιών αυτών, αι οποίαι κυριεύουν τα πνεύματα και τας καρδίας αυτών, εκπηγάζουν τα αναρίθμητα παθήματα ολοκλήρου του κόσμου**.

Όθεν δια να εξέλθωμεν εκ της αιχμαλωσίας των ευτελών μεριμνών, δια να καθαρίσωμεν τον νουν ημών και δώσωμεν εις το πνεύμα ημών να απολαύση εν αληθεία βασιλικήν, ακριβέστερον θεοειδή ελευθερίαν, είναι αναγκαία η αποταγή και επ' αυτού του επιπέδου, «ακτήμων ανήρ, εν προσευχή καθαρός ... ακτήμων μοναχός του κόσμου δεσπότης ... απροσπαθείας υιός, τα προσόντα αυτώ, ως μη όντα λογιζόμενος». }072}

4. Σταθερότης

Η ερώτησις αύτη είναι διπλή: «Παραμένεις τω μοναστηρίω» και «παραμένεις τη ασκήσει». Το πρώτον σκέλος της ερωτήσεως αυτής δεν αποτελεί απαρασάλευτον κανόνα του μοναχισμού, ως αι λοιπαί υποσχέσεις. Ο μοναχισμός δύναται να υπάρχη και έξω του μοναστηρίου: εν τω κόσμω ή εν τη ερήμω. Εις τους βίους πολλών αγίων μοναχών παρατηρούμεν εκουσίαν ή ακουσίαν εγκατάλειψιν του μοναστηρίου ένθα

είχον λάβει το μοναχικόν σχήμα, και εν τούτοις τούτο δεν εθεωρήθη ούτε πτώσις, ούτε αθέτησις υποσχέσεως, ούτε εισέτι παρέκκλισις εκ του μοναχισμού. ... υπήρξαν περιπτώσεις και φυγής εισέτι εκ των μοναστηρίων αυτών ένεκα «ελλείψεως ευνοϊκών όρων προς σωτηρίαν εντός αυτών».

Συνήθως η ερώτησις αύτη παραλείπεται όταν η κουρά λαμβάνη χώραν εκτός μοναστηρίου. Είναι εν τούτοις εντελώς φυσική και θα παραμείνη ως ουσιώδες στοιχείον της κουράς εν τοις μοναστηρίοις διότι, εκείνος ο οποίος εγένετο δεκτός εις την αδελφότητα του μοναστηρίου καθίσταται συνιδιοκτήτης παντός ό,τι ανήκει } 073} εις το μοναστήριον και συμμέτοχος από πάσης απόψεως, ολοκλήρου της βιοτικής και πνευματικής μερίμνης αυτού. Η αδελφότης του μοναστηρίου ενσωματούσα έν νέον μέλος εις την πνευματικήν αυτής οικογένειαν, όλως φυσικώς θέλει να έχη εκ μέρους αυτού υπόσχεσιν πιστότητος, ούτως ώστε τα λοιπά πρεσβύτερα μέλη να δύνανται μετά πλήρους εμπιστοσύνης να υπολογίζουν εις αυτόν εις πάντα.

Η ουσία του δευτέρου σκέλους της υποσχέσεως ταύτης ήτοι, «παραμένεις τη ασκήσει έως εσχάτης αναπνοής», συνίσταται εις το ότι αι μοναχικαί υποσχέσεις έχουν χαρακτήρα ουχί προσωρινόν – διά τινα χρονικήν περίοδον – αλλά αναλλοίωτον αμετάθετον εξερχόμενον των ορίων της παρούσης ζωής. ... εάν δεχθώμεν τας μοναχικάς υποσχέσεις μόνον ως προσκαίρους, σημαίνει ότι δεν συλλαμβάνομεν το αληθές νόημα αυτών και μεταβάλλομεν το παν εις απλήν άσκησιν ευσεβείας, ενώ κατ' ουσίαν πρόκειται περί εγκαταλείψεως της νηπιώδους και μεταβάσεως εις την τελείαν ηλικίαν.

Η νηπιότης παρέρχεται ανεπιστρεπτί, ουχί τοσούτον υπό την χρονικήν έννοιαν, όσον υπό την έννοιαν της ποιότητος ζωής. Πώς δύνανται να εξαλειφθούν η πείρα, η γνώσις, η σύνεσις, όταν ήδη απεκτήθησαν; }074} ... δια της υπακοής διεξάγεται πάλη κατά της στενότητος του «ιδίου θελήματος», ήτοι του εγωκεντρισμού, ώστε να καταστή τις ούτω κατοικητήριον του θελήματος του Ουρανίου Πατρός ... εν τη υποσχέσει ταύτη (της ακτημοσύνης) περικλείεται ο πόθος να υπερνικήσωμεν εν γένει την εξουσίαν της ύλης επί του πνεύματος τη βοηθεία του Θεού ... }075}

Αι τρεις γεννήσεις

«δια της πρώτης γεννήσεως», κατά σάρκα και αίμα, οι άνθρωποι έρχονται επί της γης και εξαφανίζονται ταχέως· ακολούθως οι άνθρωποι γεννώνται (δευτέρα γέννησις) εκ του καθαρού Πνεύματος, όταν επ' εκείνων οι οποίοι επλύθησαν δι' ύδατος (του Βαπτίσματος) κατέρχηται το Φως (άνωθεν). Δια της τρίτης (γεννήσεως) **καθαρίζεται δια των δακρύων και των πόνων η υπό του κακού αμαυρωθείσα εν ημίν εικών του Θεού**. Η πρώτη προέρχεται εκ των γονέων, η δευτέρα εκ του Θεού· της τρίτης όμως συ ο ίδιος είσαι αυτουργός, εμφανιζόμενος εις τον κόσμον ως ευεργετικόν φώς». (άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, Προς Βιταλιανόν: «... Τῆς δι' αὐτός γενέτης βιότω φάος ἐσθλόν ὀπάζων»)

Ο τόνος του λόγου του Αγίου δίδει εις ημάς να εννοήσωμεν ότι η τελευταία αύτη γέννησις είναι η τελειοτέρα. Το νόημα αυτού έγκειται εις το ότι ο άνθρωπος ο οποίος έλαβε την δωρεάν της χάριτος και εγνώρισεν εν τω φωτί αυτής την θείαν ζωήν, συγχρόνως δε και την πτώσιν αυτού, **προσκολλάται εις το αγαθόν δι' επιπόνου ασκήσεως**. Τούτο ακριβώς το γεγονός της συνετής }076} αυτοτοποθετήσεως εν τω Θείω αγαθώ είναι ουδιώδες δια την ζωήν του χριστιανού ασκητού. Εκδηλούται δε τούτο δια του πλήρως ανικανοποιήτου του πνεύματος ημών εξ όσων υπάρχουν επί της γης, δια της νοσταλγίας του Θεού, δια της δίψης του Θεού, δια της φλογεράς αναζητήσεως Αυτού. }077}

Ι Ι. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΑΠΟΤΑΓΩΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΑΣΣΙΑΝΟΝ ΤΟΝ ΡΩΜΑΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΣΙΝΑΪΤΗΝ

«... Η τρίτη συνίσταται εις την απόσπασιν του πνεύματος ημών από των παρόντων και ορατών πραγμάτων, δια να ενθεωρήσωμεν αποκλειστικώς εις τα

μέλλοντα και μη επιθυμήσωμεν πλέον ουδέν άλλο ει μη τα αόρατα». (άγιος Κασσιανός) }081}

«Έχομεν κατ' ουσίαν δύο πατέρας· τον μεν οφείλομεν να εγκαταλείψωμεν, τον δε να ακολουθήσωμεν». (άγιος Κασσιανός) }082}

«Όταν λοιπόν εγκαταλείψωμεν και μετοικήσωμεν εκ των ορατών πραγματικοτήτων προς τας αοράτους, θα δυνηθώμεν να είπωμεν μετά του Αποστόλου …: "ημών γαρ το πολίτευμα εν ουρανοίς υπάρχει" …». (άγιος Κασσιανός) (ΛΟΓΟΙ ΟΝΤΩΝ)

Η μαρτυρία ότι έχομεν πράγματι επιτύχει την τελειότητα της τρίτης αποταγής είναι να μη υπάρχη εφ' εξής εις την ψυχήν ημών ουδέν ίχνος παχυλότητος της ζωώδους και σαρκικής ζωής της οποίας ήτο αύτη όλως βεβαρυμένη· διότι χειρ γνωστική ελείανεν αυτήν και εξήλειψε πάντα τα αισθήματα και τας γηΐνας διαθέσεις, και η συχνή μελέτη των πραγμάτων του Θεού, η άσκησις της θεωρίας, κατέστησαν αυτήν ικανήν να μεταβή εις τον κόσμον του αοράτου, ώστε προσηλωμένη όλως εις τα ουράνια και ασώματα να μη έχη πλέον συνείδησιν του ιματίου της σαρκός, ούτε του χώρου εις τον οποίον ευρίσκεται. Αρπαγαί και διαβάσεις θαυμασταί! Η ακοή παραμένει αναίσθητος εις τας έξωθεν φωνάς· οι άνθρωποι διέρχονται και η όρασις δεν εντυπωσιάζεται· τι είπω! Πλησίον ενώπιον ημών υψούνται αντικείμενα και αι πλέον τεράστιαι μάζαι, και οι σαρκικοί ημών οφθαλμοί δεν αντιλαμβάνονται ταύτα. } 083}

«Την αλήθειαν και την αρετήν των λόγων τούτων θα ακούση εκείνος μόνον ο οποίος εδιδάχθη εκ της πείρας και του οποίου ο Κύριος απέσπασε τους οφθαλμούς της καρδίας από πάντων των παρόντων πραγμάτων» (άγιος Κασσιανός) }084}

… ομιλεί (ο άγιος Κασσιανός) περί της αποσπάσεως του νου από παντός ορατού και της αρπαγής εν τη θεωρία του αοράτου και αιωνίου. Εις ψυχήν όμως ήτις δεν θα ήτο εισέτι }088} τελείως κεκαθαρμένη εκ των παθών, η έκφρασις αύτη θα ηδύνατο να αφήση αχαλίνωτον την φαντασίαν διότι «το αόρατον και το αιώνιον» ευρίσκονται εισέτι θα ηδύνατο να είπη τις εκτός του ανθρώπου· αντιθέτως η διατύπωσις του Ιωάννου της Κλίμακος –αποταγή της κενοδοξίας – εισάγει τον ασκητήν εις το βάθος της εσωτερικής αυτού πάλης και δεν επιτρέπει εις τον νουν να περιπλανάται εις «υψηλάς σφαίρας», αλλ' αναγκάζει αυτόν να διαμένη νήφων έως τέλους.

Επιτρέπομεν εις εαυτόν να εκφράση την γνώμην ως προς την ανωτερότητα των διατυπώσεων του Ιωάννου της Κλίμακος, αλλ' υπογραμμίζομεν ότι δεν είναι τελειότεραι ει μη μόνον εν σχέσει προς την ασκητικήν και παιδαγωγικήν άποψιν,

Κατά τον Ιωάννην της Κλίμακος η αποταγή της κενοδοξίας ουδέν άλλο είναι ει μη η οδός προς μετάθεσιν του πνεύματος ημών εις τον κόσμον του αιωνίου. Εν αυτή τη αποταγή περικλείεται η υπέρβασις της εφ' ημών εξουσίας του κόσμου και η νίκη επ' αυτού.

… «δια Χριστόν σαλότητα». Εν αυτή ακριβώς τη μορφή της χριστιανικής ασκήσεως εμφανίζεται ιδιαιτέρως σαφώς ο τρίτος βαθμός της αποταγής. }089}

Η τρίτη αποταγή του Ιωάννου της Κλίμακος ήτις επιτάσσει την πάλην εναντίον της κενοδοξίας, απορρέει εκ της ιδιαζούσης εις όλην την παράδοσιν της Ανατολικής Εκκλησίας διδασκαλίας περί της φύσεως του προπατορικού αμαρτήματος. Συμφώνως προς την διδασκαλίαν αυτήν η υπερηφανία είναι «η αρχή πάντων των αμαρτημάτων και πάντων των εγκλημάτων». Οι δύο Διδάσκαλοι από συμφώνου λέγουν ότι «το κακόν της υπερηφανίας είναι ο πολέμιος του ιδίου του Θεού».

«… η μάστιξ της οιήσεως καίτοι εσχάτη εις την τάξιν της πάλης, είναι η πρώτη κατά την προέλευσιν, κατά την αρχήν, όλων των αμαρτημάτων και όλων των εγκλημάτων…» (άγιος Κασσιανός) }090}

Ι Ι Ι. ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ

«τελείων δε εστιν η στερεά τροφή των δια την έξιν τα αισθητήρια γεγυμνασμένα εχόντων προς διάκρισιν καλού τε και κακού» (Α' Κορ. β' 6)

Εάν ο Ίδιος ο Χριστός ομιλή περί της διδαχής Αυτού ως περί πυρός κατελθόντος εκ του ουρανού επί της γης πώς θα τολμήσωμεν ημείς να ομιλήσωμεν

περί τελειότητος; Δεν θα συγκρατήση άρα γε ημάς ο φόβος αυτού του παμφάγου πυρός;

Κατανοώ την κατάστασιν ήτις εδημιουργήθη εν τω κόσμω κατά τας τελευταίας δεκαετίας, εις τρόπον ώστε να μη υπάρχη δι' ημάς άλλη οδός, ει μη μόνον ο αγών να εισδύσωμεν εις το μυστήριον της διδαχής του Χριστού, να γνωρίσωμεν τον Χριστόν εν τη τελειότητι, όσον τούτο είναι δυνατόν εις τον άνθρωπον. }096}

... προσηυχήθη (ο ασκητής Παρθένιος) εις την Θεομήτορα όπως αποκαλύψη εις αυτόν το νόημα του μεγάλου τούτου σχήματος. Ότε Αύτη εφανερώθη εις αυτόν είπεν: «**Ο μεγαλόσχημος είναι ευχέτης υπέρ όλου του κόσμου**»,

Και τι βλέπομεν εις τον Χριστόν; Δεν γνωρίζω πώς έχει τούτο δια τους άλλους, αλλά εμέ καταπλήσσει και ελκύει ακριβώς η μορφή του Χριστού του αναβαίνοντος επί τον Γολγοθάν, το πώς δηλονότι Ούτος, μόνος εξ όλων των επί γης ανθρώπων, ηθέλησε να άρη επ' Αυτού τας αμαρτίας όλου του κόσμου, να παραδώση την ζωήν Αυτού εις ακραία παθήματα χάριν της απελευθερώσεως πάντων ημών εκ της κατάρας του νόμου, κατάρας ήτις εβάρυνε την ανθρωπότητα μετά την προπατορικήν αμαρτίαν εν τω Παραδείσω.

Φέρων εν Εαυτώ όλον τον Αδάμ, όλους τους λαούς πάντων των αιώνων, ο Κύριος απέθνησκεν υπέρ πάντων. Ουδείς εκ των ανθρώπων, βεβαίως, ηδύνατο να βοηθήση Αυτόν. Και εν τη Ευαγγελική περιγραφή παρατηρούμεν ότι όλη η σκέψις Αυτού ήτο εστραμμένη μόνον προς τον Πατέρα.

Ποίον συμπέρασμα δυνάμεθα να εξαγάγωμεν εκ της θεωρίας ταύτης του Χριστού; Αναβαίνει Ούτος επί τον Γολγοθάν, ίνα προσφέρη την ζωήν Αυτού, και δεχόμενος τον θάνατον, όστις έπληξεν τους ανθρώπους, να }097} δώση εις αυτούς θείαν ζωήν κατά τους λόγους Αυτού: «Αύτη εστίν η εντολή η Εμή, ίνα αγαπάτε αλλήλους καθώς ηγάπησα υμάς. Μείζονα ταύτης αγάπην ουδείς έχει, ίνα τις την ψυχήν αυτού θη υπέρ των φίλων αυτού. Υμείς φίλοι μού εστε, εάν ποιήτε όσα Εγώ εντέλλομαι υμίν. Ουκέτι υμάς λέγω δούλους, ότι ο δούλος ουκ οίδε τι ποιεί αυτού ο κύριος· υμάς δε είρηκα φίλους, ότι πάντα ά ηκούσα παρά του Πατρός Μου εγνώρισα υμίν».

Βλέπομεν ότι προ της εξόδου Αυτού δια τον θάνατον επί του Γογλοθά ο Κύριος απεφάσισε να ομιλήση περί της τελειότητος προς του μαθητάς Αυτού.

Εις τι έγκειται λοιπόν το εγχείρημα ημών; Εις το να εξηγήσωμεν πώς οι άνθρωποι ήλθον εις αυτήν την μορφήν της ζωής, τον μοναχισμόν.

Ο μοναχισμός δεν είναι επινόησις ανθρώπων. Αποτελεί κατηγορικήν προσταγήν του πνεύματος ημών κατόπιν της επαφής αυτού μετά του Αγίου Πνεύματος· της επαφής του πυρός της αγάπης του Χριστού, η οποία προσφέρει την ζωήν αυτής όπως οι άλλοι ζήσουν και εξ αυτών δέχεται τον θάνατον. Και τούτο είναι αληθώς ο μοναχισμός εις το πλέον τέλειον βάθος αυτού, εννοούμενον ως περί αυτού ομιλεί ο Ίδιος ο Κύριος: «Εί τις έρχεται προς Με και ου μισεί τον πατέρα εαυτού και την μητέρα και την γυναίκα και τα τέκνα και τους αδελφούς και τας αδελφάς, έτι δε και την εαυτού ψυχήν, ου δύναταί Μου μαθητής είναι ...»

Επομένως η αγάπη την οποίαν εφανέρωσεν ο Χριστός είναι η τελειότης. Αλλ' ημείς δεν είμεθα ικανοί }098} δια τοιαύτην αγάπην ένεκα της υπερηφανίας ημών, και μέχρι των ημερών ημών οι χριστιανοί συνεχίζουν να αγνοούν εκείνο περί του οποίου ενετείλατο ο Χριστός. Ο Κύριος αναμένει εξ ημών επανάληψιν της ζωής Αυτού επί της γης. Και όμως πόσοι άνθρωποι αντιτίθενται προς τούτο ...! }099}

Ο Κύριος διαμένων μεθ' ημών επί της γης, ωμίλει προς τον λαόν εις απλήν γλώσσαν πλήρη εικόνων εκ της καθημερινής ζωής, ίνα και οι πλέον απλοί άνθρωποι δύνανται να εννοήσουν Αυτόν. ... Παρατηρούμεν εν τούτοις μετά μεγάλης οδύνης εκείνο το λυπηρόν φαινόμενον εν τη ζωή της Εκκλησίας, κατά το οποίον οι ευρισκόμενοι εις το κατώτερον πνευματικόν μέτρον αντιλήψεως δεν δύνανται να συλλάβουν ούτε τας σκέψεις, ούτε τας προσευχάς, ούτε την δύναμιν, ούτε την θεωρίαν, ούτε την αγάπην εκείνων οι οποίοι είναι πλέον ικανοί να αφομοιώσουν τας άνωθεν κατερχομένας αποκαλύψεις. Και ο Απόστολος Παύλος εντόνως εβίωσε το φαινόμενον τούτο εν τη αποστολική αυτού διακονία, διότι εκείνοι οι οποίοι ολιγώτερον εμβαθύνουν εις την γνώσιν των θείων πραγμάτων αποδέχονται την }

100} ιδίαν αυτών αντίληψιν ως την εσχάτην τελειότητα και μάχονται να επιβάλουν αυτήν εφ’ όλης της δομής της Εκκλησίας. Δι’ αυτόν ακριβώς τον λόγον έλεγεν ότι «επότισε» τους ανθρώπους πνευματικόν «γάλα». Όσον αφορά δε εις εκείνο το οποίον υπερέβαινεν αυτούς ήτο δε προσιτόν μόνον εις τον κύκλον των τελείων, ομιλεί περί τούτου μόνον εις τον κύκλον των τελείων, προσθέτων ότι πάντες «οι θέλοντες ευσεβώς ζην εν Χριστώ διωχθήσονται», έτι και εντός της Εκκλησίας, εφ’ όσον υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι ουχί μόνον απορρίπτουν την τελειότητα, αλλά και μάχονται κατ’ αυτής·

Δια της οδού ταύτης ο άνθρωπος, δια της τηρήσεως δηλονότι των εντολών του Χριστού, φθάνει βαθμηδόν μέχρι της συνειδητοποιήσεως εαυτού ως Αδάμ. Φέροντες επί έτη εν τη ψυχή ημών ημέραν εξ ημέρας, από ώρας εις ώραν, την έννοιαν ταύτην αποκτώμεν βαθμηδόν την ικανότητα να προσλάβωμεν την εντολήν του Χριστού εις το αυθεντικόν αυτής είναι. Δια της εντολής ταύτης γινόμεθα φορείς παντός του κοσμικού είναι και αυτής της θείας ζωής, ήτοι ζωής συμφώνου προς τας εντολάς του Ευαγγελίου. }101}

Κατά θαυμαστόν τρόπον συμβαίνει ώστε ο άνθρωπος, αναγινώσκων εις την αποκάλυψιν τα περί της πτώσεως του Αδάμ, να αισθάνηται αίφνης ότι φέρει εν εαυτώ την αμαρτίαν ταύτην. Ο μοναχισμός αρχίζει δια μικρών πραγμάτων, αλλά το τέλος αυτού φθάνει ακριβώς εκείνο το πλήρωμα, κατά το οποίον ο άνθρωπος προσεύχεται δι’ όλον τον Αδάμ ως περί αυτού του ιδίου. }102}

Δια την εποχήν ημών τα μοναστήρια κλασικού τύπου δεν ανταποκρίνονται πλήρως εις τας απαιτήσεις του χριστιανικού πνεύματος, διότι ο μοναχισμός είναι πρωτίστως πνευματική ζωή εκείνης της τάξεως την οποίαν έδωκεν εις ημάς ο Κύριος και εις την οποίαν προ ολίγου ανεφέρθην.

Πολλοί λέγουν: «Καλώς, αλλ’ εάν όλοι γίνουν μοναχοί, τότε ο κόσμος θα εκλείψη …». Ουχί, δεν θα εκλείψη, αλλά θα έλθη η γενική ανάστασις, και η ιστορία του κόσμου θα λάβη πέρας ουχί δια καταστροφής, αλλά δια χαρμοσύνου θριάμβου και ανωδύνου διαβάσεως εις την αθάνατον ζωήν. }103}

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ι V. Η ΕΝΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤ’ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Α’ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο βωμός ούτος (τω αγνώστω θεώ) ανηγέρθη υπό των καλυτέρων εκπροσώπων της ανθρωπίνης σκέψεως, υπό σοφών οι οποίοι έφθασαν τα ύψιστα όρια της γνώσεως. Τα όρια ταύτα παραμένουν απαραβίαστα έως των ημερών ημών δια της φυσικήν νόησιν του ανθρώπου, διότι δεν είναι δυνατόν να φθάση τις εις την γνώσιν του Θεού μέσω της ορθολογιστικής σκέψεως.

Πάντως αι ανθρώπιναι έννοιαι δεν οδηγούν εις την αληθινήν γνώσιν του Θείου Μυστηρίου.

Το Πνεύμα του Θεού παρακολουθεί τον άνθρωπον ταπεινώς και υπομονητικώς εις πάσας τας οδούς της ζωής αυτού, δια να γνωρισθή εις αυτόν, και ούτω να καταστήση αυτόν μέτοχον της Θείας Αυτού αιωνιότητος. Διο και εις }109} εκάστην εποχήν ο άνθρωπος ηδυνήθη να φθάση εν τινι μέτρω εις την γνώσιν του αληθινού Θεού. }110}

Αξιοπαρατήρητος ωσαύτως είναι η εμφάνισις του Θεού εις τον Αβραάμ υπό την μορφήν τριών ανθρώπων, εις τους οποίους ούτος απευθύνεται ως προς έν Όν:

Η Παλαιά Διαθήκη ως παρατηρούμεν εις τους Ψαλμούς και τους Προφήτας, εγνώριζε τον Θείον Λόγον και το Πνεύμα του Θεού: … Ενταύθα όμως δεν ευρίσκομεν την γνώσιν του Θείου Λόγου και του Θείου Πνεύματος ως Υποστάσεων. Ταύτα ενθεωρούνται ως Ενέργειαι. Ο κόσμος της Παλαιάς Διαθήκης ήτο στενώς εγκεκλεισμένος εντός των ορίων του ενός Θεού, νοουμένου υπό την έννοιαν ουχί του χριστιανικού μονοθεϊσμού, αλλά του εξωχριστιανικού ενοθεϊσμού, δηλαδή του Θεού εν μιά Υποστάσει. Θα ήτο δυνατόν να διερωτηθώμεν εάν η έλξις την οποίαν ήσκει επί των Ιουδαίων της Παλαιάς Διαθήκης ο ειδωλολατρικός πολυθεϊσμός δεν θα εξηγείτο

δια της συνειδήσεως }111} της στενότητος του ενοθεϊσμού την οποίαν είχον. Αλλ' η οδός αύτη ήτο εις αυτούς απηγορευμένη υπό του Νόμου και των Προφητών. Ο Μωϋσής εις τον οποίον ο Θεός απεκαλύφθη ως Υπόστασις, «Εγώ ειμι ο Ών», είχεν ο ίδιος συνείδησιν του ατελούς χαρακτήρος της αποκαλύψεως, την οποίαν έλαβε. Διό διεκήρυξεν ότι ο Θεός θα ήγειρε Προφήτην εκ του λαού και ότι Αυτόν θα έπρεπε να ακούουν εις παν ό,τι θα έλεγε. Ούτως οι Ιουδαίοι ανέμενον τον Μεσσίαν-Εμμανουήλ, τον υπεσχημένον και μέλλοντα να αποκαλύψη εις αυτούς πάσαν την περί Θεού αλήθειαν.

... όταν ο άνθρωπος επιδιώκη να φθάση δια της ιδίας αυτού διανοίας εις την γνώσιν της αιωνίου Αληθείας, καταλήγει σχεδόν μοιραίως εις την έννοιαν ενός «μεταφυσικού» Απολύτου, έννοιαν συμφώνως προς την οποίαν η αρχή της Υποστάσεως είναι περιοριστική, είναι φανέρωσις του κεκρυμμένου Θεού, του «Deus absconditus». Η τάσις αύτη προέρχεται νομίζομεν εκ του ότι η ορθολογιστική νόησις είναι απρόσωπος εν τη ιδία αυτής πράξει. Εγκαταλελειμμένη εις εαυτήν και ενεργούσα συμφώνως προς τους ιδίους αυτής νόμους, προσπαθεί να «υπερκεράση» την αρχήν του προσώπου εν τω Όντι, και επί του Θείου επιπέδου και επί του ανθρωπίνου ενώ δια την χριστιανόν η Υπόστασις εν τω }112} Θείω Όντι δεν είναι αρχή περιοριστική αλλά το Αυτό-Όν, Αυτό τούτο το Απόλυτον.

Όταν εξ άλλου **δια μιάς βαθείας πνευματικής εμπειρίας, πρυτανεύη εις τον άνθρωπον η συνείδησις ότι η αρχή του προσώπου νομοθετεί όλην την διανοητικήν ύπαρξιν αυτού**, **τότε αναγνωρίζει ούτος ότι το μεμονωμένως ληφθέν πρόσωπον δεν δύναται να αρκέση εις εαυτό και θα στραφή προς ένα πλουραλισμόν επί του ανθρωπίνου επιπέδου, όστις καταλήγει φυσικώς να αντανακλάται επί του Θείου επιπέδου υπό την «πολυθεϊστικήν» μορφήν**. Υπό την σχέσιν ταύτην είναι σημαντικόν ότι ο «μεταφυσικός» μονισμός αφ' ενός και ο «ειδωλολατρικός» πλουραλισμός αφ' ετέρου δεν έχουν απομακρυνθή υπό του ανθρώπου μέχρι των ημερών ημών.

Η μεταφυσική έννοια του Όντος είναι ανωτέρα πάσης μορφής πλουραλισμού, καθ' όσον διαβλέπει πραγματικώς εις την αρχικήν και πρωτογενή Ενότητα. **Το πλεονέκτημα του πλουραλισμού υπό την καλυτέραν αυτού άποψιν έγκειται εις την αντίληψιν της «υποστάσεως» ως της βαθυτέρας οντολογικής αρχής εις παν πνευματικόν ον, και της ιδιότητος της σκέψεως και της διανοίας ως μιας των ενεργειών, μιάς των φανερώσεων της προσωπικής ταύτης αρχής**. (ΟΜΗΡΟΣ)

Ούτως η εμπειρία του προχριστιανικού κόσμου, μετέχοντος ή μη εις την Αποκάλυψιν της Παλαιάς Διαθήκης, διδάσκει ημάς σαφώς ότι ο άνθρωπος απόλλυται εις τας αβεβαιότητας αυτού και είναι ανίκανος να οδηγηθή εις την αληθινήν γνώσιν του Θεού. Η γνώσις αύτη εδόθη εις την ανθρωπότητα δια της Θείας εν Χριστώ Ιησού Αποκαλύψεως και δια της Καθόδου του Αγίου Πνεύματος κατά την ημέραν της Πεντηκοστής. }113}

«... **Οίος ο Πατήρ, τοιούτος και ο Υιός, τοιούτον και το Πνεύμα το άγιον** ...» (Μέγας Αθανάσιος) }114}

Η Αποκάλυψις αύτη του Τριαδικού Θεού είναι πηγή ακένωτος σοφίας, χαράς και φωτός δια πάντα πιστόν. Φωτίζει πάσας τας εκδηλώσεις της ανθρωπίνης ζωής, λύει πάσας τας αμφιβολίας της διανοίας και της }115} καρδίας, μεταφέρει ημάς εις το άπειρον της αιωνίου Ζωής. Αλλ' όταν η διάνοια ημών αποσπάται εκ της καρδίας και της πίστεως και διατείνεται ότι προσεγγίζη την Αποκάλυψιν δια των ανηκόντων εις το λογικόν νόμων, τότε η Αποκάλυψις αύτη παρουσιάζεται εις αυτήν ως σειρά τις αλύτων προβλημάτων.

Δεν δυνάμεθα να φαντασθώμεν εν προσωπικόν Όν, το οποίον να είναι εξ αρχής τελεία Ύπαρξις και αιωνίως πεπραγματοποιημένη πραγματικότης, άνευ παρουσίας εις Αυτό της σκιάς ενός γίγνεσθαι, ήτοι **έν Όν, εις την ύπαρξιν του οποίου η προσωπική αυτοσυνειδησία να μη προηγήται της υπάρξεως του <u>απολύτου αυτοπροσδιορισμού</u> και εις το οποίον η τελευταία αύτη να προηγήται της πράξεως της πλήρους αυτογνωσίας**.

Δεν δυνάμεθα να εννοήσωμεν τοιούτον Όν, το οποίον, ενώ θα είναι απολύτως ελεύθερον εις τον αυτοπροσδιορισμόν αυτού, και συνεχώς ανεξάρτητον παντός προγενεστέρου γεγονότος, εν τούτοις δεν θα αποκλείη την απόλυτον αντικειμενικότητα της Φύσεως ή της Ουσίας Αυτού. Είναι απερινόητον δι' ημάς, πώς η Ουσία, ήτις είναι Πραγματικότης απόλυτος και αντικειμενική, δεν προτρέχει ούτε καθορίζει κατ' ουδένα τρόπον τον αυτοπροσδιορισμόν των προσώπων εν τη Αγία Τριάδι.

Είναι δι' ημάς ασύλληπτον έν Ον προσωπικόν το οποίον ενώ είναι απολύτως έν και απλούν, είναι συνάμα τρισσόν κατά τρόπον ώστε έκαστον των Τριών είναι έν απόλυτον Υποκείμενον, φέρον εν Εαυτώ πάσαν την πληρότητα του Θείου Όντος, τουτέστιν είναι Θεός μοναδικός και τέλειος, δυναμικώς ίσος προς την όλην Τριαδικήν Ενότητα.

Η σκέψις ημών δεν δύναται να συλλάβη την ύπαρξιν }116} τοιούτου Όντος, το οποίον να είναι Τριαδική Ενότης, εν τη οποία ο Γεννήτωρ να μη προηγήται ούτε του Γεννωμένου ούτε του Εκπορευομένου, και όπου η γέννησις και η εκπόρευσις εν ουδενί περιορίζουν την απόλυτον ελευθερίαν του προσωπικού αυτοπροσδιορισμού του Γεννηθέντος και του Εκπορευομένου.

Δεν δυνάμεθα να φαντασθώμεν Όν, εν τω οποίω διακρίνονται Τρία Πρόσωπα εκ μιάς Ουσίας ή Φύσεως, η οποία διακρίνεται από των Ενεργειών, το Όν δε τούτο να είναι εν τούτοις απολύτως απλούν και ασύνθετον.

Είναι απρόσιτον εις την σκέψιν ημών Όν, εν τω οποίω διακρίνομεν ολόκληρον σειράν πράξεων, ως επί παραδείγματι την γέννησιν του Υιού, την εκπόρευσιν του Αγίου Πνεύματος, πράξεις αυτοπροσδιορισμού και αυτογνωσίας, και το οποίον να είναι συνάμα Όν απολύτως απλούν, έξω πάσης διαδικασίας και πάσης εκτάσεως.

Η διάνοια ημών δεν δύναται να συλλάβη τοιούτον Όν του οποίου η μονασική οντολογική Αρχή, ο Πατήρ, να μη είναι προγενέστερος ούτε του γεννωμένου Υιού ούτε του εκπορευομένου Αγίου Πνεύματος και να μη είναι οντολογικώς ανώτερος τούτων. Και τούτο, έως του σημείου να δυνάμεθα να ομιλώμεν περί του συναϊδίου και της απολύτου ισότητος αυτών εν τη αξία τη δυνάμει και τη Θεότητι, ή κάλλιον ειπείν, περί της ενότητος εν τη αξία ενότητος εν τη αξία τη δυνάμει και τη Θεότητι· περί της μοναδικής αυτών δόξης της μοναδικής αυτών ενεργείας, του μοναδικού θελήματος αυτών, και τούτο έως του σημείου να «απαγορεύη» κατηγορηματικώς εις ημάς το δόγμα την ελάχιστην σκέψιν περί μιας ιεραρχικής δομής· περί δομής υποταγής εις τους κόλπους της }117} Τριάδος.

Ενώπιον του δόγματος τούτου της Εκκλησίας η διάνοια ημών εξίσταται και σιωπά. Τούτο δεν συμφωνεί προς τας κατηγορίας της σκέψεως ημών. … Δεν δυνάμεθα να εννοήσωμεν το δόγμα της Εκκλησίας το οποίον ομιλεί περί μιας Φύσεως, περι του ενός Θελήματος, περί της μιας Ενεργείας της Αγίας Τριάδος, και συνάμα περί δύο φύσεων, περι δύο ενεργειών, περί δύο θελήσεων εν τω Ενί της Τριάδος. }118}

… **αφ' ότου η ύπαρξις μιας πραγματικότητος επιβάλλεται εις ημάς ως γεγονός εμπειρικώς αποδεδειγμένον, καθίσταται αδύνατον να αρνηθώμεν αυτό και η λογική ημών αναγκάζεται να παραδεχθή τούτο**.

Τούτο συμβαίνει και δια της δοθείσης εις την Εκκλησίαν Αποκαλύψεως, η οποία ομιλεί εις ημάς περί ενός Γεγονότος: του Είναι του Θεού. **Όταν η διάνοια ημών συμμορφούται προς την Αποκάλυψιν, φθάνει κατά το δυνατόν εις την σύλληψιν του έως τότε αγνώστου και ακαταλήπτου**. }119}

Η Εκκλησία κατέχει την ιδίαν αυτής «επιστήμην» την της Θεογνωσίας. Και αύτη έχει την οδόν και την μέθοδον αυτής αι οποίαι άγουν εις την γνώσιν ταύτην. Όστις δε θέλει να αποκτήση αυτήν οφείλει να ακολουθήση την υπό της Εκκλησίας χαραχθείσαν οδόν, την οδόν της πίστεως και της τηρήσεως των εντολών του Χριστού.

Ο Θεός είναι Αγάπη, και δεν είναι δυνατόν να γνωρισθή και να θεωρηθή ει μη δια της αγάπης και εν τη αγάπη, διο και αι εντολαί του Χριστού, αι άγουσαι εις την γνώσιν και την θεωρίαν του Θεού, είναι εντολαί αγάπης. Το Μυστήριον της Τριάδος παραμένει ακατανόητον μέχρι τέλους, διότι υπερβαίνει την δυνατότητα του λόγου και των δυνάμεων της κτιστής ημών φύσεως. Εν τούτοις, καίτοι ακατανόητον και

κεκρυμμένον, αποκαλύπτεται συνεχώς εις ημάς κατά τρόπον «υπαρκτικόν» δια της πίστεως και δια της εν τη πίστει ζωής, ως η αστείρευτος πηγή της αιωνίου Ζωής. Η πίστις εισδύουσα εις την γνώσιν των Θείων Μυστηρίων, ουχί δια της χρήσεως της λογικής, αλλά δια της παραμονής εις τας εντολάς του Χριστού: «Εάν υμείς μείνητε εν τω λόγω τω Εμώ, αληθώς μαθηταί Μου εστε, και γνώσεσθε την αλήθειαν, και η αλήθεια ελευθερώσει υμάς». }120}

Επί της οδού ταύτης της «παραμονής εις τον λόγον του Χριστού», ο Θεός έρχεται εις υπάντησιν του ανθρώπου, ποιεί παρ' αυτώ μονήν και δίδει εις αυτόν την αληθινήν περί Αυτού γνώσιν. Τότε δε, παν ό,τι εφαίνετο προηγουμένως λογικώς ακατανόητον, γίνεται φως, το οποίον φωτίζει την άγνοιαν και τας πλάνας ημών και αποκαλύπτει αυτάς εις ημάς ως συνεπείας της αμαρτίας και της πτώσεως ημών. Τότε παρουσιάζονται προ των οφθαλμών ημών η άπειρος πληρότης, η σοφία, το κάλλος και η αλήθεια της Θείας Ζωής, η οποία είναι Αγάπη.

Της υπάρξεως του ανθρώπου προηγείται άλλη ύπαρξις. Αύτη αποτελεί δι' αυτόν γεγονός αναπόφευκτον, το οποίον περιορίζει, κατά τινα τρόπον έξωθεν, την ελευθερίαν του αυτοπροσδιορισμού του ανθρώπου. Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τας ικανότητας της φύσεως αυτού κατά την πορείαν μιας αναπτύξεως δια διαδικασίας ή εξελίξεως, η οποία απουσιάζει τελείως εκ του Θείου Όντος. Πρέπει πάντοτε να ενθυμήται τις τούτο, όταν σκέπτηται τον Θεόν, δια να μη πέση εις την πλάνην του ανθρωπομορφισμού. **Καίτοι ο άνθρωπος εδημιουργήθη «κατ' εικόνα Θεού», ανατρέπει την ιεραρχίαν της υπάρξεως, αφ' ότου αρχίζει να μεταφέρη εις τον Θεόν τα δεδομένα γνώσεως, τα οποία έχει περί εαυτού, «δημιουργών» ούτως ένα Θεόν κατ' ιδίαν εικόνα και ομοίωσιν**. Η οδός της Εκκλησίας είναι αντίστροφος. Δεν δημιουργούμεν τον Θεόν κατ' εικόνα ημετέραν, αλλά **ακολουθούντες τας εντολάς του Χριστού ανακαλύπτομεν εντός ημών τα ιδιώματα της φύσεως ημών, της κτισθείσης κατ' εικόνα Θεού**. (ΑΝΑΛΟΓΙΑ)

Δύο εντολαί του Χριστού φέρουν τον τηρούντα αυτάς }121} άνθρωπον εις την θέωσιν: «Αγαπήσεις Κύριον τον Θεόν σου εξ όλης της καρδίας σου και εξ όλης της ψυχής σου και εξ όλης της διανοίας σου και εξ όλης της ισχύος σου. Αύτη πρώτη εντολή. Και δευτέρα ομοία, αύτη· αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν».

Η πρώτη εντολή ... Δεν λέγει: «Θα αγαπήσης τον Θεόν σου ως σεαυτόν». Θα ήτο τούτο στοιχείον πανθεϊσμού. Η εντολή αύτη καλεί ημάς να αγαπώμεν τον Θεόν δι' όλου του είναι ημών. Δια τούτου ακριβώς καθιστά ημάς ικανούς να γνωρίσωμεν ότι ο Θεός είναι Αγάπη, αλλά συνάμα καθιστά φανεράν την «οντολογικήν απόστασιν» μεταξύ ανθρώπου και Θεού. Καθιστά ημάς ικανούς να μετέχωμεν εις την Θείαν Ζωήν (Ενέργειαν), αλλά δεν αίρει την διαφοράν φύσεως (το ετερούσιον).

Η δευτέρα εντολή: «Αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν» δεν τονίζει τόσον τον βαθμόν ή το μέτρον της αγάπης, όσον συντελεί να προβληθή το ομοούσιον του ανθρωπίνου γένους, η οντολογική κοινότης όλης της ανθρωπίνης ημών υπάρξεως. Όταν δε πραγματοποιηθή εις την ζωήν η εντολη αύτη, οδηγεί πάσαν την ανθρωπότητα να καταστή **είς μόνος Άνθρωπος**. }122}

Η αγάπη μεταφέρει την ύπαρξιν του αγαπώντος προσώπου εις το αγαπώμενον ον και ούτως αφομοιοί την ζωήν του ηγαπημένου. **<u>Το πρόσωπον είναι</u>** λοιπόν **<u>διεισδυτόν υπό της αγάπης</u>**. Η απόλυτος τελειότης της αγάπης εις τους κόλπους της Αγίας Τριάδος αποκαλύπτει εις ημάς την τελείαν αμοιβαιότητα της αλληλοπεριχωρήσεως των τριών Προσώπων, εις σημείον ώστε να μη υπάρχη εν Αυτή, ει μη έν μόνον θέλημα, μία μόνη ενέργεια, μία μόνη δύναμις.

Κατ' εικόνα της Αγάπης ταύτης, η τήρησις της δευτέρας εντολής, «Αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν» αποκαθιστά το ομοούσιον του ανθρωπίνου γένους, το διασπασθέν υπό της αμαρτίας. Πεπραγματοποιημένη εις την εσχάτην αυτής τελειότητα η εντολή αύτη αποδεικνύει ότι ο Άνθρωπος είναι Είς, κατ' εικόνα της Αγίας Τριάδος: μοναδικός εις την ουσίαν αυτού, πολλαπλούς εις τας υποστάσεις αυτού. Όταν εκάστη ανθρωπίνη υπόστασις, μένουσα εις την πληρότητα }123} της ομοουσίου ενότητος, γίνηται φορεύς της πάσης ανθρωπίνης υπάρξεως, καθίσταται δυναμικώς ίση προς όλην την ανθρωπότητα, κατ' εικόνα του Χριστού, του τελείου Ανθρώπου, του περιλαμβάνοντος εν Εαυτώ όλον τον Άνθρωπον. }124}

Β' ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΚΑΙ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ ΓΝΩΣΙΣ

Η ελευθερία επιβάλλει την δυνατότητα ενός ανθρωπίνου αυτοπροσδιορισμού, θετικού ή αρνητικού, έναντι του Θεού. ... Προς έναν τοιούτον (θετικόν) αυτοπροσδιορισμόν είναι απαραίτητον να έχη ο άνθρωπος την γνώσιν του Θείου Όντος, της «μορφής» της Υπάρξεως Αυτού, διότι είναι προφανές ότι άπασα η ζωή ημών εξαρτάται εκ της αντιλήψεως ημών περί του Πρωτοτύπου, της Πρώτης Εικόνος. Τούτο δε ισχύει εις τοιούτον σημείον, ώστε πάσα αλλοίωσις της θεωρίας του Θείου Όντος να έχη ως άφευκτον συνέπειαν μίαν αλλοίωσιν της «μορφής» της ιδίας ημών υπάρξεως.

Η ανθρωπίνη διάνοια, κτισθείσα κατ' εικόνα του Θείου Νοός, φέρει εν ευατή την εικόνα ταύτην, προϋποθέτει αυτήν, αλλά δεν δύναται να διαμορφώση αυτήν τελείως επί μόνης της βάσεως της ιδίας αυτής πείρας. }125} Είναι όντως υποτεταγμένη εις την πορείαν του γίγνεσθαι και του αυτοπροσδιορισμού, εις τρόπον ώστε **δεν έχει εισέτι την γνώσιν της Υπάρξεως πλήρως πεπραγματοποιημένης**. Το Δόγμα τοποθετεί ημάς ενώπιον του Γεγονότος του Θείου Είναι άνευ λογικών εξηγήσεων. Το Θείον Όν, όν Πρώτον, ουδεμίαν αιτίαν έχει εκτός Εαυτού. Είναι λοιπόν αδύνατον να αναγάγωμεν Αυτό εις τι άλλο. Είναι Τούτο το πρώτον και έσχατον θεμέλιον πάσης ζωής και πάσης γνώσεως. Εις τον πιστεύοντα άνθρωπον το Δόγμα δίδει απάντησιν εις πάσαν αναζήτησιν, εις παν αξίωμα της διανοίας. Το ανθρώπινον πνεύμα έναντι του Δόγματος θα ζητήση εν συνεχεία τας ιδίας αυτού οδούς, δια να αφομοιώση τα δεδομένα της Θείας Αποκαλύψεως και να οικειωθή το περιεχόμενον αυτής. Ενταύθα άρχεται ό,τι καλούμεν «θεολογικήν ανάπτυξιν».

Μακράν του να είναι καρπός διανοητικών ερευνών ή αποτέλεσμα της θεολογικής σκέψεως, **το Δόγμα είναι ουσιωδώς η ρηματική έκφρασις μιάς «προφανούς αληθείας»**. Η αληθινή κατανόησις των δογμάτων της Εκκλησίας είναι δυνατή **μόνον, όταν αρνώμεθα να εφαρμόσωμεν τον ιδιάζοντα εις το ανθρώπινον λογικόν τρόπον του σκέπτεσθαι**. (ΟΥΧΙ ΙΟΥΔΑΪΚΩΣ) Οι Πατέρες της Εκκλησίας ουδόλως ευρίσκοντο εις διανοητικόν επίπεδον κατώτερον εκείνου της φιλοσοφίας και της επιστήμης της εποχής αυτών – απόδειξις εκθαμβωτική τούτου είναι τα έργα αυτών – διεσκέλιζον δε μετά κυριάρχου κύρους τα σύνορα της τυπικής λογικής. Όταν το πνεύμα του ανθρώπου, δια του ελέγχου της πίστεως, ευρίσκηται, χάρις εις την άνωθεν έμπνευσιν, ενώπιον της προφανούς αληθείας του υπερτάτου Γεγονότος, τότε μία τοιαύτη υπέρβασις φαίνεται φυσική εις αυτό. Μία }126} **εμπειρία λοιπόν αυτής της τάξεως κείται εις την βάσιν των δογματικών συνθέσεων**.

Μία τοιαύτη άμεσος γνώσις ουδόλως είναι λογικώς αποδεικτή. Είναι προσέτι αδύνατον να «περιγράψωμεν» αυτήν τη βοηθεία εννοιών, δια των οποίων λειτουργεί το ανθρώπινον λογικόν. Και τούτο ουχί μόνον διότι τα πολύ στενά πλαίσια της νοηματικής σκέψεως δεν θα ηδύναντο να περιλάβουν τας θείας πραγματικότητας, αλλά προ παντός διότι η αληθινή γνώσις του Θεού παρέχεται μόνον εντός της υπαρξιακής τάξεως, ήτοι δια της βιωθείσης εμπειρίας όλου του είναι ημών. }127} Δεν υπάρχει ετέρα οδός προς την γνώσιν ταύτην ει μη η οδός της τηρήσεως πάντων όσων ενετείλατο ο Χριστός.

Πας άνθρωπος στρεφόμενος προς τον Θεόν λαμβάνει παρ' Αυτού οπωσδήποτε μίαν απάντησιν. Εν τούτοις, εάν η εμπειρία της Θείας κοινωνίας δεν είναι αρκετή, ο άνθρωπος αισθάνεται τον πειρασμόν να αναπληρώση το κενόν τούτο δια των ιδίων αυτού δυνάμεων. Ολισθαίνει τότε αναποφεύκτως εις παρεκκλίσεις και καταλήγει εις μείωσιν ή παραμόρφωσιν της Αληθείας, αναμειγνύων το ψευδές μετά του αληθούς. (ΘΟΡΥΒΟΣ)

Η Εκκλησία, ως φύλαξ της πληρότητος της Αποκαλύψεως, δια των δογμάτων αυτής απαγορεύει να υπερβαίνωμεν ωρισμένα όρια. Κλείει την ανθρωπίνην διάνοιαν ως εις μάγγανον, εκ του οποίου δεν είναι εύκολον να αποδεσμευθή τις. (ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ) Δια να πραγματοποιήση τούτο, πρέπει να παύση να κινήται επί του επιπέδου της σκέψεως και να ανέλθη κατακορύφως εις άλλην σφαίραν.

Εις πάσας τας εποχάς **η θεολογική ανάπτυξις** δεν είχε κατά βάθος άλλο λειτούργημα ει μη να **καθιστά τας ακλινείς δογματικάς αληθείας προσιτάς** εις τα πνεύματα, **«μεταφράζουσα» αυτάς εις γλώσσαν προσηρμοσμένην εις τας ανάγκας των ανθρώπων, δια τους οποίους προωρίζετο**. Αλλά – υπογραμμίζομεν τούτο άπαξ έτι – πάσα «προβληματική» καταπίπτει, ευθύς ως ο άνθρωπος φθάση εις άμεσον θεωρίαν του Θεού.

«Εν εκείνη τη ημέρα Εμέ ουκ ερωτήσετε ουδέν». }128}

Γ' ΤΡΙΑΔΟΛΟΓΙΚΑΙ ΑΝΤΙΝΟΜΙΑΙ

Τα δόγματα είναι συνθέσεις της πίστεως. Εκφράζονται δια διατυπώσεων άκρως πυκνών και λιτών, αι οποίαι έχουν χαρακτήρα όλως μοναδικόν: Ο πυρήν αυτών περικλείει βαθείαν αντινομίαν, την συνένωσιν δύο καταφάσεων ή αρνήσεων φαινομενικώς ασυμβιβάστων η οποία παρουσιάζεται εις το «καθαρόν λογικόν» ως αντίφασις φθάνουσα μέχρι του παραλόγου.

Η χριστιανική πίστις στηρίζεται αναντιρρήτως εις δύο θεμελιώδη δόγματα: το δόγμα της ομοουσίου και αδιαιρέτου Αγίας Τριάδος και εκείνο των δύο φύσεων και των δύο θελήσεων, Θείας και ανθρωπίνης, εν τη μοναδική Υποστάσει του σαρκωθέντος Λόγου. Το δόγμα προσδιορίζει εις ημάς τρείς «απόψεις» εν τω Θείω Όντι: την Υπόστασιν (ή Πρόσωπον), την Ουσίαν (ή Φύσιν) και την Ενέργειαν (ή Έργον). Υπογραμμίζον την απόλυτον απλότητα, το ασύνθετον του Θείου Όντος το δόγμα βεβαιοί «eo ipso» την ταυτότητα της Υποστάσεως και της Ουσίας αφ' ενός, και την ταυτότητα }129} ταυτότητα της Ουσίας και της Ενεργείας αφ' ετέρου. Εν τούτοις η ταυτότης αύτη είναι τοιαύτης φύσεως, ώστε εκάστη των τριών τούτων «απόψεων» παραμένει τουλάχιστον μη αναγώγιμος εις τας άλλας δύο.

Η πρώτη περιεχομένη εις το δόγμα αντινομία είναι η απόλυτος ταυτότης Υποστάσεως και Ουσίας. Ουδεμία «διάστασις» υπάρχει μεταξύ της Υποστάσεως και της Ουσίας. **Η ενότης της προσωπικής αυτοσυνειδησίας και της Ουσίας είναι πλήρης**. Έξω της Υποστάσεως δεν υπάρχει Ουσία, αλλά ούτε Υπόστασις υπάρχει άνευ Ουσίας. **Η Ουσία δεν είναι οντολογικώς προγενεστέρα ούτε βαθυτέρα της Υποστάσεως**. Εξ άλλου ούτε η Υπόστασις προηγείται της Ουσίας. **Η Υπόστασις και η Ουσία είναι Έν**. Μεταξύ Αυτών δεν υπάρχει η ελαχίστη αντίθεσις. Τούτο σαφώς εξεφράσθη δια της δοθείσης εις τον Μωϋσήν αποκαλύψεως: «Εγώ ειμι ο Ών», Άλλως: «Εγώ ειμι το είναι», «ο Ών ειμι Εγώ», Έξω του «Εγώ» τούτου, όπισθεν Αυτού, ουδέν υπάρχει. Μόνον αυτό το «Εγώ» ζη ανάρχως. **Εν τω Θείω Είναι δεν υπάρχει ουσία ανυπόστατος· εν τη μια Θεία Ουσία ουδέν απολύτως υπάρχει, το οποίον να μη είναι ενυπόστατον, το οποίον θα ίστατο τρόπον τινά επέκεινα της αυτοσυνειδησίας της Υποστάσεως**. Ο Θεός είναι Ζων και Προσωπικός υπό απόλυτον έννοιαν.

Εντός της ενοθεϊστικής και μονοθεϊστικής προοπτικής του Ισλάμ, έτι δε και της Παλαιάς Διαθήκης, η ταυτότης αύτη της Υποστάσεως και της Ουσίας δύναται να νοηθή ως ολοκληρωτική μέχρι του αδιακρίτου. Αλλ' εντός του Τριαδικού μονοθεϊσμού η ταυτότης αύτη παρουσιάζεται ως άκρα αντινομία, διότι η αρχή της Υποστάσεως, λόγω της Τριαδικής Ενότητος αυτής, δεν είναι δυνατόν να αναχθή εις την Ουσίαν. Το απλούν }130} και έν Όν, η Αγία Τριάς, αποκαλύπτει μίαν ενότητα όλως διαφόρου τάξεως. Υπονοεί συνάμα μίαν ταυτότητα απόλυτον και μίαν διάκρισιν ουχί ολιγώτερον απόλυτον.

Η σκέψις ημών καταλήγει εις το συμπέρασμα ότι η Υπόστασις είναι ο είς «πόλος», η μία άποψις του απλού και ενός Όντος, η ετέρα άποψις του οποίου είναι η Ουσία.

Το δόγμα, βεβαιούν την απόλυτον ισότητα των Τριών Υποστάσεων, διδάσκει ημάς ούτως, ότι **εκάστη Υπόστασις είναι Τέλειος Θεός, διότι φέρει εν Εαυτή όλον το πλήρωμα του Θείου Όντος**, κατέχει τούτο κατά τρόπον απόλυτον **και είναι, συνεπώς, «δυναμικώς» ίση προς την Τριαδικήν-Ενότητα**. Εκ τούτου προκύπτει ότι **εκάστη Υπόστασις είναι απολύτως η αυτή προς τας άλλας δύο Υποστάσεις της Αγίας Τριάδος**. Και ωσαύτως **η τελεία αύτη ταυτότης** – «ο

εωρακώς Εμέ εώρακε τον Πατέρα» – **ουδόλως μειοί την μοναδικότητα εκάστης Υποστάσεως**.

Αι Υποστάσεις, ούσαι Πρόσωπα υπό απόλυτον έννοιαν, ουδόλως είναι δυνατόν να αποτελούν αντικείμενον αριθμητικής προσθέσεως 1+1+1=3. Και όμως είναι Τρεις, ουχί δύο ούτε τέσσαρες, ούτε άλλος τις αριθμός. **Ευρισκόμεθα ενώπιον ενός καθαρού «Γεγονότος» του Όντος, το οποίον απεκαλύφθη άνωθεν**. Πειρώμενοι να συλλάβωμεν την σημασίαν του αριθμού τρία, δυνάμεθα μόνον να είπωμεν ότι αποκλείει πάσαν σχέσιν υπό την έννοιαν μιάς δυαδικής αντιθέσεως, ιδέα η οποία υποβάλλει αναποφεύκτως τον αριθμόν δύο.

Ούτως η Τριάς, θραύουσα τον περιορισμόν του αριθμού δύο, υπερβαίνει πάσαν σχετικότητα. **Θα ήτο** }131} **λοιπόν αδύνατον να νοήσωμεν τας Υποστάσεις μόνον ως «σχέσεις» εις το εσωτερικόν της Θείας Ουσίας**. Εν άλλαις λέξεσι, το μυστήριον του αριθμού «Τρία» διαπιστούται ότι έχει την εξίσωσιν αυτού εις το Άπειρον.

Το Θείον Όν, εξ ακεραίου «πεπραγματοποιημένον», τουτέστι μη περιέχον εν Εαυτώ δυνατότητα μη αναπτυχθείσαν, δύναται να ονομασθή «Καθαρά Ενέργεια», η οποία φανεροί πλήρως την Ουσίαν και είναι, συνεπώς, ομοία προς Αυτήν. Αλλά και εν αυτή τη περιπτώσει ωσαύτως, η ταυτότης ουδόλως εξουδετεροί το όλως μη αναγώγιμον της Ουσίας εις Ενέργειαν, ούτε της Ενεργείας εις Ουσίαν. Εν άλλοις λόγοις **η Ουσία και η Ενέργεια δεν συγχέονται εις αδιαφοροποίητον ενότητα, αλλά σημαίνουν δύο «απόψεις» διακρινομένας τελείως εις το Θείον Όν**.

Η Ουσία είναι απολύτως υπερβατική εν σχέσει προς τον κτισθέντα κόσμον. Είναι εξ ολοκλήρου ακατάληπτος, ανονόμαστος, ακοινώνητος και αμέτοχος δια το κτίσμα. Προκειμένου να τονίσουν την μυστηριώδη αυτήν «άποψιν» του Θείου Όντος, οι Πατέρες της Εκκλησίας **ονομάζουν αυτήν Υπερουσιότητα, δια να απομακρύνουν δι' αυτού του χαρακτηρισμού πάσαν έννοιοποίησιν** }132} **της Ουσίας**.

Δια το κτιστόν όν η «άποψις» αύτη παραμένει αιωνίως κεκρυμμένη εις τας «Θείας αβύσσους». **Εάν ήτο δυνατόν να μετέχη το κτίσμα εις την Ουσίαν, τότε οι θεωθέντες Άγιοι θα εισήρχοντο εις το Θείον Όν ως «ομοούσιοι» προς τας Υποστάσεις της Αγίας Τριάδος**, Αύτη δε θα μετεμορφούτο εις «τετράδα», «πεντάδα» κλπ., πράγμα το οποίον οι Πατέρες της Εκκλησίας δεν αποδέχονται.

Όσον αφορά εις την Ενέργειαν, το δόγμα ομιλεί περί αυτής άλλως. Η Ενέργεια είναι δυνατόν να καταστή γνωστή και μεθεκτή. **Εισέρχεται εις στενωτάτην ένωσιν μετά του κτισθέντος όντος, χωρίς το άκτιστον να γίνη κτιστόν ή το κτιστόν να γίνη άκτιστον**. Τούτο προκύπτει εκ του δόγματος της Συνόδου της Χαλκηδόνος, χάρις εις το οποίον ομολογούμεν εις την μίαν Υπόστασιν του Λόγου «δύο φύσεις» μεθ' όλων των αντιστοίχων ιδιωμάτων αυτών. Βλέπομεν ότι η τελεία θέωσις, της υπό του Χριστού προσληφθείσης ανθρωπίνης φύσεως, δεν μεταβάλλει αυτήν εις Θείαν Φύσιν. Τούτο δε παραμένει αληθές αιωνίως. Ο Χριστός είναι αιωνίως Είς εν δυσί φύσεσι.

Τη βοηθεία της Βιβλικής αντιλήψεως περί γνώσεως, θα διευκρινήσωμεν ό,τι ελέχθη ανωτέρω περί του ακαταλήπτου της Ουσίας. Η γνώσις θεωρείται προ παντός ως υπαρξιακή κοινωνία, κοινότης ζωής. Είναι αδύνατον να γνωρίζη τις ό,τι υπερβαίνει κατ' απόλυτον τρόπον το γνωρίζον υποκείμενον. **Γνωρίζω σημαίνει ενσωματώ τι εις την ιδίαν μου ζωήν, καθιστώ το γινωσκόμενον «ενυπάρχον» εις εμέ**. Πάσα γνώσις, είναι αληθές, επιβάλλει ήδη στοιχείον τι «ενυπάρξεως», αλλ' } 133} **η τελεία γνώσις, συμφώνως προς την προοπτικήν ταύτην, δεν δύναται να νοηθή ει μη ως ενότης εν τη υπάρξει**. Εάν είναι αληθές ότι ίδιον της αγάπης είναι να ενοί, τότε οφείλομεν επίσης να είπωμεν ότι **το μέτρον της γνώσεως αντιστοιχεί εις το μέτρον της αγάπης**. Ούτως εν τη Αγία Τριάδι η απόλυτος Γνώσις και η απόλυτος Αγάπη είναι αι αυταί, χωρίς τούτο να εξουδετεροί την διάκρισιν αυτών.

Εξ επόψεως της αρχής της Υποστάσεως, το Είναι του Θεού διαμένει αιωνίως Άλλο δια τα «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» δημιουργηθέντα όντα. Τούτο το εντελώς

Άλλο είναι εν τούτοις κατ’ ανεξήγητον τρόπον εγγύς· είναι ο ηγαπημένος ημών Φίλος, αρρήτως αγαπητός εις την καρδίαν ημών. }134}

Εξ επόψεως της Ουσίας το θείον Είναι είναι απολύτως υπερβατικόν δια το κτίσμα.

Εξ επόψεως της Ενεργείας, της Πράξεως της Ζωής, το θείον Είναι εισέρχεται δι’ όλου του πληρώματος αυτού εις πραγματικήν κοινωνίαν μετά του λογικού κτίσματος και καθίσταται εις τα σεσωσμένα όντα ενυπάρχον εν τη κτίσει.

Ως Όν εν Εαυτώ και Ουσία εν Εαυτή, το θείον Είναι εις ουδένα υπόκειται προσδιορισμόν και αποκλείον πάσαν θεογονικήν διαδικασίαν παρουσιάζεται εις τα θεωρούντα Αυτό κτιστά πνεύματα ως Καθαρόν Δεδομένον.

Όν απολύτως πεπραγματοποιημένον, άρα πραγματικότης απόλυτος ή τελεία έκφρασις της Ουσίας, το θείον Είναι αποκλείει την παρουσίαν εν Αυτώ δυνατοτήτων μη πεπραγματοποιημένων και, ως εκ τούτου, δύναται να ορισθή ως Καθαρά Ενέργεια.

Ως Δεδομένον, είναι μεθεκτόν εις το κτίσμα και διαμένει αιωνίως ως Μυστήριον απρόσιτον εις οιανδήποτε προσευχήν, εις οιονδήποτε κτίσμα.

Ως Ενέργεια – Πράξις, Ζωή – είναι κοινωνητή εις άπαν το πλήρωμα Αυτής και εις άπασαν την απειρότητα Αυτής, εις τα «κατ’ εικόνα και καθ’ ομοίωσιν» λογικά όντα.

Ότι δε είναι η θεία Ζωή κοινωνητή εις την ανθρωπίνην φύσιν, εις άπαν το πλήρωμα Αυτής, «ο άνθρωπος Χριστός Ιησούς» καθιστά αυτό εμφανές. Ως Θεάνθρωπος είναι το μέτρον πάντων των πραγμάτων, θείων και ανθρωπίνων, και το μόνον θεμέλιον πάσης κρίσεως. Παν ό,τι ομολογούμεν εν σχέσει προς την ανθρωπότητα του Χριστού είναι η αποκάλυψις του αιωνίου σχεδίου του Θεού Δημιουργού περί }135} του ανθρώπου. Καθ’ όν τρόπον ο Χριστός έφερεν εν τη ανθρωπότητι Αυτού «άπαν το πλήρωμα της θεότητος σωματικώς» και «εκάθισε μετά του Πατρός Αυτού εν τω Θρόνω Αυτού», ούτω και έκαστος εξ ημών καλείται υπό της εντολής του Θεού «Έσεσθε ουν υμείς τέλειοι, ώσπερ ο Πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς τέλειός εστι», να γίνη τέλειος. Εάν δεν είχεν ούτω το πράγμα, η εντολή αύτη δεν θα είχε νόημα.

Οι Άγιοι, θεωθέντες μέχρι τέλους υπό της δωρεάς της χάριτος, εισέρχονται εις την αιώνιον ενέργειαν του Θεού εις τοιούτον βαθμόν, ώστε πάντα τα ιδιώματα της θεότητος μεταδίδονται εις αυτούς μέχρι ταυτότητος, διότι εις αυτούς ο Θεός θα είναι «τα πάντα εν πάσι». Μέχρι «ταυτότητος», βεβαίως, μόνον κατά την Ενέργειαν, ήτοι κατά το περιεχόμενον της Ζωής του Ιδίου του Θεού, και κατ’ ουδένα τρόπον κατά την Ουσίαν. Έτι δε, θεωθείς «μέχρι τέλους» ο άνθρωπος, θα παραμείνη διάφορος του Θεού κατά την προέλευσιν αυτού: ο Θεός είναι ο Όν καθ’ Εαυτόν, ο Δημιουργός πάντων των εν ουρανώ και επί γης, ενώ οι άνθρωποι υπάρχουν ως κτίσματα.

Η φράσις «μέχρι ταυτότητος» - βεβαίως μόνον κατά την Ενέργειαν – φαίνεται να φέρη εις την διατύπωσιν περιορισμόν τινα και μείωσιν ή υποβάθμισιν, αλλ’ ουδόλως έχει ούτως. Η δωρεά του Θεού, ήτις παρέχεται εις τους σεσωσμένους εν Χριστώ, είναι τοσούτον μεγαλειώδης – είναι καθ’ εαυτήν άπειρος – ώστε ουδείς ανθρώπινος νους είναι εις θέσιν, εντός των ορίων της γης, να διανοηθή τούτο. Δημιουργών τον άνθρωπον «κατ’ εικόνα και καθ’ ομοιώσιν», ο Θεός επαναλαμβάνει Εαυτόν εν ημίν. Άπαν δε το πλήρωμα της }136} θείας Ζωής – άνευ αρχής ή τέλους – θα καταστή το αναφαίρετον κτήμα των σεσωσμένων. Ο Θεός είναι πανταχού παρών και Παντογνώστης και δια της διαμονής αυτών εν τω Αγίω Πνεύματι, οι άγιοι καθίστανται ωσαύτως πανταχού παρόντες και παντογνώσται. Ο Θεός είναι απόλυτος Αγαθότης και Αγάπη άπειρος περιλαμβάνουσα παν υπαρκτόν και, εν Αγίω Πνεύματι, οι άγιοι ωσαύτως περιβάλλουν δια της αγάπης αυτών άπαν το σύμπαν, τον κόσμον άπαντα. Η Ενέργεια του Θείου Είναι είναι άναρχος· κατ’ αναλογίαν της μετοχής αυτών εις την ενέργειαν ταύτην οι θεωθέντες καθίστανται και ούτοι άναρχοι. Ο Θεός είναι Φως και εν Αυτώ ουκ έστι σκοτία ουδεμία και δαι της διαμονής Αυτού εν τοις αγίοις, απεργάζεται αυτούς «καθαρόν φως». Το θείον Όν είναι Καθαρά Πραγματικότης και οι εισερχόμενοι «εις το εσώτερον του καταπετάσματος» εκ μιάς

κατ’ αρχήν δυνάμει καταστάσεως πραγματοποιούνται μέχρι τέλους και καθίστανται οι ίδιοι ωσαύτως «καθαρά πραγματικότης». }137}

Δ’ ΘΕΩΣΙΣ

… εν τω αναστάντι Χριστώ ουδεμία υπάρχει πλέον μετά την Ανάληψιν «δυαδικότης», «ίχνη» της οποίας παρατηρούμεν εις τον επίγειον βίον Αυτού, και τούτο έως τέλους.

Εντός των ορίων της επιγείου ζωής η ανθρωπίνη φύσις του Χριστού, καίτοι ήτο υποστατικώς ηνωμένη μετά του Δευτέρου Προσώπου της Αγίας Τριάδος, εμφανίζεται εισέτι ως «τελειοποιήσιμος». Πριν εκπληρωθή το παν η ανθρωπίνη φύσις Αυτού ευρίσκετο εις την κατάστασιν της «προκοπής», }138} υφίστατο πειρασμούς και έφθανε μέχρις αγωνίας. «Διαίρεσίς τις» ήτο λοιπόν παρούσα εν Αυτώ, οφειλομένη εις το ασύμμετρον των δύο φύσεων. Μετά την Ανάληψιν εξαφανίζεται το ασύμμετρον τούτο και ο Χριστός-Άνθρωπος καθίσταται ίσος προς τον Θεόν, «καθεσθείς εν δεξιά του Πατρός», ουχί βεβαίως κατά την Ουσίαν, αλλά κατά την Ενέργειαν. Σιωπώμεν σκοπίμως περί της υποστατικής «απόψεως», διότι ο αΐδιος και άκτιστος Λόγος είχε παραμείνει τοιούτος και μετά την Ενανθρώπησιν.

Ο Χριστός είναι ο ακλόνητος θεμέλιος και το έσχατον κριτήριον της ανθρωπολογικής διδασκαλίας της Εκκλησίας. Ό,τι ομολογούμεν περί της ανθρωπότητος του Χριστού είναι η ένδειξις της αιωνίου Θείας προνοίας δια τον άνθρωπον εν γένει. Το γεγονός ότι εν τω Χριστώ-Ανθρώπω η Υπόστασις ήτο Θεός, ουδόλως μειοί την δυνατότητα να ακολουθώμεν το παράδειγμα Αυτού ημείς οι άνθρωποι, προς τους οποίους «ώφειλε κατά πάντα ομοιωθήναι».

Εάν είναι αληθές ότι ο Χριστός είναι ο «Υιός του ανθρώπου», ομοούσιος μεθ’ ημών, έπεται ότι παν ό,τι εξεπλήρωσεν εν τη επιγείω ζωή Αυτού πρέπει να είναι ωσαύτως εφικτόν εις τους λοιπούς «υιούς των ανθρώπων». Εάν παραδεχώμεθα Αυτόν ως μέτρον πάντων των πραγμάτων, πρέπει ωσαύτως να παραδεχθώμεν ότι αυτό το οποίον βεβαιούμεν περί της ανθρωπότητος του Χριστού-Ανθρώπου, εκπροσωπεί το πλήρωμα των δυνατοτήτων της ανθρωπίνης φύσεως εν γένει. Εάν ομολογώμεν την πλήρη και τελείαν θέωσιν Αυτού, οφείλομεν να ελπίζωμεν τον αυτόν βαθμόν θεώσεως δια τους Αγίους εις τον μέλλοντα αιώνα. Εάν δεν είχον ούτω }140} τα πράγματα, δεν θα έδιδεν ο Χριστός εις ημάς την εντολήν να είμεθα τέλειοι, «ώσπερ ο Πατήρ ημών ο εν τοις ουρανοίς τέλειός εστιν».

Τούτο σημαίνει ότι οι μετέχοντες εις την αιώνιον Ζωήν καθίστανται ωσαύτως αιώνιοι, ουχί μόνον υπό την έννοιαν της απεριορίστου παρατάσεως της ζωής αυτών, αλλά και υπό την έννοιαν ότι γίνονται άναρχοι. Εν τούτοις δεν πρέπει να εκλάβωμεν την άναρχον }140} ταύτην ζωήν ως μεταμόρφωσιν της κτιστής φύσεως εις Θείαν Ουσίαν, αλλ’ ως κοινωνίαν μετά της αϊδίου Ενεργείας του Θεού, κοινωνίαν μη αίρουσαν το αδιάβατον σύνορον μεταξύ της Ουσίας του Κτίστου και της ουσίας του κτίσματος. }141}

Ας ενθυμηθώμεν ότι ο Θεός, θέλων να καταδείξη εις τους κληρονόμους της επαγγελίας Αυτού το αναλλοίωτον του Σχεδίου Αυτού, **εδεσμεύθη δι’ όρκου, ίνα ενθαρρυνθώμεν να αρπάσωμεν μετά δυνάμεως την ελπίδα η οποία προσεφέρθη εις ημάς**. Εν αυτή έχομεν οιονεί μίαν άγκυραν της ψυχής ημών βεβαίαν όσον και στερεάν, διεισδύοντες δια του καταπετάσματος εκεί όπου εισήλθε δι’ ημάς ως πρόδρομος ο Ιησούς, γενόμενος εις τον αιώνα Αρχιερεύς κατά την τάξιν Μελχισεδέκ.

Ο Αβραάμ επειδή δεν αμφέβαλλεν ήτο μέγας κατά την δοθείσαν εις αυτόν υπό του Θεού επαγγελίαν, }143}

«Πας άνθρωπος **όστις ενέκρωσε τα γήϊνα πάθη αυτού και έσβυσε τελείως εν εαυτώ ό,τι η Γραφή ονομάζει “σαρκικήν σοφίαν” και απέρριψε πάσαν αγάπην προς αυτήν, διότι αύτη μερίζει την προς μόνον τον Θεόν οφειλομένην αγάπην ημών και καθιστά αυτήν** }144} **εστερημένην της πληρότητος αυτής**, είς τοιούτος άνθρωπος λοιπόν δύναται να είπη μετά του Παύλου: “Τις ημάς χωρίση από της αγάπης του Θεού (την Θείαν Χάριν);” … Γίνεται δε

ούτος απάτωρ, αμήτωρ, αγενεαλόγητος, κατ' εικόνα του Μεγάλου Μελχισεδέκ». (άγιος Μάξιμος, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ, τομ. Β', σ. 181)

Εν τω ανθρώπω τούτω η γνώσις τουτέστιν η γνώσις του Θεού μεταβάλλεται εις ενέργειαν, και η ενέργεια αυτού είναι όλως διαπεποτισμένη εκ της γνώσεως του Θεού. Μόνον ο τοιούτος εύρε την οδόν της αληθινής γνώσεως. Όστις όμως δεν έχει εκ των δύο τούτων ει μη το έν – ή την μη εζωοποιημένην υπό της γνώσεως ενέργειαν ή την μη τεθείσαν εις πράξιν δια της ενεργείας γνώσιν – **ωκοδήμησεν είδωλον** και δεν εύρε την αληθινήν οδόν. Ο Θεός είναι ο Πατήρ μόνον εκείνων, οι οποίοι μαρτυρούν δια της ιδίας ζωής την Άνωθεν γέννησιν αυτών. Διότι **ο Θεός ουδόλως δοξάζεται δια λόγων μόνον**. }145}

«... Ο θείος Μελχισεδέκ, **αποβαλών εκ της θεωρίας αυτού παν ό,τι δεν είναι Θεός και παν ό,τι έχει τέλος ή όριον, και υψών την διάνοιαν αυτού προς το άναρχον και ατελεύτητον Φως του Θεού Πατρός**, λαμβάνει παρ' Αυτού δια της χάριτος του Αγίου Πνεύματος νέαν γέννησιν και φέρει εν εαυτώ πραγματικήν και πλήρη ομοίωσιν προς τον Θεόν. **Πάσα γέννησις ταυτίζει το γεννώμενον προς τον γεννώντα**» (άγιος Μάξιμος)

Εάν λοιπόν τηρώμεν την εντολήν του Χριστού να }146} αγαπώμεν τον Θεόν εξ όλης της καρδίας ημών, εξ όλης της διανοίας ημών και εξ όλης της ισχύος ημών, τότε η αγάπη αύτη ενοί τοσούτον στενώς τον νουν ημών μετά του Πρώτου Νοός του Επουρανίου Πατρός, ώστε ο νους ημών γίνεται και αυτός άνευ αρχής, εναγκαλιζόμενος άπασαν την κτίσιν, το σύμπαν όλον, εις μίαν μόναδικήν πράξιν άνευ εκτάσεως, άνευ διαρκείας και άνευ ορίων.

Δια της ενώσεως του πνεύματος ημών μετά του Θεού πραγματοποιείται εις το ακέραιον εν ημίν η περί ημών σκέψις του Κτίστου. Πραγματοποιείται τότε τοσούτον πλήρως, ώστε δεν υφίσταται πλέον εις την ζωήν ημών δυνατότης μη αναπτυχθείσα ήδη, δύναμις μη πραγματοποιηθείσα ήδη: Η ζωή ημών καθίσταται «καθαρά ενέργεια», καθ' ομοίωσιν του Θεού. ... Ουδείς άνθρωπος είναι αληθές, επιτυγχάνει την πλήρη πραγματοποίησιν της κλήσεως ταύτης εντός των ορίων της επιγείου ζωής. Ενταύθα ευρίσκεται η αρχή αυτής. Η κλήσις αύτη πραγματοποιείται εν τη πληρότητι αυτής μετά την έξοδον ημών εκ του κόσμου τούτου. }147}

Ο Χριστός είναι ως είς Υιός επί κεφαλής του οίκου Αυτού και ο οίκος Αυτού είμεθα ημείς, αρκεί να τηρώμεν μετά σταθερότητος και έως τέλους αυτήν την εμπιστοσύνην και αυτήν την ελπίδα, ήτις είναι η δόξα ημών. }148}

Εν τω Θεώ οι Άγιοι καθίστανται, κατά το υπόδειγμα του Χριστού, πανταχού παρόντες, παντοδύναμοι, παντογνώσται. Εν τω Θεώ ο άνθρωπος είναι θεός και μετέχει εις παν ό,τι ο Θεός ενεργεί. Ζη την αυτήν Ζωήν μετά του Θεού, καθίσταται τέλειος ως Αυτός ο Θεός. }150}

Ομολογούντες την θέωσιν της ανθρωπίνης φύσεως δια της σαρκώσεως του Λόγου, δεν πρέπει να παραθεωρώμεν ότι εν τη περιπτώσει του Χριστού πρόκειται περί της υποστατικής θεώσεως. }151}

Εάν εν τη περί Χριστού-Ανθρώπου αντιλήψει ημών εξαίρωμεν την «ριζικήν διαφοράν» μεταξύ Αυτού και ημών, αλλοιούμεν ούτως όλην την ανθρωπολογίαν ημών. Εν τη Σαρκώσει η κένωσις του Χριστού θέτει ημάς ενώπιον ενός εκπληκτικού γεγονότος: Αφ' ενός }152} από της στιγμής καθ' ήν προσέλαβε την φύσιν ημών η θέωσις αυτής της τελευταίας είχεν ήδη επιτελεσθή, ως λέγει ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός· αφ' ετέρου, πολλά χωρία της Γραφής δεικνύουν εις ημάς ότι **ο Χριστός-Άνθρωπος απέφευγε παν ό,τι παρουσιάζει τον χαρακτήρα της «αυτοθεώσεως»**. ... Η αυτή «άποψις» αντικατοπτρίζεται εις την λειτουργικήν ημών πράξιν. **Δεν θεωρούνται καθαγιαστικοί αυτοί ούτοι οι λόγοι του Χριστού**, «λάβετε φάγετε, τούτό εστι το σώμα Μου», **διότι τούτο θα είχε τον χαρακτήρα «αυτοθεώσεως», αλλ' οι λόγοι ούτοι συνοδεύονται υπό της επικλήσεως, δια της οποίας ζητούμεν παρά του Πατρός να στείλη το Πνεύμα το Άγιον, δυνάμει του Οποίου πραγματοποιείται η μεταβολή του άρτου και του οίνου εις Σώμα και Αίμα Χριστού**. (FILIOQUE)

Ο Χριστός, Όστις υπήρξε κατά πάντα όμοιος προς ημάς, **υπεγράμμιζεν ο ίδιος μετ' επιμονής την ανθρωπότητα Αυτού και ηρέσκετο να καλήται Υιός**

του Ανθρώπου. Προκύπτει σαφώς εκ των συμφραζομένων του Ευαγγελίου ότι ο Χριστός δεν εχρησιμοποίει τον προσδιορισμόν αυτόν ως ίδιον Όνομα Αυτού }153} αλλ' ως κοινόν τι όνομα δι' όλους τους ανθρώπους.

Η εντολή του Χριστού, «έσεσθε τέλειοι ώσπερ ο Πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς τέλειός εστι», πρέπει να ερμηνευθή ... υπό βαθυτέραν οντολογικήν έννοιαν, ως η μαρτυρία της δυνατότητος να καταστήσωμεν πραγματικότητα την προσπάθειαν ταύτην κατά το παράδειγμα του Χριστού-Ανθρώπου, Όστις εξεπλήρωσε την εντολήν ταύτην, «Εγώ τας εντολάς του Πατρός Μου τετήρηκα», και εκάθισεν εν δεξιά του Πατρός, }154} γλώσσαν της Γραφής δηλοί την ισότητα.

Η συνήθεια καθιστά ημάς απροσέκτους και σχεδόν αναισθήτους εις τους λόγους της Αγίας Γραφής και καθιστά ημάς ανικάνους να βλέπωμεν τας πραγματικάς αυτών διαστάσεις. Αι ουσιώδεις θέσεις (στιγμαί) της Θείας Αποκαλύψεως διέρχονται συχνάκις απαρατήρητοι, καίτοι αποτελούν όντως την απάντησιν εις τους βαθυτέρους πόθους ημών, διότι είναι αι πλέον σύμφυτοι προς την ανθρωπίνην ύπαρξιν.

Ίσως τα κείμενα της Αγίας Γραφής και τα έργα των Πατέρων, τα οποία εμνημονεύσαμεν και τα οποία ομιλούν περί της ταυτότητος και της ισότητος του ανθρώπου προς τον Θεόν, ταράσσουν την συνείδησιν πολλών χριστιανών. Αλλά, δια να είπωμεν την αλήθειαν, η ταραχή αύτη δεν είναι ει μη η ένδειξις ότι ούτοι, **εν τη «ψυχολογική» αυτών αντιλήψει περί ταπεινοφροσύνης, δεν έχουν συλλάβει το αληθές περιεχόμενον της Αποκαλύψεως**. Κατ' αυτήν, **η διαφορά μεταξύ Θεού και ανθρώπου δεν θα υφίσταται εις τον αιώνα, ει μη εν αναφορά προς την Ουσίαν και ουδόλως προς την δόξαν και το περιεχόμενον της Θείας ζωής**. (ΑΝΤΙ-ΟΥΣΙΟΚΡΑΤΙΑ)

Όταν μειώσωμεν τας διαστάσεις της Θείας Αποκαλύψεως περί του ανθρωπίνου είναι, αποκλείομεν την δυνατότητα να φθάσωμεν την αληθινήν μετάνοιαν. Εκλαμβάνοντες εαυτούς μόνον ως ασθενή όντα οι άνθρωποι επιτρέπουν και συγχωρούν εις εαυτούς πλήθος παραβάσεων. **Θεωρούντες εαυτούς ως όντα κατώτερα του Χριστού – τούτο δε ας μη φανή παράδοξον – αρνούνται οι άνθρωποι εν τη πραγματικότητι να ακολουθήσουν Αυτόν εις τον Γολγοθάν**. Η υποτίμησις εν τη }155} συνειδήσει ημών του Σχεδίου του Δημιουργού περί του ανθρώπου δεν είναι απόδειξις ταπεινοφροσύνης, αλλά πλάνη και μάλιστα αμαρτία μεγάλη. **Πρέπει να έχωμεν το θάρρος να φθάσωμεν εις το περιεχόμενον της θείας Αποκαλύψεως «ανακεκαλυμμένω προσώπω»** και, «την δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι, την αυτήν εικόνα μεταμορφούσθαι από δόξης εις δόξαν καθάπερ από Κυρίου Πνεύματος».

Εάν επί του ασκητικού επιπέδου η ταπεινοφροσύνη συνίσταται εις το να θεωρή τις εαυτόν ως χείριστον πάντων, επί του θεολογικού επιπέδου η θεία ταπεινοφροσύνη είναι η αγάπη, η οποία δίδεται ανεπιφυλάκτως εξ ολοκλήρου. Η πρώτη ενέχει στοιχείον συγκρίσεως, τουτέστιν είναι εισέτι σχετική. Η δευτέρα είναι εκτός πάσης συγκρίσεως, άρα είναι απόλυτος. Την τελευταίαν ταύτην εντέλλεται εις ημάς ο Χριστός να μάθωμεν απ' Αυτού, όταν λέγη: «Μάθετε απ' Εμού, ότι πράός ειμι και ταπεινός τη καρδία».

Η επί τοσούτους αιώνας πείρα της εν Χριστώ ζωής αποδεικνύει ότι ο Θεός συμπεριφέρεται προς ημάς ως προς ίσους Αυτού, μη επιτρέπων ποτέ εις Εαυτόν να επιβληθή δια της βίας. ... Εάν αντιλαμβανώμεθα την σωτηρίαν ως θέωσιν, δεν πρέπει ποτέ να διαφεύγη ημών ότι η θέωσις εξαρτάται εκ της συμπεριφοράς ημών επί της γης. Και εάν αύτη δεν είναι ομοία προς την του Χριστού, πώς είναι δυνατόν ο άνθρωπος να γίνη όμοιος προς τον Χριστόν εις την αιωνιότητα, απλώς μεταβαίνων δια του θανάτου εις το υπερπέραν;

Κατά την διδασκαλίαν των Πατέρων ο άνθρωπος }156} ακριβώς κατά το μέτρον της ομοιώσεως αυτού προς τον «εν σαρκί φανέντα Θεόν» καθίσταται όμοιος προς τον Θεόν εν τω αιωνίω είναι Αυτού.

«Ο εωρακώς Εμέ εώρακε τον Πατέρα». Αλλά εκ του ειρμού των λόγων και ερειδόμενοι επί άλλων χωρίων της Γραφής δυνάμεθα ασφαλώς να συμπεράνωμεν ότι όστις είδε τον Χριστόν είδε και εαυτόν οποίος πρέπει να είναι συμφώνως προς το αιώνιον Σχέδιον του Πατρός, }157}

Ε’ Η ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΟΣ

Αι αναλογίαι αύται είναι λίαν ανίσχυροι να αποδώσουν ό,τι οφείλει }158} να εκφρασθή, διότι εν τη θεία Τριαδική Ενότητι ο Λόγος και το Πνεύμα ουδόλως είναι ενέργειαι του Πατρός-Νου, αλλά Υποστάσεις. Δια του αυτού τρόπου ωσαύτως πρέπει να νοηθή η εικών του Θεού εν τω ανθρώπω, τουτέστιν ότι η ανθρωπότης, παραμένουσα μία εν τη ουσία αυτής, σημαίνει πληθύν υποστάσεων, εκάστη των οποίων οφείλει τελικώς να περιλάβη πάσαν την πληρότητα του Θεανδρικού Όντος και να παρουσιασθή ουχί ως έν μέρος μόνον της φύσεως, αλλ’ ως η όλη πληρότης του ανθρωπίνου όντος, να πραγματωθή, εν άλλοις λόγοις, ο παγκόσμιος άνθρωπος. Τούτο δε πραγματοποιείται πλήρως μόνον εν τη Εκκλησία και δια της Εκκλησίας.

Ως εν τω το Θείω Είναι, εν τω Οποίω διακρίνομεν τρεις «απόψεις», το Πρόσωπον, την Ουσίαν και την Ενέργειαν, ούτω βλέπομεν και εν τη Εκκλησία τα πρόσωπα, την φύσιν και τας πράξεις, τα οποία, εις την εσχάτην τελείωσιν του ανθρωπίνου όντος, οφείλουν να ταυτισθούν. Ως εν τη Αγία Τριάδι εκάστη Υπόστασις είναι φορεύς της απολύτου πληρότητος του θείου Είναι, ούτω και εν τη ανθρωπίνη ημών υπάρξει εκάστη υπόστασις οφείλει εν τη υπερτάτη τελειώσει αυτής να καταστή φορεύς πάσης της θεανδρικής πληρότητος, όρος απαραίτητος της κατ’ εικόνα της Αγίας }159} Τριάδος ενότητος. Διότι, εάν η ταύτισις δεν είναι πλήρης, η ενότης θα παραμείνη και αύτη ωσαύτως ατελής. }160}

Η πραγματοποίησις της κατ’ εικόνα της Αγίας Τριάδος ενότητος ταύτης συνδέεται μυχίως προς την χριστιανικήν ημών ανθρωπολογίαν. Επιλανθανόμενοι του τι είναι ο άνθρωπος, υπό ποίαν έννοιαν και εν τίνι μέτρω είναι κατ’ εικόνα και καθ’ ομοίωσιν Θεού, δεν δυνάμεθα να λύσωμεν το πρόβλημα της ενότητος ημών. Είναι εν τούοις αναγκαίον δι’ ημάς να πιστεύωμεν ότι **εν τω αιωνίω Σχεδίω του Πατρός έχομεν προορισθή δια το πλήρωμα της τελειότητος**. }161}

… εις την κτίσιν ταύτην ο Αδάμ δεν ονομάζεται, ως πράττει τούτο εν συνεχεία η ιστορία. Το δοθέν εις τον κτισθέντα άνθρωπον όνομα δεν είναι ο «τάδε» ή ο «δείνα», αλλά ο καθολικός άνθρωπος. Επομένως δια της γενικής δηλώσεως της φύσεως αγόμεθα να υποθέσωμέν τι το παρόμοιον, τουτέστιν ότι δια της Θείας προγνώσεως και δυνάμεως περιλαμβάνεται πάσα η ανθρωπότης εν τη πρώτη ταύτη συστάσει … }162}

Πρέπει να λάβωμεν υπ’ όψιν προ παντός ότι αγνοούμεν το ανθρώπινον πρόσωπον, την ανθρωπίνην υπόστασιν εις την πραγματικήν αυτής έκφρασιν, καθαράν εκ παντός φυρμού. Ό,τι ονομάζομεν κοινώς «πρόσωπα», «προσωπικόν», υποδηλοί μάλλον τα άτομα, το ατομικόν. Έχομεν συνηθίσει να θεωρώμεν τους όρους τούτους – πρόσωπον και άτομον – σχεδόν συνωνύμους … Αλλ’ υπό τινα άποψιν, άτομον και πρόσωπον έχουν αντίθετον σημασίαν» (Lossky). Εφ’ όσον αι ανθρώπιναι υποστάσεις δεν υπερβαίνουν τα συμφυή αυτών όρια επί του ατομικού επιπέδου, μένουν ανίκανοι να πραγματοποιήσουν την καθολικήν τελείωσιν, περί της οποίας ομιλεί ο Άγιος Γρηγόριος και να φέρουν όντως εν εαυτοίς όλην την πληρότητα του Όντος. **Αι μη καθολικαί υποστάσεις, ήτοι τα «ανθρώπινα άτομα», δεν θα φθάσουν εις τας μεταξύ αυτών σχέσεις μετά των ομοίων αυτών εις την πλήρη και καθολικήν ενότητα, αλλά θα παραμείνουν εν μέρει ηνωμέναι, εις τα όρια των ικανοτήτων αυτών**. (ΥΠΑΚΟΗ) }165}

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

V. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΑΒΩΡΙΟΥ ΦΩΤΟΣ

Και ούτω (με το Βάπτισμα και το Χρίσμα) κατέστημεν σκήνωμα του Θεού του Υψίστου, τα δε σώματα ημών ναός του Αγίου Πνεύματος.

Και ιδού, παρά ταύτα, είμεθα πτωχοί των πνεύματι. Εντός των ορίων της γης υπάρχει ακόρεστος πείνα και άσβεστος δίψα Θεογνωσίας, διότι ο αγών ημών είναι να φθάσωμεν τον Άφθαστον, να ίδωμεν τον Αόρατον, να }172} γνωρίσωμεν τον επέκεινα

πάσης γνώσεως. Η ορμή αύτη αυξάνει ακαταπαύστως εις έκαστον άνθρωπον, όταν το Φως της Θεότητος ευδοκήση να καταυγάση αυτόν, έστω και δια τινος αμυδράς προσεγγίσεως Αυτού, διότι τότε εις τους νοερούς ημών οφθαλμούς αποκαλύπτεται εν ποία αβύσσω διαμένομεν. Η όρασις αύτη καταπλήττει όλον τον άνθρωπον, και τότε η ψυχή αυτού δεν γνωρίζει ανάπαυσιν και δεν δύναται να εύρη αυτήν, μέχρις ότου ελευθερωθή πλήρως από του περικρατούντος αυτήν σκότους, μέχρις ότου το Φως τούτο πληθυνθή εν τη ψυχή και ενωθή μετ' αυτής τοσούτον ώστε Φως και ψυχή να γίνουν έν, προκαταγγέλον την θέωσιν ημών εν τη Θεία δόξη.

Εις τοιαύτας ώρας μαρτυρικής παραμονής εν τοις ορίοις μεταξύ του έλκοντος προς εαυτό Απροσίτου Φωτός της Θεότητος και της απειλητικής αβύσσου του σκότους ... ενδυναμωθώμεν δια της κραταιάς ελπίδος εις Εκείνον, Όστις δια της παλάμης Αυτού βαστάζει ακόπως πάσαν την κτίσιν. Ενθυμηθώμεν ότι εν τη ζωή ημών πρέπει να επαναληφθή ομοιοτρόπως παν ό,τι ετελέσθη εν τη ζωή του Υιού του Ανθρώπου, δια }173} να ελευθερωθώμεν από παντός φόβου και ολιγοψυχίας. Η οδός είναι κοινή εις πάντας ημάς κατά τον λόγον Αυτού του Χριστού: «Εγώ ειμι η οδός»· ως εκ τούτου δεν είναι και μοναδική, διότι «ουδείς έρχεται προς τον Πατέρα, ει μη δι' Εμού». }174}

... εν αληθεία κατέστη όμοιος προς ημάς άνθρωπος και εν τη σαρκί ημών εφανερώσε την Θείαν τελειότητα, υπολιμπάνων Εαυτόν υπογραμμόν δι' ημάς, τον οποίον πολλοί προφήται και δίκαιοι «επεθύμησαν ιδείν». Τούτο δε οφείλομεν νυν να πραγματοποιήσωμεν ημείς, έκαστος εν τη ζωή αυτού, ώστε δια της ομοιώσεως προς τον Χριστόν, κατά την εικόνα της επιγείου ζωής Αυτού, να καταστώμεν όμοιοι Αυτώ και κατά την εικόνα της Θείας υπάρξεως.

Παρακαλώ υμάς, όπως μη ολιγοψυχήσωμεν ακούοντες τους λόγους της διδαχής ταύτης ... αύτη είναι η ορθόδοξος πίστις }175} και η ασάλευτος ελπίς, η οποία δεν θα καταισχυνθή, διότι θεμέλιον αυτής είναι η αψευδής μαρτυρία του Κυρίου. Και εάν **νόθος ταπείνωσις** θελήση να ονομάση τούτο υπέρμετρον παρρησίαν ή εισέτι και μωρίαν, τότε μνησθώμεν του Αποστόλου Παύλου, όστις αποκόπτων αφ' ενός μεν την ολιγοψυχίαν, αφ' ετέρου δε την παράλογον υπερηφανίαν του σαρκικού φρονήματος, λέγει ότι «ευδόκησεν ο Θεός δια της μωρίας του κηρύγματος σώσαι τους πιστεύοντας», απορρίπτων την σύνεσιν των συνετών, και μεταβάλλων εις μωρίαν την σοφίαν του κόσμου τούτου. Καθ' εκάστην ημέραν η πείρα της ανθρωπότητος δεικνύει σταθερώς εις ημάς ότι οι «σοφοί και συνετοί» του αιώνος τούτου δεν δύνανται να ακολουθήσουν τον Χριστόν ούτε εις το Θαβώρ, ούτε εις τον Γολγοθάν, ούτε εις το όρος των Ελαιών. Ούτως αγαπητοί δεύτε, και δια της δυνάμεως της πίστεως αναβώμεν εις το «όρος Κυρίου», σταθώμεν αοράτως εν τη πόλει του Ζώντος Θεού, και μετάρσιοι τω πνεύματι ίδωμεν την άυλον Θεότητα του Πατρός και του Πνεύματος εν τω Μονογενεί Υιώ απαστράπτουσαν. Αναβώμεν ουχί μετά υπερηφάνου παρρησίας, αλλά μετά φόβου και τρόμου, ως ανάξιοι της αναβάσεως και οράσεως ταύτης, εν τούτοις όμως, μετ' ελπίδος ότι και «ημίν τοις αμαρτωλοίς», κατά την άμετρον αγαθότητα του Ουρανίου Πατρός, «θα λάμψη το αΐδιον Φως» της Θεότητος, η άστεκτος λάμψις του οποίου έρριψε πρηνείς επί του Θαβώρ τους εκλεκτούς Αποστόλους. }176}

Αλλ' ημέραν τινά, κατόπιν εκτενούς, κατά την διάρκειαν πολλών μηνών, διαπύρου προσευχής συνοδευομένης υπό βαθείας λύπης δια την αθλιότητα αυτού, το φως τούτο κατέβη ιλαρώς επ' αυτόν και παρέμεινε μετ' αυτού τρεις ημέρας. **Κατ' αυτάς τας ημέρας ησθάνετο εαυτόν εναργώς εκτός θανάτου**. Η χαρά της εκ νεκρών αναστάσεως επλήρου τότε την ψυχήν αυτού. **Εσωτερικώς ωνόμαζε το φως εκείνο «πρωΐαν αναστάσεως»**, διότι ήτο τούτο ιλαρόν, ως εαρινή πρωΐα. Κατ' εκείνον τον καιρόν έζη ούτος μεταξύ ανθρώπων, οι οποίοι διήγον τον συνήθη εις πάντας κοπιώδη βίον. Μετά πάροδον ετών εκ του γεγονότος τούτου, ότι ούτος ήτο ήδη μοναχός, και αργότερον λειτουργός, **πολλάκις συνέβαινεν η προσευχή αυτού να μεταβάλληται εις θεωρίαν φωτός, ούτως ώστε να μη αισθάνηται τότε ούτε το σώμα αυτού, ούτε τον περιβάλλοντα αυτόν υλικόν κόσμον**.

Το φως τούτο φανερούται ως καθαρά άνωθεν ευδοκία. Έρχεται κατ' αρχήν απροσδοκήτως, ήτοι όταν η }178} ψυχή ουδόλως λογίζηται περί αυτού ότι θα έλθη, ή

εισέτι ότι υπάρχει. Άγνωστον έως τότε, φέρει δια της ελεύσεως αυτού, εις την ψυχήν γλυκείαν απορίαν, και κατάπληκτος αύτη αγνοεί εισέτι περί του τις ή τι εφανερώθη εις αυτήν, αλλ' αισθάνεται εαυτήν κατ' εκείνην την ώραν ως δέσμιον, όστις εξάγεται εκ του ζοφερού σκότους της φυλακής προς τας απεράντους εκτάσεις, τας φωτιζομένας υπό του ηλίου.

Έλεγεν ωσαύτως ο ανήρ ούτος: «Καίτοι το Θείον Φως μένει πάντοτε κατά την φύσιν αυτού αναλλοίωτον, όμως αι ενέργειαι αυτού, τουτέστιν εκείνο το οποίον γεννά εν τω ανθρώπω, ποικίλλουν. Ενίοτε προσλαμβάνεται ως αίσθησις ιλαράς αγάπης Χριστού· ενίοτε ως συμπαράστασις Θείας Δυνάμεως· άλλοτε ως ανεκλάλητός τις κίνησις της αιωνίου ζωής εντός του ανθρώπου· και άλλοτε πάλιν ως φως συνέσεως ή υπερνοητή νοερά όρασις του Θεού. Άμετρος όμως είναι η αγαθότης του Κυρίου και συμβαίνει ώστε η αγάπη Αυτού να εκχέηται έτι αφθονώτερον. **Τότε το Θείον Φως πληροί όλον τον άνθρωπον, ούτως ώστε και αυτός γίνεται όμοιος προς το φως**· και τότε εκείνο το οποίον βλέπει, είναι αδύνατον να κληθή άλλως πως, ει μη φως – καίτοι το Φως τούτο κατά την φύσιν αυτού είναι εντελώς διάφορον του φωτός του ορατού ηλίου». }179}

… τοσούτον εξηφάνισε τας παραστάσεις αυτών εκ των παρερχομένων μορφών του κόσμου τούτου, ώστε ούτοι και Αυτόν τον Χριστόν δεν έβλεπον πλέον κατά σάρκα. Εισαχθέντες δια του Αγίου Πνεύματος εις την θεωρίαν της απεριγράπτου Θεότητος του Ιησού Χριστού, ήκουσαν ούτοι κατ' εκείνην την ώραν της αΰλου και απροσίτου φωνής του Πατρός: }182}

Μεγίστη και υψηλή υπήρξεν η όρασις των Αποστόλων επί του όρους της Μεταμορφώσεως, εν τούτοις, ουχί εισέτι τελεία, διότι τότε δεν ήσαν έτι ικανοί να δεχθούν άπαν το πλήρωμα και την τελειότητα του εμφανισθέντος εις αυτούς Φωτός, … «καθώς ηδύναντο» «καθώς εχώρουν».

Μεγίστη και υψηλή υπήρξεν η όρασις των Αποστόλων, αλλά τότε εισέτι ατελώς αφωμοιώθη υπ' αυτών και δια τούτο παρέμειναν δυναταί εκείναι αι ταλαντεύσεις, τας οποίας υπέστησαν ούτοι κατά τας ημέρας του Γολγοθά· και μόνον βραδύτερον ο Πέτρος αναφέρεται εις αυτήν ως εις μαρτυρίαν της αληθείας.

Ατελής ήτο εισέτι η όρασις των Αποστόλων επί του Θαβώρ, και εν τούτοις ήτο τοσούτον μεγάλη και γνησία η θεωρία της «υπερουσίου ευπρεπείας» και του «προαιωνίου κεκρυμμένου μυστηρίου», ώστε ούτε η όρασις του Μωϋσέως επί του Σινά, ούτε η ομοία αυτής του Ηλία επί Χωρήβ, έφθασαν το ύψος και την τελειότητα αυτής, την οποίαν παρατηρούμεν εις τους λόγους της εκκλησιαστικής ωδής: }183}

… διαλογιζόμενος εν εαυτώ: «Δεν έχω αυτήν την τύχην». …

Όσω ημείς δεν αξιούμεθα της οράσεως της *μεγαλοπρεπούς δόξης* της Θεότητος, επί τοσούτον δια της πλέον πιστής εσωτερικής κινήσεως του πνεύματος ημών θα υπάρχη έλεγχος ημών αυτών. **<u>Και εάν η ψυχή ημών είναι ανδρεία, τότε θα είπωμεν: Δια τας αδικίας μου εστερήθην του δώρου τούτου, διότι «ο πορευόμενος εν δικαιοσύνη και λαλών ευθείαν οδόν … ούτος οικήσει εν υψηλώ … και τον Βασιλέα μετά δόξης όψεται»</u>** (Ησ. λγ' 15-18}. Παρά ταύτα μη δότε τόπον εις την απόγνωσιν· αντιθέτως ενθαρρύνθητε και εν μετανοία *πενθήσατε* περί εαυτών. **<u>Απορρίψατε τον άδικον λογισμόν, ότι τούτο είναι των εκλεκτών μόνον κλήρος, ο οποίος δύναται να φονεύση εντός ημών την αγίαν ελπίδα</u>**. Η αλήθεια, εις την οποίαν είναι αναγκαίον να στερεωθή η καρδία ημών είναι ότι ο Κύριος ουδένα «ερχόμενον προς Αυτόν εκβάλλει έξω» και απορρίπτει (Ιωάν. στ΄ 37}. Πάντες ημείς, άνευ εξαιρέσεως … εκλήθημεν εις την ιδίαν τελειότητα … }184} Ερευνήσατε μετά προσοχής όλην την ακολουθίαν της Εορτής και θα ίδητε μετά ποίας δυνάμεως η Εκκλησία προσκαλεί και πείθει πάντας προς ανάβασιν εις το αψηλάφητον Όρος της νοεράς Θεοπτίας, δεικνύουσα ούτω σαφώς ότι ουχί μόνον κατά την αρχαιότητα, ουχί μόνον εις τους Αποστόλους ηυδόκησεν ο Κύριος να φανερώση την «αυγήν» της Θεότητος Αυτού, αλλά και κατά την διάρκειαν πάντων των αιώνων, έως έτι και των ημερών ημών, δεν έπαυσε και ουδέποτε θα παύση κατά την επαγγελίαν Αυτού να εκχέη την ιδίαν εκείνην δωρεάν επί τους ακολουθήσαντας Αυτόν εξ όλης καρδίας.

Εκτός της νόθου ταπεινώσεως – «τούτο δεν είναι δι’ εμέ» –, **εκτός της αδικαιολογήτου απογνώσεως, ήτις γεννάται εκ της ακηδίας και της ηδυπαθείας**, **φραγμός προς την θεωρίαν του Ακτίστου Φωτός αποβαίνει εισέτι και η τολμηρά έφεσις «όπως ίδωμεν τον Θεόν»**, και περιπτυχθώμεν Αυτόν **δια της σκέψεως ημών**, ως να ηθέλομεν να διεισδύσωμεν μετά δυνάμεως εις τα μυστήρια και εις τα έγκατα του Θείου Είναι και να δεσπόσωμεν Αυτού δια του νοός, **ως να επρόκειτο περί αντικειμένου της γνώσεως ημών**. Είναι δύσκολον να εύρωμεν λέξεις προς χαρακτηρισμόν της πνευματικής ουσίας αυτής της υπερηφάνου αξιώσεως του νοός ημών, αλλ’ είναι σπουδαίον δι’ ημάς να γνωρίσωμεν ότι **εις παρομοίας περιπτώσεις συναντώμεν ουχί «φωτεινήν νεφέλην», αλλά γνόφον και σκότος, αποκρύπτοντα τον Θεόν**. }185}

Όταν προσηλούμεν τους οφθαλμούς του νοός ημών απ’ ευθείας εις τον Ήλιον του Προαιωνίου Είναι, όπως ίδωμεν Αυτόν καθώς εστι, τότε οι οφθαλμοί ημών καταφλέγονται και αποτυφλούνται υπό του απροσίτου και εκτυφλωτικού Φωτός της Θεότητος, καθ’ όν τρόπον αποτυφλούνται και καταφλέγονται οι φυσικοί ημών οφθαλμοί, όταν γυμνοί, υπό ουδενός προστατευόμενοι, στρέφωνται κατ’ ευθείαν προς τον ήλιον. … «ιστάμενα κύκλω του Θρόνου του Υψίστου τα εξαπτέρυγα Σεραφείμ, δυσί πτέρυξι κατακαλύπτοντα τα πρόσωπα αυτών».

Και γνωριζόμενος και ορώμενος ο Θεός αναλλοιώτως διαμένει υπέρ πάσαν γνώσιν και όρασιν. Η απεριόριστος αύτη υπερβατικότης του Θεού εν τη «μυστική» γλώσση της θεολογίας καλείται «γνόφος». Η Καινή Διαθήκη ουδαμού χρησιμοποιεί δια τον Θεόν την λέξιν «γνόφος». Λέγει εις ημάς ότι «Ο Θεός Φως εστι και σκοτία εν Αυτώ ουκ έστι ουδεμία». Περί της υπερβατικότητος Αυτού και συνεπώς της τελείας «αορασίας», της τελείας «αγνωσίας» Αυτού η Καινή Διαθήκη λέγει τα εξής: «Θεόν ουδείς εώρακε πώποτε» … Ότε ανεφάνησαν οι φιλόσοφοι και οι αιρετικοί, οι υποστηρίζοντες την δυνατότητα πλήρους γνώσεως του Θεού, τότε οι Άγιοι Πατέρες, δια να εκριζώσουν την ασύνετον ταύτην ιδέαν επέστρεψαν εις Παλαιοδιαθηκικάς εικόνας και γλώσσαν: }186}

Ούτω δια να πλήξουν ισχυρότερον την συνείδησιν των ασόφων σοφών, οι Πατέρες προσέφυγον εις την έννοιαν του «γνόφου», δια του οποίου ο Σοφός Νομοθέτης Μωϋσής συνεκράτει τον λαόν αυτού, εισέτι άπειρον της Θεογνωσίας, από της ασυνέτου εξάρσεως της ιδέας του «κατανοήσαι» τον Θεόν· και δια να μη παρεκκλίνουν από της Καινοδιαθηκικής Αποκαλύψεως, οι Πατέρες ωνόμασαν τον γνόφον τούτον «υπέρφωτον».

Η αληθής οδός προς θεωρίαν του Θείου Φωτός διέρχεται δια μέσου του έσω ανθρώπου. **Όλη η σκέψις ημών, όλη η δύναμις της επιθυμίας ημών, οφείλουν να κατευθύνωνται μόνον προς το «τηρήσαι την εντολήν του Θεού άσπιλον και ανεπίληπτον»** (Α’ Τιμ. στ΄ 14}. **Τότε το Θείον Φως, καθώς έδειξεν η πείρα των αιώνων, «πολυμερώς και πολυτρόπως» επισκέπτεται τον άνθρωπον**. Και ουδείς δύναται να είπη ποτέ περί των ορίων της ευδοκίας του Θεού προς ημάς, διότι αύτη κείται εν αληθεία πέραν παντός ορίου. Οσονδήποτε και εάν τείνει ο άνθρωπος προς τον Θεόν, οσονδήποτε και εάν φλέγηται υπό της αγάπης προς Αυτόν, και πάλιν αι εκχύσεις του Φωτός θα παραμείνουν πέραν παντός ορίου και αριθμού, διότι δεν υπάρχει τέλος εις αυτάς, και όταν εισέτι το φως υπερβαίνη τας δυνάμεις της φύσεως ημών να υπομείνη την λάμψιν αυτού. Και ο μοναδικός δυνατός λόγος, η μοναδική επικύρωσις, ως προς πάντα ταύτα είναι ότι «ο Θεός Φως εστι, και σκοτία εν Αυτώ ουκ έστι ουδεμία», και ότι «Αυτός οικεί εν απροσίτω Φωτί» και εμφανίζεται πάντοτε εν τω φωτί και ως φως. }187}

«Τι ποιήσω ίνα ζωήν αιώνιον κληρονομήσω»;

Και εδόθη εις εμέ η απάντησις:

Προσεύχου, ως ο Άγιος Γρηγόριος Παλαμάς, όστις επί έτη εβόα, «Κύριε, φώτισόν μου το σκότος», και εισηκούσθη.

Προσεύχου δια των λόγων της εκκλησιαστικής ωδής, «Λαμψάτω, ώ Φωτοδότα, και εμοί τω αμαρτωλώ το φως Σου το απρόσιτον», και ενδυναμού εν τη πίστει, **ενθυμούμενος ότι η Εκκλησία δεν προσεύχεται περί αδυνάτων πραγμάτων**.

Εν συνεχεία ο ανήρ εκείνος **ως να απέκλειε την δυνατότητα ότι τοιαύτη προσευχή θα παραμείνη άνευ της άνωθεν απαντήσεως**, κατέκλεισε τον λόγον αυτού ως εξής:

«Όταν γνωρίση η ψυχή σου τούτο το φως, τότε, όταν συμβή να στερήται τούτου, θα φλέγηται δι' αυτό και μιμούμενος τον Άγιον Συμεών τον Νέον Θεολόγον θα ζητής αυτό και θα κράζης προς αυτό:

Ελθέ, το φως το αληθινόν.
Ελθέ, η Ζωή η αιώνιος.
Ελθέ, των πεπτωκότων η έγερσις.
Ελθέ, των κειμένων η ανόρθωσις.
Ελθέ, των νεκρών η ανάστασις.
Ελθέ, Πανάγια Βασιλεύ.
Ελθέ, και σκήνωσον εν ημίν,
και μείνον αδιαστάτως εν ημίν,
και αδιαιρέτως Συ μόνος βασίλευε εν ημίν
εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν». }188}

VI. ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ολίγος χρόνος έμεινεν εις εμέ να ζήσω μεθ' υμών. Αλλά Εκείνο το Πνεύμα, το οποίον συνδέει ημάς, είναι κατά την φύσιν Αυτού αιώνιον Πνεύμα. Και εις τούτο το Πνεύμα το Άγιον, το εκ του Πατρός εκπορευόμενον, το Οποίον εφανέρωσεν εις ημάς ο Υιός Αυτού Ιησούς Χριστός, παραδίδω υμάς.

11 Μαρτίου 1993. }191}